

MINNEN FRÅN MITT LIF

AF

VICTOR WITTING

1. Methodist churches - Sweden
2. Methodist churches - United States
3. Swedes in the United States

3 A. H.

Broederl.

A. Witting.

MINNEN

Från mitt lif

— SOM —

Sjöman, Immigrant och Predikant,

Samt en historisk afhandling af

METODISMENS

Uppkomst=Utveckling=Utbredning

bland Svenskarne i Amerika och i Sverige

från dess början, 1845, till dess organiserande i konferenser, 1876 i Sverige och 1877 i Amerika.

— AF —

VICTOR WITTING.

WORCESTER, MASS.
Tryckt å Burbank & Co:s Tryckeri, No. 2 Allen Ct.
1902.

INNEHÅLL.

ILLUSTRATIONER.

PORTRÄTT.

RÄTTELSER:

Å sidan 233, 16:de raden uppifrån står:
På ett lägermöte i Dayton, Ia., läs:
" " *Swede Bend.*

Å sid. 308, 1:sta raden, står: O. C. Simpson, ett år. 1872–73, läs:
H. W. Eklund, " "

Å sid. 326, 5:te och 6:te raderna uppifrån, läses:

	John Wigren,	tre år,	1867–70,	159	23
	Olof Gunderson,	två år,	1870–72,	160	18
läs:	John Wigren,	*fyra år,*	1867–71,	157	16
	Olof Gunderson,	*ett år,*	1871–72,		

INLEDNING.

En dag, då tidens dimmor ha försvunnit, skall hvarje christen i evighetens ljus läsa sin egen lifshistoria, såsom den Allvetande har skrifvit den, och med tacksam tillbedjan se och erkänna Guds hand och ledning i allt. Mycket är nu för oss dunkelt och svårt att förstå, men då skall allt framstå i dess rätta ljus. "Nu se vi genom en spegel på ett dunkelt sätt, men då ansigte mot ansigte; nu känna vi endels, men då skola vi känna fullkomligt, såsom vi ock blifvit kände." Då, när vi få se alla de ledande trådarne i vårt lif, huru underbart vi hafva blifvit bevarade och ledda, huru vårt lif har tagit form icke efter våra planer, vilja eller önskningar, utan efter Guds vilja och uppsåt, ja, huru allt, både det onda och det goda, har samverkat till vårt sanna bästa, då skall vårt hjerta såsom aldrig förr vibrera af fullkomlig kärlek, vår tunga sjunga den Eviges ära och våra läppar med fröjd förkunna Hans lof, "som älskar oss och har löst oss från våra synder med sitt blod."

Författarens afsigt med denna bok, att i skrift förtälja sina minnen från sitt lif och tid, — den s. k. "gamla, goda tiden" — sin lefnadssaga, såsom sjöman, immigrant och predikant, och i sammanhang dermed gifva en kort historisk skildring af metodismens uppkomst, utveckling och utbredning bland svenskarne i detta land samt i vårt fädernesland under dess första trettiotvå år, från 1845 till

1877, är att belysa och betona, att icke ett "*blindt, känslolöst* ÖDE," utan ett *aldrig blundande kärleksfullt* ÖGA, en bönhörande, allsmäktig Gud, vår "*himmelske Fader*," såsom Christus kallar Honom, vakar öfver lifvets skickelser, vårdar sig om sina skapade varelser och sin sak samt ofta, genom sitt ingripande just i rätta ögonblicket, vänder menniskors afsigter och anslag till en sådan utgång, att allt länder till Hans barns fröjd, Hans saks fromma och Hans namns förherrligande. Många exempel på detta kan läsaren finna i dessa skildringar.

Ända från hennes första begynnelse i England framkallade metodismen gensägelse och motstånd, och under nästan hela sitt första århundrade var hon aldrig fri från strid med sina vedersakare. Enahanda var förhållandet då metodismen uppträdde bland svenskarne, så väl i detta land som i fäderneslandet. Hon mötte fördomar och fiendskap från alla håll, och under de första trettio åren hade hon att utstå mången hård kamp med många motståndare. Många af dessa strider skola skildras i dessa minnen. Och om fejden icke är så skarp eller fiendskapen så svår nu som i flydda tider; om stridsyxan blifvit begrafven och om svärden ha blifvit förvandlade till plogbillar i våra dagar, så skall Han, som sade till stormen "tyst!," och till hafvet: "var stilla!" hafva äran, ty det är Hans verk, Hans allena.

Det tillkommer icke tecknaren af sitt eget samfunds historia och sin egen tid att uttala någon dom öfver motståndarnes bevekelsegrunder, hvilka bekänna sig "hafva fått en lika dyrbar tro." "Hvar och en skall inför Gud göra räkenskap för sig sjelf." Men det är hans pligt att sanningsenligt teckna händelser, såsom de tilldragit sig, samt att framställa båda parternas yttranden och handlingar, så långt möjligt såsom motståndarne sjelfva skulle framställa dem. Detta, tillika med utgången, resultatet af tilldragelsen, skall sätta läsaren i stånd att bedöma el-

ler göra sig ett begrepp om, hvilken del det rent menskliga eller Guds hand haft i det stora hela.

Historia måste hvila på fakta, på verklig sanning — icke på sägner. Skildringarne måste vara sanningsenliga. Alla data och årtal samt statistiska uppgifter *måste* vara säkra och tillförlitliga. Om det som kallas historia icke är sanning, så är den blott en roman, vida värre än en uppenbar dikt, och om årtal och data befinnas ofta vara oriktiga, är den minst sagdt otillförlitlig. Att misstag kunna göras eller feltryck förbises, det är en sak för sig; men om oriktiga data och uppgifter gång på gång förekomma, så är den såsom en historia fullkomligt värdelös. Att relatera hvad man hört andra berätta, men icke sjelf sett eller bevittnat, kan ju möjligen vara sanning, men det är likväl icke alltid så alldeles säkert; ty vanliga förhållandet är, dess värre, att öfver ju flera läppar talet går, ju mera står den verkliga sanningen i fara att antingen förringas eller förstoras.

Undertecknad har sjelf varit med från snart sagdt metodismens första framträdande bland våra landsmän både här och i Sverige och i många fall deltagit i de händelser som skildras. "Det vi hafva sett och bevittnat, det förkunna vi." Och allt sedan 1858 har han, dels genom vid tillfället gjorda dagboks-anteckningar, tidnings-utklipp ("*Sändebudet*" 1862–68 samt "*Lilla Sändebudet*" 1872–77), konferens-protokoll och dels genom korrespondens och samtal med äldre medlemmar, samlat stoff, data och fakta, för detta arbete; och nu, senast, har efter otroligt besvär vistelseorten af somliga af våra tidigaste predikanters — såsom t. ex. John Brown, Andrew Erikson, P. Cassel, C. T. Agrelius, P. Challman, O. Hamrén m. fl. — efterlefvande anhöriga uppspårats, och genom brefvexling med dessa ha tillförlitliga data och fakta, hvilka annars möjligen försvunnit i glömskans haf, rörande dessa bröder erhållits. För öfrigt hafva alla årtal eller statistiska upp-

gifter sorgfälligt granskats och bestyrkts af behöriga dokument, så att, då ingenting annat säges, alla sådana uppgifter i detta arbete kunna antagas vara korrekta. Alla uppgifter, deremot, som i någon mån äro tvifvelaktiga eller icke kunnat bestyrkas, utmärkas medels ett inom parentes stående frågetecken (?).

Metodismen är väl organiserad; men organisation innebär menskliga krafter. Dessa förutan skulle metodismen icke finnas till. Lefnadsteckningar af vissa ledande personligheters lif och verksamhet måste derför alltid intaga ett stort rum i hennes annaler. Metodismens historia är helt enkelt dessas historia, hvilka hafva gjort henne till hvad hon är.

Lefnadsteckningar öfver våra första banbrytare och banérförare, hvilka hafva fullbordat deras lopp och ingått i deras Herres glädje, så väl som öfver dem som nödgats på grund af brutna krafter nedlägga vapnen och nu blott vänta att snart blifva öfverflyttade till den stora, himmelska konferensen; — lefnadsteckningar, skildrande deras lif och verk samt manande till tacksam erkänsla och trogen efterföljd, skola återgifvas i föreliggande arbete. Inga särskilda biografiska lefnadsteckningar, deremot, skola meddelas öfver någon af de predikanter, äldre eller yngre, hvilka äro i aktiv verksamhet och hvilkas historia således icke ännu är fullskrifven. Deras namn förekomma ofta i samband med verkets utveckling och de församlingar de betjenat, men deras lefnadsteckningar lemnas åt kommande historieskrifvare att teckna.

De mäktiga krafter, som, frånsedt den Helige Andes verkningar, förklara metodismens underbara tillvext och utbredning, predikanternas och medlemmarnes i de lokala församlingarnes entusiasm och ömsesidiga samarbete, kunna icke historiskt skildras. Dem förutan skulle metodismens synliga byggnad vara såsom stockhyddan, i hvilken våra fäder predikade och den första församlingen bilda-

des, jemförd med de storartade tempel, hvari svenska metodister mångenstädes i våra dagar tillbedja.

Flera unga män, somliga rikt begåfvade och brinnande af heligt nit, hafva i längre eller kortare tid med större eller mindre framgång verkat som resepredikanter bland oss, men af någon för dem giltig orsak, vanligen svikande helsa, utgått ur det reguljära verket. Somliga af dessa bröder lefva fortfarande och med de pund och den nåd de ega tjena de ännu då tid och tillfälle gifves Gud och kyrkan i de samhällen der de bo. Andra återigen äro gångna öfver tidens gräns utan att hafva lemnat efter sig något minne, som den jordiske historieskrifvaren kan återgifva. Följande sidor skola förgäfves granskas efter minnesteckningar öfver många sådana. Deras namn nämnas visserligen här och hvar, men berättelsen om deras "verk i tron och deras arbete i kärleken" — deras eldiga predikningar, deras ömma förmaningar, deras varma böner med de döende, deras vänliga ord af hopp och tröst till de sörjande och bedröfvade, deras varningar till de oomvända, deras heliga umgängelse — är upptecknad i böckerna, som skola öppnas på den yttersta dagen.

* * *

Historien om metodismens uppkomst och utbredning bland våra landsmän är en belysning af det profetiska ordet: "Den minste skall blifva till tusen, och den ringaste till ett talrikt folk!"

Den 25 maj 1845 utvecklades metodismens fana för första gången för ett fåtal svenskar å Betelskeppet i New York, och följande år, den 15 december, bildades i Victoria, Ill., af fem personer verldens första svenska metodistförsamling. Från denna ringa i menniskors ögon obetydliga början har metodismen spridt sig icke blott öfver hela detta land, der svenskar i större antal bygga och bo, men äfven till vårt fädernesland och till Finland. Och i dag, på det

tjugonde århundradets första dag, se vi på stridsfältet under metodismens banér, såsom en synbar frukt af denna ringa början, en väl organiserad härskara, indelad i 4 divisioner (årskonferenser), 21 regimenten (distrikt) under lika många öfverstar (presiderande äldste), fyra af dessa dock amerikaner, samt 320 kompanier (församlingar) med omkring 550 officerare (pastorer och lokalpredikanter); inalles en styrka på öfver 40.000 man (medlemmar). Dessa siffror öfverstiga icke utan fast hellre, såsom vi på behörigt ställe skola se, understiga det verkliga förhållandet.

"Det är Herrens verk och är underbart för våra ögon!" Vi värdera redskapen och vörda deras minne; vi glädjas öfver verket och älska det, men vi gifva äran odeladt åt Gud. Med Israels ljuflige sångare säga vi: "Herren har gjort stora ting med oss, dess äro vi glade." Honom allena vare äran!

Till alla dem, som välvilligt lemnat bidrag och upplysningar för detta arbete, så väl som till alla, som genom att subskribera gjort dess utgifvande möjligt, frambär jag mitt hjertliga tack.

"Herren gifve sitt folk kraft, Herren välsigne sitt folk med frid!"

Worcester, Mass., den 1 Januari 1901.

Victor Witting.

MINNEN FRÅN MITT LIF.

FÖRSTA KAPITLET.

Metodismen — dess uppkomst, art, uppgift och betydelse.

Metodismen, "Försynens barn." — Wesleys omvändelse och metodismens framträdande. — Sorgligt tillstånd i England, både i sedligt och religiöst hänseende. — Metodismen ingen ny lära. — Metodismen identisk med evangelium, både i lära, anda och erfarenhet. — "Christendom på allvar." — Metodismens mål och uppgift. — Underbar inflytelse. — Wesleys valspråk profetiskt. — Egendomliga likheter emellan metodismen och den första christna församlingen i deras första framträdande.

Den religiösa rörelse, som uppstod i England under första delen af sjuttonde århundradet och som på spe blef kallad *Metodism*, är, såsom ofta blifvit sagdt, ett "*Försynens barn.*" Metodismen i likhet med christendomen är icke något menniskoverk, d. v. s. den är icke resultatet eller frukten af något som helst beslut eller öfverläggning

eller rådplägning menniskor emellan — med andra ord: den har icke uppstått i någon menniskohjerna — utan den har sitt upphof i Guds plan och afsigter och är helt enkelt förverkligandet af en gudomlig plan, en länk i den gudomliga försynens skickelser; och opartisk historia, ju mera fullständigt den öfverväger och kastar ljus öfver de omständigheter och förhållanden, under hvilka den uppstod och som frammanade dess uppkomst, besannar och bestyrker detta påstående. Så väl i dess första framträdande som i hela dess senare historia, ja, i hela kedjan af händelser, som stå i samband med dess utveckling och utbredande, kan Guds hand och ledning tydligt synas. Metodismen är en frukt af christlig kärlek och mensklig nöd. Guds afsigt och vilja är, att hela verlden skall frälsas.

Frälsta menniskor, uppskakade af det beklagliga tillstånd, som rådde både i kyrka och samhälle, samt rörda af Guds Ande och tvingade af Christi kärlek att för andra omtala hvad de sjelfva erfarit, voro redskap i Guds hand för Hans planers och afsigters utförande, men de voro endast redskap — medhjelpare — de voro *icke* orsaken. Gud sjelf var den verkande, styrande och ledande kraften. Mose var Guds redskap att föra Israels barn ut ifrån Egyptens tvång och träldom och göra dem till ett Guds folk: "ett rike af prester och ett heligt folk"; men Mose var dock icke den egentlige ledaren, utan Han, som "bodde i moln- och eldstoden", var ledaren. Enahanda är förhållandet nu. Wesley var ett redskap i Herrens hand att föra de själar, som gerna mottogo sanningens ord — budskapet om fri, full frälsning —, ut ifrån statskyrkans döda formväsende och syndens träldom och försätta dem "i Guds barns herrliga frihet"; men Wesley var endast ett redskap, ingenting mer. Att kalla John Wesley "metodismens grundläggare" eller "fader" är för den skull, noga taladt, lika oegentligt, för att icke säga oriktigt, som om man skulle kalla aposteln Petrus pingst-utgjutelsens

grundläggare eller fader. Lika gerna kunde man säga, att Petrus var upphofvet till pingstelden som att John Wesley var upphofvet till metodismen. Gud sjelf är metodismens upphof, grundläggare och fader.

Likasom christendomen var mycket ringa i dess uppkomst, så också metodismen. Den uppkom icke derigenom, såsom ofta har händt, att ett större eller mindre antal menniskor, lärda eller olärda, antingen missnöjda med den bestående ordningen i kyrkan eller menande sig hafva fått ett nytt eller större ljus i Guds ord, ofta i likgiltiga ting, afsöndrat sig från henne och beslutat att bilda ett nytt "kyrkosamfund." Det är icke alltid säkert, att Gud har sin hand i sådant; det kan ofta vara idel menniskoverk — en omogen frukt af ovisligt nit eller till och med förfelad äregirighet. Historien gifver oss många sådana exempel. Ej heller tillhör metodismen den klass af inrättningar, hvilka kunna rättligen sägas vara "*grundade*" af någon, såsom t. ex. riken, skolor eller system sägas vara grundade af den eller den äfventyraren eller reformatorn eller filosofen. Metodismen uppkom icke på detta sätt. Ej heller fabriserades hon i skolor, synoder eller kyrkomöten, utan hon *föddes* — hon *är* ett "Försynens barn." Väl må vi med aposteln Paulus utropa: "O hvilket djup af rikedom och visdom och kunskap hos Gud! Huru outgrundliga äro icke Hans domar och outransakliga Hans vägar! Honom vare ära i evighet! Amen."

Då John Wesley, den 24 maj 1738, genast efter det han vid en bönestund efter flera års fåfängt sträfvande att upprätta sin egen rättfärdighet fått erfara Guds Andes tydliga vittnesbörd om barnaskap och känt sig "underbart uppvärmd", talade om Guds frälsning i ett litet sällskap af 8 à 10 personer, "hvilka voro djupt öfvertygade om synd och sökte allvarligt att undfly den tillkommande vreden," och då han sedan bröt sig lös från den stela kyrkoformen och begynte förkunna frälsningens glada budskap

u der bar himmel öfver hela England, så hade han icke den ringaste tanke att någonsin stifta ett nytt kyrkosamfund, utan enda afsigten och målet med hans verksamhet var att föra syndare "från satans makt till Gud" och att, om möjligt, ingjuta nytt lif i christendomens döda form. Ja, det är till och med sannolikt att han, om han hade anat hvad resultatet af denna verksamhet skulle blifva, skulle hafva dragit sig tillbaka redan i begynnelsen, men Herren, som såg och visste följderna, välsignade sin tjenares arbete med sådan framgång att tusenden blefvo frälste, och Wesley hade mycket snart hundrade vid sin sida, hvilka förde Herrens strid öfver hela England, Wales och Irland; och då han såg detta hvarken *kunde* eller *ville* han slå till reträtt eller draga sig tillbaka. Gud sjelf öppnade vägen, Wesley följde den gudomliga fingervisningen och resultatet blef — *metodismen* — en af de mest märkliga och välsignelserika religiösa rörelser, som verlden bevittnat sedan apostlarnes dagar.

Det andliga och sedliga tillståndet i England vid bröderna Wesleys framträdande var öfver all beskrifning sorgligt och upprörande. "Aldrig", säger en författare, "har öfver det christna England uppgått ett århundrade, så utblottadt på sedligt lif och christen tro som det, hvilket började med drottning Annas regering och nådde sin middagshöjd under Georg II." Statskyrkans prester voro i allmänhet ogudaktiga. Gudstjensten bestod uti blotta ord och ceremonier, folket lefde i uppenbara laster. Deism i predikostolen och gudsförakt bland alla samhällsklasser hade till följd fullkomlig likgiltighet om ej öppen antipati och fiendskap emot christendomen. Toplady, en framstående kalvinist-predikant, som skrifvit sången: "Klippa, du som brast för mig", sade, "att en omvänd prest i statskyrkan var en lika sällsynt företeelse som en komet." Blackstone, den utmärkte juristen, säger, att han lyssnat till hvarje mera betydande prestman i

John Wesley

London, men "icke hört en enda predikan, som innehölle mera christendom än Ciceros skrifter; samt att det vore omöjligt att afgöra, att döma efter hvad han hört, om predikanten var en anhängare af Confucius. Muhammed eller Christus." Man talade om "det högsta väsendet", om "en ödets lek", om "lyckans gunstlingar", om "lifvets njutningar, äta och dricka" m. m., men sällan fick man höra talas om Gud såsom Fader eller om Christus såsom Frälsare. Talade någon om sådant, blef han förlöjligad eller misstänkt för irrlärighet samt beskyld för egennyttiga afsigter att vinna fördelar på andras bekostnad. Gudlöshet och gudsförnekelse, otro och ondska, vandrade omkring arm i arm med oblyg panna och spotsk uppsyn midt på ljusa dagen. Hela samhällskroppen, från hufvudet till fotabjellet, var angripen af fritänkeriets smitta och syndens spetelska. Vid domstolarne och vid hofvet, i kyrkan och i hemmen, rådde andlig försoffning och moralisk förruttnelse. "Hofvet och de högre klasserna fortsatte", säger en af statskyrkans främste prestmän, då han beskrifver denna tid, "det sedeslösa sällskapslif, som Carl II hade infört. Statsmännen logo föraktligt vid tanken på gudsfruktan och föregingo med skamliga exempel. På teatrarna, som besöktes mycket mer än kyrkorna, spelades vanligen de slipprigaste stycken. Extravagans hörde till ordningen för dagen. Knappast någon familj lefde efter sina tillgångar. Det stora hufvudändamålet för tillvaron tycktes för de flesta vara att äta, dricka och kläda sig bättre än sina grannar. Handtverkare och köpmän, hvilkas förfäder skulle nära nog svimmat vid åsynen af ett praktfullt förmak, voro nu de förnämsta deltagarne i spektakler och maskerader; och t. o. m. kryddkrämarne började bära långa peruker, svärd, knäbyxor och jagtmössa. Familjer, som knappast kunde betala sina slagtar-räkningar, uppträdde i det offentliga lifvet med den mest oförskämda pomp. London hvimlade af förfelade existenser,

som försökte bevara skenet af storhet genom den magra inkomsten af godtköpspoesi och dryckesvisor. I sjelfva verket voro alla samhällsklasser angripna af smittan."

Under Georg II:s tid nådde ondskan och gudlösheten sin spets. "Omkring 1730," säger en gammal författare, "hade det kommit så långt, att hela landet var uppfyldt af röfveri, lönmord, mordbrand, gudlöshet och liderlighet i förening med största fräckhet. Så t. ex. lästes på uthängda skyltar dessa vederstyggliga inbjudningar: 'Här kan man för en half penny (en cent) få dricka sig drucken; för en penny fylla sig, så att man faller omkull. Halm att ligga på får man för intet!' Många dylika syndanästen voro dagar och nätter uppfylda af odjur i menniskohamn, hvilkas gräsliga hädelser och hånskratt vittnade om det mest ursinniga hat mot alla den christna religionens bud." Hvilken mörk tafla! Ej heller må man föreställa sig att skildringen är färglagd eller ett foster af en öfverretad fantasi. Hör huru en författare, biskopen i Litchfield, år 1724, skildrar tiden: "Herrens dag är nu djefvulens torgdag. Mera liderlighet, mera dryckenskap, flera slagsmål och mord, mera synd föröfvas på denna dag än på veckans alla andra dagar tillsammans. Synden har så tagit öfverhanden, att man både i tal och skrift öppet försvarar osedliga handlingar, ja förordar osedlighet af princip."

"Det har aldrig funnits en tid", säger Southey, "då det så väl inom som utom kyrkan varit större brist på religiös känsla, än då bröderna Wesley blåste i evangelii basun och väckte på dem som sofvo." Tillståndet inom kyrkan — högkyrkan — var i högsta grad beklagligt. Gudstjensten, både å prestens och folkets sida, var föga mer än ett gyckelspel. Allvarlig gudsfruktan fick man med ljus och lykta söka efter. Och fanns det någon, som allvarligt sökte Herren och ifrade för Guds sak och själars frälsning, så var denne "såsom en spräcklig fogel på taket," hvilken hvarje okynnig pojke i grannhället sökte att

stena eller förgöra — man beskylde honom för irrlärighet, jesuitism eller orena bevekelsegrunder. Det mesta man kunde finna var en ängslig vördnad för kyrka och kyrkobruk eller i allra bästa fall vidskeplig förtröstan och tillit till ceremonier och sakrament; men något som helst tecken till verkligt andligt lif märktes icke. Förgäfves sökte man den lefvande bland de döda! De stora christna högtiderna, särskildt påsk och pingst, firades visserligen årligen med stor ståt och mycken högtidlighet, men någon uppståndelse af de i synden sofvande förspordes icke, ännu mindre någon andeutgjutelse öfver de troende. Kyrkan "hade öfvergifvit sin första kärlek, och ljusastaken var flyttad ifrån sitt rum!"

I dissenter-församlingarne, såsom presbyterianer, nonkonformister, independenter, stod det i viss mening bättre till. Hos dem var gudsfruktan icke alldeles bannlyst; det fanns hos dem i de flesta fall åtminstone gudaktighetens sken, om icke alltid dess kraft. Många af deras predikanter voro aktningsvärda, allvarligt gudfruktiga och för Christi sak varmt nitälskande män, berömda för vältalighet och lärdom. Men hvarken gudsfruktan, lärdom eller vältalighet är någon garanti för villfarelse. Så med dessa predikanter. Deras predikningar öfverflödade af skriftvidriga uppfattningar om omvändelse, bättring, frälsning, ett sant christligt lif m. m. Kalvinism (läran om det ovillkorliga nådevalet) och antinomianism förde ordet. Menniskans fria moraliska vilja förnekades. Menniskans vilja "är icke fri"; menniskan kan icke bidraga till sin omvändelse "mer än en *stock*, en *sten* eller ett stycke *ler*", (kalvinism) hette det. Frälsningen är "icke för alla", endast "de utvalda blifva frälsta", förkunnade kalvinisten. Guds Andes vittnesbörd stämplades såsom "svärmeri." Syndaförlåtelsens frid och glädje förkastades såsom blott och bart "fantasi." Ånger och bättring fördömdes såsom "egna gerningar." "Gud räknar icke en men-

niskas synder att vara henne ; Han räknar dem vara Christi." "Christus rättfärdiggör en menniska innan hon tror; vi tro icke för att vi derigenom (genom tron) skola blifva rättfärdiggjorda, utan för att vi *äro rättfärdiga,"* (d:r Crisp.) "Christus är syndaren och jag är Christus," så predikade antinomen. *)

Så stod det till i England på den tiden, både i andligt och sedligt hänseende. Hvilken bedröflig tafla är icke detta! Men en bättre dag randas. Herren Gud står i begrepp att rädda sin sak och "skapa läppar som Hans lof förkunna." "Det folk, som satt i mörkret och i dödens skugga har ett stort ljus uppgått!" och snart skola frälsningssånger höras öfver hela landet. "Guds qvarnar mala långsamt men säkert!"

I en predikan öfver de orden: "En man uppträdde, sänd af Gud, vid namn Johannes," Joh. 1: 6, inför ekumeniska konferensen i Washington, D. C., 1891, säger biskop John P. Newman:

"Hela metodismen är en lysande illustration af denna text; ty lika visst som Johannes döparen var sänd af Gud för att bana väg för den kommande Messias, så var John Wesley kallad att börja ett nytt skede i den christna kyrkans historia.

Tre stora tankar intogo Wesleys sinne och voro beständigt på hans läppar: *den menskliga viljans fullständiga*

---

*) I Sverige för trettio år sedan sjöng man på samma sång: "Synden är förlåten innan den är aflåten." d:r Rutström. "*Verlden* i Christus rättfärdig är vorden." Ahnfelt brukade sjunga:

"Fast jag är *syndig*, svag och matt,
Förströdd af allt, som ögat möter.
Så har jag en, som dag och natt
I himmelen min gudstjenst sköter."

Och ofta hördes en dylik bekännelse: "Jag lefver ett syndigt lif, ett skrymtaktigt lif, ja ett *djefvulskt* lif, men, tack vare Gud! jag lefver också ett lif som kallas syndernas förlåtelse, i detta lifvet är jag frälst och salig." — *Utg.*

frihet i saker rörande personlig frälsning; Christi förmåga att frälsa till det allra yttersta; Guds uppenbarande för hvarje troendes medvetande. FRIHET, FRÄLSNING, FÖRVISSNING! Se der de tre magiska ord, genom hvilka Wesley kallade menskligheten till en moralisk uppståndelse."

Vi vilja nu i korthet påpeka hvad metodismen är, dess *art* och *anda*, samt hvad metodistisk verksamhet afser och har till mål.

Metodismen är en företeelse på det andliga området som, hvad man eljes må tänka om den, *är* och *har varit* en mäktig faktor i det kyrkliga eller religiösa lifvets närvarande tillstånd i verlden. Hvad evangelium var och uträttade i dess första början, i och på den då antingen i ceremoniel religion eller i afgjord afgudadyrkan och deism eller i fullständig gudlöshet försänkta verlden, det var och uträttade metodismen i det i kyrkliga former stelnade eller i grof villfarelse och fräck sedeslöshet förfallna engelska samhället.

Metodismen är icke en ny lära. Hon daterar sig tillbaka till Christus. Hon är det gamla evangelium. Hon erbjuder och förkunnar fri frälsning för alla. Hon framhåller och påyrkar hela sanningen: den absoluta nödvändigheten af personlig bättring till Gud och tro på Herren Jesus Christus, erfarenhet af syndernas förlåtelse, Andens vittnesbörd och ett heligt åt Gud hängifvet lif. Metodismen påstår att christendomen är icke en teori, icke ett blott ideal, utan en salig erfarenhet, en förnimbar verklighet. "Guds rike är icke mat och dryck, utan rättfärdighet och frid och fröjd i den Helige Ande." Wesleys predikanter voro till största delen olärda lekmän, likväl utförde de ett underbart verk. De framhöllo den gamla sanningen på ett nytt sätt. Deras tal var icke "i öfvertalande ord af mensklig vishet, utan i Andens och kraftens bevisning." Kallade af Gud och sjelfva frälste, talade de om hvad de sjelfva erfarit.

Metodismen är icke en ny metod, såsom namnet kan antyda, eller en blott yttre reform af kyrkligt lif, utan en verklig pånyttfödelse till andligt lif — detta alltid föregånget af redlig bättring och ödmjuk tro på Herren Jesus. Metodismen är för den skull ett allvarligt eko af vår Frälsares ord, i det att hon betygar och betonar med Honom, att *hvarje* menniska som har syndat och kan skilja emellan ondt och godt måste genomgå en grundlig sinnes- och hjerte-förändring, pånyttfödelse, för att kunna ingå i himmelen, samt med aposteln Paulus, att "utan helighet skall, ingen se Herren!" Kalvinismen förnekade menniskans fria vilja och lärde att frälsningen gälde blott de utvalda. Metodismen förkunnade med basunaröst, att "Gud bjuder menniskorna, att alla allestädes skola bättra sig — — — — — erbjudande *tron åt alla*," Ap. Gern. 17: 30, 31; att Christus "har smakat döden för *alla*" och att "hvar och en som tror på Sonen skall hafva evigt lif." Metodismen påstår, att menniskan eger frihet att förkasta eller mottaga Guds gåfva, hörsamma eller slå ifrån sig Guds röst, just som hon sjelf vill; och dermed lägges hela ansvaret för själens förtappelse på menniskan sjelf. Hon ropar till folket liksom Jesus ropade till judarne: "I viljen icke komma till mig att I måtten få lif!"

Metodismen upphöjer Christus. Wesley predikade Christus för en förtappad verld — Christi förmåga, vilja, afsigt, att frälsa *alla*, frälsa *nu*, frälsa till det *yttersta*. Metodismens fältrop *är* "fri, full och närvarande frälsning," och dess yttersta mål är själens frälsning, förlossning och frigörelse från all synd "genom Andens helgelse och genom tro på sanningen," icke blott *objektiv frälsning* verkställd för oss i och af Christus, då Han led korsets död för våra synder, utan *subjektiv frälsning* förverkligad af Christus genom den Helige Ande i och hos alla, som verkligen *tro* på Christus; icke *tillräknad* (inbillad) *frälsning* på grund af Christi förtjenst, hvarigenom menniskan utan nå-

C. Wesley

gon verklig sinnesändring, blott hon tror, *betraktas* och *anses* af Gud *såsom rättfärdig*, såsom somliga lära, utan verklig, förnimbar frälsning, utförd och förverkligad i menniskans eget hjerta och lif af och genom Christus.

Wesleys predikan omfattade hela det christliga lifvet, från dess första svaga början — ett innerligt begär att undfly "den tillkommande vreden" — till "den fullkomliga kärlek, som utdrifver räddhåga." Begär efter frälsning var för Wesley christendomens alpha, christlig fullkomlighet dess omega. Begär efter frälsning är det andliga lifvets första gnista och visar sig i afstående från det onda och görande det goda. Det är begynnelsen till själens frälsning; det är frälsning så långt det går; det är det krossade rör, som icke skall sönderbrytas, den rykande veke, som icke skall utsläckas. Det är ett begär att undfly synden, dess straff och följder, dess syndighet och besmittelse. Detta var det enda vilkor, som Wesley på förhand fordrade af dem, som önskade ingå i hans föreningar, och det är än i dag det enda vilkor som fordras för att intagas på prof i metodistkyrkan. "Men der detta begär är verkligen fästadt i själen", heter det i metodismens allmänna regler, "der blifver det synligt af frukten," ty så vidt det fostras och utvecklas förer det snart till rättfärdiggörelse genom tron, till frid med Gud, till förvissning om barnaskap, till ett lyckligt, verksamt och heligt lif.

Läran om christlig fullkomlighet, såsom Wesley framstälde den, är metodismens utmärkande lära. Den skiljer den metodistiska rörelsen från alla andra religiösa rörelser. Den är orsaken och ursprunget till denna rörelses underbara kraft och framgång på båda sidor om Atlanten. Hvad innebär då christlig fullkomlighet? Låt Wesley sjelf svara: Christlig fullkomlighet innebär att vara "renad från all köttets och andens besmittelse;" att vara "helgad till hela sin varelse, till ande, själ och kropp;" att "vandra i ljuset, såsom Gud är i ljuset" samt att veta, att

"Jesus Christi, Guds Sons blod renar från all synd;" att vara "fullkommen i Christus Jesus;" att vara "uppfyld med Anden;" att "taga allt förnuft till fånga till Christi lydnad;" att "vara så till sinnes. som Christus Jesus var!" Christlig fullkomlighet innebär med ett ord, att hvarje motiv, önskan, trängtan, passion, begär, tanke, ord och handling är genomträngd af ren kärlek. Detta är metodism.

Metodismen lägger ingen frälsning i medels begagnande eller ceremoniers iakttagande, ej heller sätter hon vigt på något som helst visst sätt eller form. Hon förkastar icke talanger, lärdom, medel; tvärtom, hon begagnar sig af dem till och med med sådan ifver som om hela saken berodde derpå, men på samma gång förväntar hon den stora kraften ifrån Gud. Hon har sitt lärosystem, sin bestämda, tydliga, sammanhängande uppfattning af Guds ords sanningar, sin kyrkoordning, men utan Anden är detta blott ett liflöst skelett eller en tom form. Till följd häraf har hon alltid *betonat*, att det sanna ursprunget till all sann, sund religionsrörelse är den Helige Ande. Skall något verkligt lif tändas, så måste den Helige Ande blåsa på de af kött och senor öfverdragna torra benen. "Det skall icke ske genom här eller makt, utan genom min Ande", säger Herren. Hon står icke liknöjd med armarne i kors, söfvande sig sjelf med den tanken att hon kan ingenting göra, utan hon begagnar sig af alla tillfällen — verkar, beder, kämpar, som om hon ville rifva himmelen till sig, ty hon tror fullt och fast Christi löfte: "Den som beder, han får, den som söker, han finner, och för den som klappar varder upplåtet." Hon tillskrifver hela frälsningsverket, från dess första svaga begynnelse i väckelsen till dess stora slutförherrligande i himmelen, till den treenige Guden — Fadern, Sonen och den Helige Ande — och Honom *allena*. Faderns kärlek i Sonens utgifvande är sjelfva grunden, Sonens nåd i att dö för våra synder är

den förtjenande orsaken och den Helige Andes kraft i tilllämpandet af Sonens blod är den verkställande orsaken. För den skull begagnar metodismen i likhet med den första christna kyrkan vid afslutningen af sina gudstjenster icke den lagiska (aronitiska) välsignelsen utan den evangeliska (apostoliska) välsignelsen, sägande till folket: "Vår Herre Jesus Christi nåd, Gud Faders kärlek och den Helige Andes delaktighet vare med eder!"

Ett annat utmärkande drag i metodismen är läran om Andens vittnesbörd. Den var i sanning någonting alldeles nytt för den tidens öron. Wesley förkunnade, *att den oändlige Guden kommer i direkt beröring med den troende själen och intygar för hennes medvetenhet om syndernas förlåtelse och om fullständig frigörelse från alla vår naturs besmittelser.* Deism hade plaserat Gud på ett omätligt afstånd från verlden, förnekat en särskild öfvervakande Försyn och gjort narr af bönens betydelse. Men metodisterna omfattade med värme och hänförelse, hvad detta deistiska tidehvarf hade förkastat. De betygade, "att Gud är icke långt bort från hvar och en af oss; ty i Honom lefva vi och röra oss och äro till," samt att Han är en kärleksfull Fader, som ömt vakar öfver oss, hörer våra böner och att "icke ett hår skall falla af våra hufvud, om Han icke vill;" och att hvarje menniska kan vara medveten om Guds verkande i andens dolda rum. Och de grundade verkligheten af det religiösa lifvet i deras eget medvetande, hvilket bar vittnesbörd om Guds närvaro. Detta omgestaltade verldens begrepp om Gudomen; det omfattades af många dissenters och af icke så få statskyrkliga; det bortsopade de presterliga anspråk och sakramenterliga krafter, som hade inkräktat Guds plats, och menniskan vardt den lefvande Gudens bostad och tempel.

Från den dagen allt framgent hafva metodisterna varit ett vittnande folk; de hafva intygat, att de *visste*, utan minsta tvifvel, att de lefde i gemenskap med deras själars

Fader, och de hafva lugnt men bestämdt förklarat: "Vi hafva icke fått träldomens ande åter till räddhåga, utan vi hafva fått barnaskapets Ande, i hvilken vi ropa: Abba Fader! Anden sjelf vittnar med vår ande, att *vi äro Guds barn*." Detta deras påstående stämplades såsom svärmeri och helsades med hån, och man gaf åt metodisterna namnet: "känslornas barn." Denna benämning afskräckte dem emellertid icke, utan den mottogs med glädje; de betygade lika bestämdt: "Vi *veta*, att Christus förblifver i oss (att vi äro Hans och Han vår), genom *Anden*, som Han gifvit oss; vi *veta*, att vi hafva öfvergått från döden till lifvet, ty vi älska bröderna;" och de sjöngo lika frimodigt:

"O, hur salig den är, som har Frälsaren kär
Och gifvit sitt hjerta åt Gud!"

Och denna deras bekännelse och sång var icke en svärmisk, tom föreställning af en sjuklig hjerna, utan den var en sansad, lefvande förnimmelse af "kärlek af rent hjerta och af ett godt samvete." Så länge metodisterna fortfara att vara ett vittnande folk kan metodismen aldrig dö. "Men märk detta," sade d:r Buckley vid ekunemiska konferensen i London: "Metodismen dör, när metodisterna upphöra att vittna eller sjunga om eller, då de sjunga, om de icke sjunga sin lära och erfarenhet!"

"Känslornas barn!" Äro då våra känslor icke lika så logiska och tillförlitliga, som våra intellektuella förmögenheter? Äro icke de stora passionerna: hopp och fruktan, kärlek och hat, frid och qval, glädje och sorg, lika tillförlitliga, som någon intellektuell tankeverksamhet? Det är ett baktalande mot sjelfva menniskonaturen att påstå det metodisterna, i det de intyga att de, genom hvad de erfara i sitt inre, förnimma den Eviges närvaro hos sig, äro endast känslornas barn, och att de för den skull borde anses dåraktiga!

Så intygen då fritt och frimodigt, I metodister, att under det att allsmäktig Gud thronar i sitt majestät högre än de högsta himlar, Han jemväl bor förnimbart i det rengjorda hjertat, sin kärleks thron och sin herrlighets tempel!

Detta är metodism, och sådana äro de väsendtliga dragen i dess fana.

Betraktad från praktisk synpunkt är metodismen helt enkelt ingenting annat än allvarlig christendom eller "christendom på allvar." Detta omdöme gaf en mycket framstående man, tillhörande ett annat kyrkosamfund och långt ifrån i det stora hela vänligt stämd mot metodismen, d:r Chalmers, då han en gång blef på sitt samvete tillfrågad, hvad han i verklighet tänkte om metodismen. "*Metodismen,*" sade han eftertänksamt och allvarligt, "*är christendom på allvar.*" Detta var hans tanke, och önskligt vore endast, att alla de tusenden och hundratusenden som i dag gå under detta namn gjorde skäl för namnet och voro i anda och sanning, i lif och lefverne, allvarliga christna. Då skulle denna verld med dess riken och folk snart underläggas vår Immanuel, och Hans kunskap — sann, lefvande kunskap och verklig, medveten erfarenhet af fri, full och närvarande frälsning — skulle då öfvertäcka jorden såsom hafvets vatten öfvertäcker dess botten. Då skulle Israels ljuflige sångares ord snart gå i fullbordan: "Rättfärdighet och frid skola kyssas på jorden," och jublande segersånger: halleluja till Gud och Lammet! skulle höras i de rättfärdigas hyddor i hvarje land. O Ande af höjden, fall öfver ditt folk och bekläd både predikanter och medlemmar med denna välsignade kraft, detta heliga allvar, denna herrliga seger?

Metodismens grundtanke, den stora tanke, som besjälar och gifver lif åt hennes verksamhet, nemligen *själars frälsning*, är en inspiration af Gud. Den är i harmoni med och har sin grund, källa och sitt upphof i Guds plan och

afsigter, såsom de äro uppenbarade i Guds skrifna ord. Och för så vidt metodismen icke sviker sin uppgift eller förnekar sig sjelf, utan är fortfarande trogen sin lära, sin erfarenhet, sin anda, sina sträfvanden och sin Frälsare, kan hon icke dö, förrän Guds plan och afsigter gått i fullbordan. Guds vilja och afsigt är, att *hela* verlden skall frälsas, att frälsningens evangelium skall predikas i alla land; och för den skull säger Christus sjelf: "Gån ut i hela verlden och prediken för hela skapelsen."

Wesley säger, att afsigten och målet med metodismens uppkomst var att sprida "skriftenlig helighet öfver jorden." I denna afsigt uppväckte Gud metodisterna, säger han. Wesleys valspråk: "Verlden är min socken!" var ett villigt instämmande med Guds vilja och plan och ett praktiskt hörsammande af Christi sista befallning: "Gören alla folk till lärjungar;" och på samma gång *profetiskt:* Verlden är nu *de facto* metodismens socken.

I denna afsigt och med detta mål, själars frälsning, i sigte uppkom metodismen i England, och inspirerad af denna anda utsträckte hon snart sin verksamhet till Amerika, sedan till Tyskland, Skandinavien; och snart sagdt öfver hela jorden har hon nu planterat sin fana. Och den frälsning hon förkunnar, fri, full och närvarande frälsning, passar också alla land, alla klimat, alla årstider, *alla folk.* En svenska kyrkans erkebiskop sade en gång, att "metodismen passar icke svenskar," och ett utlåtande af Stockholms Stads Konsistorium den 17 april 1838 slutar med dessa ord: "Svenska folket kan icke blifva *metodistiskt*, innan det *upphör att vara svenskt.*" Christna kyrkans öfverherde har emellertid bevisat, genom den framgång Han gifvit metodismen bland svenskarne, att detta omdöme var alldeles ogrundadt och obefogadt, ty tusentals svenskar både i Amerika och i Sverige, såsom vi skola vidare få se, hafva med glädje omfattat metodismen och blifvit lefvande metodister, utan att förlora sin *svenskhet.*

Och hennes verksamhet har icke varit förgäfves. Gud har alltid och allestädes krönt hennes arbete med framgång. Redan från hennes första uppträdande så väl i England som i Amerika, utöfvades en helsosam inverkan och intryck på de olika evangeliska partier och tros-samfund, som hon kom i beröring med. Hon uppeggade dem till mera lif och verksamhet. Hon gjorde dem mera evangeliska, mera frisinniga. Genom sin bibelenliga, andekraftiga och tydliga framställning af evangelii sanning fördref hon den andliga likgiltighet, dödskyla och sjuklighet, som deism, kalvinism och antinomianism hade framkallat och som lik en mara hade hvilat öfver christenheten. Hon renade den andliga och religiösa atmosferen. Hon tillstoppade munnen på kalvinismen, så att numera de kalvinistiska åsigterna om utkorelsen aldrig eller högst sällan höras. Det tog henne nästan ett helt sekel att åstadkomma detta, men segern är vunnen, och fri nåd för hvarje menniska predikas nu i nästan hvarje protestantisk predikostol både i England och i Amerika. Hon afslöjade antinomianismens skriftvidrighet och gaf de christna ett klarare begrepp om hvad christendom menar och innebär. Och detta var icke förhållandet i England och Amerika endast, utan äfven i Sverige. Rörande detta skrifver en insändare i en christlig tidskrift:

"Vi kunna ej fullt uppskatta, hvad metodismen uträttat i Sverige, förrän vi fått klart för oss, att då metodismen uppträdde i vårt fädernesland var isynnerhet den s. k. frireligiösa verksamheten till den grad besmittad af antinomiska villfarelser, att det andliga lifvet bestod mera i att synda, pusta och sucka, än att vara frälst från synden och erfara frid och fröjd i den Helige Ande. Genom metodismens uppträdande blef striden att börja med rätt hård, men villfarelsen miste det ena stödet efter det andra. Herren tog hand om sin egen sak, sanningen genomsyrade folket mer och mer, skriftenlig christendom slog ned sina

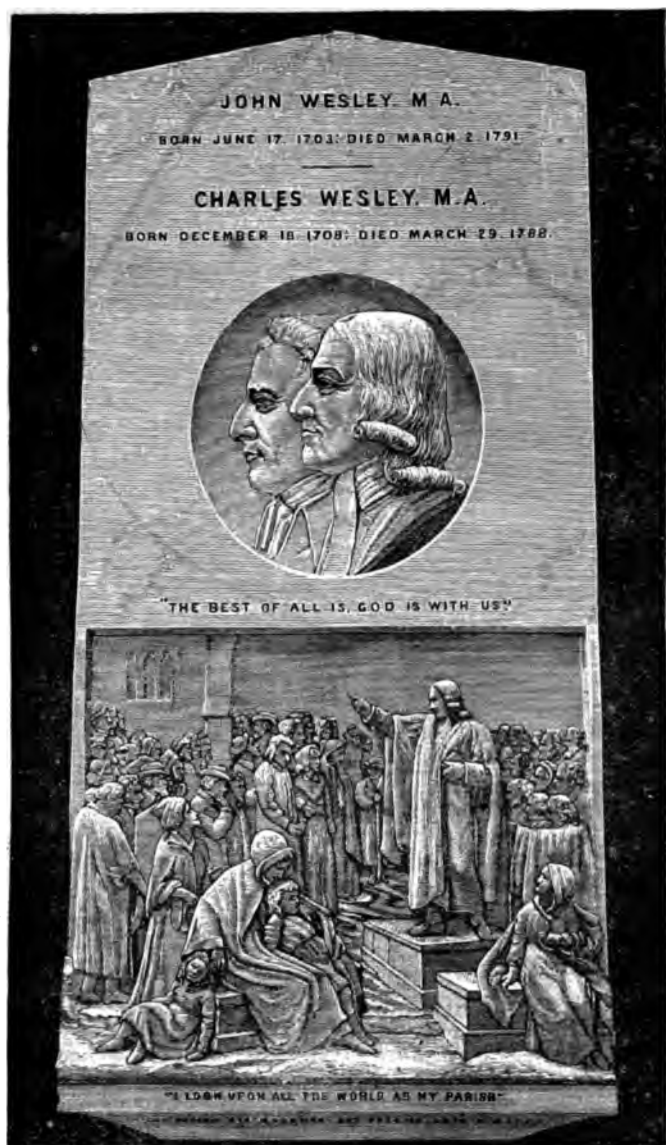
pålar djupare och djupare, så att numera har sanningen fått så mycket erkännande, att nästan alla frireligiösa predikanter i Sverige (och i Amerika) predika samma frälsningslära."

Ja, metodismens anda har i mer eller mindre mån genomträngt alla andra denominationer. Domprosten Stanley säger, att metodismen har omdanat lifvet i den christna verlden. Isaac Taylor daterar nutidens religiösa tidsperiod från och med Wesleys uppträdande som fältpredikant. Alla christna länder, alla christna denominationer hafva känt inflytelsen af de friska vindar, som i och med metodismen börjat blåsa öfver jorden. Till och med statskyrkan i Skandinavien har känt denna inflytelse. Hon har i flera hänseenden blifvit mera frisinnad. Så har man t.ex. i år (år 1900) i Kristiania, Norge, "börjat hålla möten i statskyrkorna om hvardagsaftnarna, fyra aftnar i veckan. Två à tre korta väckelsepredikningar hållas med omvexlande sång af en kör. Flera af stadens prester taga del, och äfven ett antal lekmannapredikanter uppträda."

Sålunda se vi att Wesleys valspråk, "Verlden är min socken", var profetiskt, ty metodismens stora mål, "spridande af skriftenlig christendom öfver jorden" har i viss mening och till en del redan vunnits; ty genom metodismen har nytt lif och en ny anda ingifvits åt alla evangeliska samfund både i England och Amerika — och likaledes i Skandinavien. Och detta lif och denna anda har redan burit rik frukt i en allt mer och mer omfattande evangelisk verksamhet både i hemlanden och i hednaverlden; en verksamhet, hvilken icke haft sitt motstycke sedan den apostoliska tiden och som är en direkt följd och frukt af metodismens första uppkomst i England.

Af Herren är det gjordt och det är underbart för våra ögon. Honom vare ära i evighet! Amen.

* * *

Reprinted from "History of Methodism, by Permission of Harper & Brothers, Publishers.

Bröderna Wesleys minnestafla i Westminster Abbey.

Några säregna likheter, hvilka, så vidt vi veta, icke förekommit i något annat kyrkosamfunds uppkomst, har metodismen i England samt metodismen bland svenskarne i Amerika gemensamt med Guds församlings i gamla förbundets tid första uppkomst och den christna kyrkans första framträdande. Vi fästa ingen vidare vigt vid dem, men egendomligheter äro de i alla fall. Den christna församlingen, Christi verkliga kyrka, är en fortsättning af Guds församling i gamla förbundets tid. Denna församling organiserades femtio dagar efter utgången ur Egypten, då Herren sjelf steg ned på Sinai och gaf Israels folk sin lag. Detta var den judiska församlingens födelsedag, och till minne af denna dag instiftades och firades pingsthögtiden. Före den dagen hade, oss veterligt, ingen Guds församling funnits på jorden. Den evangeliska kyrkan, Christi församling, fortsättningen och fullkomligandet af Guds ursprungliga församling i gamla förbundets tid, föddes eller organiserades, såsom vi alla veta, femtio dagar efter Christi uppståndelse på pingstdagen, då den Helige Ande utgjöts öfver de församlade lärjungarne, och då de drifna af Guds kärlek talade med nya tungor om Guds herrliga verk.

I båda dessa fall, såsom alltid då något stort skall uträttas, begagnade Herren sig af menskliga redskap. Två köttsliga bröder, Aron och Mose, voro de menskliga redskapen Herren begagnade vid sin församlings organiserande i gamla förbundets tid, och två bröder, Simon (eller Petrus) och Andreas Jonasson, de två första lärjungarne som Jesus kallade, voro de första redskapen i christendomens historia. Två bröder, John och Charles Wesley, voro de första redskapen i metodismens historia, och två bröder, Olof G. och Jonas J. Hedström, voro de första redskapen i metodismens uppkomst bland svenskarne i detta land. Detta må synas betydelselöst, men det är dock egendomligt. Och icke mindre egendomligt är det förhål-

landet, att icke blott *tiden* på året men till och med sjelfva *dagen* i månaden, då den första christna kyrkan och metodismen i England samt metodismen bland svenskarne i detta land föddes eller hade sin första uppkomst, är alldeles den samma. Det första steget till christlig verksamhet togs af lärjungarne, sedan de efter Frälsarens himmelsfärd i tio dagar framhärdat endrägtigt i bönen och erhållit den af Honom lofvade kraften, då Petrus steg fram och hof upp sin röst och predikade evangelium, och följden af detta blef: "på den dagen förökades församlingen med omkring tre tusen själar." Detta var på pingstdagen, hvilken det året, år 33, inföll på söndagen den 24:de maj. *)

Det första steget till metodistisk verksamhet togs af John Wesley den 24 maj 1738 då, efter det att han sjelf blifvit döpt med kraft af höjden, han talade till 8 à 10 personer i en liten sal i London om Guds underbara och stora frälsning; och första steget till metodismens förkunnande bland svenskar i Amerika togs den 25 maj 1845, då Olof G. Hedström på bruten svenska, ty han hade icke vidare talat sitt modersmål på 20 år, för första gången höjde metodismens standar för ett fåtal landsmän i New York. Denna dag, den 24 eller 25 maj, är alltså en säregen bemärkelsedag i så väl christendomens som metodismens historia, ty den christna kyrkan, Guds församling i nya testamentets tid, föddes den 24 maj år 33; och den 24 maj 1738 begyntes den första metodistiska verksamheten i England, och några dagar derefter organiserades den första klassen; och den 25 maj 1845 tog metodismen bland svenskarne i Amerika sitt första andetag. Är det icke egendomligt emellertid, att dessa tre händelser ha inträffat i samma månad och på hardt när samma dag i månaden? Och då det är sjelfklart att ingen mensklig plan eller beräkning kunnat ligga till grund för detta, månne vi icke

---

*) Se: Lewins Scheme of the chronology of our Lord's life.

äfven deruti kunna skönja Försynens styrelse och ledning? O, det är bara en tillfällighet, det *hände sig* endast så, säger kanske någon. Sant, det har händt sig så, men kunna vi icke lika gerna få tro och antaga, att, såsom den store Geijer säger, "det är en händelse, som ser ut som en tanke," eller med andra ord, att en högre makt bestämt och styrt det hela? Det ligger åtminstone mera sundt förnuft deri än att slå bort saken med en axelryckning och säga: O, det är blott *en slumpens nyck* eller en *ödets lek!*

* * *

John Wesley dog den 2 mars 1791 i sitt 88:de lefnadsår. På morgonen den 1 mars bad han om en penna, men han kunde icke skrifva. En vän erbjöd sig att skrifva för honom och sade: "Säg mig hvad ni vill säga." "Ingenting," svarade han, "endast det att Gud är med oss!" och upprepande med eftertryck: "det bästa af allt är, Gud är med oss!" begynte han sjunga med hög röst:

"Jag prisa vill min Skapare medan jag anda har."

Följande dag tog han alla de närvarande (elfva personer) i hand, sägande till enhvar: Farväl! *farväl!"* och med dessa ord på sina läppar afsomnade han.

Hans stoft hvilar på City Road-kapellets grafgård. Ett enkelt monument, å hvars ena sida läses namnet *Wesley* och å den andra en längre inskription, visar stället.

I Westminster Abbey har engelska statskyrkan, som utdref dem ur sina predikostolar, rest en minnestafla till hans och hans broders ära, dermed erkännande deras stora lifsgerning. Men bröderna Wesley behöfva inga dylika minnesmärken. De millioner själar, som i dag, såsom en synlig frukt af Wesleys storslagna tanke: "Verlden är min socken!" i snart sagdt hvarje land, sjunga Lammets ära, tolka bättre än minnesstenar deras lifsgerning, besannande Wesleys triumferande ord:

"Det bästa af allt är, Gud är med oss!"

ANDRA KAPITLET.

Barndoms-tiden — Skolåren.

Född i Malmö. — Fadern, soldat från hufvudet till fotabjellet. — Krigsfånge i Paris. — Ett lyckligt barndoms-hem. — Min första tolfskilling. — Den oförgätliga midsommarsnatten. — Det onda vändes i välsignelse. — Latinskolan begynnes. — Tre tunnor råg. — Landskrona förr och nu. — Tillbaka i Malmö — Pojk'ifvet under skoltiden. — Ungdomsnöjen. — "Många jern i elden."

På södra Skånes vestra strand, sköljd af Öresunds böljor, omgifven af ett bördigt slättland, rikt på vackra landtgårdar, lummiga lundar, talrika byar och kyrkor, blott en timmas väg till Köpenhamn, Danmarks hufvudstad, hvars torn och tinnar skönjas i vester i klart väder, ligger den gamla, historiska staden *Malmö*, Sveriges tredje stad. Här, just som morgonrodnaden uppgick i öster — så har det berättats mig — innan ännu de tindrande stjernorna å högblå vestersky dragit sig undan för dagens drottning, såg tecknaren af dessa rader för första gången denna verldens ljus den 7 mars 1825. Och några dagar derefter erhöll han, enligt vederbörligt prestbetyg, i det heliga dopet namnen: *Anders Gustaf Victor Maximus* — de två första sannolikt efter fader och moder, de tvenne senare efter — jag vet icke hvem.

Hvilken ställning stjernorna och planeterna intogo gentemot hvarandra den morgonen, det har jag ingen reda på, och det bekymrar mig icke heller, men det vet jag, att "godhet och barmhertighet hafva följt mig alla mina lifsdagar," ja, äfven i dagar då jag lefde "utan Gud och

Malmö hamn.

hopp i verlden" och vandrade i min ungdomsyra på den väg, som icke var god, och gjorde "hvad köttet och tankarne ville;" och jag vet ock, välsignadt vare Herrens namn! att, om jag endast behåller det jag har, "jag skall blifva i min Faders hus evinnerligt." Och "såsom ett fast och säkert själens ankare" gläder detta hopp mitt hjerta nu, och det har också styrkt min tro och lifvat mitt mod mången gång, så att bördan har känts lätt och arbetet ljuft och mörka dagar ljusa. Halleluja! I öfver sjuttiofem år har Herren förnyat sin nåd mot mig hvarenda dag, och i snart femtio år har jag smakat Hans frälsning, och ofta under denna långa tid har "min bägare flödat öfver," så att otacksam skulle jag i sanning vara, om jag skulle knota och klaga, isynnerhet nu då det lider mot aftonen och jag icke kan ha långt fram till "hemmet derofvan,"

Der, befriad från jordiska banden
Bortom stormarne och gruset,
Evig fröjd väntar blodtvagna anden
"Bland de helige i ljuset."

Mina föräldrar voro kaptenen vid Wendes artilleri-regemente *Anders Johan Witting* och hans maka *Gustafva Helena Rydberg*, dotter till postmästare Rydberg i Malmö. Min fader härstammade från en gammal finsk, ursprungligen lifländsk, krigareslägt, hvars stamfader, i sextonde århundradet, af kejsar Maximilian upphöjdes till adligt stånd på sjelfva slagfältet. Samtliga manliga medlemmar af ätten, hvilka kommit till mogen ålder, hafva sedan dess ända till det 19:de århundradets början följt krigarebanan; och mången utaf dem har dragit blodig skjorta för fäderneslandet i de många krig, som Sverige under dessa tider hade att utstå. Ätten hade sitt hem ursprungligen i Lifland, men då denna provins i 18:de århundradet gick förlorad för Sverige och föll i muskoviternas händer, flyttade en gren af ätten till Finland; och från denna härstammade min fader. I ryska kriget i början af 1790-talet, då ryssarne framforo i landet brännande, mördande och sköflande, värre än de vildaste indianer, och då till och med icke ens barnen i vaggan skonades utan ofta, inför mödrarnes ögon, med djefvulsk grymhet spetsades på de vilda kossackernas spjut, nedbrändes min farfars hem, under hans frånvaro i fält, då all hans egendom, " 'lös och död,' sköflades och förstördes — som det heter i en skrifvelse af honom till Kongl. Krigshofrätten — och hustru och flera små barn stodo bokstafligen på bar backe och ledo mycken nöd." Någon tid derefter, år 1804, lemnade min fader, då 19 år gammal, och en hans yngre broder Finland och foro öfver till Sverige, der de genast inskrefvos såsom furirer, min fader vid artilleriet och brodern vid Jemtlands fältjägare. De hade nemligen båda två, såsom seden fordom ofta var bland adelsätter, redan i vaggan inskrifvits i finska militärrullorna, så att de voro så att säga helgade åt krigstjensten ända från födelsen eller, såsom våra gamla fäder brukade säga: "födda med vapen i hand."

Kommenderad till Pommern år 1806 bevistade han

Stralsunds **båda** belägringar samt deltog som afdelningschef i affairen på Döhnholmen. År 1811 kommenderades han ånyo till Pommern, tjenstgjorde vid positions-artilleriet vid Stralsund samt vardt der fången, då staden samma sommar intogs af fransmännen. Förd till Paris vistades han här såsom krigsfånge "på parol" i två år eller till dess de allierade år 1813 i triumf intågade i staden. Ögonblickligen begaf han sig till Sverige; och genast efter hemkomsten kommenderades han till Norge, der han år 1814 som afdelningschef vid ett mörsare-batteri deltog vid belägringen af Fredrikstens fästning. År 1836 tog han afsked från krigstjensten.

Min moder var af ren svensk börd. Hon härstammade å sin moders sida från en gammal svensk adelsätt, hvars söner i flera slägtled gjort sina namn kända i svenska flottans historia såsom hurtiga sjömän af första rang. Hennes moder var köttslig kusin till amiralen *C. H. af Trolle*. Jag har ibland undrat, om det icke må hända är ett litet stänk af detta blod i mina ådror som gör, att det är min största lust "att plöja böljor blå" och att jag ingenstädes känner mig bättre till mods eller mera i mitt esse, än då jag ilar för förlig vind, med fulla segel, fram öfver skummande våg.

Rörande min tidigaste barndom är icke mycket att säga. Den var icke annorlunda än andra barns, hvilka hafva ett godt hem, ömma föräldrar och snälla syskon. Omvexlande med glada lekar och mer eller mindre tråkiga lexor framflöt den utan sorger och skuggor och har lemnat efter sig endast ljufva minnen, hvilka icke ens i ålderdomens sena höst ha förbleknat. Vi voro fem syskon — två flickor och tre gossar. Den yngste bland oss, en broder tretton år yngre än jag, hos hvilken krigareblodet kanhända gjorde sig mera gällande, valde militärbanan och ingick vid aderton års ålder som volontär vid Wendes artilleri. Efter ett par år slog han emellertid på min upp-

maning militärlifvet ur hågen och kom till Amerika. Kort derefter utbröt inbördes kriget mellan slaf-staterna och fri-staterna. Slafmakten höll på att spränga unionen. "Till vapen!" hette det. Frivilliga behöfdes. Krigareanden hos honom fattade eld, och han inmönstrade såsom frivillig under stjernbanéret samt gaf sitt lif för unionen. Han stupade väl icke bokstafligt på slagfältet, men efter det tre dagar långa slaget vid "*Shiloh*" eller "*Pittsburgh Landing*," i hvilket han deltog, insjuknade han och dog snart derefter i St. Louis, Mo., der han hvilar i en soldats graf på Wesleyanska kyrkogården. Min andre broder, handlande i Lund, dog för tjugo år sedan i tron på Christus. Båda mina systrar, den ena fyra år äldre och den andra fem år yngre än jag, lefva ännu, då detta skrifves (december 1900), i det gamla fäderneslandet.

Min fader var bestämd och fordrade ögonblicklig lydnad af oss barn. För dem som ej kände honom närmare föreföll han barsk och befallande, men han var långt ifrån hård eller obillig, ännu mindre orättvis. Han var militär från hufvud till fot. Han tålte intet sjelfsvåld eller slarf af något slag. "Allt på sin tid, och en tid för allt!" var hans motto. Disciplinarisk ordning men på samma gång orädd glädtighet voro hvardagsgäster i vårt barndomshem. Alla måltider höllos på bestämd tid. Den ovanan att äta mellan målen tilläts aldrig; ej heller den ännu fulare oseden att ha mössan på inom hus. Så snart tapto blåstes kl. 9 på aftonen måste vi barn gå till sängs. Härifrån gjordes intet undantag, utan möjligen vid födelsedagar eller andra fest-tillfällen. Sedan vi gjort ifrån oss våra lexor, fingo de långa aftnarne intill sängdags fördrifvas med lekar eller läsning. Det var ingenting vi barn hellre eller mera längtade efter än de aftnar, då "pappa skulle vara hemma," ty då visste vi, "att vi skulle få roligt." Då brukade han berätta för oss hårresande historier om finska kriget och ryssarnes grymheter eller sjunga på

finska någon vemodig sång om Suomis klagan och bortslitande från Sverige, och med tårfylda ögon lyssnade vi till honom, då han lade oss på hjertat att aldrig glömma Finlands olycka. Jag har aldrig glömt dessa stunder, ty då upptändes i mitt hjerta en fosterlandskärlek, som brinner lika varm ännu och som hvarken år eller afstånd förmått släcka.

Min moder var öm och mild och sökte till att efter bästa förstånd inpregla i våra unga hjertan tro och kärlek till Gud. Hon var till sitt skaplynne sjelfva glädjen. Sprittande af lifsglädje och full af förnöjsamhet för sin egen del såg hon allting från den ljusa sidan; äfven i de mörkaste moln kunde hon alltid se någon ljusglimt, någon silfverkant. Jag kan ej erinra mig att någonsin ha hört henne tala ett ondt ord om någon menniska, utan hon tycktes tro godt om alla. Och ända in i sena ålderdomen följde henne detta spänstiga, glada, lefnadsfriska lynne, så att icke blott i kretsen af de sina, men i alla kretsar der hon umgicks, spred hon solljus och värme omkring sig. Hände det någon gång att hon var i ett sällskap der mer eller mindre tröghet eller tillgjordhet i umgänget rådde, så dröjde det icke länge förrän hon med sitt glada sätt hade drifvit surmulenheten och stelheten på flykten och framkallat glädje och munterhet i stället. Men på samma gång var det ingenting lättsinnigt eller på minsta sätt opassande i hennes sätt eller beteende; nej, det var helt enkelt sund, sprittande, naturlig lifsglädje och sann förnöjsamhet som besjälade henne, och detta kunde icke annat än hafva en lyftande och elektriserande inflytelse på alla, som hon umgicks med. Hon var också omtyckt af alla, som kände henne, och ingen var mera välkommen eller hellre sedd än hon i någon sällskapskrets. Jag har nog henne mycket att tacka för det lyckliga lynne, som näst Guds dyrbara nåd varit mig till så stor hjelp och välsignelse både till kropp och själ un-

der de skiftande erfarenheter jag gjort och genomgått i min tid.

Herren vare evigt lof för en ädel fader och en god moder!

Mitt allra tidigaste barndomsminne sträcker sig till mitt femte år och rör den första tolfskilling jag förtjente. Det var på detta sätt. Jag hade fylt fem år och hade sedan föregående höst begynt att gå i "Isbergs skola," en på den tiden i Malmö väl känd förberedande skola för gossar. Jag kunde redan läsa rent och var icke heller blyg eller sen att låta höra mig. Det var på försommaren 1830. En dag stod jag i det öppna fönstret med Nya Testamentet i handen och läste med hög röst, så att det hördes tydligt på andra sidan gatan. I huset midtemot bodde två äldre mamseller, hvilka, sedan de en stund vid det öppna fönstret lyssnat till min läsning, vinkade till mig att komma öfver till dem. Jag sprang genast till dem, ty jag kände dem väl. De talade mycket vänligt till mig, berömde mig för min läsning, klappade mig på hufvudet och sade, framtagande en stor, ny tolfskillingsedel: "Denna skall du ha för du läser så snällt! Vi hoppas att du med tiden skall bli prest." Jag kommer naturligtvis icke i håg någonting närmare om denna sak, men ett dunkelt minne om läsning i ett öppet fönster och en stor, splitter ny tolfskilling har alltid sväfvat för mig, och jag har dessutom ofta hört min moder omtala, huru jag flög öfver gatan, rusade med anden i halsen upp för trapporna och visade henne, stolt som en kung, min första tolfskilling.

Då jag icke ännu var mer än sju eller högst åtta år gammal inträffade en händelse, som icke får förbigås, ty genom den inverkan och följd den hade uppå mig har den genom Guds nåd helt säkert bevarat mig från mycket elände och kanske räddat mig från en tidig graf. Ja, den blef mig i sanning en lexa, som jag har aldrig förgätit och som står lifligt för mitt minne än i dag, och för hvilken

jag också helt säkert skall tacka Herren i all evighet, då en gång alla ting och händelser skola framstå i deras rätta dager, och då vi i evighetens ljus skola få se, huru genom vår himmelske Faders underbara ledning sjelfva mörkret vändts mången gång i ljus och till och med det onda i välsignelse.

Vi hade någon tid förut flyttat till Landskrona, der min fader låg i garnison med sitt batteri, och bodde på slottet i en af officersbyggnaderna. Det var midsommarafton år 1832 eller 1833, jag vet icke säkert hvilket. Garnisonens officerare brukade den aftonen anordna midsommarfest med majstång m. m. för manskapet och deras familjer. Midt på en stor tyggård, der en mängd kanoner och staplar af kanonkulor voro förvarade, hade en hög med grönt och kransar sirad majstång blifvit rest. På gräsmattan omkring majstången roade sig isynnerhet ungdomen och barnen med lekar och dans den långa, ljusa

Landskrona slott.

aftonen. Förfriskningar af hvarjehanda slag saknades ingalunda. Vid punschbålen presiderade en gammal, gråskäggig, bredbröstad, korpulent styckjunkare, som hade ett stort ärr efter ett sabelhugg midt i ansigtet och en guldmedalj på bröstet. Jag hade fattat tycke till honom, och det var min stora förtjusning att en och annan gång få besöka honom i kasernen, ty han hade alltid sådana märkvärdiga historier att omtala om t. ex. general Kardell, eller Carl Johan, Mörners husarer, eller fälttåget emot Napoleon; dessutom kunde jag aldrig se mig trött på hans stora ärr och glänsande medalj.

Då han nu fick se mig, der jag sprang och lekte med andra jemnåriga gossar bland kanoner och kulstaplar, kallade han mig till sig, och då jag genast kom till honom frågade han: "Victor, har du fått något att dricka?" Med det samma räckte han mig ett glas rykande punsch och sade: "Drick, min gosse!" Jag tog glaset, läppjade på det — jag hade aldrig smakat någonting sådant förr: det var sött och varmt — och tömde glaset. Jag torkade mig om munnen, gaf honom glaset tillbaka och tackade. "Var det godt?" frågade han. "Ja," sade jag. "Vill du ha litet till?" sporde han, klappande mig på hufvudet. "Ja, tack!" Derpå doppade han den stora silfverförläggslefven i punschbålen, satte den till mina läppar och sade: "Tag en god klunk, Victor! det ger dig märg i benen." Jag kan se honom ännu, der han, den gråsprängde, gamle, rödbrusige krigaren med de blixtrande ögonen och det djupa ärret i ansigtet och medaljen på bröstet, stod med uppvikna skjortärmar och höll slefven till mina läppar och log så förnöjdt, då den lille sju-åringen tömde innehållet.

Resultatet lät icke länge vänta på sig. Aftonen var långt framskriden. En stor del af manskapet, isynnerhet de ogifte, tågade af till den s. k. "Plantagen," en stor plantering vid Säbyholm, omkring en half fjerdingsväg

från staden, der en större folkfest var i gång. Jag följde med i hopen, men kom emellertid aldrig dit den aftonen. Hufvudet var tungt som bly, fötterna ville icke bära mig. Jag var alldeles redlös. Två artillerister, en af dem min faders uppassare, hans namn var Fält, måste bära mig hem emellan sig. Jag vardt dödssjuk; och det dröjde flera veckor, innan jag var fullkomligt återstäld igen. Efter den betan fick jag en sådan afsmak och afsky för allt hvad starka drycker heter, att jag har icke kunnat fördraga dem sedan dess. Nej, icke ens i den tid då jag for till sjös hade jag det ringaste begär eller behof efter dem; till och med då vi hade kallats upp midt i mörka natten, såsom ofta hände, under stickande storm och bitande köld för att refva eller berga segel, och då ofta het grogg bestods åt det frusna och genomvåta folket, ville jag icke smaka den, utan bad om varmt kaffe i stället, hvilket jag ock vanligtvis fick. Så att den midsommarnatten lärde jag en lexa, hvars varning jag aldrig glömt och för hvilken jag tackat Herren tusen gånger. Det ingick nog icke emellertid i den gamle krigsbussens plan, att resultatet skulle blifva sådant, men "Herrens högra hand kan all ting förvandla!"

Ungefär vid denna tid började jag "gå i latinskolan" i Landskrona. Och hafvande godt "läshufvud," som det heter, samt dessutom både lust och anlag för läsning, hände det sällan att jag ej kunde mina lexor; och ej heller var jag precis den sämste i min klass. I vissa ämnen gick jag till och med förbi somliga, som voro mycket äldre än jag; i matematik och grekiska kunde ingen i min klass slå mig på fingrarne. Matematik var för mig någonting naturligt. Katekesen var emellertid min värste buse; såsom den också var nästan alla de andra pojkarnes. Aritmetiken med sina många siffror och sina långa tal skärpte åtminstone tankekraften och dref bort sömnaktigheten, men katekesläsningen hade intet roande eller retande, hvarken för förståndet eller fantasien — den hade ingen

poetisk lockelse eller lyftning alls. Katekes-timmarne voro derför också de tråkigaste och mest enformiga af alla. Förekommo några hviskningar eller hårluggningar eller annat okynne, så kunde man vara säker, att sådant skedde allra mest under dessa timmar. Det hjelpte icke huru mycket magistern väsnades eller förmanade eller svängde med rottingen, ty det var icke möjligt att fängsla vår uppmärksamhet eller vinna vårt intresse. Mina älskningsämnen voro först och främst fäderneslandets historia, isynnerhet vikingatiden och Sveriges storhets-tid — jag riktigt frossade i vällust och mitt hjerta dansade af förtjusning, då jag läste om dessa ting; — sedan botanik, matematik, latin och grekiska. I de sistnämnda ämnena erhöll jag vid slutexamen, 1836, betyget *med beröm* samt premium, hvilket på den tiden utdelades derstädes icke i penningar men i spanmål.

Under min resa till Sverige för ett par år sedan hade jag glädjen att besöka Landskrona och tillbringa några angenäma dagar derstädes. Staden har mycket förstorats och förskönats. Folkmängden, som i min barndom räknade näppeligen 4,000, närmar sig nu 20,000-talet. Breda gator och promenader, stora, präktiga, moderna byggnader, privata så väl som publika, möta blicken på alla sidor, *Framåt!* tyckes vara dagens lösen på alla områden. Mycket är nytt, men många gamla råmärken, vittnande om svunna tider, stå oförändrade qvar, och oförgätliga minnen från min barndomstid kallades till lif vid deras åsyn. Se! der står det gamla *citadellet*, med sina bastioner och vallar, och *byggnaden*, der mina föräldrar bodde, i precis samma skick, åtminstone i yttre måtto, som för 65 år sedan, då jag "sprang ut mina barnskor" i dessa värn och vallar! Och der är *tyggården*, med sina kanoner och kulstaplar — och trädgården, *vår egen trädgård*, med de gamla päron- och körsbärsträden — der den minnesrika midsommarnattsfesten hölls! Och se! der är *kasernen* alldeles sig lik, som

Metodistkyrkan i Landskrona.

då jag en 7 à 9 års pojke så ofta besökte den gamle, rödbrusige styckjunkaren och lyssnade med spänd uppmärksamhet till hans sällsamma krigshistorier! och *latinskolan*, just som den var i mina gossår, der jag svettades och stred tappert med latinska hexametrar, grekiska rötter och matematiska problem m. m. och fick i belöning en gång för vunnen seger — tre tunnor råg! Nog af, de känslor, som uppväcktes i mitt bröst vid dessa minnen, står icke i min makt att beskrifva. Men mest af allt fröjdade det mitt hjerta att finna här i mitt barndomshem en lifskraftig metodistförsamling med en väl belägen vacker kyrka, en bland de vackraste i Sverige, liggande vid en täck park utmed en af stadens nyaste gator — *Norra Infartsvägen*. Och i denna kyrka bland dessa vänner hade jag den stora glädjen att fira vaknatten 1897 samt att predika på nyårsdagsmorgonen 1898 för "fullt hus."

Vid denna tid, 1836, tog min fader afsked från krigs-

tjensten och vi flyttade tillbaka till Malmö, der jag inskrefs genast i elementarskolan och intogs i tredje klassen. Studierna gingo ganska bra, och vid nästa års examen uppflyttades jag i rektorsklassen. Två år derefter, 1839, var skolan genomgången och med vackra betyg i nästan alla ämnen, *cum laude* i somliga, lemnade jag skolan med föresats att "läsa på studenten" samt sedan fortsätta vid Lunds universitet. Något premium vankades emellertid icke, med undantag af en gång, det första året, innan jag med afseende på pojk-lifvet i skolan, hade hunnit blifva rigtigt "varm i kläderna" ännu. Vilkoret för premiers tilldelande var nemligen, att eleven måste icke blott ha gjort sig förtjent af högsta betyg i minst tre ämnen, men att framför allt han utmärkt sig genom ett ordentligt uppförande — särskildt genom stillhet och uppmärksamhet under skoltimmarna. Men det var just detta senare, som tyvärr hvarken jag eller de flesta af mina klasskamrater kunde berömma oss af. Att "kunna" våra lexor "så rent som vatten," det var icke så svårt och det klickade sällan, men att kunna hålla sig "på mattan" under skoltimmarna, det gick icke alltid så lätt, allra minst om vi hade en lärare, som vi icke hyste någon vidare fruktan eller respekt för; ty då kliade det och kröp det i hvarje bloddroppe, så att vi voro, premium eller icke, färdiga snart sagdt till alla möjliga upptåg och pojkstreck.

Man får ofta höra många utbreda sig vidt och bredt öfver barnens eller skolungdomens, särskildt gossarnes, förderf eller förvildning i våra dagar, emot hvad förhållandet var i deras unga år. "Annat var det," heter det, "i min ungdom." Det må vara; men enligt min erfarenhet och efter hvad jag kan inse, är visst icke vår tids skolungdom i allmänhet hvarken mera "förderfvad" eller "förvildad" än ungdomen var förr i tiden, ty äfven om den icke, i betraktande af de stora förmåner, som vår tid onekligen eger och hvilka vi i min ungdom helt och hållet saknade,

såsom söndagsskolor, ungdomsföreningar m. m., har synnerligt förbättrats, så är den icke, med ett ord sagdt, hvarken värre eller bättre. Ungdomsblodet och ungdomssinnet är nog, i det stora hela, sig likt i alla tider. "Ungdomen rasar," hette det då, likasom nu. Den bakomliggande orsaken till den uppväxande ungdomens uppsluppenhet och upptåg är ingalunda enligt min tanke alltid att söka hvarken i öfverlagd lättsinnighet eller ondskefull elakhet, såsom mången tyckes tänka, utan fast hellre i ett öfvermått af lefnadslust och otyglad eldighet, som oemotståndligt tränger på och sätter i scen alla möjliga upptåg, endast och allenast för att få eller ha roligt. Förhållandet synes vara helt enkelt detta: Tröjan är för trång för den blifvande mannen; lifvet ter sig i idel ljus för honom; någonting i hans bröst trår efter frihet; någonting säger honom att frihet är lifvets krydda — och han längtar att kasta ifrån sig banden och försöka sina krafter. Sorglig i sanning blefve för verlden den dag, då barnen blifvit gamla i förtid eller då skolungdomens ystra glädtighet

Stortorget i Malmö.

och friska skratt skulle saknas i våra hem eller ej mera höras på våra gator — då med andra ord: pojkar ej mera vore *pojkar!*

Skoltiden, lyckliga tid! löftenas, luftslottens och förhoppningarnes tid, poesiens och drömmarnes gyllene dagar! O, huru ljusa och glada de dagarne voro! och huru fort de svunno! Och det var icke endast en tid af tråkiga lexor och ifrig läsning! o nej! det var en tid af sprittande lif och yster glädje:

"Lif öfver allt, på alla vis,
I glada lekar, munter sång,
På torg och gator, blankan is,
I skuggrik skog och vänlig vång!" *)

Hvarje årstid hade sina nöjen, sina behag. Sålunda hade vintern sina: såsom skridsko-åkning, snöbolls-krig, ofta på stora torget mellan skol- och fabrikspojkar, stundom ett hundra eller flera på hvardera sidan — en stor tobaksfabrik låg nemligen midt emot elementarläroverket — eller snöfästningars stormande m. m., och vår och sommar sina: bollkastning, utfärder på landet, botanisering m. m. Ja, visserligen hade skolåren sina nöjen och fastän 60 år med sina skiftande dagar af skuggor och dagrar hafva svunnit sedan dess, lefver dock minnet af denna oförgätliga och lyckliga tid än.

Under sommarferierna brukade tre eller fyra af oss större samt med hvarandra mera intima gossar slå oss tillsammans och med renslar på ryggen begifva oss af på längre botaniserings-utfärder, stundom på flera veckor, till mera aflägsna trakter, såsom t. ex. till Ringsjöns idylliska stränder, eller till Romeliklints romantiska skogsvägar och lidar, der nästan hvarje krök eller snår påminner om scener från snapphanarnes dagar, eller till mellersta Skånes skogsbygd med sina herrliga bokskogar och ståt-

---

*) Skånskt ord, från danska: "*Vang.*"

liga herregårdar. Dessa utflygter voro också i högsta grad angenäma och minnesrika. Vänligt mottagande mötte oss vanligtvis allestädes, så väl i fattig mans tjäll som i rik mans gård, och alltid öppnade någon gästvänlig prestgård eller trefligt landtställe sina dörrar för oss till hvila och herberge för natten. Och så återvände vi hem, ofta efter flera veckors vandring, visserligen solbrända och trötta, men glada och tillfredsstälda öfver ett rikt byte af mer eller mindre sällsynta blommor och växter för våra herbarier.

Botanik var mig också ett verkligt nöje. Redan i Landskrona, vid 12 års ålder, var jag en ifrig och ihärdig samlare af blommor. Det var för mig någonting särskildt lockande och lifvande att i tidig morgonstund ströfva öfver marker och ängar för att söka efter Floras döttrar. Och det fans icke heller der i trakten många, hvilkas namn jag icke kände och som icke kunde finnas i mitt herbarium. Och nu under dessa tre åren fortsattes detta samlande med största intresse och ihärdighet, så att vid min sista examen fans det ingen i hela skolan som kunde uppvisa ett mera rikhaltigt herbarium än mitt. Utom en ganska fullständig samling af skånska blommor och växter, deribland några mindre vanliga arter, innehöll det en mycket sällsynt blomma, som hittills, enligt vår lärobok i Botaniken, icke hade påträffats i Skåne mera än på en enda plats, nemligen vid Limhamn strax söder om Malmö, der jag också hade sjelf funnit henne. Och att jag skulle känna mig stolt deröfver, kan man tänka sig, isynnerhet då min lärare sade mig, att icke ens sjelfva universitetet i Lund hade denna sällsynta blomma eller växt i sitt herbarium.

Under de långa vinteraftnarne sysselsatte jag mig mycket med skrifning. Jag hade läst mycket om spanjorernas grymma framfart i Mexiko, Peru och på Westindiska öarne; och deras omenskliga behandlande och utrotan-

de af indianerna på de senare upprörde mig djupt. I anledning deraf skref jag ett drama i tre akter under namn: "*Gliko eller slafven på St. Domingo.*" Jag öfverlemnade opuset till påseende åt teaterdirektör Fredrik Deland, som på vintern 1838–39 med sitt sällskap spelade i Malmö. Det blef visserligen aldrig uppfördt; men han gaf mig ett vänligt erkännande och förärade mig fribiljett för hela säsongen. Och glad vardt jag.

Icke voro vi sysslolösa under skolåren, det är säkert. Vi hade icke allenast "händerna fulla" eller såsom man säger; "många jern i elden," men hufvudet hvimlade beständigt af nya planer och nya funderingar, den ena befängdare än den andra. Och jag kan icke säga huru det kom sig, men det är ett faktum, att vi tycktes ha tid för allt. Tid tycktes sällan fattas och orsaken låg nog deri, tänker jag, att, såsom ordspråket säger: "god vilja drar halfva lasset" eller: "den som *vill*, han *kan!*"

Sjön hade alltid haft en särskild dragningskraft på mig, och det var också min största lust att när tillfälle gafs bruka lediga stunder bland båtar och fartyg, bland tackel och tåg. Och aldrig kände jag mig mera förnöjd än då jag fick klättra upp i master och rår på något större fartyg, eller att en skön sommarafton med segelbåt i en frisk bris kryssa fram och tillbaka öfver de blå böljorna under det stänket yrde öfver båten. Och ingenting lifvade mig mera än att lyssna till gamla, väderbitna sjömän och höra dem berätta om skeppsbrott och andra äfventyr på hafvet eller bland vilda och främmande folk i andra verldsdelar, isynnerhet om Amerika. Ty redan då lekte Amerika i min håg och hägrade för mitt sinne såsom lyckans och frihetens förlofvade land! ty der — så tänkte jag och många med mig — kunde man ju "skära guld med täljknifvar!" der behöfde man ju "bara hvissla," så hade vi hört, för att få pengar när man var utan! der fins ju ingen kung och inga "herrar," utan alla äro "suverä-

ner" eller jemnlika; ja, der är "en ann' så god som en ann!" Nog af — Amerika var i mina tankar sjelfva det förverkligade idealet af frihet och jemnlikhet, och dit måste man fara om man önskade smaka hvad detta menar. Jag minnes också ganska väl hurusom jag var helt och hållet öra, när Amerika var på tal, och jag kommer i håg, när någon sades hafva kommit derifrån, hurusom snart sagdt alla menniskor begapade honom och huru pojkhopar följde honom på gatorna, just som de brukade följa en italienare med sin markatta. Dessutom hade jag ju läst om Georg Washington och det amerikanska frihetskriget, då de tretton kolonierna reste sig och med vapen i hand afskuddade sig Englands herravälde och förklarade sig ett fritt och sjelfständigt folk. Och i Cowpers romaner och andra böcker hade jag läst så mycket om Amerikas indianer, deras krigiska lif och seder, att de röde männen voro i mina tankar något liknande hvad våra gamla nordiska fäder voro — de voro vikingar på prairiet liksom nordens söner voro vikingar på hafvet — och jag önskade ingenting hellre än att någon gång få se detta herrliga land och detta underbara folk.

TREDJE KAPITLET.

Ungdoms-minnen — Sjömans-lifvet.

På apotek. — Tidsandan christendomsfiendtlig. — Amerika-feber. — Ger apoteket på båten. — I Helsingör. — Sändes till sitt land igen. — Tillbaka i Malmö. — "Till sjös." — Far till Gefle. — Sammanträffar med Erik-jansare. — Skeppsbrottet. — En hemsk men välsignad natt. — Underbar räddning. — Sjömanslifvets poesi. — Tur till sist: till Amerika "utan penningar och för intet!"

Det blef emellertid ingenting utaf med att "läsa på studenten." Min fader hade icke råd, huru gerna han än ville, att låta mig fortsätta vid universitetet. Alltså måste detta slås ur hågen. Någonting annat måste företagas. Och då nu en förmånlig plats som elev på ett apotek i Malmö erbjöds, togs tillfället i akt i hopp om att om fyra år taga provisorsexamen.

Ingenting hade varit mig kärare än att hafva fått fortsätta att studera i Lund. Men detta hade nog inte varit så nyttigt, det ser jag tydligt nu. Att det icke lät sig göra, derföre skall ock Herren hafva äran! Jag ryser vid tanken på huru det sannolikt kunde hafva gått. Ty om jag hade kommit till Lund då, hade utan minsta tvifvel mitt lif fått en helt annan riktning. Tidsandan i vårt fädernesland vid den tiden var rationalistisk för att ej säga fullkomligt christendomsfiendtlig. Fransyskt fritänkeri och tysk rationalism (Strauss, Neander m. fl. voro snart sagdt afgudar) eller stoisk likgiltighet för allt religiöst, genomsyrade alla samhällsklasser, både högre och lägre, och

man lefde blott, tycktes det, för att äta, dricka och njuta af lifvet — detta icke minst bland den studerande ungdomen. En sann christen, en gudfruktig menniska, var på den tiden någonting lika sällsynt som en spräcklig fogel på taket, och något slags andlig rörelse hördes aldrig af. Sådant var förhållandet åtminstone i södra Sverige, särskildt i Skåne; i Norrland var det annorlunda, kraftiga nådevindar voro der icke ovanliga.

Mina tankar och föreställningar om Gud och christendomen vid denna tid voro ungefär dessa: Det fans ett "Högsta Väsende," en "Allmakt," det erkände jag; men att det fans någon lefvande personlig Gud, som med fadersögon och faderskärlek följer menniskors barn eller vidare bekymrar sig om oss, det trodde jag icke. Sålunda uppväxte jag, liksom många andra mina medåriga, utan tro på Gud och utan tro på christendomen, ännu mindre på Christus. Detta sorgliga förhållande hade sin egentliga grund i den allt lif saknande, torra christendomsundervisning, som i mina barnaår vankades i skolan, isynnerhet i de högre läroverken; ty äfven om våra lärare icke rent ut sådde otrons frön i våra mottagliga hjertan, så gjorde de det dock genom deras insinuationer och förklaringar, hvilka tydligare än ord sade oss, att de sjelfva för deras egen del icke trodde på christendomen; och den säd, som på detta fina sätt utsåddes, slog så mycket säkrare och snabbare rot i våra oerfarna hjertan. Men spiken träffades på hufvudet, då jag en gång just under konfirmationstiden helt oskyldigt råkade att få lyssna till ett samtal mellan några personer och en prestman, hvilken för sin vältalighet i predikostolen stod i högt anseende i staden. Samtalet rörde sig om christendomen, och uppmanad att på heder och ära, inför sitt samvete säga, hvad han för sin del verkligen tänkte och trodde om christendomen, om den var sanning eller ej, svarade han:

"Christendomen är ingenting annat än ett väl uttänkt

system, hvarigenom folkmassan kan hållas i tyglarne. Att tro på dess gudomliga auktoritet och ursprung är endast skrock och vidskepelse. Ingen verkligt lärd menniska tror derpå. Christendomen innehåller visserligen många sköna och sublima lefnads- och visdoms-regler, men det samma kan också sägas om våra förfäders asalära så väl som om muhammedanernas, kinesernas och alla andras religionsläror. Christendomen, såsom den framhålles i Nya Testamentets skrifter, är onekligen vida högstämdare än de och följaktligen också det bästa af alla hittills uppkomna religionssystem; men då frågan blir om gudomlig auktoritet, så håller jag dem alla lika: christendomen är icke mera gudomlig än något annat system. Christendom är ett skönt, ett sublimt ideal, men för oss menniskor en praktisk omöjlighet; men just detta visar, att den kan icke, om man nu skall tänka sig något sådant, hafva ett gudomligt ursprung."

Detta var rent tal och den lyssnande ynglingen förstod det. Det satte yxan till roten på den smula tro som fans. En tid derefter vardt jag *konfirmerad*. Hvad detta egentligen tjenade till, det kan jag icke till denna dag rätt förstå, ty hvarken tron på Gud eller tron på Christus stadfästades derigenom, utan fast hellre tvärtom.

Tidigt på sommaren år 1841 omtalade tidningarne den nyheten, att några unga män, inalles elfva, hade under ledning af en upsalastudent, Gustaf Unonius, begifvit sig utaf från Göteborg till Amerika i afsigt att anlägga ett svenskt nybygge i Wisconsins vilda urskogar. Detta var den första emigration från Sverige till Amerika i detta århundrade, och ryktet derom framkallade stor uppståndelse öfver hela landet. Jag minnes ganska väl, huru man ristade på hufvudet och grufvade sig öfver deras, som man kallade det, *öfverdådiga tilltag*. "Att förbrytare eller odågor skuddade stoftet af sina fötter och foro till Amerika, det kunde ju vara på sin plats, men att hederliga och

dugande män, och dertill unga, bildade män, lemnade sitt fäderneslaud, det var då alldeles förskräckligt!" Gamla, ärevördiga matronor "korsade sig" och suckade djupt; gamla, konservativa gråhårsmän skakade betänksamt på hufvudet och sade: "Tänk, hvilken galenskap! Hvad skall väl änden blifva!" Men unga, både män och qvinnor, beundrade dem och talade om deras tilltag med hänförelse.

Hos mig uppväckte denna nyhet den slumrande Amerikaelden till full låga, och jag öfverlade med mig sjelf, huru jag skulle kunna följa deras exempel och komma öfver dit. Den enda möjliga väg hvarpå detta kunde låta sig göra, så långt jag kunde se, var att blifva sjöman och gå till sjös, ty då låg det inom möjlighetens gräns att "ett vänligt öde" (ty på *ödet* trodde jag) kunde någon gång förr eller senare föra mig dit. Så tänkte jag och derpå rufvade jag dag och natt, men det lät icke göra sig så lätt, ty jag hade ännu omkring två år qvar innan min elevtid på apoteket var fullbordad. Det kan emellertid icke beskrifvas, huru plågsam den tiden var för mig och huru långsamt de dagarne nu gingo! Det flöt nog en och annan droppe vikingablod i mina ådror och det stämde icke alls med min natur eller lynne att dag efter dag, från tidig morgon till senan qväll, stå inom fyra trånga väggar och expediera recept, eller sälja bäska droppar, blåsalva, pomada, laxerpulver m. m. sådant, utan *Ut! Ut!* ropade det i mitt bröst både bittida och sent. Och så, en vacker dag, sjelfva påskmorgonen år 1843, just som min elevtid var utstånden och jag var redo för provisorsexamen, gaf jag utan vidare apoteket med piller och pulver och plåster "på båten" och begaf mig i väg med endast ett litet knyte i handen till Helsingör.

Jag hade ofta hört gamla sjömän säga, att i Helsingör ginge det lätt att få hyra på amerikanska skepp, ty sådana "klarerade" der nästan dagligen och svenska sjömän,

isynnerhet gossar, mottogos af dem med glädje; alltså: *hurra för Helsingör!* På aftonen samma dag framkom jag till Råå fiskeläge, fem svenska mil från Malmö och ungefär halfvägs emellan Landskrona och Helsingborg, och der öfvertalade jag ett par fiskare att taga mig öfver i deras båt till Helsingör. I sällskap med några danska båtar, som varit ute på fiske under natten, inlupo vi efter midnatt utan att blifva observerade af tullbetjeningen i hamnen och på morgonen förde mina fiskare mig till ett sjömanslogi, hvarest, så sade de mig, amerikanska sjömän brukade bo och hvarifrån mången svensk yngling hade blifvit "hexad ombord," såsom de sade, på amerikanska skepp. Hittills hade allt gått bra, men nu slog vinden plötsligt om och blåste från annat håll. Och om jag helt oförmodadt hade fått ett ämbar kallt vatten öfver mig, kunde jag icke ha blifvit mera förbluffad eller afkyld än hvad jag blef, ty den första frågan värdinnan stälde till mig, sedan jag sagt mitt ärende, var denna: "Låt mig se ditt pass!" — — — Pass! — *Pass!* jag hade intet pass. Värdinnan, som hela sitt lif umgåtts med sjöfolk, fixerade mig skarpt och då hon inte kunde upptäcka de ringaste sjömansfasoner hos mig och jag dessutom hvarken hade säck eller kista med mig, så fattade hon situationen genast och sade:

"O, du är en herremans gosse, som vill ut på flykten, det ser jag nog! Stackars "dreng!" jag vågar icke att husera dig; du får lof att resa hjem till ditt land igen."

Hon var emellertid icke sträng. Hon ville icke, sade hon, anmäla saken på poliskammaren, utan sedan hon gifvit mig en god frukost, som jag också väl behöfde, följde hon mig till postbåten, som om en stund skulle afgå till Helsingborg, sade skepparen förhållandet och bad honom taga mig med sig öfver till Sverige, hvilket han ock gjorde. Och sålunda, efter en timma eller så, stod jag på svensk mark igen med alla mina ljusa förhoppningar

gäckade och med ingen annan utväg än att återvända hem. Så lyktade mitt första försök att komma till Amerika. Jag hade ingen tur. Det strandade mot det danska pass-systemet!

Detta misslyckade försök gjorde mig visserligen missnöjd men ingalunda missmodig; tvärtom det eggade mitt mod och gjorde mig än mer besluten att förr eller senare vinna mitt mål. Här stod jag emellertid nu. Hvad skulle jag göra? Det var frågan. Att stanna i Helsingborg *kunde* jag icke, att återvända hem *ville* jag icke, ty det var allt för förargligt och förödmjukande, utan med mitt knyte i hand traskade jag i väg först till Landskrona, sedan till Lund, derifrån till Ystad, Cimbrishamn och Åhus och slutligen efter tre à fyra dagars vandring, inalles omkring 15 svenska mil, kom jag till Kristianstad. Derifrån skref jag hem och omtalade hela äfventyret och om några dagar fick jag svar, att min fader skulle komma följande dag med diligensen samt att jag då skulle vara honom till mötes vid postkontoret. Nog bultade hjertat i bröstet något häftigare än vanligt då jag såg honom stiga ur vagnen, men hjertklappningen lade sig snart, ty han mottog mig med öppen famn och icke, såsom jag hade fruktat, med stränghet. Visserligen talade han allvarsamt till mig och förebrådde mig för mitt "dumdristiga tilltag," såsom han kallade det, men jag tyckte mig kunna läsa mellan raderna på hans faderliga förmaningar och förebråelser, att den barske krigaren i verklighet kände sig smått stolt öfver sin frihetslystne son och hans djerfva tilltag. Och så, efter några trefliga dagar i Kristianstad hos slägtingar och vänner, följde jag lätt om hjertat och glad i hågen hem igen.

Hade hoppets stjerna gått ned i mörker i Helsingör, så uppgick hon i leende ljus så mycket klarare på min framtidshimmel då jag kom hem, ty jag fick nu mina föräldrars hjertliga samtycke att få gå till sjös och med min

faders hjelp förverkligades också snart denna min önskan.

Sedan jag seglat omkring ett par år från Malmö och derunder gjort några resor på England samt under vintern 1844-45 igenomgått Malmö navigationsskola och tagit förste styrmans-examen, tog jag farväl af föräldrar och syskon i maj 1845 och for till Gefle i hopp att få hyra på något större skepp, som skulle ut på långresa. Efter en kort sommarresa på England med barkskeppet "*Fama*," hvarunder jag blef bekant med en man, som sedermera blef en af svenska metodismens banbrytare i Amerika, hvilken då var skeppets timmerman, och om hvilken vi komma längre fram att närmare tala, fick jag hyra på ett större skepp, skeppet "*Ceres*," som skulle lasta jern i Söderhamn och derifrån gå direkt till New York. Så var då min önskan så till vida uppfyld, och om någonsin en yngling lifvades af glada förhoppningar, så var det jag. Med samma skepp skulle äfven medfölja en liten hop emigranter, s. k. *Erik-jansare*, förtruppen till de emigrantskaror som sedermera under de närmast följande åren, på grund af förföljelse för sin tro, utvandrade ifrån Norrland för att söka sig ett hem i Amerika, der de fritt och utan fruktan kunde få tjena Gud enligt deras samvetes öfvertygelse. Dessa, som skulle medfölja oss, 16 à 17 personer, voro sjelfva begynnelsen till denna emigrantström. Deras afsigt var att i den nya verlden under profeten Erik Janssons ledning bilda ett evangeliskt-kommunistiskt samhälle, i hvilket ingen skulle säga något vara sitt af det han egde. Begreppen *mitt* och *ditt* med allt hvad dessa begrepp innebära i egendomsväg skulle icke finnas till för dem, utan all egendom skulle vara för alla gemensam. Det var icke fritt, att icke detta slog an på mitt lifliga sinne, ty var det icke åtminstone en vacker tanke? ja, var det icke sjelfva jemnlikhets-ideens förverkligande i det praktiska lifvet? Mer om detta framdeles.

Emellertid, lasten var intagen, emigranterna voro

ombord, och en söndagseftermiddag i oktober lättade vi ankar och gingo till sjös. Allt gick väl under natten, men på förmiddagen följande dag började tjocka, svarta moln att skocka sig i nordost; snart hade vi en sjungande nordost-storm med regn och snöglopp uppå oss och för bottenrefvade märssegel länsade vi undan mot den s. k. Öregrunds-grepen — norra inloppet till Öregrunds skärgård. Mot aftonen tilltog stormen mer och mer, solen gick ned i mörker, natten var becksvart, sjön gick fruktansvärdt hög, nästan hvarenda segel-lapp måste bergas, skeppet rullade och slingrade i den våldsamma sjön så svårt, att sjelfva däcksbultarne, hvari storbåten samt en del reservstänger och spiror voro fastsurrade, gåfvo sig; och allt på däck kom loss och kastades så våldsamt från sida till sida på det slingrande, skälfvande skeppet att det var förenadt med absolut lifsfara att passera akterut eller tvärtom; och timmermannen, som försökte detta, fick också ett af sina ben afslagit. Men detta var icke nog, utan nu kom äfven lasten, som bestod af korta jerntackor, loss och hotade under skeppets våldsamma slingringar att utslå sidorna på skeppet. Då, för att i någon mån stadga fartyget och om möjligt undgå den öfverhängande faran att gå till botten med man och allt, lades skeppet bi i sjelfva inloppet till Grepen, i ett mörker så svart att man bokstafligen icke kunde se handen framför sig, på alla sidor omringadt af bränningar, blindskär och bergshällar, mot och öfver hvilka det upprörda hafvet vräkte med förfärligt dån. Detta hjelpte något, skeppet slingrade icke så svårt, och nu gafs befallning att göra ankarne klara för att gå till ankars. Häri låg vårt sista och enda hopp, men detta slocknade snart, ty till råga på olyckan hade genom den förskräckliga slingringen ankarkettingarne så intrasslats bland däcksspiror och stänger, att det var alldeles omöjligt i det rådande mörkret att klargöra dem. Vårt öde var beségladt. Vi kunde icke undkomma. Förr eller

Skeppsbrottet.

senare måste vi stöta på något af dessa skarpa skär, som lågo rätt i vår väg — det visste vi alla — och katastrofen lät icke länge vänta på sig. Vid half 8-tiden på qvällen lyftades skeppet af en väldig jettevåg och slungades som en spån med ett förfärligt bedöfvande brak upp på ett af dessa hemska skär, och darrande och skälfvande i hvarje fogning, som om det varit en lefvande varelse, låg det nyss så stolta, präktiga skeppet, redlöst, krossadt der. Förskeppet drefs högt upp på skäret, akterskeppet sjönk genast. Att tänka på räddning med båtarne var otänk-

bart, ty först och främst var natten allt för mörk, sedan var storbåten sönderslagen och de två andra båtarne kunde vi icke åtkomma, enär hafvet vräkte oupphörligt öfver hela akterskeppet, och dessutom, om vi än hade kunnat lyckas att sätta dem i sjön, hade de aldrig kunnat "lefva" i en sådan sjögång. Då skeppet stötte på föll det genast öfver på styrbordssida mot skäret; hvadan vi försökte att kapa förmasten i tanke att den skulle falla på klippan och sålunda göra det möjligt för oss att krypande på den taga oss dit. Men just som masten var i det närmaste genomsågad och redo att falla, slog skeppet öfver på babordssida mot öppna hafvet, så att all räddning äfven på detta sätt blef omöjlig. Och det var vår lycka. Ty om än några af oss skulle ha lyckats att komma upp på skäret, så hade de alla säkert jemmerligen omkommit, såsom vi tydligen sågo följande dag, ty klippan var helt liten och hafvet vräkte helt öfver den, så det fanns ingen möjlighet för någon menniska att undgå att bortspolas af sjöarne under denna förfärliga natt. Ja, det var i sanning en Guds nåd att det gick som det gick. Alltså måste vi slå alla räddningsförsök ur hågen och afvaktande vårt öde förblifva stilla och overksamma. Skeppet hade vid påstötningen af den svåra sjögången kastats högt upp på skäret och låg, såsom vi till vår förvåning följande dag funno, med bogen inklämd emellan tvenne utskjutande klippor likasom i en klyfta, så att förskeppet var temligen stadigt och brottsjöarne nådde icke öfver det. Och nu ned i skansen, besättningens sofrum, som var det enda ställe ombord der man kunde vistas och undgå det hiskliga ovädret, skockade vi oss alla, besättning och passagerare, öfver trettio personer, och här tillbringade vi den långa natten, väntande hvartenda ögonblick att skeppet skulle krossas i tusende spillror och vi finna vår graf i det vilda hafvet; och visst är, ingen af oss väntade något annat. Men den barmhertige Guden, Han som icke vill syndares död, höll

sin nådeshand öfver oss. Detta fingo vi alla följande dag med egna ögon se. Det var så tydligt att till och med de mest fräcka och ogudaktiga ibland oss, då de sågo det, erkände att det var Guds hand. Skeppet hade törnat på just der en djup inskärning eller refva fanns i klippan, lagom bred för bogen att komma in uti, och der låg förskeppet fast och stadigt som om det legat i en skeppsdocka. Hade vi stött på endast några fot till höger eller till venster om detta ställe, så hade skeppet inom en liten stund slagits i spillror eller ohjelpligt gått till botten. Men just in i denna klyfta fördes skeppet. Hvem styrde i detta hemska mörker och i denna förskräckliga storm skeppet dit? O, det var en "ödets lek!" det var *slumpen!* Välan, det må den tro som vill, men de räddade sjömännen sade icke så: de erkände att det var Guds hand och ingen annans. Och Han allena skall hafva äran!

Mot morgonen aftog stormen och vid middagstiden, sedan den höga sjön lagt sig något, så att det vardt möjligt för båtar att närmas vraket, blefvo vi alla räddade och landsatta på Gräsön, hvarifrån vi hemsändes följande dag till Gefle. Så lyktade detta mitt andra försök att komma till Amerika. Det strandade mot de svenska skären. Men dermed var icke modet brutet eller lusten för sjömanslifvet afkyld, nej, ty såsom Lidner sjunger:

"Hoppet med sjöman på hafsvågen går,
Och om han förföljd af stormarne blifver,
Glömmes all fara när stranden han når;"

och så genast efter hemkomsten till Gefle inmönstrade jag åter, denna gång på Medelhafvet, och redan nästföljande lördag i det goda skeppet "Gustaf Wasa" var jag på hafvet igen och seglade förbi det skär, der skeppsbrottet timat och såg nu att skeppet var fullständigt sönderslaget.

Den natten med dess faror och förskräckelser vardt emellertid mig till välsignelse; ja, den vardt en afgörande

vändpunkt i mitt lif; ty i den natten, då vi låga der på skäret, seende endast döden framför oss och väntande hvarje ögonblick att uppslukas af det rasande hafvet, lärde jag en lexa, för hvilken jag sedan dess tackat Gud tusende gånger och skall tacka Honom i evighet. Ty, såsom redan är sagdt, hade jag ingen tro på christendomens sanning eller verklighet. Men denna natt, under detta skeppsbrott, räddades jag ifrån att blifva skeppsbruten i tron, ty jag fick då höra och se saker och ting, som bortsopade alla mina otrostankar och öfverbevisade mig om christendomens gudomliga sanning och praktiska möjlighet. Med oss voro, som sagdt, några emigranter, Erikjansare, och de, så väl som hela besättningen — kapten och alla — måste tillbringa natten i skansen. Det trånga rummet, egentligen afsedt för endast 12 à 15 man, var till trängsel fullt af menniskor, bland dem 8 à 10 qvinnor. Hvarje koj var upptagen, de öfriga sutto på kistorna eller kojkanterna. Bland emigranterna, som till största delen var ungt folk, voro flera 15- à 17-åriga flickor, och den frimodighet, ja rent af glädje, som särskildt dessa ådagalade denna fasansfulla natt, bevisade för mig kraftigare än ord kunde göra det, att christendomen var en sanning, en verklighet, en praktisk möjlighet. Det var bokstafligen en fasans natt! Att beskrifva den står icke i min förmåga. Stormen tjöt så hemskt såsom endast en nordostlig oktoberstorm i Bottniska viken kan tjuta; störtsjö på störtsjö vräkte förkrossande och med sådan våldsamhet öfver hela skeppet ända fram till fördäck, att det knakade i alla fogningar som kanonskott. Och i skansen, hvilken scen! O, den står lifslefvande för mig ännu, fastän mer än femtiofem år flytt sedan dess.

Under det gamla, väderbitna sjömän, hvilka grånat på hafvet, så väl som yngre, och kaptenen icke minst, vredo sina händer med förtviflan i deras ansigten och ropade, bokstafligen *ropade* i ångest om förbarmande till

den Gud, hvars lag de trampat under sina fötter och hvars namn de några timmar förut hånat och försmädat, strålade dessa emigranters, särskildt dessa unga christnas, anleten af en underbar frid, såsom då den nedgående solen en herrlig sommårdag purprar himlen och sprider öfver nejden sitt milda skimmer, under det de jublade af fröjd i Herren och prisade Honom med glädjesånger. Christendomen *icke* en verklighet! Christendomen *icke* en praktisk möjlighet! Ah, se dessa olärda, i många hänseenden okunniga emigranter, både män och qvinnor! Se, huru de gå från koj till koj och taga dessa hafvets nu förtviflade söner i handen! Lyssna! hör! huru mildt, huru vänligt, huru frimodigt, huru bevekande, huru kärleksfullt de tala till dem om denne Frälsare, som aldrig bortstöter någon som kommer till Honom och som har beseglat detta löfte med sitt eget blod! "Han har frälsat oss", sade de, "Han har borttagit fruktan för döden ur våra hjertan. och Han gör oss lyckliga *nu*, och Han *kan* och *vill* frälsa eder!" Och sedan, då det led mot midnatt, i den fulla vissheten att denna natt var deras sista på jorden, firade de Jesu dödsåminnelse, och flera af besättningen, deribland jag, deltogo med dem i den heliga brödsbrytelsen. Visserligen gnisslade och tjöt stormdemonen lika hemskt utanför, men Fridsfursten hade inträdt bland oss och sagt: "Tig, var stilla!" till stormen i de förskräckte sjömännens sinnen, ty ångestropen hade tystnat och en viss, helig stillhet rådde, endast nu och då afbruten af dämpade suckar å sjömännens sida eller af någon ljuflig trossång, som de oförfärade emigranterna med sakta röster sjöngo. Ja, detta var i sanning ett heligt rum, ty Herren var der, och denna oförgätliga natt lofvade jag Gud i mitt hjerta, att om Han sparade mitt lif och räddade mig ur denna fara, skulle jag tjena Honom och blifva en christen; ty jag såg tydligen att en religion, som kunde göra unga, svaga, okunniga personer frimodiga och lyckliga under omstän-

digheter och förhållanden, som kommo starka män att bäfva och förskräckas, *måste* vara en verklighet och jag beslöt, att om den stode att få, så skulle den blifva min, samt om jag någonsin komme till Amerika, skulle jag uppsöka detta folk. *)

Följande dag räddades vi; men fastän det ännu dröjde flera år innan jag tog det afgörande steget och infriade mitt löfte, var dock från och med denna natt misstron eller likgiltigheten för christendomen bruten och det största hindret för att kunna "komma till Gud" undanröjdt, ty jag trodde nu fullt och fast, "att Gud *är* och att Han lönar dem som söka Honom." Och denna visshet följde mig städse sedan; intrycket, minnet af denna natt kunde jag aldrig slå ifrån mig; ty fastän jag ofta i obetänksamhet och ungdomsyra glömde mitt löfte, dök det likväl gång efter annan upp igen och med kärleksfull, varnande röst erinrade mig om den natten, då jag i skansen på det strandade skeppet "Ceres" med dessa glada, trosstarka christna deltog i firandet af Jesu åminnelse-måltid och lofvade Herren att med uppriktigt hjerta söka Honom och tjena Honom.

Hemkommen till Gefle gick jag genast till sjös igen och seglade sedan i två år eller till sommaren 1847 ifrån denna stad.

Sjömanslifvet har sin poesi. Hvad vore väl lifvet, vare sig på haf eller land, utan poesi? Sjömannens lif är ett äfventyrligt lif, äfven den vredgade stormen, de väldiga störtsjöarne, de vilda skären ha sin poesi. Ja, visserligen är sjömannens lif ett äfventyrligt lif, men det är också ett friskt, hurtigt och manligt lif — ett lif, som tyckes särskildt passa nordens söner, de gamla vikingarnes ättlingar, och de äro också än i dag erkända för att vara verldens

*) Af dem som voro med vid detta tillfälle lefver, så vidt jag vet, endast en, neml. Sven Larson i Victoria, Ill., en af de förste medlemmarne i församlingen derstädes. — *Utg.*

bästa sjömän. Att andas frisk luft hvarje dag; att plöja skummande böljor så att vattnet yr öfver bogen; att för fulla segel länsa undan för förlig vind; att trotsa storm och vågor och kryssa sig fram; att stå till roders och med sin svaga hand styra det stolta skeppet, då det ilar fram med fräsande fart; att refva segel, då "rånoockarne doppa vatten" på båda sidor; att "gå till kojs" våt som en kaja och att "purras upp" ur sin goda sömn midt i mörka natten för att "gå till väders" och "berga segel" — — — o, det är skönt! det är herrligt! Landbacken har ingen sådan fröjd. Så var det i "den gamla, goda tiden," men det *är icke så nu* — tiderna hafva förändrats — sjömanslifvet är *icke längre* hvad det fordom varit. Ångan och maskinen ha lagt sin tunga prosaiska hand uppå det; dess romantik och poesi hafva flyktat, äro gångna och lefva snart endast i sång och saga. Nu kan snart sagdt hvilken som helst blifva sjöman.

Misslyckas du en gång, två gånger, "gif icke upp för det," brukar man säga, "försök igen! tredje gången har lyckan med sig." Sommaren 1847 var jag i Stockholm. Der fick jag snart höra att en brigg skulle om några dagar gå till New York samt att en skara erik-jansare skulle medfölja som emigranter. Då jag hörde detta upptändes amerika-tanken till nytt lif och jag sökte att få träffa kaptenen. Han var ej ombord. Besättningen var emellertid redan fulltalig; der fanns alltså ingen plats. Jag kom en dag för sent; hade jag kommit föregående dag, hade jag kunnat få plats — nu var det för sent! Missnöjd öfver min "otur" skulle jag just gå i land, då jag fick se några af emigranterna stå och samtala vid mellandäcksluckan. Ett *vänligt öde*, såsom det så vackert heter, gynnade mig denna gång. Jag gaf mig i språk med dem. Bland dem var sjelfva ledaren, eller "profeten" såsom han kallades, en 40-års gammal man och — jag är glad att kunna säga det — en sann, bedjande christen. Jag omtalade nu att

jag var med på "Ceres," då deras trosbröder ledo skeppsbrott i Öregrundsgrepen och att jag önskade komma till Amerika. Då sade han, att kaptenen sökte någon ung man, som var van vid sjömanslifvet, hvilken mot fri öfverresa till Amerika ville betjena emigranterna — de voro omkring trettio personer, alla ifrån Helsingland eller Gestrikland — såsom ett slags "steward" under resan. Dertill var jag mer än villig, ty ett lättare sätt att komma till Amerika på kunde ju knappast tänkas — tänk: "utan penningar och för intet," — riktigt evangeliskt! Han följde strax med till kaptenen, och jag vardt antagen och inmönstrad att utan betalning betjena emigranterna under resan samt med full rättighet att lemna fartyget vid framkomsten till New York. Resan gick lyckligt och väl och efter 6 à 7 veckor ankrade vi i oktober 1847 i New Yorks hamn. Så var då ändtligen mitt längtans mål vunnit, och jag stod en "fri man" i det efterlängtade och mångbeprisade Amerika.

FJERDE KAPITLET.

"Den gamla, goda tiden" — Chicago — Immigrant-lifvet.

Från New York till Chicago. — Min första jul i Amerika. — Chicago 1847. — Små hus, bottenlösa gator. — En byggnadstomt för sågning af två famnar ved. — Inga jernvägar. — Få svenskar. — Kapten P. von Schneidau. — Den första skandinaviska kyrkan i Chicago inviges 1848. — Immigrantlifvet fullt af skuggor och dagrar. — Små förtjenster, billiga lifsmedel. — Ljusa sidor i "den gamla, goda tiden." — Immigranter "mer än välkomna." — Andra tider randas. — Ångan och maskinen spela samma roll på prairiet som på hafvet.

Ett par dagar efter framkomsten lemnade jag i sällskap med mina reskamrater New York. De skulle till vestern, till Illinois, till den koloni, som "profeten" Erik Janson derstädes år 1845 grundlagt och åt hvilken han gifvit namnet "*Bishop Hill*" efter hans födelseplats — Biskopskulla socken i Upland. Denna plats var nemligen enligt Jansons bestämda påstående och deras fasta öfvertygelse just den "*plats*," som det profetiska ordet omtalar, "dit alla Herrens slägter skola församlas;" och med glädje styra de nu sin färd dit. Och enär jag hade vunnit deras bevågenhet under resan och de dessutom sannolikt hoppades på min omvändelse till "profeten," vardt jag icke blott erbjuden fri resa men uppmanad att medfölja. Ett tillbud om fri resa ifrån New York till Illinois, fick man icke ens i "den gamla, goda tiden" hvarje dag, och då jag ville inåt landet samt dessutom kom ihåg mitt löfte den der

förfärliga natten att uppsöka detta folk, antogs uppmaningen med glädje.

Det område, som nu innefattar de rika och mäktiga staterna Indiana, Illinois, Iowa, Missouri, Michigan och Wisconsin, kallades på den tiden: *Den fjerran vestern* ("The far off west") eller: *Den vilda vestern* ("The wild west"), och det gjorde också i sanning skäl för namnet; ty långt, långt bort var det och med undantag af endast här och hvar en enstaka koja eller litet nybygge eller en oansenlig stad (by), vanligen utmed en å eller i kanten af en skog, var det alldeles obebodt och öde. Dag efter dag, vecka efter vecka, kunde man färdas öfver dessa väldiga slätter utan att få se på 20 à 30 eng. mil en mensklig boning. Ej heller fans det några jernvägar att tala om i landet på den tiden. I olika trakter, isynnerhet i östra staterna, voro visserligen jernvägar nu under byggande, men högst få och dessa helt obetydliga voro färdiga. Så fans det detta år, 1847, blott en enda fullt färdig bana till New York, neml. "Hudson River"-banan emellan New York och Albany. En resa till "vestern" på den tiden tog derför flera veckor i anspråk och var förenad med många umbäranden och besvärligheter, isynnerhet för immigranter. Från New York reste vi med ångbåt uppför den herrliga Hudson-floden till Albany, derifrån på Erie kanal till Buffalo, omkring 300 eng. mil med kanalbåt; och som dessa kanalbåtar drogos af hästar, mången gång gamla sådana, gick färden mycket sakta och långsamt, ungefär som då man säger: "kommer jag ej i dag, så kommer jag väl i morgon!" och tog öfver en vecka. Ja, man gjorde sig sannerligen icke brådtom här i landet på den tiden — man sprang icke andan ur halsen på sig, om det kunde undvikas, det är då säkert — men så hade icke heller ångan eller elektriciteten gjort sitt fullständiga inträde ännu.

Den tiden då färden inåt landet skedde kanalvägen,

stannade kanalbåten esomoftast för att lemna immigranterna tillfälle att gå i land, för att på stranden gräfva en graf för någon af sina reskamrater.

Några år härefter sedan jernvägar blifvit byggda tog resan till Chicago visserligen icke på långt när så lång tid, men den var mycket besvärligare och ofta förenad med stora lidanden. Så berättar pastor Unonius: "På jernvägarne emellan landningsplatsen i de östra staterna och Chicago begagnades för det mesta godsvagnar till immigranttransporter. I dessa vagnar instufvades invandrarne icke sällan lik boskap, och till undvikande af olyckor, som ju lätt kunde inträffa, tillslötos dörrarne för att kanske icke under hela dagens lopp åter öppnas. Då en sådan lefvande fraktfora, bestående till större delen af svenska invandrare, en gång anlände till Chicago, befans i en af vagnarne icke mindre än fyra döda kroppar."

Från Buffalo foro vi med ångbåt öfver de stora sjöarne till Chicago, dit vi ändtligen anlände i början af december efter omkring tre veckors resa ifrån New York. Strax efter framkomsten insjuknade jag och fördes till ett sjukhus. De öfriga fortsatte resan först på kanal till Peru, Ill., sedan till fots eller med vagn, ofta dragen af oxar, till Bishop Hill, 150 eng. mil vester från Chicago. Sjukdomen vardt långvarig och jag utskrefs icke förr än följande år i slutet af januari. Sådan var min första jul i Amerika! Dock äfven häri ser jag tydligt Herrens kärleksrika ledning. Då jag började krya till mig, sökte jag fördrifva de långa dagarne med skrifning. Jag hade intet vidare mål i sigte utan ville endast hafva något att sysselsätta mig med. Så kom det för mig att anteckna alla möjliga latinska termer eller namn på mediciner och snart hade jag flera stora ark skrifpapper alldeles fullskrifna.

En morgon hade jag, under det jag var i en annan del af sjuksalen, lemnat dessa pappersark på min säng, och då nu öfverläkaren gjorde sin morgonrund och kom dit

Chicago 1833. "Fort Dearborn" i midten, John Kinzies hus till höger.

tog han upp dem, genomögnade dem och, vändande sig till sjukskötaren, frågade han: "Hvem har skrifvit detta?" — Sjukskötaren pekade på mig, hvarpå doktor Brainerd, så hette öfverläkaren, vinkade mig till sig. "Har du skrifvit detta?" frågade han vänligt. — "Ja." — Då sade han: "Jag ser att du är farmaceut. Jag skall skaffa dig en bra plats, så snart du blir frisk." Och sedan jag blifvit utskrifven ledsagade han mig till en apotekare, d:r S. Sawyer, hvars apotek låg vid Lake st., en dörr ifrån nordöstra hörnet af Clark st., der jag genast fick en förmånlig anställning, med till och med högre betalning i månaden än vanligt, ehuru jag icke kunde tala engelska. Jag skulle nemligen endast sköta recept-expeditionen och dertill behöfdes icke nödvändigt att tala engelska.

Chicago 1847 var icke fullt så storartad som Chicago 1900. Då antogs invånarantalet vara omkring 28,000, om ens så många; nu säges folkmängden uppgå till nära två millioner — alltså ett fördubblande 70 gånger sedan dess. Floden, på hvars sidor staden ligger och som med sina två grenar delar den i tre delar — syd-, nord- och vestsidan — som nu är bred och djup och kan rymma hundratals större fartyg, var då blott en liten obetydlig å, hvars stränder här och hvar voro bevuxna med säf och vass samt endast farbar för smärre ångbåtar och skutor. Den hufvudsakliga delen af staden — affärsdelen — låg på flodens södra sida — sydsidan — emellan Market- och State-gatorna i vester och öster, och emellan Water- och Madison-gatorna i norr och söder, samt omfattande ett område af ungefär tre fjerdedels eng. mil i bredd och en eng. mil i längd. Nu sträcker sig staden i norr och söder öfver 20 eng. mil (omkring 3 svenska mil) och från vester till öster allra minst 12 eng. mil, alltså inalles en areal af öfver 240 eng. qvadratmil. De förnämsta gatorna voro på den tiden Lake- och Clark-gatorna. Husen utmed dessa voro till största delen två-våningars trähus och några enstaka

större tegelhus, bland dem ett par större tre- à fyra-våningar höga hotell — "*Tremont*" och "*Sherman House.*" Det sistnämnda uppfördes under vintern 1847-48 och jag minnes väl huru folk, isynnerhet från landet, stod länge och väl och begapade det och rent af häpnade af förvåning öfver en sådan storartad byggnad — det var nemligen med jordvåningen fyra våningar högt. Jo jo, man flög icke så högt på den tiden, icke ens i Chicago!

Den öfriga delen af staden, som för öfrigt låg både norr och vester om floden, hvilken strax vester om Market-gatan delar sig i två grenar, utgjordes hufvudsakligen af små trähus och primitiva blockhus samt en mängd kåkar uppslagna af på ända stående ohyflade bräder. Isynnerhet var detta förhållandet de närmaste åren både på vest- och nordsidan, der ett stort, sumpigt område emellan Indiana-gatan och Chicago-avenyen, isynnerhet på vestsidan, var uppfyldt af sådana utan ringaste ordning uppsatta "shanties" eller kåkar, hvilka fattiga immigranter uppfört för att få tak öfver hufvudet för sig och de sina, och i hvilka många hundra landsmän under de hemska koleraåren 1852–60 bodde, lefde och dogo.

Gatorna voro ingenting annat än vanliga oländiga vägar, med här och hvar några smala plankgångar utmed husraderna som skulle föreställa trottoarer, och utmärkte sig, isynnerhet vinter, vår och höst, för knädjup gyttja och bottenlösa dyhål. Ofta fick man se, till och med på de större affärsgatorna, Lake- och Clark-, långa gärdsgårdsstörar stående på ända i dyhålen midt på gatan med denna varning i stora bokstäfver å ett stort plakat i öfre ändan: "*No bottom!*" "*Ingen botten här!*" I norra och vestra delarne af staden så väl som längre ned på sydsidan växte ogräset manshögt på båda sidor om körvägen, och öfver allt på de stora obebyggda qvarteren möttes ögat af betande kor, tjudrade getter och långa rader af kacklande gäss, för att icke tala om grisar, kycklingar och kalkoner

i oändlighet, så att nog var det lif och rörelse i Chicago redan på den tiden; och döda hundar eller kattor liggande i diken och vägkanter, smekande vandraren med deras parfym, voro icke något ovanligt.

Förbindelsen emellan söder och norra och vestra stadsdelarne förmedlades medels ett par omålade, ruckliga färjor, den ena vid Clark- och den andra vid Lake-gatan, och skedde detta på samma primitiva sätt som fordomdags i Sverige. Så vidt jag kan påminna mig blef den första bron emellan nord- och sydsidan färdigbyggd 1848.

Kyrkor funnos kanske ett tjugutal, de allra flesta af trä och mycket anspråkslösa, vanligen i ladustil och utan torn. Några få större kyrkor funnos, bland dem en större presbyteriansk kyrka, Plymouth-kyrkan, byggd helt och hållet af huggen sten, ända från grundmuren till tornspiran, och hvilken också betraktades på den tiden såsom ett riktigt mästerverk i byggnadskonst, stil och elegans. Hon lades i aska vid den stora hemsökelsebranden i oktober 1871.

Jernvägar funnos inga. Första spadtaget till Chicagos första jernväg, Chicago-Galena banan, togs 1848. Och låt mig här säga, att det var en svensk man, kapten P. von Schneidau, som har äran att ha haft öfverinseende vid byggandet af denna Chicagos första jernväg.

Ungefär en fjerdedel af stadens befolkning utgjordes af infödda amerikaner. De öfriga voro tyskar, engelsmän och irländare, flera tusen af hvardera, dessutom icke så få kanadiska fransmän eller halfindianer samt möjligen ett tusental norskar. Emigrationen från Norge begynte nemligen några år tidigare än den från Sverige, och i Chicago hade ett stort antal slagit sig ned. På den tiden, 1847–49, kunde man få sig en byggnadstomt på vestsidan, eller på nordsidan blott några qvarter ifrån floden, i betalning för sågandet af två famnar ved. Tomterna voro visserligen icke stora, vanligen endast 24 fot breda och 140

à 150 fot långa, men de voro stora nog att bygga sig ett litet hus på. Många af de gamla norska så väl som tyska eller andra nybyggarne i Chicago, lade på detta sätt grunden till deras ekonomiska välfärd och oberoende; men blott några år derefter kunde icke dylika tomter köpas för mindre än tusen dollars och i somliga fall till och med icke för mindre än flera tusen dollars. Detta är en af de ljusa sidorna i "den gamla, goda tiden." Den är för evigt gången. Nu får en fattig immigrant få såga bra många famnar ved för att bli egare till en byggnadstomt, vare sig i Chicago eller annorstädes.

Svenskarnes antal i Chicago vid den tiden var icke stort. På hösten 1846 samt 1847, då stora skaror Erikjansare anlände, stannade visserligen icke så få af dessa, isynnerhet sådana som under resan lidit skeppsbrott i tron på "profeten," och bosatte sig här, somliga i sjelfva staden men de flesta ute på landet i trakten omkring Jefferson, några eng. mil vester om staden — ibland dessa senare voro bland andra en köttslig broder, Jan Janson, till "profeten" sjelf — men någon egentlig inflyttning af svenskar till Chicago hade ej ännu begynt.

På våren 1848 voro vi icke flera svenskar i Chicago än att vi, med möjligen några undantag, kände hvarandra allesamman — och vi voro verkligen också i viss mening såsom bröder. Sammanträffade vi med någon, som nyligen anländt från fäderneslandet, så dröjde det icke särdeles länge förr än landsmans-känslan lät förnimma sig och bekantskapen var gjord. Presentationen skedde kanske icke alltid med precis sådant krus eller sådana artighetsbetygelser som nutidens etikett föreskrifver, men handslaget var för den skull icke mindre hjertligt och ärligt menadt, ty vi kände, att vi voro af samma blod och härstammade från samma land. Ett enda ord: *"Han eller hon är svensk!"* var nog att få hjertat att klappa fortare än vanligt. Så gjorde sig fosterlands- och blodbands-känslan

gällande i "den gamla, goda tiden," bekräftande ordspråket: "blod är tjockare än vatten."

Några barn oberäknade samt möjligen ett par dussintal sjömän, hvilka seglade på sjöarne och tid efter annan lågo i Chicago med sina fartyg, kan jag endast erinra mig aderton svenskar, män och qvinnor, hvilka i mars 1848, voro bosatta i Chicago. Dermed är ej sagdt att der ej voro flera — så sades t. ex. åtskilliga familjer bo långt upp på nordsidan, bortom Division-gatan — men de visade sig aldrig ibland oss.

Vi voro som sagdt på våren 1848 endast aderton, nemligen tio unge män, två unga qvinnor och tre familjer. Bland de unge männen voro två bröder *Björkman*, småländingar, den ene provisor och den andre ingeniör; två norrländingar, *Åström* och *Svedberg* vid namn, hvilka tillsammans egde en restaurant på Water st., icke långt ifrån den gamla Dearborn-skansen; en *Schönbeck* och en *Tunberg*, skåningar till börden liksom undertecknad; en *Mancke* från Stockholm som tillverkade sodavatten; en *Anderson*, hvilken sedermera hade egen vagnmakare-verkstad på vestsidan och i många år tillhört svenska metodistförsamlingen på May st.; samt en ung man, vestmanländing, hvars namn jag ej påminner mig, men som kommit öfver med Erik-jansarne och nu arbetade för Mancke. Namnen på de två unga flickorna minnes jag icke; den ena arbetade emellertid hos en amerikansk familj och den andra förestod matlagningen i Åström & Svedbergs restaurant. De tre familjerna voro: en vid namn *Lundblad*, boende i ett litet trähus på sydöstra hörnet af Clark- och Indiana-gatorna, hos denna familj hvilade jag min första natt i Chicago, der insjuknade jag ock samt vårdades ömt i flera dagar, till dess jag måste föras till sjukhuset; en familj från Westmanland, *Anders Larson*, som tillhört Erik-jansarne, men vid framkomsten till Chicago i oktober 1846 tillika med flera andra stannat derstädes; Anders Larson,

som för öfrigt var en hedersman, är för länge sedan död, men enkan lefde ännu på 1880-talet, och barnen, åtminstone två döttrar, bodde då ute' vid Jefferson; samt slutligen den redan omnämnde *kapten P. von Schneidau.* Han hade varit i Chicago sedan år 1845, då han kom dit ifrån "Pine Lake," det svenska nybygge, som Unonius försökte anlägga i Wisconsin och hvartill von Schneidau tycks först hafva styrt sina steg. Kapten von Schneidau var en fint bildad man, i ordets fulla betydelse en verklig gentleman — ja, man fick i sanning på den tiden söka både länge och väl, både bland amerikaner och andra, för att finna någon, som i så fall kunde jemföras med honom. Mot fattiga landsmän var han mycket vänlig och hjelpsam. År 1846 kommo t. ex. ett dussintal familjer, hvilka "voro mycket fattiga och fingo lida mycken nöd. Kapten Schneidau berömmes såsom både *tolk och tröstare* för dessa arma menniskor. Genom hans omsorg fingo de arbete hos B. W. Ogden och A. Smith, som läto dem rödja ett stycke land, beläget strax norr om Division-gatan." *) Somliga af dessa voro nog qvar der ännu på våren 1848, men de flesta hade då flyttat. Schneidau hade varit kapten vid Svea artilleri, men hade nödgats taga afsked och så godt som fly från fäderneslandet, icke derför att han gjort något brott utan emedan han hade *gift sig med en judinna*, hvilket som bekant under Carl XIV Johans tid betraktades såsom en så svår förbrytelse, att man derigenom förverkade heder och ära och bannlystes såsom ärelös af anhöriga och umgängeskamrater. Fru von Schneidau var emellertid en ädel och god qvinna och jag minnes henne både med aktning och tillgifvenhet, ty såsom en ensam värnlös yngling, fjerran från de mina, rönte jag ofta ett moderligt mottagande och kärleksfullt skydd under hennes gästvänliga tak. Jag vet icke visst, men jag har hört

*) "Svenskarne i Illinois"

berättas och jag hoppas det är sant, att hon genom pastor Unonii och hans älskliga makas verksamhet slutligen mottog Christus såsom sin Frälsare och afsomnade i tron på Honom.

Sommaren 1848 anlände åtskilliga smärre grupper emigranter från skilda håll i Sverige samt stora skaror Erik-jansare, af hvilka somliga stannade här, så att detta år ökades svenskarnes antal icke obetydligt. Följande år, 1849, kommo 400 och med dem koleran, som sedan härjade mer eller mindre hvarje år till och med 1854, då många hundra bortsopades af den hemska farsoten. År 1850 ökades antalet med mer än 500, och åren 1851 och 1852 med 1,000 hvardera året, så att det senare året uppgick Chicagos svenska befolkning till ungefär 3,000 personer.

Den första skandinaviska kyrkan i Chicago (norsk) invigdes på försommaren 1848. En viss G. Smith, som sade sig vara lutersk prest, men tyckes hafva varit en svensk äfventyrare, uppträdde på hösten 1847 ibland norskarne, lyckades vinna deras förtroende, och en skandinavisk lutersk församling stiftades, i hvilken både svenskar och norskar skulle vara förenade. På nordsidan, på Superior-gatan, mellan Wells- och La Salle-gatorna, började man nu att bygga en liten träkyrka, 52 fot lång och 36 fot bred. Smith reste till St. Louis för att bland de tyska luteranerna tigga penningar för kyrkobygget och lyckades deri så väl, att han återvände med 600 dollars. Snart rymde emellertid Smith med det mesta af kassan; i samma vefva kastade en stark storm den halffärdiga kyrkan från sin plats och lemnade henne nästan i spillror; oenighet uppkom nu i församlingen; allt syntes hopplöst. Några af norskarne samlade sig då omkring en ung norsk student vid namn Paul Andersen, kallade honom till sin lärare, hvarpå han "prest"-vigdes af ett slags luterskt samfund i New York. Denna nybildade församling

köpte den ruinerade kyrkoegendomen och fullbordade kyrkan. *)

Kyrkan låg omkring åtta qvarter norr om floden, nästan alldeles för sig sjelf på det stora qvarteret. För att komma dit måste man gå öfver stora så godt som obebyggda qvarter, omslutna af breda och djupa med smutsigt, stinkande vatten fylda diken, hvilka skulle visa "gatornas" läge och öfver hvilka man fick taga sig fram bäst man kunde, hvilket några af oss svenskar till ringa båtnad för skor och benkläder nog erforo, då vi en söndagsqväll begåfvo oss dit att öfvervara invigningen.

Vi tyckte, att norskarne voro bra oförståndiga att bygga en kyrka så der långt ut på vilda prairiet, der knappast ännu någon menniska bodde; men de hade nog andra tider i kikaren! Såsom opassande för norskarne, hvilka till allra största delen slogo sig ned på vestsidan, såldes hon sedermera för $2,500 till den år 1853 nybildade svenska luterska Immanuels-församlingen och begagnades af henne, till dess hon byggde en vida större, hvilken ödelades vid branden och i hvars ställe den nuvarande stora, ståtliga Immanuels-kyrkan vid Sedgwick-gatan uppfördes.

Då man talar om "den gamla, goda tiden," så menas dermed perioden 1845–60. Under dessa femton år inströmmade ofantliga folkskaror, förnämligast från Tyskland, de skandinaviska länderna och Irland, men äfven från de östra staterna, och de oöfverskådliga snart sagdt omätliga bördiga prairierna i vestern förvandlades såsom genom ett trollslag från vilda ödemarker till odlade fält, på hvilka så långt ögat kunde se gyllene skördar vajade i sommarvinden. Isynnerhet var detta förhållandet i Illinois, dit också den första mera betydande svenska invandringen

---

*) "Luterska församlingarnes historia," *E. Norelius*, sid. 367. — Denne G. Smith är sannolikt den samme, som några år derefter uppträdde som metodist-predikant i Iowa. — *Utg.*

gick. Iowa var ännu 1850 jemförelsevis öde och obebodt, och till Minnesota, hvarest nu den skandinaviska befolkningen är den största i någon stat, begynte den svenska immigrationen först i början på 1850-talet. Det första svenska nybygget i Minnesota anlades vid Chisago-sjön, Washington "county," år 1852. Kansas och Nebraska voro fullständiga vildmarker, endast bebodda af några vilda indianstammar, och någon egentlig eller större invandring dit af svenskar egde icke rum förr än efter inbördeskriget.

I denna tid var immigrantens lif i ordets fulla betydelse ett lif fullt af både skuggor och dagrar — det hade både sina glada och sina dystra sidor, både sina fördelar och sina försakelser, både sina besvärligheter och sina behag, både sina välsignelser och vedervärdigheter. Åkerbruksland af bästa beskaffenhet med från en till flera fot rik matjord kunde fås i första hand för $1.25 pr "acre," priset för regeringsland (sedan det kommit i spekulanters händer fick man betala mycket mer), men det var vildt och obrutet, och enär de allra flesta immigranterna voro fattiga, var det icke tänkbart eller möjligt för dem, äfven om de hade aldrig så godt gry eller starka armar, att utan vidare slå sig ned på vilda prairien och göra sig en farm. Ty det var icke nog att man skaffade sig ett jordstycke, större eller mindre, utan det måste brytas och inhägnas för att kunna odlas; tak öfver hufvudet huru eländigt det än kunde vara, ofta blott ett simpelt träskjul eller en jordkula, måste man ha; dessutom ett par hästar eller oxar, en vagn, en ko eller två, åkerbruksredskap samt många andra ting — och allt detta kostade pengar. För den skull måste de allra flesta af våra landsmän stanna i städerna och småplatserna för att genom arbete söka förtjena eller samla så mycket, att de med tiden kunde skaffa sig hästar och vagn m. m. och så antingen arrendera ett ställe eller våga sig ut på prairiet

för att för egen räkning upptaga en farm. Men detta gick icke så fort för sig: man skar sannerligen icke "guld med täljknifvar" i Amerika, såsom man så förtjusande skönt drömt om i Sverige. Dagspenningen för en dugtig kroppsarbetare var i Chicago under åren 1848–50 endast 50 eller högst 75 cents, och både lifsmedel och hushyror voro dyra. Så t. ex. år 1848 kostade en tunna mjöl 6 à 7 dollars, fläsk 6 à 8 cents per skålpund; hushyran var mycket hög — $20 per månad betaltes för fem eller sex tarfliga rum. I nybyggena eller småstäderna, vester från Chicago, dit den egentliga immigrantströmmen gick, var dagspenningen 35, högst 50 cents, och betaldes den med endast hälften i kontant, den andra hälften i s. k. "store-pay," d. v. s. i en anvisning på en handlande att lemna innehafvaren varor för så mycket — alltså $1.05 à $1.50 i kontant för en veckas arbete! Hade han då hustru och barn att försörja, såsom oftast var förhållandet, kan man lätt inse att hans lott var långt ifrån så lofvande och att framtiden för honom just icke prunkade i rosenskimmer. Detta var visserligen en skuggsida i immigrantens lif, men "alla bräden ha två sidor," säges det, och så var äfven förhållandet här vid lag. Var dagspenningen liten ute på landet, så uppvägdes detta mångfaldigt af andra förhållanden, som icke funnos i de större städerna, men som förmildrade betydligt de torftiga omständigheterna, spredo ljus öfver framtidsutsigterna, fylde immigrantens hjerta med gladt hopp och gjorde att han ofta med tårade ögon tackade Gud, att Han styrt hans steg till detta land.

Först och främst kände och såg nykomlingen på amerikanarnes uppförande emot honom och hans, att han var välkommen. Detta märkte han icke allenast på deras ord och handskakningar utan ännu mera på det intresse de i gerning och sanning visade för hans väl. När en skara immigranter, flera eller färre, anlände till den lilla stad eller by der de ämnade stanna, så, för så vidt de icke hade

några bekanta eller landsmän som kunde mottaga dem, gjorde amerikanarne det. Dessa öppnade ofta sina dörrar för dem, dukade sina bord för dem och förplägade dem på ett sätt, som endast den tidens amerikaner kunde göra. Och denna hjertliga gästvänlighet dunstade icke bort med det första mottagandet, utan råkade främlingen att i något ärende komma till deras hem vid måltidstimman, blef han alltid inbjuden att utan vidare sätta sig till bords och deltaga af måltiden. Sådan var seden på landsbygden och i småstäderna i Illinois i "den gamla, goda tiden."

Och, dessutom, innan nykomlingen ännu hunnit komma sig någorlunda i ordning, tillsågo de amerikanska damerna, ty enkla och okonstlade som de den tiden voro, voro de verkliga *ladies* i ordets bästa betydelse, att ingenting fattades utan att nykomlingarne hade mat nog och öfvernog. Och inträffade sjukdom, såsom ty värr ofta var händelsen, visade de amerikanska qvinnorna dem det största deltagande och sympati, sågo till dem som om de varit deras egna och vakade många gånger vid de sjukas bädd.

Rörande amerikanarnes beteende och hjelpsamhet mot immigranterna säger pastor Unonius: "Den verksamhet som föll på min lott redan första året (1849) i Chicago, efter att koleran der brutit ut, satte mig snart i beröring med många af de mest ansedda och förmögna amerikanska familjerna. Utan deras godhet och välgörenhet, hvad hade väl blifvit af många ibland våra landsmän, som kommo hit nästan utblottade på allt; men med den hjelp, som ännu aldrig nekades mig, då jag derom anhöll, blef det mig möjligt att kläda den nakne, mätta den hungrige och herbergera den husville. 'Ni skall icke *begära* eller *tigga* om vår hjelp,' sade en amerikan en gång till mig, 'Ni skall blott *tillsäga* om hjelp, när Ni behöfver den.' Jag minnes, huru jag t. ex. en gång, följande anvisningen, vände mig till en handlande, som var allmänt känd, om

icke just för snålhet, dock för att icke gerna öppna på sin börs, och om hvilken man sagt mig, att han svårligen skulle kunna förmås att gifva mig något till det välgörande ändamål, för hvilket jag ämnade anlita honom. 'Sir,' sade jag, 'jag vet Ni är en förmögen man och vill sätta er i tillfälle att göra en god gerning. En immigrantfamilj befinner sig i en högst olycklig belägenhet; mannen ligger sjuk, hustrun och barnen lida brist på det nödvändigaste; jag behöfver fem dollars för att kunna gifva dem åtminstone en ögonblicklig hjelp.' Han tog upp sin börs och gaf mig tio, men bad mig att hädanefter i dylika angelägenheter vända mig till hans hustru, emedan hans egen tid var så mycket upptagen af andra affärer. Utan att vidare yttra ett ord, upptecknade han likväl den nödlidande familjens adress, och innan aftonen hade fru . . . gjort den ett besök, tagit ett par af barnen med sig hem, försett dem med kläder och skickat tjenlig föda åt den sjuke." *)

Sådan var stämningen mot invandrarne i "den gamla, goda tiden!" Då voro de mer än välkomna; då mottogos de med öppna armar. Då tackade man Gud för hvarje hop som kom; då betraktades de såsom en välsignelse för landet; och i sanning, hvad hade väl Amerika i dag varit dem förutan! Ett är säkert, att det är förnämligast immigranter af tysk och skandinavisk börd som ha gjort de vestra staterna till hvad de äro. De egentliga amerikanarne hade aldrig förmått göra det, ty öfverhufvud taget kunna de icke, hvarken män eller qvinnor, då det gäller seghet, uthållighet eller arbetsförmåga jemföras med tyskar eller skandinaver. Derföre finna vi ock att, öfver allt ända från norra Dakota till södra Texas, der större tyska eller skandinaviska nybyggen finnas, amerikanarne efter hand sälja ut och draga åt andra håll. Detta må nu

*) "Minnen från en sjuttonårig vistelse i nordvestra Amerika." *G. Unonius.*

vara, såsom en person på tal om denna sak en gång yttrade: en "*survival of the fittest*" eller ej; men ett faktum är, att så är förhållandet hvad nu än orsaken kan vara. På den tiden var det emellertid icke allenast amerikanarnes berömmelse och ära och ett stående motto, att Washingtons land — det "friaste och herrligaste land på jorden," såsom orden lydde — stod öppet såsom en fristad för alla jordens tryckta folk, men hela den amerikanska pressen bjöd dem med en mun i glödande vältalighet att kasta banden af sig och komma hit, ty *här fans rum för alla!*

Men tillbaka till vår immigrant med hans 35 à 50 cents om dagen som dagspenning. Utom amerikanarnes vänliga beteende funnos det i "den gamla, goda tiden" andra förhållanden, som förlänade en ljus sida åt immigrantens lif och gjorde att han kände sig icke blott belåten men glad med sin lott; ty var dagspenningen, såsom det synes oss ringa, så voro utgifterna för lifsmedel små och i många fall alldeles inga. Sålunda kunde han få så mycket potatis han behöfde för intet, för så vidt han sjelf uppgräfde dem — och detta gjorde ofta hustru och barn — men skulle egaren uppgräfva dem, så begärde han 10 cents skäppan ("bushel"). Ägg kostade 2 à 4 cents dussinet, beroende på årstid, och det var svårt att sälja dem till detta pris; köpmannen tog dem endast i utbyte. Mjölk kunde han vanligen få för intet eller om vintern för högst 3 cents kannan. Smör kunde fås för 3 à 5 cents skålpundet; men han skaffade sig snart en ko eller två (goda mjölkkor kunde köpas för 10 à 15 dollars), så hade han smör nog för eget behof samt kunde sälja eller bortbyta emot specirier flera skålpund i veckan. Bete för sina kor hade han på den öppna prairien och hö kunde han fritt slå så mycket han ville. Svinhufvuden, svinfötter, refbenskött fick han afhemta vid slagterierna för intet och få *tack* till för besväret. Frukt, såsom äpplen och persikor, fick man på evangeliskt sätt "utan penningar och för intet," blott

Nybyggarens första bostad.

man beqvämade sig att sjelf nedplocka den, eljes kostade den liksom potatis 10 cents skäppan.

Allt detta hade sin grund deri, att det på den tiden fans öfverflöd af lifsmedel, men ännu inga jernvägar i landet och knappast några landsvägar — de vägar som funnos voro öfver all beskrifning dåliga, oftast utan ringaste tillstymmelse af broar öfver bäckar eller sumpiga ställen — så att farmaren kunde icke afyttra sina produkter utan att fara till närmaste stad, ofta 30 à 60 eng. mil bort, och den resan tog honom allraminst fyra dagar, och då fick han icke stort mer än hvad han kunnat få hemma, men hvad han fick, fick han i kontant. Den lilla dagspenningen, högst 50 cents pr dag, räckte för den skull väl till och var i sjelfva verket fullt upp lika mycket som två à två och en half dollars om dagen nu, då man tager i betraktande lifsmedlens billighet samt att så mycket kunde fås för intet. Och var han sparsam och arbetsam samt hade dertill en idog och hushållsam hustru, hade han om ett par år så mycket hopsparadt, att han kunde köpa sig ett par hästar och vagn, arrendera en farm eller köpa ett stycke land och göra sig en egen farm. På detta sätt begynte den fattige immigranten och efter några år var han ofta "herre på egen täppa" och en välbergad man. Tusentals af våra landsmän i vestern, hvilka nu sitta som "herremän" på stora, välodlade och med trefliga, välbyggda hus försedda farmar, värda i dag många tusen dollars, hafva begynt på detta sätt och lagt grunden till sitt välstånd just i "den gamla, goda tiden," då dagspenningen var endast 35 eller 50 cents om dagen.

Men denna tid var snart förbi. Andra tider randades. I början af 1850-talet begynte jernvägar att anläggas i alla riktningar och så snart dessa öppnades för trafik, gestaltade sig förhållandena helt annorlunda. Dagspenningen steg genast flerdubbelt. Farmaren kunde afyttra allt hvad han mäktade producera snart sagdt vid sin dörr; och

nu var det också slut med att få något för intet. Nybyggarelifvets besvärligheter och försakelser försvunno betydligt, men också på samma gång mycket af dess romantik och poesi. Ångan och maskinen spelade samma roll på prairien som på hafvet.

Att färdas dag efter dag öfver ändlösa slätter, der icke ett ljud stör tystnaden och der inga andra vägar finnas än gamla indian- eller buffel-spår; att korsa breda floder på hästryggen genom att slå benen om halsen på hästen, under det han simmar öfver den djupa, strida strömmen; att insomna efter en lång dagsresa i en brännande sol med himlen till tak och immigrantvagnen till bädd under det prairie-vargarne hålla koncert på alla sidor; att väckas ur sömnen af vargarnes ökade tjut och få se hela prairien stå i eld och lågor; att se hurusom de röda eldflammorna hoppa och dansa i luften, liksom vore de en oräknelig skara indianer, som med upplyftade stridsyxor närma sig med vindens hastighet; att snabbt som tanken antända gräset omkring sig, skyndsamt flytta vagn och dragare in på den afbrända delen, och sålunda "genom eld rädda sig ur eld;" att se skaror af smidiga och lättfotade rådjur lik bevingade varelser ila öfver slätten, stundom stannande i loppet och med högburna hufvud nyfiket betraktande inkräktarne af deras urgamla, fridlysta betesmarker; att ofta i arla morgonstund fälla en ståtlig hjort och sålunda få rikemans kost för sig och de sina till frukost; att gräfva sig en kula i backen eller uppföra ett skjul eller en stock-hydda och bo der, tills man får råd att skaffa sig ett bättre hus, — är icke detta romantiskt, sublimt! Ger det icke krydda åt lifvet? Men ack! nu är allt detta slut! För de gamla lefver det nu endast i minnet; för de unga låter talet derom i våra dagar blott såsom en sannsaga — en fabel!

FEMTE KAPITLET.

Erik-jansarne — Bishop Hill-kolonien.

Första svenska gudstjensten i Chicago. — Läseriet i Sverige. — Erik-jansarne. — Bokbränningar. — Erik Janson häktas. — "Seger hos konungen." — Förnyade häktningar. — Flykten till Norge. — Anländer till Amerika. — Bishop Hill anlägges. — Husbrist, sjukdom och nöd. — 143 offer för koleran på fem veckor 1849. — Erik Janson mördad. — Kolonien upplöses. — "Välmenadt, men förfeladt." — Jonas Olson, Erik Jansons efterträdare. — Olof Olson. — Anders Berglund. — Olof Stenberg.

Sent på sommaren 1848 anlände en liten skara Erik-jansare till Chicago. Då jag hörde detta vardt jag glad och uppsökte dem genast; ty tacksamt ihågkommande den välvilja deras trosbröder bevisat mig samt hafvande dagligen under den långa och besvärliga resan bevittnat deras i alla afseenden christliga lif och umgänge — något som jag aldrig tillförne sett eller ens tänkt vara möjligt — hade jag fattat kärlek till detta folk och hade fullt förtroende till deras christendom. De sade mig att de ämnade sig till Bishop Hill samt att en "profet" skulle komma för att ledsaga dem dit och att han väntades snart komma. Åtföljd af fem eller sex män med hästar och vagnar kom han också om några dagar.

Mannens namn var Anders Anderson, bördig från Torstuna, Vestmanland. Han var en af hufvudmännen på Bishop Hill och ansågs som Erik Jansons "venstra hand." Endast Jonas Olson, som i makt och myndighet

betraktades såsom Erik Jansons "högra hand," kunde jemföras med honom, dock icke i lifaktighet eller vältalighet, ty häri stod Anderson öfver Olson. Anderson hade ett eldigt temperament och var en naturlig vältalare. Hade han haft skolbildning skulle han utan tvifvel ha gjort sig ett ryktbart namn inom hvilket samfund som helst, ty han egde ett ovanligt rikt ordförråd, uttryckte sig lätt och ledigt samt hade ett vinnande sätt, med ett ord — Anderson var näst Janson jansonisternas bäste och mest populäre predikant.

När han kom vardt det lif bland de nykomna. Innan hemresan anträddes, höllos möten hvarje afton. Jag var med vid dessa möten och mitt beslut vardt snart fattadt att följa med till Bishop Hill.

Pastor Unonius vistades under dessa dagar i Chicago. Han hade utlyst svensk gudstjenst till söndagen. Mötet hölls på söndagseftermiddagen å en sal i "Medicinska Institutet" på nordsidan. De flesta af svenskarne i och omkring Chicago samt flera af jansarne voro der, inalles omkring 30 à 40 personer. Med undantag af de möten jansarne hållit, var denna den första svenska allmänna gudstjenst som hållits i Chicago. Följande år, 1849, organiserades af Unonius den s. k. Ansgariiförsamlingen (högkyrklig episkopal), den första svenska församlingen i Chicago. *) Pastor Unonius, klädd i episkopalernas

*) I "*Sverige i Amerika,*" sid. 42, säges: att denna är "*den första svenska församling, som organiserades i Amerika,*" men detta är oriktigt och icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet; ty för att icke nämna den jansonistiska församlingen på Bishop Hill, som stiftades år 1846, funnos här i landet redan *trå* svenska metodistförsamlingar organiserade *före* 1849 — neml. betelskeppsförsamlingen i New York, 1845, samt församlingen i Victoria, Ill., 1846; och samma år, 1849, stiftades metodistförsamlingarne i Andover och Galesburg, Ill. Den församling, som Unonius organiserade 1849, var visserligen den första svenska församling i Chicago, men ingalunda i Amerika. Vid jultiden 1852 stiftade pastor O. G. Hedström en skandinavisk metodistförsamling i

prestdrägt, predikade. Hörande att några jansare voro närvarande, vände sig Unonius efter predikan till dem och begynte att förmana och varna dem för deras villfarelse. Detta skulle han emellertid icke hafva gjort, ty nu uppstod en lång diskussion om lefvande och död christendom emellan Unonius å ena sidan och Anderson å den andra, hvari den förstnämnde drog det kortaste strået och blef slagen med bibelordet huru han än vände sig. Ja, det gick i sanning hett till vid detta första offentliga svenska gudstjenstmöte, som hölls i Chicago, och åratal derefter funnos många, som ännu hade det i liflig åminnelse. Jag hade icke mycket förtroende för högkyrklig christendom förr, men nu sopades det lilla som fans qvar alldeles bort.

Följande dag anträddes resan till Bishop Hill. Vi voro omkring 30 à 35 personer, stora och små, och hade fem vagnar. Resan, 150 eng. mil, tog oss hela veckan; utan något vidare missöde anlände vi lyckligt och väl fram på lördagseftermiddagen. Så hade jag då vunnit mitt längtans mål! Jag var bland det folk, som jag näst Gud har att tacka för att jag icke lidit skeppsbrott till min själ, antingen på fritänkeriets Scylla eller i ogudaktighetens Charybdis.

Innan vi gå vidare och tala om våra erfarenheter och minnen från vistelsen på Bishop Hill, torde kanske en kort skildring af Erik-jansarne och jansonismen vara af intresse, isynnerhet som svenska metodismen i dess tidiga dagar hade mycken beröring med detta folk.

Djupt andligt mörker rådde i allmänhet under första fjerdedelen af nittonde århundradet i hela Sverige. Ogudaktighet och otro hade lösa tyglar. Superi, svärjande, dans och kortspel hörde till dagens och nattens ordning.

Chicago, moderförsamlingen till den första *svenska* metodistförsamlingen derstädes, och i januari 1853 stiftades af pastor Hasselquist den första *svenska* luterska församlingen — Immanuelsförsamlingen. — *Utg.*

Prester och lekmän voro härutinnan lika. Mer eller mindre kraftiga nådevindar började emellertid blåsa här och hvar, isynnerhet i Norrland. En och annan vaknar till lif och låter sitt ljus lysa om än med svagt sken i denna mörkrets natt. Några hafva hörsammat Herrens röst och öfvergifvit syndens väg. Bibeln och religiösa böcker börja att läsas och betraktas först i ensamhet, sedan vid möten. Man begynner så småningom att samlas här och der i byarne för att uppbygga hvarandra med bön, sång och läsning i bibeln eller någon postilla. Dessa sammankomster blefvo allt mer vanliga, och det dröjde icke länge förr än stora skaror samlades, isynnerhet då flere män, som drefvos af nit för själars frälsning och hade gåfvan att hålla tal, började att leda dessa "samlingar." Så uppkom "*läseriet*" och de, som ledde eller bevistade dessa sammankomster, kallades på spe "*Läsare*," d.v.s. sådana menniskor, hvilka hvarken supa eller svärja eller spela kort eller dansa, utan som läsa, bedja och sjunga — i sanning en icke så ful orlofssedel.

Redan så tidigt som 1825 funnos "läsare" i Söderala socken, södra Helsingland, bland dessa märkas särskildt bröderna Jonas och Olof Olson, men under årens lopp spred sig rörelsen vida omkring, så att mot slutet af 30-talet fann man "läsare" öfver allt i Helsingland så väl som i angränsande provinser.

I Vestmanland funnos på 30-talet många "läsare," bland dem *Erik Janson*, hvilken gjort sitt namn ryktbart såsom jansonismens profet och Bishop Hill-koloniens grundläggare. Han var född den 19 december 1808 i Biskopskulla socken, Upland, 3 svenska mil från Upsala. Redan i unga år vände han sina tankar åt andliga ting och vart såsom det heter "andligt sinnad," men genom en särskild Försynens skickelse återställd från några besvärande åkommor som en tid plågat honom, genomgick han, nu 26 år gammal, en genomgripande nådebesökelse, som gaf åt hela

hans lif en djup religiös pregel och sinnesriktning. Han hade ett godt hufvud, skarp tankeförmåga och stor lust att läsa, isynnerhet andliga böcker, postillor m. m. samt skötte sig för öfrigt med drift och omtänksamhet. Redan i början af 30-talet skref han små andliga uppsatser och verser, hvadan han icke var oöfvad, då han tio år senare uppträdde som författare i vidsträcktare skala. Hans starka behof att läsa och sjelf se hvad Guds ord lär, förde honom snart från rännilarne, *andaktsböckerna*, till källan, *bibelordet*. Många uttryck och utsagor i bibeln, isynnerhet i Nya Testamentet, föreföllo honom föga öfverensstämmande med, ja helt motstridande de menskliga förklaringarne i andaktsböckerna. Han började sjelf tänka öfver skriftens rätta förstånd och mening och kom snart till egna uppfattningar och slutsatser, hvilkas sanning gent emot de kyrkliga förklaringarne och dogmerna föreföll honom så mycket mer i ögonenfallande och påtaglig, som han i den sorgliga bristen på andligt lif och christligt lefverne hos kyrkans lärare såg ett talande bevis på bristande sanning i hennes lära. Detta upptände honom till nit, och besjälad af den tanken och förvissningen att kyrkan var död och fullkomligt villfarande i läran, höjde han sin röst så väl emot syndalefverne bland de christna som mot menniskofunder i christendomen och uppmanade enhvar, som ville frälsa själen att öfvergifva syndalifvet, lemna lögnen, kasta ifrån sig afgudarne, vända sig till Herren och vandra i ljuset, Guds ords ljus.

På våren 1842 begaf sig Janson af "kärlek till bröderna" på besök till "läsarne" i Helsingland. Han var då bosatt i Östersunda, Vestmanland, och derifrån till södra Helsingland var omkring 20 svenska mil. Hvart resan egentligen gälde, veta vi icke, ej heller om han offentligt uppträdde någonstädes under denna resa såsom talare, men sannolikt besökte han bland andra ställen äfven Söderala och bröderna Olson, hvilka han kände till nam-

net. I januari följande år, 1843, gjorde han åter en resa till Helsingland, men denna gång icke blott på besök utan såsom hvetemjölshandlare. I Söderala stannade han öfver en söndag hos Jonas Olson, Med honom bevistade han ett "läsaremöte" och gjorde genom sitt allvarliga tal och uppförande ett djupt intryck. Vid nästa sammankomst eller "samling" anmodade Olson honom att tala för folket och understödde honom med sitt vitsord. Janson gjorde så och brukade tillfället med stor framgång. Han talade med anda och lif om nödvändigheten af sann bättring och ett rent, christligt lif, varnade för falsk lära och menniskofunder samt döda lärare och betonade att bibeln, Guds eget ord, är den ende sanne vägvisaren. Hans tal gjorde ett mäktigt intryck. Stor rörelse uppstod. Sådant hade man aldrig hört förr. Många blefvo allvarligt väckta.

Samma år företog han ytterligare två resor till Helsingland, upptagande hvardera några månader. En af dessa utsträcktes ända till Hudiksvall, hvarifrån han besökte olika byar i Forssa socken. Här hade han stor framgång, såsom för öfrigt öfverallt hvar han uppträdde. Stora skaror samlades vid hans möten. Väckelser timade beständigt och många blefvo sant omvända till Gud och fröjdade sig i Herren. I Forssa socken bosatte han sig med familj i början af 1844, hafvande tillhandlat sig en gård vid namn Lymnäs.

Rörelsen spreds allt mer öfver hela Helsingland och Gestrikland. De väckta och omvända gingo tillsammans och uppbyggde hvarandra på möten här och der i byarne. Flera yngre män, som visade sig hafva gåfva att hålla tal, "smordes" af Erik Janson till "profeter," foro omkring och predikade, och eldade af nit lade många af dessa sitt dagliga arbete för tillfället å sido och gjorde långa predikoresor till andra socknar.

Alla dessa män och qvinnor blefvo nu kallade "Erik-[illegible]re" eller "jansonister," enär Janson var den som

hade satt rörelsen i gång. Förbittring och fiendskap uppstod å presternas och de ogudaktigas sida, emedan Janson icke lade fingrarne emellan utan bestraffade skoningslöst all slags synd, men särskildt förargade det presterna att han framhöll, att *menniskan, när hon frälsas, frälsas från all synd och att hon sedan kan få åtnjuta frid, om hon följer Christus såsom hon mottagit Honom*, samt att *bibeln är den enda bok, som borde läsas för att få klart ljus om eviga ting.*

Erik Jansons omdöme om och bestämda förkastelse af andliga böcker, förnämligast de bland folket vanliga andaktsböckerna, blef icke utan resultat. Jansonisterna visade snart sin tro med sina gerningar. Den 11 juni 1844 blef ett stort bål uppfördt i Tranberg, Alfta socken, då en mängd andliga böcker, postillor m. m., under sjungandet af "Tackom och lofvom Herren," uppbrändes. I oktober samma år tändes ett nytt bål i Lynäs, Söderala. Äfvenledes brändes böcker i december i Stenbro, Forssa. Starkare motstånd uppväcktes naturligtvis genom dessa bokbränningar. Var fiendskapen stor förr, så blef den så mycket större nu. Förföljelsen stod snart i full låga. De dagar kommo då arresteringar och häktningar voro att förvänta. De uteblefvo icke heller. Och likväl hade man blott bränt sin egen egendom — böcker, som man betraktade såsom skadliga och som man ej ville ha i sitt hus. Här må nämnas, att det föll på Erik Jansons lott att blifva häktad fem gånger på omkring ett halft år.

Första gången häktades han på angifvelse af kyrkoherden Arenander i Östersunda, Vestmanland, derför att han läst och talat Guds ord, men frikändes af häradsrätten. Den 13 juni 1844, två dagar efter bokbålet i Alfta, fängslades han och fördes belagd med bojor till länshäktet i Gefle, förhördes inför landshöfdinge-embetet, forslades derifrån till landshöfdingen i Vesterås, som efter en inlaga till konungen satte honom på fri fot. Fyra män, Hedström från Alfta, Nils Hedin från Herjedalen, Jonas Janson och

Olof Stenberg från Forssa, hade nemligen farit till Stockholm för att lägga saken inför konungen. Efter åtskilligt besvär träffade de konungen på Djurgården och öfverlemnade åt honom deras skrifvelse. Enligt gifvet löfte fingo de tillträde till konungen dagen derpå, då han sade: "Innan I kommen hem, så är Erik Janson fri från häktet."

Genast derefter begaf sig Janson i sällskap med ofvannämnde Hedström till Stockholm för att söka företräde hos konungen. Då detta beviljats, frågade konungen: "Vill Erik Janson hafva nåd?" — "Nej!" svarade Janson, "jag vill hafva lag och rätt." När de nu skulle aflägsna sig, hade dörren sprungit i baklås; då sade konungen leende: "Det ser ut som om Janson skulle blifva innestängd hos mig, men I skolen få gå en annan väg ut." De gingo då en bakväg ut, hvilket togs som ett tecken på, så att säga, huru Janson skulle lemna Sverige — han fick nemligen ej lemna sitt fädernesland öppet, utan måste fly derifrån. Derefter skref Janson till bröderna i Alfta: "Jag har vunnit seger hos konungen!" Då spred sig hans rykte omkring hela landet, rörelsen blef allt mera omfattande, hopen af dem som trodde förökades starkt, men i samma mån också fiendskapen och förföljelsen.

I september, samma år, fängslades Janson ånyo och fördes till Vesterås, men frikändes. Några veckor derefter, i oktober, häktades han i Söderala för bokbränningen som egt rum. Han insändes nu till länshäktet i Gefle, der profkur mot "sinnesrubbning" anbefaldes liksom förut i Vesterås; kallades sedan till Upsala Domkapitel för att stå till rätta för "villfarelse," då han den 18 december ingaf en trosbekännelse, hvarpå Domkapitlet "varnade honom för landsflyktsstraff, om han icke innehölle med sina villoläror." Han återkom till Söderala den 21 december. På juldagen, den 25, hölls en stor "samling" och just som han skulle börja att läsa ur Guds ord inträdde länsmannen med sitt följe för att gripa honom. Jansons

vänner satte sig till motvärn och sökte förhindra länsmannen, men Janson uppmanade dem att icke fortsätta striden. Derpå fängslades han och fördes till Gefle, der han satt fången i nära fyra månader eller till den 18 april 1845, då Svea Hofrätt på grund af Jansons anförda besvär hunnit att ogilla häktningsåtgärden.

Ett par månader derefter, den 24 juni, skulle han ånyo häktas, men genom en qvinnas tilltagsenhet undgick han denna gång sina förföljare. Ett bönemöte hölls i Stenbo, Forssa, under Jansons ledning. En väldig skara var närvarande. Länsman Åström hade uppbådat en hop folk för att gripa Janson. Folket tillsades att väpna sig med käppar och knölpåkar och under anförande af länsmannen tågade den beväpnade skaran till stället der "samlingen" hölls. När hopen närmades, gick Janson ut och stälde sig på trappan till byggnaden, och då nu länsmannen med några af sitt sällskap uppsteg på trappan för att lägga händer på Janson, stötte en qvinna länsmannen ned från bron så att han föll omkull. I oredan, som härigenom uppstod, gick Janson obehindrad genom folkhopen ned till sjöstranden och färdades sedan vidare i sällskap med Olof Stenberg genom skogen från fäbovall till fäbovall, till dess de ändtligen efter en vandring af omkring 5 svenska mil mycket uttröttade kommo till Jonas Olsons i Söderala.

I femton veckor eller till den 11 oktober höll Janson sig nu dold på olika ställen. Han var dock icke overksam, ty under denna tid så väl som under fängelsetiden skref han en sångbok och en katekes, som sedermera trycktes i Söderhamn. Som förföljelsen emellertid vardt allt hätskare och man icke hade något hopp att i Sverige kunna få "frukta Gud enligt sitt samvetes öfvertygelse," började man nu att tänka på en allmän utflyttning till Amerika, der, enligt Jansons försäkran, "hedningarne skulle uppbygga städer åt de trogna" och de vid första ankomsten skulle "tala med tungomål." Janson uppgjorde äfven-

ledes under denna tid en plan för utflyttningen. Såsom i apostlarnes dagar, skulle det ske nu. Man skulle hafva allt gemensamt. De som egde egendomar eller gårdar skulle sälja dem, och penningarne skulle utgöra en grundfond för den tilltänkta resan. Jemte sig tillsatte Janson sju personer såsom styresmän. Bland dessa voro Jonas och Olof Olson, Anders Berglund, Olof Stenberg. Egendomar såldes och värdet öfverlemnades åt styresmännen. Så högt som 24,000 riksdaler kom under en mans namn, Gabriel Larsson, från Malung, Dalarne. Andra voro fattiga; deras skulder betaltes, så väl som resan och proviant, ur den gemensamma kassan. Det befans att omkring 1,100 personer voro redo att emigrera. Emigrationen gick emellertid icke så lätt. Myndigheterna lade hinder i vägen och vägrade gifva folket pass; och det var endast genom en inlaga till regeringen som allt sattes på klar fot. Ej heller skedde utvandringen utan att skriftens ord belystes: maka skildes från maka, barn från föräldrar, föräldrar från barn. Stundom gafs icke ens ett vänligt farväl. Under nattens timmar kunde familjeband helt oceremonielt slitas; och detta blef uppenbart först på morgonen. Vänner och fränder skildes åt, för att aldrig mera mötas i lifvet.

Emellertid hade presten i Delsbo uttagit stämning på Janson till Forssa häradsrätt att stå till rätta "för hädelse emot honom (presten) och kyrkans embetsmän," men trots det att "30 riksdaler utfästats åt den eller de," som kunde uppenbara hans vistelseort, kunde kronobetjeningen icke anträffa honom och således icke delgifva honom stämningen. Då beslöt Janson att sjelfmant gå till Delsbo och inställa sig vid häradsrättens session den 11 oktober 1845. I rätten den 29 oktober förde han sin egen talan och gjorde han detta på ett sätt, som ådagalade hans kännedom i skriften, medan presten deremot var ett exempel på motsatsen. Ransakningen pågick i femton timmar, från

kl. 9 på morgonen till kl. 12 på natten. Domaren frikände Janson. Då steg nämnden upp emot honom (domaren). För detta fingo de plikta 5 riksdaler hvar. Då sade de: "Det gör ingenting; vi vilja gerna gifva det, ty han (Janson) *måste häktas.*" Så beslöts, att han skulle sändas till Gefle länshäkte och insättas i ett rum der en lifstidsfånge satt. Det låter otroligt att sådant kunnat ske i Sverige i vår tid! Hvad rättvisa kunde väl jansarne vänta under sådana förhållanden?

Så skulle han då föras till Gefle och resan begyntes, men Janson kom emellertid aldrig dit. Resan tog en helt annan riktning — icke till fångenskap i Gefle, men till frihet i Amerika! Under färden anfölls fångföraren den 21 november af fyra starka män, hvilka befriade Janson. En tog fatt i hästens hufvud, den andre afskar tömmarne, den tredje kastade fångförarens kappkrage öfver hans hufvud, medan den fjerde lyftade Janson ur fångkärran. En syster till en af de fyra tog sedan blod af en killing och hällde på vägen, så att man trodde det Janson var död.

Och nu ledsagades han först till Rän i Bollnäs, sedan till Gränsbo i Alfta, derifrån till Källmans i Woxna, hvarest huset ransakades af en pöbelhop, medan Janson låg gömd under golfvet. Derefter fördes han till Tofåsen i Ofvanåker; der stannade han i flera veckor; sedan bar det af till Lars Gabrielsons i Malung i Dalarne. Derifrån gick han på skidor genom skogarne och sedan förde Johan Johanson honom i en skrinda öfver fjellen till Kristiania, Norge. Härifrån i slutet af januari 1846 for han under ett lånadt namn sjöledes till Köpenhamn, och derifrån fortsattes resan till New York. I början af juli kom han med familj till Victoria, Ill., der han stannade några veckor hos pastor Jonas Hedström samt bodde i den lilla stockhydda, hvari den första svenska metodistförsamlingen några månader derefter bildades. I augusti lemnade Janson med sällskap Victoria och flyttade till "Red Oak,"

Henry "county," der en farm hade inköpts; någon tid derefter inköptes mera land vid "Hoop Pole grove," der ett godt läge för den tilltänkta kolonien fanns, ty här var en källa med friskt vatten, skog till hands och en liten å. Och dermed var början gjord till *Bishop Hill*.

År 1845 begynte den beslutade utvandringen. Hade förföljelser och obehag af alla slag tvingat dem att fly från fäderneslandet, så möttes de af nöd, sjukdom och död både under resan till och sedan i det efterlängtade frihetslandet. Den första skaran, hvilken afgick från Söderhamn i oktober 1845, led redan dagen efter afresan skeppsbrott. Alla räddades, men alla deras saker förlorades. Skeppen voro vanligtvis små och saknade alla beqvämligheter, men man måste foga sig efter omständigheterna. Antalet passagerare varierade. Ett skepp kunde hafva 150 à 200, ett annat omkring 100, ett annat åter ett 50-tal. New York var den vanliga destinations-orten. Resan tog lång tid, vanligtvis omkring tre månader. Ett skepp var fem månader på resan. Ett skepp med ett 50-tal emigranter gick spårlöst förloradt; ett annat förliste på amerikanska kusten. Från New York for man på kanalbåt till Buffalo och derifrån på de stora insjöarne med ångbåt till Chicago. På sjöarne utbröt ofta koleran. Af trettiosex personer från Ångermanland, 1850, kommo endast sju fram; de andra dogo under resan på Michigan-sjön.

På hösten 1846 anlände stora skaror, inalles flera hundra personer, och följande år kommo ännu flera, så att vid slutet af 1847 räknade kolonien omkring 1,100 personer. På platsen der kolonien skulle anläggas funnos inga hus, men man började genast så godt man kunde uppföra sådana, och den 28 oktober, då Jonas Olson med sitt sällskap anlände, hade man två stockhyddor samt fyra större tält färdiga. Flera stockhus byggdes sedan; likaså gräfdes några jordkulor, hvilkas antal blefvo efterhand öfver ett dussin. Dessa voro 25 à 30 fot långa och

18 fot breda. Omkring 20 à 30 personer inhystes i hvardera.

Många voro de lidanden och försakelser, som invandrarne måste utstå och genomgå de första åren. Otillräcklig föda, ovana vid klimatet, det osunda läget, det sammanpackade tillståndet i de trånga och mörka boningarna, der knappast en enda solstråle inträngde, kunde icke annat än frambringa sjukdomar. Feber, frossa och diarré voro de allmännast gängse och mest förödande, och för dem föllo många offer. I Red Oak är en minnesvård upprest öfver femtio, som dogo der 1846–47. På vintern 1847 dogo icke mindre än nittiosex personer på Bishop Hill, bland dem elfva i messling. Oaktadt allt detta sjöng man likväl Herrens pris. En tält-kyrka i form af ett kors uppsattes redan 1846. Hon rymde omkring 800 personer. Några hus af soltorkadt tegel uppfördes på våren 1847, hvilka begagnades till kök samt till matsalar, der folket spisade vid gemensamma bord.

Gamla köks- och matsals-byggnaderna.

Morgon och afton hölls de första åren bönestund. Man började hvarje dag med bön och afslutade med tacksägelse. Hvarje morgon kl. 5 kallades folket till gemensam bön och på aftonen hölls predikan antingen af Janson sjelf eller någon annan af "profeterna." 1847 nedbrann tältkyrkan. Detta var en stor olycka. Gudstjensten hölls sedan under bar himmel i skogslunden. Följande år, 1848, byggdes den "gamla koloni-kyrkan." Hon är den första svenska kyrka, som byggts på senare tid i Amerika. Hon är 80 fot lång, 50 fot bred och har i undervåningen 12 stora och ljusa boningsrum. Sjelfva kyrksalen är 16 fot hög. Många, som hittills fått nöja sig med att bo i jordkulor, flyttade nu in i dessa rum.

I juli 1849 anlände några norskar under ledning af en viss Nylund, genom hvilken de i Norge blifvit omvända till jansonismen, och med dem kom äfven koleran. Först dog den 22 juli ett sex månader gammalt barn, sedan en flicka; derpå fullvuxna personer, den ene efter den andra. "*I dag röd, i morgon död!*" besannades nu här hvarenda dag. Hemska dagar i sanning! Det kändes som om en knif gått genom hjertat, då man nästan hvarje timma fick höra att den eller den, som man kanske träffat frisk och glad några timmar förut, fallit ett offer för den objudne gästen; men snart var detta så vanligt, att man vardt nästan känslolös och knappast brydde sig om hvem det träffade. Offren voro så många, att man måste göra kistor af ohyflade bräder och slutligen måste de jordas utan kista. Skydd söktes på andra ställen, bland andra på Rock Island-ön, der Erik Jansons hustru m. fl. dogo, samt i La Grange, omkring 20 eng. mil från Bishop Hill, i närheten af Orion, Ill., der en större farm, 1,100 "acres," hade en tid förut inköpts. Många hundra flydde dit, men förgäfves — den hemska gästen följde dem. Den oinredda öfvervåningen i ett mindre trähus begagnades till sjuksal. Här lågo de sjuka, de allra flesta på golfvet utmed väg-

Gamla Koloni=kyrkan, uppförd 1848.

garne. Det var min pligt såsom biträde åt doktorn att med hjelp af andra natt och dag sköta de sjuka och gifva dem medicin. Icke mindre än tolf dogo på detta rum på ett dygn. Tillståndet går öfver all beskrifning. Dock, Herren bevarade mig; jag var icke sjuk en timma, men under allt vid godt mod. Många voro rädda och sökte på allt sätt att bevara sig, men de föllo vanligtvis först för den grymme gästen.

Inalles sjuttio personer dogo på ett par veckor endast i La Grange. Kistor kunde icke anskaffas. De jordades tillsammans i stora grafvar. En grafvård visar deras hviloplats. Efter sex veckor upphörde farsoten; men ett hundrafyrtiotre offer, till största delen unga och medelåldriga personer, hade under dessa veckor skördats.

I mars 1850 begaf sig ett sällskap af nio personer med Jonas Olson såsom ledare till Kalifornien för att söka efter guld. Alla, utom två, återkommo följande år, ej särdeles rika på guld men fastmer på erfarenheter.

Måndagen den 13 maj 1850 gick solen ned i mörker öfver kolonien. Ett dödsbud, som grep hvarje hjerta med förfäran och förstämning, kom. Den röst, som hittills ledt kolonien, hade för alltid tystnat. Erik Janson hade denna dag fallit för en mördares kula i sjelfva tingshuset i Cambridge. Föregående dag hade han hållit sin sista predikan öfver de orden: "Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat loppet, jag har bevarat tron." Denna dag under djup sorg nedlades hans stoft i närvaro af en stor menniskoskara i jordens sköte. En vacker grafvård visar stället der stoftet hvilar.

Rörande Erik Jansons död berättar sonen, kapten Erik Johnson: Hösten 1848 anlände till kolonien en svensk äfventyrare, som kallade sig Ruth. Han var en af dessa oförbätterliga sällar, som stundom af målsmän eller myndigheter sändas till Amerika. Han påstod sig hafva varit underofficer i Sverige samt att ha tjenat i mexikanska

kriget, som just afslutats. Han stälde sig in och upptogs som medlem af kolonien. En tid derefter blef han gift med en kusin till Erik Janson, men med uttryckligt förbehåll så väl å hennes som Erik Jansons sida, att han, om han lemnade kolonien, skulle låta henne blifva qvar. Allt gick väl en tid, men snart blef det krångel. Ruth ville lemna kolonien och taga hustrun med sig. Hon, som var helt tillgifven jansonismen och icke trodde att frälsning var möjlig annorstädes, ville icke lemna kolonien; och Janson sjelf satte sig strängt deremot. Ruth försökte både med lock och pock att få hustrun att följa sig, men förgäfves. Med tillhjelp af en dålig amerikan vid namn Stanley försökte han att bortföra henne med våld, men kolonisterna jagade efter honom och förde hustrun tillbaka. Derefter uppviglade han en hop amerikaner boende vid Greenfloden att förstöra kolonien och förjaga kolonisterna; men äfven häri misslyckades han. Detta retade honom till den grad att han svor att mörda Janson. Så drog han saken för rätta, i det han instämde Janson och andra till vårtinget i Cambridge att svara för deras vägran att låta honom taga hustrun med sig vid utgåendet från kolonien. En dag under rättegången vid middagstiden, då alla utom Janson hade aflägsnat sig ur tingssalen, kom Ruth in beväpnad med revolver, yttrande Jansons namn. När denne nu vände sig om för att se hvem det var, aflossade Ruth emot honom ett skott, som träffade honom i hjertat och hvaraf han efter några minuter afled. Ruth häktades, förhördes och dömdes till två års fängelse. Några år derefter dog han i Chicago i det djupaste elände. Vidare derom kan läsaren finna i lefnadsteckningen öfver pastor E. Shogren, hvilken vid tillfället var predikant i Chicago och som på Ruths begäran jordade hans stoft.

Jansons hemska och oförväntade död kastade en dyster slöja öfver hela kolonien. Anders Berglund utsågs nu och bemyndigades till den mördade ledarens efterträdare.

Den 14 februari 1860 upplöstes kolonien. Vid öfverläggningarne härom öfverenskoms att hvarje person, barn så väl som fullvuxna, skulle tillerkännas en aktie. Antalet medlemmar och aktieegare var 415. Dessa bildade sig i tvenne parter, med Jonas Olson som ledare för den ena parten med 265 aktier, och Olof Johnson ledare för den andra parten med 150. Den egendom, som delades mellan dessa båda flyglar, uppgick till ett värde af $592,793; dessutom fanns det odelad egendom till ett belopp af $248,861, och skulderna voro $118,403.33. Följande år upphörde gemenskapet helt och hållet, och nu fick hvarje medlem sin andel af det hela sig tillerkänd med rättighet att förfara dermed efter behag.

Och så slutade det Erik-jansonska försöket att bilda ett svenskt *religiöst-kommunistiskt* samhälle i detta land. Såsom någon sade: "*Det var nog välmenadt, men förfeladt!*"

Tornbyggnaden, hotellet, på Bishop Hill.

Några ord rörande de fyra män, Jonas och Olof Olson, Anders Berglund och Olof Stenberg, hvilka spelade en framstående roll i den jansonistiska rörelsen:

JONAS OLSON var en man med mer än vanlig förmåga och af naturen danad till ledare. Han hade också, innan han kom till Amerika, år 1846, i tjugu år varit ledare för Helsinglands "läsare." Tillika med brodern, Olof, brukade han om vintrarne fara till Stockholm med Norrlandsfogel, och under dessa resor blefvo de i tillfälle att göra bekantskap med pastor Scott, hvilken då var i full verksamhet i hufvudstaden, och åhöra hans predikningar, hvarigenom de kommo till klarare uppfattning af Guds ords sanningar och större insigt i frälsningsvägen. När Erik Janson besökte Helsingland, 1843, stälde sig de båda bröderna genast och obetingadt på hans sida och blefvo särskildt aktiva och nitiska för jansonismen, hvarför de också flera gånger fingo utstå både fängelse och böter.

Så instämdes de den 18 december 1844 till Upsala domkapitel för att redogöra för deras öfvertygelse och tro. På vägen dit arresterades de i Gefle, emedan de predikat på torget, men lösgåfvos då det konstaterades att de voro stämda till Upsala. Här stodo de för rätta inför konstitorierätten, som utgjordes af erkebiskopen och flera prester. Den behandling de här vederforos var så orättvis och ochristlig, att häradshöfding Henschen, hvilken tjenade som konstitorie-notarie, blef upprörd, tog sig an deras sak och åtföljde dem till Stockholm samt ledsagade dem till statsrådet Silfverstolpe, som vänligen förde dem till konungen, af hvilken de lofvades hjelp. På julafton återkommo de till sina hem.

En vecka derefter, på nyårsaftonen, fängslades Jonas Olson ånyo och forslades med fångskjuts till Gefle, der han insattes bland ogerningsmän, bland hvilka voro somliga, som blifvit dömda vid samma häradsrätt, vid hvilken Olson tjenat i sju år såsom nämndeman, hvilken

syssla nu fråntogs honom. Efter några dagar frikändes han emellertid.

Huru bitter fiendskapen var emot dem kan man förstå deraf, att vid ett tillfälle stämdes Jonas endast derför, att han läst ur bibeln samt bedit "Fader vår" högt i ett privat hem, men frikändes. I Söderala hade brodern Olof läst Herrens bön samt några bibelord på en sabbat. För detta dömdes han att böta 100 riksdaler samt ytterligare till 10 riksdaler för "sabbatsbrott."

Jonas Olson blef efter Erik Jansons död dennes efterträdare och med undantag af ett år, 1850–51, då han var i Kalifornien, fungerade han såsom jansonisternas andliga och timliga öfverhufvud och ledare till dess kolonien slutligen upplöstes 1860. Sedan fortfor han visserligen i viss mening att vara de öfverblifna jansonisternas andlige ledare, men han hade dock icke mer den makt och myndighet som han haft förr. Jonas Olson föddes i Ina by, Söderala socken, södra Helsingland, den 18 december 1802 och dog på Bishop Hill den 18 november 1898 i den höga åldern af nära 96 år.

OLOF OLSON var den förste af jansonisterna som kom till Amerika. Han vardt utsedd, sedan utflyttning till Amerika hade beslutats, att fara hit för att bespeja landet och utse en lämplig plats för den blifvande kolonien. I september 1845 anträdde han resan och kom efter ett par månader till New York. Här besökte han Betelskeppet och blef bekant med pastor O. G. Hedström. Af honom rönte han ett kärleksfullt mottagande, bodde några veckor i Betelskeppet och blef genom samtal och umgänge med Hedström nästan genast vunnen för metodismen. Med rekommendations-bref från Hedström for han efter någon tid till dennes broder, Jonas, i Victoria, Ill. Han skref nu till sina trosbröder i Söderala och uppmanade på det

kraftigaste till utflyttning. Han stannade i Victoria ända tills Erik Janson och hans sällskap i juli 1846 anlände. Under en del af denna tid bodde han i det lilla stockhus sydvest om staden i hvilket en tid derefter, i december samma år, den första svenska metodistförsamlingen i vestern organiserades, och i detta samma hus afled han i stor frid någon tid förut. Olof Olson är utan tvifvel den förste svenske metodist, som från dessa vestliga trakter "ingått i sin Herres glädje." Det säges, att hans stoft ligger jordadt under ett lummigt träd strax invid det ställe, der den minnesrika hyddan stod.

ANDERS BERGLUND var i många år en bland de ledande på Bishop Hill. Han var en god talare, en förståndig, gladlynt och gudfruktig man. Efter Erik Jansons död bemyndigades Berglund af enkan, fru Sofia Janson, i hvars namn egendomen var lagfästad, såsom ansvarig för ledareskapet. Och innehade han denna befattning till i februari 1851, då Jonas Olson, som just återkommit ifrån Kalifornien, blef koloniens öfverhufvud. Sedermera, den 13 april 1867, förenade Berglund sig med den nybildade metodistförsamlingen på Bishop Hill och var han i många år ända till sin död lokalpredikant samt en verksam och nyttig medlem i den samma. Fader Berglund var gerna hörd, hade allmänt förtroende både i församlingen och i samhället och har lemnat efter sig ett aktadt och vördadt minne. Anders Berglund var född i Alfta socken, Helsingland, den 10 januari 1814 och dog i Bishop Hill den 17 augusti 1896.

OLOF STENBERG, född i Forssa, Helsingland, den 17 februari 1818, var äfvenledes en af de mera framstående ledarne. Äfven han fick genomgå mycket obehag och förföljelse i fäderneslandet för sin tro. Såsom ledare för

en skara immigranter kom Stenberg till Bishop Hill, 1847. Med tiden begynte äfven han inse, att "allt var icke som det skulle vara" på Bishop Hill och så slöt han sig, 1868, med hela sin själ till metodistförsamlingen. Stenberg var en i alla afseenden, präktig man, aktad och värderad af alla, som kände honom, en sann christen, en "pelare i Guds församling," och lokalpredikant. Han älskade Gud och kyrkan. Han tillhörde i många år, ända till sin död, den 8 januari 1892, styrelsen för vårt teologiska seminarium i Evanston, Ill., hvilket han också ihågkom i sitt testamente med en frikostig gåfva.

Metodist-kyrkan på Bishop Hill, ombyggd 1900.

SJETTE KAPITLET.

Guldgräfvare-färden — Grusade förhoppningar — Det gamla förgånget.

Farväl till Bishop Hill. — På apotek i Galesburg. — Ansluter mig till metodistförsamlingen. — Guldfeber. — Tolf unga svenskar bilda ett guldgräfvare-sällskap. — Färden till Kalifornien begynnes. — Den vackra indianskan. — Småländingen med skottkärran. — Bland mormoner. — Vattenaffären på amerikanska öknen. — Framme i guldgrufvorna. — "Otur!" — Återvänder hem utan guld. — Affärsresa till New York. — Grusade förhoppningar. — Allt är nytt! — Första predikan.

Med höga tankar om jansonisterna kom jag, som redan är omnämndt, sommaren 1848 till Bishop Hill. Jag hade tänkt mig att här skulle råda idel frid; ja, att här skulle man "bo i trygga boningar och i lugna hyddor." Dessa föreställningar förverkligades emellertid icke. Vistelsen härstädes blef ej heller särdeles långvarig, endast något öfver ett och ett halft år. På senhösten 1849 började jag allvarligt tänka på att lemna platsen, och som jag aldrig egentligen hade trott på "profeten" och icke heller betraktade mig såsom medlem af kolonien fattade jag snart mitt beslut och på julaftonen bjöd jag farväl till Bishop Hill.

Den tid jag vistades der var emellertid icke "en förlorad eller förspild tid;" ty äfven om jag icke kunde gilla allt hvad jag hörde och såg, var dock umgänget med detta folk i öfver ett och ett halft års tid mig till stort

gagn. Man må säga hvad man vill om jansarne och deras tro, men ett är visst: de menade allvar med sin gudsfruktan. Bibeln var för dem *Guds ord*. Hvad bibeln lär och lofvar: frigörelse från synden och obetingad lydnad för Guds befallningar; se der, hvad man hufvudsakligen talade om på Bishop Hill både sabbat och hvardag. Och de allra flesta hade också en djup personlig erfarenhet af hvad omvändelse är: "de visste hvad dem af Gud gifvet var." Genom det beständiga umgänget med dessa menniskor, lyssnande till deras erfarenhetsrön så väl i enskildt samtal som vid de dagliga gudstjenststunderna, vardt jag icke blott förtrogen med bibelordet, men min öfvertygelse om christendomens sanning och verklighet vardt stadfästad, och aldrig sedan har jag varit besvärad eller plågad af tvifvel med afseende på den saken.

Dessutom fann jag der under denna tid en annan skatt, "hvars värde är större än perlors." Jag vann en ledsagerska genom lifvet, en vän, som i öfver ett halft århundrade, i väl och ve, i ljusa och mörka dagar, troget stått vid min sida, som mången gång med sin tro och kärlek styrkt mitt hjerta och lifvat mitt mod och sålunda varit mig en "hjelp," till hvilken jag tryggt kunde hålla mig under alla förhållanden. Ja, vistelsen på Bishop Hill var i sanning mig till stor nytta och välsignelse.

Jag omtalade mitt beslut för min hustru och hon gjorde inga invändningar utan sade såsom fordom Rut: "Dit du går, dit vill jag ock gå, och der du stannar, der vill jag ock stanna." Vi visste ju icke egentligen hvart vi skulle vända oss, men vi voro båda unga och framtiden hägrade för oss ljus och löftesrik, och så beslöto vi, att jag skulle lemna platsen först och sedan jag funnit något ställe, der vi kunde få tak öfver hufvudet åtminstone för tillfället, komma tillbaka och hemta henne.

Och nu, bjudande henne farväl samt åtföljd af hennes

varma välönskningar, lemnade jag tidigt på morgonen sjelfva julafton Bishop Hill och styrde mina steg i sydlig riktning öfver den ensliga, ljudlösa prairien, tills efter fyra à fem timmars tröttsam vandring jag slutligen kom till Victoria, som då bestod af endast några få små hus och kojor. Här uppsökte jag genast pastor Hedström. Han mottog mig mycket vänligt, undfägnade mig i sitt hem, skaffade mig herberge för natten och uppmuntrade mig med de orden, att han var förvissad, att han kunde skaffa mig plats i Galesburg. På juldagsmorgonen hölls julotta i ett privat hus hos Croffts i skotska "settlementet" två mil vester om Victoria. Med undantag af ett klassmöte i Betelskeppet, samma dag vi landstego i New York, hvilket leddes af pastor O. G. Hedström, var detta den första gången jag var närvarande vid en metodistgudstjenst. Pastor Agrelius, hvilken någon tid förut kommit från New York, var predikanten. Följande dag for Hedström till Galesburg och jag fick medfölja. Genom hans hjelp fick jag anställning på ett apotek, Lampheres. Dagen derpå for jag tillbaka till Bishop Hill för att hemta min hustru och de få saker vi egde. En svensk, Gustaf Berglund, från Stockholm, som hade vagn och hästar, skjutsade oss och detta gjorde han för intet, och hos honom fingo vi också vårt första nattqvarter i Galesburg. På nyårsdagen tillträdde jag min nya plats.

I Galesburg funnos kanske ett tjugutal svenska familjer och rätt många unga ogifta, både qvinnor och män, inalles möjligen hundra personer, hvilka allesamman med få undantag hade varit jansare. Icke så få bland dem hade redan vunnits för metodismen och voro nu entusiastiska metodister. Hedström besökte staden regulärt två gånger i månaden, hvarannan söndag, då gudstjenster vanligen höllos i något skolhus, dessutom höllos klass- och bönemöten hvarje vecka i privata hus; en

församling hade nemligen redan organiserats i september föregående år. Peter Challman, som med sina föräldrar och syskon bodde härstädes, ledde ofta på uppmaning af Hedström i hans frånvaro mötena, ehuru han, Challman, icke ännu anslutit sig till metodistkyrkan. Någon lutersk församling fanns icke; luterska församlingen stiftades först den 24 augusti 1851. Luterska presten i Andover, L. P. Esbjörn, hvilken nyligen (i oktober 1849) kommit från Sverige, besökte platsen en och annan gång, men högst få gingo på hans möten.

Jag och min hustru bevistade regelbundet metodisternas möten på söndagarne och äfven någon gång då tillfälle gafs på veckoqvällarne Tidigt i februari hölls qvartalsmöte och nattvardsgång. Mötet hölls i ett litet tegel-skolhus strax utom staden vid vägen till Knoxville. Hedström predikade, men nattvardsgången leddes af en amerikansk predikant, sannolikt distriktets presiderande äldste. Hedström var nemligen icke ännu "äldste;" detta blef han först den 21 juli. Det lilla skolhuset var fullt af folk. Efter nattvardsgången gafs tillfälle till förening med församlingen. Ganska många hörsammade uppmaningen, räckte predikanterna handen och förenade sig nu med metodistkyrkan, bland dem Erik Shogren, jag och min hustru.

Vid denna tid rådde stor uppståndelse öfver hela landet, icke minst i våra trakter, i anledning af guldupptäckterna i Kalifornien år 1848. Tidningarne hade dagligen underbara saker att förtälja om rika guldfynd. Luften var mättad af sådana rykten. Öfverallt hvar man möttes, på gator och gränder, i kyrkor eller i hemmen, talades om intet annat än om guld — *guld*. En riktig epidemi af guldfeber rasade bland alla klasser. Det fanns näppeligen en ung eller medelålders man i staden eller grannskapet som icke var mer eller mindre angripen. Och olja gjöts på elden då en och annan, som farit dit

med två tomma händer och kommit tillbaka med kanske några tusen dollars, visade sina storögda vänner och grannar de guldklimpar och guldkorn han lyckats finna, och talade till den gapande hopen ungefär så här: "Väl, gossar! hvad tjenar det till att gå här hemma och sträfva och svettas för fattiga femtio cents om dagen när I kunnen fara till Kalifornien och, om lyckan står er bi, få så mycket guld — pekande på sina guldklimpar — I orken bära? Der finns .guld i hvarje ström, i hvarje ravin, i hvarje bäck, i hvarje backe! Ja, der finns guld öfver allt, och landet är fritt för en hvar — den som först kommer, han först ta'r!"

Febern grep allt mer omkring sig. Man samtalade, rådgjorde, planlade och slog sig tillsamman i små sällskap samt rustade sig i ordning att så snart våren kommit begifva sig af på den tvåtusen mil långa färden öfver de "stora slätterna" till det guldrika Kalifornien, och hoppet att återvända med guld nog för alla lifvets dagar lifvade allas hjertan och förtog betydligt afskedets bitterhet. Och svenskarne voro ingalunda oberörde af den allmänna guldfebern, jag allraminst. Ett guldgräfvaresällskap af tolf unge män, allesamman svenskar, bildades redan i januari, och var detta sällskap ett af de första som den våren lemnade Galesburg. Sällskapet utgjordes af följande personer:

Peter Challman, *Georg Challman*, *Peter Newberg*,
Erik Shogren, *Victor Witting*, *Charlie Peterson*,
Jonas Hällström, *Louis Larson*, *Olof Hedström*,
Peter Magnus, (tillnamn okändt), *C. Alexander*
och *Gustafson*, (hemort och förnamn okända).

P. Challman fungerade som ledare. Med undantag af förf. som stannade till år 1852 samt Ch. Peterson, som qvarblef i Kalifornien, återvände alla efter ett års arbete i guldgrufvorna i juli 1851. Georg Challman och Olof Hedström, båda boende vid Victoria, Ill., samt E. Sho-

gren, boende vid Red Wing, Minn., och förf. lefva ännu. Alexander spelade bort alla sina pengar under hemresan i Chagres (numera Aspinwall) och har aldrig sedan hörts af. I förtviflan öfver att han icke fått mera guld kastade Peter Magnus sig öfverbord och dränkte sig i sjön Michigan, strax innan ångbåten framkom till Chicago. Ch. Peterson dog 1898 vid 80 års ålder i Los Angeles, Cal., och var en af grundmedlemmarne i svenska metodistförsamlingen derstädes.

Utrustade med tretton präktiga hästar och fyra vagnar, lastade med proviant och foder, samt för öfrigt väl försedda med vapen, ammunition, medicin m. m., togo vi farväl af kära och nära och lemnade Galesburg den 14 mars. Dagen är så mycket bättre i friskt minne som det var min hustrus tjugonde födelsedag. Efter tre veckors färd genom Iowa och Missouri, hvilka stater då voro så godt som fullständiga ödemarker och på många ställen i saknad af banade vägar, kommo vi i början af april till den lilla staden St. Joseph vid Missourifloden. Här rastade vi en veckas tid, hvilade upp våra hästar, kompletterade vårt förråd af lifsmedel, lastade en vagn med säd för hästarne och gjorde oss sålunda i ordning för den förestående långa resan. Den 14 april öfvergingo vi Missourifloden, och så voro vi inne på indianernas område. Och med friskt mod begynte vi på allvar följande morgon vår långsamma och äfventyrliga färd.

I nittio dagar, dag efter dag, med undantag af söndagarna, så vidt vi lyckats finna en någorlunda god lägerplats, fortsattes färden i sakta mak tills resans mål hade hunnits och guldgräfvandet begynte. Första delen af vägen ända från Missourifloden till Klippiga bergens fot gick öfver ändlösa, ödsliga slätter och var öfver all beskrifning enformig och tröttande. Dag efter dag kunde man icke skönja så mycket som ett träd eller en buske så långt ögat kunde se, utan hvart man blickade

såg man endast det blå molnfria himlahvalfvet öfver sig eller den solbelysta slätten såsom ett oändligt gräshaf vid sina fötter. Mången gång från morgon till qväll störde icke ett ljud af något slag den dödlika tystnaden, och en hemsk känsla af öfvergifvenhet eller ensamhet kom öfver en, liksom man skulle ha varit alldeles ensam i hela verlden. Och derest icke en och annan gång en skara antiloper eller gazeller stannat i sitt lopp och med högburna hufvud stått på afstånd och nyfiket betraktat oss, eller en hjord af skrämda buffeloxar i vildt sken sprängt öfver slätten, kastande täta moln af damm upp i luften, eller några fjäderprydda indianer, på sina små, lifliga, snabbfotade hästar, ett par gånger visat sig, så kunde man ha trott att allt lif var bannlyst från dessa slätter.

Den önskan jag hyste i min tidiga ungdom att någon gång få se och komma i närmare beröring med Amerikas indianer blef på denna resa till min stora glädje i någon mån förverkligad. Det tillgick sålunda. En lördag vid middagstiden stannade vi och slogo läger för att hvila öfver söndagen just utanför en större indianby, "Ash Hollow," belägen vid Platteflodens vestra gren. Här var ett förträffligt öfvergångsställe öfver den annars besvärliga floden, och mot en ringa, frivillig tribut till indianerna för rättighet att färdas genom byn, hvilken man måste genomfara för att nå vadstället, öfvergingo vi floden följande måndagsmorgon.

Jag satt på lördagseftermiddagen i tältet och skref i min dagbok. Plötsligt stod en storväxt indian i tältöppningen, såg skarpt uppå mig, grymtade på indianskt vis "*bow-bow*" och försvann lika fort som han kom. Jag fortsatte med min skrifning. Om en half timma eller så kom han tillbaka hållande ett gammalt smutsigt papper i handen. Pekande på mitt papper och visande sitt, yttrade han någonting och på samma gång görande

tecken med handen liksom för att skrifva, räckte han mig papperet. Det visade sig vara ett certifikat eller intyg af någon högre officer, rekommenderande denne indian såsom en pålitlig man, hvilken vid flera tillfällen gjort de hvita stora tjenster. Papperet var mycket smutsigt samt slitet i vecken och föll i flera stycken då jag öppnade det. Jag förstod ju genast hvad indianen ville. Han ville naturligtvis att jag skulle afskrifva det för honom. Jag gjorde så och räckte honom afskriften tillika med originalet. Han såg på papperet som hastigast, fattade med ett uttryck af tillfredsställelse i sitt ansigte om min venstra arm och med vänliga åtbörder tecknade till mig att följa med honom. Somliga af mina kamrater varnade mig att icke gå med honom, men jag var icke rädd, ty jag visste, genom hvad jag hört och läst om indianerna, att om man gjort dem en tjenst stod man alls icke i någon fara ibland dem, utan tvärtom att de skulle göra allt i sin förmåga för en. Alltså, läggande bort min skrifning, följde jag honom utan tvekan.

Snart voro vi framme vid byn, som bestod af en mängd tält af buffelhudar, och yttrande något till de unga indianer, som stodo på vakt vid infartsvägen, förde han mig till sin "*wigwam*." Denna var ett stort tält, omkring 12 fot i diameter. På sidorna hängde bågar, knippen af långa pilar samt andra saker. Marken var endels betäckt af ett stort, mjukt buffelskinn. Här och hvar omkring tältets sidor lågo åtskilliga stora packor af buffelskinn, utgörande förträffliga sittplatser.

Tecknande till mig att sätta mig ned, tände han sin fredspipa, drog först sjelf några puffar, gaf den till mig och sedan jag följt hans exempel gick han ut. Om kanske tio eller femton minuter kom han tillbaka, åtföljd af en ung "squaw" eller flicka, sannolikt hans dotter. Hon var högväxt och smärt, rak som en pil, hade korpsvart hår, stora svarta, blixtrande ögon, rödbrun hy eller

ansigtsfärg, dock långt ifrån grof eller frånstötande. Hon fixerade mig skarpt men med en mild min och utan ett ord föll hon ned på knä framför mig. Indianen stod under tiden orörlig som en staty nära invid. Jag visste icke hvad jag skulle tänka. Allt skedde så oväntadt, så plötsligt, att jag hann knappt att andas. Der ligger hon, denna vackra, ståtliga indianska flickan på knä framför mig! Nu fattar hon min högra fot, dra'r af skon, tar fram ett långt band eller snöre och . . . . . Jag var alldeles förbluffad. Ämnar hon att binda mig? eller hvad i all verlden menar hon? Sedan hon mätt foten, uppstod hon, nickade vänligt och gick skyndsamt ut ur tältet. Jag satt stilla en liten stund, tecknade så till indianen att jag ville gå, men han ville icke tillstädja det. Han gjorde allt hvad i hans förmåga stod för att underhålla mig, visade mig sina jagtredskap, sin krigareutstyrsel och många andra saker samt förde mig omkring i byn för att låta mig se huru de gamla indianerna undervisade unga pojkar i ridkonsten eller i målskjutning o. s. v. Det begynte nu emellertid blifva skumt; solen var nedgången och jag önskade att återvända till vårt läger. Nej! Det fick jag icke. Han tecknade till mig att icke vara orolig utan vänta. Slutligen steg den unga flickan tillika med en äldre indianska in i tältet, gick rätt fram till mig och räckte mig leende ett par med sandperlor broderade mjuka indianska skor — mocassiner. Detta var betalningen för afskriften; och nu ledsagade indianen mig genast, lika glad och belåten som jag, till vårt läger. Sådan var min erfarenhet bland indianerna. Allt detta visar att indianerna, vilda som de äro, ingalunda sakna ädlare känslor utan att de veta att uppskatta en vänlig handling samt att, om man endast behandlar dem såsom man sjelf önskar bli behandlad, är man i ingen fara bland dem. Historien är full af exempel härpå.

En dag, då vi hade middagsrast, tilldrog sig en hän-

delse, som gaf oss ett slående exempel på hvad guldfebern kunde drifva en menniska till. Som vi sutto och spisade vår enkla middag fingo vi se en man med raska steg nalkas på vägen skjutande en fullastad skottkärra framför sig. Vi hade nog hört omtalas, att en och annan skulle ha företagit sig att försöka komma till Kalifornien på detta sätt, men nu fingo vi med egna ögon se det. Slagna af förvåning sprungo vi upp och skockade oss omkring mannen. Han stannade och vi slogo oss i språk med honom. Vi hörde strax att han icke var amerikan, ty han talade dålig engelska. I anledning af vissa ord som han begagnade, anade vi att han var svensk och Newberg frågade honom: "Är du svensk?" — "*Ja-a-a*," svarade han med bred sydsvensk dialekt. — "Hvar är du från?" sporde någon annan. — "Från *Småland,*" genmälte han. Naturligtvis var han från Småland. Icke många andra än smäländingar ha seghet eller uthållighet nog att företaga något sådant. "Det är bäst att du vänder om igen," sade någon; "det är mer än femton hundra mil till Kalifornien ännu. Du kommer aldrig dit på detta sätt!" — Rätande på sig svarade smäländingen med en grof ed: "Jo . . . . om jag så skall *äta gräs*, så skall jag till Kalifornien!" — "Svär inte," sade Newberg strängt, "om du svär, får du stryk!"

Mannen, som icke precis var ogudaktig men väl något ohyfsad, tycktes bli förlägen vid den oväntade tillrättavisningen, satte sig på sin skottkärra och började berätta sin historia: Hans namn var Nilsson, var född, om jag minnes rätt, i Liatorps församling, trädgårdsmästare till yrket, kom till Chicago förra året, greps af guldfeber, beslöt att liksom många andra gå till fots till Kalifornien, skaffade sig en skottkärra, utrustade sig med nödiga lifsmedel, filtar m. m. och begaf sig på väg tidigt på våren. Någon svensk hade han icke träffat sedan han lemnade St. Joseph, sade han, och han var obeskrifligt

glad att hafva "stött på" oss, samt hoppades att han skulle kunna följa oss ända fram till guldlandet.

Vi tyckte "synd om honom" och efter någon rådplägning oss emellan, erbjödo vi honom att få följa med oss såsom medlem af vårt sällskap, på vilkor att han, om han hade några penningar, lade dem i den gemensamma kassan. Då han hörde detta vardt han glad, tårar glänste i ögonen, och han stod genast upp från sin kärra, öppnade utan vidare sin fickknif, sprättade upp fodret på sin rock, tog fram några tiodollars guldstycken, som han haft insydda i rocken, och gaf dem åt vår ledare, P. Challman. Derpå räckte vi honom handen till medlemskap, lade hans saker på en af våra vagnar, höggo upp skottkärran till ved, och så vardt han en af oss. Vi voro nu således *tretton*, just det antal, som enligt allmän folktro, skall vara så olycksbringande och som bebådar, att något missöde eller olycka skall inom år och dag säkert drabba åtminstone någon af de tretton. Vi voro emellertid icke *bildade* nog att bry oss om eller begripa sådant, förmodar jag, ty vi fortsatte vår färd med glädje.

I början af juni anlände vi till Saltsjö-staden. Här rastades några dagar och efter att hafva intagit ett förråd foder för hästarne fortsattes resan; men en af sällskapet måste emellertid på grund af sjukdom qvarlemnas här. Utan vidare missöde, ehuru både dragare och folk voro nära att förgås af trötthet och törst vid öfvergåendet af den stora amerikanska öknen, på denna sidan Sierra Nevada-bergen, framkom sällskapet till guldlandet, såsom redan är sagdt, den 14 juli, således på dagen fyra månader efter afresan från Galesburg

Den sjuke som qvarlemnades i Saltsjö-staden var ingen annan än undertecknad. Min gamla "otur" följde mig alltså ännu, och här stod jag nu ensam och sjuk, "en främling bland främlingar." I sanning sorgligt nog!

Dock äfven i detta synes Herrens finger, ty det visade sig snart, att just denna "otur" var "min lycka," besannande ordspråket: "Välsignelser komma ofta i förklädnad."

En mormonfamilj vid namn Taft — han var s. k. biskop — öppnade välvilligt sina dörrar för mig och hos dem fick jag ett godt hem. Sjukdomen var dess bättre icke långvarig. Genom att få hvila hvarje natt i en god, bäddad säng, hvilket jag icke gjort sedan vi lemnade Galesburg samt tjenlig, stärkande föda hvarje dag och för öfrigt öm vård, repade jag mig ganska fort och var om några dagar fullkomligt återställd.

Som jag icke visste huru länge jag måste stanna här innan tillfälle gafs att fortsätta till Kalifornien, och dagarne dessutom blefvo mig olidligt långa, begynte jag snart höra efter arbete och genom min värds hjelp lyckades jag ock. Mot tre dollars (guld) om dagen fick jag arbete vid den under uppförande varande s. k. "Tiondeladan" (*The Tithing-house*), en förberedande byggnad till det storartade mormon-templet, som sedan dess blifvit uppfördt, så att jag kan sägas på sätt och vis hafva hjelpt till vid mormonernas tempelbyggnad.

Under denna tid var jag ofta utsatt för mormonernas omvändelseförsök. Och derför kan man just icke klandra dem. Det skulle i sanning varit underligt annars. Ty den som anser sin tro vara den rätta, men likväl icke nitälskar så pass derför, att han försöker eller åtminstone önskar att vinna andra för sin öfvertygelse, bevisar endast dermed, att han icke uppskattar sin tro särdeles högt, om han för öfrigt har någon, och en sådan menniska är icke, då frågan gäller andliga saker, värd någon vidare aktning. Isynnerhet om qvällarne voro dessa omvändelseförsök täta och ihärdiga. Då brukade grannarne, både män och qvinnor, särskildt de senare, "titta in" och fördrifva aftonen med samtal vanligtvis om religionen. Familjen hos hvilken jag bodde hade tre

fullvuxna döttrar och dessa så väl som några andra af deras väninnor, äldre och yngre, lade sig all vinning om att vid dessa tillfällen vinna "*the young Swedish Gentile,*" såsom de kallade mig (den unge svenske hedningen), för mormonismen. Stundom gick det ock rätt lifligt till, men samtalet urartade aldrig till obehaglig strid, utan vi skildes städse som vänner.

Hundratals Kalifornia-farare drogo genom staden dagligen och nästan hvarje afton efter arbetets slut brukade jag besöka deras läger för att se om jag möjligen kunde få medfölja något sällskap till guldlandet. En afton, då jag gick i lägret mellan vagnar och tält i dessa tankar, fick jag höra svenska talas och då jag vände mig om och såg omkring mig fann jag mig till min förvåning och stora glädje stå midt bland kända vänner. I föregående kapitel omnämdes, att ett guldgräfvaresällskap utrustades på Bishop Hill för att under Jonas Olsons ledning fara till Kalifornien, och det var detta sällskap jag så oförmodadt träffat. Sällskapet bestod af nio personer, alla personliga bekanta och somliga intima vänner. Glad vardt jag och icke mindre glada och förvånade blefvo de öfver detta oväntade sammanträffande. Min historia var snart omtalad, och med gladt hjerta gick jag hem till mitt logi den qvällen, ty jag välkomnades af alla med en mun att följa med.

Vid frukostbordet följande dag omtalade jag, att jag träffat bekanta och att jag om några dagar skulle följa med dem till Kalifornien. Den oväntade underrättelsen väckte en viss förstämning, ty det annars lifliga samtalet ville icke riktigt komma i gång. "Vi äro ledsna att ni skall lemna oss," sade slutligen husfadern, "men vi önska eder af allt hjerta en lyckosam resa och att ni må kunna inom kort med fickorna fulla af guld återvända till eder familj!" och i denna önskan instämde de alla, och nu blef stämningen lifligare.

Dagen för afresan nalkades. Jag hade just uppburit det lilla jag hade till godo och då jag tog fram plånboken och frågade mitt värdfolk huru mycket jag var skyldig — jag hade bott hos dem i öfver tre veckor, spisat vid deras bord hvarje dag och rönt den ömmaste vård då jag var sjuk — svarade den gamle mannen, fattande min hand: "Ingenting, min unge vän! Edra penningar behöfver ni för resan. Ni är hjertligt välkommen till hvad vi kunnat göra för eder. Må Gud välsigna eder och må vi alla få mötas i ett bättre land!" Det var en rörande stund, och icke är det underligt om både unga och gamla kände sig veka om hjertat något hvar samt om ögonen tårades, då vi räckte hvarandra handen till farväl. Sådan var min erfarenhet bland mormonerna! Med tacksamhet minnes jag än i dag den kärleksfulla behandling jag rönte hos dem.

Vi lemnade Saltsjö-staden i början af juli — jag vill minnas den 6:te — och framkommo till Hangtown, (numera Placerville) den 11:te augusti. Färden från Saltsjö-staden till Kalifornien var förenad med stora lidanden. Vid afresan från Bishop Hill, den 28:de mars, hade sällskapet två vagnar och nio präktiga hästar. En af hästarne hade stupat redan innan Saltsjö-staden uppnåddes, de öfriga voro i dåligt skick och föga dugliga att uthärda de strapatser, som ännu förelågo. Två utaf dem stupade också ett par veckor efter det vi afgingo från Saltsjö staden, och den ena vagnen måste vid samma tillfälle lemnas. Strax derefter stupade ytterligare två hästar, och då vi i början af augusti kommo till den amerikanska öknen egde vi endast fyra hästar i behåll; och vårt enda matförråd bestod af några hårda brödknallar gjorda af almbark-mjöl.

Den s. k. amerikanska öknen begynner der Humboldtfloden, hvilken vi följt i öfver 100 mil, försvinner i sanden. Denna hemska öken är ett ofantligt sandhaf, jemt som

ett stilla vatten, på sitt smalaste ställe emellan Humboldt- och Carson-floderna 40 mil bred. Icke ett grönt strå synes, icke den svagaste vindflägt märkes, icke en enda droppe vatten finnes, utan endast hvit, skinande sand hvart man ser, och vid hvarje steg sjunka både dragare och menniskor ned flera tum i den lösa, tunga sanden.

Försedda med kanske ett femtiotal kannor vatten samt några spänner krossad majs för hästarne begynte vi färden öfver öknen vid 6-tiden på aftonen och vid soluppgången följande dag hade vi tillryggalagt omkring 25 mil. Efter ett par timmars rast fortsattes färden. Fram på förmiddagen tog vårt vattenförråd slut. Hästarne stannade gång på gång. Alla fyra förmådde knappast draga den så godt som tomma vagnen femton minuter utan att hvila en stund. Både hästar och folk voro alldeles uttröttade. Vid middagstiden mötte de ett parti, som kommo från Carson-floden och af dem fingo de köpa några kannor vatten. Detta blef deras räddning, och vid 10-tiden på aftonen anlände de sent omsider till Carson-floden.

Att qvarlemnandet i Saltsjö-staden var mig till nytta visade sig nu. Med undantag af en ung man, E. Stålberg, var jag af alla mina reskamrater den ende, som hade krafter nog, tack vare den hvila och vård jag åtnjöt hos mormonerna, att tillryggalägga hela vägen öfver öknen till fots. Han och jag lemnade sällskapet strax på förmiddagen och med några brödbitar i fickan samt våra filtar på ryggen begåfvo vi oss i förväg och snart förlorade vi dem ur sigte. Visserligen var vandringen i det intensiva solbaddet, utan vatten som vi snart blefvo, både mattande och mödosam, men vi knogade käckt på och kommo fram till lägerstället vid Carson-floden vid 5-tiden, eller mer än fem timmar förr än de öfriga. Och nu, sedan vi stillat vår hunger och släckt vår törst, slogo vi oss ned i det gröna gräset, under de lummiga träden,

och vid musiken af den forsande floden glömdes snart dagens besvärligheter i en välbehöflig, vederqvickande sömn.

Under vandringen gjorde vi emellertid några erfarenheter belysande olika drag i menniskonaturen, det ena fult och det andra vackert, som icke få förbigås. Vid middagstiden, då solen stod högt på himlen, fingo vi se en syn, som kom våra hjertan att klappa af glädje. Till venster om vägen, på några hundra fots afstånd, var ett tält uppslaget på hvilket lästes i stora bokstäfver: "WATER!" (*Vatten!*) Vi skyndade dit. Riktigt nog: här fanns vatten; men det kostade pengar. Några företagsamma amerikaner hade nemligen härute, 8 à 10 mil från öknens gräns, satt upp en vattenaffär. Detta var ju i och för sig en verklig välgerning, ja en christlig handling mot de hundratals menniskor, som dagligen i denna förfärliga öken höllo på att försmäkta af törst; och hade endast priset varit måttligt, kunde ju intet annat än godt sägas derom; men priset — TRE DOLLARS *för två qvartmått* — vittnade om någonting annat. Det sade högre än ord att icke välgörenhet men väl vinningslystnad, med andra ord: icke någon sann åstundan att hjelpa nödlidande men väl en samvetslös åtrå att draga vinst af deras nöd, förestafvat företaget. Och likväl voro dessa menniskor christna! Vi hade icke råd till mer än ett mått hvardera.

Ett par timmar derefter gjorde vi en annan erfarenhet. Vi mötte två indianer bärande emellan sig en temligen stor af gräs flätad kruka fyld med vatten. Vi stannade och, tecknande till dem och pekande på våra tomma flaskor och torra läppar, bådo om vatten. De satte sin vattenkruka på marken och utan att på minsta sätt antyda att de förväntade betalning, fylde de våra koppar två gånger. Af tacksamhet bjödo vi dem nu en kaka tuggtobak. De mottogo den med glädje och fylde derpå våra

flaskor till på köpet, så att vi hade vatten nog för det öfriga af vägen. Och så fortsatte vi vår vandring med friskt mod och goda känslor, men vi kunde icke annat än göra jemförelser och fråga: hvilka bevisade mest menskligbet för att icke säga barmhertighet — *dessa vilda hedniska indianer, som gåfvo den törstige vatten* FÖR INTET *eller dessa civiliserade s. k. christna, som begärde* TRE DOLLARS *för ett par koppar?*

Först vid 10-tiden på aftonen anlände de öfriga. Här gjorde vi halt och hvilade ett par dagar. På tredje morgonen begynte öfverstigningen af Sierra Nevadabergen och efter ett par dagars mödosam färd, stundom genom djupa, halfdunkla hålvägar, stundom öfver sekelgamla snö- eller isfält, stundom öfver branta bergspass utmed förskräckliga bråddjup, voro vi lyckligen framme vid det efterlängtade målet — Kaliforniens guldgrufvor.

Jag uppsökte genast mina Galesburg-vänner och fann dem i fullt arbete med guldgräfning och guldvaskning vid "*Diamond Springs,*" icke långt ifrån Hangtown. Efter en eller två dagars hvila hos dem begyntes guldgräfvandet för egen räkning. Jag skall emellertid icke dröja vid denna sak, utan vill endast säga att jag hade ingen "*tur,*" ty medan nästan alla mina kamrater, de flesta redan följande år 1851, återvände med mer eller mindre guld hvardera, samt änskönt jag stannade till 1852, kom jag tillbaka hem med så godt som två tomma händer.

Likväl var jag hardt nära en gång att få så mycket jag önskade, men den gyllene fogeln tog vingar och flög sin kos just som jag var redo att gripa honom och *jag fick intet.* Ja, så är det ofta i detta lifvet. Våra käraste förhoppningar gäckas, våra skönaste luftslott förintas och försvinna just som vi tro oss stå i begrepp att förverkliga dem; och der stå vi: mållösa, missnöjda, modlösa, beklagande vår "otur," våra "*olyckliga stjernor,*" icke

besinnande, att en lefvande, personlig Gud, en kärleksrik Fader, med en blick på vårt eviga väl vakar beständigt öfver oss, leder hvarje länk, styr hvarje steg i händelsernas gång hela tiden. Om detta stode alltid lifligt för vårt sinne skulle lifvet blifva en välsignelse och icke en börda, såsom det nu allt för ofta är. Då skulle vi höra mindre knot och mera ära, halleluja! än hvad nu är förhållandet.

Då jag hade varit i Kalifornien ett par veckor gick jag en dag i sällskap med en ung amerikan, vid namn William Henry, upp i bergen omkring Koloma för att leta efter guld, "*prospecting*." Sent på aftonen kommo vi till en djup dalgång eller ravin. Under regntiden strömmade vattnet forsande genom ravinen, men nu var bäckfåran fullkomligt torr, endast ett och annat hål af smutsigt, stillastående vatten förekom här och hvar. Icke en menniska eller minsta spår af någon menniska syntes. Dödlik tystnad rådde allt omkring. Vi gingo ned i ravinen och följde den torra flodbädden ett stycke uppåt, till dess vi kommo till en stor sten, liggande midt i strömfåran. Här stannade vi och begynte att gräfva på nedre sidan om stenen. Fasta berghällen träffades på omkring endast en och en half fots djup. Vi upptogo fyra pannor (vanliga mjölkfat) grusblandad lerjord och utvaskade öfver fem dollars fint guld.

Jag ville att vi skulle genast utstaka stället, "*stake out claims*," och nästa dag begynna gräfningen; men min kamrat var icke villig dertill, emedan vi måste då köpa nödiga arbetsredskap på kredit och detta ville han icke, isynnerhet som de voro mycket dyra och han var rädd att komma i skuld. Så t. ex. kostade en skofvel 24 dollars, en picka 20 dollars, en panna 5 dollars, en s. k. "*rocker*," guldvaskningsvagga, 100 dollars etc. Följaktligen, enär jag icke kunde bearbeta stället ensam, måste jag slå det ur hågen och återvända till mina svenska vänner. Jag omta-

lade min upptäckt, men enär de sjelfva för tillfället arbetade i mycket vinstgifvande grufvor ville de naturligtvis icke lemna dem, och så stannade jag och arbetade hos dem i sex eller sju veckor.

Derefter en söndagseftermiddag följde några af dem med mig dit. Då vi kommo till toppen af en höjd, hvarifrån vi kunde blicka ned i ravinen, mötte oss en syn som kom hela min varelse att darra. Hela ravinen till en half mils längd myllrade af menniskor. Tjugutals tält och löfhyddor voro uppslagna på båda backsluttningarne. Hela strömbädden var fullständigt utgräfd, så att sjelfva hälleberget låg bart och naket i solljuset. Och se! der är stenen, nedanför hvilken vi hade gräft vårt hål! Vi skyndade dit. Då omtalade guldgräfvarne, att en gammal man ifrån Skottland med två söner hade kommit hit för fem à sex veckor sedan, begynt att arbeta precis i det hål vi gräft och på några veckor uttagit ur tre inmutningar (*"claims"*), för sig och sina två söner, flera tusen dollars och för blott några dagar sedan återvändt hem. Att beskrifva mina känslor, då jag hörde detta, är omöjligt. Att tänka att jag varit så nära att få genom jemförelsevis lätt och lindrigt arbete åtminstone en stor del af detta guld och ingenting fått! O, det svartnade för ögonen och kändes som om hjertat ville brista af harm och förtrytelse.

"Hvilken olur!" utropar kanske någon. Ack ja, så sade jag också då, men sedan dess har jag mången gång tackat Gud, att jag ej fick det guldet. Ty hade jag fått det, skulle jag helt säkert genast ha återvändt till fäderneslandet, invecklats i samhällslifvet der och sannolikt aldrig blifvit omvänd. Men Herren ville icke att jag skulle hafva det. Han såg att det var mig icke nyttigt. Han hade något hundrafallt bättre i beredskap för mig. Derför säger jag: Gud vare tack och lof! att jag gick miste om det guldet, ty det hade säkert blifvit en snara

för min fot och en förbannelse för mitt hjerta, och hela mitt lif och lifsgerning hade tvifvelsutan fått en helt annan riktning.

Välsignad vare Gud för Hans godhet, ty den är tusenfallt bättre än guld!

Gäckad i mina förhoppningar och trött på lifvet i guldgrufvorna samt med nätt och jemt guld nog för den långa och kostbara resan lemnade jag Kalifornien i april 1852 och strax före midsommar, efter två och ett fjerdedels år, var jag i Galesburg, och helsades hjertligt välkommen hem af hustru och andra vänner, fastän jag hade icke mycket guld att bjuda på.

I juli flyttade vi till Victoria. Nu blef frågan: hvad skall man företaga sig? Vetande att många slags medicinska örter, hvilka med lätthet kunde afyttras och i flera fall betingade höga priser, växte vildt i dessa trakter eller kunde med framgång odlas, tänkte jag att insamling och odling af sådana saker skulle helt säkert löna sig. Och exempel härpå saknades icke. De rika och stora "*Shaker*"-samhällena i Kentucky och New York, der odling och insamling af medicinska örter drifvas i stor skala, bevisade ju uppenbarligen att affären var lönande. Jag delgaf min tanke till E. Shogren och vi beslöto att tillsammans sätta ett sådant företag i gång.

Vi hyrde ett stycke land, anlade en trädgård för odlandet af åtskilliga slags örter samt lejde en hop 12- à 15-åriga barn att i skogar och marker under min ledning samla medicinska örter, blommor, frö, rötter m. m. Ehuru sommarn var långt framskriden då vi begynte, gick likväl insamlingen någorlunda bra och i oktober for jag till St. Louis, Mo., der en del ganska fördelaktigt afyttrades. Derifrån ställdes färden med återstoden till Cincinnati, O. Ångbåten, med hvilken resan skedde, hade två tungt lastade pråmar på släp och en af dessa, just den på hvilken våra saker voro, sjönk på Ohiofloden

strax innan vi kommo till Cincinnati — och allt gick förloradt. Så slutade första året.

Denna "otur" afskräckte oss icke, utan med förnyad ifver fortsattes arbetet följande år. I augusti drog sig emellertid Shogren ur företaget, emedan han på pastor Hedströms uppmaning beslutat egna sig helt och hållet åt predikoverksamheten; (i september upptogs han på prof i Rock River-konferensen,) hvarefter jag fortsatte affären för egen räkning.

Årets skörd blef ganska god och i tanke att bättre marknad skulle finnas i New York än i vestern beslöt jag att företaga den långa resan dit. Med fyra stora lass for jag i slutet af november först till Henry vid Illinoisfloden, sedan på kanalbåt till Chicago och derifrån på jernväg till New York. Allt gick väl under vägen, men framkommen till New York möttes jag genast af min gamla "otur." För det första kommo icke sakerna på öfver fjorton dagar — de anlände först dagen efter juldagen. Dernäst kunde jag icke få sådana priser för dem som jag hade förestält mig. Att afyttra dem gick jemförelsevis lätt, men resultatet var bedröfligt. Jag hade beräknat tusen eller tolfhundra dollars för det hela, och jag fick icke fullt trehundra. Jag hade gladt mig åt att kunna återvända hem med åtminstone några hundra dollars på fickan och nu, sedan allt var såldt och alla kostnader, såsom frakt, resa, hotell m. m., betalda, hade jag icke penningar nog till hemresan.

Detta var ett hårdt slag. Ofta förut hade jag varit "illa ute" men ännu aldrig förlorat modet, men detta var mer än jag förmådde bära. Alla mina framtidsplaner och förhoppningar voro fullständigt grusade. Hvarken förr eller sedan har jag känt eller förstått hvad hopplöshet eller förtviflan vill säga, men då kände jag det; och o hvilket mörker! Icke den minsta skymt af hopp eller ljus syntes utan allt var kolsvart för mig. Ensam bland

främlingar hade jag ingen, som jag kunde vända mig till. Jag var helt förtviflad. Jag visste icke hvad jag skulle taga mig till. Jag hade ingen ro. Jag kunde icke sitta stilla knappast fem minuter, hade ingen ro att läsa, kunde icke äta eller hvila, hade ingen lust att gå ut, utan gick oupphörligt af och an på mitt rum vridande händerna i förtviflan. Hemska tankar korsade min hjerna. Jag önskade mig döden; jag ville icke lefva.

I detta upprörda tillstånd hörde jag plötsligt liksom en hög röst tala till mig. Jag studsade till, såg mig förskräckt omkring, men ingen fanns i rummet utom jag allena. Det var samvetet, som höjde sin anklagande röst; och lika tydligt, som om en menniska hade talat till mig, hörde jag dessa allvarliga ord, med djup tonvigt på hvarje ord, isynnerhet slutorden, ljuda för mitt själsöra.

"*Kommer du ihåg skeppsbrottsnatten? — Kommer du ihåg nattvardsgången? — Kommer du ihåg löftet du gaf Herren, att om du vardt räddad, skulle du tjena Honom och blifva en christen? — Hur - har - du - hållit - ditt - löfte!* — LÖFTESBRYTARE! — LÖFTESBRYTARE! — *Förbannad är den som ej håller de löften han gifvit Herren!*"

Var jag i förtviflan förut öfver min lekamliga ställning, så greps jag af ångest för min själ nu. Ja, såsom David säger: "Dödens band omhvärfde mig; mina synder hade tagit mig fatt; jag var kommen i nöd och jemmer." Och det var just dit, Herren ville hafva mig, för att få "göra mig godt." Öfverväldigad af själsqval och darrande af förskräckelse föll jag ned på mitt ansigte och ropade i min nöd på Herren om hjelp: "Ack, Herre, rädda mitt lif!"

Inga omständigheter äro så svåra, ingen olycka så stor, att den icke kunnat vara värre, brukar man säga. Och det är i allmänhet sant. I alla mina trångmål, både på haf och land, huru svåra de än ha varit, har jag dock alltid haft den stora lyckan att ha fallit i goda menniskors

händer. Så var det äfven denna gång. Och äfven häri ser jag min himmelske Faders kärleksfulla ledning. Välsignadt vare Hans namn!

Familjen, hos hvilken jag bodde och hvars namn var Oberg, tillhörde Betelskeppet. Både han och hon voro lefvande christna. De höllo s. k. "Boardinghouse" för sjömän på "Catharine Slip," vid östra strömmen, endast ett litet stycke från metodist-kyrkan på Madison-gatan (numera "Mariners Church"), der John S. Inskip då var pastor. Hörande mitt rop skyndade mrs. Oberg upp på mitt rum — det var vid 4-tiden på eftermiddagen; Oberg sjelf var för tillfället icke hemma. Hon förstod genast hvad som var på färde, föll ned vid min sida och försökte med sina varma böner och vänliga ord att lugna mig. Och hennes bemödande var icke alldeles förgäfves, ty fastän själsångesten var lika svår, skymtade dock en och annan ljusglimt fram bland molnen och de mörka tankarne försvunno från mitt sinne.

På qvällen, det var nyårsafton, hölls vaknatts-gudstjenst i Madison st.-kyrkan. Min värd, mr. Oberg, tog mig med sig dit. Pastor Inskip predikade. Efter predikan följde ett äkta gammaldags metodist-altarmöte. Den ena omgången efter den andra af frälsningssökande själar omringade altaret. Herrens kraft var stor öfver folket, och många blefvo den aftonen frälsta. Jag gick också fram till altaret; men fastän flera bådo med och för mig, uppgick intet ljus för min själ utan mörkret tycktes bli ännu mörkare och jag återvände hem lika olycklig.

Knappast en blund kom i mina ögon den natten. Klart strålade nyårsdagens sol in i mitt rum den morgonen, men ingen stråle af ljus föll i min själ. Nog hörde jag mitt värdfolks hjertliga "godt nytt år!" men ingen helsning af frid hördes i mitt hjerta. Gårdagens förskräckliga storm med dess ångest och qval hade lagt sig, men mitt hjerta var såsom ett upprördt haf. Det

var som om jag gått i en beständig yrsel — jag knappast hörde eller såg. Då det led mot aftonen ljusnade det något; jag blef mera lugn och begynte längta efter aftongudstjensten samt frågade gång på gång om det ej var tid att gå till kyrkan snart.

Aldrig förr hade jag gått så villigt till någon gudstjenst som då. Långt innan mötet skulle begynna var jag der, men den stora kyrkan var redan nästan fullsatt. Jag fick emellertid plats temligen långt fram. Snart begyntes predikan. Texten minnes jag icke, men predikan glömmer jag aldrig. Ämnet var: *nödvändigheten af frälsning, Christi villighet och förmåga att frälsa syndare samt att* NU *är den behagliga tiden, frälsningens dag.* Jag var idel öra. Jag tyckte att predikanten talade enkom till mig, att hvarje ord från hans läppar gälde mig, just passade mig. Liksom den törstande jorden indricker det uppfriskande regnet, så mottog jag med begärlighet det predikade ordet, och skymtar af ljus och hopp, blandade med bäfvan, började skimra för min själ. Själspänningen var slutligen så stark, att det kändes som om jag icke kunde andas, och jag önskade blott att eftermötet skulle börja.

Och nu, med en kraftig och kärleksfull förmaning till syndare att NU, *på denna det nya årets första dag*, söka frälsning och komma helt öfver på Christi sida, afslutade predikanten plötsligt sin predikan, steg ned innanför altarringen och uppstämde med stark stämma på en gammal, liflig lägermötes-melodi:

"*Come, ye sinners, poor and needy!*"
"Kom du fallne, skuldbelastad,"

och ögonblickligen stod hela församlingen upp och instämde i den välkända sången. Orglar och körsång voro icke ännu införda bland metodisterna, utan förväntades det att enhvar, som kunde sjunga, skulle deltaga i sången. Och metodisterna *kunde* sjunga på den tiden.

De lade hjertat i sången. Så var det nu. Och när den stora skaran med kraft och känsla instämde i refrängen: *)

"Vänd dig till Gud och bed om frälsning,
Prisa högt Hans dyra namn!
Pris och ära, halleluja!
Christus går med seger fram;"

ljöd sången såsom ett dån af mycket vatten. Jag stod vid ett fönster stödjande mig mot väggen och jag kände tydligt huru både väggar och fönster dallrade af det starka ljudsvallet.

Under tiden strömmade en mängd menniskor, både unga och gamla, fram till altaret. Jag ville också gå dit och försökte att tränga mig fram, men måste för trängsels skull stanna på gången. När sången slutat föllo alla, som möjligen kunde på knä och det vardt tystnad ett ögonblick. Jag försökte nedfalla på gången der jag stod, men det blef intet knäfall af den gången. Just under sjelfva knäböjandet, innan ännu mitt knä nått golfvet, frälste Gud min själ och ögonblickligen, som om jag skulle ha träffats af en elektrisk stöt, sprang jag upp och utbrast högt, gång på gång: *Ära, ära! halleluja!* ÄRA, ÄRA! HALLELUJA! Jag var som om jag varit försatt i en ny verld. Mörkret hade vändt sig i ljus. Snaran var brusten, min själ var fri. Hela min varelse prisade Gud och jag kunde ej annat än utbrista: Ära, ära! halleluja!

Hvilken förändring nu, emot då jag gick från vaknatts-mötet i natt! Då kände jag mig olycklig som om jag varit lifdömd; nu gick jag hem benådad, frigjord, jublande i Herren. Det gamla var förgånget, allt var nytt. O, det var underbart!

*) Melodien finnes i "*Sånger till Jesu Ära*, n:r 2," Musikboken, n:r 33.

Tidigt följande dag styrde jag mina steg till Betelskeppet för att träffa pastor Hedström och omtala hvilka stora ting Herren med mig gjort hade. Då han hörde det, prisade han Gud högt såsom hans sed var, tog mig i famn och bad mig blott vara trofast och "Gud — sade han — skall nog se till att du får den hjelp du behöfver." Och så skedde ock. På pastor Hedströms uppmaning bevistade jag klassmötet i "Skeppet" under veckan och då till min stora glädje räckte han mig, "såsom en gåfva från Gud," penningar nog och öfvernog för den långa jernvägsresan och dagen derefter anträddes hemresan.

Jernvägsresorna på den tiden voro icke precis så snabba som i våra dagar. Då tog resan från New York till Chicago i bästa fall två dagar i anspråk. Inga passageraretåg, icke ens posttåg, gingo på söndagarne. Tågen stannade kl. 12 på lördagsnatten vid något passande ställe, lågo stilla öfver söndagen och fortsatte sedan först kl. 12 på söndagsnatten. Sofvagnar hade man icke ens drömt om på den tiden. Vi lemnade New York på fredagsqvällen, framkommo till Chicago på måndagseftermiddagen och på onsdagen den 11 januari var jag lyckligt hemma hos de mina i Victoria.

Nu begynte ett nytt skede i mitt lif. Hittills hade hela mitt lif endast gått ut på att fika efter de ting, som jorden tillhöra, men nu, sedan alla mina jordiska förhoppningar grusats och jag för egen del fått smaka och se huru ljuflig Herren är samt ett lefvande hopp om ett himmelskt arf tändts i mitt hjerta, blef det min högsta önskan, ja såsom en eld i mina ben, att söka vinna andra för Christus och Hans rike.

Christendomen var nemligen nu för mig icke längre blott ett vackert namn eller ett skönt ideal eller en intellektuel uppfattning af några bestämda trossartiklar, hvilka man skänker sitt bifall, säger sig tro på, förfäktar och bekänner, men verklig frälsning — *frigörelse icke blott från*

alla förra synder men från all medveten synd: förlossning från all orättfärdighet; icke ett flyktigt, öfvergående känslorus eller en öfverspänd inbillning utan en lefvande verklighet, grundad på Guds löften och en inre erfarenhet af Guds kraft i omskapandet af mitt hjerta och sinne. Jag *visste*, jag *kände* hvad med mig skedt var. Det var en verklig, en förnimbar öfvergång från död till lif, från mörker till ljus, från syndens och satans makt till Gud. Hjerta och sinne voro alldeles förändrade. Tankar, afsigter, bevekelsegrunder, böjelser, begär, önskningar, vilja — allt var nytt. Det jag förr hatade, älskade jag nu, det jag förr var alldeles likgiltig för, var min lust, min glädje, mitt lif nu.

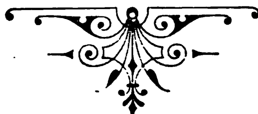
Den barmhertighet som mig vederfarits, i det att Gud ryckt min själ som en brand ur elden och försatt mig i sin älsklige Sons rike, var för mitt hjerta så öfversvinnerligt stor, att det var mig alldeles omöjligt att "tiga om Honom," utan öfverallt, bittida och sent, till alla, som jag kom i beröring med, så väl i det privata lifvet som vid möten, vittnade jag "med outsäglig och herrlig glädje" om Herrens underbara nåd och kraft att frälsa.

Uppmuntrad af predikanterna så väl som af vännerna begynte jag nästan omedelbart efter hemkomsten att hålla små möten här och der i husen. Efter en tid vardt jag tillsatt till klassledare, sedan till förmanare och så begynte jag så småningom, när ingen predikant var närvarande, leda de reguljära söndagsmötena. Vi hade ingen kyrka ännu i Victoria — kyrkan var under byggnad och invigdes på sommaren — utan höllos söndagsgudstjensterna antingen i privata hem eller i skolhus. Äfven besöktes Andover och Galesburg under denna tid, och det enkla vittnesbördet om Christus och hvad Han kan göra med menniskors barn var icke förgäfves.

På hösten flyttade vi till Peoria, der jag fick anställning på ett apotek. I Peoria funnos icke många svenskar

på den tiden, endast några familjer, inalles kanske ett tjugutal personer. Jag begynte emellertid genast att hålla möten med dem och fortsatte dermed regulärt hvarje söndag hela året, och änskönt ingen församling kunde bildas var dock verksamheten icke alldeles fruktlös. Flera själar blefvo vunna för Herren, några förenade sig med amerikanska metodist-församlingen och andra flyttade till andra håll.

På uppmaning af presiderande äldste Rev. Henry Summers beslöt jag nu att egna mig odeladt åt Herrens tjenst och på rekommendation af första metodist-församlingen i Peoria, hvars qvartalkonferens jag såsom lokalpredikant tillhörde, intogs jag vid konferensen i Rock Island i september 1855 på prof i Peoria-konferensen och utnämndes till Andover.

SJUNDE KAPITLET.

Pastor O. G. Hedström, "Svenska metodismens fader" — Hans lif och verksamhet.

Två utkorade redskap. — Carl XIV Johan säljer svenska krigsskepp till republiken Columbia. — Unge Hedström inmönstrar på fregatten "af Chapman." — Expeditionen kontramanderas genom maktspråk från Ryssland. — Bestulen på kläder och pengar nödgas Hedström stanna i New York. — Herrlig omvändelse. — Besöker fäderneslandet. — Hans yngre broder, Jonas, medföljer till Amerika. — Intages i New York-konferensen. — D:r Steels vittnesbörd om Hedström. — Metodismens uppkomst bland svenskarne. — Peter Bergner. — "Svart som en säck." — Hedström utnämnes till skandinavisk missionär i New York. — Betelskeppet. — Bibelutdelning bland sjömän och immigranter. — Tjuguåtta skandinaviska fartyg i New Yorks hamn på en gång. — Hedströms medhjelpare. — Beständiga pingstvindar året rundt. — Ett nytt skepp inviges. — Välsignelserikt besök i Sverige. — Ingår i sin Herres hvila. — Min första afton i Amerika. — Krögaren rullar ut bränvinsfaten. — Jenny Lind besöker Betelskeppet.

Att en "högre makt," en gudomlig försyn, styr och vakar öfver tidens skickelser, är påtagligt för enhvar vid aldrig så liten eftertanke. Redan Abraham på sin tid trodde detta och sade förtröstansfullt: "*Gud förser!*" Och de mest slående bevis på denna sanning synas gång på gång deri, att då omständigheterna, behofvet, kräfva det, är hjelpen, redskapet, tillhands eller, såsom ordspråket säger: "då nöden är som störst, är hjelpen

närmast!" Och både skrift och historia vittna också enstämmigt, att det har alltid varit förenligt med Guds visdom och plan, att vid de tider Han haft i sigte att utföra sitt verk framkalla sådana medel och redskap, som varit mest passande, hvarigenom Hans storhet blifvit känd och Hans namn förhärligadt. Så var det under Gamla Testamentets nådeshushållning, så i den första christna kyrkans tid, så när Mårten Luther i Tyskland och John Wesley i England uppträdde; och detsamma se vi vid metodismens första uppkomst bland svenskarne i Amerika.

Många år innan någon emigration ifrån Sverige till detta land hade begynt eller ens var påtänkt kommo två unge män öfver hit, den ene år 1826, den andre år 1833, hvilka, sedan de sjelfva funnit Herren och fått smaka Hans frälsning, blefvo lefvande vittnen, först i flera år bland amerikanarne och sedermera, då den svenska invandringen begynte, utvalda redskap i Herrens hand att för våra ankommande landsmän, så väl vid landstigningen i New York som i den aflägsna vestern, förkunna frälsningens glada budskap; och detta gjorde de innan ännu någon svensk "prest" eller predikant, vare sig lutersk eller annan, fanns här i landet. Dessa två män voro bröder, metodistpredikanterna *Olof Gustaf* och *Jonas J. Hedström;* och det är genom dem som metodismen bland skandinaverna, förnämligast svenskarne, begynte i detta land.

De voro födda i Småland; hvar är icke bestämdt kändt. Enligt en uppgift lär den ene varit född i Tvinnesheda i Nottebäcks socken i Kronobergs län; den andre på Öland. Föräldrarne voro *Johan Hedström* och hans hustru *Karin Hedström.* Fadern var korporal vid Kronobergs eller Kalmar regemente och beskrifves såsom en ståtlig karl, en man af "den gamla stammen." Der voro sju syskon, fem gossar och två flickor.

Den äldre, Olof Gustaf, var född den 11 maj 1803. Redan tidigt sattes han i skräddarelära, men år 1825 vid tjugutvå års ålder lemnade han fosterjorden och kom följande år till detta land. Omständigheterna hvarigenom han kom till Amerika voro dessa: Vid den tiden sökte några af Spaniens kolonier i Sydamerika att afskudda sig spanska oket och tillkämpa sig sjelfständighet. Carl XIV Johan, som då var Sveriges konung, hade, säges det, ur egen kassa betalt Sveriges krigsskuld och i pant eller betalning för lånet erhållit en del af svenska flottan samt sålt åtskilliga skepp "med full utrustning" "för att brukas i republiken Columbias örlogstjenst," trots det att Sverige "var i fred och förbund" med Spanien.

Förhållandet var följande: Under föregifvande att skeppen behöfdes för en större handelsexpedition anhöll handelshuset Michaelson & Benedicks i Stockholm, i början af 1825, genom flottans chef, amiralen grefve Cederström, hos Carl Johan att få köpa "två linieskepp och tre fregatter med full utrustning" samt att K. M:t måtte tillåta svenskt befäl och svenska besättningar att af samma handelshus taga värfning för att, enligt svenskt tjenstgöringsreglemente, föra fartygen till deras bestämmelseort. Denna skulle vara hamnen Cartagena på Sydamerikas norra kust, som nu innehades af Bolivar, hvilken önskade sig en flotta med god beväring och bemanning för att kunna fråntaga Spanien ön Cuba eller åtminstone hindra spanska krigsskepp att föra trupper mot de insurgerade kolonierna. Bolivar hade genom sina agenter vändt sig till den stockholmska firman, hvilken ensam skulle synas i affären och skulle föregifva, att han behöfde skeppen för en större handelsexpedition till Ostindien, hvilket ock skulle för det anvärfda manskapet och befälet uppgifvas. . . . . . Detta allt skulle nu hemligt och skyndsamt gå för sig, så att hvarken Spanien eller Ryssland skulle få minsta nys om saken.

Cederström fick genast Carl Johans samtycke till affären, ehuru den förverkligades icke såsom man tänkt sig, ty sedan två fartyg afgått och det tredje hunnit ett stycke på väg, blef expeditionen kontramanderad genom maktspråk från Ryssland.

"Först afgick linieskeppet *Tapperheten*, med full bestyckning och besättning, och ankom välbehållet till Cartagena, hvarifrån sedan befäl och besättning skulle taga sig hem bäst de kunde; derpå 44-kanon-fregatten *af Chapman*, förd af kommendörkapten C. R. Nordenskiöld, sedermera viceamiral. Chapman hade full armering och 300 mans besättning, jemte tillåtelse att bruka svenska krigsartiklar och örlogsdisciplin. Fartyget afseglade på sommaren 1825 från Karlskrona till Cartagena i Amerika, för att brukas i republiken Columbias örlogstjenst." *)

På detta skepp inmönstrade unge Hedström och tjenade såsom skrifvare eller sekreterare åt chefen. Fartyget kom lyckligen fram till Cartagena, men der möttes kapten Nordenskiöld af förbud att fullgöra uppdraget, och skeppet beordrades i stället, i mars 1826, från Cartagena till New York, "der expeditionen efter mångfaldiga svårigheter upplöstes och skeppet försåldes, sedan rederiet i Sverige öfvergifvit det samma." Besättningen, till fullo liqviderad, erhöll passage till Sverige; †) men unge Hedström med flera qvarstannade i New York. Detta måste ha varit icke förr än mot slutet af 1826, ty då skeppet försåldes hade expeditionen varat i 20 månader sedan fartyget lemnade Karlskrona.

Det var emellertid alls icke Hedströms mening att stanna, men en händelse inträffade som tvingade honom att så göra. Samma dag han blifvit afmönstrad och upp-

---

*) Ur "Vår Samtid." *Harald Wieselgren.* Sid. 63—65.

†) Ibid.

burit sin liqvid begaf han sig med flera af sina kamrater upp i staden för att bese den och tog in på ett sjömanslogi öfver natten. Då han följande morgon vaknade fann han till sin stora harm att han under natten blifvit frånstulen allt hvad han hade med sig, till och med kläderna. Han omtalade förhållandet för värdinnan och denna, en irländsk qvinna, måste anskaffa honom andra kläder, så att han åtminstone kunde stiga upp. De penningar han just uppburit, voro emellertid borta. Om detta icke händt, hade det varit hans afsigt att inom kort begifva sig hem till Sverige. Nu var detta omöjligt. Det var ingen annan råd. Han måste stanna. Sådan var hans första erfarenhet i Amerika.

Det yrke som han hade lärt sig, kom honom nu väl till pass. Han erhöll plats hos en amerikansk skräddare vid namn Townsend, och inom ett par år blef han tillskärare hos honom. Han förtjenade nu mycket penningar, men lefde utan Gud och hopp i verlden. "Synd och otro," säger han sjelf, "hade herraväldet i min själ och hela min traktan och diktan gick ut på de ting, som denna verlden tillhöra."

På samma ställe arbetade en ung qvinna, Caroline Pinckley, kusin till Townsend. Hon var metodist, en sant gudfruktig och flärdfri flicka. Denna qvinna blef icke allenast ett medel i Herrens hand till hans frälsning, utan äfven hans följeslagerska genom lifvet. Med henne gifte han sig den 11 juni 1829. Hon var född den 21 juni 1804, alltså ungefär ett år yngre än han. I detta äktenskap, som varade något öfver fyratioåtta år och hvilket beskrifves såsom särdeles lyckligt, föddes tre (?) barn. Omkring två veckor efter deras giftermål blef han omvänd. Genom sin unga hustrus inflytande föranleddes han nemligen att besöka en metodistkyrka. Detta var Willets st.-kyrkan, hvarest d:r J. Phoebus var vårdhafvande predikant. Här träffades han af Andens svärd,

kom i djup själanöd, men fann slutligen "efter flera timmars hård kamp allena om natten i en brädgård frid med Gud" och den unge lefnadsglade mannen med det eldiga temperamentet vardt grundligt omvänd till lefvande Gud. Hans kamp den natten i brädgården var, såsom han sjelf sade: "lång och förskräcklig," men öfvergången "från döden till lifvet, från satans makt till Gud," var också så mycket mer herrlig och bestämd. Så klar och grundlig var hans omvändelse, att han aldrig sedan plågades ens af en tillstymmelse af tvifvel på den samma. Fru Hedström sade ofta, att han aldrig ändrade sig en hårsmån, utan var alltid densamme ända från den stunden han blef omvänd. Strax förenade han sig med Metodist Episkopal-kyrkan och lika ifrig som han tillförne varit i syndens och verldens tjenst, lika ifrig vardt han nu för Herren och Hans sak.

Någon tid efter sin omvändelse flyttade han till Pottsville, Pa., hvarest han öppnade egen skräddareaffär. Men det var tydligt icke Guds vilja att han skulle bli affärsman, ty affären ville icke riktigt bära sig, hvarför han inom kort utsålde lagret och begaf sig till Sverige. Detta var år 1833. Hela hans afsigt med denna resa, som då för tiden icke var precis en lustresa eller så angenäm eller beqväm som i våra dagar, var att få tala med föräldrar och syskon om Herren, som frälsat hans själ och som gjort honom så outsägligt lycklig. Det är ganska rörande att läsa om hans innerliga glädje, då han ånyo sätter sin fot på den kära fädernestranden. Vid landstigningen faller han genast på sina knän och hembär till Gud sitt hjertas lof för Hans stora kärlek, hvarefter han gråtande faller sin fader om halsen och omtalar för honom, hvad Gud med hans själ gjort har. Och resan var icke förgäfves. Vittnesbördet om Christus blef icke utan frukt. Både fader och moder blefvo omvända till Herren och kunde, innan han återvände, fröjda sig i Gud

sin Frälsare. En af hans bröder medföljde till Amerika. På öfverresan, som var mycket lång och svår, blef denne under en förskräcklig storm, då man inte väntade annat än att skeppet skulle gå under, väckt till allvarlig omtanke om sin själs frälsning och genomgick snart derefter en lika grundlig och genomgående omvändelse, som den äldre brodern tillförne genomgått. Denne var *Jonas J. Hedström*, svenska metodismens banbrytare och grundläggare i vestern. Om honom och hans verksamhet skola vi i ett följande kapitel närmare tala.

Huruvida Hedström före resan till Sverige var lokalpredikant eller ej, veta vi icke, men strax efter återkomsten till New York finna vi honom verkande Guds verk, dervid ådagaläggande stort nit för syndares frälsning. På våren 1835 upptogs han på prof i New York-konferensen samt predikade sedan i tio år, eller till våren 1845, på engelska i olika amerikanska församlingar, "kretsar", i trakterna omkring Catskill-bergen. Hans verksamhet bland amerikanarne var icke fruktlös. Väckelser följde honom allestädes, han gaf sig icke tillfreds med mindre; och blotta nämnandet af hans namn är ännu "ljufligt såsom en utgjuten salfva" för icke så få numera ålderstigna Zionsvandrare i de trakterna så väl som annorstädes. Doktor Daniel Steel, en af Metodist Episkopal-kyrkans framstående män, professor i teologi vid Bostons universitet, som kände honom väl i sina unga dagar och än i dag talar om honom såsom sin andlige fader, och ofta följde med honom på hans predikoresor, då han år 1841 var predikant i Windham-kretsen, säger i en uppsats till "*Stilla Stunder*," 5:te årgången, 1893, sidan 269:

"Jag är icke fullt viss, enär jag icke har de allmänna konferensprotokollen till hands, men jag tror att det var i april 1841, som Olof G. Hedström utnämndes till andre predikant i Windham-kretsen, Delaware-distriktet, New

York-konferensen. Detta var samma krets, hvarest biskop Francis Burns hade blifvit omvänd och utdanad för sin kommande verksamhet i den mörka kontinenten, Afrika. Broder Hedström var närmaste granne till mitt föräldrahem och bodde i ett min fader tillhörigt hus. Han var vid denna tid mycket bristfällig i sin användning af engelska språket, isynnerhet i sitt uttal, i det han t. ex. förblandade w med v, sägande '*salwation*' i stället för '*salvation*.' Han tilltrodde sig ej att sjelf skrifva sina meddelanden om väckelser, utan han förmådde mig att vid dylika tillfällen tjena som hans sekreterare. Han hade ofta anledning att begagna min hjelp i detta afseende, ty hans 'predikan var i andens och kraftens bevisning.' Kretsen var stor, omfattande icke mindre än aderton predikoplatser, till största delen i skolhus i Windham-, Lexington- och Hunton-distrikten i Catskill-bergen. Han besjälades af utomordentligt allvar i sina predikningar. Ingen menniska betviflade någonsin hans uppriktighet eller äktheten af hans omvändelse. Han hade ett brinnande begär efter själar, hvilket ock öfvervann all likgiltighet och allt motstånd. Sådana, som kommo för att kritisera hans brutna engelska, qvarblefvo ofta för att bedja. Det var hos honom ett drag af känslofullhet och ömhet, som betydligt ökade verkningarne af hans predikningar. Somliga af dem äro ännu, efter ett halft århundrade, lefvande i mitt minne. Öfver den texten: 'Huru skola vi då kunna undfly, om vi icke hafva aktat en sådan frälsning?' voro hans punkter dessa:

1. — Kallelsen till domen kan icke undvikas.
2. — Domstolen ajournerar aldrig.
3. — Listiga advokater kunna ej kringgå lagen.
4. — Domaren kan ej mutas.

"Strax efter hans ankomst till kretsen bad han mig att göra sällskap till hans nästa predikoplats, allt i afsigt att på det ömmaste inbjuda mig till Christus. På en af

dessa resor förutsade han, att innan han lemnade kretsen skulle han få se mig 'lycklig i Guds kärlek.' Han fick också se mig som en allvarlig frälsningssökande, ehuru jag icke erfor syndaförlåtelsens frid och förvissning förr än flera veckor efteråt.

"Mitt första försök i skolundervisning var i Hunton, på vintern 1841–42, och näst intill mitt skolhus stod en metodist-kyrka. Till denna kyrka kom den outtröttlige svensken och höll en serie möten. Jag vet icke huru många som blefvo omvända vid dessa; men jag vet, att den unge skolläraren begynte att bedja i sin skola samt att bekänna sitt behof af Christus och att få några antydningar om sitt lifsarbete, hvilka drefvo honom att inträda i Wesleyanska seminariet i Wilbraham, der han ock kom mera fullt ut i 'Guds barns herrliga frihet.'

"Jag såg honom endast tvenne gånger derefter. En gång uppsökte jag honom i New York, strax efter det han begynt sin verksamhet i sitt flytande Betel. Han tog mig med sig till skeppet 'John Wesley,' såsom dess namn var. Han berättade för mig om de herrliga möten, som höllos der, och om de talrika omvändelser, som inträffade; hurusom han gick ombord på svenska så väl som på andra nationers fartyg och sade immigranterna, att de ej kunde blifva goda amerikanska medborgare, för så vidt de icke mottogo och läste bibeln, 'amerikanska regeringens hörnsten.' Vid dessa besök på immigrantskeppen medförde han alltid en del biblar, hvilka han utdelade åt nykomlingarne och besättningarne. *)

---

*) Rörande pastor Hedström och hans verksamhet skrifver en insändare den 16 mars 1864 i en New York-tidning: "Härom dagen hade jag det nöjet att i sällskap med pastor O. G. Hedström besöka ett svenskt örlogsfartyg. Chefen, en svensk adelsman, sände en af skeppets slupar för att föra oss ombord. Pastor Hedström hade en stor mängd biblar och traktater med sig. Böckerna placerades på taket till kajutan och sedan besättningen sammankallats på akterdäck

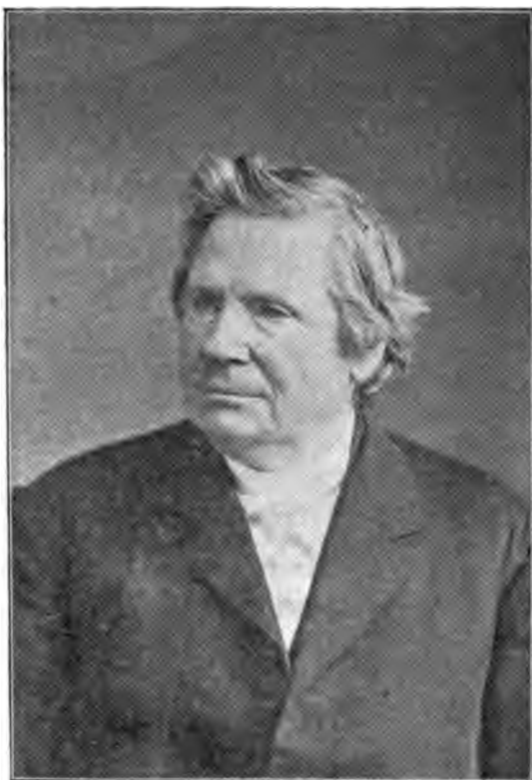
"Åtskilliga år derefter besökte han staden Lynn i Massachusetts i sällskap med en af missionssekreterarne, vid hvilket tillfälle han höll ett tal, deri han beskref sina känslor, då han, efter en långvarig bortovaro från sitt fädernesland, besökte det igen. Så snart han steg i land, föll han ned på sina knän och kysste sitt älskade Sveriges jord. Detta var sista gången jag såg denne gode och storsinnade man. Han var det utvalda redskapet att icke allenast öppna metodismens dörrar för sina landsmän, svenskarne, utan äfven frälsningens dörr för mig, som hade blifvit uppammad i metodismen. Derföre höjer jag min röst gladt med den stora mängden af svenska metodister och säger: 'Högtlofvad vare Herren Jesus för Olof G. Hedströms lif och arbete!'

"Hans bild står för mitt själs öga i dag, en välbyggd och manlig man vid trettiofem års ålder, omkring sex fot hög, med klar och ren hy, ett väl formadt hufvud, betäckt med en ymnig hårväxt, krusigt och svart som korpens vinge. Jag ser honom nu, stående i det lilla röda skolhuset i Catskill-bergen, förmanande med heligt allvar syndare att låta försona sig med Gud.

"Jag ser honom åter, då vid predikantboställets dörr han sadlar sin häst för att begifva sig ut på sin tre-

---

höll han ett hjertligt tal till dem, sade dem ändamålet med vårt besök samt att dessa böcker voro en gåfva från New Yorks bibel- och traktatsällskap. Han betonade den stora nytta vi, såsom en nation, dragit af bibeln och den stora välsignelse den meddelar till enhvar, som mottager den och läser den rätt. Han omtalade det gagn han personligen hade erhållit deraf och hurusom enhvar kunde få erfara välsignelse till sin själ genom dess läsande samt uppmanade dem i bevekande och varma ordalag att icke försumma det. När han slutat sitt tal, utdelades böckerna: två biblar och två andra böcker till hvarje mess, en praktbibel för de högre officerarnes salong, likaledes en för underbefälets hytt. Alla lyssnade till talet med största uppmärksamhet. Officerarne voro utmärkt artiga och manskapet visade både aktning och tacksamhet. Stunden var högtidlig och skall icke snart förgätas."

Pastor Olof G. Hedström.

vecko-krets. Hans hustru uppdrager ett ämbar vatten åt hästen. Han sätter sig upp och säger: 'Kom, Car'line, och öppna grinden!' Hans tillgifna maka trippar fram till grinden, och bort far frälsningens budbärare lyckligare än en kung."

* * *

Metodismens uppkomst bland svenskarne. — Behofvet af religiös verksamhet bland skandinaviska sjömän i New York var vid den tiden, år 1844, en brännande fråga. Orsaken dertill var denna: New Yorks hamn besöktes årligen af en mängd skandinaviska fartyg, mest svenska. Utförseln af jern från Sverige till Amerika var mycket större då än nu. Detta skedde hufvudsakligen i skandinaviska fartyg. Så t. ex. besöktes New Yorks hamn år 1850 af ej mindre än tolftusen skandinaviska sjömän. Före 1844 fanns det intet enda ställe i hela New Yorks stad, dit dessa sjömän kunde gå för att få höra Herrens ord på sitt eget modersmål. Men der funnos hundratals kroghålor, spelhelveten eller andra usla nästen, och i dessa nedlockades, plundrades och allt för ofta till och med mördades många af våra landsmän. Oupphörligt hade tidningarne sådana bofstycken att omtala. Upprörda öfver detta förhållande begynte några i New York bosatta christna landsmän att samtala både sinsemellan och med amerikanska christna om huru detta skulle kunna hindras och huru de skandinaviska sjömännen skulle kunna räddas ur detta elände.

Bland dem var en svensk f. d. sjöman, vid namn *Peter Bergner*, som lifligt intresserade sig för denna sak. Han hade kommit till New York redan år 1832 såsom styrman på ett svenskt fartyg, men afmönstrat i denna stad och sedan dess uppehållit sig der såsom skeppstimmerman. I många år hade han fört ett mycket ogudaktigt lif och så att säga "grånat i syndens tjenst." En

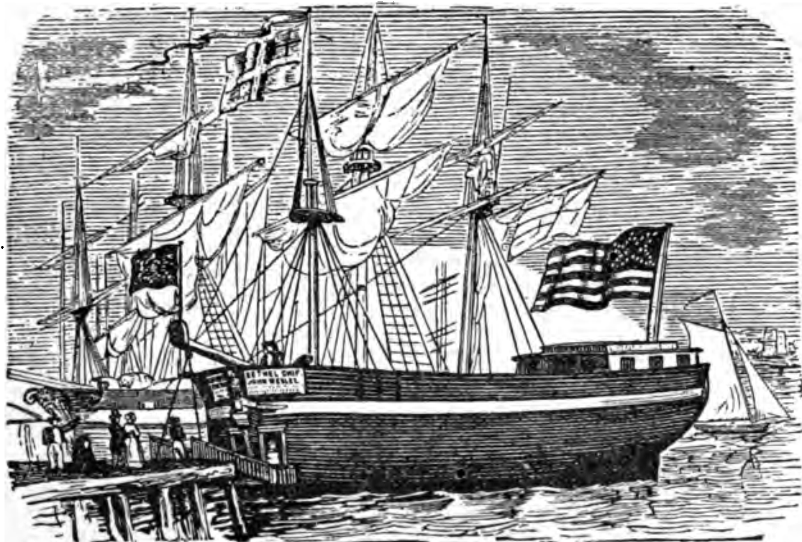
Peter Bergner.

dag i öfverlastadt tillstånd föll han och bröt sitt ena ben. Så snart han åter kunde gå ut återvände han till sina supbröder och under rusets inflytelse föll han igen och bröt benet för andra gången. Det samma hände för tredje gången och nu vardt han förd till ett sjukhus. Denna olycka blef emellertid honom till välsignelse. Här vardt han omvänd. Han hade varit mycket fräck och såsom det tycktes utan ringaste omtanke om sin själ. Isynnerhet hade han försökt att slå bort Guds ord från sina tankar, men nu begynte han att besinna sina vägar samt att läsa bibeln och följden blef att han snart kom i djup själanöd. Hans själskamp var mycket svår och en dag, alldeles utmattad af själslidande, föll han i sömn. En troende sjökapten, hvilken plägade ofta besöka sjuksalarne och utdela traktater, då han fann Bergner sofvande lade utan vidare en ströskrift benämnd "*Samtal med en fritänkare,*" på hans bröst. Genom läsningen af denna skrift blef Bergner förd till tron på Christus, och ifrån den stunden ifrade han för sina landsmäns omvändelse. Denne man anordnade, så vidt man har sig bekant, de första svenska sammankomster för andlig uppbyggelse som någonsin hållits i New York, och höllos dessa på ett tyskar tillhörigt skepp, liggande vid "pier 11," alldeles samma kaj hvarvid Betelskeppet sedan låg. Det första mötet besöktes af fem personer, nemligen Bergner sjelf och fyra sjömän. Dessa möten, vid hvilka han läste vanligen ur Luthers postilla, bad samt sjöng några sånger, blefvo allt mer besökta och folktilloppet ökades derhän, att Bergner såg sig nödsakad att söka råd och hjelp och vände sig för den skull till Metodist Episkopalkyrkans missionsbyrå, som då var på Mulberry street, och framstälde saken för biträdande missionssekreteraren d:r David Terry. Denne sade till Bergner att det fanns en svensk metodistpredikant ute på landet, gaf Bergner hans adress och rådde honom att genast skrifva till

honom. Detta var pastor O. G. Hedström. D:r Terry sjelf skref likaledes till Hedström, sade honom förhållandet och bad honom att öfvertaga verksamheten, som genom Bergner hade satts i gång. Men Hedström var icke villig dertill. Han ömmade visserligen för saken, men företaget syntes honom alldeles omöjligt: "det var så svart som en säck," brukade han säga. Han sade sig äfven hafva glömt det svenska språket, så att han knappast kunde mer än Herrens bön på sitt modersmål. Brefvexlingen fortsattes emellertid. Under tiden fortsatte Bergner med sina möten, och man begynte nu att tänka på anskaffandet af en lämplig lokal, der sjömän kunde finna en tillflyktsort och der de kunde tillbringa sina fristunder omkring Guds ord i stället för på krogar och andra nästen. Många amerikanska christna intresserade sig lifligt för saken och en insamling sattes i gång. En ung köpman, George T. Cobb, gaf som en begynnelse till ett s. k. Betelskepp femtio dollars. Insamlingen fortgick öfver förväntan. Fullt öfvertygade om att företaget var af Gud, inköpte inom kort hr. William G. Boggs och några andra personer, tillhörande Asbury Metodistförsamlingen, ett utdömdt fartyg, briggen "Henry Leeds" (?) *) hvilken omdanades och inreddes till svensk gudstjenstlokal och erhöll namnet *John Wesley* — det s. k. *Betelskeppet*.

Den 14 maj 1845 sammanträdde New York-konferensen i Forsyth street-kyrkan i New York. Hedström infann sig vid denna konferens ännu oförberedd för detta verk. D:r Terry, hvilken varmt intresserade sig för saken och som i många år sedan verksamheten kommit i gång tillhörde betelskeppsklassen och nästan söndagligen

*) Pastor Newman säger i sin "*Sjelfbiografi*" sid. 81, att fartygets namn var *Robert Lee*. D:r Reid säger i sin "*History of the missions of the M. E. Church,*" vol. 1, sid. 432, att dess namn var *Henry Leeds*, och är detta sannolikt rätt. — *Utg.*

Gamla Betelskeppet, "svenska metodismens vagga."

bevistade gudstjensten derstädes, uppsökte strax Hedström. Han mötte Hedström i sjelfva kyrkdörren och bad honom göra sällskap till Peter Bergner, hvilken bodde helt nära den plats, der Betelskeppet låg. Det var just vid middagstiden som dessa båda Herrens tjenare inträdde i Bergners hem. Tiden var kort och viktiga saker skulle afgöras. Hedström och Bergner vexlade några ord med hvarandra på svenska språket. De greto tillsammans. Alla i rummet böjde knä i bön. De greto och bådo. När de uppstodo från bönen voro Hedströms alla tvifvel om denna missionsverksamhet försvunna, och han sade genast: "Jag tror att det är af Herren och om biskopen utnämner mig, skall jag komma till skeppet!" Och i det huset blef stor glädje. Den enkla middagen blef äten med verkligt god aptit; förhoppningen att snart hafva missionsverksamhet bland skandinaverna i New York

fröjdade deras hjertan. Konferensen når sitt slut; dess betydelsefullaste timma har kommit, biskopen uppläser utnämningslistan och bland de första utnämningarne var denna: *Olof Gustaf Hedström* — "*North River Missionen*" såsom betelskeppsmissionen då kallades. *) Så utnämndes Hedström att verka såsom missionär bland skandinaverna i New York och sin första predikan på svenska höll han derstädes i Betelskeppet "John Wesley" för omkring femtio personer, den 25 maj 1845 — underligt nog på nästan samma datum och i samma månad som John Wesley höll sin första metodistpredikan i London och som Petrus höll sin första predikan "i andens och kraftens bevisning" i Jerusalem. Och dermed var verket bland svenskarne begyndt.

Betelskeppet och den dermed förenade verksamheten. Missionen var egentligen afsedd endast för sjömän, hvilka för tillfället lågo med sina fartyg i New Yorks hamn. Ingen tillstymmelse ens till tanke på organisering af någon svensk metodist-församling var dermed förknippad. Emigrationen från Sverige till detta land hade ännu icke begynt, så att någon tanke på församlings bildande kunde icke komma i fråga. Med undantag af några mindre sällskap, som anlände på sensommaren år 1845, började den svenska invandringen först följande år, 1846, i och med de s. k. Erik-jansarne, hvilka då anlände i stora skaror. Kunna vi icke äfven häri se Guds finger — Herrens styrande hand? Visserligen. Så snart behofvet kräfde det hade Han, som icke vill någon syndares död, hvars fadersöga i kärlek och nåd vakar öfver menniskors barn, Han, hvars "förmåga och starka kraft är så stor, att Honom icke ett fela kan," allt i ordning; en *budbärare*, en af deras eget folk, lifvad af Guds kärlek att helsa dem välkomna till den främmande stranden,

---

*) MISSIONS OF THE M. E. CHURCH, *J. M. Reid*, sid. 430—433.

och en *plats,* ett bönerum, dit de kunde inbjudas för att få höra lifvets ord, evangelii glada budskap om "fri, full och närvarande frälsning," på sitt eget modersmål. "Underliga äro Herrens vägar och hvem kan utransaka dem?" ja, "det är obegripligt, huru Han regerar!" Så begynte metodismen bland svenskarne i detta land.

Vid de två första predikningarne begagnade han sig af koncept, men derefter lades detta å sido och han talade ex tempore, "såsom Anden gaf honom att tala." Han grep genast verket an med hela sin själ, och Herren krönte arbetet också med sådan framgång att redan år 1846, efter ett års verksamhet, fanns det i förening med Betelskeppet femtiosex medlemmar (sex hade afflyttat med attest), en söndagsskola med femtiosex lärjungar och sex lärare. En skeppsfurnerare, vid namn John Harris, var den förste söndagsskolföreståndaren, han var norsk till börden och en i alla hänseenden förträfflig och gudfruktig man. Dessa medlemmar utgjorde två klasser. Den ena bestod till största delen af sjömän eller resande och hade den sina möten i Betelskeppet. Den var alltid talrikt besökt, och omvändelser hörde till ordningen för dagen. Den andra hade sina möten i Fleet street-metodist-kyrkan i Brooklyn hvarje tisdagsafton. Denna klass utgjordes af fasta medlemmar, hvilka voro bosatta deromkring. Pastor Hedström brukade kalla denna klass: Betelskeppets "öga." En gammal broder, som tillhört Betelskeppet ända sedan år 1851, säger rörande denna klass: "Jag tänker att den, både med afseende på medlemmarnes stadiga klassbesök och deras allvarliga gudsfruktan, har haft få likar." Johan Alfred Bergner, en son till ofvannämnde Peter Bergner, var den förste klassledaren. Han var dekorationsmålare till yrket och en snäll och gudfruktig broder. Han for sedermera till Kalifornien och begynte efter någon tid metodistisk verksamhet i San Francisco, och hade denna hans verksamhet

till följd svenska metodist-församlingens organisering derstädes år 1875. Han dog emellertid kort derefter på våren 1876 och "gick triumferande hem till sin eviga hvila."

Betelskeppet lydde under St. Pauls metodist-kyrka, som låg på hörnet af 4:de avenyen och 22:dra gatan, den mest aristokratiska och rikaste metodist-församling i New York. Till dess qvartalkonferens måste pastor Hedström och hans två klassledare rapportera, och alla officiella ärenden rörande verksamheten behandlades och afgjordes der. Några ombudsmän (trustees) eller skaffare hade betelskeppsförsamlingen icke. "Min presiderande äldste," brukade pastor Hedström säga, "är min skaffare; ifrån honom och Gud får jag allt hvad jag behöfver."

Redan från missionens första början utvecklade sig verksamheten så hastigt, att det vardt snart en fysisk omöjlighet för Hedström att sköta saken allena, utan hjelp behöfdes både i predikstolen och vid skeppbesöken och bibelspridningen. Den förste medhjelparen var omnämnde Peter Bergner, hvilken i många år verkade såsom bibelspridare bland immigranter och sjömän samt var en af Hedströms mest nitiske medarbetare. C. P. Agrelius, som anlände till New York år 1848, tjenade en liten tid med de pund han hade till sommaren 1849, då han for vesterut. O. P. Petersen var assistent 1850. År 1851, kallades och utnämndes S. B. Newman till assistent i Betelskeppet och innehade han denna tjenst till i januari 1853, då han missiverades till Chicago. Sedan hafva följande tjenat dels såsom predikanter, dels såsom kolportörer: J. Bredberg, 1854–55; C. G. Forsberg, kolportör, 1854–59; S. B. Newman, andra gången, 1855–59; O. P. Petersen, vårdhafvande 1859–63; O. Helland, 1863–67; James Iverson, 1867–69; Holger Olson, 1870–73 och D. S. Sörlin, 1874–76.

Som vi redan hafva sagt, vimlade vid denna tid New

Yorks hamn af svenska och norska fartyg, hvilka till största delen hade öfverfört immigranter. Så t. ex. lågo der vid ett tillfälle icke mindre än tjuguåtta skandinaviska fartyg på en gång, bland dem en svensk fregatt med flera hundra mans besättning. Under de aderton år pastor Hedström förde befälet på skeppet, landstego flera hundratusen svenska immigranter i New York, och som ingen annan skandinavisk kyrka fanns att besöka, kommo tusentals immigranter och sjömän till Betelskeppet. Vid hvarje möte var skeppet till trängsel fyldt af uppmärksamma åhörare. Under året 1847 erhöllo icke mindre än tretusen skandinaviska immigranter genom Hedström och betelskepps-missionen hjelp och råd, och år 1850 utdelades bland sjömän och immigranter öfver femtontusen biblar och testamenten. Och det har nog aldrig funnits någon svensk predikant, som på så kort tid, aderton år, predikat för tillsammantaget så många tusen olika menniskor som pastor Hedström.

Ingen förstod bättre än han att tolka sjömännens känslor. Han påminde dem om, hurusom de, under det stormen rasade på det vilda hafvet, hade ropat till Herren om nåd och förskoning och gifvit löfte, att om Han tillstadde dem att ännu en gång komma i land med lifvet, skulle de gifva sina hjertan till Honom. Efter predikan kommo ofta många gråtande fram till honom slagna för sin synd, sägande, att allt det han sagt om dem var sanning. Vid ett tillfälle en hvardagsafton kommo icke mindre än tio unga sjömän fram till altaret för att förena sig med Betelskeppet på prof. Det var icke ovanligt att se altaret omringadt af tyskar, svenskar, finnar, norskar och danskar, ropande till Herren om nåd med engelsmän och amerikaner. Med ett ord — en ständig pingstvind blåste.

Understundom hände det, att sjömän kommo till hans möten i öfverlastadt tillstånd och sökte störa dessa med samtal och skrål, men äfven sådana situationer var

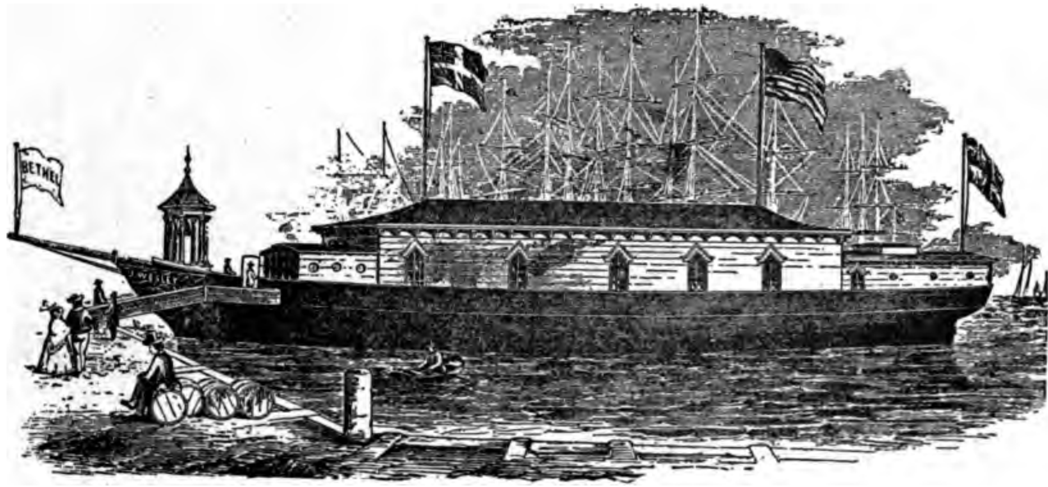
han fullkomligt vuxen. Han plägade då genast afbryta sin predikan, gå ned till fridstöraren och, tagande honom saktmodigt vid handen, fråga, om denne ej vore villig att gå in i ett angränsande sidorum för att hvila en stund, medan "hufvudvärken" ginge öfver. Mången blef genom detta vänliga beteende så förvånad, att han lydigt följde predikanten till det utpekade rummet för att sofva ruset af sig, medan predikan fortsatte, som om ingenting händt. Efteråt talade han mildt och vänligt till den felande, som ofta skämdes öfver sitt beteende samt lofvade att börja en ny lefnad i Jesu namn. Ja, många äro de, både sjömän och immigranter, som med tacksamhet till Gud påminna sig Betelskeppet och den vänlige, kärleksfulle pastor Hedström.

Kärleksfesterna voro riktiga högtider. I tidningen *Missionary Advocate* läses: "Vi kunna ej erinra oss att någonsin vid någon kärleksfest hafva hört så många vittna om Jesu blods kraft att 'rena från all orättfärdighet' som i söndags vid en kärleksfest i Betelskeppet (den 6 mars 1864.) Först uppstod en äldre qvinna, öfver 70 år gammal, under det hon mottog vattnet och sade med djupaste rörelse: 'Detta är första gången jag på detta sätt uttalat känslor af kärlek till Guds och Jesu vänner. Jag välsignar och prisar Gud för detta tillfälle.' Hon talade med ett lif och en rörelse, som tycktes öppna kärlekens källa i alla hjertan, ty glädjetårar och leenden syntes i hvarje ansigte. Derefter uppstod den ene efter den andre, tills öfver femtio hade vittnat för Gud, bland hvilka flera än vi någonsin hade hört förut kunde vittna om välsignelsen af fullkomlig kärlek. De flesta af dessa vittnen bestodo af sjömän eller deras hustrur, mödrar eller systrar. Ett sådant vittnesbörd på en enda dag är nog att betala en pastors lifslånga verksamhet."

Afven metodist-kyrkans verksamhet i Norge har indirekt tillkommit genom pastor Hedström och betelskeppsmissionen. Pastor O. P. Petersen är, som bekant,

denna verksamhets begynnare. Han besökte mötena i Betelskeppet redan i februari 1846, men han var icke frälst ehuru han var sökande. Strax derefter "gick han ut på en resa" till London, han var nemligen sjöman, och under resan dit, den 2 mars 1846, "fann jag Jesus, min själs Frälsare," säger han sjelf. Följande år förenade sig Petersen med betelskeppsförsamlingen och en tid derefter fick han lokalpredikant-fullmakt. Den 1 maj 1849 for han till Norge för att göra ett kort besök och omtala hvad Gud hade gjort med hans själ. Detta frambringade ett sådant välsignadt resultat, att han nödgades stanna i Norge till i juli månad påföljande år, då han återvände till New York; och nu vid återkomsten dit vardt han anställd som kolportör i Betelskeppet, således medhjelpare till pastor Hedström. Vid ett missionsstyrelsens i New York sammanträde den 16 mars 1853 kallade pastor Hedström styrelsens uppmärksamhet på rörelsen, som uppstått i Norge genom en af hans medlemmar, som besökt landet, hvarpå O. P. Petersen blef genast af biskop Waugh utnämnd till missionär i Norge. Han afreste från New York den 29 oktober 1853 och anlände till Fredrikshall i december samma år. Se der, huru missionen i Norge begyntes!

Tidens tand utförde dock sakta men säkert sitt arbete med det gamla skeppet. Efter tolf år var det så förfallet, att det ej längre kunde begagnas. Ett annat måste derföre anskaffas och genom varmhjertade christna vänners hjelp, isynnerhet rika amerikaners, inköptes ett vida större och bättre skepp, som förändrades till kyrka. Å däcket anordnades en fullständig kyrksal med predikostol, altare och dylikt. Nere i fartyget inreddes klassrum och bönsal. I aktern inrättades boningsrum för vaktmästaren och i fören hade pastorn sitt mottagnings- eller expeditionsrum. I det hela liknade det nya Betelskeppet det gamla, men det var i alla hänseenden

Nya Betelskeppet, invigdt år 1857.

mera beqvämt och ändamålsenligt inredt, så att hvad det yttre beträffar öfverträffade det andra skeppets härlighet vida det förstas. Det nya templet invigdes den 12 maj 1857, då biskop Simpson höll invigningspredikan.

På den minnesrika dagen, den 25 maj 1845, då pastor Hedström första gången höjde sin röst och på sitt modersmål förkunnade frälsningens fullhet i Betelskeppet, öppnades en källåder, hvars lefvande strömmar spridt sig åt alla håll, öfver haf och land, så väl till olika delar i Amerika, der svenska språket talas och svenskar bygga och bo, som till det gamla fäderneslandet, "midnattsolens land," och Finland, "de tusen sjöars land," så att vid detta nya århundrades början, det kan till Herrens ära sägas, att svenska metodister, tillsammans med de tusende utomstående, som älska metodist-kyrkan och besöka hennes gudstjenster, utgöra en armé på mycket öfver fyratiotusen själar. Så har det profetiska ordet besannats: "Utaf den minste skola varda tusende och utaf den ringaste ett mäktigt folk." "Af Herren är det gjordt och är ett under för våra ögon!"

Sommaren 1863 företog pastor Hedström ånyo en resa till Sverige. Ehuru detta besök var helt kort, endast fyra månader, var det dock till stor välsignelse. I närheten af Karlskrona vistades han omkring fyra veckor och predikade evangelium nästan dagligen på olika ställen, såsom i Ronneby, Karlshamn, Mörum, till stora menniskomassor. "Ni kan sjelf bedöma," skrifver han den 23 juli, "hvilken hunger det är här efter Guds ord, då jag säger, att jag har predikat icke mindre än fjorton gånger på två veckor och att folk kommer till mötena 10, 20 ja 40 (eng.) mil." I Karlskrona predikade han fem dagar efter hvarandra i ett stort missionshus. *)

*) Gamla missionshuset vid Smedjegatan. Längre fram, då vi skola tala om verksamhetens uppkomst i Karlskrona, skall detta besök närmare omtalas.

Af så väl höga som låga, rika som fattiga, bemöttes Hedström med aktning och förtroende. Äfven af statskyrkans presterskap bemöttes han med mycken vänlighet, och några öppnade till och med sina kyrkor för honom. Hans skriftenliga lära och klara framställning om fri, full och närvarande frälsning från all synd var visserligen ny för deras öron, men hela hans lif och uppträdande var en lefvande och kraftig utläggning af hans lära. Hans hela lif andades helighet, allvar och sann ödmjukhet. Hans inflytande var stort. Så berättas om detta hans inflytande bland annat följande: "En viss prost, hvilken öppnade sin kyrka för Hedström, bad honom fullgöra allt hvad som hörde till högmessogudstjensten, men Hedström vägrade på det bestämdaste att uppläsa de ceremoniela bönerna och de många kungörelserna. Det blef derför öfverenskommet, att prosten sjelf skulle gå upp på predikstolen efter predikans slut och uppläsa de öfriga böneformulären och kungörelserna. Men prosten, som tagit plats på en stol nära altaret, blef så gripen af Hedströms allvarliga predikan och innerliga bön, att han helt och hållet förglömde den del af gudstjensten, som fallit på hans lott att fullgöra."

Sedan han besökt alla våra församlingar i Norge utsträcktes resan ända till Luleå, i hvars närhet en hans broder bodde och predikade han i hans hus åtskilliga gånger, så att pastor Hedström är nog den förste som predikat metodismen i öfre Norrland.

Han återkom till Amerika den 28 september samma år och upptog genast arbetet i skeppet med förnyad ifver. Efter några år vardt emellertid hans helsa så bruten, att han kunde icke fortsätta arbetet. Han vardt öfverårig år 1875. Han behöll dock mycket af sin ungdomliga liflighet och energi ända in i sena ålderdomen.

Efter trettiotvå års välsignelserikt arbete — tio år bland amerikanerna och tjugutvå bland svenskarne —

Hedströms minnesvård på "Greenwood" i Brooklyn, N. Y.

fick denne trogne Herrens tjenare den 5 maj 1877 nedlägga vandringsstafven och ingå i sin Herres glädje. Han dog i en ålder af 73 år, 11 månader och 24 dagar i New York, i sin trogne väns, mr. Albert Chilbergs, hem, 299 3:dje avenyen. Det berättas, att hans svenska och amerikanska predikantbröder bokstafligen tvistade om hedern att få begrafva honom, emedan båda ansågo honom såsom sin tillhörighet. De senare fingo emellertid sin vilja fram och jordfästningen egde rum i St. Pauls-kyrkan den 7 maj. Hans stoft hvilar på Greenwood begrafningsplats i Brooklyn, der ett vackert monument utmärker grafven. Vid hans sida ligger hans maka, som dog den 6 augusti 1890, 86 år, 1 månad och 16 dagar gammal.

Första gången jag såg pastor Hedström var i slutet af oktober 1847, samma dag som jag hade anländt till Amerika. Vi hade nätt och jemt kommit till ankars i New Yorks hamn, ungefär midtemot "Castle Garden," då en medelålders storväxt man med korpsvart hår, bärande en packe biblar och traktater under armen, kom ombord. Detta var pastor Hedström. Sedan han helsat på kaptenen och talat några ord med honom och styrmannen, gaf han sig i språk med emigranterna och besättningen, sporde hurudan resa vi haft, frågade hvarifrån vi kommo, bad oss vara välkomna till Amerika, utdelade några ströskrifter samt inbjöd oss slutligen, pekande på ett aftackladt fartyg, ifrån hvilket svenska flaggan svajade, att komma dit på aftonen, ty svensk

gudstjenst skulle hållas der. Detta var det s. k. Betelskeppet; det låg förtöjdt vid "Pier 11," vid ändan af Carlisle street, icke långt ifrån "Battery Park." Jag och omkring tolf eller femton af emigranterna samt några af besättningen mottogo inbjudningen och begåfvo oss på bestämd tid dit.

Der hölls klassmöte. Utom oss voro der kanske tjugu eller tjugufem personer, män och qvinnor, närvarande — eller inalles omkring ett fyratiotal — de allra flesta svenskar. Men der voro också norskar, danskar, finnar, amerikaner och två eller tre negrer. Pastor Hedström sjelf ledde klassen, och det gjorde han på gammaldags, äkta metodistiskt sätt med anda och lif, ömsom talande, förmanande eller tröstande och ömsom jublande. Man vittnade, bad och sjöng, än på svenska än på engelska; och man var icke rädd eller blyg, han icke minst, för att nu och då utbrista i ett ljungande "halleluja!" eller i ett hjertinnerligt "pris ske Gud!" Det var för mig ett underbart möte! Hela min själ var idel uppmärksamhet. Någonting sådant hade jag aldrig tänkt mig. Huru olika alla andra gudstjenster jag någonsin bevistat! Då jag satt der och med klappande hjerta lyssnade till dessa bestämda vittnesbörd och glada fröjderop eller bevekande förmaningar, stod scenen den der hemska skeppsbrottsnatten lifligt för mitt sinne, och i mitt samvete ljöd det beständigt: visserligen är christendomen sanning! Somliga bland emigranterna vittnade om frälsning också och fröjdade sig i Herren öfver "syndernas förlåtelse," ehuru deras vittnesbörd eller bekännelse icke hade samma rena klang eller bestämdhet som metodisternas. Oomvänd som jag var, hade jag naturligtvis ingenting att säga, men de intryck jag fick den aftonen äro icke utplånade ännu. Nej, min första afton i Amerika, på detta klassmöte, glömmer jag aldrig.

Pastor Hedström var kärleken sjelf och hans tal till oss anslog också de ömmaste strängar i våra hjertan, Han var "en Guds man," en man full af lif, full af tro, full af den kärlek, "som icke söker sitt," med en klar och tydlig erfarenhet af Herrens stora frälsning; och detta gaf åt hans ord, vare sig i predikstolen, på klassmötet eller enskildt, en kraft och ett inflytande, som var hardt när oemotståndligt. Hvad han hade, det hade han fått af Herren: skolor eller seminarier hade han föga att tacka för. Men han tackade Gud, och det gjorde han, så det gick igenom märg och ben, själ och hjerta, på alla som hörde honom.

Nästa gång jag sammanträffade med denne välsignade man var vintern 1853—54, då jag i affärer besökte New York och då, såsom i det föregående omtalats, Gud omvände min själ. Pastor Hedström var väl icke egentligen redskapet, men jag besökte ofta Betelskeppet och särskildt genast efter min lyckliggörelse styrde jag mina steg dit och omtalade för honom, hvilka stora ting Gud med min själ gjort hade. Och aldrig glömmer jag huru han fröjdade sig och ropade: "pris ske Gud!" "pris ske Gud!" samt förmanade mig på det ömmaste att förblifva trogen. Och några dagar derefter, då jag skulle anträda resan hem till Illinois och jag tog afsked af honom, gaf han mig till minne en liten bok på engelska: "*William Bramwells lif*," hvilken han bad mig att läsa. Jag läste igenom den på hemresan flera gånger, och jag tackar Gud att pastor Hedström gaf mig den boken, ty, till Herrens ära vare det sagdt, stora och outsägliga voro de välsignelser, som kommo mig till del genom dess läsande. Och jag har ofta sedan tänkt, om hvarje bland oss nyomvänd själ, särskildt de unga, finge läsa den boken, eller någon dylik, rätt efter deras omvändelse, då hjertat ännu är varmt i den första kärleken, så skulle vi icke få sörja öfver så många affällin-

gar eller öfver så många haltande, halfhjertade metodister, såsom allt för ofta nu är förhållandet.

Sedan träffade jag honom vid olika tillfällen, såsom på vintern 1859 då han besökte sin döende broder i Victoria, Ill., der jag då var pastor; sedan år 1866 i Chicago vid det skandinaviska skol-konventet, hvars ordförande han var, samt derefter åtskilliga gånger i New York, och han var alltid den samme liflige, trosstarke, frimodige, för Guds sak nitälskande mannen.

Gamle fader Newman säger om honom i sin biografi: "Pastor Hedström hade en stark kroppskonstitution, ett okufligt mod, stor energi, egde naturlig vältalighet och framför allt oskrymtad, helgad gudsfruktan. Full af fröjd i Gud sin Frälsare lefde han länge nog för att se metodismen blomstra och blifva såsom ett stort träd, hvars grenar sträckte sig ej blott öfver Amerika utan ända till Sverige. Få män hafva verkat trognare och mera framgångsfullt än han gjort. I tvenne år arbetade jag vid hans sida och lärde af honom såsom en fader i Christus — förtröstan till Gud, kärlek till Honom och alla menniskor, vigten af att öfva oafbrutet böneumgänge med Herren och att vandra i ödmjukhet. Helighet för Herren var hans lifselement och i bönen var han beständig. Ingen kunde besöka Betelskeppet utan att bön uppsändes; bekymmer och svårigheter af alla slag lades först och sist i bön inför Herren."

"Vid ett tillfälle," säger en gammal betelskeppsmedlem, "uppträdde Hedström med en sådan kraft och frimodighet, att det gjorde ett djupt intryck på mig och har allt sedan stannat qvar i mitt minne, änskönt det är nu öfver trettio år sedan.

"Betelskeppets församling var lydmission till den på den tiden rikaste och största metodist-kyrkan i New York, St. Pauls, och vid den qvartalkonferens, som hölls der i slutet af år 1869, hade några af oss infunnit sig. Som-

liga af qvartalkonferensens medlemmar utgjordes af rika personer, sådana som Daniel Drew, egare till 30 millioner, Enoch Fancher, ledamot af New Yorks högsta domstol, A. V. Stout, direktör för en af de största banker i New York, J. Tuslow m. fl. Församlingens vårdhafvande predikant var Cyrus D. Foss, en af kyrkans nuvarande biskopar. Bland andra ärenden som förekommo var äfven frågan om fullmakts-förnyelse för en lokal-predikant, snickare till yrket och för resten en fattig man. Det höll på att gå illa för den stackars snickaren — det var nära deran, att han ej hade fått sin fullmakt förnyad. Bankdirektören sade, att han ej hade hört honom predika och att han följaktligen icke kunde gifva honom sin röst. Domaren sade ungefär detsamma, predikanten och millionären sade ingenting. Det var då som pastor Hedström uppträdde. Han sade: 'Jag känner broder * * * * * såsom en sann och lefvande christen; han har ett otroligt nit för Guds sak. Skolen I vilja lägga hinder i vägen för denne broder?' När det sedan skreds till röstning, fick mannen hvarje röst, och hans fullmakt blef förnyad. Då mötet var slut, tyckte jag Hedström vara den störste af dem alla."

D:r N. O. Westergreen säger om honom: "Med denne store man var jag icke så väl bekant, förrän emot slutet af hans lif. Jag träffade honom visserligen i New York vid ett besök der i 1856, men jag lärde icke att känna honom vidare då, ty min vistelse der var helt kort och dessutom tycktes han hafva mycket brådt. Jag såg och hörde honom samt äfven umgicks något med honom under de åtskilliga besök han gjorde i vestern, men det var först mot slutet af 1869 som jag hade tillfälle att lära känna honom närmare, då jag bodde ett par eller tre veckors tid i hans hem i Jersey City. Och jag må säga, att trots hans höga ålder har jag sällan eller aldrig varit i en trefligare broders umgänge. Det var någonting

ungdomligt och friskt hos honom som gjorde att man alltid kände sig uppmuntrad och upplifvad i hans sällskap. Och jag tror icke, att jag säger för mycket då jag säger, att han vid sjuttio års ålder var mera ungdomlig i sitt umgängessätt än hvad hans broder, Jonas, var vid fyratio."

Några särskildt lysande eller storartade predikogåfvor, vare sig naturliga eller förvärfvade, hade han icke, men hans lifliga sätt och eldiga nit uppvägde mångdubbelt detta. Han var hvarken tråkig eller tröttande i predikstolen, ej heller var han precis så lugn och orörlig som om ingen fara var för handen, utan man fick det intrycket af hela hans sätt och tillvägagående, att han menade allvar och att "här gäller kämpa, ja kämpa sig fram." Ej heller fick man ofta se någon af hans åhörare sofva. Stundom hände det, och icke så sällan heller, att han tvärstannade midt under predikan, då han såg Guds Ande vara på färde, och utropade: "Pris ske Gud! Bröder, låtom oss bedja! Här äro bedröfvade själar! Halleluja!" En gång, då han var på besök i Victoria, Ill., och predikade en söndagsmorgon i kyrkan om huru Gud vårdar sig om sina barn och ofta bär dem öfver svårigheter, stannade han plötsligt, vände sig till mig, der jag satt bakom honom i predikstols-soffan, fattade med sin högra hand i min rockkrage, lyfte mig upp på rak arm inför allt folket och sade: "Halleluja! Så bär Herren sina barn, likasom örnen sina ungar!" Sådant var hans sätt och sådant satte lif i mötet.

Under hans predikoverksamhet bland amerikanarne inträffade flera märkliga omvändelser, som tydligt belysa det nit och allvar som besjälade honom i att rycka själar ur förderfvet. På en af hans predikoplatser i Green "county," N. Y., var en rik värdshusegare eller källarmästare, en mycket framstående man i det lilla samhället. Pastor Hedström inbjöd honom en gång under pågående

förlängda möten att komma till kyrkan, och krögaren kom också mycket riktigt en söndagsafton. Ingen kunde ömma så för en sådan eller bedja så allvarligt och förmana med tårfylda ögon, som hvad pastor Hedström gjorde då han träffade en "sådan arm syndaträl," som han sade. Första qvällen gick krögaren hem utan att säga ett ord till någon, men Guds Ande hade redan börjat sitt verk i den arme mannens själ. Han kom tillbaka följande afton, och efter predikan gick han fram till bönealtaret, der Hedström så väl som andra bådo till Herren för honom. Då han hade legat der en stund och gråtit, började han att ropa på engelska med hög röst, så det hördes lång väg: *"I will roll it out! I will roll it out! God help me to roll it out, for I will surely roll it out!"* De närvarande visste icke först hvad han egentligen menade, men då de förstodo att han menade att *rulla ut* alla sina bränvins-fat, stämde de alla in och sade: *"Yes, roll them out! God help you!"* och pastor Hedström jublade. Nu stod mannen upp ifrån sina knän och prisade Gud, ty så snart han i sitt hjerta beslöt och med sin mun bekände sitt beslut att "rulla dem ut," talade Gud frid till hans själ, och hela församlingen lofvade Gud.

Följande dag gick pastor Hedström till hans hus och hjelpte honom att "rulla dem ut," och den förre källarmästaren blef sedan en nyttig medlem i församlingen och en god, from och aktad man i samhället. Ofta talade pastor Hedström om denna händelse i sina predikningar och prisade Gud för "denna brand," som Herren så underbart "ryckt utur elden."

Han var mycket känslig och ömsint redan af naturen, och detta drag, helgadt af nåden samt lifvadt af en lefvande erfarenhet och djup förvissning om sin egen frälsning, i förening med en frimodig, oförfärad ande, gjorde honom mycket öm mot själar samt ledde honom att söka vinna alla för Christus, både höga och ringa,

som han på något sätt kom i beröring med. Alla själar voro för honom lika dyrbara. Alla voro dyrt köpta. Om han talade med en fattig emigrant eller en simpel matros eller en stormodig sjökapten eller en penningdryg patron eller en elegant dam, sak samma, denna ömhet, denna passion för själar, oberoende af stånd eller yttre omständigheter, gjorde sig alltid gällande. Han hade å Betelskeppet ett litet expeditionsrum der han kunde dagligen träffas; ingen främling inkom i detta rum utan att blifva tydligt och bestämdt tillfrågad rörande hans eller hennes andliga tillstånd, huruvida han trodde på Gud och hade en sann och frälsande tro på Christus eller ej. Denna sanning, som han af allt sitt hjerta trodde, nemligen att Jesus lidit korsets död *för att frälsa alla* och att *alla*, utan undantag, som kommit till mogen ålder, *behöfva* och *måste frälsas* för att "undfly den tillkommande vreden" och ingå i Guds rike, besjälade honom fullständigt. Ett bland många exempel härpå är vår frejdade svenska sångerska Jenny Lind. Det var genom hans inflytande, som hon bestämde sig för att öfvergifva teatern. Under hennes vistelse i New York, år 1851, besökte hon en gång Betelskeppet och afhörde hans predikan. Efter predikan följde hon honom i expeditions-rummet, och här talade han med henne om den Gud, som förmår att frälsa och saliggöra. "Så väl enskildt som offentligt berättade han oss sedan," säger en gammal medlem, "hurusom hon föll ned på sina knän, och huru han i innerlig bön ropade till Herren för henne, att hon måtte gifva Gud sitt hjerta, så att hon måtte 'undfly den tillkommande vreden,' ett uttryck han ofta begagnade. Och han visade mig stället, der hon låg gråtande på sina knän och bad!"

Jenny Lind skref vid denna tid under det mängdens pris ännu ringde för hennes öron:

"Det finns ej ro, ack nej,
I något skapadt godt;

Det lyckliggör mig ej,
Det gör mig ängslig blott;
Det finns ej ro, o Gud, för mig
Förr än min själ får ro i dig!"

En dag eller två derefter erhöll han ett bref från henne, (han erhöll flera sedermera) hvari hon tackar honom för hans godhet mot henne och lofvar honom att aldrig mera uppträda på teatrar eller i operor, utan endast i konserter. I sällskap med fader Newman, som då var hans medhjelpare i Betelskeppet, besökte han henne flera gånger på hotellet der hon bodde och på hennes begäran hade han då alltid bön med henne. Och vid ett af dessa tillfällen fick han mottaga af henne sexhundra dollars att efter eget godtfinnande utdela bland fattiga eller använda för biblar. För att skydda sig sjelf, deponerade han dessa penningar hos en framstående rik svensk handlande, vid namn Kindberg. Häri gjorde han klokt, såsom han sedan sade, ty det vardt snart kunnigt, att Jenny Lind lemnat åt honom en större summa penningar för de fattiga, och han blef nu alldeles öfverlupen af tiggare och landstrykare, hvilka alla ville ha sin del. Han brukade då att visa dem till Kindberg, som hade sitt kontor strax vid Betelskeppet, med en order att om han efter noggrann pröfning ansåg dem berättigade till hjelp, gifva dem en dollar eller två; på så sätt blef han dem qvitt.

Och vi minnas väl hvilken uppståndelse, hvilken förbittring, detta Jenny Linds beslut, som snart blef kunnigt, väckte icke blott här i Amerika men ändå mera i Europa. Verlden rasade, förbannade religionen, hånade honom och beklagade henne, men *hon höll sitt löfte*, ty från den dagen uppträdde Jenny Lind aldrig mera såsom skådespelerska utan endast nu och då i konserter för ett eller annat välgörande ändamål. Se der en af de troféer Jesus och Hans sak vunnit genom denne nitiske Herrens tjenare; och tusentals andra själar, lika dyrbara inför

Herren om icke i verldens ögon som Jenny Lind, skola säkerligen uppstå i de rättfärdigas uppståndelse och välsigna honom såsom varande det utkorade redskapet till sin omvändelse och eviga frälsning. Och då jag kastar en blick på hans bild och tänker på hvad han uträttat såsom en Christi tjenare bland vårt svenska folk, kan jag icke annat än utbrista med d:r Steel: "*Högtlofvad vare Herren Jesus för Olof G. Hedströms lif och arbete!*"

ÅTTONDE KAPITLET.

Jonas J. Hedström, metodismens banbrytare bland svenskarne i vestern.

Öfvergång från död till lif. — Flyttar till Illinois. — Lokalpredikant bland amerikanarne. — Skaffar sig en svensk bibel. — Erik Janson anländer och Bishop Hill anlägges. — Många lemna kolonien. — Den första svenska metodistförsamlingen stiftas. — Immigrationen tilltager; pastor Esbjörn anländer till Andover. — Intogs i konferensen år 1848. — Svenskt distrikt organiseras. — En oförgätlig stund. — Den 11 maj 1859 afsomnar han i Herren. — Hans sista stunder. — En folkets man. — Många motståndare.—*En Christi efterföljare.* — "Mörkrets barn och mörkrets gerningar." — Vigten af husbesök. — "Låten barnen skrika!" — Kyrkosofvaren. — Skunklukt och kolera. — Resonnemang med en fritänkare. — En barmhertighetens engel.

Likasom *Olof G. Hedström* blifvit kallad "svenska metodismens fader," emedan det var genom honom metodismen först predikades för svenskarne i detta land, så kan *Jonas J. Hedström* kallas svenska metodismens grundläggare och banbrytare i vestern.

När pastor Hedström återvände ifrån sitt besök i Sverige år 1833 hade han, såsom redan omtalats, sin broder Jonas med sig. Denne var född den 13 augusti 1813, somliga säga i Småland andra på Öland, alltså en ung man vid tjugu års ålder, då han tog farväl af föräldrar och fädernesland. Han var "främmande för Gud," ehuru berörd af Guds Ande, då han anträdde resan i

sällskap med brodern till landet i vester; men Herren fann honom. Resan öfver hafvet var mycket svår, och en fasansfull natt, då man icke förväntade annat än att skeppet skulle hvarje ögonblick gå under med man och allt, kom han i djup själsångest och begynte att anropa Herren om nåd och förbarmande. Och Herren hörde hans rop. Stormen lade sig i hans samvete, frid flöt till hans själ; öfvergången från döden till lifvet var klar och tydlig, och med outsäglig och herlig glädje fröjdade han sig i lefvande Gud.

Han stannade först någon tid i New York, sedan vistades han i Pennsylvania några år och försörjde sig under tiden såsom smed, hvilket yrke han lärt i hemlandet och i hvilket han var särskildt skicklig. Emellertid begynte han efter hand att sjunka något i sitt andliga lif, icke i den mening att han föll i synd eller återgick till verlden, nej — hans omvändelse var allt för grundlig och djupgående för det, men han vardt mindre brinnande i anden och mindre angelägen om att bevista klass- och bönemöten än förr. I denna farliga ställning fick han en dag alldeles oförtänkt, genom Herrens underbara skickelse, höra ett par äldre allvarliga metodistqvinnor samtala med hvarandra om huru nödvändigt det är för alla, som säga sig älska Jesus, att lefva ett heligt lif och på alla sätt både i ord, åthäfvor och umgängelse så väl som i klädedrägt visa, att de äro utgångna ifrån verlden samt att de vilja lefva för Honom, som "gifvit sig sjelf för dem" och som "tvagit dem ifrån deras synder med sitt eget blod." Detta gaf honom något att tänka på. Den tynande elden i hans hjerta uppflammade ånyo, och med dessa gudliga qvinnors ord ringande i sina öron beslöt han i sitt hjerta att egna sig helt i sin Herres och Frälsares tjenst samt att "helighet Herren" skulle från den dagen blifva hans lifs motto och lösen.

Under vistelsen i Pennsylvania blef han bekant med

Pastor Jonas J. Hedström.

en familj vid namn Sornborger, hvilken emellertid snart flyttade vester ut till Illinois, och efter någon tid begaf sig Hedström efter dem dit. Detta var sannolikt sommaren 1837. Han slog sig först ned i Fulton "county," Ill., i en liten by vid namn Farmington, der han dref sitt yrke såsom smed. Utrustad med stora naturliga talanger och talaregåfvor samt dessutom fyld af "den kärlek, som utdrifver räddhågan," vardt han snart uppmärksammad, ty han var ingen sådan, som "sätter sitt ljus under skäppan," utan han vittnade med frimodighet för alla om Herrens stora frälsning, så väl i sin smedja som vid andra tillfällen. Och det dröjde icke heller länge förr än han erhöll fullmakt som förmanare och strax derefter som lokalpredikant, och nu verkade och predikade han mycket ibland amerikanarne, af hvilka han också var mycket omtyckt och uppburen. Redan så tidigt som hösten 1838 verkade han på detta sätt i Fulton "county," hvilket en af hans fullmakter, i min ego, utfärdad år 1838 och förnyad af qvartalkonferensen för Canton-kretsen, Rock Island distriktet, den 29 augusti 1839, samt kontrasignerad af Henry Summers, presiderande äldste, intygar. En tid derefter flyttade han till Knox "county," till den trakt der familjen Sornborger var bosatt, och var han en bland dem som anlade den lilla staden Victoria, hvarest han bodde då de första svenskarne anlände till Illinois och der han allt sedan hade sitt hem. Här gifte han sig med Diantha Sornborger, en af döttrarne i ofvannämnda familj, som ock vardt honom en trogen följeslagarinna och stor hjelp under hans korta men välsignelserika lif. Med henne hade han fem barn, af hvilka två, en son och en dotter, ännu lefva och äro bosatta i eller vid Victoria. Hans maka lefde femton år efter honom och hvilar nu sedan 1874, då hon afsomnade i Herren, vid hans sida på Victoria begrafningsplats.

I Victoria förskaffade han sig snart genom sitt yrke,

hvilket han dref med insigt och flit, ett efter den tidens förhållanden beqvämt och välbygdt hem, under hvars vänliga tak mången trött vandrare eller nykommen landsman funnit välbehöflig hvila och vederqvickelse både till kropp och själ. Och lika flitig och praktisk som han var att arbeta med sina händer för det förgängliga brödet, lika ifrig och ihärdig var han att utdela lifvets bröd till hungrande själar. Och så finna vi honom under alla de närmast följande åren predikande outtröttligt på engelska såsom lokalpredikant bland amerikanarne i skolhusen i och omkring Victoria så väl som i grannstäderna, såsom Lafayette, Knoxville m. fl. ställen. Som det ej fanns några svenskar i de trakterna på den tiden, hade han ingen anledning eller tillfälle att bruka sitt modersmål, hvarför han ock genom sitt myckna predikande på engelska så godt som alldeles bortglömt det. På försommaren 1845 fick han emellertid bref ifrån brodern deri denne omtalar, att han blifvit utnämnd till svensk sjömansmissionär i New York och att han begynt att predika på svenska. Jag var pastor i Victoria då Hedström låg sjuk och besökte honom under hans långvariga sjukdom vanligtvis flera gånger i veckan, ända till dess han slutade sina dagar och fick ingå i sin Herres glädje. Vid dessa tillfällen berättade han mig mycket om den första tiden, om sina strider med Erik-jansarne, med Esbjörn, med baptisterna m. m. Bland annat sade han: "Då min broder underrättade mig om, att han hade begynt att predika på svenska samt att Herren hade redan underbart välsignat arbetet med många själars frälsning, och att han trodde det en stor immigration ifrån Sverige till detta land var snart att förvänta, så kom den tanken lifligt för mig: 'Jag måste bestämdt försöka att upptaga mitt modersmål igen, ty hvem vet om icke Gud har i beredskap någon sådan verksamhet i dessa trakter för mig också!' Så frågade jag en dag broder Clark, (en fram-

stående predikant i Rock River-konferensen), om han kunde säga mig, hvar jag kunde få köpa en engelsk-svensk bibel, ty jag önskade att upplifva min kunskap i mitt modersmål. Broder Clark såg på mig och sporde: 'Hvad skulle det gagna till? Här finnas ju inga svenskar att tala med och inga tecken antyda, att några skola komma?' Jag svarade: 'Ja, det är sant, här finnas inga svenskar nu; men något säger mig, att de snart skola komma, och om så skulle ske, vill jag ej vara oförmögen att tjena dem!' "

Så skaffade han sig först ett engelskt-svenskt testamente, sedan en fullständig svensk bibel, och nu begynte han att ifrigt sätta sig in i sitt modersmål igen. Snart förverkligades också hans aningar. Fram emot vintern kom den förste svensken till Victoria. Denne var den redan omtalte Olof Olson, hvilken blifvit utsänd af Erik-jansarne för att utse en passande plats för den tillämnade kolonien, som de hade för afsigt att anlägga. I New York hade han sammanträffat med pastor Hedström och genom umgänget med honom kommit till klarare ljus i andliga ting samt blifvit vunnen för metodismen. Pastor Hedström sände honom nu med rekommendationsbref till brodern i Victoria och hos honom stannade han en tid. *) Och enär Olson icke kunde tala engelska, fick

*) Uppgifterna rörande Olof Olson äro stridiga. Enligt somliga skall han hafva dött såsom metodist i Victoria, i det lilla stockhus der den första församlingen sedermera bildades, samt säges ligga jordad under ett lummigt träd strax invid der hyddan stod, såsom omtalats å sid. 105. Detta lär emellertid vara oriktigt. En gammal Bishophillare, nu boende i Victoria, hvilken kände honom väl och som var personligen närvarande vid hans död, intyger att han dog i "*Red Oak*." Han säger: "Då Erik Janson kom till Victoria och fann att Olson var metodist, blef det först häftig strid dem emellan, och slutet blef att Olson snart vardt återvunnen till jansonismen. Olson gaf då all sin egendom till Janson, — han hade nemligen köpt en 40-"acres"-farm, den samma på hvilken stockhyddan stod — och följde sedan med

Hedström nu i honom en god hjelp och ett ypperligt tillfälle att öfva sig i att tala svenska, och det dröjde icke heller särdeles länge förr än han kunde reda sig temligen bra med sitt modersmåls talande.

Följande år, 1846, i juli månad kom Erik Janson sjelf och hans sällskap till Victoria, der han stannade i flera veckors tid och sedan längre fram på sommaren kommo flera hundra; och snart derefter inköptes ett större område i Henry "county," omkring 16 eng. mil norr om Victoria, der Bishop Hill anlades. Kunna vi icke äfven häri se Guds finger? Visserligen! Så snart de första svenska immigranterna begynte att komma, var Hedström beredd icke blott att hjelpa dem med råd och upplysningar men äfven att predika evangelium för dem på deras eget tungomål. Och allt sedan egnade han sin tid och sina krafter uteslutande åt Guds verk ibland svenskarne. Ja, Herren vet nog hvar Han har sina redskap och när tiden är inne, då de behöfvas, har Han dem tillreds. Högtlofvad vare Herrens heliga namn!

Bitter var den fiendskap, hänsynslöst det hån och många de vedervärdigheter, som denne Herrens tjenare hade att genomgå i sin beröring med Erik-jansarne; men stora och sköna voro också de segrar, som han vann för Guds rike. Många lemnade nemligen kolonien — under 1846–48 flera hundrade personer — och nedsatte sig i de kringliggande byarne och städerna, såsom Lafayette, Victoria, Galesburg, Andover m. fl. ställen, och de, som då gerna anammade Herrens ord, blefvo första början till de svenska metodistförsamlingarne i vestern. Bland dessa voro också några af den svenska metodismens första predikanter — Peter Challman, John Brown och Peter Newberg.

familj med Janson till Red Oak; och der, några månader derefter, drog han, efter en mycket svår dödskamp, sin sista suck samt blef begrafven med flere andra i en gemensam graf." — *Utg.*

Kapten E. Johnson, Erik Jansons son, beskyller Hedström för att hafva "försökt först med lockelser och fala ord vinna kolonisterna på sin sida samt att han, då detta icke lyckades, började genom sina utskickade utså tvistefrö i deras krets." De som lemnade kolonien betraktade emellertid saken ur en annan synpunkt. De voro med och fingo dricka den bittra lidandes bägare, som räcktes dem under år 1847, då, såsom i ett föregående kapitel omtalats, sjukdom och död, till följd af otillräcklig föda, ovana vid klimatet, osunda bostäder m. m., skördade hundratals offer. Detta elände kunde Hedström icke likgiltigt åse utan föranledde det honom att påpeka för de nödlidande, att detta ingalunda var behöfligt. Staten var ju stor, jord kunde ju fås för snart sagdt ingenting, andra nybyggare hade det bra på sina jordbitar och samma tillfälle erbjöds hvem som helst. För de sjuka medförde han medicin och anskaffade läkare samt bistod de hjelpbehöfvande på alla möjliga sätt. Häraf blef följden att många lyssnade till Hedströms föreställningar och lemnade kolonien.

En stor del af dem, som lemnade kolonien 1846, styrde sina steg först till Lafayette i Stark "county," der många fingo sysselsättning hos en förmögen amerikan, Jonathan Hodgson. I Lafayette höllos också de första svenska mötena, hvilka voro mera i form af samtal än predikningar, och här hölls likaså det första klassmötet. Sin första svenska predikan höll Hedström den 15 december 1846 i ett litet blockhus, i skogen omkring 3 eng. mil sydvest om Victoria, och vid detta tillfälle stiftades den första svenska metodistförsamligen med endast fem medlemmar. Ett par veckor derefter, vid jultiden, hölls i samma stockhydda det första svenska qvartalmötet i vestern då den lilla församlingen betydligt förökades.

Men äfven detta lilla frö, den planta, som här plan-

Hyddan der första församlingen bildades.

terades, obetydlig och ringa som den var inför menniskors ögon, har Gud rikligen välsignat. Den har vuxit upp och blifvit till ett stort träd, och dess grenar sprida sig nu öfver hela vestern, ja ända till Stilla Hafvets strand, från Atlantens stormiga kust längst i nordost till Mexikanska viken i den soliga södern. Visserligen är det Guds verk och är underligt för våra ögon!

Den väg som Erik-jansarne brutit, beträddes snart af andra. Emigrations-febern grep allt mera omkring sig i fäderneslandet. Stora skaror började att utvandra äfven ifrån andra trakter, såsom ifrån norra Skåne, Östergötland, Vestergötland och Småland. Det var icke religiösa skäl, som bevekte dessa skaror att utflytta till den nya verlden, utan fast hellre ett lofvärdt begär att förbättra sin timliga ställning. År 1849 kom ett större sällskap norrländingar under ledning af en lutersk "prest," pastor L. P. Esbjörn, till Andover, Henry "county," och de följande åren kommo stora skaror af östgötar, skåningar och smäländingar m. fl., hvilka nedsatte sig i Knox, Henry och Rock Island "counties," i och omkring Gales-

burg, Andover och Rock Island eller Moline. Genom denna invandring ökades Hedströms arbete betydligt, ty dessa hans landsmän voro, med undantag af pastor Esbjörns sällskap, bokstafligen såsom "får utan herde," hvadan han nödgades nu att helt och hållet egna sig åt predikoverksamheten. Och han var i sanning icke overksam. Han uppsökte de fattiga invandrarne i deras låga kojor och predikade lifvets ord för dem öfverallt, hvarest han kunde få åhörare. Han var icke en man, som skonade sig sjelf, utan bittida och sent, natt och dag, i bitande köld och tryckande hetta, i ur och skur, fann man honom i vingården; men till följd af detta outtröttliga arbete och de kroppsliga lidanden han genomgick, sedan det fanatiska partisinnet genom vanställningar och förvrängningar upphetsades, då han ofta icke kunde få hus för natten i det värsta oväder, föll han för liemannen i sin bästa mannaålder. Fridsam och hjelpsam som han var, lefver hans namn ännu i vördadt minne hos mången bland de äldste nybyggarne i dessa trakter. Ej heller var hans arbete förgäfves.

I augusti 1848 intogs han på prof i Rock River-konferensen och utnämndes till missionär bland svenskarne. Snart derefter fick han sin förste medhjelpare i John Brown, hvilken verkade såsom lokalpredikant ibland de här och der spridda landsmännen. Och samma år 1848 hade redan grunden lagts till församlingars bildande i Andover och Galesburg, så att vid konferensen 1849 kunde han rapportera sex predikoplatser — Lafayette, Victoria, Galesburg, Andover, Moline och Rock Island — 60 medlemmar i full förening och 33 på prof. På hösten 1849 fick han sin andre medhjelpare i C. P. Agrelius, som kommit med rekommendations-bref från New York; men han sändes på våren 1850 till en norsk mission i Wisconsin. Sistnämnda år, 1850, fick han ny förstärkning i Andrew Erikson och A. G. Swedberg,

hvilka kommit öfver sent på hösten 1849, och som, omvända till Gud i fäderneslandet, nästan genast slöto sig till metodisterna och sedan reste omkring och biträdde honom i hans mödosamma och oupphörliga arbete. Om dessa skall framdeles talas. Verket utvidgades allt mer, och i maj 1850 upptogs ett nytt fält, nemligen New Sweden, Jefferson "county," Iowa. Och Herren satte sitt insegel på verksamheten. Många, som sutto i mörkret, fingo se ett stort ljus och blefvo omvända till lefvande Gud. Och konferens-protokollet 1850 visar, att det redan då funnos i svenska missionen i förening med Rock River-konferensen 4 missioner eller kretsar, 6 predikanter — predikanternas namn voro: Jonas J. Hedström, John Brown, C. P. Agrelius, Andrew Erikson, A. G. Swedberg, och Peter Cassel — och 195 medlemmar.

År 1852 förökades predikanternas antal med två, nemligen Peter Challman och Erik Shogren, hvilka sent på sommaren föregående år återkommit från sin Kalifornia-färd och nu på Hedströms uppmaning började att egna sig åt predikoverksamheten. De intogos emellertid på prof i Rock River-konferensen först i september 1853. År 1853 i januari förökades antalet med ännu en, nemligen S. B. Newman, som under de tvenne föregående åren varit pastor Hedströms medhjelpare på Betelskeppet i New York och missiverats till Chicago för att upptaga vården af den derstädes i december året förut nybildade församlingen. Denna förstärkning af arbetskrafter gjorde dock ingalunda hans arbete lättare eller beqvämligare, utan med rastlös ifver fortsatte han sin verksamhet och gjorde talrika och långa resor till de olika församlingarne, ända från Chicago till New Sweden, Iowa, ledande och öfvervakande verksamheten allestädes. Och trots motstånd och fiender af alla slag utspreds verket oupphörligt, så att vid konferensen i Peoria 1856 blefvo alla de svenska församlingarne i Indiana, Illinois och nedra Iowa orga-

niserade i ett särskildt distrikt med Jonas J. Hedström såsom presiderande äldste. Han fick emellertid icke länge sköta denna syssla, ty genom sitt rastlösa arbete och de stora umbäranden han under sina oupphörliga resor fick genomgå vardt hans helsa bruten, så att han redan följande år nödgades draga sig tillbaka.

Ett välsignadt lägermöte hölls i Andover 1857. Mycket folk var der. Församlingarne i Victoria, Galesburg, Berlin (Swedona), Moline och naturligtvis Andover voro talrikt representerade — ja, ända ifrån Chicago och Iowa hade icke så få kommit. Herrens kraft var stor. Många syndare blefvo frälste. Öfver femtio själar lades vid det mötet till församlingarne. Hedström var närvarande. Detta var sista gången. Stående framför den tillfälliga altarringen höll han nu — jag vill minnas att det var den sista aftonen — ett afskedstal till folket. Det var en oförgätlig stund. Sällan eller aldrig har jag bevittnat något liknande. Folkmassan, frälsta och ofrälsta, bokstafligen badade i tårar. Vi voro omkring tio predikanter sittande på predikoplatformen.

"Detta är sannolikt mitt sista lägermöte," säger han, "men jag skall snart gå dit upp — pekande mot himmelen — och uppslå lifvets bok, och deri skall jag se namnen på dessa mina bröder — och vändande sig till predikanterna nämnde han en hvar vid namn — och så skall jag se namnen på en stor skara från Victoria och Andover och Galesburg och Moline, ja, från alla jordens ändar. O, min broder! min syster! landsman! — luteran eller metodist, hvad än du kallas! — skall jag få se ditt namn der?" Och, syftande på motståndarnes beständiga rop på den tiden, fortfar han: "Det säges att när Jonas Hedström ligger i sin graf, är det slut med metodismen;" och pekande på predikanterna, frågar han: "*Hvad skola då dessa göra?*" Skall djefvulen taga dem? Skall *han* taga broder * * * *? och broder * * * * *? och broder * * * * *? Sägen,

bröder, skall det bli så? Hafven I byggt eder tro på Jonas Hedström eller på *Jesus Christus?*" - - - - - Han slutade och satte sig, men den rörelse, som nu genombäfvade folket, kan ej med ord beskrifvas. Mången fick ett outplånligt intryck eller gaf Gud sitt hjerta den stunden, och många åldriga pilgrimer tala ännu med rörelse och tårfylda ögon om Hedströms afskedstal på lägermötet i Andover.

Och så, "på hösten 1857 nödgades han draga sig tillbaka från det mödosamma arbetet, i den förhoppningen att krafterna skulle af någon tids hvila så stärkas, att han skulle kunna återupptaga sitt värf," säger pastor Graves, som höll hans likpredikan. "Men detta hopp gick ej i fullbordan, ty icke fullt två år derefter, den 11 maj 1859, fick han sluta sitt verksamma lif, innan han ännu hade fyllt 46 år. Emellertid låg verksamheten bland landsmännen honom ömt om hjertat och var ett ständigt föremål för hans varmaste förböner och omtanke ända till de senaste ögonblicken af hans lif. Det evangelium, som han med sådan framgång predikat för andra, hade blifvit för hans själ en underbar Guds kraft till frälsning. Religionen var ett ämne, som han framför allting annat älskade att tala om. Döden kom ej heller som en öfverraskning. Han talade alltid med stort lugn om denne vår siste fiende. Flera veckor före sin död gjorde han alla nödiga förberedelser för sin begrafning — bedjande bland annat, att pastor W. G. Graves skulle hålla hans egentliga likpredikan på engelska i den amerikanska kyrkan samt att pastor V. Witting skulle predika i den svenska kyrkan följande söndag öfver hans älsklingstext: 'Så älskade Gud verlden, att Han utgaf sin enfödde Son, på det att hvar och en som tror på Honom icke må förgås, utan hafva evigt lif.' "

Jag var pastor i Victoria den tiden och besökte honom ofta, och under de senaste veckorna, då jag var hemma,

Pastor J. J. Hedströms minnesvård på Victoria grafgård.

Monumentet har (på engelska) denna inskrift:

Pastor J. J. Hedström,

död den 11 Maj 1859, 45 år.

"*Saliga äro de döda, som i Herren dö härefter. Ja, säger Anden, de skola hvila sig från sitt arbete, ty deras gerningar följa dem efter.*" Uppb. 14: 13.

nästan hvarje dag. "Under den sista tiden var han ofta föremål för svåra anfäktelser, men hans tro var stark, klar och segrande. Hans lidanden voro både långa och svåra, men hans tålamod gränsade snart sagdt till det fullkomliga. En gång sade han: 'Det blir nog smärtsamt, då detta tabernakel skall nedbrytas. Jag motser stora lidanden, men ära vare Gud! Jesus styr! Jag kommer icke att få större plågor eller lidanden än jag behöfver; allt blir väl en gång!' Vid ett annat tillfälle sade han (jag minnes det mycket väl): 'Om jag icke kan i likhet med Paulus säga: 'Jag har kämpat en god kamp,' kan jag åtminstone säga: jag har kämpat en *hård* kamp, och jag har äfven försökt kämpa en *god*. Men jag kan med full trosvisshet tillägga resten och säga: 'Mig är härefter förvarad rättfärdighetens krona.' . . . . Tre veckor före sin död mottog han den heliga nattvarden för sista gången. Under det han mottog elementen, tycktes hans själ vara öfverfyld af Christi kärlek. Han bokstafligen jublade i Herren med glädjetårar och fröjderop. Från denna stund mognade han allt tydligare för grafven och himmelen. Några dagar före sin hädanfärd sade han: 'Jag låg här och hemtade efter anden förliden natt, men Herren gaf min själ en ljuflig ro. O, jag hade så herliga stunder i bön!' Vid ett annat tillfälle sade han: 'Herren har på senare tiden slagit sina armar omkring mig på ett förunderligt sätt. Själafienden har icke haft något tillfälle att komma vid mig.' Hans själskrafter voro oförminskade ända till det sista. Då han några minuter före sin död blef tillfrågad, om Jesus var med honom nu i den sista kampen, lyfte han blicken uppåt och svarade med stort eftertryck: 'Herligt! — herligt!' De sista ord, som kommo öfver hans läppar, voro: 'Kom, Jesus!' Kom, välsignade Jesus!' "

Sålunda insomnade i Jesus denne verksamme, nitiske och framgångsfulle Herrens tjenare och utvalda redskap

— JONAS J. HEDSTRÖM, *metodismens grundläggare och banbrytare bland svenskarne i vestern.*

Må vi alla efterfölja honom, såsom han följde Christus, lefva så troget, verka så nitiskt och få en sådan ända som hans!

* * *

Utgången ur "de djupa lederna" var Jonas J. Hedström i fullaste mening en folkets man. Icke ett drag af herraktighet eller högdragenhet kunde man märka hos honom. Alla slags s. k. "presterliga" later, vare sig i skick eller tal, voro för honom ett gyckelspel, en vederstygglighet. Förlänad med ett logiskt hufvud och skarp iakttagelseförmåga, parade med ett känsligt hjerta och vänligt sätt samt djup personlig erfarenhet både i andliga och verldsliga saker, i förening med en oerhörd viljekraft, okufligt mod och äkta småländsk seghet eller uthållighet, var han också fullkomligt vuxen situationen med alla de många olika och ofta oberäknade svårigheter och omständigheter, som mötte honom på alla sidor och från alla håll. Undervisande och underhållande i sina predikningar, logisk i sina slutledningar, naturlig och liflig i sitt sätt, praktisk och träffande i sina tillämpningar, hörde folket honom gerna; och hvem kan räkna de själar, som genom honom vunnits för Herren! Med ett ord: *Jonas J. Hedström* var just rätte mannen för det stora verk, hvilket han i Guds underbara försyn blef genom Herrens nåd redskapet att grundlägga — *metodismen bland svenskarne i vestern.*

Motståndarne — och han hade många sådana — var han naturligtvis icke till lags. De betraktade honom om icke precis med oblida så dock med mindre vänliga ögon och bedömde hans sätt och tillvägagående från deras ståndpunkt, efter deras hjertas känslor, hvar och en

genom sina glasögon. Så t. ex. fäller pastor *E. Norelius* i sin historia, sid. 25, följande omdöme om honom: "På hösten 1850 och vintern 1851 sammanträffade jag några gånger med J. Hedström. Han var fullkomligt amerikaniserad; men talade svenska bättre än brodern. Han var af medelmåttig storlek, hade ett välformadt hufvud och ansigte, såg förståndig och nästan slug ut. Mot främmande var han något sträf, men bland vänner och bekanta var han mycket fri. Han var klädd och skickade sig som en vanlig amerikansk farmare på den tiden. Jag minnes grannt hans ljusblåa, bredryggiga, något slitna öfverrock, hans neddragna plysmössa och att han hade byxorna nedstoppade i stöfvelskaften, en vanlig försigtighet mot Illinois-smutsen. Mot Esbjörn var han mycket bitter, och han gjorde sig intet samvete att tränga sig in hvar han kunde i hans verkningskrets. *) I Moline kom jag en gång i strid med honom, emedan jag försökte att försvara den luterska nattvardsläran, hvilken han försmädade. Han syntes taga det illa och kallade mig 'pojkslyngel.' Det var icke svårt att komma i strid med honom."

"Han for med lögn," var "listig," "falsk," "fanatisk" "egennyttig," sade de. "Han gör ondt med öfverläggning – – – – – lögn och bedrägeri i och utom predikan är icke något sällsynt af honom," **) säger en. Han är "fanatisk" — "alla former ända från barndopet till begrafningen fördömer han fanatiskt," †) säger en

*) Hedström hade redan bildat församlingar både i Andover, Galesburg och Moline innan Esbjörn kom till Amerika, hvadan det kan med större fog sägas, att Esbjörn "gjorde sig intet samvete att tränga sig in hvar han kunde i Hedströms verkningskrets." — *Utg.*

**) "Luterska församlingarnes historia i Amerika." *E. Norelius.* Sid. 154.

†) Ibid. sid. 90.

annan. "Han for omkring och besökte svenskarne från hus till hus, och hufvudsaken af hans framställningar var den, att den luterska kyrkan är död, att hon är den babyloniska skökan, ifrån hvilken en hvar måste utgå, som vill blifva frälst," säger L. P. Esbjörn i en skrifvelse till Upsala Erkestifts prestmöte den 14 juni 1865. *)

Men icke alla hyste sådana tankar om honom. Sålunda skrifver en kongregational-predikant, Rev. W. Kirby, som synes hafva varit ombud eller agent i vestern för Amerikanska Hemmissionssällskapet, den 9 januari 1850 till styrelsen i New York, på samma gång som han förordar en af presidenten Blanchard vid Knox "college" i Galesburg m. fl. insänd ansökan om ett anslag af $300 till pastor Esbjörns underhåll **) såsom lutersk "prest" bland svenskarne i Andover och Galesburg: —

"Metodisterna hafva en missionär bland svenskarne i Victoria, hvilken predikar för sådana, som samlas för att höra honom. Han är en intelligent man, men utan skolbildning. Han arbetade några år i Victoria såsom smed, men nu och sedan några år egnar han sig åt sina landsmäns bästa. Han betjenar (dem) i så väl timliga som andliga saker; hjelper dem att erhålla land; har tagit eller dragit bort flera hundra från (profeten) Janson i Bishop Hill, hvilken är en annan Josef Smith (mormonprofeten), och har förskaffat åt deras sjuka läkarehjelp. Han är väl hemmastadd i det engelska språket, har en amerikansk hustru, *synes i sanning vara en Christi efterföljare*, †)

*) Ibid. sid. 123.

**) Denna ansökan bifölls och en summa af 300 dollars för året anslogs till Esbjörns understöd på bl. a. detta uttryckliga vilkor: "Att ni (Esbjörn) isynnerhet beflitar er om att predika nödvändigheten af nyfödelse genom Guds Ande, och att icke intaga någon till medlem i församlingen eller admittera någon till Herrens nattvard, som icke gifver skäl för att han är född på nytt." Ibid. 129.

†) Kursiveringen vår.

har organiserat en klass af 20 medlemmar och *söker vara* hvad han försöker att vara — *nyttig i sin Mästares tjenst.*"

Således se vi att icke alla, ehuru tillhörande skilda läger, målade honom i fula färger eller sökte att lägga honom till last oädla afsigter eller orena bevekelsegrunder. Och hundratals bland de första nybyggarne, hvilka bo spridda här och der öfver detta vidsträckta land, hålla ännu, der de tyngde af ålder gå stapplande mot grafven, hans namn kärt och med tårfylda ögon tänka och tala de ofta om de förra dagar, då de sutto vid hans fötter och lyssnade till det ord, som blef till frälsning för deras själar.

Qvicktänkt och beslutsam var han aldrig rådlös eller försagd utan fann sig alltid, äfven under de mest brydsamma eller besynnerliga omständigheter. Så berättas det, att en gång, då han predikade för amerikanarne i Victoria, var mötet utsatt att hållas i skolhuset söder om staden. Han kom dit i rätt tid, en del folk var också samladt och flera kommo efter hand, men der fanns intet ljus — ingen hade tänkt på att taga ljus med sig. Kolsvart mörker rådde i skolhuset. Han kunde knappast se sin egen hand, långt mindre någon menniska; men en stor hop var der. Då stod han upp och läste med eftertryck — han kunde just icke sjunga — första versen ur denna psalm på engelska:

"*How dark our fallen nature is*" eller som den lyder på svenska:

"Hur mörkt vårt fallna tillstånd är!
Vår synd, hur djupt den går!
Hårdt satan snärjer själen här
I syndens boja svår!"

Derpå uppsände han en kraftig bön och så predikade han väldigt, så att stenarne kunde röras, öfver "mörkrets barn och mörkrets gerningar," med anledning af vår Frälsares

ord: "Menniskorna älskade mörkret mer än ljuset, ty deras gerningar voro onda," Joh. 3: 19. Men folket deromkring glömde aldrig sedan att taga ljus med sig.

Ett annat exempel på hans stora sinnesnärvaro, huru som han var alltid redo och färdig att taga i tu med hvad som förekom och aldrig stod rådlös, berättas. En dag, då han var ute och besökte folket i "settlementet" vester om Victoria och kom till Gustaf Bratts, fann han att eld hade utbrutit i taket på huset. Utan vidare hoppar han ur vagnen, springer upp på taket, kastar af sig rocken och börjar att med den bearbeta elden för att qväfva den. Rocken vardt naturligtvis förstörd, men han lyckades släcka elden och sålunda rädda huset, hvilket kanske icke hade varit så lätt att göra, om han skulle ha väntat tills han fått nödig hjelp med vatten m. m. Handfallen eller försagd var han aldrig.

Fullkomligt amerikaniserad till skick och tänkesätt, vänlig och broderlig i sitt umgänge, var han alltid redo och villig att tjena andra, men ville aldrig för egen del, så vidt han kunde undvika det, vara någon till besvär. Häri gick han kanske allt för långt. Så hände det sig mer än en gång, att han hungrig och genomvåt in på bara kroppen efter en lång resa kunde komma fram sent på aftonen till något ställe för att hvila öfver natten, men hellre än att vara husets folk till besvär, för så vidt han icke var närmare bekant med dem, gick han till sängs utan både mat och ombyte. Och det var på detta sätt, han ådrog sig den sjukdom, som slutligen ändade hans lif. Han brukade ofta säga: "En ung predikant, huru skicklig eller vältalig han än må vara i predikstolen, hvilken söker att spela herre eller 'prest' i umgänget med folket och som ej kan eller är villig att borsta sina egna stöflar eller betsla sin häst, men förväntar att *blifva uppassad*, han duger icke till metodistpredikant, och han gör klokast att ju förr ju hellre gå tillbaka till sitt förra yrke, om han

haft något, eller söka någon annan sysselsättning; ty lika litet som en fin uppsträckt herre duger till storsjöfiskare, så duger en sådan till menniskofiskare."

Han lade — och det med rätta — stor vigt på husbesök. "Predikan är långt ifrån allt," sade han, "hvad en metodistpredikant har att uträtta. Lika mycket som I befliten eder om att i kyrkan dela *Guds ord* rätt, så vinnläggen eder om att sköta *Guds hjord* rätt. Den enskilda, särskilda själavården, husbesöken, kommen i håg det, är af lika stor vigt och betydelse som predikan. Besöken folket i deras hem. Bedjen med dem; talen med barnen. Gån aldrig förbi en enda dörr, som står öppen för eder. Gån lika ofta och lika gerna, ja oftare, till de fattigaste och ringaste som till de rikaste och mest framstående. Gören ingen åtskilnad. Stannen ej länge på något ställe. Den metodistpredikant, som säger sig icke ha lust eller fallenhet för husbesök har totalt misstagit sin kallelse eller som, hvilket värre är, försummar dem eller är likgiltig för dem, är otrogen både Christus och Herrens folk. Husbesök äro en börda, en pläga, ett kors för den predikant, som icke har Christi sinne eller ej lifvas af Guds kärlek, men de äro en underbar välsignelse, ofta mera så än många predikningar, för en hvar, som söker att troget och ärligt hålla sitt ordinationslöfte såsom metodistpredikant." *)

En gång då han predikade i Victoria-kyrkan och mycket folk var närvarande, var der mycket barnskrik. Det var något störande, dock allra mest för de stackars mödrarne, hvilka, då de icke kunde tysta de små, beredde

*) "Tiderna ha förändrats! Husbesök passa icke i våra dagar! Folket bryr sig icke om dem," säges det. Är det verkligen så? Månne det icke emellertid är endast svepskäl? Vid vårt besök i Sverige för ett par år sedan hörde vi i många församlingar klagas öfver, att husbesöken voro så godt som alldeles försummade, och vi funno också att många predikanter aldrig gjorde husbesök — de sade sig hafva

sig att gå ut. Då Hedström märkte detta, ropade han: "Låten barnen skrika. Jag skall söka till att öfverrösta dem med min predikan. Sitten stilla, systrar! Om icke mödrarne få taga sina barn med sig, när skulle då somliga af dem kunna komma till Herrens hus? Gud välsigne barnen! Och Gud välsigne mödrarne, som hafva sina barn med sig!" Sådant var hans sätt. Och derigenom vann han ock folkets allmänna kärlek och deltagande.

Han hade äfven ett eget men verksamt sätt att, utan vare sig ord eller påstötningar, väcka kyrkosofvare. Jag var närvarande vid ett tillfälle då han predikade, då en broder R . . . ., hvilken hade den fula ovanan att nästan alltid, isynnerhet om vädret var något varmt, ta sig en god lur i kyrkan, efter en stund slog igen sina ögon och snart satt försänkt i djup sömn. Då Hedström fick se honom, tvärstannade han plötsligt i sin predikan, vände sig mot det hållet der han satt, blickar skarpt och stadigt på sofvaren men säger icke ett ord. En graflik tystnad råder i kyrkan. Hela församlingen vänder sig instinktmessigt åt samma håll som predikanten; ögonblickligt slår sofvaren upp ögonen och stirrar förfärad, som om han blifvit nedsläppt från skyarne, omkring sig på de hundrade, som ha sina ögon fästade uppå honom. Den hemska tystnaden väckte sofvaren. Hedström fortsatte sin predikan alldeles som om ingenting händt, men säkert är, att broder R . . . . somnade icke i kyrkan den dagen något mer — och ingen annan heller.

En dag under koleraåren, då många föllo för den

"ingen tro till dem." Och förhållandet är icke stort bättre i detta land. Vi befara, att den egentliga och verkliga orsaken till detta förhållande är icke att söka hvarken i "förändrade tider" eller i likgiltighet hos folket, utan deri — gifve Gud att vi misstaga oss — att den ömhet för själarne som alltid åtföljer Christi sinne och Guds kärlek — *sann, lefvande religion* — saknas hos mången allt för mycket. — *Utg.*

hemska gästen, kom Hedström till gamle Crofts vester om Victoria, huruvida det var endast på husbesök eller för att hålla möte, veta vi icke. Nog af, när han inträdde i huset, fann han att en skunk hade kommit under huset och att den, fastän icke nu der, hade lemnat sin vederstyggliga lukt efter sig. Husets folk, isynnerhet fruntimmerna, voro nästan utom sig häröfver och beklagade sig för Hedström att så skulle händt. "Deröfver skolen I ej vara ledsna," sade han glädtigt. "Detta är det allra bästa, som kunnat träffa eder i dessa tider. Skunkens lukt är ett förträffligt motgift mot kolerasmittan. Så nu, Gud vare lof, behöfven I icke vara oroade för någon kolera detta år!"

Hedström och fritänkaren. — Pastor P. Newberg berättade följande: Det sades vara ett riktigt fritänkare-näste bland amerikanarne i närheten af Cambridge eller Red Oak-skogen. (Cambridge är tingsplats i Henry "county" och Red Oak-skogen ligger helt nära Bishop Hill.) En gång då Hedström och jag voro ute på en predikotur, stannade vi utanför en gård för att vattna hästen. Der bodde en fritänkare. Han kom snart ut och gaf sig i språk med oss. Han ville ju veta hvilka vi voro och hvad vårt göromål var. Hedström svarade, att vi voro predikanter och vårt göromål var att uppsöka och föra förirrade själar tillbaka till Gud och det rätta fadershuset. Fritänkaren genmälde då: "Det var ett besynnerligt och föga lönande göromål att söka efter sådant, som icke finns, ty han trodde icke för sin del, — sade han — att någonting sådant som menniskosjälar fanns till." Hedström, hvilken icke var just en dålig disputerare, utan tvärtom klar och logisk samt ofta qvick i sina framställningar, sökte att resonnera med fritänkaren en stund, men då denne i likhet med de allra flesta sina gelikar hvarken ville gifva eller mottaga reson utan förklarade, att det var icke mer med menniskan än med hästen när

hon är död och gången, så svarade Hedström: "Om du icke håller dig bättre än en häst, så får du väl göra det, om du behagar, men jag vet, att jag har något som är högre. Emellertid lönar det sig föga att resonnera med en man, som icke räknar sig högre än en häst utan söker stå på djurens ståndpunkt." Och så lemnade vi honom.

Hedström och de nödstälda kolonisterna. — För de arma menniskorna på Bishop Hill var Hedström en verklig barmhertighetens engel. Hösten 1846 och vintern 1847, säger en gammal Victoria-bo, for han minst ett par gånger i veckan till Bishop Hill, och ofta tog han med sig derifrån vagnen full med sjuka personer, hvilka han förde till sitt hem i Victoria eller skaffade vård hos andra. Och mången gång kunde man få se fem à sex sjuka menniskor ligga på golfvet omkring kaminen i stockhuset der han och hans familj bodde. "Ingen man, hvarken då eller nu, skulle vilja göra hvad han gjorde för sina arma, nödstälda medmenniskor — säger vår sagesman — och hvad pengar han hade uppoffrade han villigt i sådana kärleksverk."

Sådan var *Jonas J. Hedström*, metodismens apostel bland de svenska invandrarne i de vestra staterna. Aldrig rådlös eller försagd, men alltid redo och villig att både med råd och dåd söka hjelpa och rädda de elända, var han i sanning en "förmaningens son," en "räddande engel" för de fattiga och rådlösa nykomlingarne. Med ett ord: han var *en Christi efterföljare, som sökte vara nyttig i sin Mästares tjenst*, och hans minne lefver också ännu i välsignelse i mångas hjertan.

NIONDE KAPITLET.

De första tolf medhjelparne under tio-års-perioden 1845—55 — Deras lif och verksamhet.

John Brown, den förste medhjelparen, "döpt med Ande och eld," började leda möten 1848, intogs i Rock River-konferensen 1852. — *C. P. Agrelius*, "den godmodige," 26 år lutersk prest, 33 år metodistpredikant, assistent i Betelskeppet 1848, 49, intogs i Wisconsin-konferensen 1851. — *Andrew Erikson*, "den Johannes-like," begynte predika såsom metodist 1849, intogs i Rock River-konferensen 1850. — *A. G. Swedberg*, "omtyckt men ostadig," intogs i Rock River-konferensen 1851, öfvergaf metodistkyrkan 1852 och blef baptist. — *Peter Cassel*, "den fridsstiftande," förordnad till vårdhafvande i New Sweden, Iowa, svenska metodismens första sjelfständiga församling, år 1851. — *Peter Challman*, "svenska metodismens Boanerges," intogs i Rock River-konferensen 1853. — *E. Shogren*, svenska metodismens "vänsälle vältalare," intogs i Rock River-konferensen samtidigt med Challman. — *S. B. Newman*, "svenska metodismens Nestor," predikant i södra Metodist-kyrkan i sex år 1845—51, intogs i New York-konferensen 1851 och utnämndes samtidigt till assistentpastor i Betelskeppet. — *Peter Newberg*, "den fromsinte och varmhjertade, allas vän," lokalpredikant 1854, intogs i Peoria-konferensen 1856. — *Olof Hamren*, "den eldige svensken," intogs ena dagen i konferensen och utnämndes till Jamestown, N. Y., och följande dag "var han icke mer, ty Gud tog honom." — *Samuel Anderson* och *John Tidlund*, svenska metodismens banbrytare i Minnesota.

JOHN BROWN.

Den förste, som i den första tiden, år 1848, begynte att "hålla möten" såsom Hedströms medhjelpare, var *John Brown*. Han var en "hafvets son," och såsom sjöman hade han kommit till Amerika. Han var dansk till börden, född den 23 december 1813 på ön Alsen, tillhörande Sleswig, men uppvuxen bland en tysktalande befolkning blef tyska språket hans egentliga modersmål, hvadan ock hans tal röjde en stark tysk brytning. När han först kom till Amerika är oss obekant, men den 14 maj 1843 gifte han sig i New York med en tyska från Holstein, *Johanna Baden*, som ock blef honom en trogen hjelparinna genom lifvet. Hon lefver ännu, 86 år gammal, och bor hos en af sina döttrar i Tulare, Kalifornien. När och hvar han blef omvänd, eller när och hvar han kom i beröring med Erik-jansarne, veta vi icke, men redan 1847 finna vi honom på Bishop Hill. Här stannade han emellertid icke länge, utan missberäknad och missnöjd likasom många andra, både med profet, profetior, lära och lefnadsförhållanden der, begaf han sig snart derifrån och slog sig ned i Lafayette, en liten stad omkring åtta eng. mil öster om Victoria. Här slöt han sig genast till metodisterna. Han hade redan lärt känna Hedström något vid dennes besök till Bishop Hill, men nu kom han i närmare beröring med honom. Hedström, hvilken hade ett skarpt falköga att upptäcka slumrande anlag till dugliga predikanter samt särskild förmåga att uppmuntra sådana och sätta dem i verksamhet, såg snart hvad den frimodige, eldige sjömannen dugde till — att han hade både hjerta och hufvud att blifva metodistpredikant. Snart finna vi honom också i full verksamhet, först i och omkring Lafayette och Victoria samt sedan i Andover och Rock Island; och särskildt å dessa senare ställen krönte Herren hans verksamhet med stor framgång

Pastor John Brown.

och välsignelse. Således, innan ännu Agrelius kom till Victoria, 1849, eller Andrew Erikson ens anländt till Amerika, var John Brown i full verksamhet, ehuru han icke intogs i konferensen eller ingick i det regelbundna verket förr än senare. Peter Newberg förenade sig med kyrkan förr än John Brown, såsom vi hafva sett, men Brown vardt predikant långt före Newberg. Hans namn måste derför stå först på listan på Hedströms medhjelpare. Efter att hafva intagits i konferensen, år 1852, sändes han att verka bland norskarne i Leland och Fox River, Lasalle "county," der han stannade i flera år och utförde ett godt arbete. I följd af öfveransträngning, för att icke säga umbäranden, förlorade han emellertid helsa och krafter och redan 1855 nödgades han utträda ur den effektiva verksamheten. Han fick nu en befattning som brovaktare vid *Freedom*, ungefär halfvägs emellan Leland och Ottawa, men fortfor dock under tiden att sköta församlingsvården såsom lokalpredikant. Huru omtyckt han var framgår deraf, att han erhöll som gåfva af församlingen 40 "acres" jord vid "*Otter Creek*," med vilkor att han skulle bosätta sig der och fortfarande betjena församlingen såsom lokalpredikant. Denna lilla farm förvandlade han till en herlig trädgård, den han efter några år sålde för ett vackert pris, hvarpå han byggde sig ett präktigt hus i Leland men efter någon tid flyttade han till Iowa, der han slog sig ned i den lilla staden Nevada i Story "county." Men trots det att hans helsa var allt annat än god, kunde han icke vara overksam utan reste och predikade evangelium både på engelska, tyska och svenska i olika samhällen så långt hans krafter medgåfvo. Och arbetet var icke förgäfves. Så t. ex. omtalas en större väckelse, 1873, i Boone, Webster "county," då många blefvo omvända genom hans verksamhet. Bland andra blef en ung man vid det tillfället vunnen för Herren. Brown besökte honom efter hans omvändelse i butiken der han var

anstäld, talade med honom och uppmanade honom att "egna sitt lif helt åt Herren samt att gå ut och predika," och den unge mannen gjorde så. Nuvarande vårdhafvande predikanten i May street-församlingen i Chicago, pastor J. O. Nelson, var denne unge man.

Samma år, 1873, besökte han ett danskt samhälle fyra mil söder om Dayton, samma "county." Hans arbete kröntes med mångas omvändelse. Men just som rörelsen kommit i full gång nödgades han emellertid på grund af svikande helsa lemna och resa hem. En adventistapostel får höra om väckelsen, gör sig af Brown sjelf, säges det, underrättad om förhållandena och begifver sig till ort och ställe för att se hvad han kan göra. Den adventistiska agitationen var så framgångsfull, att flertalet af de nyomvända omfattade adventismen. När sedermera, sommaren 1875, Brown besökte platsen för att se till huru rörelsen artat sig, rönte han det bittraste motstånd hos de flesta, och fick till och med uppbära tillvitelser af värsta slag. Detta förkrossade honom så, att hans redan svaga helsa led ytterligare men derigenom. Han återvände till sitt hem i Nevada och en dag, då han var sysselsatt med att måla ett staket, träffades han af ett slaganfall, som ändade hans lif, sannolikt i september (?) 1875, och så gick han för att mottaga den trogne tjenarens lön.

* * *

John Brown var en nitisk och verksam pastor, liflig och eldig i sitt predikosätt, träffande i sina tillämpningar och en framgångsfull väckelsepredikant. Han var full af metodist-eld, dock långt ifrån fanatisk. För honom var metodismen allt; "må andra," sade han, "stå vid sin flagg — jag står vid min!" Det fanns ingen tröghet eller lojhet eller liknöjdhet hos honom. Han tog christendomen på allvar. Ofta, isynnerhet under den varma årstiden, kastade han af sig halsduk och rock — stundom

äfven väst — och stod och predikade i skjortärmarne badande i svett med en kraft, som ofta var rent af öfverväldigande. Så berättas att vid ett dylikt tillfälle i Rock Island, under det han talade med anda och lif, den ene efter den andre af de närvarande föll plötsligt till golfvet liksom träffad af ett skott och ropade till Herren om frälsning — och många voro de som den aftonen blefvo frälsta. Vi kunde namngifva flera, hvilka ännu lefva, som gåfvo Gud sitt hjerta och Guds folk sin hand vid detta tillfälle.

Han hade en orubblig öfvertygelse att Christi evangelium är en Guds kraft till frälsning och att det är Guds vilja att alla menniskor skulle blifva frälste, emedan Han utgifvit sin enfödde Son för *alla*. Följande är belysande: Ett lägermöte hade hållits i Leland; jag minnes ej precis hvilket år, men Guds Ande var på färde till syndares väckelse och frälsning. N. O. Westergreen, A. J. Anderson m. fl. voro närvarande. Efter mötets afslutande följde några af oss med Brown till hans hem, vid Otter Creek, der vi stannade öfver natten. Predikan var utlyst att hållas på qvällen i skolhuset. Westergreen predikade och enligt den tidens vanliga sed öppnade han sjelf mötet med bön. När allt var slut vände sig Brown till predikanten och sade allvarligt till honom: "Nils, du har syndat! Du måste bedja Gud om förlåtelse! Du bad Gud i din bön, att Han skulle ge dig *bara en enda själ!* Huru kunde du våga att bedja en sådan bön? Har Gud icke lofvat att frälsa *alla?* Har icke Christus dött för *alla?* Beder Han icke för *alla?* Nils, du har syndat! Bed Gud om förlåtelse — och det genast! Hade du bedt om *alla*, som voro här, så hade du tvifvels utan fått *en*, men nu fick du *ingen*. Nils, du har syndat!" Broder W. blef blodröd i ansigtet, häpen, förvirrad och sökte framstamma något som ursäkt, men Brown invände: "Hvar har du fått löfte om att bedja *bara om en enda själ? Nils! bed aldrig så mer.*"

Vid ett af den tidens underbara lägermöten, jag tror att det var vid Victoria, då Herrens arm var uppenbarad till syndares omvändelse, kom en drucken man till Brown en afton och bad honom att bedja för sig. Mannen hade nemligen trots sitt berusade tillstånd kommit under djup öfvertygelse af synd. På sitt rättframma sätt sade Brown till honom: "Man, du är ju drucken! jag kan icke bedja med dig nu. Gå bort och sof ruset af dig, och kom sedan tillbaka, så skall jag bedja för dig!" Mannen lydde och om en timma eller så återkom han och sade till Brown: "Bed nu för mig! Nu är jag redig." Vare sig härmed hur som helst, nog af, Brown bad för honom och efter en stund bekände mannen omvändelse. Följande morgon då Hedström kom på lägergrunden berättade Brown för honom, hvilket välsignadt möte de haft föregående afton. Men Hedström, i stället för att visa sig glad öfver detta, svarade Brown liksom snäsande och sade: "Jag har hört, att du icke hade bättre förstånd än att bedja med en drucken man." Brown kände sig för tillfället så nedstämd, att han kunde knappast svara ett ord. Men någon tid derefter, då Hedström kom till Browns hem, bad han honom om förlåtelse och sade: "Det har visat sig att den mannen, som du, broder, bad för den natten, blef verkligen omvänd!" Och det bör tilläggas, att mannen lefde derefter i många år ett lyckligt och nyttigt lif och dog såsom en christen. Alltså en belysning och ett bevis på Guds frälsande kraft under alla omständigheter, för så vidt endast menniskan allvarligt söker Honom.

Då han fungerade som vårdhafvande predikant bland norskarne i La Salle "county" samt på samma gång var anstäld att vakta tullbommen vid Freedom, kom en dag ett ungt par till honom och önskade att blifva vigda, men de tycktes hafva ofantligt brådt. Brown, som lyckligtvis var hemma, gjorde också processen kort. Han lät dem

sitta qvar i åkdonet, berättas det, under det han framstälde de sedvanliga frågorna; derefter uppmanade han dem att taga hvarandra i hand och läggande sin hand på deras till besegling på deras förbund förklarade han dem äkta makar i Herrens namn; och dermed var ceremonien slut, och "de foro sin väg och voro glada."

Vid ett tillfälle i Goughs skolhus vester om Victoria, predikade han en gång öfver de orden: "Men dessa mina fiender, som icke ville att jag skulle regera öfver dem, fören dem hit och nedgören dem inför mig." Den rörelse, som grep folket, då han på sin tyska brytning med stort eftertryck på hvarje ord, pekande med handen framför sig, långsamt sade de sista orden: *"fören dem – hit – och – nedgören – dem – inför – mig,"* är omöjlig att beskrifva. Jag har hört flera, som åratal derefter talat derom. Den som kom under hans inflytande kunde icke gerna undgå att träffas.

En gång — jag var närvarande — predikade han om tron, om *hvad det är att tro* o. s. v. Som han var i fullaste fart med att utveckla sitt ämne, tvärstannade han plötsligt, tog fram en pennknif ur sin västficka, räckte ut handen med pennknifven och vinkande till en liten treårsgosse, som satt i sin moders knä i första bänkraden, sade han: "Kom, Johnnie, så skall du få denna vackra knif!" Qvickt som blixten hoppade gossen ur moderns knä, tog knifven ur Browns uträckta hand; sprang tillbaka till modern och hållande knifven i handen utropade gossen förtjust: "Se, mamma, sådan vacker knif!" "Se der," ropade Brown, "hvad det är att tro! Gören I på samma sätt! Tagen Gud på Hans ord! Gören inga invändningar, och gåfvan och glädjen är eder."

Sådan var John Brown. Sådant var hans sätt. Han var en god man, en sann christen. Hans namn, ehuru ej så allmänt kändt, är dock i kärt minne hos mången.

CARL PETTER AGRELIUS.

Den andre i ordningen bland de tolf medhjelparne under de första tio åren var *Carl Petter Agrelius*, en fullständig kontrast både i temperament, gåfvor och energi mot den föregående. Han har emellertid äran att vara pastor Hedströms förste medhjelpare eller assistent i Betelskeppet, år 1848–49, samt sedan broderns i Victoriakretsen. Likaledes är han den förste svenske predikant, som predikat metodismen bland skandinaverna i Wisconsin och Minnesota. I 26 år hade han varit lutersk "prest" i Sverige, men under hela denna tid fullkomligt främmande för allt andeligt lif. Med "höga tankar om sin presterliga makt och myndighet samt en trångbröstad tro på den rena läran och den allena saliggörande kyrkan," såsom han sjelf säger, kom han till detta land år 1848 i akt och mening att begynna lutersk verksamhet här.

Emigrationen från Sverige till Amerika hade just börjat taga fart år 1848. Under sommar- och höstmånaderna detta år förgick sällan någon vecka att icke något fartyg, stundom flera, med svenska immigranter anlände; och Betelskeppet var till följd deraf ständigt öfverfyldt af ankommande eller afgående immigrantskaror. En dag rapporterades att ett större skepp med flera hundra svenska invandrare ombord hade på morgonen ankrat på strömmen. Pastor Hedström och hans påpasslige vaktmästare och roddare Peter Bergner begåfvo sig genast ombord för att helsa nykomlingarne välkomna, bistå dem med råd och upplysningar samt inbjuda dem till aftongudstjensten i Betelskeppet. Bland den stora skaran, som trängde sig omkring dem och med spänd uppmärksamhet begärligt lyssnade till deras vänliga ord, var en ståtlig, femtioårs man, som genom sitt distinguerade utseende, sin presterliga klädedrägt och sitt talesätt genast ådrog sig

Pastor C. P. Agrelius.

deras uppmärksamhet. Så snart tillfälle gafs presenterade han sig sjelf såsom lutersk "prest," *pastor C. P. Agrelius*, nu senast komminister i Pelarne församling, Linköpings stift (?).

Carl Petter Agrelius, östgöte till börden, föddes den 22 oktober 1798, hvar är oss okändt. Han studerade vid Upsala universitet och prestvigdes sannolikt 1822. Efter 26 års verksamhet såsom statskyrkoprest greps han af amerikafeber, och i sällskap med ett större följe emigranter anlände han i juli eller oktober 1848*) till New York. Huruvida han var åtföljd af sin familj eller ej vid detta tillfälle, veta vi icke. Han stannade emellertid i New York och försökte genast eller så snart han hunnit göra sig någorlunda bekant att upprätta en svensk lutersk församling derstädes, men försöket misslyckades totalt. Han var visserligen en from, välmenande man och från statskyrklig synpunkt äfven gudfruktig, men han saknade icke allenast andlig erfarenhet utan äfven gåfvor och förmåga att genomdrifva ett sådant företag och ännu mindre att elda andra för saken. "Gamle Agrelius" var med ett ord icke danad till ledare, han hade icke fasthet, frimodighet, energi eller entusiasm nog att leda andra. Det kom sig naturligare och lättare för honom att ledas än att leda.

Sedan han misslyckats i sitt försök att bilda lutersk församling begynte han att mera förtroligt umgås med pastor Hedström, samtala med honom i andliga ämnen, bevista både klassmöten och andra gudstjenster i Betelskeppet samt på Hedströms uppmaning gång efter annan predika eller leda möten derstädes. Genom detta hans intima umgänge med Hedström, hvilken både med lära och föredöme "framstälde för honom ännu grundligare Guds väg," fick han snart ögonen öppna icke allenast

*) Uppgifterna äro härom stridiga. Sannolikt reste han från Sverige i juli och kom till New York i oktober.

för det oklara och obibliska i sin gamla teologi och det haltande eller halfhjertade i sin christendom, men han insåg äfven, erkände och bekände sitt oomvända tillstånd, sökte och fann sina synders förlåtelse genom tron på Guds Son, kastade från sig så godt han kunde sin liflösa kyrkliga stelhet och begynte att i någon mån besjälas af en friare och frimodigare anda. Nu förenade han sig omedelbart med metodistkyrkan, erhöll efter någon tid lokalpredikantfullmakt, anstäldes som assistent i Betelskeppet och innehade han denna tjenst ett år eller till hösten år 1849, då han sändes till Victoria, Ill., för att blifva medhjelpare åt pastor Jonas J. Hedström. I sällskap med E. Shogren m. fl., hvilka nyligen kommit öfver från Sverige och som på pastor Hedströms tillstyrkan beslutat resa till samma plats, lemnade han New York och kom fram i oktober till bestämmelseorten, der han helsades välkommen af Hedström och genast begynte att trots väder och väglag dagligen vandra omkring och predika i stugorna. Och under hela vintern till långt fram på våren, i sex månader, höll han på på detta sätt. I sanning något helt annat än att sitta som välbeständ kommminister i ett fett pastorat i det rika Östergötland! Och åratal derefter talade folket i Victoria ofta om *Gamle Agrelius*, "hurusom han vandrade omkring i smuts och köld och predikade i stugorna för några få åhörare."

Under denna tid hörde förf. honom en gång. Det var på juldagsmorgonen 1849. S. k. julotta hölls i Crofft's hus ett par mil vester om Victoria. Agrelius predikade. Detta var första och sista gången jag såg och hörde honom. Sedan dess ha vi aldrig träffats, ehuru vi brefvexlade en och annan gång med hvarandra då jag redigerade *Sändebudet*. Hans predikan denna morgon gaf mig det intrycket om honom, att han visserligen var en fromsint och välmenande man, men utan vidare magnetism. Han talade långsamt och lojt såsom en, som icke är

eldad eller lifvad af sitt ämne. Men det kan ju hända att han var icke riktigt "varm i kläderna" ännu, såsom man säger, ty mycket hos honom påminte om den forne "luterske presten."

På föranstaltande af en inflytelserik amerikansk metodist i Chicago eller Evanston (Orrington Lunt?) som intresserade sig mycket för skandinaverna och som garanterade hans underhåll under det första året, sändes han på våren 1850 till Spring Prairie (Cambridge?), Wisconsin, för att begynna missionsverksamhet i de norska nybyggena deromkring. I juli 1851 intogs han på prof i Wisconsin-konferensen. Vid samma konferens upptogs norska missionen under konferensens vård, då han tillika med *C. Willerup*, som missiverats hit från Genesee-konferensen, utnämndes till missionärer bland norskarne och Agrelius stationerades i Primrose, Wis. På detta fält stannade han i tre år eller till hösten 1854, då han sändes tillika med Sam. Anderson till svenska missionen i St. Paul, Minn., och följande år 1855 till Marine, Chisago "county." Här stannade han i flera år, byggde sig ett litet stockhus på ett stycke land som han köpt vid "Big Lake," och "gående till fots mil på mil genom skogarne predikade han oupphörligt i de stora svenska nybyggena."

På våren 1860 dog hans svärson, *Sam. Anderson*, i Wisconsin. På dotterns önskan bevistade han begrafningen och en tid derefter flyttade han till hennes hem. Genom denna flyttning skildes han emellertid från svenska verket inom Minnesota-konferensen, men betjenade sedan åtskilliga norska församlingar eller kretsar i Wisconsin, såsom Coon Prairie, Hart Prairie, Primrose och Highland. Under dessa år ifrade Agrelius mycket för att en norsk metodisttidning skulle komma till stånd, och vid Wisconsin-konferensens årsmöte, i Broadhead 1865, inlemnade han äfven ett memorial rörande denna

sak och sade sig vara villig, om så skulle behöfvas, att åtaga sig redaktionsbestyret, men man ansåg att tiden var icke ännu inne för en norsk tidnings utgifvande, hvadan memorialet bordlades. Följande år, 1866, blef han förklarad öfverårig, men skötte under ett år norska församlingen i Willow River och dermed var hans egentliga predikoverksamhet afslutad.

Nu slog han sig ned i ro på sin farm i Marine, Minn., och bodde der till 1878, då han flyttade till sin yngste son i Deer Park, St. Croix "county," Wis., och i dennes hem, vid 83 års ålder, "mätt af lefvande och glad att få gå hem for han hädan i stor frid," den 18 augusti 1881, efter att hafva sökt tjena Herren i 59 år — 26 år såsom lutersk prest och 33 som metodistpredikant.

Precis på dagen, tolf år efter honom — den 18 augusti 1893 — afsomnade hans maka, *Anna Elisabeth Agrelius*, "jublande i Herren," 84 år gammal.

* * *

Agrelius var en godmodig och gudfruktig man. Hans mest utmärkande karaktersdrag var jemnmod och frånvaron af all slags hetsighet eller häftighet. "En ståtlig, ärevördig gråhårsman" var han dock "liten i sin ande." Fromsint som ett litet barn, med ett fogligt och fridsamt lynne, andades han endast välvilja mot alla och bar allt som mötte honom med jemnmod, "*alltid älsklig* — säger en, som kände honom väl — *både i med och mot.*" Han var språksam och sällskaplig i umgänget, vänlig och välvillig mot alla samt ville gerna vara alla till lags. "Gästfri nästan ända till ytterlighet — hans hustru honom lika — var det honom en glädje att välkomna och undfägna så väl vänner och bekanta som främlingar i deras lilla tarfliga stockhydda när som helst och man kände sig alltid hemma vid hans bord och under hans tak."

Såsom predikant gjorde han ingen furore. Hans

kunskaper voro goda men gåfvorna små. I predikstolen var han tråkig och torr. Hans predikningar voro enformiga och tröttande, för att icke säga söfvande, dock alltid vänliga samt affattade i sådana "mjuka" ordalag, att ingen kunde gerna taga anstöt eller såras af hvad han sade. Det han talade var godt, men det var ingen vidare drift i framförandet, icke mycken djupsinnighet i tankegången, ej heller mycken känsla eller kläm i hans tal. Orden föllo från hans läppar droppvis, sakta och stilla, som om han tvekat att uttala dem. Med ett ord: han "*for sakta med menniskor*," såsom det hette i gamla öfversättningen. Sådant var hans sätt och derför kan han icke klandras. Det är icke så lätt för en femtioårs man att befria sig från gamla vanor, hvilka man så att säga sammanvuxit med i tjugosex års tid! Och sannolikt är, att ingen annan med lika små gåfvor som han skulle ha gjort bättre om ens så bra.

En yngre predikant, hvilken hade temligen höga tankar om sig sjelf, beklagade sig en gång öfver Agrelius, att "han var då ingen predikant alls." En framstående medlem, som var närvarande och hörde anmärkningen, genmälte genast: "Blotta närvaron af en sådan man som Agrelius i predikstolen gör ett fördelaktigare intryck på flera menniskor än andra predikanters predikningar."

ANDREW ERIKSON.

När några af de unge män, hvilka Hedström hoppades skulle i en snar framtid blifva hans medhjelpare i det påbegynta verket, i början af 1850 räckte honom handen till farväl och styrde sina steg till Kaliforniens lockande guldfält, hade Herren redan andra i beredskap som kommo honom till hjelp — bland dem *Andrew Erikson.*

Pastor Andrew Erikson.

Om denne fromsinte och fridsamme man hafva vi ingenting storslaget att förtälja, men hans hjertevarma fromhet, hans "Johannes-lika" väsénde, hans oförargliga sätt, hans trägna och outtröttliga arbete, både att resa och predika, gjorde honom till en Herrens tjenare, som kyrkan icke behöfver skämmas för. Om honom kan i sanning sägas: "Han gjorde hvad han kunde;" han "var trogen i det lilla!"

Andrew Erikson var född i Röste by, Bollnäs socken, södra Helsingland, den 8 juli 1815. I sina ynglingaår omvänd till Gud bland de s. k. "läsarne" samt tvingad af Christi kärlek begynte han snart efter sin omvändelse att "tala Guds ord," såsom det heter. "I de trakter, Gestrikland och södra Helsingland, från hvilka Erikjansarne för några år sedan utvandrade, började nu andra, som icke voro Erik-jansare, att tänka på utflyttning till Amerika. Deribland voro flera allvarliga christna; men de ville icke begifva sig af utan att hafva en christlig lärare med sig." Planen vann ganska stor anslutning, och den 29 juni 1849 afreste en skara af omkring 140 själar från Gefle å svenska skeppet *Cobden* under pastor L. P. Esbjörns ledning, bland dem Andrew Erikson och hans hustru. Utan vidare äfventyr landade sällskapet i New York i slutet af augusti eller början af september. Derifrån ämnade man ställa resan till Victoria, Ill., men af vissa orsaker vardt denna plan förändrad, och kosan stäldes till Andover, Ill., i stället. *)

*) När pastor Esbjörn fick veta genom pastor O. G. Hedström i New York, att metodist-kyrkan omöjligen ville eller kunde understödja honom såsom lutersk "prest", utan derest han önskade äta hennes bröd måste han öfvergå till Metodist E.-kyrkan, och han så vände sig till Amerikanska Hemmissions-sällskapet (kongregationalkyrkan) med förfrågan om det sällskapet vore villigt att understödja honom såsom "lutersk prest" samt fick ett uppmuntrande svar och dessutom fått löfte af ett "land-kompani," som uppköpt ett större landområde i Henry "county," Ill., och utlagt på vanligt amerikanskt

Resan gjordes på vanligt sätt först med kanalbåt till Buffalo och sedan med ångbåt till Chicago. Under färden öfver de stora sjöarne utbröt koleran och flera, både barn och äldre, dogo. Sedan Detroit passerats, dog ett af pastor Esbjörns barn och blef i en mycket skröplig kista begrafvet i en sandbank på stranden af sjön St. Clair. Från Chicago begaf sig sällskapet till Andover. Andrew Erikson stannade dock icke länge här, utan på uppmaning af Hedström, hvilken strax efter ankomsten besökte platsen, flyttade han med andra flera till Victoria, som hade ett vida sundare och friskare läge och der också under dessa hemska koleraår mycket färre dödsfall inträffade än hvad förhållandet var i Andover.

Här förenade han sig nästan omedelbart med metodist-kyrkan och i honom fick Hedström en trogen och alltid villig medhjelpare, hvilken han kunde tryggt lita på under alla omständigheter och som också öfverallt der han framfor vann folkets odelade förtroende. Om denne sannt fromme, orubblige man yttrade Hedström: "Andra predikanter hafva gåfvan att bryta vilda prairien, men Andrew Erikson behöfs att sköta och vårda plantorna." Exemplarisk i sitt lif, kan det jemförelsevis (i miniatyr) sägas om honom såsom om hans Mästare: "densamme alltid och allestädes." Såsom talare hade han ingen särskild begåfning, men innehållet i hans tal var godt — eller såsom en framstående broder i Dayton, Iowa, efter att hafva lyssnat till hans predikan en gång sade: "Ja, broder Eriksons gåfvor äro icke stora, men *det är rent hvad vi få.*" — och fromma, enfaldiga hjertan, för hvilka Christus och Hans frälsning och icke predikstols-grannlåter voro hufvudsak, tyckte alltid om att höra honom. Att samtalsvis leda sökande själar till Christus, deri var

sätt, neml. på papperet, staden Andover, om 10 "acres" land till en svensk lutersk kyrka, beslutade man sig att ställa kosan till Andover. "Luterska Församlingarnes Historia," *E. Norelius*, sid. 35.

han en mästare, och mild och medlidsam som han var visste han ock hur att "tala med de trötta i rättan tid." Om det någonsin kan utan öfverdrift sägas om någon menniska, att "det bor intet ondt i henne," så kunde det i sanning sägas om Andrew Erikson.

Han var fullkomligt fri från partisinne, ehuru fast och bestämd i sin egen tro och bekännelse. Ej heller gaf han sig nånsin ut i några djupheter eller något som han ej kunde gå i land med. Detta kan kanske bäst illustreras genom hans läsning af Skriften. Då han kom till något ställe, der han stötte på några långa, krångliga eller krokiga ord eller namn, sade han vanligen blott de två första stafvelserna, — såsom t. ex. *La-o* . . . . eller *Lao - - decko* för Laodicea — så hostade han litet och sedan lät han resten vara. En ogudaktig luteran i Burlington, Iowa, sade en gång till en af våra predikanter om Andrew Erikson: "Han duger icke mycket till att predika, men han är en fasligt beskedlig man!"

Fromsint och försigtig hörde man aldrig ett hårdt ord utgå ifrån hans läppar, utan då han kände sig föranlåten att förmana någon, skedde detta med en foglighet, som fullständigt förtog all möjlighet att förargas. Han predikade en söndags morgon i vår lilla kyrka i Rock Island; ganska många voro närvarande, ibland dem en hel del ungdom — det var vid den tiden, omkring 1854, då fruntimmerna (d. v. s. de verldsligt sinnade, icke de troende), började att utstyra sina hattar med franska artificiella blommor. En af de närvarande, en af våra unga systrar, en af de mest framstående i församlingen, hade en stor bukett af rosor i hatten. Det var vanlig sed på den tiden att efter predikan åtminstone alla de mera "lefvande" bland medlemmarne kommo fram för att skaka hand med predikanten. Louisa H. . . steg också fram. Erikson fattade hennes hand och blickande på hennes blomsterprydda hatt sade han på sitt milda, vänliga sätt:

"Fruktar du Gud!" Orden uttalades på ett sådant ömt sätt, att den unga systern rodnade, slog ned ögonen och brast ut i häftig gråt. På aftonmötet kom hon tillbaka, men då voro blommorna borta. Och hon var icke den enda, som lade frågan på sitt hjerta.

År 1854 sändes han till New Sweden, Iowa, "Brush Creek," såsom platsen då kallades — för att öfvertaga vården af församlingen derstädes. Här stannade han i två år och verkade troget och med framgång i sin Mästares tjenst. Om han icke hade så stora gåfvor eller eldades af sådan entusiasm i predikstolen som mången annan af den första tidens predikanter, var han icke mindre verksam och nitisk. Han var lugn till sitt skaplynne och till följd deraf kanske något slö eller som man säger: "saktfärdig i vändningarne," men han var långt ifrån maklig eller lat, utan han var ihärdig och trägen och drog sig aldrig undan, utan var alltid redo och villig att tjena med de pund han hade. Samma år, 1854, som han kom till New Sweden hade i slutet af april en metodistförsamling organiserats i Webster "county," 175 eng. mil derifrån. Icke mindre än tretton gånger på dessa två år färdades han emellan New Sweden och Webster, fram och tillbaka öfver 300 mil, öfver obanade vägar, genom vilda, till största delen obebodda trakter, och det hände rätt ofta att han nekades herberge hos sina egna landsmän under vägen samt måste tillbringa natten under bar himmel, emedan han var metodistpredikant. Erikson vårdade så godt det stod i hans förmåga i två år detta stora fält, och under en resa till Illinois uppsökte han äfven några svenska familjer sydvest om Burlington, Iowa, och predikade för dem. Hans efterträdare, P. Newberg, organiserade sedan derstädes en liten församling, som blef moderförsamling till nuvarande församlingen i Burlington.

En egendomlig löfhyddohögtid i New Sweden från denna tid, 1855, omtalas. Det var en sed i vårt Israel

att årligen några dagar samlas i skogen — slå läger ibland träden. Församlingen var mangrannt der. Predikanter från Illinois väntades; men ingen kom. Vännerna voro nedslagna och modfälda. Erikson var så godt som ensam att förkunna Guds ord! Hur skall det gå? hvad kan detta betyda? Så frågade man sig. Men Herren kom sjelf i kraft till lägret, så att, så berättades det många år derefter, en herligare eller mera välsignad löfhyddohögtid hade de aldrig förr haft i New Sweden. Bland andra var der en man, hvars namn var Örn; han var luteran men oomvänd. Hans hustru i andra giftet var metodist och genom sin goda umgängelse hade hon förmått honom att gå med till lägermötet och uppsätta ett litet tält. Då han var i färd med att uppsätta det lilla tältet, säger Örn till metodisterna skämtsamt: "Det är ej stort, men det får lof att rymma *två församlingar*." Erikson predikar öfver de orden: "De gå åstad och gråta och bära utsädet med sig, de komma åter med jubel och bära sina kärfvar," Ps. 126: 6. Herren bekänner sig till sin tjenares ord: Örn ligger slagen och ropar till Gud om frälsning. Hans rop vardt hördt — och det af honom uppsatta tältet inneslöt nu blott *en* församling. Örn var sedan en nyttig och trogen medlem af metodistförsamlingen ända till sin död.

År 1856 sändes Erikson till Webster (Swede Bend) och verkade nu uteslutande der. Här stannade han till 1860; då flyttades han till Illinois och stationerades bland norskarne i Leland. Följande år, 1861, utnämndes han till vårdhafvande predikant i Andover. Här hemförlofvade Herren hans älskliga maka, hvilken varit honom under alla dessa år en god och trogen hjelp och i alla afseenden ett verkligt mönster för en predikanthustru. Vid konferensen, 1863, begärde han att blifva förklarad öfverårig och flyttade nu till Swede Bend, Iowa, der han egde en farm. Der bodde och arbetade han under

det hans sex minderåriga barn uppväxte, alltid en villig medhjelpare när han påkallades att predika eller leda andra möten. Herrens hus var honom kärt och "jag såg alltid," säger pastor Berggren, "under min tid i Swede Bend i fader Eriksons ansigte, då han trädde inom tempeldörren, förverkligadt: 'En dag i dina gårdar är bättre än eljes tusende.' "

I september 1878 under vårdhafvande predikantens bortovaro vid konferensen predikade han i den nya kyrkan i Swede Bend öfver 1 Joh. 1: 7 — "Om vi vandra i ljuset, såsom Han är i ljuset, så hafva vi gemenskap inbördes, och Jesus Christi, Hans Sons, blod renar oss från all synd." Detta var hans sista predikan. Följande söndag var han sista gången i Herrens gårdar på jorden. Veckan derefter, just som han gick i sitt vanliga arbete, kom hemförlofningsbudet. Han fanns död några steg från huset. Ingen visste huru det tillgick. Han låg såsom en, som lagt sig på marken för att hvila, med ena handen under sitt hufvud. Hans hustru — han var för andra gången gift — kom ut och blef honom varse och frågade: "Har du lagt dig att hvila här?" Men hon fick intet svar. Han var ej mer; anden hade lemnat stofthyddan. Andrew Erikson hade gått in i sin Herres glädje.

Så insomnade han i Herren utan föregående kamp den 11 september 1878, något öfver 63 år gammal.

ANDERS GUSTAF SWEDBERG.

Om denne man, *Anders Gustaf Swedberg*, den fjerde i ordningen bland pastor J. J. Hedströms första medhjelpare, är icke mycket att säga; han var endast två år ibland oss. Han var emellertid norrländing till börden, född sannolikt 1827 eller 1828 i Hudiksvall, Norra Hel-

singland, eller trakten deromkring. Han kom öfver till Amerika 1849 i det esbjörnska sällskapet och anlände till Andover, Ill., i oktober samma år.

Omvänd i unga år bland de s. k. "Luther-läsarne" eller "Hedbergianerna," såsom de ock kallades, hade han redan i fäderneslandet begynt att enligt det ljus han hade vittna om Guds kärlek och frälsningen i Christus, så att han var icke alldeles ovan såsom talare då han kom till detta land.

Vid framkomsten till Andover, der sjukdomar härjade svårt bland de stackars emigranterna och husrum stodo knappast att få, lemnade Swedberg med andra sällskapet och styrde sina steg till Galesburg. Här kom han genast i beröring med metodisterna, bland hvilka han ock snart kände sig hemma, började så småningom inse sina antinomiska villomeningar och till en del fatta hvad som menas med "fullheten af Christi evangelii välsignelse" samt med lif och anda vittna om Herren och Hans stora frälsning hvarje gång tillfälle gafs. Efter någon tid, på våren 1850, förenade han sig med metodistkyrkan, blef först förmanare, sedan lokalpredikant och följande år, 1851, intogs han på prof i Rock River-konferensen, och i Swedberg fick Hedström, såsom det tycktes, en af sina mest lofvande medhjelpare.

Brown, Agrelius och Erikson voro alla äldre män — Agrelius öfver 50 år, de andra båda nära 40 hvardera — Swedberg deremot var en helt ung man, omkring 21 år, sprittande af lif och ungdomlig hänförelse, med goda kunskaper, rik begåfning som talare och ett vinnande sätt, hvadan han var omtyckt af alla, så väl yngre som äldre, och allmänt fästade man de största förhoppningar vid honom att han skulle blifva till en verklig välsignelse för den unga saken. Dessa förhoppningar gingo emellertid icke i fullbordan. Slutet blef icke hvad början lofvade. Han bestod icke profvet när det gälde att stå.

Icke så, att han föll i synd och drog vanära öfver sig sjelf eller Guds sak, nej! men när "främmande lärdomsväder" började blåsa hade "han icke rot i sig," utan fördes bort af stormen och försvann.

Vid konferensen 1851 bestämdes Swedberg att med Andrew Erikson turvis sköta predikoverksamheten i Victoria-Galesburg-kretsen, hufvudsakligen i Galesburg, der han också bodde. Allt gick väl under vintern. Herren beseglade den unge broderns arbete med själars frälsning, och vännerna jublade.

Men andra dagar kommo. På våren 1852 kom en amerikansk baptistpredikant, en verklig vältalare — hans namn var *Barry* — till staden och begynte hålla möten bland amerikanarne, och snart vardt hela samhället grundligt upprördt af dopfrågan. På sex söndagar förenade sig icke mindre än 106 personer genom neddoppningsdop med baptisterna. Svenskarne blefvo icke oberörda utan ganska många, ett dussin eller flera endast i vår lilla församling, till största delen unga qvinnor, "togo dopet." *) Bland andra som läto omdöpa sig vid detta tillfälle var äfven f. d. skolläraren *Gustaf Palmquist*, broder till bokförläggaren P. Palmquist i Stockholm, som under vintern på pastor Esbjörns uppmaning verkat som lutersk predikant bland svenskarne, och hvilken sedermera blef svenska baptismens grundläggare först i Amerika och några år senare i Sverige. Han "tog dopet" i denna rörelse i Galesburg den 27 juni 1852 och några dagar derefter den 8 juli döpte han de första svenskarne i Rock Island och den 13 i samma månad stiftade han der den första svenska baptistförsamlingen i verlden. Swedberg, sannolikt påverkad af Palmquist, följde exemplet, lemnade metodistkyrkan och blef snart derefter baptistpredikant, först en tid i Rock Island, sedan hade han i flera

*) I ett följande kapitel i historiken öfver Galesburg-församlingen skall vidare talas om denna sak.

år sin verksamhet som predikant i trakten af Lansing, Iowa. Huruvida han ännu lefver eller är död, hafva vi icke kunnat utröna.

PETER CASSEL.

Med undantag af det samhälle, New Sweden, Iowa, der han hade sitt hem och verkade i tre år såsom vårdhafvande predikant, och der hans "minne lefver än i välsignelse," är sannolikt *Peter Cassel* i allmänhet mindre omtalad eller känd, ens till namnet, än kanske någon annan af de första predikanterna eller banbrytarne. Bland alla svenska metodistpredikanter är Peter Cassel emellertid den *ende*, om hvilken det kan sägas, att han lefvat samtidigt med John Wesley, metodismens s. k. grundläggare; samt dessutom den *förste* svenske metodistpredikant, som haft äran att blifva utnämnd till vårdhafvande predikant.

Peter Cassel föddes i Asby socken, Östergötland, den 13 oktober 1790; John Wesley slutade sitt långa välsignelserika lif den 2 mars 1791 — alltså lefde Cassel samtidigt med Wesley i ungefär fem månaders tid. Han vardt omvänd till Gud och fick "smaka den himmelska gåfvan och den tillkommande verldens kraft," genom tron på Guds Son, under en frikyrklig verksamhet eller väckelse, som pågick i hans hemtrakt emellan åren 1825–30; och det lif, som då tändes i hans själ, blef genom Herrens underbara nåd bevaradt.

År 1845 kom han såsom ledare för ett sällskap emigranter till Amerika. Sällskapet bestod af fem familjer, fyra ifrån Kisa, Östergötland, och en ifrån Stockholm, samt några ogifta personer. Detta var ett af de allra första utvandringssällskap från Sverige till Amerika i

detta århundrade. Egentliga anledningen till denna utvandring synes ha varit åtskilliga bref ifrån den i ett föregaende kapitel omnämnda kapten P. von Schneidau till hans fader, major von Schneidau, hvilken bodde i Kisa. Innehållet i dessa bref blef kändt af allmänheten i trakten och utvandringslusten uppväcktes. Meningen var nog ursprungligen att fara till det af Unonius påbegynta svenska nybygget vid "Pine Lake" i Wisconsin, der ofvannämnde kapten Schneidau någon tid bott, men af en eller annan anledning ändrades planen efter framkomsten till New York, och man begaf sig i stället till Iowa. Från New York styrdes färden via Philadelphia till Pittsburgh, och som det på den tiden icke funnos några vidare jernvägar i landet, var denna resa både besvärlig och långsam. Från Pittsburgh fortsattes resan med ångbåt ned för Ohio-floden och sedan upp för Mississippi-floden till Burlington, Iowa, hvarifrån man tågade vesterut, omkring 42 eng. mil, till dess Brush Creek uppnåddes, der man stannade och der det första svenska nybygget i Iowa, *New Sweden,* anlades.

Då församlingen i New Sweden i november 1850 organiserades var Peter Cassel en af de första, om icke den förste, som antecknade sig. Strax derefter vardt han lokalpredikant. Följande år, sedan en viss d:r Smith, som försökt spränga den unga församlingen, blifvit afslöjad och måste lemna trakten samt predikoverksamheten inom kyrkan, vardt Cassel utnämnd till vårdhafvande predikant. Ingen annan af de andra församlingarne, hvarken Victoria, Andover, Moline eller Galesburg, hade ännu sin egen predikant, utan de besöktes endast turvis af Hedström och hans medhjelpare. Challman och Shogren ingingo icke i det regelbundna verket förr än 1853; Newman stationerades icke i Chicago förrän 1853, men församlingen i New Sweden fick sin egen stationerade predikant 1851. Alltså har Peter Cassel äran

att vara den förste svenske predikant, som utnämnts till vårdhafvande i någon svensk metodistförsamling.

Genom ofvannämnda Smith hade hade saken kommit i vanrykte, hvadan det var under mindre gynsamma förhållanden, fader Cassel tillträdde församlingsvården, men han skötte sitt kall på ett värdigt sätt så väl i predikstolen som då det gälde den allmänna pastoralvården, och väl kan det sägas om honom: "hans minne lefver i välsignelse."

"Fader Cassel," såsom han med aktning ännu kallas i New Sweden, var en äkta svensk odalman af den gamla stammen, med bergfast karakter, och ett ädelt sympatiskt hjerta. Han var den ledande själen ej allenast i församlingen men äfven i samhället, och hans mission tycktes endast vara att bemedla frid och endrägt i omgifningen. Derföre sågo ock alla upp till honom med aktning och förtroende medan han lefde och tala om honom med vördnad och kärlek ännu sedan han gått hädan.

D:r Westergreen säger: "Gamle broder Peter Cassel var en af de bästa män vi någonsin haft ibland oss; naturligt begåfvad, praktiskt anlagd och med ett klart ljus i Guds ord, tjenade han kyrkan troget och till stor välsignelse så länge han lefde."

Han ordinerades till diakon vid Iowa-konferensen, i Mt. Pleasant, den 29 september 1856, af biskop E. S. Janes. Under hans trogna vård förkofrades församlingen i antal, visdom och nåd. I tre år eller till hösten 1854 förstod Cassel församlingen. Hans krafter började emellertid svika och han måste nedlägga sin kära befattning; och några år derefter den 4 mars 1857 fick han nedlägga vandringsstafven och Herrens trogne tjenare hemförlofvades. Saknaden icke blott i församlingen men i hela samhället blef stor och mycket känbar, och än i dag sakna efterlefvande ord att uttrycka sin förlust af denne högt älskade fader och vän i Herren. Om honom kan det

sägas, att han var i ordets fulla bemärkelse en "fridstiftare." Då någon osämja eller obehaglighet uppstod menniskor imellan, så kom det ej förr till hans kännedom än han genast sökte bilägga tvisten och stifta frid och förlikning. Ja, såsom en fridens engel sökte han att befrämja Guds ära, frid på jorden och god vilja emellan menniskor.

"Saliga äro de fridsstiftande, ty de skola kallas Guds barn!"

PETER CHALLMAN.

Bland alla Jonas J. Hedströms medhjelpare under de första elfva åren måste ovedersägligt främsta rummet såsom väckelsepredikant och olörskräckt banbrytare tillerkännas *Peter Challman* (egentligen *Källman*), ty ingen "förde Herrens strid" med mera kraft eller större framgång än han.

Han föddes på Woxna bruk, Helsingland, år 1823; alltså norrländing till börden. Vid femton års ålder konfirmerades han, såsom han sjelf säger, "enligt landets sed i den rena evangeliska luterska läran af pastor Åhlander, men var för öfrigt såsom snart sagdt alla andra ogudaktig och utan ringaste gnista af andligt lif." En stark andlig pietistisk rörelse började emellertid vid denna tid att göra sig gällande i alla delar af Helsingland och Peter Challman vardt äfven berörd af densamma. När Erik Janson uppträdde, sägande sig vara "en profet, sänd af Gud, och att Guds igenblifna barn skulle *frälsas genom honom,*" var Challman i förstone fiendtligt sinnad emot honom; men på hösten 1844 vardt han "omvänd till profeten" eller med andra ord helt enkelt "antog Jansons lära." På våren 1845 begynte han hålla religiösa

"samlingar" eller möten för bön och Guds ords betraktelse, och strax derefter vardt han af Erik Janson sjelf vid ett möte i Forssa högtidligt "smord till profet" samt utsänd att predika. Nu kastade han sig med hela sin själ i verket och egnade sin mesta tid att predika jansonismen, och många blefvo genom honom gjorda till Erikjansare. Ofta var han i fara. Två gånger vardt han anfallen med hugg och slag af ursinniga pöbelhopar, en gång vardt han hardt när ihjelslagen, en gång arresterad i Gestrikland och förd till kronohäktet i Gefle men vardt genast efter ransakningen lösgifven. Allt detta nedslog dock icke hans mod utan gjöt snarare olja på elden och gjorde honom än ifrigare, ty att anse sig lida för samvetets eller sanningens skull har ju alltid för starka andar någonting inspirerande med sig.

Emellertid hade befallningen utgått från "profeten" till de "igenblifna att skudda stoftet af sina fötter och lemna Babel," och i sällskap med en större skara jansonister afreste Challman från Stockholm den 26 juni 1846 samt ankom efter fyra månaders resa till "*Hoop Pole Grove*" — så hette platsen ursprungligen — eller Bishop Hill, Henry "county," Ill., den 28 oktober samma år. Här stannade han dock icke särdeles länge, utan missnöjd med hvad han sett och hört af "profeten" samt med de allt annat än förhoppningsfulla eller ljusa utsigterna och förhållandena i hans beprisade "Zion," lemnade han kolonien en vacker söndagsafton i början af juni 1847 utan att bjuda farväl till "profeten" och styrde sina steg till Lafayette, der i likhet med många andra han fann ett tillfälligt hem. Han arbetade här någon tid för farmare, höll religiösa möten på söndagarne, blef närmare bekant med Hedström och metodisterna samt flyttade på hösten 1847 till Galesburg. Här vistades han de två följande åren, arbetade under tiden såsom timmerman eller husbyggare och predikade nu och då på Hedströms upp-

maning för landsmännen derstädes; dock icke hvarken såsom Erik-jansare eller metodist, utan helt enkelt såsom christen. Han var den ledande själen i bildandet af det tolfmannaförbund af svenske unge män, hvilka, såsom redan omtalats, i mars 1850 lemnade Galesburg för att fara till de nyupptäckta guldfälten i Kalifornien; och under hans ledning företogs och fullbordades också den äfventyrliga färden. Vi hvilade eller rastade vanligtvis på söndagarne, åtminstone om det var möjligt, och då brukade merendels han leda ett slags andakts- eller bönestund.

Tidigt på sommaren följande år återvände han via Panama och New York till Illinois och slog sig ned i Victoria, der han till en början sysselsatte sig med husbyggnad. Den af Jonas Hedström för några år sedan började verksamheten ibland svenskarne hade emellertid nu betydligt utvidgats och flera medhjelpare behöfdes. Hedström, som kände Challman både från Lafayette och Galesburg och visste att han besjälades af ett brinnande nit för själars frälsning, uppmanade honom nu att mera odeladt offra sig i Herrens tjenst; och så begynte han att predika och leda möten både på hvardagsaftnar och söndagar, förnämligast i Victoria och trakten deromkring, ehuru han hvarken hade något slags fullmakt eller ens ännu hade förenat sig med kyrkan. Behofvet af arbetare var nemligen stort, och man gjorde sig just icke mycket samvete öfver formaliteter på den tiden, endast målet vanns och syndare blefvo frälste. *)

Och först på vaknatten den 31 december 1851 för-

*) Då någon beklagade sig för Rosenius en gång och sade: "Men det är dock förskräckligt att de der *okunniga* och *oslipade* metodisterna skola intaga hela verlden!" så lär Rosenius ha svarat: "Ja, medan vi förspilla vår tid att *slipa och polera våra vapen*, under det själar på alla sidor förgås omkring oss, så gå metodisterna till strids med *träsablar* och taga hvarje dag fångar åt Herren."

enade han sig, enligt hvad det säges, med församlingen i Victoria på prof. En tid derefter erhöll han ordentlig lokalpredikant-fullmakt, upptogs på prof i Rock River-konferensen i september 1853 i Chicago och ordinerades vid samma tillfälle under missionsregeln till diakon.

Första året, 1853-54, reste han under Hedströms öfverinseende öfver hela fältet och besökte turvis med de andra predikanterna de olika missionerna eller predikoplatserna. Konferensåret 1854-55 fick han Andover och Rock Island på sin lott och utförde ett godt arbete der, och gjorde under samma tid åtskilliga predikoresor både vester ut till New Sweden, Iowa, och norrut till Chicago samt till norskarne i La Salle "county." 1855—57 skötte han predikoverksamheten i Victoria och Galesburg med omkringliggande predikoplatser.

Tillsamman med Shogren företog han sommarn 1854 eller 1855 en resa till Minnesota för att besöka de svenska nybyggena derstädes och se om någon missionsverksamhet kunde begynnas. Många episoder, vittnande så väl om oförställd glädje å mångas sida som om fräckt förakt eller bitter fiendskap å andras, omtalas från denna resa.

Sålunda berättas att i dag i St. Paul, der församling helt nyligen blifvit bildad och motståndet var stort, då de gått ut i staden för att göra husbesök, kommo de till ett hus, der svenskar sades bo. Just som de kommit innanför grinden och nalkades huset, öppnades dörren och tre qvinnor utträdde på förstugutrappan, den ena med en qvast, den andra med ett vedträd och den tredje med en eldgaffel i handen och nekade dem med hotande åtbörder tillträde. Naturligtvis försökte bröderna icke att motsätta sig tre på detta sätt beväpnade qvinnor utan aflägsnade sig genast.

En dag under deras vandringar kommo de till en stuga i skogen i närheten af en sjö, och ehuru det såg fattigt ut, gingo de in för att möjligen få köpa sig något

att äta, ty de voro uthungrade, men qvinnan försäkrade att hon hade ingen mat i huset att sälja. De gingo då ned till sjön och funno att fisken stod så tjock der som nästan i ett stim, så att det såg ut som intet fiskredskap någonsin varit begagnadt i den sjön. De skaffade sig emellertid något att ösa upp fisk med ur sjön, och snart hade de all den fisk de behöfde. Så frågade de gumman, om hon ville koka fisken åt dem. Det gjorde hon också, dock utan att rensa den; men icke nog härmed, när fisken var kokt, stötte hon den med innanmat och allt tillsammans och gjorde mos af den, "men *hungriga som vi voro, hvilken kunde väl*," sade Challman, "*äta det moset?*"

Det tyckes som om qvinnan gjorde det af elakhet, ty att hon icke vetat att fisk bör rensas innan den kokas, är alldeles otänkbart.

Då allt hopp att Hedström någonsin skulle kunna ånyo upptaga verksamheten försvunnit, utnämndes Challman på Hedströms rekommendation vid konferensen i Abingdon 1857 till presiderande äldste för svenska distriktet, hvilken syssla han innehade och skötte på ett förtjenstfullt sätt under åtta år eller till konferensen i Onarga 1865, då han stationerades i Bishop Hill.

Under de åtta år, 1857–65, han innehade presiderande-äldste-sysslan gick verksamheten stadigt om än sakta framåt. Statistiken för 1857, då han öfvertog ledningen af distriktet, visar 8 predikanter, 8 "kretsar" eller församlingar, 5 kyrkor, 534 medlemmar i full förening och 154 på prof. År 1865 visade statistiken 12 predikanter, 11 "kretsar" eller församlingar, 13 kyrkor, 1829 medlemmar i full förening och 193 på prof.

I Bishop Hill stannade han blott ett år, till hösten 1866. Då gjorde han en resa till Sverige, icke i Christi ärenden, men i sina egna. Vid återkomsten hit öfvergaf han Metodist Episkopal-kyrkan, anslöt sig till Fri-metodisterna och försökte att begynna frimetodistisk verksam-

het bland svenskarne, isynnerhet i Victoria. Som detta alldeles misslyckades, nedlade han efter någon tid sin predikoverksamhet helt och hållet och egnade sig endast, sorgligt nog, att "söka de ting som denna verlden tillhöra." Nu begynte hans andliga lif att förqväfvas och snart hade han ingenting annat än dess minne qvar.

År 1884 flyttade han till nordvestra Iowa. Inga svenskar funnos i den trakt der han slog ned sina bopålar, men 10 à 15 eng. mil derifrån bodde några s. k. Fria missionsvänner, och är det oss en sann glädje att kunna säga att han uppsökte dessa, återupptog sin nedlagda profetmantel och begynte tala lifvets ord ibland dem. Han ångrade bittert att han någonsin öfvergaf sin kallelse som predikant samt "den gamla metodistkyrkan," såsom han kallade henne, sökte godtgöra hvad han kunde och förenade sig 1890 med amerikanska metodistförsamlingen i Galva, Iowa, och var närvarande sedermera flera gånger vid Iowa-konferensens årsmöten.

Efter ett svårt anfall af influensa för några år sedan började hans helsa och krafter svika och vid nyårstiden 1900 måste han intaga sängen. Rörande hans sista stunder skrifver hans hustru: "En lång tid låg han och läste sin bibel, men så förlorade han sina glasögon och sedan blef det efter hand slut med det ena efter det andra, så att han slutligen icke yttrade *ett ord*, utan endast då han bad om vatten. Det sista han sade var att bedja mig läsa för honom Johannes' 17:de kapitel samt att sjunga:

'Från Grönlands frusna fjällar,
Från Indiens korallstrand.'

"Nog kändes det besynnerligt att han aldrig under sin långa sjukdom yttrade någonting, men det var liksom han skulle ha sagt: '*Det jag har talat, det hafver jag talat.*' Jag tror emellertid att han hade öfverlemnat sig i Guds hand och att han gick hädan i frid; ty han höll Gud i

vördnad, var alltid mån om Christi ära, litade helt på försoningen och nekade aldrig Herrens namn."

Han dog i sitt hem i Schaller, Iowa, kl. 8 söndagsmorgonen den 8 juli 1900, 77 år gammal. Begrafningen försiggick följande tisdag från amerikanska metodistkyrkan i Schaller. Hans sex söner — Samuel, Victor, Willie, Frank, Matthew, Abner — buro stoftet till grafven och en väldig skara följde liktåget.

Frid öfver hans minne!

* * *

Challman var en i flera hänseenden märklig man. En som känt honom väl ända från hans tidiga mannaår beskrifver honom sålunda: "Han var en naturlig folkledare bland sina gelikar. I oerhörda äfventyr var han alltid främst. I uthållighet hade han knappast sin like. I kroppsstyrka var han sina jemnåriga öfverlägsen. Först och främst ville han vara "boss," ledare i allting."

Dessa karaktersdrag ehuru mildrade och förädlade af nåden och erfarenheten kännetecknade honom äfven såsom predikant. Sjelfva hans personlighet var imponerande och kunde icke annat än väcka uppseende och göra honom bemärkt. Man föreställe sig en medelålders bredbröstad man med stark fysik, massivt hufvud, bred panna, tjockt, yfvigt hår, mörka, buskiga ögonbryn, blåa, lifliga ögon, skägglöst ansigte, hvars nedre del i hvarje minspel vittnade om energi, beslutsamhet, oförskräckhet, samt i besittning af en väldig basröst, som kunde fylla det största tempel — se der en svag bild af Peter Challman, sådan han i sin krafts dagar gick ut och in ibland oss för fyrtio år sedan.

På grund af sin väldiga tordöns-stämma samt rättframma predikosätt att icke lägga fingrarna emellan utan bestraffa synden utan afseende på person, förekom han främlingar eller sådana, hvilka icke vidare kände honom,

grof eller ohyfsad och i saknad af finare känslor, men detta var ingalunda förhållandet. Poetens ord:

"Hård är flintan, skarpa hennes kanter,
Men i henne växa diamanter,"

kunna med fog tillämpas på honom. Under ett sträft och skrofligt yttre slog i hans bröst ett stort, känsligt och sympatiskt hjerta — ett hjerta, som aldrig drog sig undan för besväret eller räknade stegen då nöd var på färde och hjelp behöfdes.

År 1854, då han var predikant i Andover-kretsen, då koleran härjade skoningslöst bland de svenska invandrarne, slitande maka från maka, föräldrar från barn, och då ofta tjogtals barn stodo fullkomligt värnlösa vid framkomsten till bestämmelseorten, inträffade följande:

En morgon anlände ett tåg med ett stort antal svenska immigranter till Rock Island. Många hade dött på tåget under resan från Chicago. Tåget stannade ett litet stycke utanför staden. Här så godt som vräktes de arma immigranterna med deras bylten af tåget och friska, sjuka och döda lemnades på bar backe. Då Challman, som för tillfället var i staden, fick höra om deras ankomst skyndade han med flera andra landsmän till stället, och den syn, som här mötte dem, går öfver all beskrifning. Sjuka och döda lågo om hvarandra bland bylten och kistor. Qvinnor jemrade sig och vredo händerna i förtviflan; gråtande barn lågo vid sina döende eller redan döda föräldrars sida. Det synes otroligt att sådant kunnat ske i ett s. k. christet land, men det är dock ett faktum att så skedde.

Nu fick Challman brådtom; nu visade sig den sträfve mannens ädla sinnelag. Sedan han med flera andras bistånd stält om att de sjuka fått vård och de friska tak öfver hufvudet, spände han för sin häst, tog två à tre af de mindre barnen med sig i sin "buggy" och for ut på

landet med dem, skaffade dem vård och hem hos välmående amerikaner, hvilka i många fall adopterade dem såsom sina egna. I många dagar fortfor han på detta sätt, färdandes stundom öfver 40 mil om dagen för att finna goda hem för sina små skyddslingar.

Det skulle ha varit intressant om vi hade kunnat återgifva bilden af denne märklige man, men det låter sig icke göra, ty han lät aldrig fotografera sig — han trodde icke att det var rätt, derför finnes också intet porträtt af honom. Men om vi icke kunna återgifva hans bild, kunna vi visa en afbildning af det hus, i hvilket han bodde, tre eller fyra eng. mil i norr från Victoria. Det var visserligen icke hvarken till det yttre eller inre så storartadt eller beqvämt som vår tids pastorsboställen eller presiderande äldstes hem nu vanligen äro, men det var dock hans *hem*. Det var en oansenlig, omålad, tarflig träbyggnad, omkring 15 fot i fyrkant med ett 8 fot bredt tillbygge, som tjenade till vedbod, sommarkök och äfven till sofrum när så behöfdes — innehållande tre rum, ett större, upptagande halfva huset, 7 fot bredt, 14 fot långt och 7 fot högt, tjenande till arbetsrum, förmak, matsal och kök, samt två små sängkammare, 7 fot i fyrkant hvardera, utan plats för ens så mycket som en stol bredvid sängen. I detta *kyffe* bodde han med sin familj i många år — åtta som presiderande äldste — villigt underkastande sig och de sina många umbäranden och vedervärdigheter för att sköta och vårda den del af Herrens vingård som blifvit honom anförtrodd. Detta kan kanske gifva oss ett svagt begrepp om huru pass beqvämt och trefligt våra första banbrytare, frukterna af hvars arbete vi nu få skörda, på den tiden hade.

Han var mera en tänkare än en talare. Sedan han ingått i det regelbundna verket försökte han rikta sitt vetande genom ihärdiga och trägna studier, förnämligast i bibel, teologi och kyrkohistoria, och detta gjorde han

Peter Challmans hem norr om Victoria.

med sådan framgång, särskildt i de två förstnämnda ämnena, att det kan om honom med fog sägas: "han var mäktig i skrifterna och talade och lärde grundligt det som angick Herren." Det fanns visserligen icke mycket poesi i hans natur, men han hade ett rågadt mått af sundt, praktiskt vett. Han var ingen blott och bar känslomenniska, som lät sig rubbas eller kringdrifvas af allehanda väder eller inflytelser — icke i den meningen, att han var känslolös eller saknade hänförelse, ingalunda — men han var klippfast i sin öfvertygelse. Ej heller serverade han döende själar med på förhand utstuderade, artificiella grannlåter eller sockrade andefattiga halfsanningar, utan det var must och kärna i hvad han frambar för folket. Han var ej blott bristfällig i språket, men han saknade stundom ord att kunna ledigt uttrycka sina tankar och måste derför ibland göra omsägelser, sannolikt för att finna passande ord för att kläda sin nästa tanke med, hvilket gjorde att hans tal understundom blef något tarfligt, men det innehöll dock alltid något gediget och godt, något som var värdt att lyssna till, först och främst på grund af en rik, andelig erfarenhet, sedan af det djupa allvar, som besjälade hans predikningar och slutligen af hans kraftiga röst med hvilken de uttalades. Stundom, då han hade riktig frihet och blef uppvärmd af sitt ämne, och detta hände just icke så sällsynt, var han en riktig *Boanerges* — en verklig "tordöns-son." Och vid sådana tillfällen har han sannolikt aldrig öfverträffats af någon ibland oss såsom väckelsepredikant, och såsom det sades fordomdags om Saul, så kan det sägas om Peter Challman: han var i flera afseenden "hufvudet högre" än alla hans medbröder. Med ett ord: Challman var en kraftverkare i predikstolen och snart sagdt oemotståndlig, då Anden föll öfver honom.

I Victoria predikade han en gång vid ett förlängdt möte i julveckan 1856 öfver de orden: "Ty om Gud icke

skonade englar, som syndade, utan störtade dem till afgrunden och öfverlemnade dem åt mörkrets kedjor, förvarade till dom . . . . . . så vet Herren att . . . straffa och förvara till domens dag de orättfärdiga," 2 Pet. 2: 4—9, hvilken predikan torde sent glömmas. Under hans tal greps hela församlingen af skräck. Jag vet icke, om jag någonsin bevittnat något liknande. Många både gamla och unga trängde sig gråtande fram till altarringen, bland dem en ung man, Malungs-Jonas såsom han kallades, känd i hela trakten såsom en fräck fritänkare, hvilken störtade fram öfver bänkraderna och kastade sig på ansigtet framför altaret under höga rop om nåd och förbarmande. Och Herren hörde hans bön; i många år derefter predikade han Christi evangelium såsom lokalpredikant både i Illinois och Iowa.

På ett lägermöte vid Dayton, Ia., höll han en gång en predikan öfver Israels barns öfvergång af Jordan, talande i nära tre timmar, beskrifvande dessas förskräckliga ändalykt, "hvilka, till följd af sin olydnad eller försummelse att göra som Josua befallt, sopades utan barmhertighet af den strida, hvirflande Jordan-strömmen ut i Döda hafvet, der de sjönko som stenar i det bottenlösa djupet." Och slutligen, då han beskref *deras* lyckliga öfvergång öfver floden samt jublande ingång i löftets land hvilka lydde Josua, öfverväldigades han så af Guds kraft, att han segnade ned på platformen och med strålande ansigte och mot himmelen upplyftade händer kunde endast utropa: "*Ära!* — ÄRA! — ÄRA!" ("*Glory*! — GLORY! — GLORY?") Den scen, som nu följde, kan icke beskrifvas. Underbar kraft kom öfver folket — jubel och bönerop hördes på alla sidor — hela lägret vardt en "gråtodal." Många själar blefvo den dagen vunna för Herren. Och i Dayton och trakterna deromkring tala de gamla ännu om den dagen!

Sista gången hans röst hördes bland oss var, så vidt

oss är bekant, år 1889, då han gjorde ett kort besök hos sina gamla vänner i Dayton, Iowa, och predikade några gånger i vår kyrka derstädes. Vid detta tillfälle höll han den predikan, hvars hufvuddrag, antecknade af en närvarande broder, återgifvas här nedan; och med anda och lif talade han i en timmas tid om "VERLDENS LJUS." Hans text var Jesu ord i Johannes 8: 12: —

"Jag är verldens ljus, den som följer mig, han skall icke vandra i mörkret, utan han skall hafva lifvets ljus."

Med "verlden" menas *menniskorna i verlden* och med "verldens ljus" menas *Christus*. Att "följa mig" är att *tro på Christus och att vandra i Hans sanning.*

I. — JESUS ÄR "VERLDENS LJUS," och såsom sådan är Han

a ett *stort ljus*, samt

b det *enda ljus*, som kan kallas "*verldens ljus.*" Han är ock

c det "*sanna ljuset*," "hvilket upplyser alla menniskor, då det kommer i verlden."

II. — JESUS ÄR VÅRT MORALISKA OCH ANDLIGA LJUS.

a Hvad solens ljus är för ögat är Jesus Christus för själen. Solens ljus fördrifver mörkret. Christus upplyser oss genom sin *lära*, sitt *lif*, *sin död*, om vårt förhållande och tillstånd gentemot Gud.

b Genom fortsatt vandring i detta ljus erhålles rening från all synd. "Der har *jag* en fattig man fått hjelp!"

c I detta ljus se vi vår bestämmelse. "Den som följer mig, han skall icke vandra i mörkret, utan han skall hafva lifvets ljus."

III. — HURU OCH HVARIGENOM DETTA LJUS KOMMER TILL OSS.

a Genom samvetet.

b Genom de skapade tingen.

c Genom den skrifna uppenbarelsen.

Förmånen att vandra i detta ljus blir klar, då vi erfara

att det befriar oss från syndens och tviflets mörker och till sist från det eviga mörkret!

Challman räddar ställningen. — I februari 1854 höll hela luterska församlingen i New Sweden, Iowa, på att blifva baptister. Baptistpredikanterna G. Palmquist och F. O. Nilson m. fl. hade nemligen varit der och predikat "och hela nybygget blef oroadt i dopfrågan." Metodisterna lugnade sig snart, men många af luteranerna läto omdöpa sig och det såg betänkligt ut för församlingens bestånd. Samtidigt med denna villervalla kom Peter Challman på besök till New Sweden. De ledande inom luterska församlingen kommo och ombådo Challman att komma och predika i luterska kyrkan till barndopets försvar. Han gjorde så, och följden af hans predikan blef, att öfvergången från luterdom till baptismen upphörde och att många, som redan öfvergått till baptisterna, ångrade sig. Det hade gått så långt att till och med den luterske presten sjelf, Håkanson, "tagit dopet," ehuru han förblef baptist blott öfver en enda natt.

Challman såsom vigselförrättare bland negrer. — Då jag och Peter Challman, berättar d:r N. O. Westergreen, i slutet af 1864 och början af 1865 voro ute i armén, under inbördeskriget, i den s. k. "Christna Kommissionens" tjenst, voro vi stationerade i Little Rock, Ark. Här funnos en hel del negrer, hvilka varit slafvar, men som nu genom Lincolns frihets-proklamation blifvit fria. Många af dem hade under slaftiden lefvat tillsammans såsom familjer, utan att vara vigda, emedan slafvarnas äktenskap icke hölls i någon helgd af deras herrar. När de nu blifvit fria, önskade de blifva vigda på samma sätt som hvitt folk, och de sökte derföre att få en ordinerad predikant att förrätta vigseln, och helst ville de hafva en från norden, som ju för dem var frihetens land. Men ehuru vi voro fyra delegater från Christna Kommissionen i Little

Rock den tiden, var det ingen af oss, utom Challman, som fick äran att förrätta dessa vigslar bland negrerna. Och anledningen dertill torde sannolikt sökas i hans kraftfulla gestalt och väldiga stämma, hvilka voro mycket imponerande på dessa naturbarn. Och vid dessa tillfällen lära de också, enligt hvad Challman sjelf berättade, haft en riktig högtid, der mat vankades i öfverflöd. Det var nog vid dessa bröllops-kalas som han lärde att äta ostron, ty när vi begåfvo oss till södern, kunde han på intet vilkor äta ostron, men innan vi reste hem, kunde han spisa dem med smak. — *N. O. W.*

ERIK SHOGREN.

Såsom folktalare står *Erik Shogren*, hvars bild pryder motsatta sidan, främst bland svenska metodismens tidiga predikanter, och i honom fick också Hedström en af sina mest populäre och vältalige medhjelpare. Han var en naturlig vältalare. Hans vältalighet var ett friskt utflöde ur en rik fantasi och ett varmt hjerta — intet prål, ingenting konstladt eller tillgjordt, hvarken i tal eller sätt. Det var någonting hänförande i hans tal som oemotståndligt fängslade åhörarnes sinnen och ryckte dem med sig.

Om honom säger d:r N. O. Westergreen: "Ehuru pastor Hedström vid sina första besök i Chicago talade mycket om verket i *vestern*, såsom den del af Illinois der vi hade vår verksamhet då kallades, sade han föga eller intet om sina förnämsta medarbetare — Challman och Shogren; men icke dess mindre nådde ryktet om den sistnämnde såsom talare Chicago långt innan han kom dit. Så berättades det t. ex., hurusom vid ett lägermöte, då de andra predikanterna knappast kunde få upp någon rörelse, att det blef genast förändring så snart Shogren

Pastor Erik Shogren.

uppträdde, ty han bokstafligen, sades det, hänförde folket med sin vältalighet. Ej under derför om jag gjort mig de allra högsta föreställningar och begrepp om honom såsom talare. Den första gången jag träffade Shogren var tidigt på våren 1855, då han gjorde ett besök till Chicago, stannade några dagar och predikade, och jag må säga, att jag vardt icke besviken i mina föreställningar om honom, ty jag tyckte då jag lyssnade till hans tal att jag aldrig hört någon sådan talare i predikstolen förr; dessutom var hans umgängessätt bland folket mycket vinnande och tilltalande. Senare på sommarn samma år, då jag stannade några veckor i hans hem i Victoria och åtföljde honom på hans predikoturer till Wataga, Galesburg, Knoxville, Abingdon m. fl. ställen så väl som vid lägermötena det året både i Victoria och Andover, lärde jag ännu mera att känna honom. Och slutligen genom nära ett års umgänge med hvarandra i Chicago, år 1856, blefvo vi ännu mera intimt bekanta; men mitt första intryck af honom såsom svenska metodismens naturson i vältalighet förminskades aldrig."

Shogren var född den 26 januari 1824 i Gnarp socken, Norra Helsingland. Vid sin moders knä lärde han sig läsa, och all den undervisning han såsom gosse sedan fick var den som bestods i den tidens byskolor. Men hafvande ett godt hufvud och obetvinglig läslust samt varande dessutom spekulativt anlagd, förökade han genom läsning på egen hand sitt kunskapsförråd icke så obetydligt. Då han var fjorton år lemnade han föräldrahemmet och gick i smedlära, och dref han sedan detta sitt yrke med framgång i flera år. Under tiden blef han vid nitton års ålder väckt till omtanke om sin själ bland de s. k. Rosenii-läsarne (antinomerna), hvilka på den tiden bedrefvo stor verksamhet i dessa trakter; men först efter ett par år, hvarunder han "gick suckande öfver synden och framsläpade ett tungt och trälaktigt lif under

lagen," uppgick det genom läsning af Rosenii skrifter så pass ljus för hans själ, att han kunde i tron blicka upp till Christus såsom sin Frälsare; och sedan genom flitig ransakning af bibeln och Luthers postillor fick han en klarare och mera vidgad blick för Guds barns stora förmåner och härliga frihet.

Emigrationen till Amerika hade emellertid begynt. Ryktet om det stora landet i vester och de obegripliga förmåner och fördelar, som der väntade invandraren nådde äfven dessa bygder. S. k. *Amerika-bref* från utflyttade personer till anhöriga och vänner, hvari landet beskrefs såsom snart sagdt sjelfva "det återfunna paradiset" och kraftigt uppmanande till utvandring, cirkulerade från hus till hus i nejden och hvarhelst menniskor möttes var samtalsämnet Amerika — och ingenting annat än *Amerika.* Det var en verklig oro och uppståndelse bland folket, och Shogren med sitt spekulativa sinne kände snart amerikafebern bränna i sina ådror. Ljusa förespeglingar af allsköns framtida lycka och framgång i det underbara frihetslandet hägrade för hans fantasi och snart vardt beslutet fattadt: — "*Till Amerika vill jag fara!*" Beslut och handling voro ett. Efter att hafva förvandlat sin lilla egendom i reda penningar tog han tidigt på sommarn 1849 farväl af de sina, lemnade sitt barndomshem och for till Gefle för att derifrån afgå till Amerika. Och snart finna vi honom med andra flera på briggen "*Solide*" plöjande Atlantens vågor och styrande kurs mot "nya verlden," och efter sextiotre dagars resa landade han lyckligt i New Yorks hamn. Här möttes han genast af Hedströms medhjelpare, fader Bergner, hvilken på det hjertligaste inbjöd honom till ett möte i Betelskeppet. Pastor Hedström ledde mötet på sitt lifliga sätt. Van vid de stela, liflösa läsaremötena i Sverige vardt Shogren fullkomligt slagen af förvåning öfver hvad han såg och hörde — de varma bönerna, de lifliga sångerna, de frimo-

diga bekännelserna, de glada halleluja-ropen, knäböjandet under bönen — allt var för honom nytt och ovanligt. Trots detta mottog han med glädje det predikade ordet, ty han var ingalunda främmande för frälsande nåd i sin egen själ, och kände sig underbart dragen till detta folk.

Vid framkomsten till Amerika hade han icke ännu bestämt till hvilken plats han skulle styra sin färd; men genom samtal med Hedström, hvilken rådde honom att resa till Victoria, Ill., der hans, Hedströms, broder bodde och ett svenskt nybygge redan var grundlagdt, beslöt Shogren, isynnerhet som underrättelser om nybyggarnes goda utkomst i dessa trakter redan i Sverige nått hans öron, att fara dit. På den då vanliga vägen reste nu sällskapet först till Buffalo, sedan öfver de stora sjöarne till Chicago och derifrån kanalvägen till Peru, hvarifrån återstoden skulle tillryggaläggas efter häst. Rörande denna resa samt framkomsten till Victoria berättar Shogren sjelf: "En dag då kanalbåten passerade genom några slussar och jag jemte en af mina reskamrater gått i land samt dragna af nyfikenhet aflägsnat oss allt för långt, afgick båten innan vi återkommo, och der stodo vi nu qvarlemnade. På gammalt apostoliskt vis gälde det nu att till fots taga sig fram bäst man kunde till bestämmelseorten. Väl syntes vägen oss besvärlig under den fyra dagars långa vandringen och visserligen sjönk vårt mod understundom, isynnerhet som tillfällen till arbetsförtjenst erbjödos på mycket närmare håll; men vi förespeglade oss hela tiden, att ingenting kunde vara så förträffligt som *Victoria* och derför härdade vi tåligt ut och traskade på. Missmodiga och uttröttade nådde vi slutligen en höjd, hvarifrån vi kunde kasta en blick öfver det så mycket omtalade nybygget. Men o, hvilken syn! Kunde dessa kojor vara de präktiga hus vi hört omtalas i Sverige? och var detta det mål, för hvilket vi lemnat ett älskadt fosterland, der vi egt en tillräcklig, om än icke

så riklig bergning? Men detta var icke allt: inkomna i Hedströms lada mötte oss en syn, som var egnad att förtaga oss hvarje qvarlefva af mod och förhoppning. Vårt ressällskap, som seglat ifrån oss, hade några dagar förut anländt och vid framkomsten insjuknat i koleran. Jag och min kamrat hade deremot genom den ansträngande vandringen och ett beständigt vistande i den friska luften blifvit förskonade från den hemska farsoten."

I Victoria stannade han emellertid icke länge, utan begaf sig efter några veckor till Galesburg, der han vistades ungefär tre månader; och under denna tid, i februari 1850, förenade han sig med Metodistkyrkan och inskrefs i den församling, som Hedström redan föregående höst bildat derstädes. I mars 1850 lemnade han Galesburg med det redan omtalade svenska guldgräfvaresällskapet och for till Kalifornien. Här arbetade han flitigt med guldgräfning och guldvaskning omkring ett års tid, då han utan att hafva funnit särdeles mycket af den ädla metallen återvände till Illinois och slog sig ned i Victoria. En tid efter hemkomsten från guldlandet började han så småningom att leda möten samt att resa omkring och predika i den vidsträckta kretsen, som då innefattade Victoria, Galesburg, Andover, Rock Island, Moline och ett tjogtal andra platser eller predikoställen. På Hedströms uppmaning nedlade han snart sitt arbete och egnade sig helt och hållet åt predikoverksamheten och, 1853, intogs han på prof i Rock River-konferensen, till hvilken de svenska missionerna i Illinois och Iowa hörde. Följande år ordinerades han till diakon af biskop Morris och år 1855 till äldste af biskop Janes. De två första åren bodde han i Victoria, men reste oupphörligt omkring på den stora kretsen under Hedströms ledning och predikade turvis med de andra predikanterna. År 1855 utnämndes han till Chicago, der han stannade i fyra år och här trots allt motstånd, som på den tiden var både

stort och bittert, kröntes hans verksamhet med stadig framgång.

Det var under denna tid han fick bud en dag att besöka Erik Jansons mördare, Ruth, hvilken låg på sin dödsbädd och ville tala med honom. Hårresande historier voro i omlopp på den tiden om Ruths hemska slut och om det än icke var så förskräckligt som ryktet förmälde, var det sorgligt nog. Shogren berättar sjelf: "Ruth sände bud efter mig några dagar förr än han dog och då jag kom till honom frågade han mig, om jag ville följa honom till grafven, hvilket jag icke kunde neka. Jag besökte honom sedan några gånger och fann honom alltid mycket kall och känslolös, men något vidare tecken till fruktan eller förtviflan visade han icke, och aldrig sade han ett ord om någonting, hvarken om ett eller annat, utan då jag frågade honom, hvarför han ville att jag skulle följa honom till grafven, svarade han endast (hans egna ord): 'Jag tror att du fruktar Gud. Det finns andra prester, men jag tror icke på deras lif. Följ du mig till grafven!' Begrafningsdagen kom, och jag tror att nästan allt svenskt herrskap i staden var med i likföljet. Vid grafven tillkännagaf jag att likpredikan skulle hållas i kyrkan på aftonen. Största delen var der och talade jag då i anledning af de orden: "*Allt kött är såsom gräs*" o. s. v.

1859 öfverflyttades han till Minnesota-konferensen, var första året vårdhafvande i St. Paul samt sedan i tre år presiderande äldste för Skandinaviska distriktet. Till följd af det oupphörliga resandet och predikandet begynte emellertid hans helsa svika och kännande sig fullkomligt nedbruten nödgades han vid konferensen 1863 utgå ur det effektiva verket och blef på egen begäran lokaliserad. På inbjudning af den presiderande äldste för svenska distriktet flyttade han sedan till Chicago och betjenade under den presiderande äldste församlingen derstädes i

ett år, 1864–65. "Och var detta år," säger han sjelf, "det mest fruktbringande af alla mina år. Öfver ett hundra själar kommo till församlingen det året."

På hösten 1865 for han till Boston och sökte såsom medhjelpare vid sjömanskapellet (fader Taylors mission) att få till stånd svensk verksamhet i denna stad; men han måste snart sluta, ty bröstlidandet tilltog allt mer och tvingade honom att resa tillbaka till Minnesota. Här skötte han nu under den presiderande äldste den lilla församlingen i Marine i tre år, 1866–69, ehuru han de första åtta månaderna "gick som en skugga och väntade på döden." På sommaren det tredje året förbättrades emellertid hans helsa betydligt, så att han till och med ofta kunde göra långa vandringar på 10 à 16 eng. mil till fots genom skogarne för att hålla möten. Följande år hade han ingen församlingsvård utan "hvilade och tog sig fram bäst han kunde." 1870 flyttade han till Illinois, ingick ånyo i det effektiva verket i Central Illinois-konferensen och stationerades i Bishop Hill, der han var tre år, 1870–73. Derefter var han pastor vid första församlingen i Chicago tre år, 1873–76, då öfverflyttades han till Kalifornia-konferensen för att förestå den nybildade församlingen i San Francisco, der han stannade i fem och ett halft år. På sin egen önskan och begäran öfverflyttades han 1882 till Nordvestra Svenska konferensen och sändes till Beaver: "den bästa af alla församlingar jag haft, men der fick jag vara blott ett år," säger han. Sedan betjenade han församlingen i Galesburg, 1883–84, ett år; så Rockford, 1884–85, ett år ("här kände jag mig riktigt hemma"); derefter utnämndes han till presiderande äldste för Chicago distriktet och hade vård om distriktet i två år, 1885–87, var sedan pastor i South Chicago två år, 1887–89. Detta var hans sista plats. Plågad af gikt, som under de senare åren allt mera tagit öfverhand samt dertill af en svår hufvudvärk, som gjorde honom oförmö-

gen att tänka redigt, begärde han vid konferensen i Rockford, 1889, att blifva förklarad öfverårig. Sedan dess har han bott på en liten 6-"acres"-farm några mil från Red Wing, Minn., tills i november sistlidet år, då han med sin åldriga maka flyttade till Napa, Kalifornien, för att tillbringa sina sista dagar i sin yngsta dotters hem. Och der, uppburen af Herrens nåd, väntar han det härliga hoppet att öfverflyttas till den himmelska konferensen och ansigte mot ansigte få se Honom, "våra själars biskop," hvars namn han predikat och hvars rike han sökt uppbygga i nära ett halft århundrade ibland vårt svenska folk i detta land.

* * *

Shogren liknad vid en harf. — Någon yttrade i de tidiga dagarne om triumviratet bland svenska metodismens banbrytare, Hedström, Challman och Shogren: — "Challman far fram som en grof plog och Hedström plöjer bra djupt också stundom, men så kommer Shogren och harfvar öfver." Då Shogren fick höra detta, sade han: "Ja, det är just som det skall vara och bör tillgå vid ordentligt åkerbruk, ty det heter ju: 'vi äro Guds medhjelpare och I ären Guds åkerfält,' 1 Kor. 3: 9: först behöfves en '*bräckeplog*' att bryta den hårda torfvan, sedan en *tvärplog* att plöja djupa fåror, så kommer *harfven*, och nu först kan åkern besås och brukas."

Shogren och blodkorfven. — Det berättas att Shogren och W. en gång spisade middag tillsammans hos Renstedts i Victoria. Bland annat bjöd syster R. . . på blodkorf och Shogren lät sig den väl smaka. Då W. såg med hvilken strykande aptit S. åt af palten, sade han: "Kan du äta det som är förbjudit i bibeln, ja, äfven i Nya Testamentet?" Ap. Gern. 15: 20, 28, 29. Shogren vardt något förlägen, ty han kände nog att spiken drog, men han ville icke visa sig besegrad den gången, och

derför sade han på sitt eget humoristiska sätt: " 'Den som håller det menligt, honom är det menligt,' men palten är god och derför tar jag ett stycke till." Men det säges också, att från den dagen åt aldrig Shogren blodkorf mer; och troligen gjorde W-s anmärkning så mycket, att blodkorf aldrig mer gjordes i R—s hus.

Shogren och det oväntade bifallsutropet i kyrkan. — "Att höra något bifallsutrop såsom amen! eller halleluja! var väl Shogren icke så alldeles obekant med från Victoria och trakterna deromkring. En af de gamla medlemmarne i Victoria berättade för mig, att en gång då Shogren predikade och fick höra broder Brown utropa 'amen!' under predikan, trodde han, enär han icke ännu var van vid detta utrop, att det menade att han borde sluta, ehuru han talat blott en liten stund, men fortsatte dock litet till; men då nu Brown strax derpå utropade: '*Amen! Amen!*' så slutade Shogren tvärt och satte sig. Häraf synes emellertid att detta bifallsutrop, fastän Shogren missförstod dess mening, var i bruk ibland oss redan i den första tiden; och ännu mer torde det hafva varit vanligt på Betelskeppet i New York hvilket ock visades af våra sjöfarande bröder, som kommo derifrån. Men annorlunda var förhållandet i Chicago. Jag kan icke påminna mig att några bifallsyttringar hördes i kyrkan under predikan, hvarken under Newmans, Shogrens eller Bredbergs tid, utan det var i allmänhet tyst liksom i en lutersk kyrka, för så vidt det icke hände någon gång att någon väckt själ blef så kraftigt gripen under ordet att hon utbrast i högljudd gråt, då vanligen predikan genast afslutades för att hafva bön och samtal med den samma. Först under Andersons tid, då så många trosvarma, halleluja-sjungande sjömän kommo ifrån New York, tyckes denna bibliska sed hafva införts. Emellertid hände det under Shogrens första tid att broder Jonas Östlund, hvilken nyligen kommit från New York och som sedan

blef predikant ibland oss, då han en afton lyssnade till Shogrens hänförande vältalighet gaf luft åt sina känslor och utropade högt: '*Halleluja!*' hvilket väckte ett oerhördt uppseende. Shogren stannade tvärt i sin predikan och — antingen det var för att leda uppmärksamheten från honom som gaf utropet eller ej, veta vi icke — tittade ut genom fönstret och sade: 'Ja, låt dem hålla på med sitt rop derute, men vi hafva vårt för oss härinne!' och så fortsatte han sin predikan. Man tänke sig broder Östlunds känslor härunder! Han sade sedan, att han skämdes så, att han kunde knappast upplyfta hufvudet. Och vid ett annat tillfälle för att lägga band på sina känslor måste han taga håll i bänken med ett sådant tag, sade han, att hans fingrar domnade dervid. Ett sådant inflytande utöfvade Shogrens vältalighet på somliga personer." — *N. O. W.*

SVEN BERNHARD NEWMAN.

I januari 1845, samma år som pastor O. G. Hedström pingstdagen den 25 maj på bruten svenska höll sin första predikan i Betelskeppet i New York, höll en ung svensk, såsom metodistpredikant, sin första predikan på bruten engelska i en liten plats i närheten af Mobile, Alabama. Denne unge man, hvilken så tidigt predikade metodismen bland amerikanerna i den soliga södern och som sedan blef en af metodismens banérförare och banbrytare bland svenskarne både i östern och vestern, var pastor *Sven Bernhard Newman*, nestorn bland alla svenska nu lefvande metodistpredikanter.

Newman var född den 15 september 1812 i Höganäs på Skånes sydvestra kust. Hans egentliga namn var *Sjöberg*, men efter framkomsten till Amerika och samman-

träffandet med brodern antog han liksom denne efter modern, hvars namn var *Nyman*, namnet *Newman*. I tidiga år förlorade han sin fader, men han hade dock den stora förmånen att ega en öm moder och under hennes vård erhöll han i sina gosseår en god uppfostran. Redan tidigt begynte Guds Ande att klappa på hans hjerta och leda hans tankar på andliga ting. Vid sexton års ålder konfirmerades han. Derom säger han sjelf: "Kall och främmande för allt som omgaf mig äfven vid den heliga nattvardens firande, fästades min blick händelsevis vid en bild å tempelväggen. Jag frågade mig sjelf: 'Ho är han?' En inre röst sade mig genast: 'Det är den dyre Frälsarens bild' Jag begynte då att djupare och djupare tänka på föremålet framför mig: "Han är just den i hvilkens lära du nu konfirmeras, hvars heliga exempel du har att efterfölja.' Min inre menniska blef upprörd. Guds Lam målades för mina blickar; den korsfäste Frälsarens martyrgestalt hängde framför mig: 'min Herre och min Gud!' "

Kort derefter lemnade han barndomshemmet och for till Landskrona, der han fick anställning på ett handelskontor. Här drogs han snart in i sällskapslifvets vimmel och bedårad af flärd och fåfänga förlorade han den frid hans själ egde. Efter omkring åtta år återvände han till födelsebygden och höll i några år privatskola derstädes, då han brukade läsa bibeln med sina elever samt hvarje dag hålla morgon- och aftonbön med dem. "Och likväl," säger han, "var min själ främmande för det fördolda lifvet med Christus i Gud. Inför verlden syntes jag nog from och aktningsvärd, men hjertat var fullt af synd och orenhet."

Vid denna tid erhöll han bref från en broder, som bodde i Mobile, Ala., och uppmanade denne honom att lemna Sverige och resa till Amerika. Hans moder, som höll honom mycket kär, instämde och rådde honom, ehuru hon berodde till stor del på honom för sitt underhåll, att

så göra, "ty," sade hon, "här i Sverige är ingenting för dig, men i Amerika kan du göra lycka." Snart kom afskedets stund. Liggande på sina knän framför den ömma modern lade hon sin hand på hans hufvud och sade med tårdränkt röst: "*Farväl, farväl, mitt barn, för alltid!*" och blickande upp i hennes ansigte hviskade han: "*Vi mötas i himmelen.*"

Han for nu till Göteborg. Der tog han passage på ett amerikanskt skepp, som skulle afgå till New York med jern, och den 12 augusti 1842, då de klippiga skären utanför Göteborg försvunno vid horisontens rand, framsade han med darrande röst sitt sista farväl till det kära fäderneslandet, hvilket han sedan dess aldrig återsett.

Färden öfver hafvet var lyckosam, och efter ett par dagars vistelse i New York fortsatte han med ett segelfartyg — det fanns inga vidare ångbåtar eller jernvägar på den tiden — till Mobile, Ala., der brodern bodde. Vid framkomsten dit skyndade alla passagerare i land och han följde med strömmen, utan att veta hvarthän han egentligen skulle styra sina steg. Härom säger han i sin sjelfbiografi: "Jag kom till första gathörnet; menniskorna strömmade förbi — hvad skulle jag taga mig till? Jag hade emellertid rekommendations-bref från New York till en landsman i staden, hvars adress jag äfven fann till sist; men han hade rest till New Orleans, så att allting tycktes vara mörkt för mina ögon. Jag vände tillbaka till det stora gathörnet, frågade hvar och en efter en handlande Newman, men ingen kunde gifva mig någon upplysning alls om honom. Öfverväldigad af bekymmer blottade jag mitt hufvud och ropade till Herren, mitt lifs Gud: 'Fader, kom och hjelp mig nu!' Knappt hade jag yttrat dessa ord förr än en ung man, som varit med på resan från New York och visste målet för min färd, kom till mig och frågade om jag träffat min broder. 'Nej,' svarade jag, 'han lär ha dött i gula febern.' Den

unge mannen bad mig göra sig sällskap gatan nedåt och efterfrågande på ett ställe, om de kände en handlande Newman, hette det: 'Ja, han bor på Forks Road.' — 'Detta är en broder till honom,' sade den unge mannen, 'är det ingen svensk, som kunde visa honom vägen dit?' Svaret blef, att ingen svensk fanns, men väl en finne, hvilken också förde mig rätt till platsen, dit jag ärnade mig. Då min broder såg mig, utropade han med tårfylda ögon: '*Broder Sven!*' och jag kastade mig i hans famn, obeskrifligt lycklig."

Han stannade en tid i broderns hem; derefter öppnade han med hans bistånd egen handelsrörelse, hvilken han dref med ganska god framgång i ett par års tid. Under tiden började han emellertid besöka en metodistkyrka. Brodern, som var medlem der och dessutom klassledare, talade med honom ofta om religionen och ansåg att han borde förena sig med denna kyrka, isynnerhet som det icke fanns någon lutersk församling på platsen. Men Newman, full af fördomar mot allt som icke var luterskt, svarade: "Jag vill icke öfvergifva min gamla religion." — "Det är dock egentligen blott en sann religion — bibelns," anmärkte brodern. — "Hvad lären I då, I metodister?" frågade Newman. De sanningar, som nu brodern sökte framhålla, kunde han icke bestrida, men säger han: "mitt hjerta var icke rätt för Gud, ehuru jag egde gudaktighetens form. Anden och kraften saknades." Emellertid fortfor han att bevista gudstjensterna och deltog äfven i klassmötena. En afton under en härlig besökelsetid i församlingen, då många själar omringade altaret och de frälstas jubel fyllde templet, sökte Guds Ande honom så kraftigt, att hela hans varelse skälfde och det var med största möda han kunde beherska sig. Någon bakom honom gaf akt på den kamp han utstod och, klappande honom på axeln, sade vänligt: "Vore det icke bäst att ni ginge fram till altaret?" I stället för att

hörsamma den vänliga uppmaningen, sade han tvärt på sin brutna engelska: "*Jag bar min religion.*" Knappast hade han uttalat dessa ord, förr än han tyckte sig höra en röst i sitt inre ropa: "Du ljuger! du har ingen religion, utan bara former!" Mötet afslutades och han lemnade kyrkan. Vid hemgåendet observerade han en liten gräsplan och, finnande sig alldeles ensam, föll han, säger han, utan vidare ned på sitt ansigte och utropade: "O, hvilken eländig varelse jag är! Gud har fört mig lyckligt öfver haf och land, ledsagat mig i frid till min broder och skänkt mig så många välsignelser för öfrigt; och likväl blyges jag nu att söka och bekänna Honom. Om jorden öppnade sig och uppslukade mig för alltid, så vore det alls icke mer än rättvist!"

Kort derefter bevistade han ett lägermöte, der sällsamma ting timade. Guds Ande verkade åter kraftigt på hans själ, visande honom, att "hans gamla religion, med synen på tempelväggen under första nattvardsgången, med moral och sedelära utan lifskraft, var till alls ingen nytta för hans hjerta." Öfvermannad i känslan af sina synder nedföll han inom altarskranket och i flera timmar, från omkring kl. 8 på morgonen till middagstiden, låg han på sitt ansigte bedjande och kämpande. Det var en förskräcklig kamp. Bön efter bön uppsändes för honom. Allt syntes hopplöst; men förlossningens timma slog. Hans broder, som låg på knä vid hans sida, hviskade i hans öra: "Sven, se upp till korset!" och nu, liksom träffad af en elektrisk stöt samt kännande en underbar vind susa omkring sig, sprang han häftigt upp och ropade med glädjestrålande ansigte på sitt modersmål: "*Karl! Karl!*" Från korset kom hjelpen genom Anden, halleluja! och så vardt hans själ uttagen ifrån mörkrets makt och förflyttad till Guds älskliga Sons rike. Och i det lägret vardt stor glädje; men ingen var lyckligare än den unge svensken.

Pastor S. B. Newman.

Hans omvändelse var klar — den var icke ett öfvergående känslorus, utan en verklig hjertats förändring — "han visste hvad med honom skedt var." Snart började han också, fastän i mångt och mycket främmande för landets seder och bruk samt högst ofullkomlig i engelska språket, att vittna om sin Frälsare. Några veckor efter hans omvändelse erhöll han förmanare-fullmakt och i januari följande år, 1845, vardt han lokalpredikant. Härmed begynte ett nytt skede i hans lif. Han öfvergaf handelslifvet genast, hans broder öfvertog affären, och i stället för att fika efter penningar egnade han sig uteslutande åt att vinna själar för Jesus. Strax derefter höll han sin första predikan i en liten stad vid namn Stockton, i närheten of Mobile.

Rörande detta hans första predikoförsök, säger han sjelf: "Min text var: 'Af nåden ären I frälste,' Efes. 2: 8. Jag hade studerat Wesleys predikan öfver detta ämne och gjort åtskilliga anmärkningar. Olyckan (eller kanske lyckan) var emellertid, att det fanns endast tvenne dåliga talgljus å talarestolen, hvarför jag icke kunde läsa ens hvad jag sjelf skrifvit, utan nödgades lägga konceptet å sido och helt enfaldigt omtala, hvad Gud gjort med min själ. Då jag återvände till Mobile, omringades jag af flera predikanter, hvilka ville veta, hur jag lyckats med min första predikan, och då jag meddelade dem förhållandet, skrattade de allesamman. En af dem, en d:r Pierce, gaf mig emellertid det rådet: 'Skrif aldrig dina predikningar mer, men gör ett kort utkast öfver ämnet.' "

Samma år, 1845, upptogs han på prof i Alabama-konferensen, Södra Metodist Episkopal-kyrkan; ordinerades till diakon, 1847, af biskop Soule samt till äldste, 1849, af biskop Paine.

Sitt första arbetsfält fick han i Campbelton-kretsen i Florida, der han stannade två år, 1845–47; första året

såsom assistent, andra året hade han kretsen ensam. Kretsen var stor, omkring 200 mil (eng.) i omkrets. Vägarne voro ödsliga och besvärliga, inga andra beqvämligheter än hästryggen funnos. På detta sätt fick han i Herrens namn färdas öfver torra sandöknar, der ingen droppe vatten fanns, genom skogar och snår, öfver floder och träsk, der alligatorer lågo och gassade sig i solskenet, vecka efter vecka, från plats till plats, och predika åtminstone aderton gånger i månaden! Sådant var hans första lärospån som metodistpredikant! Och han var icke den ende. Ingen af de förste banbrytarne har haft det stort bättre.

Vid konferensen 1847 fick han ett nytt arbetsfält, med hufvudqvarter i Milton, en liten treflig landsortsstad icke långt från Pensacola, och efter två års sträfsamt men segerrikt arbete i denna krets, utnämndes han, 1849, till en stor krets i staten Mississippi, Landerdale. Äfven här stannade han två år, den längsta tid, som en metodistpredikant i regeln den tiden fick stanna, och kröntes hans rastlösa bemödande att vinna själar för Jesus med framgång. Det var under hans sista år i denna krets han fick kallelsen från New York. Härom skrifver han sjelf:

"En fredag, min vanliga böne- och faste-dag, kom det lifligt för mig, att jag borde resa hem till Sverige; Guds kallelse tycktes mig vara klar, och jag väntade också verkliga menskliga vinkar i den riktningen. Dagen derpå fick jag bref ifrån pastor O. G. Hedström i New York med förfrågan, om jag icke ville komma dit för att verka bland landsmän i Betelskeppet. Detta var visserligen icke precis Sverige, men jag skulle dock arbeta hufvudsakligen bland svenskar, så att jag kände att jag borde hörsamma kallelsen i Herrens namn."

Vid följande konferens blef han på egen begäran lokaliserad för att resa till norden och predika evangelium bland svenskarne der. Den 23 januari 1851 lemnade han

Mobile och efter omkring två veckors besvärlig sjöresa landade han i februari lyckligt i New York, "der han mottogs med öppna armar af pastor Hedström som om han varit en gammal bekant, ehuru de aldrig sett hvarandra förr." I maj intogs han i New York-konferensen och stationerades i Betelskeppet såsom medhjelpare åt Hedström.

Efter två års arbete här sändes han i januari 1853 till Chicago för att öfvertaga vården om den nybildade församlingen derstädes. Newman är egentligen svenska metodismens banbrytare i Chicago, och hans nitiska predikan, trägna arbete och trogna böneumgänge med Gud bar äfven frukt, ehuru han icke fick glädja sig åt att få bevittna så stora väckelser, som vi sedan stundom fått se i Chicago. De som kommo till församlingen den tiden, kommo vanligen mera gradvis, men de som kommo blefvo i allmänhet trogna till kyrkan. Hans omkring två och ett halft år här voro dagar af strid och bekymmer på många sätt. Fördomar och fiendskap å namnchristnas sida; fräcka personliga förolämpningar på öppen gata; fattigdom och skriande nöd isynnerhet bland de nykomna; kolerans fasaväckande framfart både inom och utom församlingen — slitande föräldrar från barn, barn från föräldrar, maka från maka, gjorde icke lifvet precis så angenämt eller alla dagar just så ljusa, dock under allt detta gaf Herren seger åt sin sak och framgång åt sin tjenare. Under denna tid, 1854, byggdes kyrkan vid Illinois-gatan. För att samla medel till kyrkobygget företog han en längre resa till sina forna arbetsfält i södern och lyckades väl. Ehuru Chicago var hufvudplatsen gjorde han dock regelbundna predikobesök till andra ställen både i Indiana och Illinois, och bildade församlingar t. ex. i St. Charles, Ill., Poolsville och Attica, Ind., samt Beaver, Ill., bland hvilka den i Beaver (numera Donovan) ännu eger bestånd och är "ingalunda den minsta bland Juda furstar."

I september 1855 återsändes han till New York för att än en gång bistå pastor Hedström, hvars helsa började vackla, i verksamheten i Betelskeppet, och stannade han här nu i fyra år. Då bar det af vesterut igen, denna gång till Jamestown, N. Y. Detta fält var stort, omfattande Sugar Grove, Wrightsville, Frewsburg m. fl. ställen och här fick han mycket att göra. En kyrka var uppförd, men hon var hvarken rappad eller inredd, hvarför han måste genast ut på en restur för att anskaffa penningar till kyrkans fullbordande och han lyckades också — snart stod kyrkan fullt färdig och kunde invigas för offentlig gudstjenst. I Jamestown fick han stanna i sju år, från 1859 till 1866, "mången gång hårdt pröfvad af besvärligheter och motgångar, så att strida tårar ofta fuktade kinderna, men Israels Hjelte förde igenom från seger till seger, sitt dyra namn till pris."

1866 öfverflyttades han till Central Illinois-konferensen och sändes till Galesburg, der han var vårdhafvande i två år. Vid konferensen 1868 utnämndes han till presiderande äldste för svenska distriktet, som då innefattade Indiana, Illinois, Iowa och Kansas. Denna syssla innehade han fem år. Under denna tid verkade han äfven såsom agent för skolan i Evanston och inbringade till skolfonden icke så obetydligt. Sedan dess har han varit pastor i Rockford 1873–75; Wataga och Peoria 1875–77; Batavia och Geneva 1877–79; Evanston 1879–82; Moline 1882–84 och Omaha 1884–85. Här i Omaha drabbade honom ett hårdt slag. Den 15 juli 1885 hemförlofvades hans dyra maka, som troget vandrat vid hans sida och delat ljuft och ledt med honom i tjugusju år. Vid Nordvestra Svenska konferensen samma höst fick han en öfverårig ställning, men utnämndes eller anstäldes samtidigt som stadsmissionär i Chicago. Denna post innehade han tre år, 1885–88; och uträttade han under denna tid mycket godt. Humboldt Park-församlingen organiserades det

första året. En gammal tysk kyrka vid Fairfield avenue med tre tomter — der den stora, präktiga kyrkan nu står — inköptes, och insamlade han inom en ganska kort tid största delen af köpesumman. Kyrkan invigdes den 2 januari 1887. Vid konferensen 1888 intogs han ånyo såsom "effektiv" och tjenade nu i två år såsom agent för skolan. 1890 förklarades han öfverårig, men betjenade dock ända till 1899 åtskilliga ställen såsom Moreland, Emanuel-församlingen i Chicago, Austin och sist Ottawa.

Newman var i sin krafts dagar en trogen arbetare i Herrens vingård, ett sant vittne för sin Mästare, en trägen menniskofiskare. Han var visserligen ingen vältalare, icke åtminstone i den mening, att han förtjuste folket med ord som kittlade i öronen eller förbländade deras sinnen med sin höga flykt öfver stjernor och himlar, men som lemnade själen efter talets slut att fortfarande famla i syndens mörker. Han hade inga särskildt lysande gåfvor eller vidare bokliga kunskaper att briljera med, men han talade bra, ty hvad han sade kom ur hjertat. Synd och nåd, frälsning och Christus, var den röda tråd, som genomgick hvarje predikan. Bibeln, Wesley, Fletcher, Watson, Clarke voro de källor, ur hvilka han hufvudsakligen öste.

Newman var en bönens man. Han trodde på fasta och bön — på fasta *hvarje fredag*, på "bön utan återvändo," på bön för allt. Han bad för sig sjelf, för sin maka, för sin församling, för syndare, för sina predikningar, sina resor, sin häst, (då han skulle ut på sina resor,) med ett ord: *för allt*. Han trodde, att Paulus bokstafligen menar hvad han säger, då det heter i Kol. 3: 17 — "Allt hvad I gören med ord eller gerningar, det gören allt i Herren Jesu namn, och tacken Gud Fader genom Honom!" Sålunda gick han aldrig in eller ut ur något hus, icke ens i en bod eller bank, utan att sända en bönesuck till Herren; och alla sina bref begynte han alltid

med de orden: *"I Herren Jesu namn."* Många tyckte att han gick till öfverdrift härutinnan, ja, att det var rent af barnsligt; men hvem kan säga, att det var orätt?

Nu är hans verksamhet slut. Nyligen ingången i sitt åttionionde år väntar han, "barn på nytt" som det heter, på hembudet hvarje dag och att få höra från Mästarens läppar: "Väl gjordt, du gode och trogne tjenare; gå in i din Herres glädje!"

* * *

Newman och skomakaren. — En dag under sina första år i Chicago mötte han på gatan en man, som han kände igen att hafva sett i kyrkan en och annan gång. Han stannade och, sedan han helsat, frågade han honom, såsom hans sed städse var, hur det stod till med hans själ. Mannen såg på honom och svarade: "Jo tack som frågar, herr pastor! *men* — kastande en frågande blick på Newmans fötter — *hur står det till med pastorns stöflar?"* Newman teg; men mannen fortsatte och sade ögonblickligen: "Ursäkta mig, herr pastor, att jag gör som pastorn gör. Pastorn är själasörjare och frågar mig, hur det står till med min själ, ty pastorn *tror*, att min själ behöfver frälsas; jag är skomakare och frågar, hur det står till med pastorns stöflar, ty jag *ser*, att de behöfva lagas. Pastorn sköter sin syssla och jag sköter min!" Det samtal som nu följde, hade goda följder med sig. Den gjorda bekantskapen ledde till närmare bekantskap, och denna lände dem båda till glädje och belåtenhet. Mannen vardt snart derefter vunnen för Gud och kyrkan, blef en af Newmans varmaste vänner och det säges att så länge Newman var i Chicago behöfde han aldrig gå med dåliga stöflar.

Newman och konceptet. — En gång, då han var pastor i Betelskeppet, råkade konceptet under predikan att blåsa

ned innanför altarrunden. Ögonblickligt lade Newman högra handen på talarestolen, hoppade snabbt som tanken ned inom altarringen, skyndade efter det kringflygande konceptet, föll ett ögonblick på knä, då han lyckades få tag i det, och bar det sedan triumferande upp på platformen, lade det med ett högt "pris ske Gud!" på den uppslagna bibeln och fortsatte derefter sin predikan som om ingenting passerat.

Hästhandlaren och Newman. — Strax efter det han fått sin lokalpredikant-fullmakt var en gång en hästhandlare närvarande vid ett af hans möten. Hästhandlaren, som satt på läktaren och betraktade folket kring altaret, der "stora hjeltar lades i stoftet, liksom lien afmejar gräs," blef slagen af Guds Ande och beslöt att göra grundlig bättring. Han hastade ned för att med de andra kämpa för frälsning och seger öfver synden. Utsträckt på golfvet utropade han: "Moder, jag går till helvetet!" Modern var en christen och tillhörde baptist-kyrkan. Den gamla qvinnan sökte att tysta honom, men han fortfor med sin förtviflade bekännelse: "Jag går till helvetet!" Newman slöt honom darrande som en mask i sin famn och sökte att lugna honom. Men nej, hans förtviflade rop hördes rundt omkring, och hela natten samt följande dag fortforo de förfärliga själsqvalen. Ändtligen tystnade stormen, fången blef frigjord och Herren gaf honom barnaskapets helige ande, och nu kungjorde han i de allmänna tidningarne, att alla, som möjligen blifvit bedragna i byte eller handel genom honom, skulle komma till hans bostad för att få ersättning, hvilket naturligtvis väckte den största uppmärksamhet i samhället. Han blef sedan baptist-predikant.

PETER NEWBERG.

En af de fem, som räckte Hedström sin hand till medlemskap då den första svenska metodistförsamlingen bildades, var *Peter Newberg*, och blef han också sedermera en af Hedströms trognaste och tillförlitligaste medhjelpare.

Han var född i öfre Norrland, i Luleå, den 7 januari 1818. Fadern, som var sjöman, dog då Peter ännu var en liten gosse och redan i unga år, vid fjorton års ålder, måste han lemna det torftiga hemmet och "gå till sjös" för att i sjömannens äfventyrliga lif förtjena sitt dagliga bröd. Förf. blef bekant med honom sommaren 1845, då vi seglade tillsamman på skeppet "Fama" från Gefle, han såsom skeppstimmerman och jag såsom jungman. Vi voro på samma "vakt" och brukade merendels fördrifva de långa nattvakterna med intressanta samtal i hvarjehanda ämnen. Båda oomvända hade vi ju hvarken sinne för eller tanke på andliga eller religiösa frågor, utan rörde sig våra samtal för det mesta om äfventyr på hafvet, eller om de gamle vikingarne, eller om Sveriges hjeltekonungar och deras stordåd. Vi hade naturligtvis ingen aning om, att våra vägar om några år skulle sammanflyta och att vi, fjerran i ett annat land, skulle sedan segla tillsamman under en annan flagg, under en annan kapten, *vår store Immanuel*, men det var någonting som redan då drog oss ömsesidigt till hvarandra och gjorde att ett starkt vänskapsband knöts oss emellan, och detta band vardt allt starkare under årens lopp.

Våren 1846 inmönstrade han i Gefle såsom timmerman på ett skepp, som skulle afgå till New York och med hvilket en större skara Erik-jansare medföljde. Under resan i umgänget med dessa blef han allvarligt väckt till besinning af sitt oomvända tillstånd och vid framkomsten till New York lemnade han skeppet och

Pastor Peter Newberg.

följde med dem till Bishop Hill. Här stannade han dock icke länge. De glada föreställningar han gjort sig rörande det fridfulla och lyckliga lifvet härstädes, besannades icke af verkligheten. De beklagliga förhållanden som rådde här — inga hus, dålig föda, sjukdom och död, men framför allt den kärlekslösa anda, som gaf sig luft i hårda omdömen och fördömelsedomar öfver alla andra christna — voro allt annat än lockande och löftesrika. Och så efter endast omkring sex veckor lemnade han Bishop Hill och styrde sina steg först till Lafayette, sedan till Victoria, der han stannade öfver vintern hos Hedström och var honom behjelplig att tillverka plogar. På våren for han till Peoria, der han uppehöll sig någon tid, sysselsättande sig med byggnadsarbete för en svensk

byggmästare eller arkitekt, vid namn Ulricson, hvilken i flera år tid bott härstädes och som så godt som alldeles förglömt sitt modersmål. På hösten flyttade han tillbaka till Victoria och i december samma år, 1847, gifte han sig i Lafayette med Louisa Anderson från Westmanland, som ännu, i maj 1901, då detta skrifves, lefver och bor i Victoria. Denna moder i Israel, "Gamla syster Newberg," har äran att vara den äldsta af alla svenska metodister, hafvande förenat sig med församlingen i Victoria, jultiden 1846; och under hela sitt lif har hon varit trogen till Gud och kyrkan samt en ödmjuk tjenarinna till den högtlofvade Frälsaren.

I februari 1850 for Newberg till Kalifornien och var han en af de tolf, hvilka företogo den ofta omtalade guld-

Gamla moder Newberg.

gräfvareresan dit. Efter återkomsten 1851 bodde han i Victoria, der han köpt sig en farm, samt arbetade någon tid tillsamman med P. Challman på husbygge. Efter det Challman på hösten 1853 ingått i det effektiva verket fortsatte Newberg för egen del byggnadsverksamheten och byggde han kyrkan i Victoria, hvilken fullbordades och invigdes vid midsommartiden år 1854.

Broder Newberg vardt väckt, som sagdt, på öfverresan till Amerika bland jansonisterna, men det dröjde flera år innan han fick erfara frälsningens frid och fröjd. Han var allvarlig och gudfruktig, något svek fanns icke hos honom, han hatade synden och sökte att vandra som en christen, men någon klar förvissning af syndernas förlåtelse eller rening i Christi blod hade han icke. Men vid ett lägermöte, 1853, i Victoria-skogen uppgick ljus i hans själ och han inträdde i Guds barns härliga frihet. Detta var första gången svenskarne voro på detta sätt samlade till löfhyddohögtid, då de nemligen hade sin särskilda afdelning, der predikningar höllos på svenska språket, ett litet stycke från det amerikanska lägret. Det var också ett i allo underbart möte. Guds arm var uppenbarad till syndares frälsning. Jag mins det mycket väl, ty vid samma tillfälle frambars vår äldste son till det heliga dopet. Hedström hade ledningen af mötet. Under det han höll en kraftig evangelisk predikan, höll Gud i blixt och dunder en väckande lagpredikan öfver åhörarnes hufvud. Vid slutet af sin predikan frågade Hedström folket, om de voro redo att möta Gud, i fall de i det ögonblicket skulle kallas inför Hans domstol. Newberg måste då på sitt samvetes fråga tillstå att han icke var lycklig, att han icke var beredd att möta Gud. Bottenärlig som han var stod han genast upp från sitt säte, gick fram till den primitiva altarrunden, föll på sina knän och började anropa Gud; och der under bön och kamp fann han fullkomlig frid och hvila hos sin

Frälsare. Och från denna stund hade han alltid ett klart vittnesbörd om sitt barnaskap och om Christi blods renande kraft.

Sedan han nu gifvit sitt hjerta åt Herren och fått smaka frälsningens sötma, egnade han sin tid och sina krafter helt åt Herrens tjenst och började genast att vittna om Christus och Hans blods kraft samt att turvis med de andra predikanterna resa omkring och predika. År 1856 upptogs han på prof i Peoria-konferensen och utnämndes till vårdhafvande i New Sweden, Iowa. Han ordinerades till diakon vid konferensen i Abingdon 1857 och till äldste af biskop Baker, i Macomb 1860. I New Sweden stannade han två år, 1856–58, och utförde ett godt och gediget arbete. Under denna tid besökte han Burlington åtskilliga gånger, då genom honom den lilla församlingen på landet vester om staden kom till stånd. Derefter betjenade han Andover-kretsen ett år, 1858–59, sedan Galesburg ett år, 1859–60, och var detta år ett fridfullt och på andeliga välsignelser rikt år. Och såsom broder Newberg hade särskildt ljus i och erfarenhet af den helgande nåden, så gick också hans verksamhet, både i predikstolen och i umgängelsen med folket, isynnerhet ut i denna riktning. Och "vi funno den tiden," säger en broder, som ofta då besökte Galesburg, "icke så få af församlingens medlemmar, hvilka äfven fått sigte härpå och sökte efter frälsningens fullhet eller fullständig helgelse." Från Galesburg sändes han till Victoria, der han stannade två år, 1860–62. Enligt en uppgift skall han denna gång hafva betjenat Victoria *tre* år, från 1860 till 1863, men detta är sannolikt misstag, ty enligt det officiella konferensprotokollet utnämndes N. Peterson till vårdhafvande i Victoria *1862*. Newbergs namn förekommer icke i konferensprotokollen i samband med någon utnämning hvarken 1862 eller 1863. Vid konferensen i Rock Island 1864 utnämndes han ånyo till New Sweden

eller *Fairfield*, såsom den missionen då kallades. Här stannade han nu ett år, till september 1865, då han utnämndes till vårdhafvande predikant i Rockford efter Albert Erikson, som flyttats till Andover. I Rockford stannade han endast ett år, då han sändes till sitt gamla arbetsfält, Victoria, och der stannade han nu i sex år, tre år, 1866–69, såsom vårdhafvande och tre år, 1869–72, såsom assistent. Vid konferensen 1872 blef han på egen begäran förklarad "öfverårig," men betjenade likväl följande år, 1872–73, församlingen i Swedona. Derefter hade han icke mer någon egentlig församlingsvård, utan slog sig ned på sin farm några mil norr om Victoria, men fortfor att i mån som tillfälle gafs samt tid och krafter medgåfvo outtröttligt resa hit och dit i de olika församlingarne för att predika och hjelpa till vid mötens hållande. Och 1879 under pastor Andersons besök till Sverige fyllde han dennes plats i Chicago, icke blott till tillfredsställelse men till verklig välsignelse för församlingen.

På förf. anmodan reste han hösten 1881 till Texas för att biträda i den unga och lofvande verksamheten derstädes. Efter endast ett par månaders välsignelserikt arbete, under hvilken tid han emellertid redan gjort sig omtyckt, ja älskad af vännerna, insjuknade han strax på nyåret 1882 i smittkopporna och den 13 januari, i det tillfälliga lägret på Colorado-flodens strand, i staden Austin, under Texas' höga, härliga himmel, slutade han vid foglarnes sång sin jordiska bana 64 år och 6 dagar gammal, och gick att möta Herren som sagt: "De som hafva undervisat många till rättfärdighet skola lysa såsom stjernor i evigheters evighet."

* * *

Peter Newberg var i flera hänseenden en af de mest egendomliga svenska metodistpredikanter vi haft. Utrustad med blott medelmåttiga gåfvor, utan någon vidare

skolbildning, mycket bristfällig i språket, dessutom talande en säregen dialekt, som gjorde att vissa uttal blefvo rent af löjliga — (så t. ex. då han citerade de orden i Rom. 10: 4, "lagsens ände," såsom det heter i den gamla kyrkobibeln, sade han: *laxens*) — var han likväl vida mer underhållande att lyssna till än många predikanter med mycket större begåfning och bättre både språk och kunskaper. I detta hänseende påminte Newberg i någon mån om somliga af de första metodistpredikanterna, hvilka kommit ur de djupa leden, direkt från plogen eller hyfvelbänken, utan någon som helst skolbildning, och likväl voro så underhållande att höra, att till och med fint bildade personer med nöje lyssnade till dem. Hvad var det då egentligen som gjorde honom med alla sina bristfälligheter så underhållande, särskildt då han ledde enskilda möten? Hemligheten var denna: hans hjerta öfverflödade af tro och kärlek — "ett hjerta, som ej tycktes andas för annat än att utgjuta vänskap, tröst, sympati och välvilja;" dessutom var det något originelt i hans framställningssätt, något som fängslade uppmärksamheten, ty han klädde de gamla sanningarna liksom i en ny drägt och hvad han talade, kom liksom framställande ur hans egen erfarenhet och hjerta. Långods bjöd han aldrig på. Med ett ord: Peter Newberg var en god och ädel man, som bekände helgelse och lefde i öfverensstämmelse med sin bekännelse; hela hans väsende var besjäladt af allvar och innerlig gudsfruktan, derför var han också aktad och älskad af alla, som kände honom. Och fastän intet monument märker stället der stoftet hvilar, vördas dock än i dag hans minne i månget tjäll så väl i vestern som i soliga södern.

OLOF HAMRÉN.

Bland de skaror af hurtiga svenska sjömän, hvilka under denna tid, 1845–55, genom verksamheten i Betelskeppet, fördes från deras vägars villa och vunnos för Herren, var en stark, välbyggd, väderbiten trettiofemårs norrländing, hvilken allt från ungdomen "följt sjön" men nu "ändrat kurs" och snart derefter blef metodistpredikant. Denne man var *Olof Hamrén*.

Oaktadt Hamrén var den förste af alla de Betelskeppet tillhörande svenska sjömännen, som bemyndigades att som lokalpredikant predika evangelium bland våra landsmän, hvilka begynt att slå sig ned på olika ställen i vestra New York, finnes dock föga att anteckna om honom. Hans bana var allt för kort för att han skulle kunna ha lemnat några vidare spår efter sig. Han intogs i konferensen den ena dagen och två dagar derefter "var han icke mer, ty Gud tog honom." Hans namn lefver dock i vördadt minne ännu hos några af de gamla svenskarne i Jamestown, N. Y., och "Sugar Grove" (Chandlers Valley), Pennsylvania, hans första och enda arbetsfält.

Olof Hamrén var född i Skellefte socken, öfre Norrland, den 5 februari 1815. I tidiga ynglingaåren, sedan han blifvit konfirmerad, begaf han sig till sjös. I öfver tjugu år följde han nu oafbrutet sjömannens manliga men äfventyrliga yrke, plöjande många haf, seglande under olika flaggor, dock för det mesta under den kära blågula samt de senare åren under stjernbanéret. År 1849 kom han till New York med ett Gefle-skepp, som öfverfört emigranter. Huruvida han varit i New York förr eller ej, veta vi icke; men nu finna vi honom i Betelskeppet. Här blef han, såsom det heter i hans dagboksanteckningar, "väckt till besinning om sin själ och fann slutligen efter en hård inre kamp frid med Gud."

Han stannade nu i New York och seglade ett par tre år från denna stad. Kort efter sin omvändelse tog han hyra på ett fartyg, som skulle ut på en längre resa. Besättningen, bland hvilka några sannolikt kände honom och visste att han var omvänd, var så ogudaktig och pröfvade honom med ens så hårdt, att han kunde ej uthärda utan hastade i land, sprang till Betelskeppet och utropade: "Jag kan icke gå med det fartyget." Pastor Hedström sade emellertid på sitt vänliga, faderliga sätt till den förtviflade sjömannen: "Kom, låt oss falla ned och bedja!" De gjorde så och det dystra ansigtet klarnade. "Nu kan jag gå!" sade Hamrén och återvände mycket riktigt till fartyget, bemötte sina ogudaktiga skeppskamrater med saktmod och frimodighet samt lemnade sålunda New York, men resan blef kort emellertid — fartyget råkade i sjönöd och alla de ombordvarande stodo i fara att omkomma. Nu blef hans, Hamréns, tur att vinna gehör och tala förmaningens ord, ty de ogudaktiges motstånd var brutet, men Hamrén höll sig fast vid Herrens löften såsom själens ankare och fröjdade sig i Herren.

År 1853 hade han, såsom det vill synas, alldeles öfvergifvit sjömanslifvet, ty på sommarn detta år finna vi honom i Buffalo, N. Y., förkunnande frälsningens väg för derstädes boende svenskar. Om honom säger pastor C. F. Lindquist i Red Wing, Minn., som då bodde i Buffalo och hade nyligen blifvit omvänd: "Hamrén var en mycket ifrig man och predikade sanningens ord med anda och kraft."

Den 22 juni 1853 besökte han Jamestown, N. Y., för första gången samt predikade för svenskar och amerikaner i amerikanska metodistkyrkans undervåning, söndagen den 27:de. Genom ömsesidig öfverenskommelse blef han lärare för den lilla församlingen, som pastor Hedström hade bildat föregående år, och som då näppeligen räknade ett dussin medlemmar. Sin lokalpredikantfull-

makt erhöll han den 20 augusti af den amerikanska församlingens qvartalkonferens. *)

Han delade sin tid emellan Jamestown och 'Sugar Grove,' predikande reguliärt hvarannan söndag i hvarje plats samt besökte dessutom i veckorna rätt ofta Buffalo, och öfverallt välsignades hans arbete med frukt. Sålunda blefvo under hans verksamhetstid, från juni 1853 till juli 1854, flera omvända (30—40 antages det) och i hans dagbok finnes antecknadt att han den 30 oktober 1853 intog fem (5) personer på prof och den 30 april 1854 tolf (12) i full förening. Vid årets slut, juli 1854, rapporterade han 20 i full förening och 25 på prof.

År 1854 intogs han på prof i Eriekonferensen, till hvilken konferens svenska missionen i Jamestown på den tiden hörde, och utnämndes till vårdhafvande predikant i Jamestown och Buffalo. Detta skedde i Cleveland, Ohio, den 20 juli, och strax efter konferensen insjuknade den kraftfulle mannen plötsligt i kolera, som det året härjade förskräckligt, och efter förfärliga lidanden förlossades hans ande den 22 juli 1854.

JOHN TIDLUND. — SAMUEL ANDERSON.

Det skulle ha varit intressant och helt säkert för mången af våra läsare kärkommet om vi kunnat gifva en någorlunda fullständig lefnadsteckning öfver dessa båda Herrens vittnen, af hvilka den förstnämnde är metodismens egentlige banbrytare bland svenskarne i Minnesota, men detta är omöjligt; ty trots alla bemödanden, såsom t. ex. förfrågningar hos bröder, som voro samtida med

*) Ehuru J. P. Larson, som äfven under denna tid blifvit omvänd i Betelskeppet, redan 1852 "talade Guds ord" i Sverige, fick han dock icke lokalpredikant-fullmakt *förr än 1854* i Norge.

dem, så väl som genom korrespondens med deras efterlefvande anhöriga, hafva vi icke kunnat utröna mycket om dem, utan tyckes snart sagdt allt rörande dem vara kastadt i "glömskans haf." Dock, huru skönt att veta, att "den rättfärdiges minne dör aldrig" och att om än hans namn glömmes på jorden, det är upptecknadt i himmelen och skall aldrig utplånas ur lifvets bok!

JOHN TIDLUND var svensk till börden, född sannolikt 1811, *hvar* och *när* veta vi icke. När han kom till detta land är ej bekant; senare än 1849 torde det dock ej ha varit. 1850 finna vi honom med sin familj i Boston, der han blef omvänd genom "Fader Taylors" verksamhet samt förenade sig med Metodist Episkopal-kyrkan; och säges han ha varit den förste svensk, som så vidt man vet blifvit omvänd der. I sällskap med en annan svensk familj, Henry Russell, som äfven blifvit omvänd i Boston, kom han med attest 1851 eller 1852 till St. Paul, Minn., förenade sig med amerikanska metodistförsamlingen ("Market street") samt begynte att oförtöfvadt hålla möten bland svenskarne i staden.

Vintern 1852–53 utbröt en kraftig väckelse, märklig i metodismens historia i St. Paul, då många själar, både amerikaner och skandinaver, isynnerhet svenskar, frälstes och en svensk klass bildades med Tidlund till ledare. Under denna saliga tid genomgick han ett djupare nådeverk i sin själ, fick erfara "fullheten af Christi evangelii välsignelse" och nu, "stärkt med ny kraft genom Guds Ande till den invärtes menniskan," fick också hans tal en annan klang.

Vid denna tid erhöll han lokalpredikant-fullmakt och arbetande flitigt om hvardagarne med sina händer för sitt och de sinas dagliga bröd — han var nemligen till yrket skräddare — arbetade han lika flitigt om söndagarne för sina landsmäns andliga väl genom att bryta lifsens bröd

för dem, och arbetet var icke fruktlöst — klassen förökades hastigt med frälsta själar.

Församlingens pastor skref till C. Willerup, som förestod norska missionen i Wisconsin, och omtalande väckelsen bland skandinaverna bad han honom besöka St. Paul för att organisera församling. Willerup kom och i juli, detta år, 1853, organiserades svenska metodistförsamlingen derstädes, den första i Minnesota.

Åren 1853–56 verkade Tidlund som lokalpredikant dels i St. Paul, dels i Judson med flera ställen. 1856 intogs han i Minnesota-konferensen samt stationerades i St. Paul, der han skötte församlingsvården tre år, 1856–59.

Vid konferensen 1859 sändes han till St. Peter, Minn. Här stannade han ett år, 1859–60. 1860 utnämndes han till vårdhafvande i Judson. Detta var hans sista utnämning. Följande år hemförlofvades han. Långt ifrån frisk, men ovillig att svika då möten voro utlysta, begaf han sig af, nedbäddad i sin släde, en bister vinterdag på sin regelbundna predikotur i kretsen, kom också fram på bestämd tid till de olika predikoplatserna samt predikade med smörjelse och lif. Detta blef den ädle och varmhjertade mannens sista predikoresa. Efter den dagen kunde han icke predika mycket mera. Sjukdomen tog öfverhand, han aftynade mer och mer under sommarens lopp och den 4 november 1861 i Judson, Minnesota, kallades han från arbete till hvila, 50 år gammal.

Pastor Shogren, hvilken kände honom väl, säger: "Tidlund var en verklig gentleman, en varmhjertad broder, en helgjuten christen, begåfvad talare med ett lifligt och energiskt predikosätt samt dertill god sångare. Välsignelse öfver hans minne!"

Samuel Anderson, en ättling af de gamla vikingarne, var född i Stavanger, på Norges sydvestra kust, omkring 1827, dagen obekant. När han kom till "lif i

Jesu tro," antingen det skedde i hemlandet eller i detta land, veta vi icke med bestämdhet, men sannolikt skedde det ibland norskarne i La Salle county, Ill., ty han predikade såsom lokalpredikant i Leland- och Fox River-missionen år 1852, och på pastor Jonas Hedströms uppmaning for han till Chicago 1853 för att hjelpa pastor Newman. Enligt en uppgift skall han ha blifvit omvänd och förenat sig med metodistkyrkan i Chicago under pastor Newmans verksamhet, men detta är misstag. I Chicago var han visserligen, 1853, Newmans första år derstädes, och förenade han sig då med den nybildade skandinaviska metodistförsamlingen, men han var allaredan både *omvänd* och *metodist* samt dertill *lokalpredikant*, då han kom till Chicago. Pastor Newman beskrifver honom i sin sjelfbiografi såsom "en ung, allvarlig man, sant omvänd till Herren och ifrig bedjare," samt säger, att "det var meningen att han skulle blifva hans, Newmans, medhjelpare i Racine," men yttrar icke ett ord om att han blef omvänd under hans, Newmans, verksamhet, hvilket han säkert skulle ha gjort om detta varit förhållandet.

Att Anderson redan var lokalpredikant framgår ytterligare af det faktum, att han i augusti samma år, 1853, upptogs på prof i Wisconsin-konferensen och utnämndes till vårdhafvande i Racine, Wis., hvilket aldrig kunnat ske om han *först* blifvit omvänd detta år.

I Racine stannade han ett år. Vid konferensen, 1854, intogs han i full förening, ordinerades samtidigt till diakon och sändes tillika med Agrelius, som sedan blef hans svärfader, till St. Paul, Minn.

I St. Paul var han två år, 1854–56. Under denna tid byggdes kyrkan och bostället derstädes, och hade församlingen honom mycket att tacka för företagets lyckliga fullbordande. Driftig och entusiastisk som han var, arbetade han icke blott vid bygget — han var ursprungligen snickare till yrket — men gjorde en lång resa, 1855, till

östern — New York, Boston med flera ställen — för att samla penningar till företaget, och han lyckades väl.

Hvilka församlingar han betjenade 1856–58 kunna vi icke utröna, men 1858 missiverades han till West Wisconsin-konferensen och utnämndes till vårdhafvande i norska församlingen i La Crosse, Wis., och följande år, 1859, sändes han till "Coon Prairie."

Samuel Anderson var en mycket from och nitisk man, metodist i hjerta och själ, flitig arbetare, omtyckt predikant, ehuru ingen särskildt ledig talare. En predikan, som han höll en gång i Chicago öfver de orden: "Huru skulle vi kunna sjunga Herrens sång i främmande land? Om jag förgäter dig, Jerusalem, så förgäte mig min högra hand?" Ps. 137: 4, 5, omtalades ofta i Chicago i den gamla tiden.

I Coon Prairie fick han icke dröja länge; efter några månader var arbetet i vingården för honom fulländadt. "Döden älskar ett skinande märke," heter det, och träffad af "den bleke engelns pil" föll Samuel Anderson, kanske en af de mest lofvande predikanter skandinaviska metodismen ditintills haft, i sina bästa år, sörjd af en ung maka och alla de församlingar, både svenska och norska, han betjenat. Han dog i lunginflammation i Mount Vernon, Wis., den 17 mars 1860, 33 år gammal.

TIONDE KAPITLET.

Hur det var och gick till i de första tjugu åren 1845—65. — Arbete och strid.

Predikantsysslan en hjerte-sak, icke ett lefvebröd. — Hästryggen eller åkdonet vanliga studerkammare. — Tre predikningar hvarje söndag. — "Apostlahästarne" anlitas ofta. — Nekoma-färden. — Blad ur förf. dagbok. — Metodist-predikantens lif icke en latmans-tjenst. — Det andliga tillståndet bland svenskarne. — Okunnighet om och förskräckelse för metodisterna — Uppträdet i St. Charles. — Fiendtlighet och fördomar i Chicago. — Lägermötet i New Sweden 1858. — Herren gör fiendens rådslag om intet. — Sammandrabbningen i New Boston. — "Om pastorn icke omvänder sig, så går han förlorad."

Det är svårt för oss i våra dagar, vana som vi äro vid nutidens beqvämligheter och förmåner, att göra sig en någorlunda riktig föreställning om de förhållanden, som voro rådande i de vestra staterna då metodismen först uppträdde bland svenskarne och de första svenska församlingarne bildades. Sjelfva landet var i viss mening nytt, så godt som öde, glest befolkadt, ofta tio à tjugu mil *) emellan de olika nybyggena eller småplatserna, folket fattigt, husen små, ordentliga vägar och broar i vissa trakter inga. Att efter en tröttsam vandring, vanli-

*) Alleständes i detta arbete der det talas om mil, menas *engelska mil*, såvida ingenting annat uttryckligen säges. En engelsk mil är ungefär 1½ kilometer.

gen på hästryggen men ofta till fots, komma fram mot aftonen till någon nybyggares stuga, i bästa fall ett stockhus med endast ett enda rum, "tala Guds ord" på qvällen för kanske ett tjugutal menniskor, stora och små, dela den enda säng som fanns med husets folk, frukostera på majsbröd och molasses, sedan begifva sig å stad till nästa plats och fortsätta på detta sätt dag efter dag, var icke ovanligt på den tiden. Häraf kan synas att våra banbrytares lif måste ingalunda ha varit precis så behagligt åtminstone för "kött och blod," ty arbete hade de i sanning nog och försakelser fattades icke. Och lägger man nu härtill den hätska fiendskap och de många fördomar, som de hade att dagligen möta och bekämpa, icke blott å de ogudaktigas men å sådanas sida, hvilka sjelfva bekände sig vara christna och som bittida och sent utropade dem såsom villoandar, för hvilka man måste akta sig som för sjelfva pesten, för så vidt man icke ville gå evigt förlorad, så kan man förstå att deras lott var, menskligt att döma, allt annat än afundsvärd eller eftersträfvansvärd.

Till följd af det myckna talandet om *villfarelse*, *egenrättfärdighet* o. s.v., betraktade folket dem med misstankar och stängde på många ställen sina dörrar för dem, och ofta fingo de söka sitt nattläger i skogarne eller under bar himmel på vilda prärien och insomna vid vargarnes tjut. Men de underkastade sig gerna och med glädje alla möjliga vedervärdigheter för sin Herre och Mästares skull, och sjungande gingo de sin väg fram och seger följde dem också allestädes i spåren.

Predikantsysslan var för dem en hjerte-sak, icke ett lefvebröd. Personliga bevekelsegrunder eller pekuniära beräkningar hade intet bestämmande ord i deras beslut att blifva metodistpredikanter. De flesta af dem gjorde i ekonomiskt afseende en ren förlust då de valde predikantbanan, enär deras inkomster sedermera blefvo betydligt

mindre. Det högsta någon af dem hade var 400 dollars, somliga icke mer än 100 eller 150 dollars om året. Så t. ex. hade en broder (J. E. B.), med hustru och tre små barn, endast 90 — säger nittio — dollars i lön det första året han var anstäld i missionen, alltså 25 cents om dagen. Mot denna betalning skulle han sköta en större krets, Moline-New Boston-kretsen, och hvarje rundresa en gång i månaden utgjorde närmare tvåhundra mil med hästskjuts. Under tiden bodde hustrun ensam med sina små i ett litet blockhus öfver fyrtio mil från hans verkningskrets och endast en och annan gång kunde han göra en resa hem för att se om dem.

Aldrig på den tiden var det något tal bland predikanterna om hvad lönevilkoren i den eller den församlingen kunde vara. Själars frälsning, Guds rikes förkunnande och upprättande bland menniskors barn, låg som en tung börda på deras hjertan och för detta enda fick allt annat vika. De betraktade sig stadda i "Konungens ärende," och de tilläto icke hvarken egna bestyr eller beqvämligheter eller något annat, för så vidt det kunde på något sätt undvikas, hindra dem från att fullgöra sitt uppdrag, — bittida och sent, i tid och otid, i solsken och storm, fann man dem på "vägskälen kallande alla de funno, både onda och goda, till Sonens bröllop." "Ve mig, om jag icke förkunnar evangelium!"

Tre predikningar hvarje söndag, ofta 5 till 8 mil emellan hvarje predikoplats, samt tre à fyra qvällar i veckan på olika ställen, var den regelbundna ordningen. Den mesta tiden måste tillbringas på vägar och resor. I hemmet voro de blott tillfälligtvis, vanligen två söndagar hvarannan månad eller inalles sex à åtta dagar i månaden. Arbetet på den stora Victoria-Andover-kretsen, som innefattade mera än tjugu predikoplatser, var så fördeladt mellan predikanterna, att de besökte och predikade turvis hvar sin månad på de olika predikoplat-

serna — ena månaden Andover-Moline-afdelningen och andra månaden Victoria-Galesburg. Se och jemför nedanstående dagsboksanteckningar med kartan å sid. 278. Under mitt 2:dra år, 1856, i Andover var jag icke hemma från den 13 december till den 6 januari — således borta från de mina öfver både jul och nyår. På den tiden gjorde metodistpredikanterna verkligen skäl för benämningen — *resepredikanter*. Hästryggen eller åkdonet voro deras vanliga studerkammare. Författaren genomgick första årets konferensexamen i kaleschen, då han en gång skjutsade sin amerikanske presiderande äldste emellan Andover och Geneseo, omkring 16 mil.

Mången gång, isynnerhet vår och höst, voro vägarne så öfver all beskrifning eländiga och på somliga ställen bokstafligt bottenlösa, att det var alldeles omöjligt att begagna åkdon, utan det enda sätt hvarpå man kunde möjligen taga sig fram var att rida. Ofta kunde man emellertid icke ens göra detta, utan, för så vidt man icke ville göra sig saker till djurplågeri eller, ännu värre, till löftesbrott, genom att svika då möte var utlyst, måste man begagna sig af "apostlahästarne" och med bokväskan på ryggen och byxorna nedstuckna i stöfvelskaften knoga genom den ofta knädjupa Illinois-smutsen från det ena stället till det andra. Att t. ex. predika på söndagsförmiddagen i Andover, få sig som hastigast något till lifs, så gå till fots till Berlin (Swedona) omkring 9 mil och predika der kl 3 på eftermiddagen, sedan marschera tillbaka till Andover och predika der kl. half 8 på qvällen (eller predika i Galesburg på söndagsmorgonen, gå till fots till Knoxville, 5 à 6 mil, predika der kl. 3 eftermiddagen, sedan tillbaka till Galesburg och predika der kl. half 8 på qvällen), detta var ingenting ovanligt i de första åren. Det smakade kanske icke alltid just så godt för "gamle Adam," men det skadade icke det andliga lifvet utan höll intresset för själar på

sin spets och sinnet spänstigt, ty Herren krönte arbetet med framgång och vandraren sjöng med glädje sin glada halleluja-sång.

Nekoma, icke långt från Bishop Hill, var en predikoplats i Victoria-kretsen, der förf. var pastor åren 1858–60. Predikan hölls der i regel en afton hvarannan vecka, vanligen tisdagarne. En gång på våren 1860 skulle jag dit. Väglaget var omöjligt. Till och med att rida var otänkbart; den stackars hästen skulle på många ställen ha sjunkit till buken i dy. Från Victoria till Nekoma är ungefär 12 mil. Enda sättet att kunna komma dit var att gå till fots. Jag beslöt att göra så och gaf mig å stad. Jag hade fått ett par förträffliga stöflar af pastor Hedström, men de voro något för stora, så att jag hade svårt att taga mig fram, ty snart sagdt vid hvarje steg, isynnerhet der dyn var djup, höll jag på att mista de stora stöflarne i smutsen. Efter flera timmars tröttsam vandring kom jag emellertid fram en liten stund före mötets början. Vännerna väntade mig icke i ett sådant väglag och de sade sedan: "Aldrig skola vi glömma, då vi fingo se broder komma på vägen nedhukad och smutsbestänkt hållande med båda händer i stöfvelstropparne, så att stöflarne icke skulle fastna i smutsen. Nej, den synen glömma vi aldrig!" *) Den Nekoma-färden var emellertid icke förgäfves. En ung man, hvilken sedan varit en hjelte i Herrens här (och han lefver än) inmönstrade under Immanuels fana den aftonen. Följande dagboksanteckningar, för två månader, år 1856, jemförda med kartan, torde gifva läsaren någon föreställning om verksamheten i den första tiden.

ANTECKNINGAR UR FÖRF. DAGBOK.

Söndag 21 september. — Predikan i Andover på förmiddagen; i Ber-

*) Vid mitt besök i Kansas 1899 träffades flera, som voro med den aftonen och som ännu hade den i friskt minne.

Karta öfver *Victoria-Galesburg-Andover-Moline-kretsen*, visande läget af de olika församlingarne (o) och predikoplatserna (•).

lin (numera Swedona), 8 mil, kl. half 4 eftermiddagen; återvände till Andover och predikade på qvällen.

Tisdag 23 sept. — Klassmöte hos Forsbergs, söder om ån. Välsignadt möte; rummet fullt.

Torsdag 25 sept. — For till "Hickory Grove" (numera Opheim), 8 mil; predikan på aftonen. Text: Rom. 1: 16.

Söndag 28 sept. — Predikade i Rock Island kl. half 11 förmiddagen; i Moline på eftermiddagen, likaså på qvällen. Texter: Matt. 11: 12; Es. 45: 22; 1 Kor. 4: 20.

Måndag 29 sept. — Predikan i Moline på qvällen.

Onsdag 1 oktober. — Predikan hos P. Andersons i "Hickory Grove." Text: 2 Kor. 5: 17. Fullt hus. Gamla syster Anderson jublade i Herren.

Fredag 3 okt. — Predikan i Andover. Några ostyriga pojkar, tillhörande fiendens läger, måste utvisas. Mötet afslöts med ett nedsmältande altarmöte. Gud var ibland oss i stor kraft.

Söndag 5 okt. — I Berlin på förmiddagen; i Andover på eftermiddagen. Möte i skolhuset söder om skogen på aftonen.

Tisdag 7 okt. — Klassmöte hos Nelsons, sjömannen, söder om ån. En gammal man vardt slagen af folkets vittnesbörd om frälsning och ropade efter nåd, och det var nära midnatt innan vi kunde skiljas; men då strålade den gamle mannens fårade ansigte af frid. Halleluja till Jesus!

Onsdag 8 okt. — For till Geneseo i dag, 16 mil; predikade på qvällen om "Guds rike invärtes i eder." Text. Luk. 17: 21.

Torsdag 9 okt. — Kom hem från Geneseo vid 11-tiden; gick till fots till "Hickory Grove" på eftermiddagen. Predikan på qvällen. Många oomvända närvarande. Text: Efes. 5: 14.

Söndag 12 okt. — Moline och Rock Island. Predikade tre gånger. I Moline på morgonen; i Rock Island på eftermiddagen och aftonen. Motståndet mycket stort, särskildt i Moline Fienden rasar. Men Herren skall gifva seger, ty striden är Hans. Sedan i början af augusti har luterska församlingen härstädes fått sig en ny lärare, en prest från Sverige, och han har redan visat sig vara en svår motståndare.

Måndag 13 okt. — Predikan i Moline hos Olaus Bengtsons på aftonen. Kanske ett dussin personer voro närvarande. Här ser i sanning icke mycket lofvande ut, men Herren lefver. Då jag hörde sägas, att den nykomne presten skulle vara från Malmö,

besökte jag honom i dag och fann att han och jag varit skolkamrater (han var omkring ett halft år äldre, men jag hade genomgått skolan två år före honom), men trots det att många glada minnen från skolåren dykte upp, var det dock icke mycken sympati oss emellan nu, ty jag påstod, att en sann christen *"är frigjord från synden,"* Rom. 6: 22, och han, att en sann christen känner sig fortfarande *"såld under synden,"* Rom. 7: 14.

Onsdag 15 okt. — I "Hickory Grove" på qvällen. Det är en fröjd och glädje att komma hit, äfven om man har att gå till fots och ofta vada upp till knäna i smutsen, ty det talade ordet tyckes falla i god jord.

Fredag 17 okt. — Predikan i Andover på aftonen. Godt möte; fingo bedja för syndare.

Söndag 19 okt. — Victoria. Predikan på förmiddagen; text: Es. 45: 22. Kl. 3 predikan hos Lars Persons i *"Spoontimber;"* fortsatte till Wataga, predikade kl. half 8 hos Nils Hansons, text: Uppb. 7: 14-17. Efter predikan liflig diskussion till långt efter midnatt med en lutersk kolportör, (H. O.), sedermera Augustanaprest.

Måndag 20 okt. — Återvände till Victoria på morgonen. Predikade på aftonen i Lafayette. Flera främlingar voro närvarande och mycket uppmärksamma; kände stor frihet i ordets talande.

Tisdag 21 okt. — For till Galva i dag; predikan och bönemöte hos Lars Hansons. Bjöd till den lefvande källan; text: Uppb. 22: 17.

Torsdag 23 okt. — Från Galva till "Pope Creek," omkring 18 mil. Eländiga vägar, besvärlig resa, höll på att köra fast i dyhålen. Predikan i skolhuset på aftonen. Här fick jag se något nytt, nemligen: *ljusstakar af stora rofvor.*

Fredag 24 okt. — I Wataga, predikan på qvällen; mycket folk. Diskussionen sistlidne söndagsqväll hade gjort rumor i staden. Efter predikan följde ett varmt och lifligt bönemöte, då många bådo och ropade till Gud om frälsning. Arbetet på kyrkan går raskt undan. Blir sannolikt redo för invigning om några veckor.

Söndag 26 okt. — Predikan i Galesburg på förmiddagen; i Knoxville kl. 3 eftermiddagen; i Galesburg på qvällen. Salig dag. Våra vänner i Galesburg, särskildt de unga, äro fulla af eld och lif. Flera unga bröder gjorde sällskap till Knoxville.

Måndag 27 okt. — Predikan på aftonen i det lilla tegelskolhuset vid Knoxville-vägen strax utanför staden. Lifligt möte, mycket folk, många vittnade. En ung man vardt härligt frälst.

Tisdag 28 okt. — For med tåget till Monmouth; predikade på aftonen till ett fåtal menniskor, de allra flesta oomvända. "Herrens och Gideons svärd!"

Onsdag 29 okt. — I Oquawka i dag. Predikan på qvällen hos Rapp's. Icke många svenskar här; omkring ett tjugu-tal, kanske, närvarande; hade emellertid ett godt möte.

Torsdag 30 okt. — Tillbaka i Galesburg. Bönemöte på aftonen hos Elias Swensons. Den unge mannen, som vardt frälst i måndags, prisade Gud med hög röst i qväll. Det är lif i Galesburg. Den nya kyrkan är under tak. Meningen är att hon skall invigas på nyårsdagen.

Söndag 2 november. — I Victoria på förmiddagen; i Wataga på eftermiddagen och aftonen. En sträfsam men salig dag.

Måndag 3 nov. — Lafayette, predikan på aftonen hos Jonas Wards. Rummet var fullt af folk. Stor uppmärksamhet. Mycken gråt. "Ruskandet hördes i fikonträden." Min själ prisar storligen Herren för Hans underbara nåd.

Tisdag 4 nov. — I Galva. Predikan och bönemöte hos Andrew Linds.

Torsdag 6 nov. — "Pope Creek." Predikan i skolhuset. Vid hemgåendet från mötet gingo jag och broder Lindberg, hos hvilken jag skulle ligga öfver natten, vilse i det becksvarta mörkret och det dröjde till långt efter midnatt innan vi slutligen hittade hem.

Fredag 7 nov. — Red till Wataga i dag; predikade på aftonen. Flera själar prisade Herren för frälsning i qväll. Här är godt att vara.

Söndag 9 nov. — Galesburg och Knoxville. I Galesburg på förmiddagen, i Knoxville på eftermiddagen och i Galesburg på qvällen. Mötet i Knoxville var särskildt välsignadt; vi fingo bedja för syndare.

Måndag 10 nov. — Gjorde många husbesök i dag; predikade på aftonen hos Grönvall's i Abingdon.

Tisdag 11 nov. — Monmouth. Predikan på aftonen. Rummet fullt af menniskor; några bådo om förbön.

Onsdag 12 nov. — Oquawka; predikan på aftonen.

Torsdag 13 nov. — Bönemöte hos broder C. J. Andersons i Galesburg.

Fredag 14 nov. — "Pope Creek." Predikan på aftonen.

Lördag 15 nov. — Kom hem i dag efter fyra veckors bortovaro.

Allt väl hemma. Hur skönt att komma hem ibland och få hvila en dag eller två hos de sina.

Söndag 16 nov. — Predikade i Andover på förmiddagen, gick efter middagen till Berlin och predikade der kl. 3 eftermiddagen; derefter tillbaka till Andover och predikade på aftonen.

Så gick det till på den tiden. Alla de andra predikanterna reste och verkade på samma sätt hela året om. Häraf synes att en metodistpredikants lif och arbete var långt ifrån en latmanstjenst. Nej, det var ofta tvärtom förenadt med större försakelser och vedervärdigheter än hvad mången i våra dagar ens kan hafva någon aning om. Vare det nog sagdt, att det tog en månad att besöka de olika predikoplatserna i den stora kretsen (se kartan,) samt att hvarje rundresa utgjorde öfver 350 mil, hvaraf endast omkring 100 på jernväg men mera än 250 på dåliga vägar, antingen med åkdon, på hästryggen eller till fots. Att man under dessa många och besvärliga resor skulle råka ut för hvarjehanda mer eller mindre farliga eller vanskliga äfventyr är naturligt, men Herren var med sina tjenare ofta på ett underbart sätt, så att allt lände dem till glädje, Guds sak till nytta och framgång och Hans namn till pris.

Emigrantströmmen från Sverige, som Erik-jansarne först gifvit uppslag till, tilltog från och med 1849 allt mer och mer, och stora skaror kommo år efter år. Dessa invandrare voro hufvudsakligen från Östergötland, Westergötland, Småland, Halland och norra Skåne, och de slogo sig ner förnämligast i Chicago samt i Galesburg, Andover, Moline och trakterna deromkring. De voro allesamman christna till namnet och luterska församlingar bildades också snart på många ställen, såsom i Andover 1850, i Moline-Rock Island 1850, i Galesburg 1851, i Chicago 1853, men den största delen af dem voro icke allenast oomvända och fullkomligt främmande för allt andligt lif utan fiendtliga mot sann gudsfruktan. Icke allenast

förde otro och ogudaktighet hufvudet högt ibland dem, men okunnigheten i andliga stycken var ännu större. Svärjande, supande, sabbatens ohelgande gingo allmänt i svang till och med bland sådana, hvilka bekände sig vara troende. Man gjorde sig intet samvete öfver dessa saker utan betraktade dem såsom *svaghetssynder*, och om någon påstod, att en sann christen måste vara frälst åtminstone från sådant, stämplades denne såsom en egenrättfärdig farisé. Sådant var förhållandet bland dessa invandrare. En af deras egna lärare vittnar om dem: "Svenskarne hafva varit medlemmar af en statskyrka, och större delen af dem hafva bott på sådana ställen, hvarest den sanna religionen, omvändelse, nyfödelse och helgelse äro helt obekanta saker och endast nämnda med förakt och afsky." *) Då nu dessa fingo höra sina lärare både enskildt och offentligt beständigt varna för metodisterna, huru farliga de voro m. m., m. m., så kunde ju sådant tal icke annat än uppväcka och framkalla fruktan och fördomar. Och detta tog ofta form af hätskhet och utbröt i våldsamhet eller störande uppträden isynnerhet i städerna eller vid lägermöten. "Våra lägermöten voro ofta riktiga slagfält och män, som kunde både bedja och strida, måste städse vara på vakt för att skydda folket." Huru stor okunnigheten om eller förskräckelsen för eller fördomarne mot metodisterna var, kan man göra sig ett begrepp om af följande, hemtadt ur *Sändebudet* för den 17 oktober 1862:

Under mitt 2:dra år på Andover-kretsen, 1857, gaf Gud oss en kraftig utgjutelse i Berlin. Många själar blefvo väckta och icke så få funno frid med Gud samt förenade sig med församlingen. Bland dem, som voro kraftigt besökta af Guds Ande och ingåfvo sina namn

*) Pastor L. P. Esbjörn i en skrifvelse till "Amerikanska Hemmissionssällskapet" den 28 februari 1850. "Luterska Församlingarnes Historia," *Norelius.* Sid. 132.

"på prof," var äfven en man från A—r vid namn Kalle H—n. Han skjutsade mig en gång från B—n till A—r och berättade mig följande: "Då jag först kom hit," sade han, "blef jag på det allvarligaste varnad af den luterske presten härstädes att för all del akta mig för metodisterna. Han sade mig, att de voro i högsta grad farliga och att 'de skulle förderfva mig till både själ och kropp om jag råkade ut för dem.' Jag blef naturligtvis förskräckt, isynnerhet som detta tal kom ifrån prestens läppar, och jag visste ju icke, ej heller sade han mig, *hvad* eller *hvilka* metodisterna voro. Några dagar derefter satt jag med andra och samspråkade en söndagseftermiddag hos en bekant, hvars hus låg vid stora vägen emellan A—r och B—n. Under det vi nu sutto och samtalade, körde någon förbi på vägen. En af de närvarande gick till fönstret för att se hvem det var, då en annan frågade: 'Hvem är det?' Han svarade: 'O, det är bara de der metodisterna!' Jag blef slagen såsom af åskan, sprang upp från stolen, rusade fram till fönstret, tittade ut och sade med största häpnad: *'Metodisterna! Me-to-dist-er-na! Åh! — de der äro ju svenskar!'* — 'Ja,' genmälde en af de närvarande, 'det finnes många svenskar, som äro metodister.' — 'Åh! pastor E. skrämde mig härom dagen illa för metodisterna; han sade, att de voro mycket farliga att råka ut för, och jag trodde bestämdt att de voro något slags vilda djur, som sprungo lösa i skogarne här och som voro mycket farliga.' — 'Åh nej!' svarade den andre skrattande, 'de äro en annan kyrkosekt, som icke har den luterska läran, men de äro icke så farliga som presten säger. Jag har ofta hört dem och tänker att höra dem igen.' Och nästa söndag," sade Kalle H—n, "gick äfven jag och hörde dem, och då predikade broder Shogren, och från den stunden har jag alltid tänkt, att metodisterna hafva mycket mera rätt än luteranerna; och skall jag någonsin blifva en christen så skall jag blifva metodist."

På mångahanda sätt gåfvo sig fiendskapen och fördomarne luft. Ofta förekommo störande uppträden i sjelfva möteslokalen. Ej sällan hände det att predikanten afbröts i sin predikan af tjut och skrål af berusade personer. Att stenar, riktade åt predikanten, inkastades genom fönstren under mötets gång var icke ovanligt. Hopar af ogudaktiga sällar skockade sig ofta utanför möteslokalerna och antastade folket, då de gingo från mötet både med oqvädingsord och stenkastning. Och mera än en gång voro dessa våra första banbrytare icke blott hotade med hugg och slag men till och med utsatta för svåra handgripligheter.

År 1852 hade Rock River-konferensen, till hvilken vårt svenska verk i Illinois den tiden hörde, sitt sammanträde i St. Charles, Ill., ungefär 35 mil från Chicago. (Det var vid denna konferens Andrew Erikson intogs i full förening och John Brown på prof.) I St. Charles fanns en liten svensk lutersk kyrka, ehuru der icke var någon prest eller församling. En viss Nils Johnson, som kommit till Amerika omkring 1830 och vankat omkring mycket, hade nemligen, fastän ogudaktig, stält om en liten kyrkas byggande och ville äfven fungera såsom svenskarnes andlige ledare. *) Pastor Hedström samt P. Challman, hvilken var med vid konferensen, hade fått låna denna kyrka en afton för att predika för våra der bosatta landsmän. Allt aflopp någorlunda väl tills mot slutet af predikan, då en hop laglösa svenskar, hvilka samlat sig utanför kyrkan och skockat sig vid den öppna

*) Denne Johnson drack dugtigt och blef ej långt derefter dödad af åskan ute på landet. Samma dag som han blef ihjelslagen hade hans hustru, som synes hafva varit en from qvinna, på morgonen frågat honom, huru det skulle gå med hans själ, om han icke ville omvända sig och bereda sig för döden. Derpå skall han hafva svarat, att hon behöfde icke vara orolig för den delen, ty på döden behöfde han icke mer än en half dag att bereda sig. — "Luterska Församlingarnes Historia." *Norelius*. Sid. 440.

dörren, visade genom våldsamma åtbörder och hotelser att de ämnade med hugg och slag öfverfalla predikanterna, då de skulle komma ut. Mötet var slut och predikanterna visste icke huru de skulle komma ut ur kyrkan utan att falla i våldverkarnes händer. Den lilla kyrkan hade blott två fönster på hvardera sidan, och dessa sutto temligen högt upp från golfvet. Predikanterna försökte att öppna fönstren i tanke att klättra ut genom dem och på så sätt om möjligt undkomma, men lyckligtvis voro fönstren fastspikade så att de kunde icke öppnas, hvadan de sågo sig ingen annan råd än att gå genom dörren med det öfriga folket. De flesta af de närvarande, inseende den fara hvari predikanterna stodo, ville icke lemna kyrkan förrän de fått dem med sig, utan bidade på gången tills de kommo, hvarpå de släckte ljusen så att de icke skulle igenkännas och så slöto de sig tätt omkring dem och på det sättet kommo de lyckligen ut. Sedan de utkommit skingrade sig folket icke utan fortgick i sluten ordning, till dess de kommit ett godt stycke bort på slätten, på hvilken kyrkan var belägen. På detta sätt blefvo bofvarne lurade; men då de funno ut att de gått miste om sitt byte, blefvo de alldeles ursinniga af raseri, slogo med störar i kyrkoväggarne och utösande de förfärligaste eder och förbannelser satte de efter predikanterna, men då hade dessa redan kommit så långt i försprång, att de genom att löpa af alla krafter lyckades att undkomma.

Vi kunna knappast tänka oss nu, att våra landsmän skulle kunna göra sig skyldiga till sådana våldsamma uppträden eller sådan råhet i de tidiga dagarne, men ty värr var detta icke ett enstaka exempel, utan sådant hände allt för ofta, visande tydligt att missionsverksamhet var i sanning behöflig bland svenskarne på den tiden.

Under sina första år i vestern, 1853–54, fick fader Newman utstå icke så litet förföljelse och svårigheter,

hvilket hans sjelfbiografi nogsamt bär vittne om. Många gånger stördes gudstjensten af druckna personer, hvilka understundom måste utvisas. Vid ett tillfälle i Chicago, då en sådan fridstörare icke ville vara stilla utan måste utledas, drar denne genast sin knif i sjelfva kyrkan och tillfogar den som utledde honom ett djupt sår, hvilket tilltag dock kom att stå orostiftaren dyrt.

Den 4 maj 1853 säger fader Newman: "Under predikan på aftonen i St. Charles steg en ung man fram till platformen för att rycka mig ned, men en af hans bekanta hejdade honom i sista stunden och satte honom med makt ned på första bänken. Jag lät ingenting störa mig, utan fortsatte min predikan och Herren uppehöll mig på sina starka armar. Segern blef vår och vi kunde gå hem glada och tacksamma. En liten klass vardt bildad samma afton."

Rörande Chicago heter det: "Fiendtlighet och motstånd förspörjas. Vår bönestund den 10 maj höll på att blifva störd och det såg nästan farligt ut. Flera bröder följde mig hem, fruktande något öfverfall mot mig; men jag var lugn och vid godt mod härutinnan, ty den Herren vill bevara är utan fara. Guds sak åstundar jag befrämja, hur det då måtte gå med mig sjelf."

Det är emellertid anmärkningsvärdt, att åtskilliga af dessa fridstörare drabbades af olyckor och fingo ett sorgligt slut. Så säges en af dem hafva blifvit blind, en annan kom på fästning i flera år för något brott han begått, och ett par andra afhände sig sina egna lif.

I augusti 1858 hölls ett välsignelserikt lägermöte i New Sweden, Iowa. Mycket folk var der. Omkring ett tjugu-tal familjetält voro uppsatta, dessutom ett stort s. k. "Pilgrims-tält," afsedt för främlingar, i hvilket mötena höllos då regnväder inträffade. Den tidens lägermöten voro en nagel i ögat på våra motståndare och derför försökte dessa också på alla upptänkliga sätt att hindra

folket från att besöka dem. Vid detta tillfälle hade man stält om att en omtyckt lutersk prestman skulle samtidigt komma till New Sweden. Han kom också samma dag som lägermötet begyntes, tisdagen den 10 augusti, stannade i "settlementet" öfver söndagen, predikade i luterska kyrkan hvarje dag samt höll dessutom bibelförklaringar eller samtalsmöten i husen, då, såsom han sjelf säger i sina dagboksanteckningar, "skiljaktigheterna emellan luteraner, baptister och metodister framlades." *)

På söndagseftermiddagen lemnade predikanten nybygget och på aftonen fingo vi se frukten af hans nitiska arbete. En hop unge män, hvilka under veckan flitigt bevistat prestens andaktsstunder, kommo beväpnade med knölpåkar och störar till lägergrunden just som predikan skulle begynnas i akt och mening att, såsom de sade, "utdrifva de metodistiska villoandarne." Under predikan ströfvade de omkring i lägret, rökande cigarrer, och förde oljud på allt sätt. Då bröderna bådo dem sätta sig och vara stilla eller ock att aflägsna sig, blefvo de än mer vildsinta och hotade att med hugg och slag våldföra sig på dem. Broder A. J. Anderson predikade, och efter predikan gafs en allvarlig uppmaning till syndare att söka Herren; och under det en liflig metodist-sång afsjöngs, omringades altarringen af sökande själar. Detta var just den stund som fridstörarne väntat på. Med hattarne på samt med knölpåkar i händer skockade de sig omkring folket och trängde sig svärjande och sorlande in bland dem ända fram till altarrunden; och det såg i sanning betänkligt ut.

Plötsligt, utan minsta föregående varning, flammade himlen af intensiva, fräsande blixtstrålar, åtföljda af de mest bedöfvande åskknallar, och ett af dessa fasaväckande cyklonartade oväder, som äro så vanliga i de vestra sta-

*) Luterska Församlingarnes Historia." *Norelius* Sid. 311.

terna under högsommaren, utbröt. Blixt på blixt genomkorsade rymden, knall på knall urladdade sig, regnet öste ner, väldiga ekar afbrötos eller upprycktes med rötterna af stormen. Det enda skydd som fanns var i tälten. Hvar och en flydde till sitt tält. Den största delen sökte emellertid skydd i det stora "Pilgrims-tältet" och hela qvällen, eller så länge ovädret rasade, hölls här ett härligt frälsningsmöte. Och många af de unga stormodiga männen, som nyss "andats hot och mord," måste nu kasta bort sina knölpåkar och ödmjuka sig till att söka skydd bland Guds bedjande barn. Och flera stycken af dem frälstes den aftonen samt förenade sig med metodisterna. Så gjorde Herren fiendens rådslag om intet och vände alltsammans till sin saks framgång och sitt namns förhärligande. Och underbart var det också i sanning, ty fastän stora, hundraåriga ekar lågo afbrutna rundt omkring lägret, så hade icke så mycket som en afbruten gren fallit inom lägret eller ett enda af de många små tälten blifvit sönderslitet eller vidare skadadt.

Ungefär 40 mil från Andover, 30 mil från Swedona, vid Mississippi-floden, ligger en liten stad vid namn New Boston. Här bodde en del svenskar, ungefär ett tjugutal familjer, dels i staden, dels i närmaste omnejden. Några af dem tillhörde luterska församlingen i Andover, men de allra flesta stodo utom all kyrklig förbindelse, och med få undantag voro allesamman icke blott oomvända men lefde i sus och dus. Ingen gudstjenst af något slag hölls ibland dem; endast en eller två gånger hade luterske presten i Andover, Bergenlund, besökt stället. Då jag fick höra detta, beslöt jag att fara dit för att se, om någon missionsverksamhet kunde begynnas der, och jag gjorde så. Detta var på sommaren 1857. Framkommen till staden uppsökte jag strax några svenskar, men kunde icke, då de fingo höra att jag var metodistpredikant, få herberge för natten, utan måste sofva den natten i en höstack.

Följande morgon gick jag omkring bland folket och utlyste predikan på aftonen i amerikanska metodistkyrkan. Tio à tolf personer vågade sig ut. Ordet mottogs emellertid med tacksamhet. Jag slapp att ligga i en höstack den natten, ej heller sedermera. Stannade flera dagar och hade möten hvarje dag. Många bådo mig med tårar att komma tillbaka snart. Fyra veckor derefter förnyades besöket. Själar vunnos för Herren, en liten klass organiserades och platsen lades till Andover-kretsen samt besöktes regulärt en gång i månaden, då möten vanligtvis höllos tre à fyra dagar, dels i staden, dels på landet der de flesta bodde. Så fortfor det under hela vintern. Den lilla hopen förökades efterhand; den ene hjelten efter den andre kom öfver på Herrens sida, och glada frälsningssånger hördes i månget tjäll, der förr endast svordom, trätor och dryckesvisor varit rådande. Detta kunde naturligtvis icke fienden fördraga och så, trogen sin natur, styrde han om att mig ovetande och i min frånvaro en "främmande" herde skulle komma dit och att sålunda möjligen den lilla hopen skulle sprängas och förskingras. Planen var listig och väl beräknad, men Herren gör ofta de visas rådslag om intet, och så skedde äfven denna gång.

Första dagarne i april 1858 var jag i New Boston. Då jag på hemresan derifrån, måndagen den 5, kom till Berlin, tillfrågades jag om jag visste, att pastor A. skulle vara i New Boston nästa måndag. Enär jag icke hört ett ord derom i New Boston, ehuru jag varit der i flera dagar, sade jag: "Det är nog misstag!" Man försäkrade mig emellertid att så var förhållandet, ty A. hade sjelf skrifvit till någon i Berlin att han skulle vara i New Boston ofvansagda dag. Jag blef öfverraskad och visste icke först, hvad jag skulle tänka eller göra, ty A. var en af luteranernas förnämsta predikanter samt en ifrig motståndare mot metodismen, och jag kände honom väl. I

förening med ett förbindligt och fogligt sätt i ord och uppträdande hade han förmåga att framställa sin uppfattning af evangelii sanning i en sådan klädnad, att isynnerhet sådana själar, som icke hade någon vidare pröfningsförmåga eller fastare öfvertygelse eller djupare erfarenhet, blefvo ofta fullständigt förtjusta och förvillade af hans föredrag, och jag fruktade att om han kom dit, såsom ämnadt var, och finge fritt hållas såsom han ville, så skulle det påbegynta verket i grund förstöras och den lilla klena hjorden förskingras. Och så beslöt jag genast i Herrens namn att vara der nästa måndag och möta honom ansigte mot ansigte för att om möjligt förhindra fiendens plan.

Och nästa morgon bar det i väg till Victoria för att rådfråga pastor Hedström och för att möjligen få Challman, som då var presiderande äldste, att följa med till New Boston. Challman var emellertid icke hemma och Hedström sade: "O, bry dig icke derom; Herren tar nog vård om sin sak!" Detta svar tillfredsstälde mig icke. Och så, i stället för att resa hem, såsom han rådde mig, for jag följande dag, onsdagen, från Victoria till Galesburg. Då jag omtalade saken och mitt ärende för vännerna här, voro två unga bröder, G. Johnson och Andrew E. Wenstrand, genast villiga att följa med.*) Båda gjorde sig också strax i ordning. Johnson, som arbetade på husbygge, kastade utan vidare ifrån sig sina verktyg och Wenstrand, som hade ett par präktiga hästar, erbjöd sig att skjutsa, och tidigt på morgonen dagen derpå lemnade vi Galesburg och begåfvo oss af tvärs öfver landet, när-

*) Båda dessa voro klassledare och lefva ännu. A. E. Wenstrand återvände en tid härefter till Sverige, förenade sig der med missionsvännerna, var i många år predikant bland dem, återkom till Amerika för omkring tjugu år sedan, var någon tid redaktör för "Missionsvännen" och är en aktad man inom Missions-synoden. G. Johnson är lokaläldste och bor i Dayton, Iowa. Vidare om honom framdeles.

mare 50 mil, till New Boston. Mot aftonen på fredagen kommo vi till Anders Peter Israelsons, 6 à 7 mil från New Boston, der vi stannade öfver natten. Här fingo vi veta att ryktet talat sanning. Wenstrand återvände till Galesburg på lördagen och broder Israelson skjutsade Johnson och mig till New Boston.

Bud sändes omkring till folket att jag var tillbaka och att möte skulle hållas på aftonen samt hela söndagen. Mycket folk var närvarande vid hvarje möte, isynnerhet på söndagen, och vännerna, till hvilka underrättelsen om att pastor A. skulle komma på måndag och predika i skolhuset kommit som ett åskslag från klar himmel, blefvo storligen upplifvade och motsågo morgondagen utan fruktan.

Måndagen kom och vid 10-tiden på morgonen anlände A. med skjuts från staden. Skolhuset der mötet skulle hållas låg omkring 2 à 3 mil ute på landet. Johnson och jag samt en baptistkolportör, Rundquist, från Moline, jemte några andra sutto och bidade hans ankomst hos en familj, som bodde strax invid skolhuset. Då A. inträdde i rummet och fick se oss, Rundquist och mig, vardt han häpen och liksom studsande tillbaka sade han öfverraskad: "Här träffas vi, tror jag, af olika denominationer!" — "Ja, så synes det," genmälde jag, räckande honom handen. Att detta sammanträffande var helt oväntadt och gjorde honom ett streck i räkningen, syntes tydligt, ty sedan han satt sig ned, satt han begrundande, stödjande armbågarne mot bordet, med båda händerna för pannan utan att se upp eller yttra ett enda ord till någon på nära femton minuters tid.

Tiden för mötet var inne. Folket var samladt. Åhörare-skaran var emellertid icke på långt när så stor som vid gårdagens möten och mycket mindre än hvad jag förväntade — omkring trettio inalles. Texten var Rom. 3: 19—28. Ämnet: "Rättfärdiggörelsen af tron allena." I öfver en timma utvecklade han på sitt mästerliga sätt

den luterska uppfattningen af denna lära eller det sanna christliga lifvet. Summan af hans tal var denna: *"Den troende menniskan är rättfärdig och helig i Christus, men syndig och köttslig i sig sjelf."* Efter predikan sedan en psalm afsjungits, sade han: "Ja, nu då vi äro så många olika tänkande här, kanske det vore bra att samtala med hvarandra en stund om våra olika uppfattningar." Denna tydliga utmaning föll icke på döfva öron utan handsken upptogs genast, och det dröjde ej länge förr än "samtalet" var i full gång, och nu i två hela timmar, "då andarne drabbade samman," gick det i sanning "hett under sköldarne till." Slutligen, då de vanliga luterska argumenten, hemtade från Rom. 7: 14—24, 1 Joh. 1: 8, Ords. 20: 9, Job 25: 5, 6, 1 Kon. 8: 46, "pålen i köttet," "Davids syndafall," "Petri svordom och förnekelse," icke höllo stånd gentemot Guds bestämda löften och uttryckliga befallningar, så sade pastor A.: "Jag för min del håller mig icke bättre än aposteln Paulus utan bekänner med honom, att 'jag är köttslig, såld under synden. Ty jag vet icke hvad jag gör, ty hvad jag vill, det gör jag icke, utan hvad jag hatar, det gör jag. . . . . Viljan har jag, men att göra det goda finner jag icke; ty det goda, som jag vill, det gör jag icke, men det onda, som jag icke vill, det gör jag.' *Detta är min erfarenhet!* Och jag vädjar till eder, mina åhörare, är icke detta eder erfarenhet också — *det goda, som I viljen, det gören I icke, men det onda, som I icke viljen, det gören I?"*

Då han sagt detta uppstod en halfdrucken man, som satt nära dörren, och sade: "Ja, det är sant som pastorn säger. Jag *vill* inte göra det onda, men den onde har sådan makt med mig, arme syndare, att han tvingar mig till allt ondt." Folket häpnade; ett högt sorl af ogillande och förvåning, blandadt med ett föraktfullt skratt, fylde rummet, ty mannen var känd af alla att vara den värste suparen och slagskämpen i hela samhället.

Upprörd öfver A—s vädjan till folket samt det derpå följande uppträdet steg min vapenbroder, G. Johnson, ögonblickligt upp, gick fram till A., fattade med sin högra hand om hans venstra arm, blickade honom skarpt i ansigtet och sade strängt med tonvigt på hvarje ord: *"Skall pastorn sätta sin erfarenhet öfver Guds ord och sålunda göra Gud till ljugare och Hans sanning till lögn? Om pastorn icke omvänder sig och får ett annat hjerta och icke låter bli att fördöma Guds folk och förneka Guds ord, så går pastorn evigt förlorad;* TY DEN SOM FÖRKASTAR GUDS ORD, HONOM SKALL GUD FÖRKASTA!"

A. bleknade och skulle säga något, men i och med det samma uppstämde någon 4:de versen ur Luthers stridspsalm, folket instämde och sjöng med anda och lif:

"Guds ord och löfte skall bestå;
Vi det i hjertat bäre" o. s. v.,

och dermed afslutades mötet.

Tre veckor derefter, första söndagen i maj, hölls qvartalmöte och nattvardsgång. Då var distriktets presiderande äldste, pastor Challman, med. Efter nattvardsgången gafs tillfälle till förening med församlingen, då 14 eller 15 personer ingingo på prof.

Så gjorde Herren fiendens anslag om intet och gaf seger åt sitt folk.

Efter några år upplöstes emellertid församlingen, folket flyttade nemligen till andra ställen och verksamheten nedlades slutligen helt och hållet.

Så var det och så gick det till på den tid, då de första svenska metodistförsamlingarne bildades.

ELFTE KAPITLET.

De första församlingarnes i Illinois bildande och historia till 1877.

Victoria, svenska metodismens moderförsamling, organiserad den 15 december 1846. — *Andover*, den andra församlingen i ordningen, stiftad den 26 augusti 1849; blef sjelfunderhållande 1863. — *Galesburg*, organiserad i september 1849; många motigheter i början, stor seger till sist. Nordvestra svenska konferensen organiserades här den 6 september 1877. — *Moline*, stiftad i september 1849; sjelfständig församling först 1862.

VICTORIA.

Främst på listan bland de första svenska metodistförsamlingarne, hvilka bildades i vestern under åren 1846–50, står Victoria. Liksom det historiska Betelskeppet i New York blifvit kalladt *svenska metodismens vagga*, emedan det var der metodismen, budskapet om frälsning från synd, först förkunnades på svenska språket i detta land, så har man ock, och det icke utan skäl, kallat Victoria *svenska metodismens Jerusalem*. Här, i Victoria, bodde nemligen grundläggaren och ledaren af denna verksamhet, pastor Jonas J. Hedström; här bildades den första församlingen; härifrån spreds elden till omkringliggande städer och nybyggen, der svenskar slagit sig ned, och härifrån utgingo också många af de första ban-

brytarne och predikanterna, såsom John Brown, Andrew Erikson, Peter Challman, Erik Shogren och Peter Newberg.

I nordöstra hörnet af Knox "county," Illinois, omkring 24 mil öster om Galesburg och 150 mil vester om Chicago, i sjelfva hjertat af den s. k. "Military Tract," *) en af de i alla afseenden, både med hänsyn till läge, klimat och bördighet, bästa och förmånligaste trakter i vestern, ligger den lilla staden Victoria. Victoria är en helt obetydlig plats — blott några hundra invånare — men den har dock för svenska metodismen en viss historisk betydelse, emedan det var här den första svenska metodistförsamlingen i verlden bildades och Victoria-församlingen kan derför kallas svenska metodismens moderförsamling.

Den första egentliga invandringen hit begynte strax efter Black Hawk-krigets slut i midten på 1830-talet, och voro de nybyggarne hufvudsakligen från Pennsylvanien och Nya England. Hedström var den förste svensk, som slog upp sina bopålar i denna trakt. Han hade helt säkert besökt trakten, 1838, genast efter det han kom vester

*) "*Military Tract*" kallas det område i staten Illinois som ligger emellan Illinois- och Mississippi-floderna, söder om Bureau och Henry "counties' " norra gränser, och som reserverades af regeringen strax efter 1812 års krig, till förmån för de soldater, som deltagit i kriget. När området uppmättes och fördelades i "counties" blefvo dessa nämnda efter vissa hjeltar. Så t. ex. fick Knox "county" sitt namn efter *Henry Knox*, George Washingtons krigsminister; Mercer "county" efter general *Mercer*, som stred vid Washingtons sida i revolutionskriget och föll i det blodiga slaget vid Princeton, New Jersey; Warren "county" efter general *Warren*, som dog en ärofull död i slaget vid Bunker Hill. Marken i detta område är väl kuperad, rikligen vattnad af smärre strömmar och fruktbar i högsta grad. Till denna trakt, "*vesterns trädgård*" såsom den kallats, ledde Herren i sin försyn våra landsmän, då de först begynte år 1846 att i större skaror emigrera till Amerika, och här finner man också nu de största, rikaste och mest blomstrande svenska samhällen i staten.

samt äfven förskaffat sig ett stycke land här, men han tyckes icke hafva flyttat hit *förr* än 1839. Det säges emellertid att han var en af dem som planlade och utlade staden — organiseringen skedde först den 11 maj 1849 — samt att man, vid val af namn, efter mycket tal hit och dit, på förslag af en skotsk nybyggare — somliga af de tidiga nybyggarne voro nemligen skottar, såsom Robinson, Reynolds, Gough, McDowell m. fl. — slutligen enades om att kalla staden *Victoria* efter Englands unga drottning, som just förut, år 1837, blifvit krönt.

Någon svensk inflyttning förekom icke före 1846, samma år som den jansonistiska kolonien på Bishop Hill anlades, men då började somliga, hvilka blifvit missnöjda med Erik Janson och den sorgliga ställningen på Bishop Hill att styra sina steg hit. Under de närmast följande åren förökades antalet betydligt och 1849 fanns det en svensk befolkning på flera hundra personer i och omkring Victoria. De allra flesta voro utblottade på allt då de kommo hit, hafvande i många fall lemnat kolonien just som de stodo och gingo med endast två tomma händer, men de voro män och qvinnor af äkta nordiskt skrot och korn — mod i bröstet och jern i armen — och snart skaffade de sig en egen torfva, vanligen att begynna med blott några få "acres," satte sig upp ett brädskjul eller i bästa fall en liten stockhydda, sutto så under eget tak och skötte sig väl.

Med få undantag hade alla dessa varit jansare. De allra flesta visste också af egen erfarenhet hvad sann omvändelse är, och mången bland dem hade fått lida förföljelse, ja både böter och fängelse, för sin gudsfruktans skull. I många fall hade de visserligen nu förlorat den "första kärleken," men de hade dock icke kastat hvarken tro eller gudsfruktan öfverbord utan visade aktning och vördnad för religionen. I bibeln voro de hemmastadda. Bibelordet var för dem verkligen *Guds ord.* Sådana voro

de första svenska nybyggarne i dessa trakter och metodismen, "christendom på allvar," fann bland dem hörande öron och mottagliga hjertan. Dessa allmänna karaktersdrag hade också helt säkert mycket att göra med det sakförhållandet, att Victoria blifvit förskonad från "främmande lärdomsväder," ty trots upprepade försök af både luteraner, baptister och missionsvänner har ingendera intill denna dag lyckats få fotfäste der.

Hösten 1846 hade så många redan kommit att Hedström begynte hålla andaktsstunder bland dem dels i Lafayette, dels i Victoria. Söndagen den 15 december höll han sin första egentliga predikan på svenska språket och vid samma tillfälle stiftades församling. Detta skedde, såsom redan omtalats, i en liten stockhydda i skogskanten 3 mil sydvest om staden. Enär Hedström icke ännu tillhörde någon årskonferens utan endast var lokalpredikant, inregistrerade han sitt namn samt likaledes sin hustrus, ehuru hon var amerikanska, i den nya församlingen. De första medlemmarne voro:

Jonas J. Hedström, Diantha Hedström, Anders (?) Hjelm, Hjelms hustru, Peter Newberg — inalles *fem.*

Alltså ett lika stort antal som den första metodistklassen hade, hvilken bildades i New York åttio år tillförne, 1766, och som var begynnelsen till metodismen på hela denna kontinent, så väl som i så många andra delar af verlden. Alla dessa *fem* äro för länge sedan döda, men församlingen de bildade lefver än, och hon kan i dag fröjda sig i Herren öfver mera än tvåhundra församlingar, hvilka uppkommit från denna obetydliga början intill tjugonde århundradets första dag endast i detta land, och sedan, om hon så önskar, uppstämma ett

"Pris vare Gud, som kärlek är"

för öfver hundrade församlingar i Sverige och Finland. Med blicken på detta kan man med profeten gerna fråga:

"Hvem skulle väl förakta den ringa begynnelsens början?"

Den lilla församlingen växte fort. Några veckor derefter, vid jultiden, förökades antalet betydligt, och vid konferensen i Canton, 1848, rapporterades från Victoria 90 svenska medlemmar. Åren 1846–48 var Hedström den ende egentlige predikanten på fältet, men Herren gaf honom snart medhjelpare. Bland dem som anslöto sig till församlingen voro nemligen några, hvilka såsom Erik-jansare hade brukat att offentligt "tala Guds ord" redan i Sverige, och dessa blefvo nu till stor hjelp genom att såsom klassledare och förmanare uppehålla mötena, då Hedström var borta på andra håll, och sålunda underhålla den upptända elden. Bland dessa påminna vi oss lifligt: "gubben" Olof Olson, som varit en af Erik Jansons "profeter," död för många år sedan; Lars Person och Sven Larson, "storsven," hvilka båda, så vidt vi veta, ännu lefva samt tillhöra församlingen och äro de sålunda bland de äldsta af svenska metodister.

Vid konferensen 1848 upptogs Hedström på prof samt utnämndes till missionär bland svenskarne och dermed kom verksamheten direkte under kyrkans vård och ledning.

Från och med 1849 begynte smärre grupper af invandrare från skilda håll i Sverige, förnämligast från Norrland, att inflytta till dessa trakter, och om några år hade den svenska befolkningen mycket förökats. Som dessa nykomlingar voro i allmänhet oomvända samt dertill ofta groft ogudaktiga, så fick metodismen bland dem ett rikt fält för sin verksamhet och, till Herrens ära vare det sagdt, arbetet kröntes med stor framgång: syndare vaknade till besinning, själar "föddes såsom dagg af morgonrodnaden," "segersånger hördes i de rättfärdigas hyddor" och klasser eller små föreningar bildades flerstädes såsom i Andover, Galesburg, Moline och Rock Island.

År 1848 fick Hedström en nitisk medhjelpare i John Brown; på hösten 1849 kom Agrelius och följande år förökades predikantkrafterna med ytterligare två, Andrew Erikson och A. G. Swedberg, hvilka egnade hela sin tid åt verksamheten, den sistnämnde dock hufvudsakligen i Galesburg. Erik Shogren och Peter Challman, hvilka återkommit från Kalifornien 1851 och intogos i konferensen 1853, skötte under Hedströms ledning predikoverksamheten i Victoria-kretsen, Shogren 1853–55 och Challman 1855–57.

I augusti 1851 hölls ett stort amerikanskt lägermöte i skogen mellan Victoria och Knoxville. Detta var det första lägermöte hvari svenskar deltagit. Den svenska verksamheten stod under pastor Hedströms ledning och hade han till medhjelpare John Brown, And. Erikson och A. G. Swedberg. Församlingen i Victoria var mangrant representerad, dessutom många från Galesburg samt icke så få från Andover och till och med några från Rock Island. Det var ett underbart möte. Det säges att många, såväl män som qvinnor, föllo under ordets predikan till marken som om de träffats af ett skott. Herrens kraft var uppenbar både bland amerikaner och svenskar till många syndares frälsning. Bland andra blef en man från Andover frälst vid detta möte, hvilken sedan i nära 40 år varit en nyttig och framstående medlem både i församlingen och samhället, i alla de platser der han bodde. Distriktets presiderande äldste, Rev. Asahel E. Phelps, som hade ledningen af det hela, sade derom: "Herren gjorde ett stort underverk, då Han kunde omvända en tysk vid ett amerikanskt lägermöte genom en svensk predikants predikan."

Lägermöten höllos sedan åren 1853, 54 och 55 i förening med amerikanarne i skogen 2 à 3 mil sydost om Victoria. Lägermötet 1853 var särdeles välsignadt. Det var vid detta möte, då Gud af himmelen talade i blixt

och åska, som P. Newberg förlossades ur träldomen och "försattes i Guds barns härliga frihet." Vid mötet 1854 blefvo många både äldre och yngre, isynnerhet ungdom från Galesburg, frälsta; likaså följande år. Vid detta möte, 1855, voro nästan alla de svenska predikanterna närvarande och togo verksam del i mötet och efter mötets slut foro de alla tillika med många af folket i ett sällskap under jublande sång till Andover, der ett *svenskt* lägermöte skulle för första gången hållas och begynna följande dag. Det var i sanning frälsningshären på ilmarsch från den ena segern och till den andra! På den tiden "var det i hela hopen af dem som trodde," både bland predikanter och församlingar, "ett hjerta och en själ;" sjelfviska intressen spelade ännu ingen roll, utan Christi sak och seger i syndares frälsning och frigörelse, hvarhelst de bodde och hvilken församling än skulle draga nytta af dem, var det gemensamma målet för allas sträfvan och för detta måls vinnande fick allt annat vika. Sådan var anden bland metodisterna på den tiden. Ej under att Herren gaf seger der en sådan ande rådde!

Någon kyrka fanns ju ännu icke, utan höllos gudstjensterna antingen i skolhus eller i privata hus, och var det vanligt att i senare fall åhörarne togo stolar och ljus med sig till mötet.

På eftersommarn 1853 begyntes kyrkobygge och på våren 1854 invigdes kyrkan. Victoria kyrka är den första svenska metodistkyrka som byggts, och hon står qvar och gör tjenst ännu, ett minnesmärke från de gamla dagarne. I mera än 46 år har budskapet om Christus och "Hans nåds rikedomar" förkunnats från hennes till stil och form (en uppslagen bibel hvilande på en strängad lyra, sinnebild af känsla och sång,) egendomliga och ovanliga predikstol, och otaliga gånger har Herren vid hennes bönealtare uppenbarat sin härlighet i syndares frälsning och sina barns heliggörelse. Med undantag af

Kyrkan i Victoria, byggd 1854.

tornbyggnaden, som på senare åren blifvit uppförd, samt en och annan restaurering eller försköning är kyrkan alldeles den samma som då hon vardt invigd. Victoria kyrka är hvarken präktig eller stor — hon rymmer kanske på sin höjd 250 personer — men hon har äran att vara verldens första och äldsta svenska metodistkyrka.

Sent på hösten 1858 uppfördes predikantbostället; och hade förf., som då var församlingens pastor, med familj det nöjet att, fastän rummen ännu voro orappade, inflytta i huset på sjelfva julafton och duka sitt julbord på locket af en blåmålad emigrantkista. Men sak samma! Christus var med, och julottan i kyrkan på morgonen var stämningsfull.

Verksamheten i den vidsträckta kretsen under pastor Hedströms energiska ledning utvidgades allt mer och nödvändigheten af den stora kretsens delning i flera smärre af hvarandra oberoende församlingar eller kretsar begynte diskuteras. Enligt konferensprotokollen för 1850 –57 var förökningen af medlemmar under dessa år som följer:

1850 —	1851 —	1852 —	1853 —	1854 —	1855 —	1856 —	1857
195	*208*	*257*	*337*	*275*	*298*	. . .	*370*

Förminskningen *1854* berodde på, att församlingen i New Sweden, Iowa, som hittills tillhört missionen i Illinois, med 55 medlemmar utom profmedlemmar öfverflyttats till Iowa-konferensen.

På kallelse af presiderande äldste, pastor Hedström, sammankommo alla predikanterna till enskildt möte i Victoria, sommarn 1857. Vid detta möte beslöts att organisera en predikantförening samt att ett predikantmöte skulle årligen hållas. Stadgar antogos, ordförande och sekreterare invaldes, och dermed såg det *första predikantmötet* dagen. Följande år, 1858, hölls det *andra predikantmötet* likaledes i Victoria. Detta var sista gången Hedström var ibland oss; i maj följande år ingick han i sin Herres hvila.

Vid konferensen i Abingdon 1857 upplöstes den stora kretsen, och Victoria, Galesburg samt Andover blefvo sjelfständiga församlingar med egna af konferensen tillsatta vårdhafvande predikanter. Andover hade visserligen sedan 1855 på sätt och vis haft egen predikant, emedan han bodde i predikantbostället derstädes, men han reste och predikade de första två åren, 1855–57, turvis med de andra predikanterna öfver hela den vidsträckta kretsen, så att Andover vardt icke i verklighet sjelfständig församling förr än nu, 1857.

Vid denna konferens upptogos A. J. Anderson och N. O. Westergreen på prof. Utnämningarne lydde sålunda:

Andover och Moline . . V. Witting,
Galesburg . . . A. J. Anderson;
Victoria . . . N. O. Westergreen.

Victoria-församlingens förste vårdhafvande predikant är alltså N. O. Westergreen. De reguljära predikoplatserna voro, utom naturligtvis sjelfva staden: Lafayette, "Centre Prairie" och vestra "settlementet." Medlemsantalet var 133 i full förening och 29 på prof. Westergreen betjenade församlingen ett år, 1857–58, under hvilken tid medlemsantalet förökades till 150 i full förening och 14 på prof.

De två följande åren, 1858–60, gick församlingen stadigt framåt. Vi hafva redan nämnt att ett pastorsboställe uppfördes på hösten 1858. Tre nya reguljära predikoplatser, Kewanee, Nekoma och Oneida, upptogos genast vid konferensårets början, dessutom besöktes Galva och Altona tillfälligtvis. På alla predikoplatserna kröntes arbetet med framgång. "Seger' spordes längs hela linien."

Af en uppsats i "*Sändebudet*" för den 15 september 1863 under rubrik: *Verket i Victoria-kretsen från oktober 1858 till oktober 1860*, inhemtas:

Redan i början af december, medan några möten

Pastor N. O. Westergreen.

höllos i östra "settlementet," ("Centre Prairie"), utgjöts Herrens Ande i nåd och kraft öfver folket och ett välsignadt verk utbröt. Många syndare blefvo omvända och de troende storligen styrkta. Nästan hvarje afton under hela julen och nyåret fortforo vännerna med böne- och klass-möten, och ännu flera kommo under dessa möten till besinning. I februari hölls en veckas förlängdt möte i skolhuset. Hvarje afton var det lilla bönealtaret omringadt af sökande själar. Många funno den "kostliga perlan" och fröjden bland Guds barn var obeskriflig. Frukten af dessa tvenne möten var trettiotvå själar, hvilka ingåfvo sina namn på prof och som ock till större delen förblefvo trogna till Gud och kyrkan.

I Lafayette hade vi en rik besökelse af Herrens Ande i januari. Gud var med i frälsande kraft. Samma månad organiserades en liten klass i Kewanee. Årskonferensen hölls detta år, 1859, härstädes och vardt detta till stor välsignelse för saken. Möten höllos hvarje afton och hela söndagen. Tolf personer förenade sig med den lilla föreningen och vännerna döptes med ny kraft. Följande år byggdes kyrkor både i Kewanee och Lafayette. Medlemsantalet, profmedlemmar inberäknade, som i oktober 1858 var 164, utgjorde i oktober 1860, vid årskonferensårets slut, 225, nemligen 186 i full förening och 39 på prof.

Bland dem som under dessa två år vunnos för Herren, voro tre unga män, hvilka såsom predikanter troget och framgångsfullt tjenat Gud och kyrkan i många år och hvilkas namn icke böra förbigås i en historik öfver Victoria församling, nemligen *John E. Berggren*, nu öfverårig och boende i Stratford, Iowa, *Jonas Engström*, svenska metodismens banbrytare i Kansas, nu på besök i fäderneslandet, och *Andrew T. Westergreen*, ännu (1901) i aktiv verksamhet såsom pastor i metodistförsamlingen på Bishop Hill, Ill.

Uppgiften att "söndagsskolan räknar sin början från

den 12 maj 1878" *) är origtig och missledande, ty man får deraf det intrycket, att ingen söndagsskola hållits i Victoria före den tiden, hvilket är origtigt. Redan tidigt började söndagsskola, ehuru det var svårt, särskildt om vintrarne, på grund af väder och väglag, att ordentligt vidmakthålla den; och 1860, under förf. andra år, fanns der en klass af söndagsskol-barn eller s. k. *läs-barn* (10 à 12 stycken), hvilka mötte en gång i veckan med pastorn för christendomsundervisning; och lefva flera af dessa ännu samt hafva i hela sitt lif tillhört metodistkyrkan.

Många märkliga omvändelser eller tilldragelser, vittnande om Herrens underbara frälsning, nog att fylla ett helt kapitel, kunde omtalas från Victoria; men utrymmet medgifver det icke.

Vi skola afsluta denna historik med en förteckning på de predikanter, som i tur och ordning från 1857 till 1877 varit vårdhafvande härstädes, visa *huru många* och *hvilka år* de hvardera betjenat församlingen samt angifva det medlemsantal en hvar vid utgången af sin tjenstetid rapporterat. Och vilja vi endast förutskicka den anmärkningen, att orsaken till den betydliga medlemsförminskningen under somliga år är att söka, dels i medlemmarnes utflyttning längre vesterut och dels i utskrifning till de nya församlingar, som bildats inom Victoria-kretsens ursprungliga gränser, såsom t. ex. Galva och Kewanee.

			Medlemmar i full förening.	På prof.
N. O. Westergreen,	ett år,	1857–58	150	14
V. Witting,	två "	1858–60	186	39
P. Newberg,	" "	1860–62	127	24
N. Peterson,	tre "	1862–65	142	21
L. Lindquist,	ett "	1865–66	ingen rapport	
P. Newberg,	tre "	1866–69	126	18
J. H. Ekstrand och P. Newberg,	" "	1869–72	153	37

*) Se "*Svenska Metodismen,*" Chicago 1895, sid. 195.

			Medl. i full för.	På prof.
O. C. Simpson,	ett "	1872–73	167	22
John Bjurström,	två "	1873–75	160	1
Aug. Wahlgren,	ett "	1875–76	133	3
Holger Olson,	" "	1876–77	164	15

GALVA *) OCH KEWANEE
från 1869 till 1877:

(?)	ett år.	1869–70	64	36
A. P. Wigren,	" "	1870–71	85	25
(?)	två "	1871–73	78	8
C. A. Wirén,	ett "	1873–74	82	6
A. T. Westergreen,	två "	1874–76	102	1
C. A. Stenholm,	ett "	1876–77	108	26

ANDOVER.

I en bördig trakt i Henry "county," Ill., omkring 22 mil sydost från Moline och 25 mil norr från Galesburg ligger *Andover*, medelpunkten i ett af de första och (i våra dagar) rikaste svenska landt-samhällen i staten Illinois och hvarest den andra svenska metodistförsamlingen i verlden bildades.

Rörande Andovers tidigaste historia heter det: Den förste hvite man, som här slog ned sina bopålar lär ha varit en doktor Baker. Detta var i maj 1835. Strax derefter (i juni) kommo tre personer, bland dem en predikant, Pillsbury, utskickade af ett i New York bildadt landbolag för att bespeja landet och utse passande läge för ett beramadt kongregationalistiskt samhälle. De utvalde ett större stycke land och utlade en del deraf till stad. Gator, gränder, torg, tomter m. m. (hvarje tomt innefattande 2½ "acres") uppmättes och kartlades och "för att antyda det man väntade sig någonting stort utaf denna obetydliga begynnelse christnades den blifvande

*) Galva tillhörde Bishop Hill från 1866 till 1869.

staden *Andover* efter universitetsstaden Andover i Nya England."

Meningen var nog att "slå två flugor på en gång," som man säger, ty på samma gång som landbolaget utan tvifvel hade den fromma afsigten att här i vilda gräsöknen uppbygga ett christligt samhälle, ville man förtjena penningar på landet, en plan, som dock icke förverkligades på det sätt, som man hade tänkt sig, ty i stället för ett starkt kalvinistiskt-puritanskt samhälle af idel infödda amerikaner vardt här med tiden ett starkt luterskt, metodistiskt samhälle af invandrade, idoga svenskar.

De första åren var befolkningen ringa. Många voro också de svårigheter och umbäranden nybyggarne hade att utstå. T. ex. närmaste postkontor var i Knoxville. Dit hade man nära 30 mil. Ett bref kostade på den tiden i porto 25 cents.

Den förste svensk, som fann sin väg till Andover var en sjöman vid namn Sven Nelson; han kom dit redan 1840. Någon tid efter metodistförsamlingens bildande förenade han sig med den samma och har förf. många gånger under sin verksamhetstid i Andover predikat eller hållit bönestunder i hans hus. Han bodde ungefär en mil söder om Edwardsån.

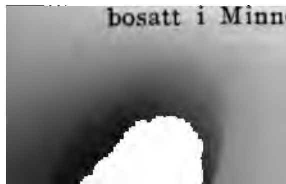
År 1847 ankommo några svenska familjer. Dessa hade ursprungligen ämnat sig till Cassel's nybygge i Iowa; men genom samtal med pastor Hedström i New York blef deras resplan ändrad och de beslöto i stället att fara till Illinois, till Victoria, der Hedströms broder bodde. Vid framkomsten till Victoria blefvo de af Hedström visade till Andover såsom en plats särdeles passande för ett svenskt nybygge och tillråddes att styra sina steg dit. De följde hans råd och blefvo således Andovernybyggets svenska banbrytare. Bland dessa voro: Nils J. Johanson, Småland; John Fröberg, Östergötland; Nils Nilson, Halland; Hurtig, Helsingland, alla med familjer.

Alla dessa, med undantag af Hurtig, voro bland dem som bildade metodistförsamlingen. Hurtig dog i koleran ett par veckor innan församlingen bildades.

Nils J. Johanson och Nils Nilson voro de förste svenske jordegarne i Andover. De köpte, 1848, hvar sitt tio "acre"-stycke och betalte $1.25 pr "acre." Broder Johansons primitiva hydda, hvari hundratals bönestunder hållits och som, inom parentes sagdt, är den första svenska bostad uppförd i Andover, har allt sedan den tiden stått qvar och står möjligen ännu. I hans skog, strax invid stugan, höllos lägermöten flera år och det var här Hedström höll sitt minnesrika afskedstal, 1857. Gamla syster Johanson brukade omtala, hurusom Johanson, då han röjde platsen för lägermötet genom att med en gammal lie hugga bort hasselbuskar och ogräs, gång på gång brukade falla ned på sina knän under träden och bedja till Gud, att under det stundande lägermötet syndare måtte falla för Andens svärd likasom tistlar och hasselbuskar föllo för lien.

Följande år 1848 kommo åtskilliga familjer, alla från Östergötland, dessutom några, som hade tröttnat på Bishop Hill-lifvet. 1849 ökades den svenska befolkningen betydligt. Först kom i slutet af juli ett större sällskap från Östergötland; sedan anlände i oktober en skara från Gefle och södra Helsingland under pastor L. P. Esbjörns ledning. Under båda dessa år besökte pastor Hedström i Victoria vanligen en gång i månaden Andover och predikade för svenskarne derstädes och icke så få vunnos för Herren, så att några veckor efter det förstnämnda sällskapet anländt och långt innan pastor Esbjörn anlände hade församling redan bildats.

Rörande det förstnämnda sällskapet och de vedervärdigheter de hade att genomgå icke allenast på resan men efter framkomsten till Andover, skrifver Aug. Linder, nu bosatt i Minneapolis, till C. O. Lobeck i Omaha, Neb.,

hvars moder var med i detta sällskap och som var den första, som räckte Hedström handen till medlemskap då församlingen i Andover bildades:

"Söndagen den 20 maj 1849 afgick jag från Göteborg å svenska skeppet *Charles Tottie*, som skulle gå till New York. Vi voro omkring 300 emigranter ombord. Bland dessa voro din moder och alla hennes närmaste — föräldrar, man, barn och syskon — inalles tolf personer. Resan öfver hafvet var lyckosam och jemt på dagen sju veckor från afresan ankrade det präktiga skeppet, den 7 juli, i New Yorks hamn. Från New York färdades vi på tre kanalbåtar, först bogserade af ångbåt uppför Hudsonfloden till Troy, sedan dragna af hästar på Eriekanalen till Buffalo. Ingenting särskildt hände förr än på torsdagen, fjerde dagen efter afgången från Troy, men då utbröt kolera på en af båtarne. En enka, som hade två små barn, sjuknade och dog följande dag. Två andra sjuknade på lördagen just som vi närmades Buffalo. Vi afgingo från Buffalo samma dag med ångbåt öfver sjöarne till Chicago. Resan mellan Buffalo och Chicago räckte åtta dagar. Flera af sällskapet dogo under vägen (någon hvarje dag). Samma dag vi anlände till Chicago, den 21 juli, dog din mormor och begrafdes på den begrafningsplatsen, som låg vid hörnet af "North avenue" och N. Clark-gatan, der Lincoln park begynner. Följande måndag fortsattes resan med kanalbåt till Peru, Ill. På vägen dit dogo fem af vårt sällskap; tre begrafdes på tisdagen och två på torsdagen, bland dem din moders lille femårige gosse, Carl. Från Peru foro vi med hästskjuts till Andover; hade inalles nio lass, voro omkring femtio personer, stora och små, och fingo betala $18.00 lasset. I Princeton, ungefär halfvägs mellan Peru och Andover, dog din moders styffader, min hustrus fader.

"Slutligen anlände vi, söndagen den 29 juli, till Andover och der möttes vi af pastor Jonas J. Hedström,

hvilken gjorde allt hvad han kunde för oss i vår beklagliga belägenhet; och han var också den, som både kunde och ville tjena. Han hade en präktig häst och "buggy," och när han kom till oss hade han åkdonet fullt med matvaror och medicin; och om en liten stund tog han två af vårt ressällskap med sig och förskaffade boningsplatser åt dem. På detta sätt höll han på snart sagdt natt och dag i öfver en veckas tid. Hur han kunde utstå dermed var mer än vi kunde begripa, men han gjorde det, och han allena skaffade boningsplatser åt oss allesamman. Dessutom höll han bönestunder hvarje eftermiddag då tiden medgaf det. Han var i sanning för oss icke blott en "hugsvalelsens son" men en verklig hjelpens engel i olyckans och nödens tid. Välsignelse öfver hans minne!

"Din moder fann ett tillfälligt hem hos en bekant, Lindquist, hvilken bodde nära qvarnen vid Edwards-ån tre à fyra mil vester om Andover. Här sjuknade och dog hennes man, Gustaf Gustafson, onsdagen den 1 augusti. Men ännu var icke måttet fullt. Knappt hade makens stoft utburits och nedmyllats i jordens sköte förr än den bleke engeln gjorde ett nytt besök och ryckte skoningslöst hennes två små flickor, den ena efter den andra, ur hennes famn, och några dagar derefter föll hennes broder, Anders, ett rof för samma hemska gäst.

"Ja, bitter var i sanning den kalk din moder måste tömma. Just tänk — *föräldrar, man, tre barn och en broder*, alla ryckta från hennes sida på mindre än tre veckor! Många flera dogo i dessa fasans dagar. *)

"Söndagen d. 12 augusti hölls begrafningsgudstjenst. En väldig menniskomassa, till stor del bestående af sorgklädda qvinnor och barn, var närvarande. Pastor Hed-

*) En välkänd Andover-bo, John Alm, säger, att han arbetade detta år med två olika slåtterlag om 16 personer hvardera och att de alla, utom han sjelf och två andra, angrepos och bortrycktes af koleran.

ström predikade. Aldrig hvarken förr eller sedan har jag hört en mera hjertgripande predikan. Det var en högtidlig och gripande stund för oss immigranter i vårt nya hem i vestern, der sjukdom, död och sorg hade mött oss i stället för lycka, hopp och glädje."

Trots de djupa vatten hon genomgått, lät denna qvinna icke modet falla, utan blickande upp med förtröstan till Gud, såsom en sann christen qvinna anstår, att ljusare dagar skulle komma, tillhandlade hon sig ett par dagar derefter den s. k. "*Captain Mix' Place*" — köpehandlingarne äro daterade den 15 augusti 1849 — en större farm med för den tiden ganska goda och stora åbyggnader, liggande just utanför sydvestra stadshörnet. Hit flyttade hon nu med sin lilla dotter Mary, 7 år gammal, sina systrar Caroline och Mary samt sin broder John M. Erickson, och genast öppnade hon sitt hus för bön och Guds ords predikan.

I detta hus organiserade pastor J. J. Hedström två veckor derefter, söndagen den 26 augusti 1849, svenska metodistförsamlingen i Andover, den andra svenska metodistförsamlingen i verlden, med tolf (12) medlemmar, och var hon den första, som gaf Hedström handen till medlemskap och inskrefs i den nya församlingen. Medlemmarne voro:

Enkan Anna Louisa Gustafson (sedermera *mrs. Otto Lobeck*),
Nils J. Johanson och hustru, *Nils Nilson och hustru*,
John (?) Fröberg och hustru, *Åke Olson och hustru*,
Enkan Helena Hurtig, *Marta Olson*, *Enkan E. P. Anderson*.

Följande dag anslöt sig hustrun *H. Alm* till församlingen.

Med undantag af den förstnämnda äro alla dessa för länge sedan afsomnade, men hon, "gamla moder Lobeck," lefver ännu, då detta skrifves, och hvad bättre är, *lefver trons lif*, samt bor hos sin yngsta dotter mrs. W. Fried i Fremont, Neb., der hon kärleksfullt vårdas och med glad

Fru A. L. Lobeck.

"*Capt. Mix' Place*" eller "*Lobeck's ställe.*" Byggdt 1837. Minnesritning af C. O. Lobeck, Omaha, Neb.

I detta hus organiserades den 26 augusti 1849 af pastor *J. J. Hedström* Andovers metodistförsamling och följande år, den 18 mars, af pastor *L. M. Esbjörn*, Andovers lutersk a församling:
"*Luterska samfundets moderförsamling i Amerika.*"

förtröstan väntar på kallelsen att "flytta högre upp." Och medan hon väntar, dväljes hon ofta i tankarne på gångna dagar: hon älskar att tala om sina egna älskade, om de gamla troshjeltarne Hedström, Brown, Challman, Andrew Erickson, Shogren, Anderson, Newberg m. fl., samt om de härliga mötena i hennes yngre år, då hjertlig enfald och enkla seder rådde bland folket och själar frälstes nästan vid hvarje möte.

Den lilla hopen förökades fort och vid konferensen 1850 räknade församlingen 74 medlemmar, de flesta boende i och omkring Andover men många i Moline och Rock Island, hvilka städer pastor Hedström brukade regulärt besöka och der små föreningar strax efter församlingens i Andover stiftande blifvit bildade.

I sydöstra hörnet af gårdsplanen framför huset var en stor, vacker akasia-lund. I denna lund, sittande på den rika gräsmattan under de svalkande träden, eller ock i sjelfva huset, då vädret icke tillät att vistas i fria luften, hade icke allenast metodisterna men äfven ofta luteranerna sina gudstjenster innan de ännu fått egna kyrkor.

När pastor Unonius några veckor derefter, i september 1849, besökte Andover stod genast hennes hus öppet för honom, och i denna lund höll han den gudstjenst, hvilken han, — sedan han anmärkt att "en stor del af folket hade öfvergått till metodismen" och att det "var mycket buller om den vägen" samt beskrifvit, hurusom folket i stora skaror samlades till den förestående gudstjensten, och att "församlingen var större än någon svensk sådan, för hvilken han förut blifvit beskärd att förkunna Guds ord," — skildrar på följande sätt:

"I en närliggande akasia-lund utflyttades så många bänkar och stolar, som funnos att tillgå och under ett lummigt och skuggrikt träd ställdes ett bord, som, öfvertäckt med en hvit linnednk, den flickornas händer (värdinnans båda unga systrar m. fl.) garnerade med en krans

af ängens vackraste blommor, skulle tjena i stället för altare. . . . Iklädd den enkla anglikanska messdrägten, framträdde jag till altaret, och med den blå himmelen öfver oss till tempelhvalf och omkring oss luftens bevingade skaror, äfven instämmande i en 'jublande hymn till den Högste,' hördes snart en kör af fromma röster skalla:

'Hosianna! Helig är Gud, all verldens Gud,
All krafts och nåds och visdoms Gud!'

"När så, efter slutad predikan, det heliga sakramentet utdelades åt det på gräsvallen omkring altaret knäböjande folket, visserligen var *Han*, som icke är bunden till tid och rum och fordom i öknen mättade ett hungrande folk, midt ibland oss, mångfaldiggörande sin välsignelse, så att det äfven nu skulle kunna sägas: 'de åto alla och vordo mätta.' "

Och när pastor Esbjörn kort derefter, i slutet af oktober, anlände till Andover fick äfven han tak öfver hufvudet för sig och familj i denna ädla qvinnas vänliga hem. Här bodde han under hela vintern till våren 1850, och här, i samma rum der metodistförsamlingen stiftades, organiserade han den 18 mars 1850 luterska församlingen med tio (10) medlemmar.

Detta hem, den s. k. "*Mix's place*" eller "*Lobecks place*," såsom stället sedermera kallades, har således ett visst historiskt intresse för så väl luteraner som metodister, ty under dess gästvänliga tak har både Andovers metodistförsamling och åtta månader derefter Andovers luterska församling, "*svenska luterska samfundets moderförsamling i Amerika*," organiserats.

Följande år, 1851, var för församlingen ett godt år. Icke så få anslöto sig till henne, bland andra: *Otto Lobeck* och *Matts Ersson*, hvilka båda blefvo ledande män, ja pelare i församlingen och hvilkas namn snart blefvo kända och omtalade med aktning i alla församlingarne.

I *Otto Lobeck* fick församlingen en medlem, som alltid tagit aktiv del inom svenska metodistförsamlingen i de ställen der han bott, icke minst i Andover, der han också har lemnat efter sig ett aktadt namn både i församlingen och samhället. Han var tysk till börden, född den 13 augusti 1822 i den gamla befästade staden Demmin i Preussen (svenska Pommern). Vid omkring 19 à 20 års ålder reste han till Karlskrona, Sverige, der han fick anställning såsom inspektor å en grefve Wachtmeister tillhörande större egendom i närheten af staden, Johanneshus (?). Här stannade han i sex år. 1847 kom han till New Orleans; var med en tid, 1848, i mexikanska kriget; anlände till Andover 1850; här gifte han sig den 29 juni 1851 med enkefru Anna Louisa Gustafson; vardt strax derefter härligt omvänd vid det i historiken öfver Victoria omtalade lägermötet vid Knoxville; förenade sig genast med metodistkyrkan och förblef Gud och kyrkan trogen till sin död. Han dog i Omaha, Neb., den 6 maj 1890, nära 68 år gammal. Lobeck var en bildad man med jernfast karakter, skarpt förstånd, bestämd i sin öfvertygelse, orubblig tro till Gud, alltid villig och redo att gå i spetsen då det gälde uppoffring för Gud och Hans sak eller eljes något godt ändamål.

Matts Ersson, alltid glad, hjertlig och gifmild, lefver ännu och alla, både unga och gamla, så väl inom som utom församlingen, betrakta honom med vördnad såsom en "fader i Herren." Han är till börden norrländing, från Hille i Gestrikland, vardt omvänd i unga år i fäderneslandet, kom till Andover i pastor Esbjörns sällskap, har för länge sedan passerat 80:de årsdagen af sitt lif och nu, "mätt' af lefvande" men lycklig i Gud, bidar han den saliga stund, då han skall få "hvila sig från sitt arbete" och skåda Hans ansigte, hvars frälsning han smakat och hvars namn han älskat under sina många, minnesrika men mödosamma år.

Otto Lobeck.

År 1852 vistades John Brown en längre tid i Andover och predikade nästan dagligen och under hans nitiska verksamhet utbröt en kraftig väckelse, hvarvid många blefvo omvända och förenade sig med församlingen. Och åratal derefter hörde man ofta vännerna i Andover med hänförelse tala om "*Danske Brown*," såsom de kallade honom, och de saliga stunder de hade under hans tid, "då hela Andover var uppskakadt och tre möten om dagen icke ansågos för någon börda, utan voro tvärtom till trängsel besökta."

Från 1853 till 1855 hade Peter Challman vård öfver Andover-Moline-kretsen, och bodde han i Andover. Under hans tid byggdes kyrkan, 1854, och predikantbostället, 1855, och var detta det första svenska metodistpredikant-boställe som byggts — bostället i St. Paul, Minn., byggdes följande år, 1856.

Rörande kyrkobygget skrifver pastor J. J. Hedström tidigt 1854 — datum obekant — till missionsstyrelsen i New York bland annat följande:

"I Andover hålla vi på att bygga kyrka. Vår förening (*"society,"* såsom det hette på gammalt metodistiskt talesätt,) på denna plats räknar 40 à 50 medlemmar, men af dem äro endast 12 à 13 i stånd att gifva något till vårt företag; men de äro alla goda medlemmar. Vi kommo tillsamman en dag i vintras och valde ombudsmän, upptogo en subskription och öfverlemnade till dem 131 dollars. Detta var, jag vill minnas, på en fredag. På lördagen fingo vi löfte af en amerikansk enka (mrs. Woolsey [?]) att få hugga en del af byggnadsvirket å hennes skog. På måndagen hade vi ett gemensamt möte och vi beslöto att på tisdagen begifva oss till skogen för att hugga virket. Då vi uppvaknade på morgonen, hade en svår snöstorm gått öfver dessa trakter. Vi möttes emellertid i skogen och föllo enligt gammal metodistsed på våra knän, och under det vårt hår fyldes med snö, upp-

fylde Herren våra hjertan med kärlek och kraft att arbeta, så att vi vid aftonens inbrott hade större delen af virket nedhugget. Följande dag infunno vi oss på samma ställe, då somliga körde stockarne, medan andra qvistade af dem och höggo. På detta sätt hade vi inom fyra dagar tjugutvå stockar vid sågverket och det stora timret framfördt till byggnadsplatsen."

Den 4 juli invigdes kyrkan, ehuru icke ännu fullt inredd, och E. Shogren höll invigningspredikan.

I september följande år, 1855, hade förf., som just intagits i konferensen och fått sin första utnämning, den äran att med sin familj inflytta i bostället, och vardt det oss förunnadt att tillbringa tre år — *tre lyckliga år* — bland detta kära folk och i detta lilla anspråkslösa hem. Den tidens metodistkyrkor och boställen kunde ju icke alls jemföras med våra dagars storartade tempel och präktiga pastorsboställen, men *friden* var icke för ty lika stor och *förnöjsambeten* mången gång vida större än hvad nu ofta är förhållandet.

I augusti 1855 hölls här det första svenska lägermötet. Hittills hade vi haft våra lägermöten tillsammans med amerikanarne, men detta var helt och hållet *svenskt*. Alla predikanterna voro närvarande och folk i hundratal från olika håll. Det var ett härligt möte. Nedsmältande altarmöten höllos efter hvarje predikan och långt in på nätterna fortsattes med bön och sång i tälten. Pastor Shogren skref till en vän ett par dagar efter mötet: "Jag tror att omkring ett halft hundra blefvo omvända vid detta möte."

Vid detta möte erhöll N. O. Westergreen sin första skrifna predikofullmakt.

Dessa tre år, 1855–58, voro rika på välsignelser. Visserligen var arbetet sträfsamt och fältet stort — utom Andover *åtta* reguljära predikoplatser, nemligen Rock Island, Moline, Berlin (Swedona), "Hickory Grove"

(Opheim), La Grange (Orion), Geneseo, Ontario eller "Pope Creek" samt efter 1857 New Boston — och på somliga af dessa, isynnerhet i Moline, var motståndet mycket svårt, men arbetet var icke fåfängt i Herren: syndare frigjordes, nya föreningar bildades och Herren gaf seger på alla sidor.

* * *

SWEDONA.

Med biträde af N. O. Westergreen, som då studerade vid "Knox College" i Galesburg, hölls i februari 1857 ett s. k. förlängdt möte i Swedona, då en kraftig och genomgripande väckelse utbröt. I omkring fyra veckor höllos möten hvarje dag, ofta både eftermiddagar och aftnar, i den gamla amerikanska metodistkyrkan derstädes, och många blefvo omvända. Så stor var inflytelsen bland folket, att trots ogynsam väderlek och öfversvämning, som gjorde att vattnet på många ställen stod knädjupt på vägarne, så att fotgängare hade svårt att taga sig fram, och männen ofta måste bära sina hustrur på ryggen för att hjelpa dem öfver de svåraste ställena, var likväl kyrkan fullsatt vid hvarje möte. Resultatet blef att en förening med öfver tjugu medlemmar bildades vid mötets afslutande.

Vi minnas icke *alla* medlemmarnes namn, men de voro inalles öfver tjugu. Deribland voro:

Lars Envall och hustru, Per Anderson och hustru, Carl F. Peterson, Carl M. Larson, hustru och svärmoder. Alla dessa tillhörde församlingen (i Andover) förut, men inskrefvos nu i den nya föreningen. De nya medlemmarne voro: *John Hoogner, Jeppe Peterson, Sven Jederberg,* fredsdomare *Gustafsons hustru, Peter Nilson och hustru, Samuel Wallin och hustru, John Oak och hustru, Elise Ericson* m. fl.

Under A. J. Andersons tid 1859–61 byggdes och in-

vigdes kyrkan. 1864 uppfördes bostället, men flyttades och tillbyggdes år 1874.

År 1863 afskildes Swedona från Andover och blef sjelfständig församling med omkring ett 50-tal medlemmar.

Följande predikanter hafva såsom vårdhafvande från 1863 till 1877 betjenat Swedona:

			Medlemmar i full förening	På prof.
John E. Berggren,	två år,	1863–65	ingen rapport	
John Wigren,	fyra "	1865–69	80	11
(?)	tre "	1869–72	93	12
Peter Newberg,	ett "	1872–73	90	10
John Wigren,	två "	1873–75	88	5
(?)	ett "	1875–76	96	13
A. T. Westergreen,	" "	1876–77	116	8

* * *

Men tillbaka till Andover.

I "*Svenska Metodismen*," sid. 199, läses att "söndagsskolan (i Andover) organiserades mellan åren 1867–71." Detta öfverensstämmer icke med verkliga förhållandet. Söndagsskolan i Andover organiserades på våren 1858, då undertecknad var pastor derstädes, med Ch. Bjorth, nu boende i Fremont, Neb., såsom föreståndare. Att den OM *organiserades* mellan åren 1867–71 är sannolikt, men att den då organiserades är origtigt.

Under A. J. Andersons tid, 1859–61, gaf Herren stor seger. Församlingen förökades betydligt. Konferensprotokollet för 1860 visar 155 i full förening och 91 på prof. Hela medlemsanstalet 1861 var 178.

År 1862 afskildes Moline med 52 medlemmar i full förening och 10 på prof från Andover och blef sjelfständig församling. Följande år afskildes Swedona med omkring ett 50-tal medlemmar.

Fastän genom dessa afbränningar församlingen för-

Metodistkyrkan i Andover, byggd 1864.

svagats med öfver hundra medlemmar, beslutade församlingen vid 1:sta qvartalkonferensen för kyrkoåret 1863–64 att blifva *sjelfunderhållande*, d. v. s. afsäga sig den missionshjelp hon hittills haft och hädanefter aflöna sin egen predikant — hvilket hon ock allt sedan gjort. Andover har alltså äran att vara svenska metodistkyrkans första sjelfunderhållande församling.

Vid konferensen 1863 sändes förf. efter fem års bortovaro tillbaka till Andover och det må fritt bekännas: det var icke med sorg utan med oblandad glädje han mottog denna utnämning.

Länge hade byggandet af en bättre kyrka varit på tal, men intet bestämdt beslut var fattadt. Men på tacksägelsedagen, den 27 november 1863, sedan ett "tackoffer till Gud till förmån för våra sjuka, fångna och sårade soldater" — inbördeskriget var då i full fart — framburits, beslöto bröderna enhälligt i Herrens namn att en ny och större kyrka skulle byggas och för detta ändamål utlofvades genast 1,050 dollars. Tidigt följande vår begyntes byggandet och veckan före jul, den 18 december 1864, invigdes kyrkan. Pastor Shogren, som invigde det första huset, invigde äfven detta. Hans text var: "I vår Guds namn uppresa vi banéret!" Ps. 20: 6.

Kyrkan är 36 fot bred, 50 fot lång, och kostade fullt färdig 3,200 dollars. Hon rymmer makligt 250 personer, är enkelt men vackert inredd och är i sanning ett prydligt hus.

Följande visar hvilka predikanter varit stationerade här, *huru många* och *hvilka år* en hvar af dem betjenat församlingen, intill 1877, då nordvestra svenska konferensen organiserades:

			Medlemmar i full förening.	På prof.
V. Witting,	tre år	1855–58	114	40
Peter Newberg,	ett "	1858–59	132	26
A. J. Anderson,	två "	1859–61	168	10

				Medl. i full för.	På prof
Andrew Erikson,	två	år	1861–63	138	8
V. Witting,	"	"	1863–65	113	13
Albert Erikson,	ett	"	1865–66	119	16
L. Lindquist,	"	"	1866–67	108	7
John Wigren,	tre	"	1867–70	150	23
Ol Gunderson,	två	"	1870–72	160	18
James Iverson,	"	"	1872–74	157	9
Holger Olson,	"	"	1874–76	126	11
J. H. Ekstrand,	ett	"	1876–77	125	12

GALESBURG.

Denna lilla lifliga stad, känd åtminstone till namnet af alla svenska metodister i detta land, ligger å en hög, vågformig slätt i vestra delen af Knox "county," Illinois, vid Chicago-Burlington-Quincy-banan, 164 mil från Chicago.

Staden daterar sig från 1836. Då ankom till orten under ledning af en presbyteriansk prestman, Geo. W. Gale, ett sällskap kolonister från Oneida "county," New York. De tillhandlade sig ett större område land, omkring 11,000 "acres," och å detta land utlades en stad, hvilken de efter ledaren kallade: *Galesburg.*

Dessa kolonister voro ett gudfruktigt folk, till trosbekännelsen stränga kalvinister, i politiken abolitionister samt dertill ifriga absolutister, och de beslöto att framför allt anlägga både kyrkor och skolor i den nya staden eller, med ett ord, att bilda ett i puritansk anda christet samhälle.

Att detta var afsigten synes framgå *först* af det förhållandet, att lämpliga och tillräckliga platser inom staden afsattes genast till uppförande af kongregationalistiska läroverk; redan följande år, 1837, grundlades "*Knox College*" och 1841 byggdes ett seminarium för flickor; *sedan*,

att "å alla köpebref, som utfärdades vid försäljning af stadstomter, det uttryckligen bestämdes, såsom vilkor i affären, att inga rusdrycker finge försäljas på stället;" *vidare*, att redan 1838 en stark anti-slafveriförening bildades och att Galesburg snart blef känd som en oeftergiflig "*abolition-stad*" samt *slutligen*, att ingenstädes i dessa trakter rönte metodismen, vare sig den uppträdde bland amerikaner eller svenskar, häftigare och mera hårdnackadt motstånd än här.

Med folkförökningen och husbyggandet gick det i början temligen raskt undan. Staden räknade redan följande år, 1837, omkring två à trehundra invånare. Mellan detta år och 1850 gick det emellertid icke så fort. Orsaken härtill var stadens isolerade läge i en glest befolkad trakt långt från någon större stad eller afyttringsort. Närmaste afyttringsorter voro i vester, Burlington, Iowa, vid Mississippifloden, 43 mil, och i öster, Peoria vid Illinoisfloden, 53 mil.

År 1850 vistades förf. någon tid härstädes. Galesburg var då en liten, liflös, obetydlig stad (rättare sagdt by), med små hvita trähus, tre eller fyra kyrkor, deribland en större, smaklös presbyteriansk träkyrka, gator utan trottoarer (vanliga vägar) öfver all beskrifning smutsiga, isynnerhet höst och vår, och obeskrifligt dammiga om sommaren. Folkmängden öfversteg näppeligen 1,000 personer. Detta år började emellertid jernvägen emellan Chicago och Burlington att byggas och från den stunden räknar Galesburg en ny lifsperiod. Den 7 december 1854 ångade det första lokomotivet in i staden.

Vår tids Galesburg är en af statens bästa städer af tredje rangen. Bantåg utgå härifrån i åtta riktningar. Här finnas utmärkta allmänna skolor, en förträfflig högskola, hvars byggnad lär vara i sitt slag en af de förnämsta i staten, tvenne högre läroverk ("colleges"), "*Knox*" och "*Lombard*", det första presbyterianskt, det senare universiali-

stiskt, ett seminarium för flickor, ett handelsinstitut, många stora och vackra kyrkor, (fem [?] svenska), präktiga parker, hundratals trefliga, i många fall eleganta, privathus m. m., med ett ord allt, som i vår tid tillhör en välordnad stad. Folkmängden den 1 januari 1901 var 19,000, deribland flera tusen svenskar.

År 1847 funnos i Galesburg endast några svenskar, fyra eller fem familjer. De två nästföljande åren, 1848 och 1849, kommo flera, så att sommaren 1849 svenskarnes antal uppgick till omkring inalles 50 à 60 personer, hvilka allasamman med få undantag varit Erik-jansare. På hösten, samma år, började andra, som icke varit jansare, komma. Somliga af pastor Esbjörns sällskap, som kommit till Andover i oktober, styrde nemligen sina steg hit och i början af 1850 sades svenskarnes antal i Galesburg öfverstiga 100-talet.

1851 kommo många, isynnerhet norrländingar och östgöter. På hösten 1852 i sällskap med pastor Hasselquist kom en större skara nordskåningar, och sedan år efter år förökades antalet betydligt, så att det antages att svenskarnes antal i Galesburg år 1857 var närmare 1,000.

Pastor Hedström i Victoria började besöka platsen redan 1848 och i september 1849, några veckor efter församlingens i Andover organisering, stiftade han en svensk metodistförsamling härstädes och voro de första medlemmarne följande:

Skomakare *Linde och hustru*, *Erik Grip och hustru*, *Gustaf Berglund och hustru*, skomakare *Thorsells hustru*, *Christina Muhr*, (sedermera gift med A. Cassel i Wataga), *Nils Hedström och hustru* (?) m. fl.

Å hörnstenen i svenska metodistkyrkan i Galesburg står inristadt: *Församlingen organiserades 1852*. Detta är emellertid origtigt. Sannolikt *inkorporerades* församlingen då, 1852, men hon organiserades eller stiftades i september 1849.

I februari 1850 hölls ett qvartalmöte i ett litet tegelskolhus strax utanför staden vid Knoxville-vägen; då förenade sig förf. jemte hustru, E. Shogren, John Renstedt och hustru och åtskilliga andra med församlingen. Pastor E. Norelius omtalar i sin historia att han var i Galesburg vid jultiden 1850, att de flesta svenskar derstädes voro metodister eller lutade deråt; att han sammanträffade der med A. G. Swedberg och Erik Sund, hvilka han kände något från hembygden och hvilka nu voro "*varma metodister;*" att han bodde ett par dagar hos en svensk skräddare, Nils Hedström, och att, medan han var der, han fick bevista ett *svenskt klassmöte en qväll,* "det första jag var med på i Amerika," säger han, "och jag tyckte, att det var mycket underligt." *)

Af allt detta synes, att svensk metodistförsamling fanns i Galesburg redan 1850, eller två år förr än hvad inskriften å hörnstenen säger, så att i detta fall har man verkligen, som det heter, "*huggit i sten.*"

Turvis med pastor Hedström skötte Andrew Erikson, som bodde i Victoria, men regelbundet, vanligen två gånger i månaden, besökte Galesburg, predikoverksamheten 1850–51. Gudstjensterna, som höllos för det mesta i privata hus, voro väl besökta och icke så få lades under dessa år till församlingen, bland andra: *A. G. Swedberg* och *P. J. Peterson.* Den förstnämndes historia är redan omtalad, se sid. 216. P. J. Peterson var en man af en helt annan kaliber. Han valdes snart till lokalpredikant och förestod såsom sådan gudstjensten i många år, då ingen annan af de ordinarie predikanterna var tillstädes. Han lefver än, är lokal-äldste och tillhör församlingen i Stratford, (Swede Bend,) Iowa, samt tjenar än då tillfälle gifves och är gerna hörd. Välsignelse öfver sådana män!

Oaktadt svårt motstånd af vissa inflytelserika ameri-

*) "Luterska Församlingarnes Historia," *Norelius.* Sid. 227.

kaner, hvilka icke kunde fördraga metodismen, förökades den lilla församlingen så småningom, så att redan tidigt 1850 började man tala om kyrkobyggnad. Presidenten vid "Knox College," Jonatan Blanchard, hvilken genast vid pastor Esbjörns första besök i Galesburg i november 1849 tagit sig an hans sak samt i en skrifvelse, daterad 10 december 1849, till Amerikanska Hemmissionssällskapet rekommenderat honom (Esbjörn) till "understöds erhållande för att såsom lutersk prest arbeta bland svenskarne härstädes," *) tyckes ha varit en bitter motståndare emot Hedström och hans verksamhet, ty genom hans inflytande, säges det, återtogo många amerikaner sina subskriptioner för en svensk metodistkyrka.

Det var i anledning af denna fiendskap, som Hedström, då han och Blanchard vid ett visst tillfälle drabbat tillsamman, lär ha sagt till den senare pekande uppåt: "Ser ni solen der uppe på himmelen? Välan; lika gerna kunde ni söka stanna solen i hennes lopp som att utestänga metodisterna från Galesburg! *Vi äro här för godt, och vi ämna stanna.*"

Emellertid slog man icke kyrkobygget ur hågen, utan på förslag af några af de ledande inom den amerikanska metodistförsamlingen, hvilken var icke stort större än den svenska, beslöt man, hösten 1851, att tillsamman med dem uppföra en kyrka på samma tomt, hvarpå den stora amerikanska metodistkyrkan nu står. Enligt öfverenskommelse skulle kyrkan vara båda församlingarnes gemensamma egendom och i tur och ordning begagnas af dem båda, så att när t. ex. amerikanarne hade gudstjenst på söndagsförmiddagarne, skulle svenskarne hafva sin på aftonen och tvärtom. Kyrkan byggdes och invigdes följande år.

Söndagen efter min hemkomst från Kalifornien, juni

*) "Luterska Församlingarnes Historia," *Norelius.* Sid. 125—126.

1852, bevistade jag svenska förmiddagsgudstjensten derstädes, då en händelse som jag lifligt minnes, inträffade. Lokalpredikanten P. J. Peterson predikade och mot slutet af sin predikan då han vardt uppvärmd af sitt ämne och på gammalt metodistsätt med anda och lif talade till folket, hoppade en liten treårsgosse ned ur sin moders knä, sprang fram till altarrunden, stälde sig midt framför predikanten, såg uppmärksamt på honom ett ögonblick och, just som modern kom för att taga honom, slog den lille pysen sina händer tillsamman och utropade med hög röst, att det hördes i hela kyrkan: "*Halleluja! Broder John!*"

Predikanten, som bodde hos gossens föräldrar (Renstedts) och i hvardagstal kallades *broder John* samt kände gossen väl, tappade icke hvarken hufvudet eller konceptet utan, endast anmärkande att "af barns och spenabarns mun har du fullkomnat lofvet," fortsatte med om möjligt än större smörjelse och eftertryck sin predikan. Som sagdt, jag minnes lifligt den dagen, ty i den lille gossens hela uppträdande var någonting, som grep allas hjertan och rörde många till tårar.

Kyrkan, som rymde möjligen 200 personer, var ljus och treflig och stor var församlingens glädje öfver det nya templet, hvilket hon i god tro betraktade såsom till hälften *sitt*. Men glädjen varade emellertid icke länge. Församlingen vardt snart huslös igen, icke genom eld eller storm utan genom "sina egna trosbröders svek och finter," såsom det i berättelse om saken heter. Något skarpöga bland amerikanarne hade nemligen upptäckt, att enligt ordalydelsen i fastebrefvet svenska församlingen hade *juridiskt* ingen rätt eller del i kyrkan. Detta uppväckte naturligtvis tvist, och vid ett möte af ombudsmännen, två svenskar och tre amerikaner, vid hvilket möte Hedström var närvarande, beslöts och förklarades, trots Hedströms och de tvenne svenska ombudsmännens allvarliga protester, att egendomen tillhörde ensamt den amerikanska

metodistförsamlingen och att svenskarne hade icke mera rätt eller del i kyrkan än en hvar annan, som genom subskription eller arbete bidragit till hennes uppförande. Och dermed stod den lilla församlingen på bar backe.

Men detta var icke nog. Samtidigt med att församlingen beröfvades sin kyrka, utbröt öfver henne en annan storm, som till och med hotade sjelfva hennes tillvaro med undergång. En stark baptistisk rörelse hade uppstått bland amerikanarne och hela staden var oroad i anledning af dopfrågan, svenskarne icke minst. Detta var en alldeles ny fråga för svenska öron och mera än hälften af den lilla svenska församlingen, 12 à 15 stycken, till allra största delen unga personer, bland dem församlingens unge och omtyckte predikant, A. G. Swedberg, tjustes af den nya läran och läto omdöpa sig.

Trots de motigheter, som sålunda mötte församlingen detta år, 1852: *kyrkan förlorad, predikanten gången, hjorden skingrad*, gaf hon icke "hoppet förloradt" utan "höll fästet," förvissad om att bättre dagar skulle komma, och "hoppet kom icke på skam," "ny förstärkning kom," och andra vindar började blåsa.

E. Shogren kom i Swedbergs ställe. Turvis med Hedström och Challman skötte han predikoverksamheten 1853–55 och saken fick genast en annan gestalt. De allra flesta af de omdöpte återvände till församlingen och många blefvo under dessa år omvända till Herren, hvilka sedan i hela sitt lif — somliga lefva ännu — troget tjenat Gud och kyrkan. Vi kunde nämna flera, bland andra gamla "moder" *Mary Swedlund*, nu boende i Stratford, Iowa, samt den i föregående kapitel omtalade *Gustaf Johnson* i Dayton, Iowa, men utrymmet tillåter det icke.

Rörande den förstnämnda säger d:r Westergreen, som 1855 åtskilliga gånger besökte Galesburg: "Vi hafva träffat få qvinnor, som kunde mätas med henne både i naturbegåfning, ett gladt och lifligt sätt samt christlig

verksamhet, och hennes blotta närvaro vid en sammankomst den tiden var nästan en borgen för, att vi skulle få ett lifligt och godt möte."

1855 sändes Shogren till Chicago och P. Challman intog hans plats. Galesburg tillhörde fortfarande den stora kretsen och besöktes turvis af alla predikanterna, men Challman var på sätt och vis vårdhafvande. Förf., som bodde i Andover, besökte Galesburg regulärt under åren 1855-57 hvarannan månad, och voro predikoplatserna, utom sjelfva staden: Knoxville, Wataga, Abingdon, Monmouth och Oquawka. Församlingen var liten och bestod mest af ungt folk. Många af dem voro lifliga, varmhjertade christna; mötena voro också lifliga, så att det var ett nöje komma dit.

Under Challmans tid, på senhösten 1856, byggdes en liten kyrka, och hade församlingen glädjen att högtidligt få inviga henne på sjelfva nyårsdagen 1857.

Vid konferensen i Abingdon 1857 blef Galesburg sjelfständig församling och A. J. Anderson utnämndes till vårdhafvande. Församlingen räknade då 69 medlemmar i full förening och 20 på prof, spridda i de olika predikoplatserna, men de flesta boende i Galesburg. Två år, 1857-59, betjenade Anderson församlingen och Herren krönte arbetet med framgång och seger. En kraftig och fortgående väckelse utbröt, och många s. k. "läsare" från Sverige räknades bland de 90 personer, som under dessa två år anslöto sig till församlingen.

Bland dem som blefvo omvända under denna tid må särskildt nämnas syster Pernilla Nilson eller, såsom hon kallades i allmänhet, "*mor Sibbe.*" Hon hade varit omvänd i Sverige men var fullkomligt affallen, då hon nu blef återupprättad. Denna märkvärdiga och rikt begåfvade qvinna var, utan att ega det tilldragande sätt som utmärkte syster Swedlund, dock en af de mest verksamma, glada och, efter sina omständigheter, uppoffrande

Pastor A. J. Anderson.

qvinnor vi haft någonstädes, och helt säkert skola många tacka henne, både itid och evighet, för den handräckning och hjelp de erhöllofrån henne, både i lekamligt och andligt hänseende. Om henne kan sägas, såsom det hette om henne i stadens engelska tidning, sedan hon var död: *"Hon gjorde i sanning hvad hon kunde!"*

Mycket kunde sägas om Galesburg från denna tid, men vårt begränsade utrymme förbjuder att ingå i vidare detaljer. Vare det nog sagdt, att hoppet om bättre dagar kom icke på skam, ty trots fiender och fördomar af alla slag gick församlingen stadigt om än sakta framåt

Den lilla kyrkan flyttades, 1863, till en större och bättre belägen tomt, och ett par år derefter, 1865, under Andersons andra pastoral-termin, förstorades hon med ett tillbygge vid ena ändan, 20 fot bredt och 40 fot långt till en kostnad af något öfver 1,300 dollars.

Ungefär vid samma tid afskildes Wataga hvarigenom församlingen förminskades med ett femtiotal medlemmar.

År 1872, under N. O. Westergreens fjerde år, byggdes, till en kostnad af öfver 18,000 dollars, den stora och präktiga kyrkan, hvarest några år derefter, 1877, *Nordvestra svenska konferensen organiserades.*

Följande predikanter hafva från 1857 till 1877 betjenat Galesburg såsom vårdhafvande:

				Medlemmar i full förening.	På prof.
A. J. Anderson,	två	år,	1857–59	105	35
Peter Newberg,	ett	"	1859–60	122	23
Lot Lindquist,	tre	"	1860–63	162	13
N. O. Westergreen,	ett	"	1863–64	ingen rapport	
A. J. Anderson,	två	år	1864–66	119	19
S. B. Newman,	"	"	1866–68	126	27
N. O. Westergreen,	fyra	"	1868–72	110	45
John Linn,	två	"	1872–74	224	7
Alf. Anderson,	tre	"	1874–77	275	4

Svenska metodistkyrkan i Galesburg, byggd 1872.

MOLINE.

Moline ligger på östra stranden af Mississippi-floden, som här delas i två grenar af en liten, omkring 3 mil lång och en tredjedels mil bred, skogbeväxt ö, "Klippön," vid hvars nedra ända staden Rock Island i Illinois och den ännu större staden Davenport i Iowa, den förstnämnda till venster och den senare till höger, äro belägna.

Moline har ett innerligt vackert läge, mellan den breda, blåa Mississippi-floden och Iowas skogbekransade stränder å ena sidan samt trädbevuxna höjder å den andra. Landet, hvarpå staden är anlagd, intogs först 1832 eller 1833 och brukades af farmare till 1841, då några företagsamma personer, bland dem John W. Spencer m. fl., började anlägga det första vattenverket. Sedan dess har staden gått småningom men säkert framåt. Från 1843 till 1850 egde visserligen ett nästan fullständigt stillestånd rum, men sistnämnda år fick all rörelse härstädes lifligare fart och sedan 1860 har framgången varit förundransvärd. Sistnämnda år antogs invånareantalet vara omkring 3,000; nu, 1901, räknar staden i rundt tal 20,000 invånare, bland dem 8,000 svenskar, och i dag är Moline en af de största fabriksstäder i vestern.

Orsaken till denna snabba och storartade utveckling ligger i det förträffliga läget, hvilket gjort det möjligt att genom byggandet af en stor dam emellan "Klippöns" öfversta spets och fastlandet nyttiggöra den oerhörda vattenmassan samt anlägga en mängd qvarnar och faktorier, hvilka drifvas af vattenkraft, så att benämningen: "*The city of the Mills*" — "Quarnstaden" — som man gifvit Moline, är fullkomligt befogad. Och är det oss en glädje att kunna tillägga, att öfverallt i dessa fabriker stå våra landsmän både i hvad antal, arbetsskicklighet och anseende vidkommer främst i ledet.

Den förste svensk, som slog ned sina bopålar i Mo-

line, var, så vidt vi veta, Olaus Bengtson, bördig från Laholmstrakten i södra Halland. Med hustru och fyra barn hade han kommit till Chicago sommaren 1847. I likhet med de flesta invandrare fann han långt ifrån allt vara så ljust och löftesrikt der som han tänkt sig. Arbete fanns icke att få, och med hustru och barn, utan hem och bröd, en "främling bland främlingar," tedde sig framtiden för honom i allt annat än rosenskimmer. Men hvarken han eller hans maka tillhörde den sortens menniskor, som vid hvarje liten motgång "gifva sig öfver," — någonting sådant fanns icke i deras karakter — utan med beslutsamt mod, belysande deras äkta nordiska härkomst, trotsade de alla svårigheter och — segrade.

Oförmögna att finna någon sysselsättning i Chicago samt hafvande hört att Moline skulle vara en förmånlig plats för nykomlingar lemnade de äldsta sonen för tillfället i Chicago och begåfvo sig af, vandrande till fots hela vägen till Moline, omkring 180 mil, turande om att bära de små, när dessa blefvo trötta. Visserligen gjorde de flesta jansonisterna så väl 1846 som detta år resan till fots emellan Chicago och Bishop Hill, men de hade dragare och vagnar i tåget hvarpå fördes sakerna och der de orkeslösa och småbarnen kunde få åka; men Bengtsons hade deremot att bära allt — sig sjelfva, huru trötta de än voro, barnen och allt hvad de hade.

"Fader" Bengtson var icke blott den förste svenske nybyggaren i Moline, men han var också en af de förste, om icke den allra förste, svenska husegarne derstädes, och han och hans hustru voro de första svenskar, som i dessa trakter slöto sig till metodisterna och i öfver tio år hade den lilla svenska metodistförsamlingen sina regulära gudstjenster i deras hus.

Någon vidare inflyttning af svenskar till Moline förekom icke förr än 1851. En och annan anlände visserligen 1849–50, men hela antalet var vid nyåret 1851 näppeligen

mer än ett fyrtio-tal personer, om ens så många. I systerstaden Rock Island, som låg endast tre mil från Moline, voro vid denna tid kanske ungefär lika många och brukade några af dessa bevista gudstjensterna i Moline. De följande åren 1852–54 förökades antalet betydligt.

Under det svåra kolera-året 1854 dogo ganska många, ej mindre än 40 endast i Moline på några dagar, och nöden och lidandet voro stora. Så omtalas en svensk familj, bestående af tretton (13) medlemmar, hvilka alla utom tre dogo. Den äldsta öfverlefvande dottern ärfde föräldrarnes förmögenhet, som uppgick till $1,500, for till Minnesota dermed, insatte penningarne på en bank derstädes och förlorade dem, när inrättningen kort derpå brast. Hon återvände då till Moline, blef der vansinnig i sin bedröfvelse och dog tre år derefter i fattighuset. *)

Vi veta icke precis *dagen* när svenska metodistförsamlingen i Moline stiftades, men uppgiften att den bildades "år 1850, en kort tid efter det pastor Esbjörn lagt grunden till den luterska," **) är alldeles origtig.

Vi veta, att pastor Esbjörn kom till Andover i oktober 1849 samt att han först följande år, den 1 december 1850, lade grunden till den luterska församlingen i Moline. Vi påstå, att metodistförsamlingen i Moline bildades af pastor Hedström i september (dagen okänd) 1849, alltså flera veckor innan pastor Esbjörn ännu kommit till Andover eller öfver ett år innan "han lagt grunden till den luterska församlingen" derstädes.

Norelius säger, att han besökte Moline på nyåret 1851, att "Olaus Bengtson var redan då vänd till metodismen samt att Hedström hade sitt qvarter och sina 'meetingar' hos honom, då han besökte Moline." †)

*) "Svenskarne i Illinois." Sid. 342.

**) "Svenska Metodismen." Sid. 206.

†) "Luterska Församlingarnes Historia." Sid. 251.

"Fader" Bengtson sade, att Hedström besökte Moline första gången på våren 1849 samt att han (Bengtson) blef omvänd till Gud och "fick smaka Guds förlåtande kärlek" redan vid det första mötet; att Hedström sedan flera gånger under sommaren besökte platsen, då han stannade vanligen några dagar och höll möten hvarje afton samt atf det sällan hände, att icke någon själ vardt slagen af ordet vid dessa möten.

Under mina första tre år, 1855–58, i Andover-kretsen, då jag regulärt besökte Moline, hörde jag ofta omtalas att Hedström, då han organiserade föreningen i Moline, sade, att "han just några dagar förut organiserat församling i Andover och att föreningen i Moline-Rock Island skulle tills vidare tillhöra Andover."

Huru många de första medlemmarne voro veta vi icke med säkerhet, men vi hafva hört att sju ingåfvo sina namn första gången: *Olaus Bengtson* och *hustru* samt *tre* från Moline och *två* från Rock Island. Den lilla hopen tyckes emellertid ha förökats ganska fort, ty vid konferensen följande år, 1850, rapporterade Hedström 74 medlemmar från Andover, hvaraf icke flera än 50, om ens så många, bodde der eller i närmaste omnejd, men de öfriga till största delen i Moline och Rock Island.

Turvis med Hedström besöktes Moline och Rock Island, 1850–51, af Andrew Erickson och John Brown. Det var under denna tid, som den i ett föregående kapitel, sid. 200, omtalade märkvärdiga väckelsen i Rock Island utbröt, då, under det Brown predikade, "den ene efter den andre af de närvarande föll plötsligt till golfvet liksom träffad af ett skott och ropade till Herren om frälsning," och som hade till följd att en förening genast bildades.

Vid Watertown, några mil ofvanför Moline, se sid. 278, hölls i augusti 1853 ett stort lägermöte, der äfven svensk verksamhet förekom. Vännerna i Moline och Rock Island voro mangrannt der, likaledes många från Andover samt

för öfrigt en stor del oomvända. Hedström, And. Erikson, Challman och Shogren voro närvarande och ledde Herrens strid. Detta möte, som länge omtalades såsom rent af underbart, var till stor välsignelse för den lilla församlingen. Herrens kraft att "döda och göra lefvande" var uppenbar ända från första stunden, många syndare "fördes från döden till lifvet" och fingo "en ny sång i sin mun" samt "lades till den hopen, som högtid håller."

Bland dem som blefvo frälste vid detta tillfälle och förenade sig med församlingen voro *mrs. Jeppe Peterson*, då en ung flicka, nu boende i Kingsburg, Cal., och tillhörande församlingen derstädes, *Christine* och *Anna Forsberg* (den förstnämnda sedermera gift med Renström, i många år boende i Victoria), *Nellie Bengtson*, Olaus Bengtsons dotter, *Lars* och *Lina Envall*, sedermera bosatta i Berlin (Swedona) m. fl.

P. Challman hade vården af församlingen från september 1853 till september 1855 och under hans tid synes saken, särskildt i Rock Island, haft god framgång.

Förhållandet i Rock Island är emellertid insvept i ett visst dunkel. Åren 1852–55 fanns i Rock Island en liten god, liflig församling, till största delen bestående af unga personer, isynnerhet flickor, hvilka hade anställning hos amerikanska familjer och som voro mycket entusiastiska och uppoffrande för saken, men de flesta flyttade snart af en eller annan anledning från staden, så att 1856 funnos det så godt som inga qvar. Redan 1854 hade församlingen en liten kyrka, som *hon kallade sin;* men *när* den kyrkan byggdes, eller *hvem* byggde henne, eller i *hvilkas* händer hon sedan föll, det ha vi icke kunnat utforska. Att en sådan kyrka fanns det veta vi emellertid, ty vi predikade i henne flera gånger under åren 1855–57. Det är ju möjligt att hon var *endast hyrd*, men vi fattade alltid att församlingen *kallade henne sin*.

Konferensåren 1855–58 besöktes Moline-Rock Island

reguliärt af förf. samt af de andra predikanterna i den stora kretsen, men någon vidare framgång förspordes icke.

I Rock Island, der allt syntes så lofvande någon tid förut, låg saken så godt som i fullkomligt lägervall. Verksamheten fortsattes visserligen så till vida, att predikan hölls åtminstone en gång på söndagarne, men föga kunde uträttas. Vi hade endast sju eller åtta medlemmar der; den svenska befolkningen i staden var dessutom icke stor, de flesta voro antingen baptister eller luteraner, hvadan våra möten voro fåtaligt besökta.

Förhållandet i Moline var icke mycket bättre. Den lilla församlingen höll visserligen fästet, verksamheten vidmakthölls oafbrutet, medlemmarne voro få men frimodiga, mötena voro lifliga och till lyftning för Guds folk, men med afseende på syndares frälsning eller församlingens förökande tycktes arbetet vara alldeles fåfängt.

I september 1855 räknade församlingen 18 à 20 medlemmar — de voro: *Olaus Bengtson* och *hustru; B. P. Oakleaf* (Eklöf), *Maria Oakleaf; Benjamin Bengtson; Nellie Bengtson; Nellie Thompson; Sabina* (?) *Thompson; enkan Bodinson;* (?)*; enkan Westberg; S. J. Johnson* på Camdenön (numera Milan) och *hustru;* en skräddare *Hall* (?) och *Louisa Hill* i Rock Island samt fem eller sex andra, hvilkas namn vi icke erinra oss — och tre år derefter, i september 1858, var antalet obetydligt större. Icke var det mycket uppmuntrande att ett par gånger i månaden i tre års tid göra en ofta besvärlig resa på öfver 20 mil för att predika Guds ord och så hafva endast några få åhörare, vanligen tolf eller högst tjugu vid hvarje möte, och dessa alltid de samma! Den svenska befolkningen i staden var ganska stor, mångfaldigt större än i systerstaden Rock Island, och nya skaror kommo beständigt, men högst få besökte våra sammankomster och det hände sällan att något främmadt ansigte visade sig bland oss. Sådant var förhållandet i Moline under dessa år.

Orsaken härtill var icke att de oomvända, eller folket i allmänhet, voro mera ogudaktiga eller oåtkomliga härstädes än på andra ställen. Nej! Men den egentliga orsaken låg, utan allt tvifvel, i den från Sverige nyligen ankomne och omtyckte luterske prestens — se dagboksanteckningar för den 12, 13 oktober 1856, sid. 279, 280 — sluga, snillrika och systematiska tillvägagående, hvilket han sjelf i ett bref till en vän den 25 juni 1858 beskrifver sålunda: "*Jag strider ej med dem (metodisterna), men i kyrkan och enskildt omtalar jag deras skiljepunkter, varnar, suckar och beder*" *) o. s. v., ty derigenom, i all synnerhet som han sjelf gaf sig ut för att vara en sann christen, kunde ej annat än fruktan för och fördomar, för att icke säga fiendskap, mot metodisterna upptändas och underblåsas. Ej underligt derför om under sådana förhållanden ingen vidare framgång kunde förspörjas!

Herrens vägar bland menniskors barn äro emellertid underbara. Kunde ingenting vidare såsom det syntes uträttas bland svenskarne — en och annan blef visserligen frälst och lades till församlingen — sände Herren andra till våra möten, så att arbetet var icke alldeles fruktlöst.

Sommaren 1857 eller 1858 — jag minnes icke säkert hvilket — blef förf. bekant med en amerikansk farmarefamilj, som bodde vid färjstället öfver Rock floden (det fanns ingen bro derstädes på den tiden), tre mil från Moline. Denna familj, isynnerhet fadern, bevistade ofta våra möten särskildt på söndagseftermiddagarne, likaså deras 14 à 15-årige son samt en med honom jemnårig yngling från Rock Island. Dessa ynglingar förstodo ju icke knappast ett ord svenska, men de voro mycket uppmärksamma under ordets predikan och det syntes tydligt att de stodo under Guds Andes inflytande. Vi talade med dem, naturligtvis på engelska, och de bådo äfven om våra förböner samt sade att de ville lefva för Herren. Båda

"Luterska Församlingarnes Historia." *Norelius*. Sid. 308.

två lefva ännu och äro framstående predikanter i Metodist Episkopalkyrkan — den ene är biskop Joseph C. Hartzell, biskop i Afrika, och den andre är sekreteraren i Kyrkobyggnadssällskapet, doktor Wm. A. Spencer. Vi säga icke att de blefvo omvända bland oss, men de bekände sjelfva att deras beslut att egna sina lif i Christi tjenst kom till mognad bland oss.

En *faksimil* af ett personligt bref från biskop Hartzell till förf. rörande denna sak torde kanske icke sakna intresse. Brefvet, som är dateradt New York den 28 november 1900 och affattadt på engelska, lyder som följer:

November 28th., '00

Rev. V. Witting,
Worcester, Mass

My Dear Brother -

I cannot say just what year it was that we met at my boyhood home in Moline ; but I remember very distinctly how much I enjoyed meeting the Swedish ministers when I was young. They were often at my home and my father and mother, especially the former, used to attend the services a great deal

I am greatly indebted to the earnest and devout spirit of these Swedish ministers for what I am spiritually and in the service of Christ.

Very sincerely,

J. C. Hartzell

eller på svenska:

"Jag kan icke säga just hvilket år det var som vi träffades i mitt barndomshem i Moline, men jag kommer ganska väl ihåg, huru mycket det gladde mig att möta de svenska (metodist-)predikanterna när jag var ung. De voro ofta i mitt hem och min fader och moder, isynnerhet den förstnämnde, brukade bevista gudstjensterna rätt ofta.

"Jag står i stor tacksamhetsskuld till dessa svenska predikanters allvarliga och hängifna sinnesanda för hvad jag är andligen och i Christi tjenst.

Eder uppriktigt tillgifne

J. C. Hartzell."

Gamla metodistkyrkan i Moline.

Arbetet var således icke *alldeles fruktlöst!*

De följande åren, 1859–61, började det ljusna. Folk från alla trakter i Sverige inflyttade massvis. Motståndet var visserligen ännu svårt, men det värsta var öfverståndet, och våra möten blefvo allt mer och mer besökta. Gud var med; själar frälstes och lades till församlingen och 1860 hade vännerna den stora glädjen att till den allsmäktige Gudens tjenst inviga en liten kyrka, som de låtit bygga å hörnet af Park-gatan och Boardman-avenyen — numera 7:de avenyen och 15:de gatan.

År 1862 afskildes Moline från Andover och blef sjelfständig församling med egen vårdhafvande predikant, Erik Carlson. Han stannade emellertid icke längre än till våren. *) Efter Carlson anstäldes J. E. Berggren att öfvertaga församlingsvården. Vid nästa konferens, hösten 1863, sammanslogs Moline med Swedona och sköttes båda af samme predikant, hvilken bodde i Swedona, och fortfor detta till konferensen 1866. Hvem predikanten var 1866–67 är oss obekant; det officiella protokollet säger ingenting derom. Vid konferensen 1867 lades Geneseo, som dittills tillhört Andover och hvarest, 1864, en liten församling organiserats och kyrka uppförts, till Moline och utnämndes O. Gunderson till vårdhafvande predikant i Moline-Geneseo.

Gunderson efterträddes of John Linn och innehade han församlingsvården tre år. "Detta var min bästa tid," säger han, "öfver 60 personer blefvo klart omvända till Gud och församlingen fördubblades."

*) Denne Carlson var en god och gudfruktig broder, men han hade icke fasthet eller frimodighet nog att förestå en församling, särskildt då det gälde strid. Han försökte detta både här i Amerika och i Sverige flera gånger, men om icke allt gick som han önskade lemnade han utan vidare alltsamman. Så gjorde han nu. Han lefver ännu, bor i Stockholm, är lokaläldste och tillhör St. Pauls-församling derstädes, men på många år har han sällan låtit höra sig. — *Utg.*

Under Linns sista år, 1871, såldes den första kyrkan, som nu var alldeles för liten, och en amerikansk kyrka inköptes, hvilken flyttades till hörnet af Henry- och Lynde-gatorna — numera Femte avenyen — iordningställdes och invigdes samt begagnades af församlingen till 1889, då den nuvarande stora, vackra och präktiga kyrkan, till en kostnad af omkring $7,000 dollars uppfördes. Vid ungefär samma tid, 1871, byggdes boställlet; det ombyggdes eller förstorades sedermera, under Eklunds tid 1875 (?)

Efter John Linn kom (för andra gången) John Wigren och stannade han två år, 1871–73. "Han hade under sitt första år genomgripande väckelser — heter det — både i Moline och Geneseo."

Hvem vårdhafvande predikanten var 1873–74 veta vi icke med visshet. Konferensprotokollet för 1873 säger en-

Svenska metodistkyrkan i Moline, byggd 1889.

dast: *att tillsättas.* Vi hafva hört emellertid att det var O. C. Simpson.

Vid konferensen 1874 utnämndes H. W. Eklund till vårdhafvande i Moline och Geneseo. I tre år, 1874–77, blåste han i evangelii basun i dessa platser, Herren var med, själar frälstes året om och församlingen förökades öfver en tredjedel under dessa år.

Följande predikanter hafva fört Herrens strid såsom vårdhafvande i Moline från 1862 till 1877:

			Medlemmar i full förening:	På prof:
Erik Carlson, J. E. Berggren,	halft år hvardera,	1862–63	46	6
J. E. Berggren,	två år,	1863–65	ingen rapport	
John Wigren,	ett "	1865–66	"	"
Obekant,	" "	1866–67	"	"
O. Gunderson,	" "	1867–68	83	5
John Linn,	tre "	1868–71	121	19
John Wigren,	två "	1871–73	130	14
O. C. Simpson (?),	ett "	1873–74	124	8
H. W. Eklund,	tre "	1874–77	170	14

TOLFTE KAPITLET.

Svenska metodismen i Chicago från 1852 till 1877.

Pastor O. G. Hedström predikar i Chicago 1852. — Norska kyrkan stänges: "Inga predikstolar för pastor Hedström att slå sönder." — I december 1852 bildas skandinavisk metodistförsamling. — Pastor Hasselquist stiftar svensk lutersk församling; metodistförsamlingen skingras. — Newman kommer till Chicago; de qvarblifna samlas. — Förföljelse och motstånd, men seger. — Många sluta sig till församlingen. — Lefnadsteckning öfver kapten Lindgren. — Kyrka bygges och inviges. — Shogren efterträder Newman. — Två talande vittnesbörd. — Lägermöte i miniatyr. — Bredberg sviker fanan. Gamla kyrkan ombygges. — Verksamhet på vestsidan begynnes. — Stor väckelse. — Första norska församlingen bildas. — Chicagobranden 1871. — Kyrkan på vestsidan bygges 1872. — Ny kyrka på nordsidan. — Församlingen delas. — Tre sjelfständiga församlingar i Chicago 1877. — *"Detta är Guds finger, Guds verk!"* — Statistisk tablå.

CHICAGO.

Den förste, som utvecklade metodismens fana — budskapet om fri och full frälsning — bland skandinaverna i Chicago, var pastor O. G. Hedström. Detta var i november 1852. Den 27 oktober hade han afrest från New York till vestern för att besöka sin broder i Victoria, Ill., och under resan dit stannade han några dagar i Chicago. Anledningen härtill var denna: "Jag hade läst i tidningarne," säger han sjelf, "härliga uppgifter från den norske luterske presten Paul Andersen om en kraftig väc-

kelse, som utbrutit någon tid förut bland skandinaverna i Chicago, och jag önskade, när jag nu var på ort och ställe, att på närmare håll se huru dermed förhöll sig." Någon vidare tanke på att begynna verksamhet i Chicago hade han icke, ännu mindre att organisera någon svensk metodistförsamling derstädes; men Han, som bor i höjden och i helgedomen och håller alla lifvets händelser i sina händer, "som icke vill någon syndares död, men att alla skola till sanningens kunskap komma" — Han skickade så,att Hedström i flera dagar fick tillfälle att förkunna frälsningens väg för stora skaror i den norska, sedermera svenska luterska kyrkan på Superior-gatan. Folktilloppet var stort och mycken rörelse var synbar, eller att begagna hans egna ord: "det var gråt i hela kyrkan, från predikstolen till dörren."

På hemresan till New York återkom han i början af december till Chicago, och nu hade han sin broder Jonas med sig. De stannade omkring ett par veckor, men nu stängdes den norska luterska kyrkan — i henne fick han ej predika något mer. Då vederbörande tillfrågades hvad orsaken kunde vara, föreburo de, att "de hade inga predikstolar för pastor Hedström att slå sönder;" men troligen var det något annat de fruktade skulle "gå sönder" än bara "predikstolar" i fall han fått fortsätta. Dock äfven detta, kyrkans stängning för dem, tjenade till sakens bästa, ty just härigenom fingo de så mycket friare händer att verka såsom Anden manade. Stängde menniskor en dörr, så öppnade Herren en annan! Sjömans- eller det s. k. Betel-kapellet på Wellsgatan, emellan Michigan- och Illinois-gatorna, öppnades i stället för dem och här lades grunden af pastor O. G. Hedström i december 1852 till skandinaviska metodistförsamlingen i Chicago.

Denna iögonenfallande framgång kunde emellertid icke annat än framkalla motstånd och sådant lät ej heller länge vänta på sig.

Norske presten Paul Andersen underrättade pastor T. N. Hasselquist i Galesburg om förhållandet. Hasselquist, som helt nyligen kommit från Sverige och var mycket nitisk för lutersk tro och bekännelse, försummade sig icke, utan i stället för att resa hem till Galesburg, efter att ha bevistat ett konferensmöte i Moline i början af januari 1853, begaf han sig, "inpackad tillika med andra resande i en trång och obeqväm postvagn," direkt till Chicago, dit han anlände onsdagsaftonen den 12. Följande söndag, på eftermiddagen, sedan han predikat *"om en christlig försigtighet i afseende på främmande religionssamfund"* samt derefter talat några ord öfver Jer. 6: 16 — *"Stannen på vägarne och sen till och frågen efter de gamla stigarne, hvilken den goda vägen är"* o. s. v., stiftade han den *svenska luterska församlingen.*" *)

Pastor J. J. Hedström hade visserligen dröjt qvar i Chicago några dagar sedan brodern rest och sökt genom predikan och samtal att uppmuntra och styrka den nybildade klassen, hvilket ock väl kunde behöfvas, ty helt säkert var det en brokig skara. Många af dem hade sannolikt sällat sig till oss endast på grund af tillfällig känslorörelse, utan att ega någon verklig erfarenhet af frälsning eller rätt begrepp om vår lära, hvadan de voro hvarken befästade mot anfall eller helt befriade från fördomar. När derför Hedström lemnade staden och de för en tid voro utan ledare, och stormen emot dem bröt lös, blefvo de snart skingrade, "likasom får, de der ingen herde hafva."

Pastor Hedström återkom till New York den 7 januari och på hans föranstaltande sändes Newman omedelbart till Chicago för att taga hand om det påbegynta verket. Newman anlände till Chicago fredagen den 21 och fann den af Hedström bildade församlingen vara ganska liten. Omkring 75 personer slöto sig kring pastor Hedström vid

*) "Luterska Församlingarnes Historia." *Norelius.* Sid. 371.

hans besök derstädes i december, men de allra flesta, mer än två tredjedelar, hade förenat sig med den af Hasselquist föregående söndag bildade luterska församlingen. Endast några få hade hållit sig fast och räknade sig fortfarande såsom metodister.

Newmans första arbete blef derföre att samla de qvarblifna och med dessa såsom grundmedlemmar på sätt och vis börja på nytt. Häraf har talet om två tider för organiserandet af församlingen i Chicago uppkommit. Men såsom man alltid brukar datera en menniskas tillvaro från hennes födelse och icke från hennes tillfrisknande efter någon sjukdom, som hotat hennes lif, så måste väl församlingens organisering dateras från hennes *uppkomst* genom Hedström i december 1852 och icke från hennes *upprättelse* genom Newman i februari 1853. Detta är emellertid af föga betydelse; "det bästa af allt är, att Gud varit med henne," så att hon i dag på tjugonde århundradets första år kan fröjda sig öfver icke mindre än aderton dotterförsamlingar, som uppkommit och uppvuxit vid hennes sida i denna stora stad eller i dess närmaste omnejd.

Redan dagen efter Newmans ankomst tilldrog sig en händelse, som på sitt vis vittnade om Guds vakande försyn. Ute på gatan mötte han pastorn i Betel-kapellet. Denne stod just i begrepp att göra en längre resa till Wisconsin och frågade nu Newman om han icke ville fylla hans plats under tiden och predika en gång hvar söndag på engelska språket. Sålunda skickade Herren, att den lilla församlingen genast fick en plats der hon kunde fritt tillbedja Gud, och denna kyrka fick hon ock begagna hela detta år.

Här predikade Newman tre gånger söndagen den 23. Detta var hans första söndag i Chicago. Församlingen bestod af skandinaver, mest svenskar. "På onsdagsaftonen hade vi," säger han, "en rikligen välsignad bönestund i Betel-kapellet. Herren gick fram i kraft."

Lördagen den 29 januari kom pastor Hedström från Victoria Newman till hjelp. Nu begyndes ett "förlängdt möte" med predikan hvarje afton och mycket folk kom ut att höra, så att "tecknen lofvade seger." Följande söndag afslöts det "förlängda mötet" med firandet af Jesu dödsåminnelse på förmiddagen samt med predikan af pastor Hedström på eftermiddag och afton för stora åhörareskaror. Icke ett ord säges om någon omorganisering, men att många slöto sig till församlingen vid dessa möten framgår tydligt af hvad Newman säger under den 11 februari: "Ser jag på tillståndet inom församlingen, prisar jag Gud för den framgång vi haft. Det är nu inalles 65 profmedlemmar; må de blifva ståndaktiga och gå fram i det goda!"

Redan från hennes födelse traktade fienden, såsom vi hafva sett, efter församlingens lif, och mycket kunde sägas om de förföljelser och svårigheter, hon hade att utstå den första tiden från den gudlösa svenska pöbeln, men vårt begränsade utrymme tillåter det icke. Vi hafva redan sagt något derom i ett föregående kapitel, sid. 287, och mycket mera kan man finna i pastor Newmans sjelfbiografi.

Men det var icke bara strider och förföljelser församlingen hade att möta; nej, hon fick äfven fröjda sig öfver framgångar och segrar, ty syndare frälstes ofta och nya medlemmar tillkommo beständigt, så att vid konferensen i september 1853 kunde Newman rapportera 123 profmedlemmar, dock deri inberäknade några i St. Charles, der en liten klass organiserats den 4 maj, och ett trettio-tal i Poolsville, Ind., der en församling bildats den 12 augusti.

Bland dem som under detta år förenade sig med församlingen voro flera, hvilka icke blott blefvo församlingen men svenska metodismen i allmänhet till stor välsignelse och nytta, såsom *Samuel Anderson, Nils Peterson, John Wigren*, tillhörande klassen i Poolsville, Ind., samt *Nils O.*

Westergreen, hvilka alla blefvo predikanter, samt *kapten C. M. Lindgren*. Samuel Andersons lefnadsteckning finnes i ett föregående kapitel, sid. 268; Nils Petersons och John Wigrens lefnadsteckningar inflyta i ett följande kapitel; N. O. Westergreen är i effektiv tjenst ännu, och är således hans lefnadsteckning icke än fullskrifven. Men som vi sannolikt icke få bättre tillfälle dertill än nu, torde en liten lefnadsteckning öfver kapten Lindgren just här vara på sin plats.

Kapten Charles M. Lindgren var född i Dragsmarks församling, Bohuslän, den 28 november 1819. Vid 14 års ålder gick han till sjös och följde sedan sjömannens yrke till 1849. Då begaf han sig till Kalifornien, der stannade han tre år, sysselsatt dels med guldvaskning, dels med fraktförsel. På våren 1852 återvände han till fäderneslandet, gifte sig der med Johanna Anderson, anträdde återresan till Amerika i september samma år och anlände till Chicago i november. Här började han sin bana med en hyrkusk-rörelse på Illinois-gatan. Som denna affär icke lönade sig, inlät han sig, i kompaniskap med bishophillarne, i ett jernvägsföretag och flyttade, 1854, till Toulon, Henry "county," Ill., några mil från Galva. På våren 1856 återvände han till Chicago, köpte sig ett par fartyg för fraktfart på de stora insjöarne och ingick kontrakt med ett trävarubolag om frakt af bräder från Michigan till Chicago. Detta lönade sig öfvermåttan väl i början, men snart brast bolaget och L. fick vidkännas stora förluster. Han flyttade nu, våren 1859, till Montgomery, en liten stad vid Burlington-banan, omkring 50 mil från Chicago, och försökte sig som maskinfabrikant men misslyckades, och hösten 1860 återvände han till Chicago. Nu återgick han till sitt förra yrke, köpte sig ett större fartyg, med hvilket han var så framgångsfull, att han snart utbytte det för ett mycket större. Framgång följde honom nu stadigt och efterhand lade han sig till

Kapten C. M. Lindgren.

med allt flera fartyg, tills han slutligen, 1870, egde ett halft dussin med tillsammans 4,500 tons drägtighet, och bland dem voro några af de största på insjöarne. År 1871 förökades antalet med tre stora fartyg, hvilka han byggde i Manitowoc, Mich., och kallade ett *Christina Nilson* efter den frejdade sångerskan, som detta år besökte Chicago.

Aktivt sysselsatt med dessa affärer var han till 1877, då han på grund af bruten helsa tvangs att draga sig tillbaka. På sommaren detta år företog han med maka och dotter en resa till Sverige, återvändande på hösten. Man hade hoppats att denna resa skulle fullständigt återställa honom, men Herren hade annorlunda beslutat. Hans helsa aftog mer och mer, tills han omsider i sitt hem i Evanston, nära Chicago, omgifven af maka, barn och vänner, tillslöt sina ögon och afsomnade i Herren, närmare 60 år gammal, den 1 september 1879.

Kapten Lindgren var en ovanligt verksam man. Han var äfven högst hjelpsam och ädelmodig; sällan, om någonsin, hände det, att någon af de många nödstälda landsmän, som besökte honom, gick ohulpen från hans hus. Och hans maka var honom lik. De förenade sig tidigt med församlingen, *när* veta vi icke, men sannolikt skedde det strax efter Newmans ankomst till Chicago. Newman säger, att "en morgon (det tyckes ha varit morgonen efter hans ankomst) gjorde pastorn i amerikanska metodistkyrkan vid Clark-gatan mig sällskap till kapten Lindgren, "*hvars hem med ens stod öppet för mig.*"

Vidare säger Newman: "Kapten Lindgren bevisade sig alltid vara en trofast, uppoffrande broder, en pelare i församlingen. Utan honom hade församlingen i Chicago aldrig blifvit hvad hon blef, ty goda råd och penningar sparade han icke på. För nykterhetssaken ifrade han varmt och frikostigt understödde han vår teologiska skola allt ifrån början."

Hittills hade församlingen, såsom vi redan sett, haft

sina gudstjenster i Betel-kapellet, men på våren 1854 behöfdes kapellet uteslutande för engelsk verksamhet, och nu måste man se sig om efter en annan möteslokal. Hon fann nu ett tillfälligt hem i en tysk metodistkyrka, hvilken hon fick begagna ett par qvällar i veckan samt en gång på söndagarne. Detta var ju bättre än intet, men det tillfredsstälde icke behofven; man beslöt derför i Herrens namn att skaffa sig en egen kyrka. Sju ombudsmän, allesamman utom Lindgren amerikaner, invaldes. Ett passande läge å Illinois- nära Market-gatan, utsågs, "så att folk från norr, vester och söder skulle kunna samlas så lätt och beqvämt som möjligt," och så gick man genast till verket och begynte bygga. Newman gjorde under sommaren en resa till södern för att samla medel till företaget och lyckades bra; och på hösten var kyrkan färdig till invigning. Kyrkan var 35 fot bred, 65 fot lång och hörsalen var 14 fot hög samt rymde omkring 300 personer. I bakre delen var en tvåvånings-lägenhet för predikanten och framsidan pryddes af ett litet, fyrkantigt torn.

Invigningen förrättades af pastor O. G. Hedström. *När* detta skedde ha vi icke kunnat utröna, men sannolikt var det i oktober eller november samma år. Rörande invigningen säger pastor Newman: "Vi väntade naturligtvis en ovanlig och stor högtidlighet; men ett svårt och ihållande regnväder under veckan pröfvade ganska starkt min tro. 'Fader' Hedström bad mig emellertid hafva tillräckligt med bänkar, emedan han förutsåg i tron en mycket stor församling. Stunden kom och väldiga folkmassor strömmade till kyrkan, så att vi lyckades öfver all förväntan. Herren var oss när i öfverväldigande kraft och dagen blef i allo en segerdag."

I september 1855 återsändes Newman till sitt gamla arbetsfält i New York såsom biträde åt pastor Hedström, hvars helsa började vackla, och Shogren blef Newmans efterträdare. I fyra år, 1855–59, innehade Shogren för-

samlingsvården och under hela denna tid gick verket stadigt om än sakta framåt. På grund af sin vältalighet och sitt vinnande sätt drog Shogren folket mera till kyrkan än hvad Newman trots sitt försakande och trägna arbete lyckats göra. Dessutom voro tiderna något förändrade; förföljestormen särskildt å ogudaktigas sida hade lagt sig betydligt, hvadan Shogren fick segla i lugnare vatten än hvad Newman gjort.

Bland de många, som under dessa år blefvo omvända och slöto sig till församlingen, nämna vi särskildt en, hvars namn är kändt och aktadt i hela svenska metodistkyrkan och som ännu, 1901, lefver och fortfarande, oaktadt sina 68 år, med lif och lust förkunnar korsets evangelium bland vårt svenska folk — *A. J. Anderson.* Han förenade sig med församlingen våren 1856. Rörande sin omvändelse samt det inre förhållandet inom församlingen på den tiden säger han tjugusju år derefter:

"Min bekantskap med svenska metodismen i Chicago förskrifver sig från 1855. Då hörde jag i kyrkan vid Illinois-gatan den äldste nu lefvande svenska metodistpredikanten 'tala Guds ord.' Saken var ny, församlingen liten, föraktad och förföljd. Jag tänkte der jag satt i min bänk: 'detta är ett besynnerligt folk och predikanten är den mest besynnerlige bland de besynnerliga.' Mina känslor vexlade mellan förakt, löje, förbittring, förvåning och — tillfällig vördnad. Slutligen började jag tänka, att predikanten var i alla fall bättre än jag och bättre än de prester jag hittills hört, ty han nitälskade för menniskors frälsning; och från den stunden vardt mitt hjerta alltmera öppet för den frälsande sanningen. På våren 1856, då Gud helt fått mitt hjerta, anslöt jag mig med ens till den lilla föraktade hopen. Jag var sjelf en bland de många, som förvånades; ty jag hade inträdt såsom i en ny verld. Profetior om snart återfall saknades icke, men 'den, som var i mig, var större än den, som var i verlden,' och *Han*

har bevisat sig mäktig att under 27 vexlande år bevara mig uti sin sanning. Broder Shogrens hand, som då räcktes mig, är ännu varm och sysselsatt med att utså den ädla säden. Om den förste predikanten jag hörde anslog mig med sin besynnerlighet, så anslog den andre mig med sin vänlighet, och så fångades jag i evangelii nät.

"På den tiden rådde stor endrägt och inbördes kärlek i församlingen, hvilket gjorde att en ny christen fann hjelp och uppmuntran i brödrakretsen. De äldre visade omsorg för de yngre, hvilka å sin sida vördade de äldre, och *Guds inneboende kärlek utgjorde då, kanske mera allmänt än nu, kännetecknet på den egentliga församlingsmedlemmen.* Det är mig ännu kärt att i tanken återgå till dessa församlingens barndomsdagar, då allt var så enkelt och kärleksfullt."

Ännu ett vittnesbörd om denna tid vilja vi anteckna. Doktor N. O. Westergreen säger:

"Min första bekantskap med svenska metodismen daterar sig från november 1853, då jag kom till Chicago från de östra staterna. Strax efter min ankomst förenade jag mig på prof med den unga svenska metodistförsamlingen, i hvilken pastor S. B. Newman då var vårdhafvande predikant. Mina föräldrar tillhörde den redan; min moder var en af den ursprungliga klassen, som bildades af pastor O. G. Hedström 1852.

"De gladaste stunderna i mitt lif den tiden voro icke allenast om söndagarne vid de allmänna gudstjensterna, men ännu mer vid klass- och bönemöten under veckan, efter hvilka jag också rigtigt längtade. Församlingens medlemmar voro i allmänhet enfaldiga i sin gudsfruktan, enkla i sina seder och kärleksfulla i sitt sätt. *Det var en hjertlighet hos dem mot främlingar, ett deltagande med sökande och en förnöjelse och glädje i hvarandras umgänge, som vi icke finna så mycket nu för tiden.* Ej under att, fastän jag var då blott i ett sökande tillstånd

och ej ännu hade erhållit frälsningens fröjd, kände mig underligt dragen till vännerna, så väl som att jag egde ett oinskränkt förtroende för min pastor."

På sommaren detta år, 1856, hölls ett tre dagars möte i Jefferson, numera "Forest Glen," omkring 10 mil från Chicago. Mötet, som hölls i skogen, der en temligen stor löfhydda blifvit uppsatt, bevistades icke blott af den omkringboende befolkningen, hvilken emellertid icke var särdeles stor, men rätt många af vännerna i Chicago voro närvarande, så att detta möte var ett slags lägermöte i miniatyr. Här, i denna löfsal, gjorde N. O. Westergreen söndagen den 27 juli 1856 sitt första försök att predika på engelska, och var hans text Ebr. 2: 3 — "Huru skola då vi kunna undfly, om vi icke hafva aktat en sådan frälsning?" o. s. v. Efter honom talade A. J. Anderson en stund på svenska, "men nog — säger Westergreen — gick det bättre för honom än för mig med min engelska predikan."

Vid konferensen i Kewanee, 1859, sändes Shogren till Minnesota och J. Bredberg efterträdde honom i Chicago. Bredberg, som i tjugu år varit lutersk prest i Sverige, men efter sin ankomst, 1853, till New York blifvit *omvänd* (?) och öfvergått till Metodist Episkopal-kyrkan samt nu senast i fyra år, 1855–59, förestått svenska metodistförsamlingen i Jamestown, N. Y., innehade församlingsvården två år. Det första året gick det temligen bra, ty Bredberg var en väldig talare och betraktades dessutom af allmänheten som en "mäkta lärd man," hvadan det var ingen brist på åhörare. Men annorlunda blef det andra året. Han hade nog samma lärdom som förr och talade lika vackert, men han var — såsom någon sade — "liknöjd och falsk mot församlingen och gick hafvande med tankar att öfvergå till annat kyrkosamfund." Följden blef: förtroendet började svika, folket minskades immerfort och framtiden svepte sig i moln och mörker.

A. J. Anderson blef Bredbergs efterträdare. Då Anderson tillträdde församlingen, hösten 1861, stod saken härstädes på sämre fot än den någon gång gjort sedan församlingen bildades. Predikanten hade lemnat och öfvergått till annat samfund; kyrkan var till den grad förfallen, att hon gerna kunde anses som obrukbar; söndagsskolan hade alldeles upphört och måste börjas på nytt; församlingsordning, klassmöten, bönemöten voro saker, som tillhörde det förflutna, och öfver egendomen låg en växande skuld från den tid kyrkan byggdes. Någon förskingring inträffade äfven, då den forne herden lemnade, och många af de troende voro modfälda. Herren tänkte dock i nåd på sitt folk. Friska väckelsevindar började blåsa och nytt lif med ny förstärkning följde. Skulden blef betald, kyrkan förbättrad och i stället för klagovisor af misströstan och modfäldhet hördes jubelsång.

Kyrkan, som ej endast tarfvade en grundlig reparation men nu var alldeles för liten för det ständigt tillväxande åhörareantalet, ombyggdes sommaren 1863 för en kostnad af 2,500 "dollars." Hela byggnaden höjdes 13 fot från marken och en undervåning af tegel, innehållande sex komfortabla rum för predikanten, en större sal för söndagsskolan och bönemöten samt två klassrum, uppfördes. Väggen emellan den förra predikantbostaden och hörsalen nedtogs, hvarigenom hörsalen förstorades 15 fot på längden och kunde nu beqvämt rymma 350 personer. Söndagen den 23 augusti öppnades kyrkan ånyo, då doktor Tiffany, en af Chicagos mest framstående predikanter, höll invigningspredikan på engelska öfver de orden, som i stora bokstäfver stodo såsom motto på väggen bakom predikstolen: "*Sanningen skall göra eder fria.*"

På den tiden var det i sanning "buller om den vägen," ja, storm och förföljelse, men också ständig framgång. Vid konferensen 1864 räknade församlingen 210 medlemmar (160 hade under de tre åren, 1861–64, inta-

gits), 130 barn i söndagsskolan samt egde en skuldfri kyrkoegendom, uppskattad till 8,000 "dollars."

E. Shogren, som verkat i Minnesota fem år, återkom nu, i oktober 1864, till Chicago och blef Andersons efterträdare samt innehade församlingsvården ett år. Under hela denna tid gick saken segrande framåt; öfver hundra själar lades till församlingen det året, icke mindre än 40 under de första tre månaderna.

Folktilloppet tillväxte oupphörligt och både med glädje och bekymmer såg församlingen att kyrkan, fastän hon gjorts betydligt rymligare, ej kunde hålla de skaror, som hvarje söndag trängdes vid hennes portar. Man nödgades derför tänka på verkets utvidgning, antingen genom att i en snar framtid än en gång tillbygga kyrkan eller bygga en ny och dela församlingen. Midt i detta bekymmer utbjöds en amerikansk metodistkyrka till salu, emedan församlingen ämnade bygga en större, och då nu svenska församlingen förklarade sig villig att köpa henne, nedsattes priset betydligt för "brödraskapets" skull. Detta tog man som en vink från Herren. Kyrkan köptes och flyttades till en inköpt tomt vid hörnet af Fjerde- och Sangamon-gatorna och strax derefter började regelbunden verksamhet äfven i den delen af staden. Detta var i april 1865.

Församlingens pastor fick visserligen genom denna utvidgning förökadt arbete och större ansvar, men genom "*Sändebudets*" flyttning från Rockford till Chicago, 1864, fick han också en alltid villig medhjelpare i Alb. Ericson, som då var tidningens redaktör.

På hösten 1865 for Shogren till Boston i afsigt att söka få till stånd svensk verksamhet i denna stad och N. O. Westergreen utnämndes till Shogrens efterträdare, och i de tre år, 1865–68, han förestod församlingen gick den goda saken stadigt framåt. Vid samma tillfälle sändes förf. till Chicago såsom redaktör för "*Sändebudet*" och

deltog, så mycket redaktionsbestyret medgaf, med vårdhafvande predikanten i verksamheten ända till maj 1867, då alldeles oförmodadt, utan vare sig på minsta sätt hans eget eller kyrkans tillgörande, tillfälle gafs honom att förverkliga en länge närd önskan att göra en resa till Sverige.

Vid jultiden begyntes "förlängda" möten, hvilka fortsattes hvarje afton, utom lördagarne, i omkring fjorton veckor. Dessa möten, som höllos först i kyrkan vid Illinois-gatan och sedan i kyrkan vid Sangamon-gatan på vestsidan, ja äfven en och annan gång i tyska metodistkyrkan vid Clybournavenyen, voro till stor välsignelse. Det var i sanning en underbar tid. En den mest omfattande väckelse, som Chicago dittills haft, utbröt. Båda kyrkorna voro vid hvarje möte till trängsel fylda af efter lifvets ord hungrande själar och många voro de, som under dessa möten bekände omvändelse. Huru många som blefvo omvända, känner Herren allena, men det synliga resultatet blef, att församlingens medlemskap, som vid konferensårets början var 224, uppgick vid dess slut till 335.

Lägermötet vid Des Plaines i augusti detta år var ett i allo välsignadt möte. Församlingen hade just låtit uppföra sitt första kapell eller tabernakel på lägergrunden, så att svenska gudstjenster kunde nu obehindradt hållas. Folket var icke särdeles mycket, icke flera än det nya kapellet kunde väl rymma, men kraftyttringarne vid den tiden voro lika stora som någonsin, ja, i proportion till antalet närvarande blefvo kanske flera omvända vid detta möte än hvad inträffat der sedermera.

I oktober hölls det skandinaviska skolkonventet i kyrkan vid Illinois-gatan, då frågor afgjordes och beslut fattades af största betydelse så väl för saken här som i Sverige. Om detta skola vi, om Herren vill, längre fram vidare tala.

Följande år var nästan lika framgångsfullt som det föregående: välsignade väckelsevindar blåste och församlingen förökades detta år med 55 nya medlemmar.

Hittills hade svenskar och norskar tillbedit under samma tak och varit medlemmar af samma församling, men nu började det visa sig, att det vore för sakens allmänna bästa bland norskarne om de separerade sig och bildade egen församling, hvilket ock skedde. Och enär största delen af dem bodde på vestsidan, öfverlemnades åt dem den der varande kyrkan—kyrkan vid Sangamon-gatan — och dermed tog norska verket i Chicago formlig början.

Genom denna afbränning minskades visserligen församlingen betydligt, men förlusten ersattes snart genom en härlig väckelse, som äfven detta år uppstod, hvarigenom nya medlemmar beständigt tillkommo, så att vid konferensårets slut församlingen räknade 290 medlemmar i full förening och 100 på prof.

Nils Peterson blef Westergreens efterträdare och stannade han två år, 1868–70. Ett slags reaktion, för att icke säga tillbakagående, egae rum i verksamheten under hans tid. Detta var emellertid icke hans fel, Peterson var en god man, trogen mot Gud och kyrkan, men det berodde på vissa samverkande orsaker, som han icke kunde hjelpa. Bland annat hade en kraftig väckelse utbrutit i den nybildade norska församlingen och många af våra norska medlemmar, hvilka icke vid församlingens bildande uttagit sina attester, gjorde detta nu, hvarigenom svenska församlingen förlorade ett stort antal medlemmar. För det andra hade Albert Ericson, som då var "*Sändebudets*" redaktör, på somligas uppmaning börjat en särskild verksamhet om söndagseftermiddagarne i amerikanska metodistkyrkan på hörnet af Chicago avenyen och La Salle gatan, just der hvarest "Moodys" kyrka nu står, och många af församlingens medlemmar drogos dit, hvilket naturligtvis inverkade menligt på verksamheten i gamla kyrkan.

Trots dessa svårigheter inköptes under Petersons tid den tomt å hörnet af Market- och Oak-gatorna, der *Första kyrkan* nu står, och vid hans afgång, 1870, hade församlingen, 55 profmedlemmar inberäknade, ett medlemsantal af 289.

Peterson flyttade och A. J. Anderson utnämndes, nu för andra gången, till pastor för församlingen samt stannade tre år till 1873. Rörande dessa år samt hvad som derunder tilldrog sig vilja vi låta honom sjelf berätta:

"Vi kunde ej röna framgång i gamla lokalen och vågade ej företaga byggnad å den nya tomten, af fruktan för en alltför tryckande skuld. Predikanten verkade, samlade medel, utvidgade den nya tomten med 15 fot, att den måtte bli tillräcklig för kyrka och boställe, samt gjorde hela saken till ett särskildt böneämne. Hans nit blef slutligen så ohejdadt, att han bad till och med en dåraktig — kanske en syndig — bön, nemligen så här: 'att, enär församlingen ej tycktes hafva brådtom med flyttningen, Gud måtte i sin barmhertighet fördrifva oss från den gamla lägerplatsen, äfven om kyrkan skulle, i likhet med så många andra hus i grannskapet . . . *förvandlas till stoft och aska*;' han trodde, att om det gamla boet förstördes skulle foglarne tvingas att bygga på annan qvist. Ja, då ett nära beläget irländare-kyffe en gång fattade eld, var han enfaldig nog att tro det bönhörelsen möjligen var i annalkande. Men brandkåren kom och kyrkan . . . *stod qvar*. Men den minnesvärda 9 oktober 1871 randades och då, o min Gud! kom — icke bönhörelsen, (ty ett sådant eld-dop hade vi visst icke bedit om,) men då kom i alla fall en flyttningsorder, som måste åtlydas.

"Den stora branden, som förbrände så mycket gammalt, men nedlade i askan fröet till ett stort nytt, blef äfven för svenska metodismen i Chicago epokgörande. Församlingen inträdde i ett nytt skede från och med den dagen. Vårt gamla kära tempel, der så många skandinaver

funnit 'himmelens port,' lades i aska, såsom ock många af våra medlemmars hem; en allmän bestörtning inträdde, folket skingrades och allt tycktes vara förloradt. Men allt var dock icke förloradt! Tvenne guldmynt — *tro och hopp* — uthärdade eldsprofvet och funnos qvar i församlingens skattkammare. Pandora-askens lock aftogs och obeskrifliga olyckor kastade sig öfver oss; men då röken skingrats, sågo vi att den Högste så öfvervakat saken, att dessa penningar lågo qvar, och med dessa såsom grundkapital började i Herrens namn en ny och mera omfattande verksamhet.

"De förskingrade samlades åter omkring det gamla goda ordet, och norska kyrkan vid Indiana-gatan öppnades välvilligt för den husvilla församlingen; och efter det förskräckliga eldsdopet kom ett välsignadt andedop öfver folket. Men under andras tak kunde vi naturligtvis icke stanna rätt länge. Vi märkte snart att ur de gamla ruinerna skulle ett nytt Chicago uppstå och vi började planera för framtiden. Tomten på nordsidan fanns qvar, men som vestsidan blef efter branden mera svensk än förr, ansågs att vår sak borde äfven der hafva en medelpunkt, och att nu var den behagliga tiden.

"Efter mycken öfverläggning utbyttes den gamla tomten på Illinois gatan mot en lämplig sådan på May gatan och kyrkan på vestsidan uppfördes. Ett litet boningshus fanns å tomten, hvilket efter nödig reparation blef predikantens boställe. (Det nu varande stora och beqvämliga bostället uppfördes först i senare tid.) Arbetet på kyrkan gick raskt undan och den 11 november 1872, något öfver ett år efter branden, invigdes kyrkans undervåning, och fick denna tjena till samlingslokal för församlingen till 1878, då under pastor John Wigrens verksamhetstid kyrkan fullbordades.

"På nordsidan uppfördes samtidigt ett tillfälligt kapell, der regelbunden verksamhet började; så att nu hade

Svenska metodistkyrkan på May-gatan och boställe.

svenska metodismen således trenne väl belägna hufvudqvarter i Chicago, i stället för ett på olämplig plats före branden."

På hösten 1873 sändes E. Shogren med Alfred Anderson såsom medhjelpare till Chicago, och under deras tid, 1873-75, gick saken framåt med härlig seger. Kapellet på norr blef snart alldeles otillräckligt för de stigande behofven och det beslöts att den egentliga kyrkan skulle byggas. Beslut och handling följdes åt. Man skred genast till verket, hvilket ock lyckades öfver all förväntan, och på sommaren 1875 blef undervåningen invigd af biskop Harris och pastor Hedström från New York — detta var ett annat stort steg framåt. (1879, under Sörlins tid som församlingens pastor, fullbordades den vackra och ändamålsenliga kyrkan. Egendomen, kyrka och boställe, antages vara värd minst 35,000 "dollars.")

Vid konferensen 1875 utnämndes N. O. Westergreen till vårdhafvande predikant i Chicago. Hittills hade svenska metodismen endast haft *en* församling här, men under Westergreens tid delades den ursprungliga församlingen i två: nordsidans församling med 310 och vestsidans med 234 medlemmar, — församlingen i Evanston hade föregående år afskiljts med 55 medlemmar, — och D. S. Sörlin, som på hösten 1876 kommit från New York, der han någon tid varit pastor Hedströms medhjelpare, blef vestside-församlingens förste pastor.

Samma år, 1876, blef förf., som nu efter nio års verksamhet i Sverige återkommit till Amerika, utnämnd till pastor i nordside-församlingen och innehade han församlingsvården tills 1877, då nordvestra konferensen organiserades.

På sydsidan, der några af våra vänner hade sina hem, började vid denna tid regelbunden verksamhet. Unga bröder från skolan i Evanston förkunnade der söndagligen Guds ord, ett litet kapell uppfördes vid Haven gatan och

Nordside=församlingens kyrka och boställe; byggd 1875.

1876 bildades formlig församling med 96 medlemmar, hvilka till stor del utskrefvos från nordsidans församling, och blef Fredrik Åhgren församlingens förste pastor.

Mycket mer kunde och borde sägas om verksamheten i Chicago, t. ex. om "Emigranthemmet," om nykterhetsrörelsen m. m., men utrymmet inlägger sitt veto deremot. Vi kunna emellertid icke förneka oss nöjet att innan vi afsluta denna historik återgifva något af det tal pastor Anderson höll rörande denna sak vid 30-årsfesten i Chicagi, maj 1883:

"Svenska metodismen hade nu, 1877, ordnat sig till *trenne* sjelfständiga församlingar i Chicago. Genom den Allsmägtiges högra hand blefvo dessa församlingar grundade, och af samma hand hafva de alltsedan omhuldats, och hvem kan beräkna följderna af deras verksamhet? Af senapskornet har blifvit ett stadgadt träd, som sträcker sina grenar öfver de tvenne stadsdelarne till stor välsignelse för svenska befolkningen.

"Ja, så hafva vi då nu i denna vesterns drottning Chicago, der nationens puls slår kraftigare än i någon annan stad, *trenne* församlingar, på Klippan grundade och af Gud välsignade. Hell dig, du Herrens plantering! Du uppkom som en rot ur torr jord; vildsvinen hafva gräfvit vid dina rötter; stormen har ofta skakat dina grenar och du har nog stått i vägen för många! Men du har dock *stått*, dina grenar ha slagit ut och din krona har alltid pekat uppåt. Du har grönskat och burit frukt, ty din jordmån har vattnats af himmelens dagg och helgonens tårar. Du är hatad, *men . . . du är också älskad*, ty din frukt har mättat den hungrige och under din skugga har den trötte funnit ro. Hell dig, du ädla vinträd! Slå rot djupare, utbred dig vida och skjut upp högre! Himmelen omhulde dig och menniskor vörde dig! Vi älska dig, ty du är Guds dotter och vår moder!

"Men evangelii surdeg har trängt vidare; inflytelsen

har ej blott genomträngt alla delar af staden, den har äfven stigit öfver stadsgränsen och framkallat icke allenast andliga rörelser, men lefvande församlingar utom staden. Ty, äro icke församlingarne i Evanston, Geneva, Batavia, Ill., och Chesterton, Ind., — ja, äfven Beaver ursprungligen frukter af Chicago-församlingens friska lif och verksamhet?

"Inför dessa sakförhållanden borde motståndarne blygas, tomasbröderna samt med deras systrar kasta bort sina tvifvel och hvarje menniska (åtminstone hvarje christen menniska) gifva Gud äran för Hans trofasthet och för det underbara sätt, hvarpå Han uppenbarat sin frälsning bland vårt svenska folk. Man talar om menniskoverk; men om detta är menniskoverk, då har menniskan upphört att vara menniska. Sakens historia och saken sjelf är sådan, att hvarje opartisk och rättänkande menniska måste utropa: '*Detta är Guds finger, Guds verk!*' Hade ej fienderna haft Gud och Hans sanning emot sig, skulle saken för länge sedan dukat under, ty de voro många och mäktiga.

"Vi fästa oss ganska litet vid det menskliga. Vi värdera och vörda hvarje sant Herrens redskap samt tveka ej att använda hvarje bibliskt medel för sakens befrämjande, men vi hänvisa uteslutande till Gud såsom orsaken till verkets framgång. Vi äro alla små och ringa och hafva aldrig haft några menskliga storheter att lita på eller berömma oss af; men Gud har behagat att uppenbara sin kraft genom det, som var ringa och föraktadt för verlden, och om Han dermed gjort de visa till skam, har Han dess mer förhärligat sitt eget namn. Då den mycket firade predikanten Jabez Bunting dog, utropade en af hans många beundrare: 'När Jabez Bunting dog, då gick metodismens sol ned.' Orden voro knappast uttalade, förr än en gammal troshjelte, som egde mera nåd än bildning, utbrast: '*Glory to God, that's a lie!*' (Ära ske Gud, det

är en lögn!) Och så var det; ty ehuru metodismen ha många glänsande stjernor, har den aldrig haft mer än e sol, och *denna* går aldrig ned, ty *Han*, som är Sole lefver evinnerligen — 'Herren är sol och sköld; de fromn skall intet godt fattas.'

"Vi minnas väl huru här talades inom vissa krets för tjugu eller trettio år sedan. Mången frågade: 'Hva månde väl varda af detta barn?' och få voro de som kun se att Herrens hand var med. Man förmodade att sake skulle dö med Hedström eller åtminstone med Newma och man var alldeles säker på, att om Shogren skul flytta från Chicago, skulle metodismen packa sin koffe och flytta med. Dessa redskap flyttade, men Herren sta nade qvar hos saken, ty den var Hans, och så skall Ha fortfarande stanna och befordra sitt rikes väl bland sve skarne. Den heliga saken skall gå framåt på sin välg rande bana, spridande ljus och frid bland många, so ännu sitta i dödens skugga. Och de *trenne* församlingarn skola under de trettio kommande åren få upplyfta sin händer och likt mödrar i Israel uttala välsignelsen öfv mer än en nyfödd församling i Chicago."

TABLÅ

visande i ordningsföljd *hvilka predikanter* hafva som vår hafvande betjenat församlingen (eller församlingarne) Chicago, *huru* många och *hvilka* år hvardera innehaft fö samlingsvården samt *antalet* medlemmar och profmedlem mar de vid hvarje års utgång rapporterat, från verksam hetens början, december 1852, till nordvestra svenska ko ferensens organisering september 1877:

S. B. Newman, *två år, åtta månader, 1853–55.*

1853,	medlemmar	i full	förening:	—	på	prof:	1
1854,	"	"	"	77	"	"	1
1855,	"	"	"	110	"	"	

E. Shogren, *fyra år, 1855–59.*

1856, medlemmar i full förening: ingen rapport
1857, " " " 79 på prof: 26
1858, " " " 123 " " 37
1858, " " " 104 " " 65

J. Bredberg, *två år, 1859–61.*
1860, medlemmar i full förening: 124 på prof: 25
1861, " " " 137 " " 15

A. J. Anderson, *tre år, 1861–64.*
1862, medlemmar i full förening: 144 på prof: 27
1863, " " " 156 " " 17
1864, " " " 184 " " 26

E. Shogren, *ett år 1864–65.*
1865, medlemmar i full förening: 207 på prof: 17

N. O. Westergreen, *tre år, 1865–68.*
1866, medlemmar i full förening: 250 på prof: 85
1867, " " " 300 " " 90
1868, " " " 290 " " 100

N. Peterson, *två år, 1868–70.*
1869, medlemmar i full förening: 235 på prof: 81
1870, " " " 234 " " 55

A. J. Anderson, *tre år, 1870–73.*
1871, medlemmar i full förening: 270 på prof: 85
1872, " " " 240(?) " " 37
1873, " " " 380 " " 75

E. Shogren, }
Alf. Anderson, } *två år, 1873–75.*
1874, medlemmar i full förening: 474 på prof: 140
1875, " " " 411 " " 75

N. O. Westergreen, *ett år, 1875–76.*
1876, medlemmar i full förening: 310(?) på prof: —

V. Witting, *ett år, 1876–77.*
1877, medlemmar i full förening: 274 på prof: 42

Evanston.

Församlingen organiserad, 1874–75, med 55 medlemmar.
1876, medlemmar i full förening: 81 på prof: —

1877, medlemmar i full förening: 73 på prof: 6

VESTSIDAN.

Församlingen organiserad, 1875–76, med 234 medlemmar.
D. S. SÖRLIN, *ett år, 1876–77*.

1877, medlemmar i full förening: 241 på prof: 55

SYDSIDAN:

Församlingen organiserad, 1876–77, med 96 medlemmar.
FR. ÅHGREN, *ett år, 1876–77*.

1877, medlemmar i full förening: 59 på prof: 37.

Svenska metodistkyrkan på sydsidan.

TRETTONDE KAPITLET.

Församlingarne i Beaver, Rockford och Bishop Hill — deras historia till 1877.

Beaver, församlingen organiserades den 4 maj 1854. Vidsträckt och hårdarbetadt fält. — Sex hundra tjuguåtta predikningar på två år. — Gustaf Johnsons lefnadsteckning. — "Ingalunda den minsta bland Juda furstar." — _Rockford_, församlingen stiftades den 30 januari 1861.— Bittert motstånd, grymma saker lofvas. — "_Sändebudet_" utkommer här den 18 juli 1862. — _Bishop Hill_, på inbjudan af "profeten" Olson predikade Anderson här i 1861. — Församling bildas 1862 (?)

BEAVER.

Omkring 75 mil sydost från Chicago, i Iroquois "county," Ill., å en flera mil bred, högländ, fruktbar slätt, sträckande sig i vestlig riktning från Indiana-gränsen till Kankakee-flodens vattenbäcken, omgifven i norr och söder af ett flackt, sumpigt och derför för odling mindre lämpligt land, ligger svenska nybygget *Beaver*.

De första svenskar, som funno sin väg till "denna lilla, vackra oas i ofruktbarhetens öken," såsom en författare kallar platsen, voro Jonas Grant, Peter Isakson och P. Sandell (?), hvilka på sommaren 1853 köpte sig hvardera ett stycke regeringsland och började nyodlingsarbetet, hvadan de böra betraktas såsom nybyggets första banbrytare. Flere kommo efterhand och 1865 räknade nybygget omkring 30 svenska familjer, hvilka till största delen egde egna välodlade farmar och redde sig ovanligt

väl. Och nu, 1901, sedan de sumpiga för odling så illa lämpade fälten blifvit dränerade och derigenom gjorts fruktbärande, är Beaver med sina stora åkerfält, sina i många fall stiliga farmarehem och sköna trädgårdar samt sina två svenska kyrkor ett af de täckaste landtsamhällen man gerna kan få se någonstädes.

Den förste svenske predikant som besökte Beaver var S. B. Newman. Detta var på vintern 1853–54. Att göra en resa till Beaver på den tiden, allra minst om vintern, var ingalunda en lustresa, tvärtom den var alltid besvärlig och stundom farlig nog. Först färdades man på jernväg till Kankakee, sedan med skjuts omkring 25 mil öfver sanka, sumpiga, isynnerhet vid regnväder, alldeles ofarbara vägar, så att ofta all trafik måste göras öfver fälten, ty på vägen kunde på sina ställen hvarken djur eller menniska taga sig fram. Öfver Kankakee-floden, som måste öfverfaras och som stundom var ganska djup, fick man taga sig fram bäst man kunde, ty der fanns hvarken färja eller bro.

"En gång — berättar Newman — då vi voro midt i floden, som var mycket djup, föll den ena hästen omkull och ett af vagnshjulen var nära att bräckas. Folket å andra sidan såg oss i vår nöd och fara men kunde ingenting göra för att hjelpa oss. Jag vände mig till broder Grant, som skjutsade och sade: 'Låtom oss bedja!' Broder Grant manövrerade häst och åkdon så godt han kunde och jag låg på mina knän i vagnen, kämpande med Herren."

De kommo lyckligt öfver och sedan Newman förrättat bön och de i hjertats enfald tackat och prisat Gud fingo de låna en annan vagn af en amerikan.

Den 4 maj 1854 stiftades församling. Mötet hölls i ett litet stockhus; några bräder tjenade till bänkar och ett bord till talarestol. Nio personer förenade sig med församlingen: *Jonas Grant*, *Johanna Grant*, *Lottie Grant*, *Peter*

Isakson, *Karin Isakson*, *John Anderson*, *Britta Anderson*, *John Lundberg* och *Kristina Lundberg* samt ett par dagar derefter: *Anna Kristina Nicolauson*, *Karolina Sandell*, *Nils Kanon* och *Stina Kanon*.

Vid konferensen 1855 organiserades Indiana-missionen och Nils Peterson, som på samma gång intogs på prof i konferensen, utnämndes till vårdhafvande. Till denna mission eller krets hörde Attica, Poolsville, Lafayette, Yorktown, Buena Vista, alla i Indiana, samt *Beaver* i Illinois. Vårdhafvande predikanten bodde i Attica, som ansågs vara hufvudplatsen, men besökte regelbundet, vanligen minst en gång i månaden, de andra predikoplatserna. Detta fortfor till 1863, då församlingen i Attica upplöstes, kyrkan såldes och verksamheten derstädes fullständigt nedlades, *) hvarefter vårdhafvande predikanten flyttade till Beaver, som nu blef hufvudstation och från den tiden förekommer såsom sådan i utnämningslistan.

Peterson flyttade 1858 och Lot Lindquist blef hans efterträdare. Lindquist var en begåfvad predikant, reste mycket och arbetade träget, och under de två år han hade församlingsvården på den stora kretsen kröntes hans arbete med mer eller mindre framgång öfverallt, utom i Attica, hvar det var och förblef tillbommadt. I Beaver utbröt en god väckelse, och bland dem som dervid blefvo omvända samt förenade sig med församlingen, var *J. H. Ekstrand*, som sedan blef predikant. I Yorktown hade han äfvenledes väckelse och en liten, liflig församling stiftades der. Och långt bort i Tipton "county," i Buena Vista, lyckades han äfven stifta en liten församling med omkring ett dussin medlemmar.

Under denna tid byggdes, 1860, den första kyrkan i Beaver och medlemsantalet på kretsen mer än fördubblades — från 43 till 94.

*) Vidare om detta framdeles i pastor John Wigrens lefnadsteckning.

Efter Lindquist kom N. O. Westergreen och tog han predikoverksamhetstömmarne i sina händer två år till 1862.

"Detta fält — skrifver han — var det mest vidsträckta och hårdarbetade jag någonsin haft. Jag hade fyra regelbundna predikoplatser: Beaver, Attica, Yorktown och Buena Vista — emellan Attica och Beaver var omkring 60 mil, emellan Attica och Yorktown 25, allt med hästskjuts, samt emellan Attica och Buena Vista 120 mil på jernväg — utom flera mindre, der jag tillfälligtvis predikade. Hvar man for fram den tiden och fann några svenskar, vare sig i skogar eller på prärier, sökte man alltid, om möjligt, att hafva en andaktsstund med dem, voro de än aldrig så få. Stundom predikade jag blott för en enda familj, om icke flera kunde fås tillsammans. Dessa två år predikade jag 529 (säger: femhundra tjugunio) gånger på svenska och 99 (säger: nittionio) gånger på engelska, och på samma gång var verksamheten ganska litet lönande med undantag af 'på' Beaver, der Herren krönte arbetet med god framgång och icke så få lades till församlingen.

"Många episoder kunde omtalas från denna tid: T.ex. en gång då jag skulle predika på engelska fanns ingen bibel tillstädes; jag bad då en gammal farmare att skaffa mig en sådan. Han såg på mig förvånad och frågade hvad jag skulle göra med den. Jag svarade: 'jag skall snart begagna den,' och om en liten stund kom han med en rökpipa under recken. Han hade nemligen missförstått mig och tyckt att jag sagt '*pipe*' då jag sade: '*bible*.' Man kan tänka sig både hans och min öfverraskning, men jag fick snart en bibel och vi hade ett godt möte.

"En annan gång hjelpte jag predikanten i Iroquois, som på den tiden gick under öknamnet '*Buncombe*,' med hans förlängda möten, och vi fingo 'väckelse,' och den veckan förenade sig tjugu personer med församlingen.

En afton, då min vagn gått sönder så att jag blifvit förhindrad och kom något för sent fram, hade predikan redan börjats, men då jag inträdde i skolhuset slutade predikanten genast och bad mig taga ledning af mötet, hvilket jag ock gjorde. Gud gaf mig den aftonen synnerlig frihet, och tolf af de tjugu ingingo den aftonen i församlingen. Bland dem var en smed, som varit så förbittrad på predikanten, att han icke ens velat sko hans häst, men följande morgon skodde han icke blott hans häst men lagade äfven min vagn och tog ingen betalning, utan sade att han fått sin betalning qvällen förut."

Under denna tid, 1861, utbröt kriget och hade det sina djupa pröfningar med sig äfven för vårt folk. Eldade af patriotism togo många af våra unga män genast värfning, bland dessa gamle fader Grants båda äldsta söner; flera följde sedan, bland andra vår lokalpredikant, broder J. H. Ekstrand.

Vid konferensen 1862 flyttades Westergreen och Albert Ericson, som vid denna konferens intagits på prof, utnämndes till Indiana-Beaver-kretsen. Han stannade ett år, till hösten 1863. Under denna tid nedlades, såsom redan är anmärkt, verksamheten i Attica, som kostat oss så många års träget arbete och som aldrig sedan upptagits; likaså i Buena Vista. Hvarför verksamheten nedlades på sistnämnda plats är oss obekant. På grund häraf minskades medlemsantalet detta år betydligt. Yorktown hörde emellertid fortfarande till Beaver, såsom det ock ännu gör.

Efter Ericson anstäldes John Wigren, hvilken sedan 1853 bott i Attica och i flera år tjenat som lokalpredikant, af den presiderande äldste såsom vårdhafvande i Beaver, och betjenade han församlingen två år. Under Wigrens tid uppfördes ett boställe för predikanten och saken gick om ej fort dock stadigt framåt.

Enär ingen ordinarie pastor kunde på grund af rådan-

de predikantbrist erhållas, betjenades församlingen likaledes de följande sex åren, 1865–71, af lokalpredikanter, anstälda af den presiderande äldste, nemligen: O. C. Simpson, 1865–69 och John Rylander, 1869–71.

Under Simpsons tid utbröt en kraftig väckelse, 1868, isynnerhet bland ungdomen, och många blefvo frälsta. Möten höllos under veckan här och der i husen och åratal derefter talades ofta på Beaver om denna tid, "då Gud så underbart uppenbarade sin stora frälsningskraft." En af svenska metodismens mera framstående och framgångsfulle predikanter, *Alfred Anderson*, räknar sin omvändelse från denna tid. Omedelbart efter sin omvändelse förenade han sig med församlingen och begynte strax att leda bönemöten bland de unga.

Väckelsen fortfor under Rylanders tid, 1869–71, och blef allt mer omfattande, och resultatet blef att församlingen förökades dessa två år med ett femtiotal medlemmar. *Gustaf Johnson*, som då var bosatt i dessa trakter, säges ha varit genom sina predikningar ett kraftigt medel i Herrens hand för väckelsens befrämjande.

En kort lefnadsteckning öfver denne broder, bekant från sammandrabbningen vid New Boston, se sid. 291–294, kunna vi icke underlåta att meddela, isynnerhet som sannolikt intet vidare tillfälle gifves dertill.

GUSTAF JOHNSON var född i Asby församling, Östergötland, den 21 januari 1834. Vid 19 års ålder emigrerade han till Amerika och styrde sin färd till Galesburg. Här kom han snart i beröring med metodisterna; han kom nemligen händelsevis att bo hos en metodistfamilj vid namn Elias Svenson, i hvars hus bönemöte hölls en gång i veckan. Men vi vilja låta honom sjelf tala: "När tiden för mötet var inne, ansåg jag, likasom de öfriga ynglingarne, som hade sitt qvarter der, att det var rådligast att begifva sig af, och detta gjorde jag också flera gånger.

Men vid ett tillfälle föll det mig i hågen att sätta mig under trappan i förstugan för att utfinna hvad de 'underliga metodisterna' egentligen hade för sig, och det dröjde sannerligen icke länge förr än jag fann ut det. Lofsång hördes, varma och allvarliga böner uppsändes till Herren, som frälsa vill och kan, och svar på deras böner uteblef icke. Gud välsignade de bedjande, det kändes att Gud var närvarande, och i mörkret der jag satt rörde Herren mitt hårda hjerta så att tårekällan flödade öfver. Ingen menniska visste hvar jag var, men Gud uppsökte och fann det bortkomna fåret. Från den tiden blef jag mera moralisk, kunde äfven förmana mina kamrater att icke svärja m. m., men helt omvänd var jag icke. Detta skedde på lägermötet i Andover 1855. Jag och flera andra förkrossade syndare voro föremål för Guds barns förböner och medan de bådo för oss kom en man till mig der jag låg uppå knän och hviskade i mitt öra dessa ord: '*Se Guds Lam, som borttager verldens synd!*' Orden hade knappast uttalats förr än Anden af höjden hade fyllt mitt hjerta med frid, ljus och salig fröjd, och jag kände i sanning att verket var gjordt och kunde säga, att jag var frälst samt hade genomgått en ny skapelse."

Omedelbart efter sin omvändelse förenade han sig med församlingen. Någon tid derefter, på våren 1856, under det han stod i sitt arbete i pastor Hasselquists hus i Galesburg — han var nemligen snickare till yrket — mottog han helt plötsligt en större trosvisshet, eller ett så öfverväldigande andedop, att han ögonblickligt kastade från sig sina verktyg och — att nyttja hans egna ord — "sprang ut på gatan för att på så mycket friare sätt gifva luft åt mina saliga känslor och prisade Gud öfverljudt. *O, det var underbart huru Gud uppenbarade sig på den tiden!*"

Sedan var han i flera år en af de mest verksamma män vi hade i församlingen i Galesburg. Han tjenade först som klassledare och sedan såsom lokalpredikant.

I några år var han ute som predikant i det regelbundna verket, i ett år, 1860–61, såsom assistent åt Andrew Erikson i Leland-Norway-missionen och följande år, 1861–62, såsom vårdhafvande derstädes. Vintern 1862–63 var han min medhjelpare någon tid i Rockford. Helsan svek honom emellertid, så att han nödgades draga sig tillbaka ur den effektiva verksamheten, hvilket menskligt att döma var till skada för saken, ty Gustaf Johnson var en god man, full af anda och lif, fast i tron, bevandrad i skrifterna, begåfvad talare samt en logisk, liflig och kraftfull predikant.

Sedan han nödgats nedlägga den reguljära predikoverksamheten flyttade han till Beaver, der han bodde i många år, arbetande i sitt yrke såsom snickare, och deltog med predikanten i arbetet så mycket hans tid och krafter medgåfvo; och der han gifte sig med ett amerikanskt fruntimmer, miss Young, som också varit honom en trofast maka. Det var under denna tid han var, såsom ofvan sades, genom sina predikningar ett kraftigt redskap i Herrens hand till den stora väckelsens befrämjande.

I midten af 1870-talet flyttade han till Iowa och bosatte sig några mil från Dayton, der han ännu lefver i kretsen af de sina samma trosfriska lif som förr och såsom lokaläldste tjenar församlingen med de pund Herren honom förlänat när tillfälle gifves.

Hittills hade församlingen varit förskonad för motståndare eller medtäflare, men nu förändrades detta något. Somliga af landsmännen, hvilka icke förut, såsom det tycktes, bekymrat sig om andliga ting, blefvo nemligen under denna besökelsetid upptända till stort nit för den "rena läran," och på deras begäran stiftades af pastor Hasselquist, 1870, en lutersk församling. Följande år byggdes kyrka och boställe, och prest kallades. Företaget rönte emellertid ingen framgång — församlingen

Nya metodistkyrkan i Beaver; byggd 1890.

aftynade mer och mer, presten flyttade slutligen och ky kan stängdes. Sedan dess har vår församling derstäd förblifvit den enda svenska församling på platsen.

Vid konferensen 1871 utnämndes A. T. Westergre till vårdhafvande i Beaver. Han stannade ett år o äfven under hans tid, nyårstiden 1872, hade församling en god väckelse.

Efter Westergreen kom J. H. Ekstrand, och inneha han församlingsvården fyra år, från 1872 till 1876, då J. Wigren efterträdde honom och var han församlinge pastor, 1877, då konferensen organiserades.

Både kyrka och boställe hafva sedan 1877 ombygg och förstorats, och är Beaver nu, 1901, en af svenska me distkyrkans bästa landtförsamlingar i detta land — "ing lunda den minsta bland Juda furstar."

Följande predikanter hafva betjenat Beaver såsc vårdhafvande från 1855 till 1877:

			Medlemmar i full förening:	På
Nils Peterson,	tre år,	1855–58	35	
Lot Lindquist,	två "	1858–60	57	3
N. O. Westergreen,	" "	1860–62	73	1
Alb. Ericson,	ett "	1862–63	71	
John Wigren,	två "	1863–65	62	
O. C. Simpson,	fyra "	1865–69	50	3
John Rylander,	två "	1869–71	82	5
A. T. Westergreen,	ett "	1871–72	74	1
J. H. Ekstrand,	fyra "	1872–76	111	
James T. Wigren,	ett "	1876–77	115	

ROCKFORD.

Vid vadet öfver Rock-floden i Winnebago "county Ill., halfvägs emellan Chicago och Galena, 92 mil ves från Chicago, slogo några vågsamma vägröjare sig n

år 1834 och anlade en stad, hvilken de naturligt nog kallade *Rockford*.

Det gick sakta med utvecklingen i början. En framstående och aktad Rockfords-bo, Ephraim Wyman, hvilken var bland de förste, som bosatte sig här, 1835, säger: "Vid denna tid fanns det endast tre stock-stugor på denna plats. När jag första gången kom till Rockford, funnos der omkring 750 potawatomie-indianer i östsidans skogar och vid Pecatonica-floden omkring 700 winnebagoer. De voro mycket fredsamma och tysta." Efter de sistnämnda har "countiet," som organiserades 1838 och i hvilket Rockford är beläget, erhållit sitt namn; och ännu finner man i dessa trakter många saker, som påminna om deras tid, såsom stenyxor, spjut- och pilspetsar af flinta m. m. Att dessa indianer brukade "hög-sätta" sina döda framgår af de talrika högar, "*mounds*," som qvarstå såsom vältaliga vittnen om traktens "indian-period." En hel grupp af dessa intressanta lemningar finnes å Rock-elfvens stränder 6 à 7 mil söder om staden.

År 1836 räknade "staden" knappast ett tiotal hus, till största delen små stockhus, och förr än 1837 "mäktade man ej bestå sig med postkontor." Dittills hade man hemtat sin post antingen i Galena eller Chicago. När omsider en postbärare anstäldes emellan sistnämnda stad och Rockford hände det en gång att han kom utan nyckel till postväskan, hvarför han hade att återvända 92 mil efter nyckeln.

1848, då jernvägen emellan Chicago och Galena började byggas, tog utvecklingen starkare fart och 1852 hade Rockford 1,500 invånare. Fabriker anlades, folk tillströmmade massvis, äfven svenskar, skolor upprättades — bland dem Rockfords berömda seminarium för flickor — kyrkor uppfördes, lif och rörelse florerade på alla områden, och nu, 1901, är Rockford en af staten Illinois' förnämsta fabriksstäder, och inom dess "hank och stör"

finna vi också ett af de äldsta, största och mest försigkomna svenska samhällen i staten. Folkmängden 1901 uppgifves vara omkring 32,000, deribland 13,000, somliga säga 15,000, svenskar.

Rockford är byggd på de skogbevuxna, sluttande stränderna af Rockfloden, som är här ungefär af Dalelfvens bredd och lika klar som den och som, flytande i sydlig riktning, delar staden i två delar, öst- och vestsidan, hvilka sammanbindas af fyra broar för allmän trafik samt af tre stora jernvägsbroar.

Från den höga jernvägsbron företer staden, isynnerhet sommartid, en vacker och romantisk anblick, der den med sina många kyrkor och hundratals täcka familjehem ligger liksom inbäddad i rik grönska på ömse sidor om den breda, blåa, i solljuset glittrande elfven, och man tröttnar icke att betrakta den verkligt hänförande taflan.

Floden, som på grund af sina många skär och klippor — häraf namnet *"Rock"*- eller *Klipp*-floden — icke är segelbar för andra än mycket små båtar och detta endast på kortare sträckor, bildar vid stadens södra ändpunkt, just nedanför jernvägsbron, ett mäktigt fall, som lemnar drifkraft åt en mängd större eller mindre industriella anläggningar, bland dem flera, som, glädjande att säga, egas och drifvas af svenska ko-operativa bolag, hvari arbetarne äro med-delegare.

Rörande dessa bolag, så hedrande för Rockford och dess svenska arbetare, torde några ord icke vara ur vägen.

Den långvariga kris, som i senare hälften af 70-talet hemsökte landet och hvaraf kapitalisterna betjenade sig att nedsätta arbetslönerna, hvarigenom de "hårda tiderna blefvo än hårdare," gjorde sig gällande känbart nog äfven i Rockford. I anledning häraf uppstod tanken hos några svenska arbetare att ena sina pekuniära och fysiska krafter för något industrielt ändamål och, i stället för att gräla med kapitalisterna och utarma sig i trotsiga strejker,

försöka hvad den fredliga, på samverkansprincipen grundade, fliten kunde göra. Denna tanke mognade omsider och bar frukt i handling; och under de närmast följande åren bildades tre svenska arbetare-bolag för möbeltillverkning: "*The Forest City Furniture Co.*," 1875; "*The Union,*" 1876; "*The Central,*" 1879; hvilka alla fortfara ännu samt hafva lyckats väl, bevisande den gamla satsen: *Enighet ger styrka.* Flera sådana bolag hafva sedan dess uppstått och nu, 1901, finnes det härstädes, utom många andra företag, inalles 17 *fabriker*, hvilka egas och drifvas af svenskar eller hvari svenskar äro intresserade.

Sydöstra delen af staden är så godt som uteslutande svensk. Här bo våra landsmän i tusental. På alla sidor ser man trefliga, fristående, i många fall stiliga, ja storslagna *arbetare-hem*, omgifna af blommor och lummiga trän, vittnande om både smak och välstånd, så att påståendet, att här (i Rockford) finnes ett af de mest "*försigkomna* svenska samhällen i staten," är icke öfverdrifvet men fullkomligt befogadt.

Den första inflyttningen af svenskar till Rockford daterar sig från 1852, då några få familjer och ogifta personer anlände. Följande år, 1853, kommo flera. Alla dessa voro till största delen från Westergötland och många af dem "läsare."

Åren 1854–55 förökades antalet betydligt. Stora hopar ankommo direkt från Sverige äfvensom icke så få från Chicago eller andra platser, der de någon tid uppehållit sig. Bland dem som kommo 1854 var en större skara smäländingar, hvilka sades ha medfört koleran, som också våldsamt utbröt och under sommaren skördade många offer, isynnerhet bland dem, men för öfrigt äfven bland landsmännen i allmänhet. De flesta af dessa nykomna voro ytterst fattiga, bodde i dåliga bostäder, ofta 6 à 8 personer i ett enda rum, hade mycket litet att äta samt saknade snart sagdt all vård, när farsoten utbröt

ibland dem, hvadan tillståndet under detta fasans år var högst beklagansvärdt.

Farsoten var också ytterst våldsam och dess verkningar mycket hastiga. "*Personer bokstafligen gingo och dogo,*" heter det. En qvinna, som på morgonen stod vid sin tvättbalja fullkomligt frisk, låg på aftonen blek och kall i sin likkista. En gammal immigrant kom en dag hem med en stekpanna i ena handen och ett stort stycke fläsk i den andra och läggande fläsket i stekpannan, muttrade han förnöjd: "*Nu äfter vi ä' i Amerika, ska' vi la också äta fläsk!*" Följande morgon affördes mannen som koleralik till begrafningsplatsen.

Men den sorgliga taflan har också en ljus sida. Under denna nöd ådagalades nemligen vackra prof af sann menniskokärlek af både svenskar och amerikaner.

Så berättas om en ung svensk vid namn Clark, göteborgare till börden, som hade en liten butik i stadens södra del, att "han gjorde hvad han kunde" att hjelpa de arma nykomna i deras nöd. "Han sågs om dagarne — heter det — gå fram och tillbaka på trottoaren utanför sin butik vädjande till förbigående att lägga en skärf åt de nödstälde i den utsträckta handen, den han också ibland fick full af guld- och silfvermynt."

Om amerikanarne fällas än i dag många enstämmiga vitsord för den gifmildhet och omtanke de visade i dessa Rockford-svenskarnes mörkaste dagar. Så åsidosattes och inreddes ett gammalt skolhus, beläget der östsidans allmänna torg nu finnes, till sjukhus, der de sjuka egnades den bästa möjliga vård så väl af läkare som andra ädelmodiga menniskor; och öfverste Marsh lät inreda en honom tillhörig lada för samma ändamål.

Framåt vintern 1854 upphörde sjukdomen och allting började se ljusare ut. Vid årets slut, fastän dödsengeln under året gjort en sådan rik skörd, hade stadens svenska befolkning betydligt ökats genom de nykomna.

Den största svenska invandringen egde rum under tiotalet 1856–66. Sistnämnda år antogs svenskarnes antal i Rockford vara omkring 2,000.

Den förste, som predikade metodismen bland svenskarne i Rockford, var S. B. Newman. Detta var 1854, sannolikt i februari. Doktor N. O. Westergreens föräldrar, hvilka tillhörde församlingen i Chicago, hade ditflyttat någon tid tillförne och i anledning deraf besökte Newman platsen.

"Då vi först kommo till Rockford (mot slutet af 1853)," säger Westergreen, "hörde vi icke talas om någon svensk gudstjenst derstädes, men snart kom luterske pastorn i Chicago, Erland Carlson, dit och predikade och en lutersk församling blef stiftad. (Församlingen stiftades den 15 januari 1854). Strax derefter kom Newman och predikade för oss, och äfven han bildade en klass, för hvilken han satte min fader till ledare." Sedan besökte Newman eller hans medhjelpare, N. Peterson, Rockford vanligen hvarje månad under hela detta år. Klassen han bildade egde emellertid icke bestånd i längden. Somliga af dem som anslöto sig till oss voro blott för tillfället något rörda men icke omvända, och när efter ett år Westergreenska familjen flyttade från Rockford vardt det slut med alltsammans.

Newmans arbete i Rockford var emellertid icke alldeles förgäfves. Han brukade äfven någon gång vid sina besök dit göra en afstickare till Peeatonica för att predika der, och en gång bad han unge Westergreen att göra sig sällskap dit, hvilket denne också gjorde. På återvägen talade Newman allvarligt med Westergreen och frågade honom, om han icke kände en kallelse att förkunna Guds ord samt uppmanade honom, i så fall, att genast börja bland landsmännen i Rockford. Westergreen tvekade något i början, men som han, under en pågående väckelse bland amerikanarne blifvit, såsom han sjelf säger, "återupplif-

vad" samt dessutom kände en inre maning eller kallelse dertill, lofvade han Newman att göra så. Och så begyntes Westergreens välsignelserika predikantbana, och i början af 1855 gjorde han sitt första predikoförsök i sina föräldrars hem i Rockford; sedan predikade han åtskilliga gånger för små församlingar der, tills han på våren, då hans föräldrar flyttade till Chicago, begynte sina studier i Evanston.

I maj, samma år, gjorde han ett kort besök i Rockford, predikade tre gånger, och fann då att den af Newman bildade klassen var fullkomligt upplöst samt för öfrigt föga utsigt att kunna börja någon ny verksamhet; dock besökte äfven Shogren platsen en gång, 1856, men vägen tycktes vara stängd för metodismen och ingenting vidare uträttades.

Derefter besöktes Rockford icke af någon svensk metodistpredikant förr än 1859, då Westergreen ånyo aflade ett besök derstädes, stannade en vecka och predikade åtta gånger. "Jag fann," säger han, "nu en öppning, och en villighet att lyssna till oss, som jag icke hade sett der på flera år. Jag skref derom genast till min presiderande äldste, broder P. Challman, och bad honom att så snart som möjligt besöka platsen."

Följande år, 1860, besökte Challman i sällskap med Eric Carlson, se sid. 346, som då var Bredbergs medhjelpare i Chicago, Rockford. Ehuru de icke blefvo på långt när så väl mottagna som Westergreen blef vid sitt föregående besök, fann dock Challman ställningen ljus nog att kunna börja verksamhet, isynnerhet som tre eller fyra svenskar, hvilka tillhörde amerikanska metodistförsamlingen på östsidan ("gamla församlingen"), voro mycket angelägna att svensk verksamhet skulle begynnas och lofvade att på allt sätt understödja densamma, och så vid konferensen, 1860, upptogs Rockford såsom ett nytt fält och förf. fick på sin lott att begynna verksamheten derstädes.

Denna utnämning var för mig alldeles oväntad. Jag hade icke den ringaste aning om, mycket mindre tanke på något sådant; den kom, som man säger, "såsom ett åskslag från klar himmel" och om det hade gält månen kunde jag icke ha blifvit mera öfverraskad än hvad jag nu blef.

Inga invändningar gjordes emellertid utan hemkommen från konferensen vidtogos strax förberedelser för flyttning och i oktober begyntes arbetet i Rockford. En liten kyrka, eller samlingshus, tillhörande en stor amerikansk presbyterianförsamling ("Westminster") och som af henne begagnats för böne- eller andra veckomöten, hade hyrts och i denna hade vi nu genast en plats på passande läge i staden der fanan kunde hissas: syndare kallas till bättring och "fullheten af Christi evangelii välsignelse" förkunnas; och många saliga stunder har församlingen i Rockford upplefvat i detta lilla, oansenliga hus.

Gamla metodistkyrkan i Rockford.

Verksamheten begyntes genast så väl i kyrkan som i privata hem och fastän motståndet var bittert, motståndarne många och mägtiga, fördomarne stora samt åhörarne till följd af allt detta få—ett par gånger vid predikan i kyrkan endast *två* och ofta blott *fyra* eller *fem* — blåstes ej till återtåg, ej heller "ströks flagg," utan striden fortsattes utan uppehåll i full förvissning att saken var Herrens och om sanningens slutliga seger.

Några korta utdrag ur mina dagboksanteckningar torde emellertid kanske bättre än något annat gifva en idé eller föreställning om huru förhållandet var i Rockford under den första tiden, och vilja vi endast tillägga, att under det första halfåret höllos inalles 142 "möten" med i medeltal 9 personer vid hvarje "möte."

Lördag 20 okt. — Predikan hos P. A. Petersons; text: 2 Kor. 13: 13. — Närvarande *5* personer. Mitt första "möte" i denna stad. Sannerligen en liten början!

Söndag 21 okt. — Predikade tre gånger; i kyrkan förmiddag och eftermiddag, på aftonen hos Adolf Andersons. — Inalles *35* personer närvarande. Detta är min första sabbat i Rockford. Hittills har Herren stått mig bi.

Torsdag 25 okt. — Predikade på aftonen hos P. A. Petersons. Endast *1* närvarande. Hade ett mycket godt "möte," fastän så få.

Söndag 28 okt. — Tre predikningar i dag; två gånger i kyrkan, på qvällen hos broder Gustaf Scotts. — *11* åhörare på förmiddagen, *6* på eftermiddagen och *8* på aftonen. Salig stund, särskildt på eftermiddagen; stor frihet. Pris ske Gud!

Tisdag 6 nov. — Predikan hos Jos. Höglunds; text: Joh. 3: 14, 15. — *12* närvarande; Gud var ibland oss i stor nåd. Min själ kände sig storligen uppmuntrad.

Fredag 9 nov. — Predikan i kyrkan på aftonen, text: Matt. 13: 33. — *8* personer närvarande. Hade ett långt samtal med två af dem efter "mötet." De voro "icke långt ifrån Guds rike."

Lördag 10 nov. — Predikan hos I. Lindgrens i afton; talade öfver Matt. 11: 28, 30. — *6* närvarande. En qvinna gret bittert och bad om förbön; detta var något nytt här. Lof till Gud! det ljusnar.

Söndag 11 nov. — Predikade förmiddag och eftermiddag i kyrkan. — Inalles *14* personer närvarande. Den bästa söndag jag hittills haft i Rockford.

Fredag 16 nov. — Predikade i kyrkan, text: Matt. 16: 24. — Underbart i sanning: *25* närvarande. Stor uppmärksamhet.

Söndag 18 nov. — Predikan i kyrkan två gånger, på aftonen hos P. A. Petersons. — Inalles *34* personer närvarande. Icke så liten rörelse, särskildt på eftermiddagen, då texten var: "Se Guds Lam!"

Söndag 9 dec. — Två predikningar, talade på förmiddagen öfver "Frid som en vattenström," Es. 48: 18; på eftermiddagen om "den ofärdige mannen vid sköna tempelporten," Apg. 3: 6. — *29* närvarande.

Söndag 16 dec. — Predikade två gånger. Ämnet på förmiddagen var "Rättfärdiggörelse genom tron;" på eftermiddagen: "Christlig fullkomlighet." Hade tillkännagifvit ämnena föregående söndag. — *30* närvarande på morgonen, *35* på eftermiddagen. Hade stor frihet i framställandet af dessa vår kyrkas dyrbara grundsanningar. Synbar inflytelse. Somliga fröjdades, andra förbittrades.

Tisdag 18 dec. —. Bönemöte; det första i Rockford. — *8* närvarande. Ett välsignelserikt "möte;" män och qvinnor bådo högt, och Herren bönhörde. Halleluja!

Söndag 23 dec. — Predikade tre gånger: i kyrkan förmiddag och eftermiddag, på aftonen hos Ad. Anderson. — Inalles *23* närvarande. Motståndet är stort, fienden rasar; men jag har fortfarande godt hopp. Sanningen skall segra äfven här.

Juldagen. — Julotta kl. 6 på morgonen, *5*, säger fem, åhörare. Detta var, hvad antalet närvarande beträffar, den bedröfligaste julotta jag någonsin haft eller hört omtalas. Vid förmiddagsgudstjensten var antalet *2*. På aftonen klassmöte hos P. A. Petersons, det första i Rockford. Härligt möte, *8* närvarande. Döpte vid samma tillfälle broder Petersons son.

Måndag 31 dec. — Vaknatt; *11* närvarande. Talade om "den förlorade sonen."

Nyårsdagen 1861. — Predikade två gånger på morgonen i kyrkan för *12*, på aftonen hos Adolf Andersons för lika många. "Ack, att hjelpen af Zion öfver Israel komme!"

Söndag 20 jan. — Tre predikningar i dag, inalles *28* närvarande.

Onsdagen den 30 januari 1861 i broder P. A. Petersons hus organiserades i Herrens namn *Svenska Metodistförsamlingen i Rockford* med tolf medlemmar, nemligen *P. A. Peterson, Adolfina Peterson, Adolf Anderson,* som föll i ett af slagen i inbördeskriget, *Charlotta L. Anderson, August Johnson, och hustru,* (de flyttade sedermera till Chicago,) *Gustaf Johanson Scott* och *hustru, Isak Lindgren* och *hustru, Lizzie Bergman* och *Catharina Witting.* Dessa voro de första eller grundmedlemmarne. Uppgiften i "*Svenska Metodismen,*" sid. 255, är origtig. Ingen af de deri uppräknade, med undantag af P. A. Peterson och hustru samt Charlotta L. Anderson, förenade sig med församlingen förr än sent på hösten 1861, somliga först 1862.

Församlingens bildande gjorde rumor i motståndarnes läger. Partisinnet uppflammade i full låga; ordstrider och obehagligheter hörde till ordningen för dagen; metodistpredikanterna utropades såsom "villoandar och nyhetsmakare;" folket varnades enskildt och offentligt att, för så vidt deras eviga frälsning var dem kär, icke bevista metodisternas gudstjenster. Till följd af allt detta var åhörareantalet vid våra möten fortfarande mycket litet och utsigterna för framgång, menskligt att döma, allt annat än ljusa eller lofvande. Men då inträffade plötsligt en händelse, som förändrade ställningen betydligt.

Fram på sommaren gjorde dödsengeln en påhelsning i vår lilla församling och slet en länk ur syskonringen, då en af våra medlemmar, hustrun till broder Gustaf Scott, hädankallades och i jublande tro insomnade i Herren.

Det beslöts och tillkännagafs att liket af den i Herren afsomnade systern skulle föras till kyrkan och att likpredikan skulle hållas der. Detta, som var något nytt bland svenskarne i Rockford och som, så vidt oss är bekant, aldrig inträffat der förr, tillika med ryktet om hennes fridfulla dödsbädd och triumferande slut, som intygades

af många vittnen, gjorde att kyrkan vid hennes likpredikan var till trängsel fyld af menniskor, och sällan har jag bevittnat större eller djupare rörelse än vid detta tillfälle — qvinnor och män, unga och gamla, badade i tårar, och många, som en tid derefter förenade sig med församlingen och till sin död förblefvo trogna mot Gud och kyrkan, räknade sin omvändelse från den dagen. Ja, såsom det sades om Simson, kan det i viss mening sägas om syster Scott: "Hon slog flera vid sin död än under sitt hela lif." Och från den dagen räknade jag aldrig mer åhörareantalet — ställningen vardt alldeles förändrad — i stället för det högsta ett tjugutal, såsom hittills varit vanligt på söndagarne, hade vi sällan nu mindre än femtio och våra möten på hvardagsaftnarne både i kyrkan och husen voro väl besökta.

Den 18 juli 1862 var en bemärkelsedag icke blott för förf. och Rockford-församlingen men äfven i viss mening för hela svenska metodismen; ty den dagen här i Rockford såg nemligen SÄNDEBUDET, "metodismens första svenska tidning i verlden," för första gången dagsljuset.

Redan 1859 vid konferensen i Kewanee, Ill., då vid ett enskildt möte af de svenska predikanterna idéen om en skola för unga skandinaviska predikanter för första gången framkastades, förordades och betonades likaledes nödvändigheten af att så snart som möjligt få en egen tidning till stånd, dels för att gendrifva de många vanställande beskyllningar och hänsynslösa angrepp, som på den tiden både från predikstolar och i tidningar riktades mot oss, och dels för att kunna bättre framhålla och förklara för allmänheten metodistkyrkans lära, syften och ordningar. Förslaget vann genast lifligt bifall både hos predikanter och lekmän, men icke förr än 1862 kunde tanken förverkligas.

Vid predikantmötet i Chicago på våren detta år kom frågan emellertid till afgörande. Sedan förf. delgifvit

Sändebudet.

1:sta Årgången. Rockford, Illinois, Måndagen den 27 October 1862 No. 9

POSTAGE.

Christlig Fullkomlighet.

Inledning.

mötet, att en amerikansk boktryckare i Rockford vore beredd att, derest en tidning skulle utgifvas, utföra tryckningsarbetet, samt att han, förf., vore villig att efter bästa förmåga utan ersättning under det första året redigera tidningen, beslutades enhälligt att en tidning skulle oförtöfvadt utgifvas; och efter mycket ordande om tidningens namn enades man slutligen, på förslag af broder Jonas Östlund, att tidningen skulle kallas SÄNDEBUDET samt att den skulle utgifvas i Rockford och utkomma med ett nummer hvarannan vecka.

Uppgiften att "*Sändebudet* utkom på våren 1862 och var en liten femspaltig tidning om fyra sidor" *) är missledande och icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Först och främst utkom tidningen ICKE *på våren*, utan dess 1:sta nummer utkom den 18 juli, således *på högsommaren*. Ej heller var den *så liten*, som uttrycket tyckes antyda — formatet var nemligen 16x22, hvarje hel spalt var 2¼ tum bred och 20½ tum lång — med ett ord, den var ungefär lika stor som någon annan af den tidens svenska tidningar. Slutligen: tidningen var icke *femspaltig* utan SEXSPALTIG, såsom bifogade aftryck af ett af de första numren, n:r 8, tydligen visar.

Nykomlingen mottogs emellertid med glädje i alla vårt Israels städer, det fanns näppeligen, åtminstone i dessa trakter, något svenskt metodisthem, der han icke helsades hjertligt välkommen. Metodismens kyrkliga motståndare deremot höjde inga glädjerop vid hans ankomst, tvärtom. I synnerhet var detta förhållandet här i Rockford, såsom ock snart på många sätt ådagalades.

Söndagen efter 3:dje numrets utgifvande fann kyrkväktaren, då han på morgonen öppnade kyrkan, ett bref instucket under dörren och fästadt med knappnålar vid tröskeln samt adresseradt till förf. Brefvet "andades hot och mord." "*Hör du metodistprest* — hette det — *om*

*] "*Svenska Metodismen.*" Sid. 539.

du icke packar dig härifrån, så skall du få en kula igenom dig, ty du är en djefvul uppkommen från helvetet."

Några veckor derefter uppvaktades tidningens sättare, mr. Armstrong, med ett bref, hvari äfven han hotades med en kula, "emedan — hette det — han var kommen för att hjelpa metodistpresten förderfva oss luteraner."

Sådan var *Sändebudets* första historia. Hotelsen skrämde oss icke: *Sändebudet* fortsatte sin bana. Det var troligen skrämskott alltsamman, men det visade emellertid nogsamt, huru *Sändebudets* ankomst på vissa håll mottogs.

Trots allt motstånd fortgick den kyrkliga verksamheten oafbrutet. Åhörareantalet tillväxte allt mer, själar frälstes och församlingen förökades så småningom. 1863 inköptes och förskönades utan nämnvärd skuldsättning den lilla kyrkan, och vid konferensen, 1863, räknade församlingen 43 medlemmar.

Om de följande två åren, 1863–65, är icke mycket att säga. Visserligen höll församlingen fästet, men inga vidare framsteg gjordes. Det första året innehades församlingsvården af Alb. Ericson, som derjemte biträdde vid *Sändebudets* redigering, hvilket naturligtvis var till men för den rent andliga verksamheten. I november 1864 flyttades tidningen till Chicago och Ericson utnämndes till redaktör för den samma. Följande år, 1864–65, sköttes predikoverksamheten af en lokalpredikant, N. N. Hill, och vid konferensen, 1865, rapporterades 40 medlemmar.

Vid denna konferens sändes P. Newberg till Rockford och innehade han församlingsvården ett år. Derefter betjenades församlingen i två år, 1866–68, af lokalpredikanter, August Westergreen och Oscar Sjögren, hvardera ett år. Dessa tre år, 1865–68, rönte verksamheten god framgång, församlingen förökades från 40 till 68, och under det senare året, 1868, flyttades kyrkan till 1:sta avenyen, der en större, välbelägen tomt blifvit inköpt.

Derefter var O. Gunderson vårdhafvande predikant

Nya metodistkyrkan i Rockford. Byggd 1877.

härstädes i tre år, 1868–71. Under denna tid "besöktes Rockford," såsom det heter i en rapport, "af en välsignad vederqvickelsens tid från Herrens ansigte" och församlingen förökades med öfver ett trettiotal medlemmar. Bland dem som under denna tid, 1870, förenade sig med församlingen var en ung man, hvars namn är kändt och aktadt i hela svenska metodismen både i Amerika och Sverige och som ännu, 1901, är i full verksamhet bland oss att predika Christi evangelium: *H. W. Eklund.*

Gunderson efterträddes af John Linn; han stannade blott ett år, 1871–72. Efter honom kom A. T. Westergreen, ett år, sedan S. B. Newman, två år, 1873–75.

John Wigren efterträdde Newman, 1875. Kraftiga väckelsevindar började blåsa; många själar frälstes; den gamla kyrkan blef för trång; ny kyrka måste byggas; offervilligheten hos folket var stor; en präktig kyrka till en kostnad af omkring 8,000 dollars uppfördes, 1877, och invigdes med endast 571 dollars skuld. Vid konferensen 1877 rapporterades inalles 165 medlemmar.

Följande predikanter hafva betjenat Rockford från 1860 till 1877:

				Medlemmar i full förening:	På prof:
V. Witting,	tre	år,	1860–63	36	6
Alb. Ericson,	ett	"	1863–64	ingen rapport	
N. N. Hill,	"	"	1864–65	37	3
Peter Newberg,	"	"	1865–66	ingen rapport	
August Westergren,	"	"	1866–67	54	7
Oscar Sjögren,	"	"	1867–68	60	8
Olof Gunderson,	tre	"	1868–71	96	8
John Linn,	ett	"	1871–72	111	9
A. T. Westergreen,	"	"	1872–73	108	10
S. B. Newman,	två	"	1873–75	108	14
John Wigren,	"	"	1875–77	150	15

BISHOP HILL.

Att metodismen någonsin fått fotfäste på det "besynnerliga" Bishop Hill är underbart, men "Herrens högra hand kan allting förvandla."

Efter koloniens upplösning, våren 1860, var tillståndet på Bishop Hill bedröfligt. "Profeten" Olson hade förlorat mycket af sitt inflytande öfver folket och i stället för den enfaldiga gudsfruktan och de enkla seder, som förr voro rådande, hade andlig likgiltighet, för att ej säga ogudaktighet och otro, begynt taga öfverhanden.

En gång sommarn 1860 besökte Olson A. J. Anderson i Andover och blef så intagen af Andersons predikan, att han inbjöd honom komma till Bishop Hill och predika. Anderson antog inbjudningen, kom på bestämd dag och predikade i gamla kolonikyrkan, då Olson presenterade honom för folket såsom en "Herrens tjenare, hvilken man gerna kunde höra."

Så länge Anderson var i Andover, besökte han Bishop Hill regelbundet och allt aflopp väl, tills en gång han kom att predika om "trollkarlen, Simon i Samarien," hvilket Olson tog hem till sig, såsom Anderson skulle ha afsett honom, och dermed var vänskapen slut. Olson begynte nu att motverka Anderson och splittring uppstod bland folket. Somliga sade: "han är god!" andra: "han är ond!" Men nu var det för sent. Isen var bruten, dörren öppnad, ett frö planteradt, som omsider bar frukt i stiftandet af en metodistförsamling på Bishop Hill.

När eller af hvem församlingen stiftades, är icke med visshet kändt. Bishop Hill förekommer första gången i utnämningslistan 1863, hvadan det är antagligt att församlingen bildades detta år, sannolikt af P. Challman, som vidtalade lokalpredikanten Erik (Nordin) Charlson att supplera Bishop Hill, hvilket denne ock gjorde 1863-64.

Vid konferensen 1864 utnämndes N. O. Westergreen

till Bishop Hill. Under hans tid, 1865, inkorporerades församlingen och den s. k. "Smedjevinden" inköptes, som sedan fick tjena till predikolokal till 1868, då en ganska stor kyrka byggdes.

Westergreen efterträddes, 1865, af P. Challman och efter honom kom A. J. Anderson, 1866. Under hans fyra år hade saken en rent af underbar framgång. Kyrka och boställe byggdes; några af de gamla ledarne anslöto sig till församlingen, och många bland folket blefvo härligt frälsta. "De som '*skulle stå fast vid Jansons lära intill änden*' blefvo fiendtliga" — säger Anderson — "men detta skadade oss icke, ty vi hade fått öfvertaget och folket hörde oss gerna. Vid ett tillfälle deltogo omkring 250 personer i den heliga nattvarden och jag minnes såsom något ovanligt i min erfarenhet, att 45 personer anslöto sig till församlingen på en gång, en söndagsförmiddag."

Under denna tid afskildes Galva och Kewanee med omkring 100 medlemmar och fingo egen predikant.

Mycket mera kunde sägas om Bishop Hill, men utrymmet tillåter det icke. Vi vilja blott säga, att under alla de följande sju åren var framgången fortfarande glädjande och redan 1877, vid konferensens organisering, hvarvid vår historia afslutas, var Bishop Hill en af våra bästa och starkaste landtförsamlingar.

Följande predikanter hafva betjenat Bishop Hill:

				Medlemmar i full förening:	På prof:
Erik (Nordin) Charlson,	ett	år,	1863–64	—	—
N. O. Westergreen,	"	"	1864–65	ingen rapport	
Peter Challman,	"	"	1865–66	70	5
A. J. Anderson,	fyra	"	1866–70	191	47
Eric Shogren,	tre	"	1870–73	200	35
H. W. Eklund,	ett	"	1873–74	182	5
John E. Berggren,	tre	"	1874–77	188	10

FJORTONDE KAPITLET.

Minnesrunor öfver hänsofna predikanter.

Nils Peterson. — Nicholas Samaritz Åhlström. — Olof G. Gunderson. — Daniel Salomon Sörlin. — Peter Magnus Johnson. — Bengt Börjeson. — John Bjurström.

NILS PETERSON,

hvars namn ofta förekommer i svenska metodismens tidigare historia, föddes i Stora Bedinge församling, Skåne, den 10 december 1829. Sommaren 1852 emigrerade han till Amerika och hamnade i New York på hösten samma år.

I stället för att fortsätta resan vesterut beslöt han att stanna i New York. Vistelsen der vardt emellertid icke förspild. Redan första gången han lyssnade till pastor Hedströms lifliga och gripande framställning af "Jesu stora villighet och underbara förmåga att i detta lifvet frälsa och frigöra den troende själen från all synd," greps han djupt af sanningen, och från den stunden var han sällan eller aldrig frånvarande vid någon bönestund i Betelskeppet. Ej heller dröjde det länge förr än han kunde fröjda sig i Herren öfver syndernas förlåtelse och strax förenade han sig med betelskeppsförsamlingen.

I New York stannade han som sagdt icke länge. Veckan mellan jul och nyår for han med sin unga maka och hennes föräldrar, till Buffalo, N. Y.

Här gjorde han sitt första predikoförsök. Det fanns endast ett fåtal svenskar der och dessa voro alla ogudaktiga. Kommande direkt från de varma mötena i Betel-

Pastor Nils Peterson.

skoggar samt vildt af att för syndares frälsning började han genast söka efter om icke någon plats kunde fås för möten hållande. [illegible] han lät öppnade att [illegible] när [illegible] första söndagen 1853 två möten. Någon egentlig predikan förekom ju icke, utan tiden användes med Guds ords läsande, sång och bön samt vittnesbörd om frälsning och Herren välsignade det enkla vittnesbördet. Värden i huset vardt slagen af ordet, kom efter två veckors svår kamp till lif i Guds Sons tro och blef en verklig christen. Denne man var *C. F. Lindquist*, sedermera i många år predikant och presiderande äldste i Minnesota, numera boende i Red Wing, Minn.

I Buffalo stannade han icke länge. I april finna vi honom i Chicago såsom medhjelpare åt pastor Newman. "Onsdagen den 20 april — säger Newman i sin *Sjelfbiografi* — gjorde jag en resa till St. Charles, och broder N. Peterson fylde min plats i Chicago." Så länge Newman var i Chicago tjenade Peterson såsom hans medhjelpare.

I september 1855 intogs han på prof i Peoria-konferensen och utnämndes till vårdhafvande i Indiana-missionen. Efter tre års träget arbete på detta stora fält sändes han, 1858, till New Sweden, Iowa, der han fick stanna fyra år, 1858–62, under hvilken tid församlingen förökades från 98 till 127 medlemmar.

Från New Sweden flyttades han till Victoria. Här tillbringade han tre välsignelserika år, 1862–65; — kanske de mest tacknämliga i hela hans lif.

Vid konferensen 1865 utnämndes han till presiderande äldste för Chicago distrikt, hvilken syssla han innehade tre år, 1865–68. Derefter betjenade han församlingen i Chicago två år, från 1868 till 1870. Under denna tid köptes tomterna på Nordsidan, der Första kyrkan nu står. På grund af vacklande helsa nödgades han vid konferensen 1870 nedlägga predikoverksamheten, hvarpå han flyttade till Kansas, der han slog sig ned i Salina.

Vid konferensen 1871 utnämndes han till missionär i Salina och omnejd. I dessa trakter predikade han någon tid, ehuru han var fortfarande på grund af klen helsa opassande för detta uppdrag. Under denna tid begynte han emellertid verksamhet i Falun (Lindsborg) samt organiserade församlingen i Clay Center.

Varmt gudfruktig och ärbar i sin vandel vann han allmänhetens förtroende och valdes, 1872, till "*Clerk of District Court*," hvilken tjenst han innehade tre terminer, inalles 6 år. Derefter valdes han två terminer å rad till representant för Saline "county" i statens lagstiftande församling.

År 1883 upptog han predikokallet ånyo och suppleråde Saronville, Nebr., ett år. Här fick han begrafva sin trogna maka. Derefter betjenade han Strömsburg, Nebr., och Randolph, Kansas, hvardera ett år.

År 1887 flyttade han till Thomas "county," vestra

Kansas, hvarest han köpt sig ett stycke land och der predikade han för våra kringströdda landsmän nu och då.

Det sista förtroendeuppdrag han innehade var möjligtvis i menniskors ögon ingen hög kallelse, men sannolikt likväl den högsta han innehaft. Han hade nemligen af vederbörande myndigheter blifvit utsedd att resa omkring för att bland de bättre lottade samla bidrag för de nödlidande i Thomas "county," der till följd af den flera år efter hvarandra felslagna grödan nöden var öfver all beskrifning gräslig.

På en af dessa resor insjuknade han. Han återvände strax mot hemmet, men nådde det aldrig. På ett hotell i Colby, fyra mil från hemmet, vårdad af sin hustru, (han var nemligen för andra gången gift), insomnade han i Herren den 11 mars 1891, i en ålder af 61 år och 3 månader, efterlemnande en sörjande maka och 3 små barn samt 3 vuxna från sitt första äktenskap. L.

NICHOLAS SAMARITZ ÅHLSTRÖM.

Bland namnen på hänsofna predikanter, hvilka under perioden 1855–77 i längre eller kortare tid deltagit i striden för uppbyggandet af Christi rike bland våra landsmän i detta land, möter oss främst på listan: NICHOLAS SAMARITZ ÅHLSTRÖM. Oaktadt hans namn är i våra dagar så godt som "glömdt och förgätet," var han dock på sin tid en af de mest begåfvade och lofvande unge män vi haft ibland oss. Den berömde författaren Edward Eggleston säger om honom: "Han var en man af framstående förmågor, outtröttlig energi, eldig och trofast, — en man, hvars ädla karaktär vann allas tillgifvenhet."

Han föddes i Upsala, Sverige, den 19 maj 1833(?). Han hade god skolbildning, var i unga år skollärare i Jemtland och ankom till Amerika 1857 eller 1858. Han

intogs i Minnesota-konferensen i oktober 1859. Hans första anställning var som assistent. Följande år sändes han till Vasa, der han verkade med framgång i två år, 1860–62, under hvilken tid kyrka byggdes och medlemsantalet förökades från 8 till 42. Vid konferensen 1862 flyttades han till Chisago Lake och året derefter, 1863, till Kandiyohi, der församlingen, till följd af indianoroligheterna 1862, blifvit så godt som alldeles förstörd.

Tidigt 1861, sedan kriget utbrutit, stälde han sig icke allenast sjelf såsom frivillig under fanorna, men satte sig i spetsen för organiserandet af ett svenskt kompani. Detta lyckades och han invaldes till kapten, men på grund af bristfällig syn blef han vid kompaniets inmönstring icke godkänd. *) Detta afkylde honom emellertid icke, utan på våren 1864, då ett nytt uppbåd om frivilliga utfärdats, inmönstrade han såsom simpel soldat i kompaniet "*C*," 6:te Minnesota-regimentet, aftågade till krigsskådeplatsen, fylde sin plats med heder, men sjuknade snart och fördes till St. Louis, Mo., der han å militärlasarettet i "Jefferson Barracks" den 28 september 1864 ingick i sin Herres hvila.

OLOF G. GUNDERSON.

Olof G. Gunderson var född i Sarpsborg, Norge, den 17 januari 1840. Vid 20 års ålder vardt han omvänd och förenade sig med den i hans födelsestad nybildade metodistförsamlingen.

År 1864 kom han till Chicago, der han strax efter ankomsten med attest från Norge såsom lokalpredikant förenade sig med svenska metodistförsamlingen vid Illinois-gatan. Följande år, 1865, anstäldes han i Leland, som då tillhörde svenska missions-distriktet. År 1866 upptogs han på prof i Central Illinois-konferensen och

*) "History of Methodism in Minnesota," *C. Hobart.* Sid. 302.

Pastor Olof G. Gunderson.

sändes till Moline-Geneseo. På detta fält stannade han två år, 1866–68; bodde första året i Geneseo, men det sista i Moline. Under denna tid, nemligen 1867, ingick han äktenskap med *Helena Smithburg* från New Sweden, Iowa, som ännu, 1902, lefver och bor i Portland, Oregon.

Från Moline flyttades han till Rockford, der han förestod församlingen i tre år, 1868–71. Derefter var han vårdhafvande i Andover ett år, 1871–72. Vid konferensen 1872 missiverades han till Minnesota-konferensen och utnämndes till presiderande äldste för det nybildade svenska distriktet derstädes och innehade han denna ansvarsfulla syssla i fem år eller till 1877, då "Nordvestra svenska konferensen" organiserades och han utnämndes till vårdhafvande predikant i Galesburg, Ill. Här stannade han tre år eller till hösten 1880, då han öfverflyttades till Erie-konferensen och stationerades i Jamestown, N. Y., hvarest han innehade församlingsvården tre år eller till konferen-

sen 1883. Då utgick han ur det effektiva verket, supplerade visserligen följande två år såsom öfvertalig Chandlers Valley och Warren på söndagarne, men egnade sig hufvudsakligen åt affärsverksamhet. Detta utföll emellertid icke efter önskan, hvarför han ånyo, år 1885, stälde sig till konferensens förfogande, missiverades till Kalifornia-konferensen och utnämndes till vårdhafvande predikant i San Francisco. I två år, 1885–87, hade han vården af denna församling; derefter utgick han ånyo ur reseföreningen, begärde och beviljades öfvertalig ställning samt flyttade till Portland, Oregon, der han började egna sig åt läkarekallet.

Efter föga mer än ett års vistelse här mottog han sin sista flyttningsorder och den 20 maj 1889 slutade han sitt lif på jorden i full förtröstan på Herren och salig förvissning om ett evigt lif i himmelen.

Att sköta jordiska affärer förstod broder G. kanske icke så väl, och som en följd deraf hopade sig många ekonomiska bekymmer öfver familjen, hvilket måhända föranledde honom att fundera på, om icke möjligen läkarens yrke skulle kunna gifva honom bättre fördelar i detta afseende. Helt visst hade han slutat lika lyckligt, ja möjligen ännu lyckligare, i fall han troget "hållit ut i seldonet till resans slut." Emellertid blef slutet fridfullt, kampen lyktade i verklig triumf; och nu är han der, hvarest ingen läkarepraktik och ingen predikoverksamhet idkas, ty sjukdom och död, synd och fall, finnas icke till i det goda landet.

Han afsomnade i frid. Frid öfver hans minne!

DANIEL SALOMON SÖRLIN.

Denne broders lefnadsteckning tillhör egentligen metodismens historia i Sverige, der han var en af metodismens första förkämpar och banbrytare, men emedan han

Pastor D. S. Sörlin.

nedlagt sitt förnämsta arbete samt afslutat sin bana i Amerika, rista vi en runa till hans minne i detta kapitel, beklagande blott, att utrymmet medgifver endast några kortfattade drag af hans lif och välsignelserika verksamhet.

DANIEL SALOMON SÖRLIN var född i Norrland, i Thorsjö församling, nära Hernösand, julafton 1830.

Kraftigt påverkad af den på 50-talet pågående pietistiska rörelsen i Norrland brukade han ofta redan i unga år hålla s. k. "läsare-möten" i sin hemsocken, der han var folkskollärare, och vid ett af dessa sina möten genomgick han vid 21 års ålder en grundlig omvändelse. Derom säger han sjelf:

"En afton, då jag inträdde i rummet, der mötet skulle hållas, och fick se det med en snöhvit duk täckta bordet, hvarpå mellan två stora brinnande ljus Bibeln, Psalmboken och 'Pretorii Skattkammare' lågo, kom en sådan för-

skräckelse öfver mig att jag tror icke, om jag hade sett schavotten framför mig, jag hade blifvit mera bekymrad. Öppnande på 'må-få' Pretorii Skattkammare föllo mina ögon genast på ett stycke om den 'saliggörande tron' och under läsningen af blott några rader gick ljus upp i min själ. Strålande af glädje utropade jag öfverljudt: '*Jag har varit i mörker till min själ förut, men nu har Gud tändt ljus!*' Knappast voro orden uttalade, förr än bön, gråt och rop hördes på alla sidor. Mötet förvandlades till bönemöte; många blefvo frälsta den aftonen, bland dem jag 'eländige,' och ej förr än kl. 3 på morgonen kunde mötet afslutas."

Fyra år derefter, hvarunder han alltid var redo, då tillfälle gafs, att offentligt vittna om sin Frälsare, afsade han sig skollärare-befattningen i sin hemsocken och flyttade, 1855, till Dahls församling der han sedan var kantor i sju år samt äfven, såsom Evangeliska Fosterlandsstiftelsens ombud, ofta höll evangeliska möten här och der i bygden.

Under denna tid, 1860, förenade han sig i äktenskap med *Margareta Fällström* från Hernösand, hvilken, vördad och älskad som en moder i Israel, ännu, 1902, lefver och bor i Worcester, Mass., samt tillhör 2:dra metodistförsamlingen derstädes.

År 1865 flyttade han med familj till Stockholm. Här anslöto de sig till en grupp troende, hvilka, ej tillfredsställda med den andliga kost, som serverades på andra ställen, höllo reguljära möten i en hyrd lokal, och för hvilka Alb. Ericson under sin vistelse i Stockholm predikade vintern 1866–67, samt hvilka sedan till största delen blefvo metodister.

Då metodistförsamlingen i Stockholm, den första i Sverige, den 8 januari 1868 bildades, var Sörlin den andre eller tredje som gaf förf. sin hand till medlemskap i församlingen; och i detta sammanhang kan nämnas, att det

första barn i Sverige som blifvit döpt af en metodistpredikant var ett af hans barn, och skedde detta i Stockholm i juli 1867.

På våren 1868 for han till Kalmar, der han öppnade såsom ombud för ett tyskt ångbåtsbolag ett kontor för emigranters befordran till Amerika, men misslyckades. Upprörd öfver det bedröfliga andliga tillståndet, som i allmänhet rådde i denna stad, sökte han genom bön, sång och samtal att vinna själar för Christus, och i detta företag misslyckades han icke. Väckelse utbröt, "gny förspordes bland de döda benen," själar kommo till frid och prisade Gud för frälsning, och innan han visste det var han i full fart med att predika.

Under dato den 6 juni skrifver han till förf. och omtalar förhållandet samt frågar hvad han skall göra — om han skall stanna eller återvända till Stockholm. Jag svarade: "Sluta upp med din affär och sänd emigranter till himmelen i stället!" Han följde uppmaningen och så underbart välsignade Herren hans arbete, att innan årets slut hade, den 17 december, en församling med tjugu medlemmar organiserats och den unga församlingen hade redan sitt eget bönehus, den första kyrkobyggnad i Sverige tillhörande Metodist Episkopal-kyrkan.

På rekommendation af församlingen i Stockholm erhöll han lokalpredikantfullmakt 1868 och anstäldes att förestå verksamheten i Kalmar. Här stannade han två år till 1870, under hvilken tid han äfvenledes begynte verksamhet i Mönsterås, Ryssby och Waldemarsvik, hvilket gaf uppslag till församlingars bildande i dessa platser. År 1873 ordinerades han till diakon och 1876 till äldste.

Vid årsmötet 1870 sändes han till Göteborg; derefter betjenade han Valda-Släp-kretsen två år, 1871–73, sedan Visby ett år, 1873–74, och återsändes dit vid årsmötet 1874. Strax derefter afsade han sig emellertid församlingen för att på uppmaning af pastor Hedström fara till Amerika och blifva hans medhjelpare i Betelskeppet.

Den 29 oktober anlände han med familj till New York. Här blef han genast anstäld som assistent åt pastor Hedström och innehade han denna befattning i nära två år, 1874–76, då han missiverades till Central Illinois-konferensen samt utnämndes till vårdhafvande i vestside-församlingen, Chicago. Efter två års verksamhet här sändes han, 1878, till Rockford. Här qvarstannade han endast ett år. Vid konferensen 1879 återsändes han till Chicago och utnämndes till pastor i Första församlingen, Nordsidan. Tre välsignelserika år, 1879–82, under hvilka friska väckelsevindar blåste nästan oafbrutet och församlingen förökades betydligt, tillbringade han här.

Vid konferensen 1882 förflyttades han till New England-konferensen och stationerades i Quinsigamond. Här välsignade Herren hans verksamhet underbart. En kraftig väckelse utbröt innan kort, öfver 200 själar, — inalles 199 på prof och många med attest, de flesta af de senare från Sverige — lades på några veckor till församlingen; 94 ingingo på prof vid ett tillfälle, 59 veckan derefter.

Efter öfver 4 års verksamhet i Quinsigamond och Worcester, hvarunder kyrka byggdes i Quinsigamond och församling organiserades i Worcester — Thomas St. församlingen — sändes han, våren 1887, till Boston att öfvertaga vården af församlingen derstädes. Detta blef hans sista utnämning. Öfvermannad af en sjukdom, hvaraf han i flera år varit besvärad, nedlade den för öfrigt kraftfulle mannen följande sommar sina vapen för att ingå i sin Herres glädje. Han dog den 27 juli 1888, i en ålder af 57 år, 7 månader och 3 dagar.

D. S. Sörlin var en kraftig man, med ett älskligt väsen, en nitisk och framgångsfull predikant samt derjemte god sångare och mycket musikalisk, hvilket i ej ringa mån bidrog till hans framgång.

PETER MAGNUS JOHNSON.

Såsom en af svenska metodismens tidiga banbrytare i Minnesota samt en mer än trettioårig verksamhet såsom vårdhafvande predikant i icke mindre än fjorton församlingar i sex olika stater har PETER MAGNUS JOHNSON lemnat oförgätliga minnen efter sig i mångas hjertan.

P. M. Johnson var till börden smålänning och föddes i Vederlöfs församling, Kronobergs län, den 10 april 1822.

Med hustru och fem barn kom han till detta land i juli 1857 och bosatte sig i Polk "county," Wisconsin. Metodistpredikanterna C. P. Agrelius och C. F. Lindquist besökte ofta platsen och "predikade väldeligen till syndares frälsning." Genom deras verksamhet blef han i mars 1858 förd till sanningens kunskap och fann frid med Gud genom tron på Herren Jesus Christus. Lycklig i sin nya erfarenhet började han snart derefter vittna om sin Frälsare genom att hålla möten på söndagarne här och der i husen.

Från Wisconsin flyttade han, 1859, till Kandiyohi "county," Minn. Det fanns icke och hade aldrig varit någon svensk predikant så långt i vestern tillförne. Några landsmän hade här och der på olika ställen i "countiet" nedslagit sina bopålar, men de voro "såsom får utan herde." Ömmande för deras nöd beslöt han i Herrens namn att uppsöka dem och upparbetade sålunda tre eller fyra predikoplatser. Fältet var stort, men han sparade ingen möda att undervisa syndare om frälsningens väg. Till fots fick han färdas första året mellan de olika predikoplatserna, och ofta måste han vada öfver kärr och sumpiga trakter för att nå sin bestämmelseort.

Efter att hafva verkat på detta sätt ett par år såsom lokalpredikant (han ordinerades lokaldiakon 1861), intogs han på prof i Minnesota-konferensen 1863, ordinerades till äldste 1867, och sedan dess har han med lif och lust

fortsatt att verka för sina medmenniskors frälsning tills 1892, då han på grund af tilltagande ålderdomssvaghet nödgades utgå ur den effektiva verksamheten och flyttade till sin lilla landtgård vid Atwater, Minn. Här, "mätt af lefvande" och längtande efter hvila, slutade han sina dagar den 6 februari 1901, nära 79 år gammal, i salig förvissning om evinnerligt lif hos Honom, hvars namn han predikat och om hvilken han brukade sjunga: "Frälsaren mig alltid leder."

Han betjenade under sin verksamhetstid icke mindre än fjorton församlingar inom sex olika stater, nemligen: Vasa, Winneschiek, Winona, Red Wing, Duluth, Chisago Lake, Marine, Kandiyohi, New London, alla utom en i Minnesota; Swedona i Illinois, New Sweden, Iowa, Victoria, Ill., Scandia, Kansas, och slutligen Norway, Mich., och öfverallt lefver hans minne i välsignelse.

"Broder Johnson egde visserligen ingen omfattande boklig bildning, dertill saknade han tillfälle i sina yngre år, men han egde ett klart, praktiskt förstånd, ett godt umgängessätt och ett varmt nit för sina medmenniskors väl. Troget förvaltade han det pund, som blifvit honom anförtrodt, och ända intill sena ålderdomen stod han klädd i vapenrustningen, den han nu fått utbyta mot segerdrägten och skall af kyrkans öfverherde undfå en härlig belöning."

BENGT BÖRJESON.

Bengt Börjeson föddes i Hunnestads socken, nära Varberg, Halland, den 20 oktober 1825.

Född och uppvuxen i en trakt, der den manliga befolkningen nästan allmänt brukade söka sitt bröd på hafvet, begaf han sig redan i tidiga år till sjös och i öfver tjugufem år eller till 1865 följde han sjömannens visserligen farliga men manliga yrke.

År 1854, i sällskap med en sin broder samt August Olson, sedermera predikant i vår kyrka, kom han till New York i afsigt att sedan segla på amerikanska kusten. I New York blefvo de skilda åt och kommo ej, såsom de önskat, att segla på samma fartyg, men genom Herrens ledning sammanträffade de följande år på James-floden vid Richmond, Virginia, der deras fartyg någon tid lågo infrusna. Genom umgänget med dessa bröder, hvilka nu voro varmhjertade medlemmar af betelskeppsförsamlingen, kom Börjeson till besinning och fick "den sorg, som är efter Guds sinne och kommer åstad bättring till frälsning," och under resan från Richmond till New York, i april, uppgick ljus för hans själ och han kände, att "snaran var sönder och fogeln var fri."

Framkommen till New York uppsökte han pastor Hedström och omtalade sin erfarenhet. På dennes tillfrågan om han ej ville förena sig med församlingen, svarade han, att han gerna ville det, men ansåg sig allt för ovärdig. "Ja," svarade Hedström, "det är just sådana Gud vill hafva!"

Genast efter sin omvändelse började Börjeson tala till andra om frälsningens erfarenhet och kände äfven en inre maning att mera odeladt egna sig i Christi tjenst, men fruktande, att han ej egde erforderliga gåfvor eller kunskaper, vågade han ej yppa sina innersta tankar, hvarför han ock i många år nöjde sig med att såsom ett Jesu vittne, hvarhelst han än for fram på villande våg, inför sina kamrater tala om Herrens outgrundliga nåd.

År 1865, efter inbördeskrigets slut, då han hemkom igen till sitt "Betel," läto Hedström och andra honom veta deras öfvertygelse, att Gud hade för honom något annat att göra än att fara till sjös. Hedström hade nemligen nu som alltid händerna fulla och behöfde en nitisk medhjelpare. Börjeson antog inbjudningen och här verkade han nu en tid, till dess han på eftersommaren

1866 sändes till Minnesota, der hans första verksamhetsfält blef St. Paul och Afton. Följande år, 1867, intogs han på prof i Minnesota-konferensen, ordinerades samtidigt till diakon och fyra år derefter, 1871, till äldste.

Sommarn 1868 gjorde han ett besök till Sverige för att afhemta sin familj. Här predikade han till stor välsignelse på flera ställen, såsom i Göteborg, Wallda, Släp. Särskildt minnes jag en afton i Göteborg, då under hans tal en sådan rörelse uppstod, att det var omöjligt afsluta mötet förr än nära midnatt.

Efter att i tre år ha betjenat norska församlingen i "Rushriver," Wis., som då tillhörde Minnesota-konferensen, utnämndes han 1870 till vårdhafvande i Vasa-Goodhue-Red Wing-kretsen. Här stannade han tre år eller till 1873, då han sändes till Atwater-Litchfield. Sedan han betjenat dessa församlingar i fyra år, 1873–77, hvarunder kyrka och predikantboställe uppfördes i Atwater, församling organiserats och kyrkobygge påbegynts i Litchfield samt medlemsantalet i kretsen vuxit från 24 till 80, stationerades han i Minneapolis, hvartill ock Carver hörde. Följande år, 1878, sändes han till Center City och Marine, der han verkade med framgång i tre år, eller till 1881, då han på egen begäran, på grund af vacklande helsa, blef förklarad öfverårig.

Sjutton år derefter, stark i tron och glad i Gud, insomnade han i Herren, den 20 september 1898, i sitt hem i Atwater, Minn., en ålder af 72 år och 11 månader.

JOHN BJURSTRÖM.

John Bjurström säges ha varit vermländing, men när eller hvar han var född är oss obekant.

Han kom emellertid till Amerika 1867; blef omvänd till Gud i Geneseo, Ill., under O. G. Gundersons verksam-

het derstädes, samt anslöt sig genast till svenska metodistförsamlingen.

Öfverlycklig i egandet af syndernas förlåtelse och frid med Gud samt ömmande för andras frälsning började han genast förvalta de pund han hade och tjenade till stor välsignelse som klassledare, först i Moline, sedan i Kewanee. Invald af församlingen i Kewanee till lokalpredikant anställdes han, 1871, att supplera Swede Bend, Iowa, och skötte han predikoverksamheten der i två år. Vid konferensen 1873 intogs han på prof i Central Illinois-konferensen och utnämndes till vårdhafvande i Victoria, tjenstgörande der två år. Från Victoria sändes han, 1875, till Sutton (numera Saronville), Nebr., der församling några veckor förut organiserats. När biskopen uppläste utnämningen sade han: "*Nebraska — John Bjurström*," liksom skulle han menat att hela staten var hans socken.

Bjurströms helsa var klen; likväl arbetade han troget och besökte äfven Oakland, West Hill och Strömsburg någon gång. Vid konferensen 1876 var han ej närvarande men utnämndes då för Sutton ensamt. Detta andra år fick han emellertid ej fullborda. Helsan försämrades fortfarande, och snart kom dödsbudet att hemta honom från stridsfältet till hvilans land. Han dog af hjertslag den 29 januari 1877. En enkel grafvård, uppsatt på hans medtjenares bekostnad, visar stället der stoftet hvilar.

FEMTONDE KAPITLET.

Några af våra veteraner — deras lif och verksamhet.

John Wigren. — Jonas Östlund. — Lot Lindquist. — Johan Erik Berggren. — John Linn. — Carl Fredrik Lindquist. — P. John Peterson. — Carl Gustaf Forsberg. — August Olson. — August Wahlgren. — Erik (Nordin) Charlson. — Jonas Engström. — John H. Ekstrand. — James Iverson. — O. C. Simpson. — John A. Johnson.

JOHN WIGREN.

JOHN WIGREN föddes i Grenna landsförsamling, Småland, den 1 oktober 1826.

"Redan i mitt sjette år," säger han, "blef jag genom min moder väckt till medvetande om behof af frälsning. Vid min konfirmations-läsning blef jag ytterligare påverkad och var 'icke långt från Guds rike,' men saknande ledning kom det ej längre förrän jag var 26 år gammal."

Vid 17 års ålder ingick han i murarelära och omkring sju år derefter, den 28 januari 1850, mottog han sitt mästare- och borgare-bref af Grenna rådhusrätt.

Den 19 juni 1852 lemnade han med hustru och två barn Grenna för att fara till Amerika och den 27 augusti anlände de lyckligt till New York; *samma dag*, på Betel-skeppet, under pastor Hedströms predikan öfver de orden: "Söken först Guds rike och Hans rättfärdighet," uppgick ljus för hans själ och han inträdde i Guds barns härliga frihet.

Från New York ställdes färden till Lafayette, Ind.,

Pastor John Wigren.

der några bekanta från hemlandet någon tid förut slagit sig ned. Här stannade han blott ett par veckor, for derifrån till Poolsville, ej långt från Attica, Ind., stannade der (i Poolsville) öfver vintern till våren 1853, då han flyttade till Attica. Dessa städer, Poolsville och Attica, voro rätt framåtskridande och lifliga på den tiden. I Poolsville funnos icke så få svenskar, men i Attica inga; Wigren var den förste svensk derstädes.

I augusti 1853 förenade han sig med Metodist Episkopal-kyrkan. Torsdagen den 11 augusti besökte nemligen pastor Newman Poolsville, predikade och höll nattvardsgång samt stiftade församling, då 32 personer, bland dem John Wigren, anslöto sig till kyrkan. Senare på hösten anlände till Attica en del svenskar, följande år, 1854, kommo stora hopar, och under denna tid besökte Newman Attica, vanligen en gång i månaden. Vid konferensen 1855 upptogs den s. k. "*Indiana-missionen*" på utnämningslistan och Nils Peterson utnämndes till vårdhafvande och

nu, om ej formligt förut, organiserades församling i Attica.

"Så snart svenskarne begynte komma och slå sig ned i Attica kände jag mig kallad," säger han, "att göra hvad jag kunde för deras frälsning; blef tillsatt till klassledare 1855, förmanare 1856 och lokalpredikant 1858. Fältet var stort, hvadan vårdhafvande predikanten kunde icke vara i Attica mera än en tredjedel af tiden, vanligen hvar 3:dje söndag. Till följd deraf hade jag att i predikantens frånvaro leda mötena, och under de fyra åren, 1859–63, innan jag utgick i det allmänna verket, besökte jag Yorktown regulärt 8 gånger om året."

Rörande församlingen i Attica och dess upplösning säger Wigren:

"Sedan Newman först flera gånger besökt Indiana och församling bildats, 1853, kom luterske presten Erland Carlson, som då var pastor i Chicago, till Attica sommaren 1854, och efter sin hemkomst sände han dit en sin medhjelpare, A. Andreen, samt följande år, 1855, Erik Norelius, som då studerade i Columbus, Ohio. I januari 1856 gjorde Erik Shogren ett besök i Attica och stannade några dagar. En kraftig väckelse utbröt och många blefvo frälsta; men Norelius uppträdde öppet deremot, vanstälde metodismens lära och praxis, varnade folket för villfarelse, och från den tiden uppstod en bitter strid, ja nästan förföljelse mot metodisterna.

"Orsaken hvarför Attica lemnades var denna: Flera af våra unga medlemmar hade flyttat från staden, fiendtligheten mot oss var hätsk, snart sagdt hänsynslös, och då jag nu, 1863, skulle utgå i det allmänna verket, ansågo vännerna det vara bäst att sluta verksamheten. Kyrkan såldes och de, hvilka icke kunde lemna platsen, förenade sig med amerikanska metodistförsamlingen."

* * *

Wigren utgick 1863 i det allmänna verket och blef hans första arbetsfält Beaver-Yorktown-kretsen. Denna krets betjenade han två år, 1863–65, och att arbetet icke precis var något maklighetsgöra framgår deraf, att han icke blott regelbundet besökte Yorktown, Battleground, Buena Vista, Tipton m. fl. platser (alla i Indiana), men föranstaltade om att jord inköptes och predikantboställe uppfördes redan första hösten i Beaver.

Vid konferensen 1865 ordinerades han som lokalpredikant till diakon; följande år, 1866, intogs han på prof i Central Illinois-konferensen och 1868 ordinerades han till äldste.

Från Beaver flyttades han, 1865, till Swedona; betjenade Swedona-Moline ett år; följande år, 1866–67, Swedona ensamt. På grund af predikantbrist sammanslogos Andover och Swedona vid konferensen 1867 och Wigren utnämndes till vårdhafvande, och innehade han församlingsvården i de båda församlingarne två år, 1867–69. Emedan arbetet var alldeles för mycket för en man skildes de vid konferensen 1869 och Wigren fick stanna i Andover ännu två år, 1869–71, alltså inalles fyra år i denna plats. "Vi hade 'god tid' i båda dessa församlingar, men äfven mycket arbete," skrifver han. "Kyrkoskulden betaltes, kyrkan ommålades utvändigt, bostället tillbyggdes m. m., allt i Andover."

Moline-Geneseo blef hans nästa arbetsfält. Här stannade han två år, 1871–73. Första året genomgripande väckelse i Moline, likaså andra året i Geneseo. I Moline samlades dessa två år öfver $1.000 dollars, dels till afbetalning å kyrkoskulden och dels till ny orgel.

1873 flyttades han till Swedona igen. "Det första som mötte oss här var byggnad," — heter det i en rapport — "bostället måste repareras och tillbyggas, stall måste uppföras, och man hade att, såsom så många gånger förut, personligen gripa verket an. Efter ett par månader af

hårdt arbete och för familjen stor försakelse var emellertid arbetet fullbordadt, och vi njöto sedan frukten deraf i tvenne behagliga år."

Från Swedona sändes han hösten 1875 till Rockford. Fläktar af friska andliga vindar begynte nästan genast förnimmas, och en kraftig väckelse utbröt under vintern. Många själar frälstes och Guds barns glädje var stor. Den gamla kyrkan blef för trång och kyrkobygge måste företagas. Offervilligheten hos folket var stor och en präktig kyrka till en kostnad af omkring 8,000 dollars byggdes och invigdes, 1877, med endast 571 dollars skuld. Andra året var likaså ett välsignadt väckelseår och under dessa två åren förökades församlingen från 122 medlemmar, 1875, till 165 vid konferensen 1877.

Efter tre välsignade år i Rockford utnämndes han, 1878, till vårdhafvande i Vestsidans församling (May-gatan), Chicago, samt förordnades att derjemte tjena som presiderande äldste för Chicago distrikt. Tre år, 1878–81, tillbringade han här. Under denna tid gjordes kyrkan fullt färdig, för hvilket ändamål samlades omkring $5,000.

Vid konferensen 1881 flyttades han till sydsideförsamlingen, Chicago, 33:dje gatan, der dock vistelsen blef blott ett år. Detta år var emellertid ett saligt år. Andlig rörelse fortfor hela året och många slöto sig till församlingen. Undervåningen i den nuvarande kyrkan uppfördes detta år, och regelbunden predikoverksamhet upptogs vid 51:sta gatan.

1882 sändes han till Bishop Hill. Här stannade han tre år och under denna tid inköptes och iordningstäldes lägerplatsen mellan Bishop Hill och Galva.

Hösten 1885 utnämndes Wigren till presiderande äldste på Burlington distrikt. Detta distrikt var vidsträckt och arbetet mödosamt, hvarför han efter två år, vid konferensen 1887 sökte blifva befriad från presiderande äldstesysslan, men i stället utnämndes han till presiderande

äldste på Chicago distrikt. Denna befattning innehade han fyra år eller till konferensen 1891, då han stationerades i Lake View, Chicago. I två år betjenade han denna församling, samlade rätt mycket penningar, öfver 1,400 dollars, för förbättringar och skuldafbetalning, organiserade en Epworth-förening m. m.

Vid konferensen 1893 begärde han, emedan han på grund af sin hustrus försvagade helsa icke längre såg sig i stånd att företaga några flera flyttningar, att blifva öfverårig, hvilket äfven beviljades. Dock nedlade han dermed icke sin predikoverksamhet utan betjenade sedermera åtskilliga församlingar i närheten af Chicago, såsom Forest Glen ett år, 1893–94, Aurora tre år, 1894–97, och La Grange två år, 1897–99. Härmed afslutades hans verksamhet som vårdhafvande predikant, men han upphörde icke derför att verka för Gud, utan sina sjuttiofem år till trots är han fortfarande villig att predika när någon af bröderna behöfver hans hjelp.

Wigren är då detta skrifves, januari 1902, ännu vid god vigör och kan blicka tillbaka på en lång och verksam lefnad. Begåfvad med ett klart omdöme och godt affärshufvud har han ofta varit anlitad såsom ledare vid vigtigare företag samt intagit en framstående plats vid konferensernas möten. Vid konferensen 1887 invaldes han att representera Nordvestra svenska konferensen vid generalkonferensen i New York följande år. Han har gjort rätt mycket att samla penningar för skolan i Evanston och att hjelpa till att ordna med den i dess begynnelse samt har varit ledamot af skolans styrelse i nitton år.

Wigren har varit gift två gånger samt haft nio barn, af hvilka de tre barnen med den första hustrun följt i faderns fotspår och blefvo predikanter alla tre.

Wigren bor i Chicago — hans adress är 640 N. Hoyne Avenue.

JONAS ÖSTLUND.

Bland de många svenska sjömän, hvilka under första tioårsperioden, 1845–55, genom verksamheten i Betelskeppet vunnos för Gud och sedan blefvo lefvande vittnen för Christus, förtjenar Jonas Östlund, såsom varande en af våra veteraner, att särskildt omnämnas. Hans namn är visserligen föga kändt och sällan nämndt bland oss i våra dagar, men i tio år, 1857–67, predikade han likväl med ungdomlig ifver, dels såsom assistent, dels såsom vårdhafvande, fridens evangelium bland våra landsmän både i Illinois och Iowa; och ännu, 1902, i ålderdomens sena höst, förkunnar han med helig hänförelse samma välsignade evangelium bland vårt brödrafolk, norskarne, i Norra Dakota, der han bott sedan år 1868. Broder Östlund har dessutom äran att ha varit den *förste evangeliske predikant*, af någon som helst nationalitet eller denomination, hvilken förkunnat korsets evangelium i N. Dakota.

Jonas Östlund är född under Norrlands höga himmel, i Östansjö by, Ytter Hogdals församling, Helsingland, nyårsdagen 1827. I unga år "for han till sjös" och kom till New York våren 1849. Från New York "seglade" han i fem år; blef under denna tid, tre dagar före jul, 1851, "ryckt som en brand ur elden" och vunnen för Herren.

På uppmaning af sitt värdfolk — samma familj hos hvilken förf. bodde vid sin omvändelse, se sid. 129, — som varmt nitälskade för syndares frälsning, följde Östlund med en afton till ett böne- och erfarenhetsmöte i Betelskeppet, der både Hedström och Newman voro närvarande. "Den aftonen, *ära vare Gud nu, alltid och evinnerligt!*" utropar han jublande, "blef jag frälst: fick full förvissning om mina synders förlåtelse och fick erfara 'den frid, som öfvergår allt förstånd.' " Och strålande af fröjd, sade han till broder och syster Oberg vid mötets slut: "O, här är mig godt att vara! här kunde jag stanna hela natten ända till morgonen!" och samma afton förenade han sig med betelskeppsförsamlingen.

Tvingad af Christi kärlek gjorde han, 1855, en resa till fäderneslandet, icke för annat än att besöka sitt barndomshem och få personligen berätta för sina närmaste, "huru stora ting Herren med hans själ gjort hade." Anmodad af ett gudfruktigt par en söndagsqväll att hålla en offentlig andaktsstund i deras hem, gjorde han ehuru ej utan tvekan detta, och allt sedan, under hela vistelsen i hemmet, omkring ett år, fortsatte han att på detta sätt vittna om sin Frälsare, så väl i sin hemsocken som i närgränsande socknar. Motstånd uteblef visserligen icke — särskildt prest och länsman voro hätska motståndare — men Gud var med honom och många kommo öfver på Herrens sida.

1856 återvände han till Amerika. I maj 1857 kom han till Chicago, der han snart gjorde sig känd som en

entusiastisk christen, den der icke stack under stol med sin tro utan alltid var redo att gifva skäl till det hopp, som i honom var. I tre år tjenade han såsom assistent i Chicago, nemligen två år, 1857–59, under Shogrens tid och ett år, 1859–60, under Bredbergs. Hvar han var anställd, 1860–61, ha vi icke kunnat med visshet utröna, sannolikt bland norskarne i "Indian Creek," Lasalle "county," men följande år finna vi honom i Moline-Rock Island såsom medhjelpare åt predikanten i Andoverkretsen, hvartill dessa platser då hörde.

Härifrån flyttades han 1862 till New Sweden, Iowa, der han var vårdhafvande två år. Under denna tid intogs han, 1863, på prof i Central Illinois-konferensen och ordinerades några år derefter, 1866, till diakon. Vid konferensen 1864 sändes han till Webster-missionen och stannade han här tre år, hvarunder predikantbostället i Swede Bend byggdes.

På egen anhållan blef han, emedan han hade för afsigt att emigrera längre vesterut, vid konferensen 1867 "*lokaliserad*" d. v. s. lemnad utan anställning, och nästa sommar flyttade han med konferens-betyg såsom lokaldiakon till Södra Dakota, der han slog sig ned nära Yankton och började predika bland norskarne deromkring. Efter tre års vistelse här tog han ånyo upp sina tältpinnar och i spetsen för ett större sällskap, hufvudsakligen norskar, inalles tolf familjer samt flera ogifta, bland hvilka många voro troende, styrande kurs mot nordstjernan, drog han än längre ut i vildmarken, till dess efter tre veckors färd, på vanligt emigrantvis med oxskjuts, öfver oöfverskådliga slätter, han kom till den härliga "Goose river"-dalen — "*det landet Gosen,*" såsom han kallade det — i Norra Dakota, der han slog upp sitt tjäll och sålunda blef en af grundläggarne och upphofsmännen till de rika samhällen, som nu hafva förvandlat denna ödemark till en blomstrande lustgård.

Några veckor efter ankomsten hit kom en vacker dag en af de troende bröderna till honom och sade: "Nå väl, broder, hvad tänker du? skola vi, såsom bibeln säger att Israels barn en gång gjorde, hänga våra harpor i dessa 'Goose river'-träd?" — "O nej, o nej, broder Wänson," svarade han, "vi vilja förblifva i det sanna vinträdet Jesus Christus och i Hans lifgifvande evangelium; och ehuruväl vi hålla i plogskaftet skola vi fortsätta att sjunga *halleluja!*" — "Amen!" sade denne, "och nu, broder Östlund, skall du nästkommande söndag komma till mig och predika. Jag har fått min jordkula i ordning och flyttat in dit med min familj, och nu skola vi ha gudstjenst der också." — "*'All right,'* broder! Sänd du bud omkring öster ut och jag skall sända bud vester ut, så skola vi nästa söndag börja sjunga Herrens sånger i detta Gosenland."

Söndagen kom. Jordkulan blef till trängsel fylld af menniskor, många fingo stå utanför. Detta var den sista söndagen i augusti 1871; då predikades för första gången sedan verldens skapelse Christi evangelium i Norra Dakota. Herren var med, verksamheten fortsattes, själar frälstes, en norsk metodistförsamling blef frukten och 1882 byggdes en ganska stor kyrka i Hillsboro, det första bönehus i staden; dessutom uppstod snart nog genom hans verksamhet ännu en församling, nemligen i Halstad, hvilka församlingar nu tillhöra Norska konferensen.

Den älsklige 75-årige gamle brodern är ännu för sin ålder rask och kry och kan vid sin lifsafton se med tillfredsställelse tillbaka på ett långt, verksamt och välsignelserikt lif. Hans adress är Hillsboro, North Dakota.

LOT LINDQUIST.

Lot Lindquist, väl känd i svenska metodismens ungdomsdagar både i Illinois, Minnesota och Iowa, föddes i Bjurbäcks församling, Elfsborgs län, den 23 januari 1825.

Pastor Lot Lindquist.

Lot var yngsta barnet och fadern, som var landtbrukare, gaf sin lille son en så god uppfostran, som det stod till att få på landsbygden på den tiden. Någon folkskola fanns der icke, men föräldrarne ombesörjde att han fick lära läsa, skrifva och räkna hemma, och sedan erhöll han i flera år privat undervisning först hos en, sedan hos en annan ung prestman inom pastoratet.

"En gång i mina gosseår" — säger han — "blef jag starkt påverkad af en troende prest, som en juldagsmorgon predikade öfver de orden: 'Upplyften eder, I eviga portar, att ärans Konung må draga derin!' och från den dagen begynte jag att läsa flitigt i bibeln och sucka djupt till Gud, men då om några veckor min moder sade till mig, att jag blifvit så besynnerlig, att hon fruktade för mitt förstånd, så lät jag allt fara den gången."

Några år derefter, under konfirmationstiden, blef han ånyo kraftigt sökt, men äfven denna gång utsläcktes "den

rykande veken," ty då han vid ett enskildt tillfälle frågade sin lärare hvad han skulle göra för att blifva frälst, svarade denne med ett småleende: "Bekymra dig icke om den saken, utan sök blott att bli en bra karl!"

Vid 18 års ålder lemnade han föräldrahemmet och inträdde i militärtjenst såsom volontär vid Elfsborgs (?) regemente, men utgick efter trenne år derifrån med examensbetyg som underofficer. Vid denna tid utbröt det tysk-danska kriget. Strax for han till Danmark, erhöll inträde såsom "frivillig" i danska armén, tjenade under hela kriget, 1847–49, deltog i många blodiga strider — blodigast var utfallet vid Fredericia, då på mindre än 11 timmar omkring 7,000 menniskolif spildes och 4,000 af hans danska krigskamrater stupade vid hans sida — men kom underbart nog oskadad ut ur alla. Herren vakade öfver honom, och detta tillskrifver han sin moders böner till Gud för honom: "Min moder," säger han, "var nu enka och efter att tillika hafva mistat sina bästa förhoppningar om mig, blef hon i sina bekymmer lyckligt dragen till Gud, och tillsammans med sin troende lärare bar hon mig och min ställning fram inför Gud i trogna förböner, som hade till följd, att jag blef räddad ifrån onämnbara faror och olyckor."

Efter krigets slut for han till Stockholm, der han fortsatte sitt ungdomslif så lycklig som han kunde bli under öfvertygelsen om, att han var utan Gud och utan hopp i verlden. Under tiden gifte han sig och fick nu i sin hustru några ljusa strålar för sin framtid, men han kände sig öfverhufvud alltid vemodig och i saknad af lugn och frid. De voro båda främmande för Gud, tills efter några år, då Herren grep in i deras förhållanden och de beslöto att fara till Amerika. Han skulle resa först och hustrun skulle komma efter.

Kosan styrdes till Kanada, der han hamnade — vi ha hört sägas — i Quebec och genast erhöll arbete. En afton

besökte han ett väckelsemöte i en metodistkyrka och från den stunden fick han något annat att tänka på. Hans "synder togo honom fatt" och han kom i den djupaste syndanöd; men slutligen, efter många veckors hård inre kamp, gränsande stundom till den hemskaste förtviflan, under hvilken tid han ej kunde finna en svensk christen att samtala med samt mindre kunnig i det engelska språket, kom han till trons fulla förvissning och "hvad jag nu fick erfara och förnimma ifrån Gud," säger han, "har jag aldrig kunnat beskrifva: *Jag var såsom en simmande, som uppbäres öfver omätliga bråddjup utan att sjunka, och stundom sväfvande uppåt skyarne såsom en örn utan att beröras af de små tingen på jorden.*"

En kort tid derefter hade han den glädjen att få helsa sin hustru välkommen till Amerika och nu reste de till Jamestown, N. Y., der en broder till honom bodde. Här var svensk metodistförsamling, hvilken brodern tillhörde, och det dröjde icke länge förr än äfven hans hustru fick erfara en likadan nåd, som den Gud bevisat honom, och så förenade sig de båda, nu i dubbel mening lyckliga makarne, med metodistförsamlingen derstädes, i hvilken Bredberg då var pastor.

Uppmanad af denne att offentligt begynna att vittna om Herren höll han här sin första predikan öfver de orden: *"Gören bättring och tron evangelium!"* "Pastorn satt vid min sida såsom reserv, i fall hvad jag hade att säga icke skulle räcka till," säger han, "och när jag talat som jag tyckte en kort stund var jag glad att jag hade honom, ty det blef tvärt slut för mig på en gång, och jag satte mig ned; men när jag såg på klockan hade jag redan predikat två och en half timmar, och folket ville nu bara stå upp och sjunga och prisa Gud, för hvad de hade hört."

På rekommendation af qvartalkonferensen i Jamestown intogs han på prof i Peoria-konferensen 1858 och blef den s. k. Indiana-missionen hans första arbetsfält.

Se sid. 377. 1860 ordinerades han till diakon, till äldste 1862. Från Beaver flyttades han 1860 till Galesburg; der hade han tre goda år, 1860–63. Derefter betjenade han Leland (norskarne) två år, 1863–65. Texten han tog för sin afskedspredikan var kort men talande: "*Och han for sin väg och var glad.*" Följande år, 1865–66, var han vårdhafvande i Victoria; blef på egen begäran vid konferensen 1866 förklarad öfverårig men supplerade Andover, 1866–67, under vårdhafvande predikantens, Albert Ericsons, sverigesresa; reste sommaren 1867 till Minnesota, betjenade såsom suppleant församlingen i St. Paul två år, 1867–69, återupptogs såsom effektiv i Minnesota-konferensen 1869 och utnämndes till vårdhafvande predikant i Kandiyohi, der han stannade tre år, 1869–72. Derefter förestod han den nybildade församlingen i Minneapolis till hösten 1874 då han ånyo utgick ur det effektiva verket samt gafs en öfverårig ställning. Om han betjenade någon församling eller ej de närmaste åren, 1874–77, veta vi icke; hans namn förekommer icke i konferensprotokollen förr än 1877, då Svenska konferensen organiserades och han utnämndes till pastor i Dayton, Iowa.

Under hans senare år härstädes, 1879, uppstodo misshälligheter inom församlingen, förorsakade deraf att Lindquist, hvilken trodde sig ha funnit ett stort *ljus* i den nyligen omstufvade s. k. waldenströmska försoningsläran, som på den tiden flitigt diskuterades bland svenskarne här i landet, sökte införa den i församlingen. Försöket misslyckades, äfven om församlingen delvis splittrades, men ledde till Lindquists skilsmessa från metodistkyrkan. Sedan dess har han verkat som predikant bland d. s. k. *Fria* under många år och tvifvels utan till nytta och välsignelse, och ännu, då detta skrifves, januari 1902, är det hans glädje att få vittna om sin Frälsare. Under de senare åren har han haft sitt hem i Minneapolis, Minn.

Den 1 mars 1901 på hennes 73:dje födelsedag sände

Herren bud efter hans dyra maka och i triumferande tro gick hon hem till sin Gud och Frälsare.

Äldste sonen, Harald L. Lindquist, är predikant och nu, 1902, pastor i svenska metodistförsamlingen i Galesburg, Ill.

JOHAN ERIK BERGGREN.

JOHAN ERIK BERGGREN är norrländing till börden och föddes i Ockelbo församling, Gestrikland, den 1 september 1829.

Som gosse bevistade han fem år Gefle elementarläroverk, hvarigenom han förvärfvade sig en god skolunderbyggnad, som ock blef honom till stort gagn i kommande dagar.

Den 23 augusti 1856 steg han med hustru och ett barn ombord å gefleskeppet "Carolina" för att fara till Amerika och efter en lång resa, hvarunder skeppet endast några dagar efter afresan från Gefle i en förskräcklig storm på Östersjön "på ett hår nära höll på att öfverseglas och gå till botten med man och allt," hamnade de välbehållna i New York och fortsatte efter ett par dagar till Oneida, Ill., dit de anlände den 5 november. Här stannade han, arbetande hos farmare eller i kolgrufvor, till våren 1858, då till följd af grusade förhoppningar att komma till Kansas han flyttade till närheten af Center Prairie, öster om Victoria.

"Då jag lemnade fäderneslandet" — säger han sjelf — "var min tankegång i det religiösa helt enkelt denna: *När jag kommer till 'fribetens land' skola kyrkor och prester aldrig mera få välde öfver mig!* och så kastade jag ifrån mig alla band och lefde utan Gud och hopp i verlden.

"Hösten 1857 bevistade jag ett amerikanskt lägermöte nära Victoria. Föga förstod jag hvad som sades, men den lifliga sången, de brinnande bönerna och den allvar-

liga stämningen tilltalade mig; men en mil derifrån hade fienden uppslagit sitt läger, bränvin såldes, skrattsalfvor och svordomar hördes på alla sidor. O, aldrig förr hade jag sett en sådan hemsk skilnad på menniskor, och jag kände mig tillhöra den dåliga klassen.

"En vecka derefter besökte jag det svenska lägermötet i Andover. Det var vid detta tillfälle pastor Hedström, stående framför den tillfälliga altarrunden, höll sitt sista afskedstal, då han sade bland annat: 'Detta är sannolikt mitt sista lägermöte, men jag skall snart gå dit upp (pekande mot himmelen) och uppslå lifvets bok, och då skall jag se namnen på dessa mina bröder (nämnande enhvar vid namn) och sedan en stor skara.' *'Mitt namn är icke der!'* ljöd det i mitt samvete, och jag gick likt den rike ynglingen i evangelium 'bedröfvad bort.'

"Intrycket jag fick var outplånligt; men dervid stannade det tills strax före jul följande år, 1858, då vid ett

Pastor John E. Berggren.

pågående förlängdt möte å Center Prairie, hvarvid många blefvo omvända, det blef allvar af äfven för mig, för hvilket Herren i evighet skall hafva tack, lof och pris.

"Jag erfor snart på dessa möten," säger han, "en mäktig inre dragning att 'fly den tillkommande vreden' och söka frid med Gud, men jag emotstod, särskildt tvenne qvällar efter hvarandra, den kraftiga besökelsen. Förskräckt öfver mitt hjertas hårdhet beslöt jag vid hemgåendet från mötet, att ehvad jag förnam den inre nöden så kraftigt eller ej, skulle jag vid nästa qvällsmöte begära Guds barns förböner, hvilket jag ock gjorde. Och Herren hörde bön: min själ vardt frälst och inom kort var jag lycklig i min Jesu kärlek och jublade i Faderns och Sonens gemenskap. — Den tiden glömmer jag aldrig, ära vare Gud! — Jag hade våren förut planlagt och anordnat om flyttning till Kansas, hvilket emellertid ett oupphörligt regnande omintetgjorde, men nu såg jag deri Allfaderns försyn och var nöjd med min ringa lott samt glad att stanna i Illinois."

Tillika med sin hustru ingick han på prof vid första tillfälle och intogs efter den vanliga pröfvotiden i full gemenskap. Han hade erfarit för mycket af Guds kärlek för att tiga, hvarför han ock på vännernas begäran började snart leda möten hemomkring samt blef äfven någon gång sänd af predikanten till Lafayette och Kewanee, som då tillhörde Victoria-kretsen.

Berggren intogs på prof i Central Illinois-konferensen 1864. Förut hade han emellertid betjenat såsom assistent Andover-kretsen sex månader, från hösten 1862 till våren 1863, sedan betjenade han såsom vårdhafvande till konferensårets slut Moline-Rock Island samt följande år, 1863–64, Swedona, och nu vid konferensen 1864 återsändes han dit.

1866 ordinerades han till diakon af biskop Simpson och 1868 till äldste af biskop Janes.

Efter inalles två år i Swedona, hvarunder boställe byggdes, flyttades han, 1865, till New Sweden, Iowa. Här stannade han tre år till konferensen 1868, då han sändes till Webster-missionen, Iowa, som på den tiden innefattade Swede Bend (numera Stratford), Dayton och Swede Point (numera Sheldahl). Efter tre år i Swede Bend, hvarunder första året en genomgripande väckelse utbröt, hvarigenom medlemsantalet i hela kretsen förökades från 174 till 275 samt Dayton, 1869, afskilts med öfver 100 medlemmar och gjorts till sjelfständig församling med egen predikant, utnämndes han, 1871, till vårdhafvande härstädes. I denna unga, lifskraftiga församling tillbringade han tre lyckliga år, hvarunder boställe byggdes och medlemsantalet betydligt förökades.

Från Dayton flyttades han, 1874, till Bishop Hill; här stannade han tre år till 1877, då han för andra gången stationerades i Swede Bend. Följande år, 1878, utnämndes han till presiderande äldste (med församlingsvård) på Iowa-Nebraska distrikt, som då innefattade halfva Iowa och hela Nebraska. Tillika med församlingsvården i Swede Bend, 1878–80, och i Sheldahl, 1880–82, innehade han denna syssla fyra år eller till 1882. Vid konferensen 1882, då den bestämda terminen såsom presiderande äldste var utlupen, erbjöds han en större församling i Illinois, men föredrog att stanna i Sheldahl, der enligt treårsregeln ännu ett år som vårdhafvande återstod. Derefter betjenade han för andra gången Dayton ett år, 1883–84.

Svårt angripen af ansigtsros, som gjorde honom hardt när blind, anhöll han, vid konferensen 1884, om tjenstledighet åtminstone för tillfället, men hans begäran kunde icke beviljas, emedan predikantbrist rådde och det fattades män att besätta alla platser, utan blef han utnämnd till vårdhafvande i Galva, Ill. Här stannade han endast ett år.

Vid konferensen 1885 förklarades han emellertid på egen begäran öfverårig, men redan följande år, 1886, efter endast ett års hvila, hvarigenom hans helsa dock betydligt förbättrats, anmodades han att åtaga sig församlingen i Des Moines och skötte denna i två år, 1886-88, samt derefter sammaledes Sheldahl ett år, till 1889, och dermed slutades hans vårdhafvandeskap

Den 26 juli 1893 hemförlofvades hans trogna maka. Följande år gjorde han i sällskap med gamle broder Linn en resa till fäderneslandet, då han hade den stora glädjen att få predika evangelium tvenne söndagsaftnar i sin födelseby, i nästa hus intill det hvarest hans vagga stod, samt för öfrigt på andra ställen inom socknen så väl som i Gefle, Sandviken, Stockholm m. fl. platser, sålunda förverkligande en dröm, som han hade vid sin omvändelse.

Hemkommen från sin sverigesresa, 1894, bor han i ro och lugn hos sin dotter i sitt lilla hem i Stratford, Iowa, men ingalunda alldeles overksam utan varmt intresserad i Christi sak predikar ännu en och annan gång och hjelper sina yngre medbröder i den trakt der han bor.

Af ett lugnt och fridfullt sinnelag, med goda gåfvor och god skolunderbyggnad samt outtröttlig i arbetet, har Berggren varit en för metodismen värdefull predikant och banbrytare, som efterlemnar ett aktadt minne.

JOHN LINN.

Bland de aktade män, hvilka under perioden 1855-77 såsom predikanter intagit en framstående plats i metodistkyrkans verksamhet bland svenskarne, har ingen lyckats göra sig mera omtyckt än John Linn, och då man besinnar, att han icke åtnjutit en enda dags skolgång samt icke kunnat skrifva sitt eget namn förr än vid mogen ålder, har också hans framgång såsom predikant varit underbar.

John Linn är född i Småland, i Ingatorps församling,

Pastor John Linn.

Jönköpings län, den 29 maj 1826. Rörande sin barndom säger han sjelf: "Tidigt faderlös — min fader dog när jag var tre år gammal — kom jag vid sju års ålder till en förmögen slägting, icke för att få tillfälle till skolgång, men för att vakta hans får och hjelpa till med utomhus förefallande göromål. Vid nio år avancerade jag från 'fåraherde till getapojke' och fick emellanåt arbeta i en mjölqvarn. I samma slägtinges hem fick jag af dennes hustru lära mig läsa så pass, att jag vid den vanliga åldern kunde 'läsa för presten.' Redan ett år efter min konfirmation hade jag genom inflytelsen af dåligt sällskap hunnit blifva en ganska gudlös ung man, i hvilket tillstånd jag fortgick till dess jag efter en olyckshändelse, hvarvid jag höll på att mista mitt ben, kom på andra tankar och under tiden för tillfrisknandet började söka min själs frälsning. Men ingen fanns, tyvärr, som kunde visa mig vägen till en kärleksfull Fader."

Gift sedan 1848 begaf han sig med hustru och några

vänner i maj 1849 till Amerika och anlände följande oktober till Swede Bend, Iowa, der han slog sig ned och fick pröfva alla nybyggarlifvets mödor och umbäranden. Och besvärligt var det också i sanning på alla sätt. Så t. ex. fick en kullblåst lind, mot hvars stam stora stycken af bark uppsestes, tjena som bostad för honom och hans hustru den första tiden, medan de arbetade på sin blockhydda. "Till postkontoret hade vi," — säger han, — "65 mil, till qvarnen 120 samt endast två grannar; *men Gud var med oss.*"

1853 förlorade Linn sin hustru, hvilken på dödsbädden bad sin make att möta sig i himmelen. De der orden: "möt mig i himmelen" ringde sedan alltjemt för hans öron och gåfvo honom ingen ro förr än vid ett tiodagars möte, som en doktor G. Smith, hvilken en tid varit predikant i New Sweden, se sid. 220, tillsammans med en sångare, Haskins, höll i Swede Bend våren 1854, då, under det han med spänd uppmärksamhet lyssnade till predikan, han kom till lif i Guds Sons tro och han från att vara en sökande blef i ett ögonblick en jublande troende. Knappast hade predikanten sagt amen förr än Linn, som satt nära talarestolen, "sprang upp som en pil" och aflade ett vittnesbörd om frälsning, som han än i dag räknar som sin bästa predikan.

Nästan genast efter sin omvändelse började han predika eller "hålla möten," men någon skriftlig predikofullmakt fick han icke förr än 1857, då P. Challman såsom presiderande äldste besökte Swede Bend.

Rekommenderad till intagning på prof i Central Illinois-konferensen, 1860, aflade han äfven inför examenskomitén godkänd examen, men på grund af att han aldrig haft en dags skolundervisning, kände han ansvaret för tungt och återvände till sin farm; familjen var äfvenledes stor och allt han hade löfte om var ett hundra dollars per år. Han betjenade emellertid under de följande åtta åren

församlingen i Swede Bend 3 gånger, ett år hvarje gång; ty hvarje gång ingen predikant kunde fås måste Linn tjena.

På brödernas råd och uppmaning att mera odeladt egna sina krafter åt kyrkans tjenst beslöt han sig slutligen för att utgå i det effektiva verket; intogs på prof i konferensen, 1868, ordinerades samtidigt under missionsregeln till diakon och två år derefter, 1870, till äldste.

Moline blef hans första fält. Tre år, 1868–71, tillbringade han här. "Här — säger han — hade jag min bästa tid; öfver 60 personer blefvo klart omvända till Gud och församlingen blef betydligt förökad." Från Moline flyttades han, 1871, till Rockford. Endast ett år fick han stanna här, men detta var ett i allo godt år. Han hade nog fått stanna längre, men omständigheter gjorde honom behöflig på annat håll och så vid konferensen 1872 sändes han till Galesburg. "Församlingen i Galesburg hade genom sitt stora kyrkobygge råkat i djup skuld, och Linn blef skickad dit i det särskilda syftet att söka hjelpa församlingens finanser i ett bättre skick. Med tillhjelp af sin duglige presiderande äldste, A. J. Anderson, lyckades det också att inviga kyrkan skuldfri. Under hans två år härstädes tillväxte äfven församlingen med öfver ett fyrtiotal och tolf tusen dollars insamlades kontant och på subskription." *)

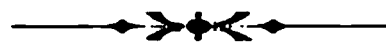
Vid konferensen 1874 utnämndes Linn till presiderande äldste på Iowa distrikt, som då bildats och som innefattade Iowa, Kansas och Nebraska, och innehade han denna syssla i fem år, 1874–79. Samtidigt skötte han de två första åren, 1874–76, församlingsvården i Des Moines, der han ock hade sitt hem och der han organiserat en församling den 29 november 1874. Utom denna församling organiserade han under sin presiderande äldste-tid sju nya församlingar, nemligen två i Kansas: Scan-

*) "*Svenska Metodismen.*" Sid. 289.

dia och Wayne, fem i Nebraska: Saronville, Strömsburg, West Hill, Looking Glass och Oakland.

Dels på grund af öfveransträngning men hufvudsakligast af hans hustrus klena helsa — han gifte om sig en tid efter första hustruns död — utgick han ur effektiva verket 1880 och gafs en öfverårig ställning, men betjenade derefter såsom suppleant församlingen i Des Moines två år, 1880–82, och församlingen i Sheldahl två år.

Aktad och älskad af alla, som känna honom, åtnjuter han nu en välförtjent hvila, och är då detta skrifves, januari 1902, bosatt i Stratford, Iowa.

CARL FREDRIK LINDQUIST

är en af svenska metodismens banbrytare i Minnesota och både till ålder och såsom predikant den äldste af alla svenska metodistpredikanter derstädes. Han kom från New York till St. Paul i maj 1857 och alltsedan har han, nu snart i 45 år — fjorton år, 1858–72, i det reguljära verket och trettio år, 1872–1902, såsom lokaläldste, (utan lön) predikat bland landsmännen i Minnesota. Några ord om honom torde derför vara på sin plats.

CARL FREDRIK LINDQUIST, som oaktadt likheten i namn icke är beslägtad med den förut omtalade Lot Lindquist, är småländing till börden och föddes i Finnaryd, Jönköpings län, den 27 juli 1826.

Två gånger i sina unga år var han kraftigt sökt af Herrens Ande. Första gången vid tolf års ålder, sedan då han var 17 år, men såsom vanligt då ledning saknas, stannade det vid blotta rörelsen. Han *skulle bättra sig sjelf*, men det vardt värre i stället för bättre. Så fortgick det i flera år, men *syndakänslan* kunde han icke slå ifrån sig — *den följde honom beständigt*.

Slutligen når ryktet om Amerika hans öron. "O, kunde jag bara komma ifrån mina ogudaktiga kamrater

Pastor Carl F. Lindquist.

och komma öfver dit," tänkte han, "skulle det nog blifva bättre." Och tillfället kom: i maj 1851 lemnade han med familj sitt fädernehem och den 4 juli landade de lyckligt i New York. "Nu tänkte jag" — säger han — "är det tid för mig att börja det nya lifvet, men, ack! när fader Bergner en liten stund derefter i Betelskeppet vänligt frågade mig om jag var en christen, vardt jag vred, svarade sturskt och vände honom ryggen."

Från New York for han till Buffalo. Här stannade han omkring två år, arbetande flitigt i sitt yrke. Under denna tid uppsökte och fann honom Herren. När och huru detta tillgick har redan omtalats; se sid. 404.

Hans omvändelse var grundlig. Den var icke ett öfvergående känslorus eller en tillfällig förvillelse, utan en verklig förändring. Hela hans väsende — sinne, syfte, tänkesätt, tal, uppförande — var förändradt: "det gamla var förgånget, allt var nytt; han var en ny skapelse." Omedelbart efter sin omvändelse gaf han Guds folk sin

hand och förenade sig med amerikanska metodistförsamlingen, och så frimodigt och bestämdt vittnade han vid alla tillfällen om personlig frälsning, att han, långt innan den sedvanliga pröfvotiden var utlupen, intogs i full förening samt gafs förmanarefullmakt för att verka bland svenskarne, hvilket han ock derefter regelbundet gjorde. I sjelfva staden funnos blott några få, och bland dessa höll han möten hvarje söndagsafton samt en qväll i veckan; men ute på landet, 4 mil från staden, var ett stort, svenskt vedhuggareläger, bestående till största delen af unga, nykomna drängar, och dit ut gick han hvarje söndag och predikade två gånger. På detta sätt fortsatte han hela sommarn till oktober, då han flyttade till New York. Och arbetet var icke förgäfves. Icke så få blefvo omvända och ett mera moraliskt lif gjorde sig gällande i allmänhet.

I New York stannade han till våren 1857, då han for till St. Paul, Minn. Här verkade han såsom lokalpredikant i 16 månader eller till september 1858, då han sändes till Chisago Lake (Centre City),-Marine-kretsen. Här stannade han två år, 1858–60, hvarunder församling bildades och en liten kyrka byggdes i Centre City.

1860 ordinerades han till diakon och 1863 till äldste. Från Chisago Lake flyttades han till Kandiyohi, der han innehade församlingsvården till sommaren 1862, då indiankriget utbröt och då han tillika med så godt som hela församlingen måste hals öfver hufvud fly från hus och hem för att rädda lifvet.

Vid konferensen 1869, efter att hafva såsom vårdhafvande betjenat St. Paul ett år, 1862–63; Chisago Lake (andra gången) två år, 1863–65; Vasa-Red Wing, två år, 1865–67, samt Newburgh-Highland (norsk), två år, 1867–69, utnämndes han till presiderande äldste på Skandinaviska distriktet och innehade han denna ansvarsfulla syssla tre år eller till 1872, då han, dels på grund af det

eviga "*vrövlet*" mellan norskar och svenskar som hade till följd, att distriktet delades i två distrikt, ett norskt och ett svenskt, men hufvudsakligen af helsoskäl, begärde att blifva *lokaliserad* d. v. s. att utgå ur det reguljära verket.

Sedan dess har han bott i Red Wing, arbetande i sitt yrke och predikar fortfarande trots sin höga ålder så mycket han kan samt är aktad och älskad af alla som känna honom.

Det var vår afsigt att införa någorlunda omständliga lefnadsteckningar öfver flera af våra veteraner, hvilka, så vidt oss är bekant, ännu lefva och som hafva genom deras verksamhet, såsom predikanter under perioden 1855–77, bidragit att göra metodismen — budskapet om fri, full och verklig frälsning från all synd — känd bland svenskarne i detta land. Detta var, som sagdt, vår afsigt, men vårt begränsade utrymme medgifver det icke, utan få vi nöja oss med att så godt som endast rista deras namn. Deras arbete var icke fåfängt i Herren och stor är deras lön i himmelen. Göre Herren deras lefnadsafton ljus och blifve deras hemfärd segerrik!

* * *

P. JOHN PETERSON, norrländing till börden; födelseort och födelsedag oss obekant; lokalpredikant sedan 1851; tjenade församlingen i Galesburg till stort gagn i flera år, innan hon fick egen predikant, se sid. 320; har sedan dess såsom suppleant haft församlingsvård flera gånger; är lokaläldste och tillhör församlingen i Stratford, Iowa.

GUSTAF JOHNSON, östgöte, född den 21 januari 1834; lokaläldste, bor i Dayton, Iowa. Se sid. 380.

CARL GUSTAF FORSBERG är vermländing och föddes

i Karlstad den 20 juni 1830; omvänd i Betelskeppet 1853; intogs i Minnesota-konferensen 1860; presiderande äldste 1863–69; öfverårig sedan 1882. Vistelseort oss obekant.

August Olson, född i Skårby, norra Halland, omvänd i Betelskeppet 1853; intogs i Minnesota-konferensen 1873. Olson är den förste, som predikade metodismen i socknarne söder om Göteborg och som hade till omedelbar följd metodistförsamlingars bildande i Wallda och Släp. Är öfverårig sedan 1889 och bor i Afton, Minn.

August Wahlgren är född i Östergötland, Ulrika församling, den 11 september 1827; utvandrade till Amerika 1850; omvänd i New Sweden, Iowa; intogs i Central Illinois-konferensen 1872 — hade dessförinnan i flera år såsom lokalpredikant skött församlingsvården i åtskilliga församlingar: New Sweden, Dayton, Belinda. — Församlingen i Ishpeming, Mich., organiserad 1873, är i viss mening hans verk: Utgick ur det reguljära verket 1876; lokal-äldste, tillhör församlingen i New Sweden. Adressen är: Salina, Jefferson "county," Iowa.

Erik (Nordin) Charlson, norrländing, född i Bollnäs, Helsingland, när oss obekant. Har såsom lokalpredikant varit kyrkan till stort gagn, isynnerhet under den första tiden; då han ofta fick tjena som vårdhafvande predikant, t. ex. i Webster-missionen, Iowa, tre år, 1860–63, i Bishop Hill ett år, 1863–64. Se sid. 402. Lokaläldste, bor nu i San José, Cal.

Jonas Engström, norrländing, född i Alfta, Helsingland, den 16 juli 1834; omvänd 1859. Svenska metodismens banbrytare och förste banérförare i Kansas, se 16:de kapitlet. Lokaläldste sedan 1877; bor i Wayne, Kansas.

John H. Ekstrand, född i Göteborg den 24 december 1828; kom till Chicago 1856; omvänd i Beaver 1859;

utgick som frivillig i kriget 1861; efter slaget vid "Mission Ridge" befordrad till löjtnant; förlorade i slaget vid "Franklin" sitt ena ben; tog med utmärkelse afsked ur krigstjensten 1864; intogs på prof i Central Illinois-konferensen 1866, och har sedan dess tjenat som banérförare (vårdhafvande predikant) i Immanuels armé; är sedan 1879 öfverårig och bor i Seattle, Wash.

JAMES IVERSON, norsk till börden, föddes i Bergen den 24 juli 1828; kom till Amerika 1850; omvänd 1860; utgick som frivillig i det nyligen utbrutna kriget, 1861; återkom till New York 1863; assistent i Betelskeppet 1868–69; intogs i Erie-konferensen 1869. Sedan dess har Iverson såsom vårdhafvande predikant betjenat följande församlingar: Jamestown, 1869–72; Andover, 1872–74; Dayton, 1874–77; Bishop Hill, 1877–79; Galva (samtidigt presiderande äldste), 1879–82; Swedona, 1882–84; Beaver, 1884–85; Batavia-Geneva, 1885–87; Dayton (andra gången), 1887–89; och slutligen Scandia, Kansas. Öfverårig sedan 1891 (?), bor i Chicago, Ill.

O. C. SIMPSON är född i Sölvesborg, Blekinge, den 21 februari 1836; har som lokalpredikant betjenat Beaver, Galva, Swedona (?), Moline; måste emellertid på grund af döfhet nedlägga predikoverksamheten. Lokal-diakon, bor i Donovan, Ill.

JOHN A. JOHNSON, en af de femtiosju, som bildade den första metodistförsamlingen i Sverige; han "bär på sin kropp vår Herre Jesus Christi märken" från den tid, 1868, då han var dörrvaktare i metodistsalen i Stockholm; kom till Amerika 1869; intogs i Minnesota-konferensen 1874; äldste sedan 1877.

SEXTONDE KAPITLET.

Verket i Iowa, Kansas, Nebraska, Minnesota, Michigan under perioden 1850-77.

IOWA: New Sweden, Burlington, Keokuk, Webstermissionen, Swede Bend, Dayton, Sheldahl, Des Moines, Belinda.—KANSAS: Clay Center-Randolph, Salina-Lindsborg, Scandia-Seapo. — NEBRASKA: Sutton-Strömsburg, Oakland-West Hill. — MINNESOTA: St. Paul, Chisago Lake, (Centre City)-Marine, Grantsburg, Vasa-Goodhue-Red Wing, Kandiyohi, Atwater, Stillwater, Minneapolis, Duluth. — MICHIGAN: Ishpeming.

Rörande verksamheten i dessa stater kunde många intressanta saker omtalas, men utrymmet medgifver endast några få ord om de *första* eller *större* församlingarne, deras uppkomst och utveckling, samt några statistiska meddelanden om de öfriga.

IOWA.

Verksamheten i denna stat begyntes 1850. Såsom liggande inom Iowa-konferensens område sorterade verksamheten först under denna konferens, men 1856, då svenska missionsdistriktet organiserades, öfverflyttades församlingarne i Iowa till detta distrikt och kommo således under Peoria-konferensens (sedermera Central Illinois) domvärjo. 1874 skedde en större förändring, då delades nemligen distriktet i två distrikt, och Iowa-distrikt, innefattande Iowa, Kansas och Nebraska, med inalles nio

församlingar eller kretsar — sju i Iowa, två i Kansas, men i Nebraska ännu ingen — organiserades med John Linn som presiderande äldste.

NEW SWEDEN.

New Sweden eller *"Brush Creek,"* såsom stället ursprungligen kallades, beläget i Jefferson "county," ungefär 42 mil vester om Burlington, är det första svenska nybygge i Iowa och anlades år 1845. De första nybyggarne voro förnämligast från Östergötland. Se sid. 219. Församlingen härstädes är den äldsta svenska metodistförsamling i Iowa. Första predikan hölls af pastor Hedström från Victoria, Ill., pingstdagen 1850 i John Danielsons hus. I november samma år organiserades församlingen med omkring ett tjugutal medlemmar. De första medlemmarne voro: *John Danielson, Peter Cassel, Philip Anderson, Andrew Casteel, Jocknick,*) Smithburg* (?), *Hägg* och deras *hustrur, Andrew F. Cassel, mrs. Örn* m. fl. Alla dessa, med undantag af And. F. Cassel, äro för länge sedan afsomnade, men denne lefver ännu, har varit och är en pelare i församlingen samt har hedrats med uppdraget att som lekmanna-delegat representera svenska konferensen vid generalkonferensen 1884. Peter Cassel tillsattes till lokalpredikant och anförtroddes den nya församlingen åt honom. Det har redan omtalats hurusom en viss svensk, G. Smith, hvilken föregaf sig vara metodistpredikant, sökte tillvälla sig församlingsvården, men försöket misslyckades. Se sid. 220.

Peter Cassel förestod församlingen tre år. Man hade ingen annan möteslokal än små privata hus, men församlingen gick det oaktadt stadigt framåt. Under Andrew

*) Denne Jocknick var en bildad man, hade varit officer i svenska armén, deltagit i mexikanska kriget, blef omvänd vid Hedströms första besök, tjenade i flera år som "förmanare" tills han flyttade till Washington, der han fick en förmånlig anställning i krigsdepartementet.

Eriksons tid, 1854–56, begyntes kyrkobygge, men det dröjde ett par år innan man mägtade fullborda företaget. "Jag besökte New Sweden i augusti 1856," berättar pastor N. O. Westergreen, "stommen till en stockkyrka var visserligen upprest, men der fanns hvarken fönster eller golf, dock höllo vi våra möten der; jag predikade der tolf gånger på omkring tio dagar och för fullt hus hvarje gång."

Andrew Erikson efterträddes af Peter Newberg. Under hans tid, 1856–58, fullbordades kyrkan — ett stockhus 32 fot långt och 24 fot bredt uppfördt på svenskt manér — och fick hon tjena tills under Engströms tid, 1870–72, då en ny, större kyrka med torn uppfördes på samma plats.

Efter Newberg kom Nils Peterson och vårdade han församlingen fyra år, 1858–62. I andligt hänseende, i

Metodistkyrkan i New Sweden, byggd 1872.

lifaktighet och entusiastisk verksamhet, torde perioden 1858–64 kunna kallas församlingens gyllene tid. Välsignelserika lägermöten, hvarvid ofta Herrens kraft var underbart uppenbar och "Jerusalems glädje hördes vidt omkring," höllos hvarje år. Det var mycket "buller om den vägen" i dessa och närliggande trakter på den tiden och stor oro rådde också i motståndarnes läger. "Blotta tanken på denna metodismens barndoms- eller ungdomstid," sade en gång en gammal medlem till förf. då jag år 1899 besökte New Sweden, "kommer ännu blodet att cirkulera fortare i mina ådror och gör mig liksom ung på nytt. *O,*" — tillade han och en tår glänste i ögat — *"det var härliga tider då!"*

Från 1850 till 1877 hafva följande predikanter betjenat New Sweden:

			Medlemmar i full förening:	På prof:
Peter Cassel,	tre år,	1851–54	55	—
Andrew Erikson,	två "	1854–56	64	24
Peter Newberg,	" "	1856–58	83	15
Nils Peterson,	fyra "	1858–62	113	14
Jonas Östlund,	två "	1862–64	ingen rapport	
Peter Newberg,	ett "	1864–65	93	17
John E. Berggren,	tre "	1865–68	104	15
August Wahlgren,	ett "	1868–69	130	10
Peter Long,	" "	1869–70	95	16
And. G. Engström,	två "	1870–72	81	9
(Burlington-Keokuk afskiljes, 1871, med omkring 40 medlemmar.)				
Alfred Anderson,	ett år,	1872–73	81	16
John A. Gabrielson,	två "	1873–75	95	6
(Belinda afskiljes, 1874, med inalles 34 medlemmar.)				
Oscar J. Swan,	två år,	1875–77	79	2

* * *

BURLINGTON.

Någon vidare invandring hit af svenskar begynte icke förr än i början af 50-talet. Då kommo några familjer, hvilka slogo sig ned vid *"Spring Creek,"* fem mil sydvest om staden, och anlade ett litet nybygge. Andrew Erikson var den förste som uppsökte dem och predikade Guds ord bland dem; detta var 1855. Sedan besöktes de regulärt af predikanterna i New Sweden ända till 1871. Under N. Petersons tid, i augusti 1859, organiserade P. Newberg, som då var vårdhafvande i Andover, en församling bland dem. Saken förhöll sig nemligen på detta sätt: Newberg och A. J. Anderson, hvilka hade bevistat lägermötet i New Sweden, stannade på hemresan en dag i det lilla nybygget och nu, med Anderson såsom vittne, stiftade Newberg församlingen med 8 medlemmar. De första medlemmarne voro: *J. P. Erickson och hustru, John Pärson och hustru, Anders Carlson,* hustrun *Margareta Staf,* hustrun *Tilöf, Åbrandt.* Den sistuämnde tyckes emellertid hafva blifvit ångerköpt under natten, ty tidigt följande morgon kom han och begärde "få ut sitt namn." De öfriga förblefvo trogna under alla väder och en af dem, gamle fader John Pärson, lefver ännu, men väntar efter hembud snart.

Ett par år derefter, 1861, byggdes en liten kyrka, 30 fot lång och 20 fot bred, som invigdes den 10 november och kallades *St. Johannes.* Den lilla kyrkan begagnas ännu en och annan gång och är hon den äldsta svenska metodistkyrka i Iowa. Församlingen förökades mer och mer och fick om några år till sin stora glädje se en kraftig dotterförsamling uppväxa i sjelfva staden.

1871 afskildes Burlington från New Sweden och fick i förening med Keokuk sin egen predikant — Alfred Anderson. Utsigterna isynnerhet för en ung predikant voro just icke särdeles inspirerande. Med undantag af en liten norsk klass i Melrose funnos i Keokuk inga medlemmar;

Den äldsta svenska metodistkyrkan i Iowa; byggd 1861.

den lilla församlingen utanför Burlington hade visserligen omkring 25 medlemmar, men endast *två* medlemmar, qvinnor, funnos i sjelfva staden. Vid sin ankomst till staden hade också A. svårt att finna någon familj, hos hvilken han kunde få bo, och då han ändtligen funnit en sådan, fick han låna sig en skottkärra och sjelf forsla sin koffert m. m. från stationen dit. Ett år arbetade han på detta fält. Genom den lilla församlingens utanför staden hjelp hade vårdhafvande predikanten i New Sweden, A. G. Engström, föregående år förskaffat tomt och sten till kyrkobygge i Burlington och Anderson hade nu att bygga, hvilket ock verkstäldes. Undervåningen, "*the basement*," inreddes, och vid årets slut funnos både kyrka och församling i Burlington, och medlemsantalet i hela kretsen —

Burlington-Keokuk — var 61 i full förening och 11 på prof.

			I full förening:	På prof:
Alfred Anderson,	ett år	1871-72	61	11
And. G. Engström,	två "	1872-74	72	7
(Keokuk afskiljes 1874 med omkring 30 medlemmar.)				
J. Oscar Nelson,	tre år	1874-77	95	5

Dessa tre år voro verkliga segerår. "Christus drog fram i kraft" — hette det i en rapport — "många dyrköpta själar blefvo härligt frälsta och den lilla församlingen förkofrades storligen i visdom, nåd och antal."

* * *

KEOKUK.

Reguljär verksamhet i denna plats började först 1871, då Alfred Anderson utnämndes till vårdhafvande, men *frivillig* sådan hade dessförinnan pågått bland svenskarne härstädes i närmare femton år. Förhållandet var som följer: Tvenne svenskar, *Richard Peterson* och *Swan Lind*, hvilka blifvit omvända bland amerikanarne och, 1855, förenat sig med amerikanska metodistförsamlingen samt invalts till lokalpredikanter, började snart hålla uppbyggelsestunder bland svenskarne. Det fanns blott ett fåtal svenskar här på den tiden, endast sju familjer, men med dessa, som nästan alla tillhörde amerikanska församlingen, hade de svensk gudstjenst hvarje söndagseftermiddag samt bönemöte en gång i veckan. Dessutom fanns det ett norskt nybygge vid *"Sugar Creek,"* Melrose, 8 à 9 mil från staden, och ut dit gingo de till fots turvis hvarje söndag och "höllo möten." Häröfver blefvo somliga så förbittrade, att de en gång då Peterson skulle predika satte eld på skolhuset hvari mötet hölls och nedbrände det. Detta afkylde emellertid icke predikanterna, utan de kommo fortfarande och höllo möten i privata hus, till dess ett nytt skolhus blifvit byggdt.

1862 flyttade Peterson till Des Moines, men Lind uppehöll verksamheten, En norsk klass med 13 medlem-

mar organiserades i Melrose på nyåret 1864 och samma år begyntes kyrkobygge. Kyrkan blef emellertid icke fullt färdig förr än under Andersons tid, då hon invigdes med stor högtidlighet den 26 maj 1872 af pastorerna S. B. Newman och N. O. Westergreen. Kyrkan, som är endast 12 fot bred, 18 fot lång och 10 fot hög, står qvar ännu, men tillhör numera qväkarne, ehuru de sällan begagna henne.

1874 afskildes Keokuk från Burlington och fick egen predikant — Oscar J. Swan. I staden, oaktadt svenskarnes antal icke var särdeles stort, funnos en lutersk församling, "missionsvänner" samt ansgarii-synodens läroverk, och några metodister, tillhörande amerikanska församlingen. Dessa uttogo nu sina attester och en svensk metodistförsamling organiserades, hvilken vid årets slut, klassen i Melrose inberäknad, räknade 35 medlemmar.

Swan stannade ett år, 1874–75, samt efterträddes af John A. Gabrielson, och 1877 efter två års arbete rapporterade denne 52 medlemmar i full förening och 5 på prof.

* * *

Så tidigt som 1845 begynte svenskar inflytta i Webster och Hamilton "counties," Iowa, omkring 175 mil vester från New Sweden, och i *Swede Bend,* organiserades af G. Smith i april 1854, den andra metodistförsamlingen bland svenskarne i Iowa, se sid. 438, och kallades

WEBSTER-MISSIONEN.

Omkring tjugu personer ingingo vid organiseringen i den nyå församlingen. De första medlemmarne voro *John Linn, Peter Linn, Gustaf Linn, Samuel Anderson* och deras *hustrur* m. fl. John Linn och hans hustru, om icke flera, lefva ännu. John Linn tillsattes till klassledare och tjenade han som lokalpredikant i flera år, då ingen reguljär församlingsföreståndare kunde fås.

De första två åren, 1854–56, hade den klena hjorden ingen herde, men besöktes af vårdhafvande predikanten i New Sweden, Andrew Erikson, som oaktadt det stora afståndet, 175 mil, till största delen öfver vilda, obebodda trakter, for i regeln hvarannan månad dit och stannade vanligen öfver två söndagar.

År 1856 flyttades Andrew Erikson till Webster-missionen och verkade nu i fyra år, 1856–60, uteslutande der. Dels genom invandring af metodister från Illinois och södra Iowa, dels genom syndares omvändelse till Gud, förökades församlingen beständigt och utsträckte sig öfver Des Moines floden i vester till det nuvarande Dayton.

Erikson efterträddes, 1860, af Erik (Nordin) Charlson. Under dennes treåriga verksamhet byggdes 1861 i Swede Bend församlingens första kyrka, hvilken dock snart måste tillbyggas men sedan, då den andra kyrkan byggdes, såldes till "missionsvännerna" och är ännu brukbar.

Första kyrkan i Swede Bend; byggd 1862.

Vid konferensen 1863 sändes Erik Carlson, se sid. 346, till Webster-missionen; men han gjorde här liksom i Moline — han lemnade efter en och en half månad. Återstoden af året skötte John Linn predikoverksamheten.

Derefter innehade Jonas Östland församlingsvården i tre år, 1864-67. Under denna tid byggdes bostället i Swede Bend. Härliga lägermöten höllos årligen under denna tid i Swede Bend; se t. ex. sid. 233, der det af misstag säges Dayton men borde heta *Swede Bend*. Ett af förf's mest oförgätliga minnen är lägermötet i Swede Bend 1866, då efter en kort framställning af skolsaken på en liten stund af 103 personer tecknades $1,850.50, *ett tusen, åttahundrafemtio dollars, femtio cents*, och då två delegater, församlingens pastor Jonas Östlund samt lokalpredikanten Richard Peterson, valdes att representera Webster-missionen vid skolkonventet, som om några veckor skulle hållas i Chicago.

Följande år 1867 68, då John Linn än en gång förestod församlingen, utsträcktes verksamheten till *Swede Point*, och en liten församling organiserades der. Afståndet dit var 27 mil. Församlingen kallas nu *Sheldahl*.

År 1868 sändes John E. Berggren till Webster-missionen. I slutet af detta år samt början af 1869 besökte Herren på underbart och sällspordt sätt dessa trakter. I Swede Bend syntes det ej mycket lofvande vid mötenas början, men helt plötsligt kom Herrens Ande öfver folket. Kyrkan var alldeles otillräcklig. Menniskor stodo i gången och omkring altarrunden i fyra timmar afton efter afton utan att någon syntes tröttna eller vilja aflägsna sig. Små gossar sutto på altarskranket lika lång tid utan att, såsom barn annars bruka, visa sig på minsta sätt oroliga. Guds folk fröjdades; själar kommo till lif genom tron på Honom, som kan frälsa, och prisade Gud med hög röst; andra häpnade och frågade hvarandra: "Hvad månde

detta vara?" Först i Swede Bend, sedan i omkring två månaders tid i Dayton, fortfor Herren att välsigna sin arfvedel. I den sistnämnda platsen i februari månad vandrade fruntimmer dag på dag ofta i snö och vatten från tre till sju mil för att komma till mötet. Predikanten fruktade att någon kunde ådraga sig dödlig förkylning, hvilket sedan kunde läggas mötet till last, men Herren afvärjde all fara: ingen blef sjuk, men många själar frälstes. Mötesplatsen var endast ett gammalt skröpligt skolhus, men Herren sjelf var der, och stor var Hans frälsningskraft.

Genom denna underbara besökelse samt för öfrigt betydlig inflyttning, isynnerhet till Dayton, förökades medlemsantalet under detta år från inalles 174 till 275, hvadan vid konferensen, 1869, Webster-missionen upplöstes och delades i två sjelfständiga församlingar: *Swede Bend* (numera *Stratford*) och *Dayton*, hvardera med omkring 140 medlemmar. J. E. Berggren utnämndes till vårdhafvande i Swede Bend och August Wahlgren i Dayton.

Följande visar hvilka predikanter betjenat Webster-missionen från 1856 till 1869 samt antalet medlemmar, enhvar vid utgången af sin tjenstetid rapporterat:

				Medlemmar i full förening.	På prof.
Andrew Erikson,	fyra	år,	1856–60	50	4
Erik (Nordin) Charlson,	tre	"	1860–63	63	6
John Linn	ett	"	1863–64	ingen rapport	
Jonas Östlund,	tre	"	1864–67	127	17
John Linn,	ett	"	1867–68	140	34
John E. Berggren,	"	"	1868–69	200	75

* * *

SWEDE BEND. (*Stratford.*)

1873 afskildes Swede Point, sedermera *Sheldahl* med ett trettiotal medlemmar från Swede Bend och betjenades

första året af P. Lindquist, som verkat någon tid som missionär i Nebraska.

Under A. G. Engströms treåriga, välsignelserika verksamhet, 1874–77, byggdes en ny vacker kyrka på en ny plats, tre mil längre öster, samt ett nytt större predikantboställe.

Sedan 1869 till 1877 hafva följande betjenat Swede Bend:

			Medlemmar i full förening:	På prof:
John E. Berggren,	två år,	1869–71	154	14
John Bjurström,	" "	1871–73	146	5
Carl N. Wennersten,	ett "	1873–74	ingen rapport	
And. G. Engström,	tre "	1874–77	115	12

* * *

DAYTON.

Wahlgren förestod församlingen i två år, 1869–71, och under hans tid byggdes en förträfflig kyrka, den första i staden, och som ännu pryder sin plats. Guds sak gick fortfarande fram med kraft, och åratal derefter talade man ofta om den tiden med dess saliga stunder af andlig uppbyggelse.

Berggren efterträdde Wahlgren, 1871–74, och nu uppfördes ett präktigt predikantboställe och ett par år derefter, under Iversons tid, upphängdes en ringklocka i tornet för att "kalla folket samman till Guds hus," som det hette i en rapport.

Predikanterna från 1869 till 1877 voro följande:

			Medlemmar i full förening:	På prof:
August Wahlgren,	två år,	1869–71	149	42
John E. Berggren,	tre "	1871–74	147	10
James Iverson,	" "	1874–77	157	7

Svenska metodistkyrkan i Dayton.

* * *

SHELDAHL.

			I full fören.	På prof.
Peter Lindquist,	ett år,	1873–74	27	1
P. John Peterson,	två "	1874–76	45	
P. J. Berg,	ett "	1876–77	36	1

* * *

DES MOINES.

Redan 1862 begynte lokalpredikanten *Richard Peterson*, som detta år hitflyttat från Keokuk, samla landsmännen omkring Guds ord. Han tillhörde amerikanska metodistförsamlingen och höll böne- eller uppbyggelsemöten vanligen en gång i veckan isynnerhet med ungdomen, förnämligast svenska eller norska flickor, hvilka tjenade hos amerikanska familjer. Härmed fortsatte han till 1865, då han flyttade till Swede Bend. Sedan höres ingenting om någon verksamhet härstädes förr än 1871, då Des Moines i

samband med Chariton för första gången förekommer i konferensprotokollet och Wahlgren regelbundet besökte platsen. Vid konferensen 1874 förordnades John Linn att i samband med presiderande äldste-sysslan sköta Des Moines; och nu, ett par månader derefter, den 29 november, organiserade han församlingen med, oberäknadt sin egen familj, 7 medlemmar.

De två första åren, 1874–76, vårdades församlingen af John Linn och 1876–77 af P. J. Berg. Medlemsantalet var:

1875,	i full förening:	20, på prof:	1
1876,	" "	25, " "	2
1877,	" "	36, " "	12

* * *

BELINDA. (*Chariton.*)

Betydlig inflyttning af metodister jemte andra från Illinois till dessa trakter begynte omkring 1868, och snart uppstod särskildt i Belinda en liten församling, hvilken i flera år räknades till New Sweden och stod under dervarande predikants vård. År 1871 afskildes emellertid verksamheten från New Sweden och förekommer den sedan i konferensprotokollen under benämningen *Chariton-Des Moines*, 1871, *Chariton-Ottumwa*, 1872–73, *Belinda*, 1874. August Wahlgren var den första ordinarie vårdhafvanden härstädes, sedan har församlingen betjenats af lokalpredikanter:

			Medlemmar i full förening:	På prof:
August Wahlgren,	två år,	1871–73	17	1
Suppleant,	ett "	1873–74	32	2
"	" "	1874–75	38	1
"	" "	1875–76	ingen rapport	
C. A. Wirén,	" "	1876–77	63	

Församlingen, som en tid syntes så lofvande, egde ej bestånd länge. Folket började efterhand utflytta till andra trakter. De få som qvarstannade förenade sig med

amerikanarne och svenska församlingen upplöstes. C. A. Wirén, hvilken i flera år, 1872–76, förestod vår skola, men af helsoskäl nödgades draga sig tillbaka, slog sig ned härstädes och betjenade församlingen till dess hon upplöstes. Wirén lefver ännu, bor fortfarande i Belinda, tillhör amerikanska församlingen derstädes och är lokalpredikant.

KANSAS.

År 1861 intogs Kansas såsom stat i "Unionen." Med undantag af kanske en och annan enskild individ funnos inga svenskar i Kansas på den tiden. Men omkring 1867 började en häftig farsot, som fick namn af "kansas-feber," härja bland svenskar i Illinois så väl som i andra stater, och fastän den ej var dödlig var den dock vanligtvis obotlig, till dess den angripne befann sig i Kansas och kunde kalla 160 "acres" af dess bördiga slätter sina. Hundratals af de kansas-sjuke begagnade sig af detta behagliga botemedel, och resultatet blef att stora svenska samhällen uppstodo snart på skilda ställen i staten.

Bland de invandrande skarorna befunno sig ock några metodister, hvilka visserligen spriddes åt olika håll, men i sinom tid uppsöktes af kyrkans predikanter. Ingen kyrklig verksamhet påbörjades emellertid förr än 1870, men då anlände en lokalpredikant från Illinois, *Jonas Engström,* hvilken trogen sin tro och öfvertygelse genast utvecklade metodismens fana bland de inflyttade landsmännen.

Kansas-febern angrep nemligen äfven honom och i april månad befinner han sig ströfvande omkring på Kansas vidsträckta slätter för att utse plats för ett hem. Han fann hvad han sökte i Clay "county," sex mil från Clay Center (numera stor jernvägsstation), och redan första söndagen han vistades der predikade han i en s. k. *"dug-*

out" (jordkula) öfver de orden: "Men detta är det eviga lifvet, att de känna dig, den ende sanne Guden, och den du har sändt, Jesus Christus." Dermed var början gjord och derefter predikade han regulärt hvarje söndag här och der i husen eller i jordkulorna, så att det är med fullt fog han kallats *svenska metodismens banbrytare i Kansas.* Se sid. 306 och 445.

1874 vid distriktets organisering funnos två kretsar ("*appointments*") i Kansas: *Clay Center-Randolph* och *Salina-Lindsborg*, samt vid svenska konferensens organisering, 1877, en tredje: *Scandia-Seapo* (numera *Wayne*).

CLAY CENTER-RANDOLPH.

Tidigt 1871 gjorde Nils Peterson, se sid. 403, då boende i Chicago, ett besök i Clay Center och vid detta tillfälle organiserades af honom den 23 februari 1871 i George Eriksons hus församlingen i Clay Center med närmare 30 medlemmar. Bland dessa voro: *Jonas Engström, George Erikson, Daniel Danielson, Nels Swanberg, Olof Nordström, Jonas Johnson, Olof Englund, Peter Forslund, Anders Prins,* med hustrur, *Olaus Björk, Hans Englund* m. fl., de flesta norrländingar samt metodister från Illinois.

I Randolph organiserades församlingen i augusti 1872 af S. B. Newman. De första medlemmarne voro bland andra: *Rylander, Wm. Peterson, Eklund, Swenson, Rosenberg, Louis Person*, de flesta med hustrur.

Jonas Engström tjenade såsom vårdhafvande i kretsen tre år och tre månader. Hans resor till de olika predikoplatserna voro ofta besvärliga och stundom äfven farliga, på grund af de många bäckar och strömmar, öfver hvilka man ofta måste antingen vada eller simma, enär hvarken broar eller färjor funnos. En gång var han också mycket nära att omkomma i "*Fancy Creek*," men räddade sig vid ett omkullfallet träd, under det deremot hans trogne häst

satte lifvet till och hans nattsäck med kläder och böcker aldrig återfanns.

Efter första årets verksamhet rapporterades 76 medlemmar i full förening och 33 på prof och 1874, då han afsade sig vården, 128 i full förening och 12 på prof. Ingen kyrka fanns ännu, men redan 1871 byggdes i Clay Center ett skolhus, som begagnades till kyrka och som sedan, 1874, tillbyggdes. Under J. B. Andersons tjenstetid, 1876–77, uppfördes predikantboställe i Clay Center.

Följande predikanter betjenade Clay Center-Randolph från 1871 till 1877:

			Medlemmar i full förening:	På prof:
Jonas Engström,	tre år,	1871–74	128	12
C. N. Wennersten,	två "	1874–76	122	4
John B. Anderson,	ett "	1876–77	122	11

* * *

SALINA-LINDSBORG.

Den första svenske metodistpredikant, som predikade i dessa trakter, var Nils Peterson, hvilken sommarn 1871 flyttat från Chicago till Kansas och slagit sig ned i Salina, Saline "county." Han predikade först i Falun, en liten plats nära Lindsborg, och organiserade församling derstädes sommaren 1872, då nio personer antecknade sig som medlemmar. Dessa voro: *Anderson* (metodist-Anderson brukade han kallas), *Agrelius, Gabrielson, Axelson* med deras hustrur samt *Eva Agrelius.* Mötena flyttades sedan till Lindsborg, som derefter blef hufvudplatsen.

Peterson fortsatte sin verksamhet i fyra år, men som hans helsa var klen kunde han ej nedlägga det arbete, som saken kräfde, hvarför framgången ej heller var stor, och vid konferensen 1875 rapporterades endast 25 medlemmar i full förening och 5 på prof.

När Jonas Engström afsade sig, 1874, församlingsvården i Clay Center, var detta helt enkelt i tanke att

icke vidare tjena *såsom vårdhafvande*, emedan han ej ansåg sig kunna fylla ett sådant vigtigt uppdrag; men han fick ej hvila mer än ett år förr än han måste åter ut, denna gång till Lindsborg, hvarest han dock ej stannade längre än ett år, 1875-76. Under den tiden röntes emellertid ej så liten framgång, icke blott i det rent andliga, utan medlemsantalet förökades icke obetydligt och både kyrka och predikantboställe uppfördes. Detta var den första svenska metodistkyrkan i Kansas.

C. N. Wennersten blef, 1876, Engströms efterträdare, men efter endast några månaders vistelse i Lindsborg lemnade denne verket helt och hållet och "ingick i affärer," hvarefter Jonas Engström åter fick taga hand om församlingen till årets slut.

Från 1871 till 1877 betjenades Lindsborg af

			Medlemmar i full förening:	På prof:
Nils Peterson,	fyra år,	1871-75	25	5
Jonas Engström,	ett "	1875-76	38	6
C. N. Wennersten, } Jonas Engström, }	" "	1876-77	40	6

* * *

SCANDIA-SEAPO.

Från *Seapo* (numera *Wayne*), Republican "county," 18 mil sydost från Scandia, hördes strax före jul 1876 ett macedoniskt rop och vår outtröttlige Jonas begaf sig genast dit och predikade der första gången på sjelfva julafton. Följande morgon hölls julotta; en klass bildades samma dag och någon tid derefter, i februari 1877, organiserades församling af presiderande äldste John Linn. *Jonas Larson* och *P. Nordlund* med familjer voro de första medlemmarne. Samma år byggdes en liten kyrka; fem år derefter, 1882, uppfördes en ny och större på en lämpligare plats än hvar den gamla stod. Församlingen har från början varit annex till Scandia och betjenats af

samma predikanter. Jonas Engström har i öfver tjugu år haft sitt hem härstädes och bor här ännu.

I *Scandia,* samma "county," der några metodister från Minnesota bosatt sig, hade visserligen möten någon tid mer eller mindre regelbundet hållits af en lokalpredikant Nels Peterson, men någon ordnad verksamhet begyntes icke förr än 1877. Denne Nels Peterson — hvilken i förbigående sagdt icke är den samme, som den i det föregående ofta omtalade Nils Peterson — gjorde en resa till Clay Center, 55 mil, tidigt 1877, för att vid ett qvartalmöte derstädes träffa den presiderande äldste och muntligen uppmana honom att börja kyrklig verksamhet i Scandia. Hans macedoniska rop föll icke på döfva öron. I februari 1877 reste Jonas Engström och John B. Anderson, hvilken då var vårdhafvande i Clay Center, dit och höllo en serie förlängda möten. Detta besök blef till stor välsignelse, ty väckelse uppstod och icke så få kommo till lif. Någon tid derefter, i juni månad, hölls ett flera-dagars-möte i skogen, s. k. "*basket-meeting,*" då "hopen som trodde" betydligt förökades och formlig församling organiserades af John Linn. Bland dem som förenade sig med församlingen voro *Nels Peterson* och *A. M. Swenson* med familjer samt *Mary Lysholm;* dessutom många nyomvända. Fastän de flesta voro endast profmedlemmar företogs redan i augusti kyrkobygge. Kyrkan, 30x50, uppfördes af sågad sten och arbetet gjordes af medlemmarne *fritt,* så att derigenom undveks skuldsättning.

NEBRASKA.

Rörande svenska metodismen i Nebraska före 1877 är icke mycket att säga.

Nebraska införlifvades såsom stat i "Unionen" år 1867. Före den tiden hade blott få svenskar funnit sin

väg hit, men under de närmast följande åren, 1868–73, inflyttade stora skaror, dels från Illinois eller andra stater och dels direkt från Sverige, bland dem icke så få metodister. Många stannade åtminstone någon tid i städerna, förnämligast Omaha, men de allra flesta spredo sig öfver staten, der snart också stora svenska nybyggen uppstodo i alla riktningar

Redan 1868 hade försök gjorts att begynna verksamhet i Omaha. En begåfvad, ung lokalpredikant vid namn August Westergren, hvilken föregående år varit anstäld såsom vårdhafvande i Rockford, Ill., se sid. 400, hade hitflyttat och brukade nu och då hålla möten. Samma sommar, i juni, besökte pastor N. O. Westergreen, som bevistat lägermötet i Swede Bend, Omaha och predikade tre gånger, "men det var icke," säger han, "mycken utsigt för vår verksamhet der på den tiden." I april följande år gjorde S. B. Newman, som då var presiderande äldste öfver Chicago distriktet, på ofvannämnde August Westergrens uppmaning ett besök till Omaha,predikade tre gånger och höll nattvardsgång samt stiftade församling, då "ej mindre än elfva personer" — säger han i sin *Sjelfbiografi* — "anslöto sig till oss; dock hade somliga varit metodister på andra ställen." Denna församling egde emellertid ej bestånd länge. Ledaren (den unge predikanten) lemnade efter någon tid staden och församlingen upplöstes.

Efter detta bakslag dröjde det många år innan någon vidare verksamhet kom till stånd i Omaha. Förf. besökte platsen våren 1880 samt predikade ett par gånger i ett litet hus, "*shanty*," vid jernvägsstationen för några få åhörare, och broder C. Charnquist, som då nyligen anländt från Texas och åtminstone för tillfället bodde här, brukade under sommaren "hålla möten," men någon regulär verksamhet var icke ännu begynt. Detta skedde först någon tid derefter. Den nuvarande församlingen bildades i december 1882 af H. L. Lindquist.

År 1872 gjordes visserligen ett slags försök till verksamhet bland de inflyttade landsmännen, men det afstannade snart. *"På våren 1872"* — heter det — *antogs P. Lindquist af amerikanska konferensen som missionär 'för' de svenska invandrarne* (i Nebraska), *men han höll ej på mer än ett år.* *) Hvilken konferens som menas uppgifves emellertid icke. Det fanns då ett sjuttio-tal *amerikanska konferenser;* af hvilken bland dessa utsändes eller *"antogs Lindquist som missionär?"* Att P. Lindquist (hans fullständiga namn är *Mikael Peter Lindquist*) några gånger besökte och predikade i Sutton-, West Hill- och Oakland-nybyggena 1872–73, är säkert, men om han utsändts af någon konferens är tvifvelaktigt. Icke utsändes han af Central Illinois-konferensen, ty icke ett ord finnes derom i konferens-protokollet för de åren och dessutom har denna konferens aldrig sina sammanträden *"på våren."* Orsaken hvarför *"han ej höll på mer än ett år"* tyckes vara den: intet anslag hade gjorts till hans underhåll, nybyggarne bland hvilka han verkade voro få och fattiga och kunde ingenting göra, hvadan han *måste* sluta verksamheten långt förr än året var slut. Några ord om denne broder torde kanske vara på sin plats just här.

Lindquist, som varit skollärare i Sverige och någon tid tillhört baptistsamfundet, hade genom en sin broder, hvilken blifvit omvänd i Betelskeppet och 1865 gjort ett längre besök i sin hembygd, lärt känna metodismen, med hvilken han ock snart kom i beröring under dess allra första uppträdande på Gotland. Förf. kände honom personligen och träffade honom ofta vid sina besök i Wisby. Stark i tron och medveten om personlig frälsning intresserade han sig varmt för vår verksamhet, deltog med lust och lif i våra möten samt var alltid redo att vittna om den nåd honom vederfarits, men af fruktan att mista sitt

*) *Svenska Metodismen.* Sid. 463.

"lefvebröd" förenade han sig icke med församlingen. Dels af önskan att se metodismen i dess hemland och dels af andra skäl begaf han sig i sällskap med några metodister från Gotland till Amerika 1871 (?), der han så godt som genast anslöt sig till metodistkyrkan samt erhöll efter någon tid fullmakt som lokalpredikant.

I Amerika stannade han emellertid ej länge. Efter Nebraska-affären skötte han den nybildade församlingen i Sheldahl ett år, 1873–74. Derefter finna vi honom i Ishpeming, Mich., betjenande församlingen såsom suppleant från hösten 1875 till sommaren 1876, då han återvände till Sverige. På hemresan stannade han några dagar i Quinsigamond, Mass., der han hade bekanta; och var M. P. Lindquist den förste svenske metodistpredikant, som predikat derstädes. Hemkommen till Sverige blef han genast anstäld i "missionen;" stationerades först i Lund, 1876–78, sedan i Warberg, 1878–80, men blef icke intagen i konferensen på prof förr än 1879; intogs i full förening 1881, ordinerades till äldste 1885, är sedan 1892 öfverårig och bor i Sala, Westmanland.

* * *

Sedan höres ingenting om någon verksamhet i Nebraska förr än 1875, då vid konferensen i Moline Iowa-distriktets presiderande äldste, John Linn, rapporterade, att han under sommaren gjort en missionsresa till Nebraska, der han besökt åtskilliga svenska nybyggen samt organiserat föreningar i Sutton och West Hill, och vid samma tillfälle utnämndes John Bjurström till vårdhafvande i Sutton, men förständigades att äfven tillse Strömsburg, West Hill och Oakland, hvadan det ock står i utnämningslistan i det årets konferensprotokoll: NEBRASKA — *John Bjurström*, antydande att hela staten var hans socken.

Härmed var ändtligen början gjord till ordnad verksamhet och denna gång misslyckades företaget icke, utan

kröntes med framgång. Två år derefter, 1877, då svenska konferensen organiserades, rapporterades från Nebraska fyra församlingar — Sutton, Strömsburg, Oakland, West Hill — fördelade i två kretsar: *Sutton* och *Oakland-West Hill,* och utnämndes *Oscar J. Swan* till vårdhafvande i den förstnämnda kretsen samt *Olin Swanson* i den senare.

* * *

SUTTON, numera SARONVILLE.

Sutton, der den första svenska metodistförsamlingen i Nebraska bildades, är ett större stationssamhälle vid "*Burlington-Missouri River*"-jernvägen, 100 mil vester om Omaha, samt medelpunkten i ett af de äldsta svenska nybyggen i staten. Redan 1868 började svenskar inflytta i dessa trakter; antalet förökades år efter år och rätt snart fanns här en ansenlig svensk befolkning. Hittills hade emellertid inga metodister kommit, men 1872 kom ett större sällskap, under ledning af A. N. Nordahl, hvilken såsom sjöman varit i Amerika förut och då blifvit omvänd, direkt från Gotland. Det var sannolikt med detta sällskap Lindquist kom till Amerika. Oaktadt ingen af dem utom N. förstod engelska förenade de sig omedelbart med den amerikanska metodistförsamlingen i Sutton samt anordnade och uppehöllo svenska "möten." Under tiden anlände åtskilliga svenska metodister från Andover och Swedona, Ill., och i augusti 1875 organiserade J. Linn församling härstädes.

4 mil vester om Sutton, midt i det svenska nybygget, anlades 1872 en liten jernvägsstation, som kallades *Saronville.* Här uppfördes 1878 en ganska stor och treflig kyrka — den första svenska metodistkyrkan i Nebraska — och från denna tid ändrades församlingens namn till SARONVILLE.

Förste vårdhafvande predikanten härstädes var John Bjurström. Medlemsantalet i kretsen var 1876 vid kon-

ferens-årets slut 30 i full förening och 5 på prof. Bjurström återsändes vid denna konferens, men han fick ej fullborda detta år, ty efter endast några månader, den 29 januari 1877, kom hemförlofningsbudet.

A. N. Nordahl förordnades nu till vårdhafvande för den återstående delen af konferensåret. Wesley sade på sin tid: "Gud begrafver sina arbetare men fortsätter sitt verk!" Detta besannades äfven nu. En härlig vederqvickelsens tid beskärdes församlingen, många själar frälstes och vid konferensen 1877 rapporterades 51 i full förening och 15 på prof.

Saronville har ända från början varit en lifskraftig, för Guds rikes utspridande nitälskande församling. Tidigt utsträcktes hennes verksamhet åt olika håll till omkringliggande svenska nybyggen, såsom: i norr, 1875, till Strömsburg; i söder, 1878, till Shickley och Ong; i vester, 1879, till Axtell; och snart hade hon också den glädjen att se större eller mindre systerförsamlingar uppstå i alla dessa nybyggen.

STRÖMSBURG är i viss mening en svensk stad, såsom ock namnet antyder, och utgöres dess befolkning också till stor del, om icke till största delen, af svenskar. Staden ligger omkring 30 mil norr om Sutton och är liksom denna medelpunkten i ett stort svenskt nybygge. Vår verksamhet härstädes begyntes under Bjurströms första år i Sutton och var han den förste svenske metodistpredikant, som predikat frälsningens evangelium i dessa nejder. Det första mötet hölls hos C. O. Norton, i hans hem några mil från staden. Någon tid derefter, i januari 1877, besökte John Linn platsen, då en klass eller förening organiserades. De första medlemmarne voro: Enkan *Helena Hurtig* (C. O. Nortons svärmoder), hvilken var en af de första tolf som, 1849, bildade församlingen i Andover, Ill., se sid. 313, *Peter Stenberg, L. P. Walberg*, med deras hustrur, alla dessa i full förening samt *C. O. Norton*,

Sven Håkanson, L. J. Johnson och *A. F. Wickström* med deras hustrur, på prof, alltså inalles 13 medlemmar. Den nybildade församlingen eller klassen lades till Sutton (Saronville) och betjenades af vårdhafvande predikanten derstädes som i regeln en gång i månaden besökte platsen.

(Strömsburg är sedan början af 80-talet sjelfständig församling samt har länge räknats såsom en af våra mera betydande och bäst försigkomna församlingar i Nebraska. Kyrkan i staden byggdes 1883. I "*Swede Plains*," några mil från staden, är äfven en kyrka och byggdes denna 1886.)

* * *

OAKLAND — WEST HILL.

Oakland. Denna lilla stad ligger nordvest om Omaha, ungefär halfvägs till Sioux City, Iowa. Befolkningen på landet häromkring är öfvervägande svensk. Den svenska invandringen hit begynte 1868–69. I början på 70-talet inflyttade några svenska metodistfamiljer: N. P. Erikson 1870, William Erikson 1871 och Theodor Peterson följande år — alla, om vi äro rätt underrättade, från den lilla församlingen, St. Johannes', utanför Burlington, Iowa. Den förste svenske metodistpredikant, som predikat Guds ord i dessa trakter, var M. P. Lindquist, hvilken besökte nybygget några gånger 1872–73. Någon tid derefter skrefvo ofvannämnda bröder till John Linn, uppmanande honom att besöka Oakland, och i juli 1875 kom han och predikade åtskilliga gånger. J. Bjurström besökte platsen en gång 1876. Linn förnyade sitt besök på vintern 1877, då han höll ett flera-dagars s. k. förlängdt möte, och på sommaren samma år, vid ett tredje besök, organiserade han församling den 11 juli med sjutton (17) medlemmar. Bland de första medlemmarne voro: *N. P. Erikson, William Erikson, Theodor Peterson, Peter G. Nilson* (från Swedona), *John Peterson* (från Dover, N. J.) samt deras hustrur m. fl.

Dels genom omvändelser men hufvudsakligen genom liflig inflyttning, isynnerhet under den första tiden, från andra delar af landet, såsom Dover, N. J., Belinda, Iowa, Swedona, Andover, Ill., förökades församlingen oupphörligt och är hon nu den största och starkaste af våra församlingar i Nebraska.

Församlingens kyrka ligger sex mil nordvest om staden och byggdes 1880; bostället uppfördes ett par år derefter.

WEST HILL är ett stort svenskt landtsamhälle, omkring 80 mil vester om Oakland. M. P. Lindquist var den förste svenske metodistpredikant, som besökte och predikade i dessa trakter. Detta var år 1872. Församlingen bildades 1875 af John Linn. Kyrkan byggdes 1878. West Hill och Oakland betjenades af samma predikant, halfva tiden hvardera, till 1878, då båda blefvo sjelfständiga församlingar med hvar sin vårdhafvande — *John Bendix* i Oakland och *Olin Swanson* i West Hill.

MINNESOTA.

På våren 1849 organiserades Minnesota till "territorium" och St. Paul, som då hade möjligen ett par hundra invånare, bestämdes till säte för regeringen. I juni samma år, enligt en folkräkning, som då hölls, hade territoriet inalles 4,780 hvita personer, af hvilka 317 utgjorde soldater, qvinnor och barn på Fort Snelling.

Vår frejdade landsmanninna *Fredrika Bremer*, som i oktober 1850 besökte St. Paul och bodde hos guvernör Ramsey, beskrifver platsen sålunda:

"Staden är ett af de yngsta spädbarn i den stora vestern, knappt 18 månader gammal, och likväl har den på kort tid förökats till en befolkning af 2,000 personer,

och på ganska få år kommer den säkert att hafva 22,000, ty dess läge är märkvärdigt för skönhet och sundhet, såsom det är fördelaktigt för handel. *)

"Ännu är dock staden i sin späda barndom, och folket försöker att lefva i sådana hus, som de kunna få. Förmaket i guvernör Ramsey's hus utgör ock hans embetsrum, och indianer och arbetare, damer och herrar, äro alla lika insläppta . . . Om jag skulle bo vid Mississippi, så ville jag bo här. Det är en backig trakt, och åt alla håll öppnas sköna och omvexlande landskap."

Minnesota, "perlan bland vesterns stater," såsom någon har kallat henne, upptogs såsom stat i Unionen 1858. År 1850, enligt Förenta Staternas officiella folkräkning, utgjorde hela befolkningen i Minnesota 6,077 personer, bland dem *4*, säger *fyra*, svenskar. År 1860 hade befolkningen ökats till 172,023 och *svenskarne* till 3,178.

Den första inflyttningen af svenskar till Minnesota begynte 1851–52. På våren förstnämnda år kommo några, de flesta norrländingar, följande år kommo flera, till stor del småländingar, hvilka slogo sig ned i skogstrakterna på östra sidan om Mississippi-floden, norr om St. Paul, i Washington- och Chisago-"countier," der allting — den höga himmelen, den friska luften, de nordiska vintrarne, det leende landskapet, de stora skogarne, de i solljuset silfverglittrande sjöarne, de forsande floderna — lifligt påminte dem om landet i den "höga norden." 1853 spred sig invandringsströmmen till vestra sidan om Mississippifloden; först till Goodhue-"county," söder om St. Paul, sedan 1854 till Carver,- Kandiyohi- och Meeker-"countier;" och voro invandrarne till dessa trakter till största delen från södra Sverige. Från och med 1860 tilltog den svenska invandringen allt mer och mer, och nu, 1900, uppgår, enligt den sista allmänna folkräkningen, Minnesotas svenska befolkning till 115,476 i *Sverige födda* per-

*) St. Paul hade 1900 en folkmängd af 163,065.

soner, eller, om man medräknar de här i landet af svenska föräldrar födda, till minst tvåhundra fyrtio-tusen (240,000), eller nära en sjunde-del af statens hela befolkning, som 1900 var 1,751.394.

Före 1852 funnos i St. Paul blott några svenskar, tre eller fyra, bland dem en Joseph Lundbäck, hvars namn förekommer bland dem som år 1849 bildade första amerikanska metodistförsamlingen (Market-gatan) derstädes. Sommaren 1852 kommo icke så få, bland andra: John Tidlund och Henry Russell med deras familjer, hvilka kommo med betyg från Boston, der de blifvit omvända och slutit sig till metodistkyrkan. Snart finna vi en svensk klass i förening med ofvannämnda församling med John Tidlund som ledare och i juli 1853 organiserades af pastor C. Willerup, som i och för ändamålet ditkallats, en svensk metodistförsamling, hvilken under den första tiden eller till 1872 officielt kallades *Skandinaviska metodistförsamlingen*, emedan församlingen vid organiseringen bestod af svenskar, norrmän och danskar. Detta var den första svenska metodistförsamlingen i Minnesota, och härmed var svenska verksamheten begynt.

På tal om de första svenskarne i St. Paul eller trakten deromkring kunna vi icke underlåta att just här säga något, änskönt det icke egentligen står i förbindelse med svenska verksamheten, om

DEN FÖRSTE SVENSKEN I MINNESOTA.

Omkring 1813 anlände en svensk adertonårig yngling i sällskap med åtskilliga indianer till *"Leech Lake,"* öfre Minnesota. Tio år derefter, 1823, kom samme man, hans namn var *Jakob Falström* eller *Folström*, nu gift med en indianska, till Fort Snelling, som nyligen blifvit anlagdt, vardt der omvänd 1837, förenade sig 1840 med metodistförsamlingen i Kaposia, en indianby vid Minnesota-floden, 10 mil från Fort Snelling, hvilken församling bestod af

hvita, "*halfbreeds*" och indianer. Denna församling var den *första* metodistförsamling, som organiserats i dessa trakter och Jakob Falström var den *förste man*, som förenade sig med Metodist-episkopal-kyrkan i Minnesota. Vid samma tillfälle förenade sig hans hustru samt tre döttrar, Nancy, Sara och Jane Falström, med församlingen.

D:r C. Hobart, hvilken personligen kände denne man, säger i sin historia om honom: *)

"Bland dem som blefvo omvända i dessa tidiga dagar (1837) var Jakob Folström. '*Jacobs*,' såsom han kallades, hade hört de presbyterianska missionärerna vid 'Lake Calhoun' säga, att '*methodist*-predikanter snart kunde förväntas till dessa trakter.' Han hade aldrig hört det namnet förr, och han upprepade allvarsamt: 'METODIST? *Hvad är det?*' Man sade honom, att de voro ett slags *bredikanter*, 'visserligen på sätt och vis goda menniskor men mycket högljudda;' att 'när de predikade, de stampade och skriade och slogo i Bibeln och voro våldsamma nog att bryta ned predikstolen.' Denna beskrifning på dem tjenade endast att väcka *Jacobs'* intresse så mycket mer, och då han hörde att de hade anländt samt att de skulle predika på fästningen, var han genast tillstädes för att se och höra.

"För att tillmötesgå folket, som ifrigt önskade att höra 'Methodist-missionären,' hade kommendanten på Fort Snelling, major Plympton, låtit inreda sjuksalen, det största rummet i fästningen, med en tillfällig talarestol. Här predikade broder King (detta var missionärens namn) första söndagen efter ankomsten. Hans text var: 'Vakna upp, du som sofver, och stå upp från de döda, så skall Christus lysa öfver dig!' Efes. 5: 14. Mr. King tillhörde de demonstrativa predikanternas klass, och efter en stund, mer och mer eldad af sitt ämne, slog han handen med kraft i Bibeln och — *talarestolen låg i spillror*. Detta

*) "History of Methodism in Minnesota." *C. Hobart*, sid. 20, 21.

var just hvad Jacobs väntade; och han fröjdade sig också mycket öfver tilldragelsen samt trodde fullt och fast, att så gingo vanligen 'dessa metodister tillväga.' Han såg och lyssnade och vaktade, och så snart tillfälle gafs fattade han predikantens hand i båda sina och utbrast:

" *'My name – Jacobs! I like you! I want to join you!*"

(Mitt namn – Jacobs! Jag tycker om er! Jag önskar förena mig med er!)

Och denne man, hvilken vid fjorton års ålder kommit till Amerika och alltsedan tillbringat sitt lif bland indianer samt var så att säga fullkomligt "indianiserad," fann efter den söndagseftermiddagen vägen till korset, kom till tron på Guds Son, tjenade sedan i många år, dels som tolk och vägvisare åt missionärerna och dels sjelf såsom missionär bland indianerna i norra Minnesota och "visade sig alltid vara," säger d:r Hobart, "en trogen, ödmjuk efterföljare af Honom, som älskat honom och gifvit sig sjelf för honom."

Fem eller sex olika skildringar rörande Jakob Falström hafva utgifvits, men icke två af dem öfverensstämma. Hans yngste son, George F. Folström, postaddress Afton, Minn., meddelar förf. under dato den 10 mars 1902 följande, som ock torde vara det mest tillförlitliga:

Jakob Falström var född i Stockholm den 25 juni 1793(?) eller 1795. Föräldrarne tillhörde medelklassen och voro välbergade. Fadern var krukomakare samt dref en för den tiden betydande verksamhet. Vid 14 års ålder lemnade Jakob föräldrahemmet och kom såsom sjöman till Amerika, "*Hudson Bay,*" med ett fartyg, som fördes af hans morbror. Vid afresan från Stockholm hade fadern gifvit honom en jagtbössa och några dagar efter ankomsten till Hudson Bay, gick ynglingen ut för att jaga, men förirrade sig och gick vilse i skogen. Efter många dagars ihärdigt sökande fann morbrodern honom slutligen på nionde dagen liggande på hafsstranden uthungrad, sans-

lös, mera död än lefvande. Strax derefter afseglade fartyget och gossen måste qvarlemnas; först efter några månader var han fullt återstäld.

Qvarlemnad på detta sätt bland indianer, hvilka för öfrigt bemötte honom väl, dröjde det ej länge förr än han i seder och språk var såsom en af dem. Om några år anstäldes han af Hudson Bay-kompaniet såsom "*trader*," uppköpare af pelsvaror, och kom 1813, såsom redan nämnts, till "*Leech Lake*." Vid omkring 20 års ålder gifte han sig med en chippewa-indianska, vid namn *Margaret Little*, på indianska *O-je-be wu qua*, född i Fon du Lac, nära Duluth, Minn., 1787. Hon dog 1880 i det gamla hemmet vid Afton, 93 år gammal, och tillhörde Metodist episkopalkyrkan. Deras äktenskap välsignades med nio barn, 5 gossar och 4 flickor, af hvilka de två yngsta, dottern *Cecilia*, född 1839, och sonen *George F.*, född 1844, ännu lefva, den förstnämnda i St. Paul och den senare på farmen vid Afton. Uppgiften att "han varit gift två gånger," är oriktig. *)

År 1823 flyttade Folström med familj till Fort Snelling, der han tjenade som garnisons-kock i många år eller till 1839, då han bosatte sig i Afton. Tre år derefter, 1842, slog han sig ned på ett stycke land, "sect. 5, town 28, range 20," tre mil från Afton, som sedan blef hans hem och der han, omgifven af maka, barn och barnbarn, slutade sina dagar i fröjdefull förvissning om evigt lif den 29 juli 1859, 64 år, 1 månad och 4 dagar gammal.

"*Gamle Falström*" var en märklig man. Beslutsamhet, energi och bestämdhet voro hans utmärkande karaktärsdrag. Genast efter sin omvändelse stälde han sig afgjordt på Christi sida. I flera år åtföljde han, som redan anmärkts, missionärerna på deras predikoresor, återgifvande deras predikningar både på indianska och franska. Utom engelska och franska talade han flytande

*) "Luterska Församlingarnes Historia," *Norelius* Sid. 611.

ej mindre än tre eller fyra indianspråk; och sedan svenskar kommo till dessa trakter upplifvade han på nytt något af sitt modersmål, som han för länge sedan glömt, så att han till och med försökte någon gång tala vid svenska möten. Under senare åren var han anstäld som missionär bland indianerna i indianreservationerna vid "Leech Lake," "Mil lac," "Gull Lake" i öfre Minnesota, och brukade han ofta på sina predikoturer till dessa trakter vara borta från hemmet tre månader i sänder. På den sista af dessa resor öfveransträngde han sig, i det han i ifvern att komma hem tillryggalade två dagsresor på en dag, predikade på aftonen i St. Paul, kom hem sjuk följande dag och efter några dagar afsomnade i Herren kl. 6 onsdagsmorgonen den 29 juli 1859.

* * *

Verksamheten i allmänhet under perioden 1852–77.

Församlingen i St. Paul, den första skandinaviska församling i Minnesota, bildades som sagdt 1853 af pastor Willerup. I kyrkligt hänseende löd territoriet Minnesota då under Wisconsin-konferensen; Minnesota-konferensen organiserades först 1856. Detta förklarar hvarför Willerup, som var pastor i en norsk församling i Wisconsin, eftersändes. På hösten samma år (1853) besökte pastor Agrelius, hvilken likaledes betjenade en norsk församling i Wisconsin, St. Paul och predikade några gånger. Följande år, 1854, vid Wisconsin-konferensens årsmöte i Racine, sändes *C. P. Agrelius* och *Samuel Anderson* till Skandinaviska missionen i St. Paul-distriktet.

Dessa bröder grepo verket an med kraft och sparade ingen möda att uppsöka landsmännen för att råda och förmana till Guds rike. De predikade i St. Paul, Mound Prairie, Marine, Chisago Lake samt på åtskilliga platser söderut vid Mississippi- och Minnesota-floderna. Små

klasser organiserades på flera ställen, och vid konferensen 1855 rapporterades 22 medlemmar i full förening och 4 på prof; 1856 var antalet 40 i full förening och 12 på prof.

För konferensåren 1857–58 föreligga endast ofullständiga rapporter. Att framgången emellertid under dessa två år icke varit obetydlig framgår deraf, att vid konferensen 1859 organiserades ett skandinaviskt distrikt, *Erik Shogren, presiderande äldste,* med åtta församlingar eller kretsar (fyra svenska), åtta predikanter (fem svenska) samt inalles 221 medlemmar i full förening och 124 på prof.

Shogren innehade distriktet i fyra år, 1859–63. Under denna tid förökades predikanternas antal till tio (sex svenska), kretsarnas till nio (fem svenska) och medlemskapet till 367 i full förening och 95 på prof.

Shogren efterträddes af *C. G. Forsberg.* I sex år eller till 1869 hade Forsberg vården af distriktet. Under hans tid förspordes god framgång längs hela linien och visar statistiken vid konferensen 1869 tretton kretsar (sex svenska) med ett medlemskap af inalles 519 i full förening och 208 på prof.

Forsberg aflöstes af *C. F. Lindquist* och innehade han presiderande äldste-stolen i tre år eller till 1872, då det skandinaviska distriktet efter tretton års framgångsfull verksamhet upplöstes.

Orsaken härtill var denna: Redan under Forsbergs tid märktes, isynnerhet å de norska brödernas sida, ett dämpadt knot eller missnöje öfver den bestående ordningen, nemligen, — ett skandinaviskt distrikt med en svensk presiderande äldste. Detta missnöje, underblåst af en känslig för att icke säga kittslig national-anda, tilltog allt mer och framkallade omsider en agitation, hvari "föga spår af sympati eller broderlighet ådagalades, men deremot mycken misstro och strid," *) samt kulminerade

*) "History of Methodism in Minnesota," *Hobart,* sid. 305.

slutligen i distriktets delning i två distrikt, ett *norskt* och ett *svenskt* med hvardera sin presiderande äldste.

Trots dessa svårigheter skred verksamheten stadigt framåt under Lindquists tid och vid konferensen 1872, då delningen skedde, rapporterade han 13 kretsar med inalles 744 medlemmar i full förening och 194 på prof, hvaraf sju kretsar, med 458 medlemmar i full förening och 86 på prof, tillföllo norska distriktet samt sex kretsar, med 286 medlemmar i full förening och 108 på prof, det svenska.

Vid samma tillfälle afsade Lindquist sig presiderande äldste-sysslan, anhöll om lokaliseringsbetyg och utgick ur det effektiva verket. Någon tid derefter missiverades *O. G. Gunderson,* hvilken biskop Haven träffat i Chicago, till Minnesota-konferensen och utnämndes till presiderande äldste på svenska distriktet.

Gunderson innehade distriktet i fem år eller till 1877, då nordvestra svenska konferensen organiserades. Under denna tid gick saken så småningom framåt och vid konferensen i Galesburg rapporterades från Minnesota 8 kretsar, (18(?) församlingar eller föreningar) med inalles 629 medlemmar (515 i full förening och 114 på prof), samt kyrkoegendom (14 kyrkor och 6 boställen) värderad till $28,000.

Några vidare detaljer rörande verksamheten i de olika församlingarne hafva vi icke lyckats erhålla; kunna derför endast gifva några få data rörande deras uppkomst, uppgifva namnen på de predikanter, som betjenat dem samt angifva det medlemsantal en hvar vid sin tjenstetids afslutande inom församlingen rapporterat.

* * *

ST. PAUL.

Verksamheten begyntes 1852 af John Tidlund. Församlingen organiserades 1853. Första kyrkan byggdes

1855. Härifrån begyntes verksamhet i Mound Prairie, numera Afton, Stillwater, Minneapolis, Duluth. Församlingen kallades först Skandinaviska metodistförsamlingen, men 1872 efter distriktets delning blef namnet lagligen ändradt till *Svenska metodistförsamlingen*. Af efterföljande framgår emellertid att församlingen under de första 25 åren, 1852–77, aldrig varit stor.

			Medlemmar i full förening:	På prof:
Carl P. Agrelius, Sam. Anderson,	två år,	1854–56	40	12
John Tidlund,	tre "	1856–59	ingen rapport	
Erik Shogren,	ett "	1859–60	20	10
Carl G. Forsberg,	två "	1860–62	23	21
Carl F. Lindquist,	ett "	1862–63	43	16
Erik Shogren,	" "	1863–64	51	11
H. Holland, (norsk),	" "	1864–65	30	25
Arne Johnson, "	" "	1865–66	33	5
(?)	två "	1866–68	33	16
Lot Lindquist,	ett "	1868–69	39	14
Carl G. Forsberg,	tre "	1869–72	31	23
Carl G. Nelson,	" "	1872–75	44	16
(?)	ett "	1875–76	44	5
Louis Dahlgren,	" "	1876–77	59	12

Minneapolis afskildes 1873 från St. Paul med omkring 20 medlemmar. Exakta antalet okändt.

* * *

CHISAGO LAKE eller CENTER CITY, numera LINDSTROM.

Den förste svenske metodistpredikant i dessa trakter var gamle C. P. Agrelius, hvilken besökte Chisago Lake vintern 1853–54, predikade och höll nattvardsgång. Det första svenska lägermötet i Minnesota hölls härstädes 1858. Strax derefter organiserades församling och kyrka

byggdes i Center City. Kretsen omfattade Chisago- och Washington-"countier" i Minnesota, sträckte sig öfver St. Croix-floden till Polk- och Burnett-"countier" i Wisconsin och hade omkring ett dussin predikoställen, bland andra *Grantsburgh, Wis.*, numera *Trade Lake*, der omsider 1870 en stark församling uppstod.

			Medlemmar i full förening:	På prof:
C. P. Agrelius,	två år,	1856–58	ingen rapport	
C. F. Lindquist,	" "	1858–60	70	29
Peter Long,	" "	1860–62	52	24
N. S. Åhlström,	ett "	1862–63	70	1
C. F. Lindquist,	två "	1863–65	70	3
Suppleant,	ett "	1865–66	ingen rapport	
Erik Shogren,	tre "	1866–69	52	32
A. P. Burch,	fyra "	1869–73	47	12
(1870 afskiljes Grantsburg med inalles 38 medlemmar.)				
P. M. Johnson,	tre år,	1873–76	80	20
Suppleant (?),	ett "	1876–77	59	5

* * *

GRANTSBURG, numera TRADE LAKE,

afskildes från Chisago Lake 1870 och C. G. Nelson utnämndes till vårdhafvande. De två följande åren, 1871-73, hörde församlingen såsom annex till Chisago Lake. 1873 förekommer Grantsburg ånyo såsom sjelfständig församling med inalles 52 medlemmar.

			Medlemmar i full förening:	På prof:
A. P. Burch,	ett år,	1873–74	76	40
Suppleant,	" "	1874–75	66	13
A. J. Wicklund,	två "	1875–77	90	12

* * *

MINNEAPOLIS.

Verksamheten härstädes begyntes sommaren 1872 af C. G. Forsberg, som då var pastor i St. Paul och nu och då höll möten i Minneapolis. Följande år den 23 februari organiserades församlingen af C. G. Nelson. Både norrmän och svenskar inlemnade sina namn, och man enades om att församlingen skulle kallas *"Skandinaviska M. E. Församlingen."* Huru många som då antecknade sig är icke med visshet kändt, men bland de första medlemmarne voro: *John Anderson*, *Christopher Anderson*, *Dorothea Anderson*, *Jenny Anderson*, *Sigfrid Sigfridson*, *Anna Sigfridson*, (de två sistnämnda metodister från Sverige), *William H. Gaslin*, *John Carlson* m. fl. Samma år, 1873, byggdes och invigdes den första kyrkan, hvilken låg vid Cedar avenyen midtemot Washington avenyen. Följande år begynte norrmännen att utträda och bilda egen församling, och det beslutades nu att namnet skulle ändras till *"Första Svenska M. E. Församlingen."*

		Medlemmar i full förening:	På prof:
Lot Lindquist,	ett år, 1873–74	19	10
J. A. Johnson,	" " 1874–75	32	11
C. G. Nelson,	två " 1875–77	47	8

* * *

VASA - GOODHUE - RED WING.

VASA är ett stort svenskt nybygge i norra delen af Goodhue "county," omkring 12 mil från Red Wing. De första svenskarne anlände hit 1853. 1854 kommo flera och 1855 ökades antalet med närmare 100. Vid ett allmänt möte i september detta år beslöts att kalla nybygget *Vasa* till åminnelse af Gustaf Vasa.

1857 förökades folkmängden betydligt, dels genom inflyttningar direkt från Sverige och dels från olika trakter i detta land. Bland de senare voro äfven några meto-

dister, bland andra: *Germund Johnson* med familj från "Sugar Grove," Pa., annexförsamling till Jamestown, N. Y. Dessa makar "drogo sig aldrig för att visa flagg eller bekänna sin tro" och genom dem öppnades också snart en dörr för metodismen i Vasa.

Verksamheten här begyntes 1858. I utnämningslistan 1859 kallas missionen "*Goodhue*," och två predikanter: *Wissing Berg* (norsk) och *N. S. Åhlström* hitsändes. Vid följande konferens ändrades namnet till *Vasa*. Församlingen bildades sommaren 1859 med 12 medlemmar. Den första kyrkan byggdes 1863. Verksamheten utsträcktes åt alla håll och flera reguljära predikoställen upptogos, der snart, såsom i Red Wing och Goodhue, små församlingar organiserades och kyrkor byggdes.

Utrymmet förbjuder vidare ordande härom; får endast säga, att enligt en uppgift församlingen i

Red Wing

organiserades *1870* af C. F. Lindquist; enligt en annan, att den organiserades den 15 september *1873*, af hvem säges icke. Den förra uppgiften är sannolikt rätt. Samma år, 1870, uppfördes ett litet kapell å en C. F. Lindquist tillhörig tomt. Ny kyrka byggdes 1877 på egen tomt vid en af stadens bästa gator. Endast tomten lär ha kostat $1,250. I

Goodhue

organiserades en liten församling med sex medlemmar 1868. Några metodister hade nemligen kommit från Massachusetts, der de tillhört amerikanska metodistförsamlingar, och utgjorde dessa grundstommen till församlingen i Goodhue. De voro: *Gustaf Newman* och hustru, *John A. Peterson, Anna Peterson, Daniel Larson* samt *Katarina Larson*. År 1877 byggdes en kyrka.

			Medl. i full för.	På prof:
N. S. Åhlström,	två år,	1860–62	42	3
Peter Long,	ett "	1862–63	42	14
P. M. Johnson,	två "	1863–65	46	17
C. F. Lindquist,	" "	1865–67	58	9
P. M. Johnson,	tre "	1867–70	87	27
Bengt Börjeson,	" "	1870–73	ingen rapport	
(Red Wing och Hastings afskildes 1873.			Ingen rapport.)	
Aug. Olson,	två år,	1873–75	44	8
John A. Johnson,	" "	1875–77	61	19

* * *

KANDIYOHI.

Omkring 100 mil vester om St. Paul ligger Kandiyohi "county." Till detta "county," der sjöar, skogar och slätter tjusa ögat på alla sidor, började den svenska invandringen omkring 1854 och små nybyggen anlades flerestädes. Följande år kommo stora skaror och redan 1859 voro svenskar bosatta öfverallt på en sträcka af 30 mil, öster och vester, emellan "Swede Grove" (numera Grove City) och "Eagle Lake" och der utanför, som på den tiden brukade kallas *"verldens ända,"* såsom utgörande den yttersta utposten för bosättningen.

Den förste banbrytaren för metodismen i dessa trakter var P. M. Johnson; se sid. 414. Församlingen i Kandiyohi organiserades 1860 af E. Shogren. Vid konferensen detta år rapporterades 12 medlemmar i full förening och 20 på prof och utnämndes C. F. Lindquist till vårdhafvande. Allt gick väl — flera predikoplatser upptogos, en klass bildades i Atwater och framtidsutsigterna voro lofvande — tills på sommaren 1862, då indiankriget utbröt och indianerna med eld och mord hemsökte trakten, och då både predikant och församling samt för öfrigt hela befolkningen måste hals öfver hufvud fly från hus och hem och som nogast kommo undan med lifvet. Detta var

ett hårdt slag; församlingen blef så godt som alldeles förstörd och vid konferensen 1864 rapporterades endast 17 medlemmar. Några af flyktingarne återvände till sina sköflade hem hösten 1864, men de flesta först följande vår, och vid årets slut räknade församlingen 25 medlemmar men ingen på prof.

Från denna tid gick församlingen emellertid andra dagar till mötes. Medlemsantalet ökades efterhand, kyrka och boställe byggdes, verksamheten utsträcktes mer och mer, den ena predikoplatsen efter den andra upptogs, och vid konferensen 1877, hvarmed vår historik afslutas, finna vi stjelfständiga församlingar, österut i *Atwater* och *Litchfield*, norrut i *New London* och vesterut i *Willmar* — alla en direkt följd af missionen i Kandiyohi.

			Medlemmar i full förening	På prof.
Carl F. Lindquist,	två år,	1860–62	34	6
Suppleant, *P. M. J.* (?)	ett "	1862–63	22	5
N. S. Åhlström,	" "	1863–64	17	0
Erik Carlson, *)	" "	1864–65	25	0
H. Holland,	tre "	1865–68	50	3
Peter Long,	ett "	1868–69	38	21
Lot Lindquist,	tre "	1869–72	36	10
Suppleant, *L. D.* (?)	ett "	1872–73	67	52
Louis Dahlgren,	två "	1873–75	91	24
Aug. Olson,	ett "	1875–76	105	14
P. M. Johnson,	" "	1876–77	105	30

*

* *

ATWATER - LITCHFIELD.

Dessa båda platser ligga öster om Kandiyohi, omkring 15 mil från hvarandra, vid "Great Northern"-jernvägen, *Atwater* i Kandiyohi och *Litchfield* i Meeker "county," hvilka båda "countiers" befolkning till mer än

*) Samme E. Carlson, som omtalas sid. 346 och 456.

Kyrka och boställe i Atwater.

fjerdedelen utgöres af invandrade svenskar eller här i landet födda svensk-amerikaner. Den förste svenske metodistpredikant, som predikade evangelium i dessa trakter, var P. M. Johnson. Detta var år 1859. Följande år, samtidigt med församlingens organisering i Kandiyohi, bildades af E. Shogren en församling eller förening i Atwater. Församlingen lades såsom annex till Kandiyohi-kretsen och betjenades af dess predikanter till 1873, då *Atwater-Litchfield*-kretsen organiserades och Bengt Börjeson utnämndes till vårdhafvande derstädes. Kyrkobygge i Atwater hade nu redan påbörjats; kyrkan fullbordades 1873 och på hösten samma år uppfördes bostället.

I *Litchfield* hade visserligen predikats en längre tid, men ingen församling bildades förr än 1874. Börjeson betjenade kretsen i fyra år, 1873–77. Huru stort medlemsantalet var 1873, då kretsen organiserades, angifver icke konferensprotokollet för det året. men 1877 rapporterade Börjeson 74 i full förening och 7 på prof.

* * *

AFTON („MOUND PRAIRIE”), STILLWATER.

AFTON är en liten plats vid St. Croix-floden, 18 mil öster från St. Paul. Svenskar började bosätta sig häromkring i midten af 1850-talet.

STILLWATER vid samma flod, 9 mil ofvanför Afton, är en af Minnesotas äldsta städer och från början hufvudorten för trävarurörelsen i St. Croix-dalen. Redan före 1860 funnos många svenskar. isynnerhet unga män, i Stillwater, der de sysselsattes vid sågverken eller timmerflottningen.

Vår verksamhet i dessa trakter begyntes först i "Mount Prairie," (eller såsom det heter i konferens-protokollen *"Mound Prairie."*) 4 à 5 mil från Afton. C. P. Agrelius var den förste, som höjde korsets fana bland svenskarne i "Mound Prairie;" efter honom J. Tidlund. Under Forsbergs tid bildades församling och kyrka byggdes, men församlingen upplöstes om några år, enär de flesta svenskarne lemnade trakten och tyskar inflyttade i deras ställe; hvarefter verksamheten flyttades till staden. Kyrkan i "Mound Prairie" står qvar ännu.

Verksamheten både i "Mound Prairie" och Stillwater stod först i förening med St. Paul, men i februari 1871 hade församling organiserats i Stillwater och i årets konferensprotokoll förekommer *Stillwater-Afton* för första gången såsom en egen krets med *C. G. Nelson* som vårdhafvande. Medlemsantalet inom kretsen 1872, då Nelson

stationerades i St. Paul, var 49 i full förening och 18 på prof. Vid konferensen 1872 benämnes kretsen: *Stillwater*-"MOUND" *Prairie*" och lemnades att suppleras. De tre följande åren, 1873–76, tillhörde "Mound Prairie" (sannolikt äfven Stillwater) Chisago Lake-kretsen, P. M. Johnson, vårdhafvande. Någon rapport om medlemsskapet afgifves icke dessa år. Vid konferensen 1876 lades "Mound Prairie"-Stillwater ånyo till St. Paul och i utnämningslistan för både detta och följande år, 1877, heter det:

ST. PAUL-"MOUND PRAIRIE" . . . *Louis Dahlgren.*

Att "*Mound Prairie*" fortfarande nämnes i dessa utnämningar antyder, att någon församling ännu icke organiserats i *Afton.* Detta skedde först 1884 (?).

* * *

DULUTH.

Omkring 130 mil norr från St. Paul vid Superiorsjöns sydvestra ända ligger DULUTH. Vid konferensen 1870 upptogs verksamhet härstädes och *P. M. Johnson* utnämndes till vårdhafvande. Han stannade två år, 1870–72. Verksamheten kröntes under denna tid med framgång; församling bildades, kyrka och boställe byggdes och allt syntes lofvande. Men 1873 förändrades saken: staden började gå kräftgången, alla våra medlemmar, med undantag af en enda familj, bortflyttade, hvadan verksamheten måste nedläggas. Kyrka och boställe samt två tomter, värderade till $4,000, gingo förlorade. Staden repade sig emellertid snart igen, tillväxte snabbt och nu, 1900, är Duluth Minnesotas tredje stad med en folkmängd af 59,396, deribland 8,393 svenskar. Icke förr än 1887 upptogs verksamhet ånyo; i oktober detta år bildades den nuvarande församlingen. Sedan dess har saken gått framåt.

MICHIGAN.

I början på 1860-talet begynte svenskar i något större antal invandra till öfre Michigan och gälde deras färd i förstone koppargrufvorna i "Lake Superior"-trakten. Om några år blef emellertid Ishpeming — namnet är indianskt och lär betyda *himmel* — egentliga målet för denna invandring och redan 1868 finna vi också hundratals svenskar sysselsatta i jerngrufvorna härstädes.

Den förste svenske metodistpredikant, som förkunnade lifvets ord i dessa trakter, var Peter Challman. Under sitt sista år som presiderande äldste, sommaren 1865, gjorde han ett besök till koppargrufvorna i Calumet-trakten för att utröna om någon metodistisk verksamhet kunde begynnas bland svenskarne derstädes. Ehuru detta icke kunde förverkligas, blef dock hans besök icke alldeles fruktlöst. En ung man vanns nemligen vid detta besök för Herren och har sedan dess i öfver 30 år varit en frimodig och framgångsfull banérförare i Christi här — *Johan Ludvig Dahlgren*, i flera år presiderande äldste i Minnesota, för närvarande pastor i en af våra församlingar i Kalifornien.

ISHPEMING.

Någon verksamhet, å vår sida, bland svenskarne i Ishpeming förekom icke förr än 1872. Ett par af våra predikanter hade visserligen en gång hvardera besökt platsen, såsom Chicago-distriktets presiderande äldste, Nils Peterson, 1868, och "*Sändebudets*" redaktör, Albert Ericson, 1870; men då, 1872, begynte en verksamhet, som bar frukt och hade till följd att nästföljande år församling organiserades.

Några metodister från Sverige, somliga från Gotland men de flesta från Vermland, ankommo till Ishpeming sommaren 1872. Dessa brukade gå tillsammans för att bedja till Gud, och varma i sin första kärlek inbjödo

de andra att komma till deras möten, men högst få vågade komma. Bröderna tröttnade emellertid icke, utan brinnande af nit för syndares frälsning beslöto de att bönemöten skulle hållas hvarje söndagseftermiddag och torsdagsafton i deras hus. Så skedde ock. Folktilloppet var visserligen i början icke stort, men Herren var med. Guds barns böner besvarades, "buller hördes bland de torra benen," själar kommo till lif och prisade Gud med hög röst; och husen blefvo snart för små.

Nu flyttades mötena till amerikanska metodistkyrkan, der ett klassrum stäldes till svenskarnes förfogande hvarje söndagseftermiddag. Folktilloppet tilltog allt mer; den ene efter den andre föll till Jesu fötter och snart fanns en stor svensk klass i förening med amerikanska metodistförsamlingen. Detta framkallade fiendskap å de ogudaktigas sida; de hotade både med kulor och krut, med hugg och slag, om dessa möten fortsattes. Huru hätsk sinnesstämningen var hos somliga framgår af följande: en morgon funnos tre stora slidknifvar med spetsarne djupt instuckna i dörrposterna i huset, hvarest de ledande bröderna bodde, men Herren vakade öfver sitt folk och intet ondt drabbade dem.

Följande sommar besökte pastorerna A. J. Anderson och John Linn Ishpeming och deras besök kröntes med stor välsignelse. Hela svenska klassen förklarade sig villig att, om predikant kunde erhållas till hösten, bilda en sjelfständig svensk församling. Härmed var första steget taget och vid konferensen i september upptogs "*Lake Superior*" (*Ishpeming*) i utnämningslistan och *August Wahlgren* förordnades till vårdhafvande.

Wahlgren anlände till Ishpeming i oktober och i november organiserades församling med omkring 30 medlemmar. De första medlemmarne voro: *Alfred Dahlin* och *O. Jakobson*, ledare; *Joh.E. Hammarbeck*, *Nils Lindquist*, *Anders Lindquist*, *John Lindquist*, *Peter Stålbandske*, *Carl Berg*, *Anders*

Malmström. Alfred Lindberg. Törnblom. alla (utom A. Dahlin) med *hustrur. Wallin. Nikolaus Olson. Sven Höök. Carl Öbrman. John Hedlund, Carl Rosendal. Leonard Berg. Christine Sjöberg* (sedermera mrs. Alf. Dahlin) m. fl.

Wahlgren var en energisk man; han utförde också snart sagdt ett makalöst arbete. Det säges att han kunde gå till fots ofta i 40 graders köld långa vägar samt predika stundom från 10 till 12 gånger i veckan. Naturligtvis rönte församlingen framgång under en sådan ledare. Efter ett år, 1874, rapporterade han 47 medlemmar i full förening och 27 på prof.

Församlingen hade sina gudstjenster först i ett skolhus vid den s. k. New York-grufvan. 1876 byggdes den första kyrkan; hon måste emellertid snart tillbyggas. Den nuvarande kyrkan byggdes 1885. Ishpeming har länge varit och är ännu en af de största, om icke den största, af våra församlingar i Michigan.

		Medlemmar i full förening	På prof
August Wahlgren,	två år, 1873–75	40	22
Mik. P. Lindquist,	ett " 1875–76	40	4
Oscar J. Stead,	" " 1876–77	51	5

SJUTTONDE KAPITLET.

Verket i östra staterna — Nordvestra svenska konferensen.

Betelskeppet. — Jamestown-"Sugar Grove." — Brooklyn. — Dover, N. J. — Quinsigamond, Mass. — San Francisco, Cal. — Nordvestra svenska konferensen organiseras.

Med undantag af den med Betelskeppet förknippade verksamheten, sid. 151–158, är icke mycket att säga rörande verksamheten i östra staterna under perioden 1845–1877.

Visserligen försökte E. Shogren begynna svensk verksamhet, 1865, i Boston, se sid. 243; likaså gjordes ett och annat predikobesök derstädes af åtskilliga predikanter, såsom O. G. Hedström, ett par gånger, N. O. Westergreen, tre olika gånger, 1869, 1873 och 1875, samt Albert Ericson, men någon vidare verksamhet kom icke till stånd före 1878; utan inskränkte sig verksamheten i östra staterna under de första 25 åren ENDAST till *Jamestown-"Sugar Grove,"* der församlingar bildades 1851–1852. Tjugu år derefter, 1872, bildades församlingen i *Brooklyn;* följande år, 1873, församlingen i *Dover, N. J.*, och i februari 1877 begyntes verksamhet i *Quinsigamond, Mass.*

Utrymmet tillåter icke att ingå i närmare detaljer, utan måste vi inskränka oss till att gifva några belysande historiska data rörande verksamheten, nämna de predikanter, hvilka betjenat församlingarne, samt angifva

framåtskridandet, så vidt sifferuppgifter, hemtade ur de officiella konferensprotokollen, kunna lemna en föreställning derom.

BETELSKEPPET.

Första predikan hölls af pastor O. G. Hedström den 25 maj 1845.

En förening med 56 medlemmar var frukten af första årets verksamhet.

Ett nytt skepp inköptes och invigdes den 12 maj 1857. I Sörlins tid, 1875, började verksamhet i staden (New York) och ett par klasser bildades, men någon församling organiserades icke förr än 1882.

1876 skedde en förändring. Svenska verksamheten i Betelskeppet nedlades nemligen detta år. Skeppet lossgjordes från sitt gamla af så många dyrbara minnen helgade läge vid *"Pier 11, North River,"* halades öfver till Brooklyn och kallades derefter: SKANDINAVISKA BETELSKEPPET.

Hvad egentliga orsaken till denna ändring var, veta vi icke. Faktum är emellertid, att ändringen gjordes emot pastor Hedströms önskan och att den spänning, som så ofta råder emellan svenskar och norrmän, icke förminskades utan tvärtom betydligt förökades derigenom.

			Medlemmar i full förening:	På prof:
O. G. Hedström,	fem år,	1845–50	40	39
" " O. P. Petersen,	ett "	1850–51	60	
O. G. Hedström, S. B. Newman,	två "	1851–53	40	55
O. G. Hedström,	" "	1853–55	60	10
John Bredberg,	ett "	1854–55		
O. G. Hedström, S. B. Newman,	fyra "	1855–59	70	73
O. P. Petersen, O. G. Hedström,	" "	1859–63	69	14

O. G. Hedström, Ola Helland,	fyra år,	1863–67	87	43
O. G. Hedström, James Iverson,	två "	1867–69	108	45
O. G. Hedström, Holger Olson,	tre "	1869–72	204	65
(Brooklyn afskiljes 1872 med omkring 100 medlemmar.)				
O. G. Hedström,	två år,	1872–74	78	36
Dan. S. Sörlin,	" "	1874–76	88	22

* * *

JAMESTOWN - "SUGAR GROVE."

I sydvestra hörnet af staten New York, vid sydöstra ändan af den natursköna Chautauqua-sjön, är staden JAMESTOWN belägen och 12 mil söder derifrån i Warren "county," Penn., ligger den lilla byn "SUGAR GROVE."

Jamestown anlades 1802; då uppfördes det första huset härstädes — ett stockhus. 1848 räknade staden möjligen ett par hundra små hus, deribland sju (7) tegelhus samt 2,271 invånare. Före 1848 hade blott få svenskar funnit sin väg till dessa trakter; detta år anlände några, sedan ökades antalet år efter år och 1858, då stadens hela befolkning var omkring 4,000, antogs svenskarnes antal vara öfver 250. Enligt den sista allmänna folkräkningen hade Jamestown den 31 december 1901 en folkmängd af 22,892, af hvilka 14,278 voro svenskar eller svensk-amerikaner.

Pastor O. G. Hedström var den förste svenske predikant som besökte Jamestown. Detta var i juni 1851; några blefvo omvända vid detta tillfälle och slöto sig till amerikanska metodistförsamlingen. Följande år besökte Hedström ånyo platsen och nu stiftades församling. Församlingens förste vårdhafvande var Olof Hamrén. Kyrkobygge begyntes hösten 1857; två år derefter,

nyårsdagen [illegible] invigdes kyrkan. Hon låg vid Centre-gatan, strax invid jernbanan.

Samtidigt med Jamestown besökte pastor Hedström, [illegible], "Sugar Grove" och redan vid detta besök bildades församling härstädes. Tomt för kyrka och kyrkogård skänktes af Germund Johnson, hvilken var den förste svensken i Sugar Grove; han flyttade någon tid derefter till Vasa, Minn. Se sid. [illegible]. Snart blef kyrkan uppförd, men på grund af någon oklarhet i köpebrefvet uppstod tvist om eganderätten och kyrkan tillerkändes luteranerna, och metodistförsamlingen stod på bar backe. Ny kyrka uppfördes under B. A. Carlsons tid och under samma tid förökades medlemsantalet i kretsen från 83 till *201*.

(Sommaren 1878 flyttades kyrkan i Jamestown till Chandler-gatan, ombyggdes och förstorades och den 15 september invigdes det nya templet af pastor Alb. Ericson. Den nuvarande präktiga kyrkan byggdes under O. P. Linstrums tid och invigdes den 6 september 1891.)

			Medlemmar i full förening:	På prof:
Olof Hamrén,	ett år,	1853–54	25	20
John Bredberg,	fyra "	1854–59	100	22
S. B. Newman,	sju "	1859–66	77	6
Bengt A. Carlson,	*nära* tre "	1866–69	156	47
James Iverson,	" "	1869–72	196	14
Suppleant (?)	ett "	1872–73	120	18
Holger Olson,	två "	1873–75	133	17
H. C. A. Segerblom,	" "	1875–77	202	1

* * *

BROOKLYN.

Svenska metodismens verksamhet i Brooklyn är samtidig med verksamheten i Betelskeppet.

Efter ett års verksamhet funnos i förening med Betelskeppet, maj 1846, två klasser med inalles 56 medlemmar. Den ena klassen bestod hufvudsakligen af sjömän, hvilka för tillfället vistades i New York; den

andra utgjordes af i Brooklyn bosatta personer. Denna klass mötte hvarje tisdagsafton i flera år i "Fleet street"-metodistkyrkan. Johan Alfred Bergner var den förste klassledaren. Pastor Hedström brukade kalla denna klass "Betelskeppets *ögonsten*."

Denna klass var den egentliga grundstommen till den nuvarande Immanuels-församlingen. I juni 1867 fattades beslut att bygga kyrka. En rik amerikan, John T. Martin, gaf 3,500 dollars och snart blef en kyrka uppförd vid Pacific aveny, nära 5:te avenyen. Kyrkan invigdes den 29 mars 1868 af biskop Janes.

Denna kyrka blef snart för liten. Ett större tempel måste uppföras. En byggnadskomité, bestående af ofvannämnde John T. Martin, två à tre andra amerikaner, pastor Hedström och N. Kron, tillsattes och arbetet begyntes. Pastor Hedström åtog sig insamlandet af medel. Mr. Martin gaf genast 10,000 dollars; många andra amerikaner gåfvo tre-, två à ett tusen dollars och inom några månader hade Hedström samlat öfver 30,000 dollars, så att då kyrkan, den nuvarande Immanuelskyrkan, som kostat 33,500 dollars. stod färdig att invigas, hvilade endast en skuld af 1,500 dollars öfver henne.

Söndagen den 19 maj 1872 invigdes kyrkan (någon församling hade icke ännu bildats utan tillhörde klassen fortfarande Betelskeppet,) af biskop Simpson, biträdd af biskoparne Ames, Scott och Janes, under namn:

"FIRST SWEDISH M. E. CHURCH OF THE BETHEL-SHIP SOCIETY."

Följande söndag, den 26 maj, höll Albert Ericson, som missiverats från Central Illinois- till New York östra konferensen för att öfvertaga verksamheten i Brooklyn, inträdespredikan. Texten var: *"För hvad orsak hafven I skickat efter mig?"* Ap. Gern. 10:29. Om några dagar bildades församling med omkring 100 medlemmar, hvilka

utskrifvits från Betel-skeppet. Strax derefter hölls församlingsmöte då tre ombudsmän invaldes. Dessa fingo emellertid aldrig agera. Vid deras första möte infann sig neml. ordföranden i Byggnadskomitén mr. Martin. och tillkännagaf att deras val var ogiltigt samt förbjöd dem att såsom ombudsmän befatta sig med församlingens angelägenheter hvadan någon inkorporering af församlingen kom icke till stånd utan förekommer verksamheten i konferensutnämningarne från och med 1873 till 1882 helt enkelt under benämningen

"*Svenska Missionen i Brooklyn.*"

Ericson innehade vården åtta år. till påsken 1880. Efter honom kom A. J. Anderson. Under Andersons andra år, 1882, omorganiserades och inkorporerades församlingen och erhöll nu namnet: *Svenska Immanuelsförsamlingen.*

Enligt de officiella konferensprotokollen visar medlemsstatistiken från 1873 till 1877. med hvilket år vår historik afslutas. följande resultat.

1873.	medlemmar	i	full	förening	224.	på	prof	85
1874.	"		"	"	260,	"	"	65
1875,	"		"	"	249.	"	"	18
1876,	"		"	"	226,	"	"	34
1877,	"		"	"	214,	"	"	19

* * *

DOVER.

DOVER är en mindre stad i New Jersey, ungefär en timmas jernvägsresa från New York, der åtskilliga svenskar redan före 1870 slagit sig ned. En af dessa, *Johan Peterson*, som blifvit omvänd bland de amerikanska metodisterna, började genast tala med sina landsmän om Guds underbara nåd och följden blef, att en svensk metodistförsamling med 12 à 15 medlemmar bildades 1873 och redan samma höst uppfördes en liten kyrka. De första

medlemmarne voro: ofvannämnde *Johan Peterson*, *A. P. Anderson*, *Carlberg*, *Rydberg*, *Åquist* samt deras hustrur, *J. B. Swenson* (*John Bendix*) m. fl.

Dover lades sedermera såsom annex till den norsk-danska församlingen i Perth Amboy, Newark-konferensen, och betjenades i flera år af dess predikanter. Exakta uppgifter rörande medlemsantalet under de första åren saknas, men 1877 säges antalet ha varit 50.

Tvenne af våra ännu, 1902, i aktiv verksamhet varande predikanter: *Olin Swanson*, presiderande äldste i Östra svenska konferensen, och *John Bendix*, Betaniahemmets direktör, äro utgångna från församlingen i Dover.

* * *

QUINSIGAMOND.

QUINSIGAMOND är det indianska namnet på en stadsdel i Massachusetts' andra stad, Worcester, hvarest ett stort ståltrådsverk, ett af de största i Amerika, är beläget. Befolkningen i det egentliga Quinsigamond är med undantag af möjligen ett tjogtal familjer uteslutande svensk och uppgår till flera tusen personer, hvilka till största delen sysselsättas vid ofvannämnda jernverk.

Metodistförsamlingen härstädes, den första svenska församling i staden, har sitt ursprung, menskligt taladt, i den verksamhet, som metodistkyrkan begynte i Sverige 1866. Bland de olika ställen derstädes, hvarest metodisterna tidigt började verka och hvarest Gud på ett synnerligt sätt krönte verksamheten med framgång, intager Degerfors, Wermland, en framstående plats. Der, särskildt under pastor Emanuel Nilssons tid, vardt Herrens arm kraftigt uppenbarad till frälsning och många blefvo sant omvända samt förenade sig med metodistkyrkan. Redan 1872 emigrerade åtskilliga af dessa till detta land. De styrde först färden till Ishpeming, Michigan, och

[illegible] till Gud och kyrkan skildes de icke för sitt namn var [illegible] predikan [illegible] och blefvo sålunda upp- [illegible] [illegible] [illegible] till den svenska [illegible].

Från [illegible] [illegible] de [illegible] och [illegible] till Quinsigamond. Här [illegible] de [illegible] predikat [illegible] Herrens altare och [illegible] [illegible] [illegible] genom gemensamma sammankomster för bön och uppbyggelse. De hade [illegible] predikant men [illegible] tillhörande det [illegible] prästerskapet uppbyggde de hvarandra [illegible] på ett [illegible] [illegible] [illegible] profeten Malakias säger att Gud [illegible] på hans tid.

Den första svenska metodistpredikant som besökte Quinsigamond var Wm. F. Lindquist, hvilken i augusti 1876 på återresa till Sverige stannade öfver en söndag och predikade några gånger. Under tidens lopp hade emellertid allt flera svenskar inflyttat och behofvet af Guds ords predikan gjorde sig allt mer gällande, ty den svenska befolkningen började blifva ganska talrik och ingen regelbunden andlig verksamhet bedrefs ibland dem, utan [illegible] var bokstafligen sådan där man ber- dar. Mot julen 1876 sändes för den skull trenne bröder till Brooklyn för att framlägga förhållandet för pastor Albert Ericson, som då var vårdhafvande derstädes, samt bedja honom att besöka Quinsigamond. Han lofvade detta och i februari 1877 kom han, predikade i gamla skolhuset i Quinsigamond och äfven i staden i en sal på Pleasant-gatan, samt besökte sedermera under de närmast följande åren platsen reguliert två à tre gånger om året.

Någon församling synes icke hafva bildats vid Ericsons första besök härstädes i februari 1877, utan skedde detta först i oktober 1878, då under datum den 13 oktober omkring [illegible] personer, nästan alla med betyg, inskrefvos i kyrkoboken. De första medlemmarne voro:

Alf. Dahlin, Nils Lindquist, Anders Lindquist, John Lind-

quist, Frans O. Dahlquist, John E. Hammarbeck, Carl Berg, Alf. Lindberg, Peter Stålbandske, And. Finne, Törnblom, S. J. Olson, And. Malmström, alla med hustrur, samt *Sven Höök, Carl Öhrman, John Hedlund, Leonard Berg* m. fl.

Således se vi att uppkomsten af denna församling så väl som den i Ishpeming har sin grund i dessa bröders trohet till Gud och kyrkan, och att båda dessa församlingar äro en frukt, ett barn af metodismens verksamhet i Sverige.

* * *

SAN FRANCISCO.

Svenska metodismen å Vestkusten daterar sig från början af 1870-talet, då *Johan Alfred Bergner,* som i många år varit klassledare i Betelskeppet, sid. 152, flyttade till San Francisco och omedelbart begynte att hålla uppbyggelsestunder bland landsmännen i denna stad. Dessa möten voro icke fruktlösa; åtskilliga både svenskar och norrmän blefvo omvända och 1874 organiserades i förening med amerikanska metodistförsamlingen å Howard gatan en skandinavisk klass med J. A. Bergner som ledare. Med heligt nit skötte Bergner den lilla klassen och Herren krönte också hans bemödande med framgång, så att redan 1875 egen församling organiserades.

På våren 1876 besökte Eric Shogren Vestkusten och på hösten samma år missiverades han till Kalifornia-konferensen för att öfvertaga vården om svenska församlingen i San Francisco.

Blott tvenne dagar efter Shogrens ankomst slutade Bergner sina dagar på jorden och gick triumferande hem till sin eviga hvila.

Vid konferensen 1877 rapporterades från svenska församlingen i San Francisco 100 medlemmar i full förening och 31 på prof.

SVENSK KONFERENS ORGANISERAS.

Verket i de vestra staterna hade, 1875, vunnit sådan utsträckning, att alla predikanterna, med möjligen två eller tre undantag, ansågo att en svensk årskonferens, omfattande alla svenska metodistförsamlingar i staterna Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Nebraska, Minnesota, Wisconsin och Michigan, var icke blott önskvärd men alldeles nödvändig, och i detta syfte petitionerade de den i Baltimore, maj 1876, samlade generalkonferensen. Petitionen beviljades, och den 6 september 1877, i Galesburg, Ill., organiserades af biskop Jesse T. Peck

NORDVESTRA SVENSKA KONFERENSEN

med inalles trettiosex (36) medlemmar, neml. tjuguåtta (28) i full förening och åtta (8) på prof.

Medlemmar i full förening: Alfred Anderson, And. J. Anderson, John E. Berggren, And. P. Burch, Bengt Börjeson, J. Louis Dahlgren, Henry W. Eklund, John H. Ekstrand, And. G. Engström, And. Erikson (öfverårig), John A. Gabrielson, Olof G. Gunderson, James Iverson, Peter M. Johnson, Lot Lindquist, John Linn, Carl G. Nelson, J. Oscar Nelson, Peter Newberg (öfvertalig), Sven B. Newman, August Olson (öfvertalig), Holger Olson, Dan. S. Sörlin, C. N. Wennersten, And. T. Westergreen, Nils O. Westergreen, John Wigren och V. Witting.

Profmedlemmar: John A. Johnson, And. J. Wicklund, Oscar J. Swan, Oscar J. Stead, John B. Anderson, Pet J. Berg, Wm. Henschen och James T. Wigren.

Victor Witting valdes till sekreterare; Fred. Åhgren och C. G. Nelson till biträdande sekreterare.

Efter ett gripande helsningstal af biskopen hvari han i varma ordalag refererade till "svenska metodismens fader," pastor O. G. Hedström, "hvilken nyligen — 5 maj detta år — öfverflyttats till den triumferande konferensen," samt hvari han uttryckte sin glädje öfver att få

Nordvestra svenska konferensen,

[illegible]

Biskop Jesse T. Peck [illegible]

[illegible]

Peter J. Berg.

Peter M. Johnson.

John O. Nelson.

Henry W. Eklund.

James T. Wigren.

John A. Gabrielson.

deltaga i organiserandet af denna konferens, hvilken han betecknade som "frukten af många böner och en stark tro," började konferensen sina förhandlingar.

Carl G. Forsberg, hvilken sedan 1872 på egen begäran varit lokaliserad, återupptogs i effektiva verket, likaså Fredrik Åhgren; som kommit med lokaliseringsbetyg från Sveriges konferens

C. N. Wennersten rapporterades hafva utgått från kyrkan och hans namn utströks ur konferensrullan.

Olin Swanson upptogs på prof.

Följande profmedlemmar intogos i full förening: John A. Johnson, And. J. Wicklund och Oscar J. Swan.

Biskop Andrews, som sistlidet år organiserade Sveriges konferens i Upsala, hedrade konferensen med sin närvaro och höll ett inspirerande tal öfver verksamheten i Sverige.

Till diakoner ordinerades: And. J. Wicklund, Oscar J. Swan och Olin Swanson, den sistnämnde under "missionsregeln."

Till äldste ordinerades: John A. Johnson, Jonas Engström (lokaläldste), Henry W. Eklund, John A. Gabrielson och Fredrik Åhgren.

And. P. Burch öfverflyttades till Minnesota-konferensen, Alfred Anderson till Erie-konferensen och Victor Witting (på begäran af biskop Andrews) till Sveriges konferens.

Statistiken visade följande siffror:

Församlingar eller "appointments"	37	
Medlemmar i full förening	3,543	
" på prof	468	
44 kyrkor, värderade till	121,750	dollars.
22 boställen, " "	19,225	"
Missionskollekt	2,025	"

Konferensen afslutades den 10 september.

ADERTONDE KAPITLET.

Skolsaken — dess historia till 1877.

Idéen om en predikantskola framkastas. — Predikantmötet i Swedona 1865. — Jubelfester hållas 1866. — Skolkonventet i Chicago. — Petition till generalkonferensen. — Albert Ericson väljes till svensk lärare. — Svårigheter uppstå. — Intresset för skolsaken aftager. — Skolan begynnes i Galesburg. — De första eleverna. —

År 1866, då kyrkan firade sitt hundraårsjubileum, var för svenska metodismen i viss mening ett bemärkelseår. En skandinavisk predikantskola hade länge varit ett tal- och böneämne både bland predikanter och lekmän; detta år förverkligades detta så till vida att vid ett allmänt skandinaviskt metodistkonvent, som i och för denna sak hölls i Chicago, det enhälligt beslutades att en sådan skola skulle upprättas.

Idéen om en egen skola eller ett *skandinaviskt professorat* i förening med något af metodistkyrkans högre läroverk, såsom i Evanston eller Bloomington, framkastades först vid konferensen i Kewanee, Ill., 1859.

Fyra år derefter framkastades frågan ånyo och i en redaktionsuppsats i *Sändebudet*, den 14 juli 1863, i anledning af att de tyska metodisterna beslutat upprätta ett tyskt metodistseminarium i Berea, Ohio, lästes:

"Är icke tiden snart inne för oss skandinaver att försöka få ett skandinaviskt metodistiskt seminarium upprättadt någonstädes för vår uppväxande ungdom? Kunde det skada, om vi begynte röra i denna sak för att utröna, hvad som kunde göras för ändamålet? Kunde icke vi åtminstone få ett *skandinaviskt professorat* upprät-

[illegible] många universitet?
[illegible] arbete.
[illegible] att begynna.

[illegible] pressen vid [illegible] i maj 1885 [illegible] Svenska [illegible] sig första [illegible] den 5 maj [illegible] skulle upptagas [illegible] uppmanande [illegible] såsom [illegible] ett anslag af [illegible] till hjelp för inrättandet och uppehållandet af ett skandinaviskt professorat i förening med något af vår kyrkas högre läroverk.

En resolution med hänsyn till denna sak uppsattes och ålades den presiderande äldste att med allra snaraste framlägga resolutionen för alla qvartalkonferenserna i distriktet, på det att de måtte fatta sådana beslut i ärendet som de kunna anse nödvändiga, samt ålägga qvartalkonferensernas sekreterare att så snart beslutet är fattadt insända det ordentligen undertecknadt af ordföranden och sekreteraren till predikantföreningens sekreterare, Rev. V. Witting, Andover, Henry Co., Ill.

Resolutionen, som är dagtecknad 6 maj 1885, publicerades följande vecka i *Sändebudet*, och på samma gång uppmanades predikanterna i Minnesota- och West Wisconsin-konferenserna så väl som i New York och Jamestown att förelägga sina respektiva qvartalkonferenser den samma, på det äfven de måtte få tillfälle att rekommendera resolutionen till jubelfest-kommittéens antagande, samt att insända de sålunda fattade besluten till Rev. V. Witting.

Saken omfattades med stort intresse allestädes i våra församlingar och vid konferensen i Onarga, Ill., följande

september rapporterades, att skrifvelser inkommit från nästan alla qvartalkonferenser både svenska och norska, hvari petitionen icke allenast godkännes men på det varmaste förordas till jubelfest-kommittéens antagande. Med anledning häraf beslöts

1. Att jubelfester skola hållas nästa sommar, 1866, i våra församlingar i svenska distriktet, Central Illinois-konferensen, hvarvid skolsaken skall framläggas för folket och kollekter eller teckningar till den samma upptagas; samt att *Sändebudets* redaktör i samråd med vårdhafvande predikanten i Chicago skall hafva ledningen af dessa möten.

2. Att sedan jubelfesterna afslutats ett *skandinaviskt metodist-skolkonvent*, med ombud, predikant och lekmän, från hvarje svensk eller norsk församling i landet, bör hållas i Chicago i oktober nästa år, 1866, i och för skolfrågans afgörande.

Början med de beslutade jubelfesterna gjordes i Chicago, der ett tre-dagars-möte hölls den 4—6 maj, då $7,905, säger *sjutusen, niobundrafem* dollars, i kollekter och teckningar inkommo till skolsaken. Sedan under sommaren höllos liknande möten i nästan alla (9) de öfriga församlingarne inom svenska distriktet och belöpte sig gåfvorna till skolan vid dessa möten i kollekter och teckningar till $7,116. Lägger man härtill teckningen i Chicago, $7,905, så inkommo vid dessa jubelfester inalles *$15,021* till skolfonden endast från det svenska distriktet i Central Illinois-konferensen. Se rapporten på en följande sida.

Det föreslagna konventet kom till stånd och öppnades onsdagen den 17 oktober kl. 9 f. m. i skandinaviska metodistkyrkan i Chicago af pastor O. G. Hedström som ordförande.

Inalles tjugunio, tjugutvå svenskar och sju norrmän, predikanter och lekmän, deltogo som delegater i konventionen, nemligen:

22 SVENSKAR. — *Predikanter:* A. J. Anderson. Peter Challman. J. H. Ekstrand. Albert Ericson. Olof Gunderson. *) O. G. Hedström. Lot Lindquist. Peter Newberg. S. B. Newman. Nils Peterson. O. C. Simpson, August Westergren. N. O. Westergreen. John Wigren. V. Witting. Jonas Östlund.
Lekmän: C. J. Anderson (Galesburg). C. Hoflund (Andover). Otto Lobeck (Andover). C. M. Lindgren (Chicago) Richard Peterson (Swede Bend). G. Wetterlund (Chicago).
7 NORRMÄN. — *Predikanter:* N. Christoffersen, A. Haagensen. P. Jensen. J. H. Johnson. O. P. Petersen.
Lekmän: O. Pedersen. O. Vigdal.

Inga delegater, hvarken predikanter eller lekmän, hade sändts från våra församlingar i Minnesota, sammaledes var förhållandet med ett par församlingar i Illinois-distriktet samt några i Wisconsin.

Sedan sekreteraren uppläst dessa skrifvelser samt nödvändiga kommittéer blifvit tillsatta började förhandlingarne.

Först på programmet var afgifvandet af sekelfest-agenternas och de närvarande predikanternas rapporter. Af dessa rapporter framgick att sekelfester hållits och bidrag till skolfonden upptagits i fjorton församlingar, *tio* i svenska distriktet, Central Illinois-konferensen, nemligen:

Chicago, Ill., kollekter och teckningar:		$7,905.
Beaver,	"	546.
Yorktown, Ind.,		85.
Rockford, Ill.,		851.
Webster, Iowa,		1,850.
Victoria, Ill.,		46.
Galesburg, Ill.,		1,347.
Andover,	"	757.

*) Tillhörde norsk, men tillhörde svenska distriktet.

Skandinaviska metodist-skolkonventet i Chicago 18—22 oktober 1866.

Nils O. Westergreen.
2. Ole Petersen.
3. Carl J. Anderson.
4. Olof G. Gundersen.
5. O. C. Simpson.
6. Swen B. Newman.
7. Nils Peterson.
8. J. H. Ekstrand.
9. A. Vigdal.
10. J. H. Johnson.
11. A. Haagensen.
12. O. G. Hedström.
13. Carl Schou.
14. Aug. Westergren.
15. Albert Ericson.
16. O. P. Petersen.
17. Lot Lindqvist.
18. N. Christoffersen.
19. John Wigren.
20. Jonas Östlund.
21. Peter Newberg.
22. P. Jensen.
23. Richard Peterson.
24. Carl J. Hofflund.
25. Gustaf Wetterlund.
26. And. J. Anderson.
27. V. Witting.

Andover, Ill.. testamente. 500.
Berlin, (Swedona.) Ill.. 967.
Leland, Ill., (norsk) 167=$15.021.00.
Fyra i norska distriktet. Wisconsin-konferensen:
Racine, Wis., kollekter och teckningar: $1.282.
Cambridge, Wis., 1.380.
Hart Prairie, " 210,
Primrose, " 150=$3.022.00.
Dessutom rapporterades från New York $600.00; utgörande tillsammans $18,643.00. *)

Denna summa förökades sedermera med 595 dollars, tecknade dels af några delegater under konventsdagarne och dels vid ett allmänt sekelfestmöte, som söndagsaftonen hölls i kyrkan, så att det sammanlagda beloppet af sekelfestgåfvorna uppgick till 19,238 dollars. Ej var det underligt, att konventionen, då den såg detta bevis på folkets frikostighet och kärlek, sjelfmant uppstod och med lust och lif uppstämde:

"Pris vare Gud, som kärlek är!"

Genast efter lofsångens afsjungande började förhandlingarne. Första frågan gälde: "Skall ett skandinaviskt professorat upprättas i förening med något af våra amerikanska högre läroverk eller skall en egen skandinavisk läroanstalt etableras? Diskussionen om denna sak tog två sessioner i anspråk, och efter mogen öfverläggning *beslutade* konventet:

1. Att en särskild skandinavisk läroanstalt, såsom varande nyttigast, mest fördelaktig och för vår saks framgång högst nödvändig, skall med det snaraste upprättas, och

2. Att vi såsom en konvention af predikanter och församlingsombud petitionera nästa generalkonferens, som sammanträder i maj 1868, om bemyndigande att, så

*) Dessa siffror äro *rigtiga*; afskrifter af de ursprungliga listorna finnas i behåll. — *Utg.*

snart tid och omständigheter medgifva, etablera under kyrkans auspicier en egen skandinavisk läroanstalt, samt

3. Att vi vördsamt anhålla, att ett anslag af $25,000, i tillägg af hvad vi sjelfva tecknat, beviljas för denna sak.

Vidare *beslutades*, att all den stund den egentliga meningen med läroverket från början alltid varit skickliggörandet, så vidt literär och teologisk bildning angår, af sådana ynglingar, som af Gud och församlingen kunna kallas till predikanter, vi vidhålla vår ursprungliga plan att, åtminstone för närvarande, upprätta en läroanstalt blott för predikantkandidater, men hoppas med Guds nåd att, så snart tid och omständigheter medgifva, kunna utvidga den till ett allmänt seminarium.

Petitionen till generalkonferensen godkändes och beviljades så till vida, att vår anhållan om 25,000 dollars, i tillägg af hvad vi sjelfva tecknat, *rekommenderades*, men dervid stannade det.

Generalkonferensens beslut lydde som följer: *) "Med tanken på nödvändigheten för en läroanstalt, hvarvid skandinaviska unga män må kunna uppfostras och utbildas till predikanter ibland deras eget folk, i en skandinavisk anstalt, samt med det faktum för ögonen att skandinaverna hafva sjelfva tecknat till en sådan anstalt 25-tusen dollars, REKOMMENDERA vi till kyrkan i allmänhet ett bidrag af 25 tusen dollars i tillägg (till deras egen teckning) för detta behjertansvärda ändamål." **)

Lördagen den 20 oktober afslöts konventet. De två sista sessionerna användes till val af lärare. Efter mycken öfverläggning, samt allvarlig bön utsågs slutligen broder Albert Ericson till svensk lärare. På måndagen, då extra

*) *"Journal of the General Conference, 1868."* Sid. 261.

**) Med anledning af denna rekommendation utsändes pastor Newman, 1869, som då var presiderande äldste i Chicago-distriktet, att som finansagent resa omkring bland amerikanarne, hvilket han ock gjorde, så mycket tiden medgaf, i två eller tre år, men huru mycket han lyckades samla veta vi icke.

[illegible] skola. om [illegible] så [illegible] [illegible] några [illegible] svensk [illegible] samt [illegible] platsen. [illegible] omkostnader [illegible]

[illegible] följande år. [illegible] begynnas. man [illegible] till konferensen i [illegible] efter förl., [illegible] ett halft år [illegible] skolan med N. O. Westergreen som lärare i Galesburg, Ill.

Att skrifva skolsakens historia från 1867 till 1877 kunna vi icke. Tecknaren af dessa rader vistades under denna tid i Sverige och har ingen personlig kännedom om förhållandena; man kan endast relatera hvad andra personer så väl muntligt som skriftligt berättat.

Det intresse som visade sig både hos predikanter och medlemmar under jubelåret började redan strax efter konventet aftaga, och då det dertill dröjde öfver tre år innan någon skola kom till stånd, så aftog det allt mer och afbetalningarne på teckningarne afstannade nästan fullständigt.

Flera orsaker bidrogo härtill:

1. Medlen voro tecknade för ett *skandinaviskt* läroverks upprättande. Detta var emellertid en praktisk omöjlighet, så vida man icke kunde underhålla tvenne lärare — en norsk och en svensk. Detta misstag föranledde många ledsamheter. De norska bröderna begynte genast påyrka delning af sekelfest-medlen. Somliga säga att de fordrade för sin del *hälften* af de tecknade medlen, ehuru fyra femtedelar tecknats af svenskarne. Detta vardt snart kunnigt i alla svenska metodismens gränser

och hade naturligtvis en menlig inverkan. Slutligen, vid ett konvent af norska och svenska delegerade i Chicago den 6 nov. 1873, då delning af de influtna medlen skedde, afgjordes saken: *Allt*, som insamlats bland norrmän, äfven de som tillhörde svenska församlingar, samt *hälften* af hvad Newman samlat bland amerikanarne skulle tillfalla norska skolan.

2. Teckningen till skolan uppgick till omkring 20,000 dollars, men på grund af försummelse vid kollekteringen gick mer än hälften förloradt. Somliga af predikanterna gjorde föga eller intet för att inkassera medlen, och många bland folket hade ingen lust att i sakens närvarande läge göra några afbetalningar. Teckningarne hade gjorts i ordentligt undertecknade räntebärande förbindelser eller s. k. reverser. Dessa voro alla numrerade samt bokförda och förvarade i ett skrin i pastorsbostället. Så kom Chicago-branden. Vid flyttningen af sakerna råkade dessa förbindelser att förskingras. Boken fanns qvar, men den innehöll nästan endast reversernas nummer och belopp, men icke gifvarnes namn. På detta sätt gingo tusentals dollars förlorade.

Huru mycket svenska skolan fick för sin del vid delningen, 1873, är oss obekant, men summan torde icke ha varit stor, ty fem år derefter, vid konferensen i Rockford 1878, rapporterade skolstyrelsen att "skolans kapital utgjordes af $4,764.25."

Skolan började omsider i Galesburg, Ill., måndagen den 28 februari, med två elever och pastor *N. O. Westergreen* såsom lärare. I två och ett halft år skötte Westergreen tillika med församlingsvården lärarebefattningen i skolan. Skolan hade, som sagdt, vid dess öppnande endast tvenne elever, neml. *August P. Wigren* och *And. T. Westergreen*. En vecka derefter, den 7 mars, inskrefs *Alfred Anderson* och senare på sommaren *And. J. Wicklund*. Dessa fyra utgjorde första årets klass. Följande år, 1871,

inskrefvos bland andra: *Henry W. Eklund* och *John A. Gabrielson*. Under den tid skolan var i Galesburg åtnjöto inalles elfva eller tolf unge män undervisning derstädes i längre eller kortare tid. Blott sex af dessa, neml. de ofvannämnda, blefvo predikanter och intogos i konferensen. Af dessa blef den förstnämnde, Aug. T. Wigren, om hvilken det säges, "att han var en bland de mest begåfvade svenska metodistpredikanter som funnits," snart kallad att nedlägga sin verksamhet och flytta öfver till den eviga hvilan.

På hösten 1872 flyttades skolan till Galva och *Christopher A. Wirén*, som tillika var vårdhafvande i församlingen derstädes, förordnades till lärare. Omkring två år derefter, i januari 1875, förlades skolan till Evanston, Ill., med Wirén som lärare, men han måste snart på grund af bruten helsa taga afsked från sin befattning.

Dr. Wm. Henschen, som 1875 anländt till vestern och utnämnts till redaktör för *Sändebudet*, invaldes till Wiréns efterträdare, och fortsatte han att vara skolans föreståndare och lärare till 1883.

Vi veta ej bestämt elevernas antal från 1872 till 1877, men *tio* unge män, hvilka alla efterhand intogos i konferensen och ännu, 1902, äro i full verksamhet, mottogo undervisning under dessa år. Dessa voro: *John B. Anderson, Jonas Oscar Nelson, James T. Wigren, Per Johan Berg, Oscar J. Stead, Anders G. Johnson, Olin Swanson, John R. Andrews, John A. Palmquist* och *John Bendix*.

NITTONDE KAPITLET.

Metodismen i Sverige. — Herrens hand i saken.

Metodismen för andra gången i Sverige. — Unga sjömän, omvända i Amerika, besöka sin hembygd och vittna om frälsning. — Macedoniska rop höras från många håll. — A. Cederholm sändes till Gotland; J. P. Larsson till Göteborg. — Albert Ericson predikar i Stockholm. — Molnfläckar. — Märkliga händelser. — Biskop Kingsley i Stockholm. — V. Witting sändes till Göteborg.

Vi ha stuff nog för minst 300 sidor om METODISMEN I SVERIGE under perioden 1866–76, men hafva endast omkring 60 till vårt förfogande. Att i detalj relatera dess uppkomst och utveckling under denna tid är för den skull icke möjligt, utan måste vi inskränka oss till att endast skildra några af de märkligaste tilldragelserna.

Vi upprepa hvad vi redan i de första raderna i detta arbete sagt: Den religiösa rörelse, som uppstod i England under den första hälften af adertonde århundradet och som på spe kallades *Metodism*, är *icke* resultatet eller frukten af något som helst beslut eller öfverläggning eller rådplägning menniskor emellan, utan så väl i dess första framträdande som i hela dess historia, ja, i hela kedjan af händelser, som stå i samband med dess utveckling och utbredning, kan Guds hand och ledning tydligt synas — icke minst med afseende på Sverige.

Metodismens motståndare vilja gerna låta påskina,

[illegible] S[illegible] [illegible] i mer [illegible] Det betraktar man [illegible] hade begynt någon verksamhet [illegible] befunnos [illegible] med [illegible] påtryckningar. [illegible] innan han begynt någon missionsverksamhet någonstädes.

Vi hafva i det föregående sett huruson metodismen slog rot och utbredde sig bland svenskarne både i öster och vester i Amerika och det var här, som Herren beredde de redskap, som skulle förnya Hans strid i gamla Sverige.

Hundratals af Sveriges barn hade genom metodismen kommit till lif genom tron på Guds Son, och brinnande i sin första kärlek skrefvo de hem till slägtingar och vänner, omtalande hvad Gud med deras själar gjort hade och huru lyckliga de voro i sin nyfunna frid. Andra åter, isynnerhet sjömän, omvända i Betelskeppet i New York, reste personligen hem och begynte tala om den nåd, som dem vederfarits samt förmana till Guds rike. Bland dessa sjömän voro Jonas Östlund från Norrland, se sid. 425, C. Levander och John Lindquist från Gotland, August Olson, sid. 445, och B. Börjeson från Halland, sid. 415, samt många andra. Vid de andaktsstunder, dessa bröder höllo och hvilka merendels endast bestodo i bön, sång och samtal, samlades ofta väldiga skaror och både väckelser och omvändelser timade. På detta sätt begynte metodismen för andra gången i Sverige. Det var icke något organiseradt försök, det var icke något proselytmakeri; det fanns icke den aflägsnaste afsigt att bilda något kyrkosamfund; nej, det var endast den naturliga känslan för

vänners, föräldrars och syskons andliga väl, nu lifvad och uppvärmd af Guds kärlek, som dref dessa hafvets söner hem och som förestafvade de tusentals bref, som oupphörligt flögo öfver till de kära hemmen i den höga norden. Och det var omöjligt, att detta skulle blifva utan frukt. Många väcktes derigenom till bekymmer om sitt eviga väl; många kommo till djupare insigt i gudomliga ting och började mera odeladt läsa och ransaka Herrens ord, och från flera ställen, såsom t. ex. Westervik, Gotland, Karlskrona, Göteborg, ja till och med från öfre Norrland, *) sändes de mest enträgna bönebref, dels till missions-styrelsen i New York, dels till pastor Willerup i Köpenhamn, som då var superintendent öfver missionerna i Danmark och Norge, om att någon predikant måtte sändas dem. Men så fjerran var tanken hos vederbörande på någon missionsverksamhet i Sverige, att ingenting gjordes för saken på många år. En kolportör hade visserligen varit anstäld någon tid i östra Småland (Westerviks- och Kalmartrakten), men han kallades, 1856, till Norge och fältet lemnades. Den gode brodern, vare sig af öfverdrifven försigtighet eller af andra bevekelsegrunder, det må vara osagdt, hade knappast låtit förstå att han var metodist och för den skull vardt föga eller alls intet uträttadt. Hvad Willerup beträffar, hade man från Gotland förgäfves vändt sig till honom, och först sedan han af pastor O. G. Hedström blifvit påmind om det orätta i att slå dölörat till för så enträgna uppmaningar gjorde han något för att tillmötesgå de framstälda önskningarne.

Men det macedoniska ropet från Sverige kunde icke "tigas ned." Kyrkan tvingades att höra. Bref på bref, det ena allvarligare än det andra, anlände och ändtligen

*) Pastor O. G. Hedström hade nemligen under sitt besök i Sverige, se sid. 159, predikat å Persön, Neder-Lule socken, der en hans broder var bosatt och många hade vid detta besök blifvit omvända.

Pastor Adolph Cederholm.

sändes *A. Cederholm*, 1865, till Gotland och *J. P. Larsson*, 1866, till Göteborg.

Cederholm grep genast efter sin ankomst till Wisby saken an med nit och allvar och innan kort hade han också omkring sig en liten krets af troende. Söndagsskolan isynnerhet blomstrade kraftigt under hans och hans makas ledning och redan följande år 1866 ingingo bröderna till regeringen med anhållan att få bilda sjelfständig metodistförsamling, något som likväl icke beviljades, emedan de i lag föreskrifna formaliteterna rörande utträde ur statskyrkan icke blifvit iakttagne. Cederholms verksamhet i Wisby fortgick emellertid oafbrutet, kraftiga dörrar öppnades flerestädes på landet såsom i Östergarn, Klintehamn, Lau, der äfven en klass med 13 medlemmar med egen ledare organiserades, m. fl. st. och utsigterna voro lofvande, då Cederholm till följd af bröstlidande måste upphöra att predika och slutligen afled den 16 mars 1867. Cederholms lik hvilar å Wisby kyrkogård och är han utan tvifvel den förste metodistpredikant, som blifvit begrafven i Sverige.

Detta var ett hårdt slag för den unga missionen, men Herrens tankar äro högre än våra och fastän Han "begraf-

ver sina arbetare, så fortsätter Han sitt verk.” En ung broder, vid namn *Alexander Palm*, hvilken efter ett par års vistelse i Norge, der han blifvit omvänd till Gud och förenat sig med metodistkyrkan, begifvit sig till Danmark för att under då pågående krig med Tyskland verka som kolportör, sändes till Cederholms hjelp under hans sjukdom och tog hand om den lilla föreningen efter hans frånfälle, så att det välsignade verk, som Cederholm hade begynt, vardt icke alldeles omintetgjordt. Och i juli samma år, då förf. besökte Wisby, fanns här en skara lefvande själar, till största delen Cederholms barn i Herren, hvilka ock sedan blefvo stammen till den starka metodistförsamling, som nu finnes der.

Pastor J. P. Larsson.

Larsson, hvilken sedan 1856 varit stationerad i Norge, ankom till Göteborg hösten 1866, men någon verklig verksamhet begyntes icke förr än långt fram på våren 1867. Han predikade visserligen under vintern här och der i privata hus, i staden, Majorna och Mölndal samt understundom på baptistsalen i Haga, men verksamheten var så obestämd att den ådrog sig ingen vidare uppmärksamhet. Anledningen härtill var förnämligast denna, att salen, som blifvit förhyrd föregående år, då biskop Janes och missionssekreteraren d:r Durbin på deras resa till Norge besökte platsen, icke vardt i ordning förr än mycket sent på våren 1867, hvadan någon regelbunden verksamhet icke var möjlig; men sedan salen vardt inredd, predikades der hvarje söndag.

På sommaren 1867 erhöll Larsson till biträde *S. Hans-*

son, till börden svensk, född i Laholm, men som i flera år vistats i Norge och der blifvit förd till Herren. Hans arbetsfält skulle egentligen vara Walda och Släp socknar i Halland, hvarest ett antal själar genom ofvannämnde August Olsons verksamhet blifvit omvända till Gud; men han skulle också biträda Larsson i Göteborg. Dessa bröders sändande till Sverige var ett stort och kraftigt steg framåt, men mera måste göras och detta tog Herren sjelf hand om.

Vi hafva i ett föregående kapitel omtalat att 1866, då Metodist episkopal-kyrkan firade sin hundra-årsfest, hölls ett skandinaviskt metodist-konvent i Chicago, hvarvid beslut fattades om upprättandet af en skandinavisk predikantskola samt att Albert Ericson bestämdes till lärare i svenska språket och för att bättre förbereda sig till detta värf, sändes han ofördröjligen till Sverige för att der under vintermånaderna genomgå en kurs i svensk litteratur. Ericson anlände till Stockholm något före jul och vistades der till påföljande maj, då han efter fullbordadt värf återvände till Amerika. Ericsons sändning till Sverige hade icke den ringaste hänsyn till någon "mission" derstädes, dock blef han genom Guds ledning ett kraftigt redskap till metodismens bestämda uppträdande i Stockholm.

Han hade vistats der en längre tid, ifrigt sysselsatt med sina studier, innan han hade tillfälle att i sin födelsestad få predika evangelium. Slutligen en dag vardt han anmodad att predika i baptistkapellet. Detta gjorde han. Ryktet, att en metodistpredikant hade predikat der, spordes snart, och några, som genom bref, böcker eller samtal med från Amerika på besök i hemmet varande metodister hade fått någon kunskap om metodismen och nu innerligt längtade efter att lära känna mera af densamma, uppsökte Ericson och inbjödo honom att predika å en sal i den s. k. *Benikebrinken* i "staden,"

Pastor Albert Ericson.

der en liten grupp af troende, hvilka, utan att egentligen vara metodister, icke kunde låta sig nöja med den föda, som erbjöds dem vare sig i statskyrkan, af kolportörerna eller af baptisterna, hade sina egna möten. Ericson tog detta som en vink från Herren och gick för den skull med glädje deras önskan till mötes. Ryktet om den kraftige metodistpredikanten i Benikebrinken spred sig som en löpeld genom staden, och stora skaror skockade sig der för att höra. Icke blott den lilla salen och angränsande rum, men förstuga och trappor voro uppfylda timtals förr än predikan skulle börja, och äfven på gatan utanför trängdes hoptals menniskor, ifriga att höra detta *för dem* nya evangelium. Det hände rätt ofta, att många af de s. k. bättre klasserna, damer isynnerhet, hade matknyten med sig och qvarstannade i salen från förmiddagspredikan till aftonpredikan för att försäkra sig om plats, för att få höra det härliga budskap om full frälsning, som här förkunnades. Många blefvo sant omvända och förenade sig också med församlingen då hon bildades. De flesta af dem äro länge sedan afsomnade, men några lefva än i dag och erinra sig med glädje "de saliga stunder de hade på salen i Benikebrinken." Några af dem som deltogo i dessa möten blefvo sedan framgångsfulla predikanter i metodistkyrkan, såsom J. Kihlström, D. S. Sörlin, Theodor Larsson, Johannes Nilsson, C. J. Johansson, C. J. F. Petterson. J. A. Johnson m. fl. En sångförening och en söndagsskola bildades och en god grund lades för en blifvande verksamhet.

Man önskade allmänt, att Ericson skulle stanna qvar och fortsätta verksamheten, men han hade, som vi veta, kommit till Sverige i annat ändamål, och när han fullbordat hvad han ansåg vara sin mission, afreste han åter till Amerika. Bref till missionsstyrelsen, omtalande förhållandet i Stockholm samt anhållande om Ericsons qvarstannande, hade visserligen blifvit afsända, och vännernas

i Stockholm bön och begäran blef äfven beviljad, men då svaret kom från biskop Janes, som det året hade öfverinseende öfver kyrkans missionsverksamhet i Europa, med order för Ericson att stanna, hade han redan lemnat Sverige.

* * *

Ehuru kyrkan först genom Cederholms och sedan genom Larssons sändande hade "satt sin hand till plogen" och nu ytterligare genom sin order till Ericson visade sig beredvillig att fortsätta verksamheten, voro dock utsigterna för vännerna i Sverige ingalunda lofvande. Cederholm var död och Ericson hade rest. Dessa tvenne händelser följande tätt efter hvarandra voro icke egnade att uppmuntra eller höja modet hos de få vännerna. Våra motståndare fröjdade sig och profeterade att metodismen aldrig kunde vinna fast fot i Sverige. "Sen I icke," sades det, "att Gud sjelf är emot eder sak? Hade det varit Hans vilja att metodismen skulle predikas här, hvarför bortryckte Han då Cederholm? eller hvarför kom icke brefvet från biskopen fram innan Ericson reste? Alla edra planer och tillgöranden hafva misslyckats, ty Gud sjelf är emot eder?" För menniskor såg det också besynnerligt ut, men Han, som heter *Underlig* och som "leder menniskors hjertan såsom vattenbäckar," visste nog hvad Han ville göra, ty då alla menskliga planer och beräkningar sveko, ingrep Han sjelf på det kraftigaste i saken medels sin egen underbara ledning och skickelse.

Underliga äro Herrens vägar! På samma dag, onsdagen den 1 maj 1867, som de gråtande vännerna i Stockholm följde Ericson till stationen för att bjuda honom ett sista farväl, utan någon förvissning om att någonsin mera få höra en metodistpredikant, kom en svensk gentleman, *mr. Johnson*, trävaruhandlande i Chicago, med hvil-

ken förf. visserligen haft affärer men icke närmare kände och som icke ens tillhörde metodistkyrkan, upp på tidningen *Sändebudets* kontor i Chicago och frågade dess redaktör, om han ville göra en resa till Sverige. Förf. var nemligen då för andra gången *Sändebudets* redaktör. Det hade länge varit mitt hjertas önskan att ännu en gång få återse fosterjorden och särskildt min gamle fader, hvilken ännu lefde, men brist på medel hade gjort saken omöjlig. Mr. Johnson sade: "Jag har i tankarne att resa hem till Sverige om två eller tre veckor, men jag vill hafva sällskap på resan. Vill ni följa med? Jag betalar alla resekostnader, både dit och tillbaka." Jag vardt öfverraskad och kunde knappast svara. Han sade nu: "Det kom för mig i natt då jag funderade på hvem jag skulle få till ressällskap, att jag skulle fråga mr. W—g och jag beslöt att genast på morgonen gå hit och fråga." Tillbudet omfattades med glädje och tacksamhet; men utsigterna att det skulle kunna förverkligas voro ganska ringa, bunden som jag var vid *Sändebudet*. Jag framlade emellertid saken i bön till Gud, fullt öfvertygad och förvissad om att alla hinder skulle undanrödjas, om det var Hans vilja att resan skulle företagas. Den kinkigaste frågan var att få en passande redaktör för *Sändebudet*, men äfven härmed halp Herren, och *mr. C. O. Lundberg*, hvilken redan tillförne varit biträdande redaktör vid tidningen, men som nu var utan något slags sysselsättning, åtog sig att under min frånvaro redigera tidningen och dermed vardt det förnämsta hindret undanröjdt. De öfriga förberedelserna voro snart gjorda, och sedan jag erhållit mina förmäns tillåtelse afreste jag från Chicago den 20 maj 1867 till Göteborg, i sällskap med ofvannämnde mr. Johnson.

I tjugu år hade jag varit borta från fosterlandet och öfver tjugutvå år hade svunnit sedan jag, en ung och oerfaren yngling, lemnade föräldrahemmet, men under

denna tid hade, såsom i det föregående omtalats, händelser timat, hvilka fullständigt ändrade hela min lifsåskådning så väl som lefnadsrigtning. Det kan derför lättare föreställas än beskrifvas med hvilka känslor af tacksam glädje denna resa företogs. Hela afsigten var endast att göra ett kort besök, för att ännu en gång i lifvet få tala med fader och syskon, och någon tanke på att stanna i Sverige eller begynna någon verksamhet der, var så fjerran från mitt hjerta som öster är från vester. Kyrkan hade platt ingenting att skaffa med denna resa; ingen kyrklig myndighet hade anmodat mig hvarken direkt eller indirekt dertill. Nej! hela denna resa så väl dess anledning som dess närmaste följder voro ögonskenligen en Försynens skickelse och skall någon klandras, så faller klandret på Honom, som genom sin underbara ledning öppnade vägen, just då alla menskliga planer och beräkningar tycktes slå fel. Han som ömt vårdar sig om sina barn och till och med hör korpungarnes rop efter föda, *Han* hörde ock vännernas i Stockholm bönerop, ty precis på *samma dag*, som Ericson afreste från Stockholm, vardt "denne elände" tillfrågad om "han ville resa till Sverige." Somliga torde kalla detta en slump, en "händelse;" jag kallar det en Försynens skickelse eller "en *händelse*, som ser ut som en *tanke;*" ty det var nog Han, som sagt: "medan de ännu tala skall jag bönhöra," som tillställde denna händelse, och den agent Han begagnade dertill var fullkomligt opartisk samt dessutom totalt obekant med vår kyrkas sätt att gå till väga i sin missionsverksamhet. Ingen fördomsfri granskare kan betrakta saken i något annat ljus.

Vi anlände till Göteborg veckan före midsommar. Här uppsökte jag genast broder Larsson, hvilken ock på det vänligaste helsade mig välkommen. Min första text i Sverige var 2 Kor. 5: 17, — "Alltså, om någon är i Christus, så är han en ny skapelse; det gamla är förgån-

get, se, allt har blifvit nytt," och predikan hölls onsdagsaftonen den 19 juni i en liten sal vid Gröna gatan, Majorna, för omkring ett tjugutal åhörare. Vistelsen i Göteborg var emellertid kort, ty redan följande dag, tagande farväl af mr. Johnson, som afreste till Norrland, styrde jag kosan till Skåne, der mina anhöriga bodde. Här stannade jag i ungefär tre veckor och fick derunder tillfälle att predika åtskilliga gånger så väl i min födelsestad, Malmö, som i Lund, der missionshuset på den s. k. Helgona-backen välvilligt öppnades. Dessa tillfälliga möten, isynnerhet i Lund, voro icke förgäfves. Åhörarnes antal ökades för hvarje gång, så att till sist man kunde med möda få rum i det ganska stora missionshuset. Många studenter och yngre prestmän eller prestkandidater voro närvarande och jag känner specielt några, som vid dessa tillfällen vunnos för Herren och som sedan icke tvekat att bekänna sin Herre och Frälsare.

Under vistelsen i hemmet besöktes äfven Köpenhamn. Jag ville naturligtvis se den nya, ståtliga metodistkyrkan, som nyligen invigts och hvarom så mycket skrifvits, och for öfver dit en dag, lördagen den 13 juli. Framkommen till kyrkan sammanträffade jag helt oförväntadt med biskop Kingsley, — jag hade icke den ringaste aning om att träffa honom der — som då var stadd på visitationsresa till de europeiska missionerna och som några timmar förut samma morgon anländt till Köpenhamn. Hafvande hört om den rörelse, som genom Ericsons verksamhet uppstått i Stockholm, ämnade han sig dit för att på ort och ställe taga närmare kännedom om förhållandet, och han uppmanade mig nu att möta honom och pastor Willerup derstädes.

På resan dit, följande vecka, besöktes Wisby, hvarest jag stannade några dagar och fann en liten hop af troende själar, hvilka genom Cederholms arbete vunnits för Christus. De voro glada i Herren men något nedslagna öfver

Cederholms frånfälle och liksom undrande huruvida missionen skulle fortsättas eller ej. Jag kände mig styrkt bland dessa vänner, ty de hade druckit ur samma källa, lefde af samma tro och lifvades af samma anda, och vi kände att vi voro ett i Herren. ALEXANDER PALM, "den hjertlige och kärleksfulle Palm," var, som redan nämnts, deras ledare, och med de gåfvor Herren förlänat honom skötte han den lilla hjorden troget. Han vann flera med sitt kärleksfulla väsende än med sit tal, ty gåfvorna voro små men kärleken stor. Han är ett slående exempel på, att det "icke är genom här eller makt, utan genom Herrens Ande," som Herren vinner sina segrar i menniskors förande till Christus. Han har för länge sedan gått in sin Herres glädje och fröjdar sig för evigt i den eviga kärlekens solljus.

Pastor Alex. Palm.

På bestämd dag — denna dag hade emellertid sannolikt aldrig kommit, derest den omtalade *impromptu*-köpenhamns-resan icke företagits — mötte jag biskop Kingsley i Stockholm, och medan jag var der fick jag flera gånger tillfälle att predika på den beryktade salen i Benikebrinken. Folktilloppet var stort, trängseln förfärlig, *) men Gud var med i kraft och välsignade sitt ord. Biskopen

*) Vid ett tillfälle, en söndagseftermiddag, då några sjömän, tillhörande besättningen på en örlogsman som låg på strömmen, voro närvarande och hvilka måste vara ombord på ett bestämdt klockslag, voro sal, förstuga och trappor så fullpackade af menniskor, att det var omöjligt för dessa unga, raska sjömän att ens tränga sig fram genom folkmassan, utan de måste krypa från skuldra till skuldra öfver folket, tills de slutligen kommo ned på gatan.

talade äfven till folket och pastor Willerup tolkade, och efter gudstjenstens slut qvarstannade en del af bröderna, hvilka allvarligt och bevekande bådo att en missionär måste sändas till Stockholm. Illa i sanning skulle han hafva uppfyllt sin biskopliga pligt, derest han vägrat detta, isynnerhet då han med egna ögon såg och hörde, hvilken törst och hunger det var hos folket efter Guds lefvande ord, och han vägrade icke heller. Efter åtskilliga ganska närgående frågor med hänsyn till bevekelsegrunderna för deras begäran, lofvade han att en predikant skulle sändas och *A. J. Anderson* bestämdes. Vid samma tillfälle beslöts äfven att J. P. Larsson, som varit, såsom vi veta, stationerad i Göteborg sedan föregående höst, skulle sändas till Wisby, och på direkt tillfrågan af biskopen, om jag ville stanna i Sverige, svarade jag: "jag vill men kan icke, min familj är i Amerika och jag är bunden vid *Sändebudet*." — "Res efter din familj!" sade han, "det öfriga ombesörjer jag." Jag svarade nu obetingadt ja, hvarpå jag förordnades till Göteborg. Detta var i slutet af juli 1867 och hastande tillbaka till Amerika för att afhemta familjen, ankommo vi till Göteborg i början af november samma år.

TJUGONDE KAPITLET.

Motstånd mötes — Framgång vinnes — Församlingar organiseras — Första årsmötet.

Metodismen i Göteborg. — En episod. — Förening bildas. — Metodismen i Stockholm. — A. J. Anderson kallas, men kan ej komma. — Johan Kihlström. — Första vaknatten. — Första metodist-episkopal-församlingen i Sverige organiseras. — V. Witting utnämnes till superintendent. — Kihlström inträder i verket — D. S. Sörlin. — Karlskrona. — Första predikant-mötet.

Söndagen den 10 november hölls inträdespredikan å "den s. k. Pusterviks-salen." Texten var Davids ord i 20:de psalmen: *"I vår Guds namn uppresa vi banéret."* Åhörarne voro få, möjligen 40 personer.

Verksamhet hade visserligen pågått hela sommaren, men ingen tillstymmelse till organisering hade gjorts — de få vänner som funnos voro icke ens ordnade i klass — hvarför ock saken icke ådragit sig vidare uppmärksamhet utan tvärtom betraktats med likgiltighet. Men detta skenbara lugn förebådade endast den storm, som var i annalkande. Det blef snart oro i motsatta läger. Hade den föregående predikanten betraktats med jemförelsevis blida och vänliga ögon, så blef förhållandet omvändt nu. Man antog naturligtvis, eftersom en predikant sändts direkt från Amerika, att det nu var fullt allvar med "missionen," hvadan man ock, redan innan han ännu anländt, hade hållit flera rådplägningar om, huru man på bästa sätt skulle kunna motverka och om möjligt fördrifva

"den farliga metodisten." Somliga föreslogo att han borde genast vid sin ankomst utmanas till offentlig debatt, men andra, såsom doktor Fjellstedt, domprosten Wieselgren m. fl., omintetgjorde detta förslag och rådde till fördragsamhet och kärlek.

Ryktet förde emellertid genast dessa planer och rådplägningar till den nye predikantens öron, men häraf lät han sig hvarken nedslå eller afskräcka, utan befallande saken i Herrens hand, hvilkens den ock var, utvecklades oförskräckt och oförtäckt metodismens fana: *"utan helighet skall ingen se Herren."* Och talande ett ord, som icke kunde missförstås och som icke såg genom fingrarne med något slags synd, utan som framhöll i sitt rätta ljus så väl egenrättfärdigheten (fariseismen) som lösaktigheten (antinomismen), utbröt snart det bittraste motstånd och partisinne, och folket varnades både offentligt och enskildt för den "nya villoläran."

Det var hvarken statskyrkans prester eller de ogudaktiga, som upptände och underblåste partielden nu, utan det var, sorgligt nog, de s. k. "ny-evangeliska," hvilka sjelfva ville gå och gälla för att vara *sanna christna* och som derför, skulle man tro, borde visat en mera christlig anda. De hade ingen makt eller myndighet att direkt hindra verksamheten, men både på enskild väg i familjerna så väl som offentligt i deras missionshus och sammankomster ådagalade de ett nit, som vittnade mera om köttsligt partisinne än om christlig kärlek.

Slutresultatet på allt detta blef emellertid det samma här som alltid. Genom dessa beständiga förmaningar och varningar vardt verksamheten endast så mycket vidsträcktare annonserad och många, hvilka kanske annars aldrig skulle kommit när oss, lockades derigenom till att komma och höra för sig sjelfva. Åhörareskaran var ganska liten de första söndagarne, men antalet ökades med hvarje vecka, och fram mot jultiden var salen fylld redan en

timma innan gudstjensten skulle börja, så att många måste återvända hem, emedan de icke ens kunde tränga sig in. Herren var med i frälsande kraft, många väcktes till omtanke om sina själar, många funno den frid, som endast Jesus gifver, och trots motstånd och strid gick saken stadigt fram.

Icke blott i husen och vid deras egna möten sökte motståndarne hindra verksamheten eller uppegga folket emot den, utan de voro äfven djerfva nog att uppträda vid våra sammankomster, ehuru detta ofog snart slutade, ty de märkte genast att de drogo det kortaste strået. Till exempel: En söndagsafton på nyåret 1868, då salen var alldeles fullpackad af menniskor och Herrens Ande under ordets predikan hade mäktigt hvilat öfver folket och sökt många, timade följande: en inom Göteborgs samhälle annars mycket aktad man — namnet må vara osagdt, ty han har ådagalagt ett helt annat sinnelag emot metodismen under de senare åren — försökte nemligen efter gudstjenstens slut att tillställa villervalla. Salen var full af folk och ifrågavarande gentleman stod i trängseln längst bort. Knappast var lofpsalmen afsjungen och välsignelsen utsagd, förr än han utropade med hög röst: "sjung denna vers ur svenska psalmboken:

'De stolta andar dämpa ned,
Som, snabba efter tidens sed
Att föra nytt på banan an,
Förfalska så din lära sann!' "

Folket häpnade till ett ögonblick. Men det var endast för ett ögonblick; ty snabbare än tanken och med ännu högre röst utropade predikanten: "nej! sjung:

Pris ske Gud för religionen!"

hvarpå hela församlingen, ledd af sångkören, ögonblickligen instämde och afsjöng sången och det med sådan lust och lif, att motståndarne fullkomligt afväpnades och

de lemnade salen med hängande hufvud och nedslaget mod. Afsigten var påtagligen att släcka den eld, som var tänd, men planen misslyckades; elden tog i stället starkare fart, och från det hållet oroades vi ej mer.

Många episoder af liknande art eller till och med utvisande en ännu bittrare ande kunde cmtalas från denna tid, men utrymmet tillåter det icke. Vare det nog sagdt, att det var stormiga tider, dessa tider, då metodismen grundlades i Göteborg. Mörkt och hotande såg det ut mången gång och det behöfdes i sanning tro till Gud och sanningen för att icke gifva vika för missmod eller duka under i striden, men Herren den Evige halp; själar väcktes ur synden, själar vunnos för Christus, och trots det hårdnackade motståndet kunde redan nästföljande 13 januari en förening bestående af 35 medlemmar organiseras, hvilken vid årsmötet i Stockholm följande september förökats till 94. Ja, metodismen planterades härstädes i storm och strid och de barn, som föddes, voro också välskapade och friska och veko ej heller en hårsmån i kommande pröfningar och strider.

Vi hafva redan omnämnt att biskop Kingsley vid sitt besök i Stockholm, lofvade vännerna derstädes en predikant samt att pastor A. J. Anderson, då stationerad på Bishop Hill, bestämdes. Vid Central Illinois-konferensens årsmöte i Monmouth, Ill., september 1867, hvilken konferens Anderson tillhörde, erhöll konferensens ordförande, biskop Ames, telegram från New York att utnämna A. J. Anderson för Stockholm, hvilket ock skedde, men af skäl, hvilka tvifvels utan för honom voro giltiga, sade han sig ej kunna antaga kallelsen. Underrättelsen härom gjorde vännerna i Stockholm mycket nedslagna. De hade på biskopens inrådan förskaffat sig en mycket större sal i ett stort hus på söder, vid Wollmar Yxkulls-gatan, hvilket enligt sägen ursprungligen varit ett af drottning Christinas, den store Gustaf Adolfs dotter, sommarpalats,

och i sammma hus var äfven en präktig våning beständ för predikantens räkning. De hade i sin fattigdom gjort ganska betydliga uppoffringar för att inreda salen [endast årshyran för den samma var 650 riksdaler (kronor), en efter den tidens förhållanden stor summa], och nu, då A. icke kunde komma, och sålunda deras glada förhoppningar ånyo gäckades, blefvo de mycket modfälda, och detta så mycket mera som motståndarne derigenom tycktes få "vatten på sin qvarn" och sade: "eder sak är icke af Gud, annars skulle väl icke Hans tjenare vägra att gå dit de blifva sända!" *)

Men *saken* var af Gud och derför, trots dessa skenbara motigheter, gick den också framåt, och det med förvånande kraft. Herren hade ett troget vittne der, som, änskönt han icke ännu var anstäld i missionens tjenst, dock sparade hvarken tid eller möda att vidmakthålla saken. Denne man var JOHAN KIHLSTRÖM, *Sveriges första inom landet uppreste metodistpredikant.* Utrustad med stora gåfvor och ett tilldragande sätt samt dessutom full af tro vann han snart både rykte och inflytelse, och väldiga folkskaror strömmade till den nya salen. Jag var dessutom ålagd att besöka Stockholm en gång i månaden, hvilket jag äfvenledes gjorde. Jag fann i broder Kihlström en trofast vän och medarbetare, hvars hela själ brann af åtrå för syndares frälsning, och vi hade många saliga och välsignade stunder tillsammans. Det hände rätt ofta vid dessa tillfällen att icke blott den rymliga salen och de angränsande rummen, utan äfven gården var öfverfyld af menniskor, och ett kraftigt verk pågick. Mången gång var Andens inflytande så stort, att nästan hela åhörareskaran var liksom nedsmält inför Herren.

*) I Stockholm så väl som i Göteborg voro de s. k. ny-evangeliska våra svåraste motståndare. Då biskopen var här hölls offentlig bön för oss i Betlehems-kyrkan. En söndag någon tid derefter besökte sju kolportörer en gång vårt möte och tillstälde ett uppträde, som knappast låter sig beskrifvas.

Pastor Johan Kihlström.

Sällsynta i sanning voro de möten då inga själar frälstes, men det hände mer än en gång att 10 eller 12 funno frid vid samma tillfälle, och ofta kunde 40 à 50 uppstiga för förbön på en gång. Särdeles märklig var isynnerhet en afton, då efter predikans slut snart sagdt hela folkmassan suckade om hvarandra, den ene: "Herre, fräls mig!" den andre: "pris och lof!" och det hela lät som "ett mäkta stort väder kommit hade." Många själar väcktes och föddes den aftonen. Var Herrens kraft stor, så var också motståndet stort, och inga medel skyddes för att förhindra verket. Öppet våld och stenkastning försöktes både under predikningarne och vid folkets hemgående. Knifvar drogos och brukades och dörrvaktaren, sedermera pastor J. A. Johnson, se sid. 446, hade att utstå mången dust med dessa våldsverkare. Med ett ord: råa pöbelhopar voro de egentliga motståndarne här. De tänkte sannolikt, att de skulle kunna drifva oss på flykten, liksom de gjorde med Scott 25 år tillförne, men de missräknade sig. Ju mera de rasade, ju större våldsamheterna blefvo, ju mera välsignade Herren sin sak och ju mera upplifvades Herrens folk, och mången af dessa våldsverkare, som kommit i afsigt att slå och förderfva, vardt sjelf slagen af Herrens Ande och vunnen för Gud.

Sådan var ställningen i Stockholm under året 1867. Kihlström arbetade med framgång och ifver. Söndagsskolan, hvilken redan börjats under Alb. Ericsons vistelse derstädes, var blomstrande och räknade vid jultiden närmare 150 barn; många bland dessa blefvo med tiden trofasta och nyttiga medlemmar i kyrkan, några äfven framstående predikanter. Sångföreningen, som bildades samtidigt, hade fördubblats och bidrog mycket till sakens befrämjande. Metodisternas sånger här som annorstädes utmärkte sig för lif och värma och mången, som först besökte mötena endast för att få höra den lifliga sången, vardt vunnen för Christus under ordets predikan.

Nyårsnatten 1867 hölls den första metodistiska vaknatten i Stockholm. Salen var fullpackad af uppmärksamma åhörare. Herrens Ande var kraftigt närvarande. "Hjelten från Edom" gick fram ibland folket i sin stora kraft, och "de slagna af Herren" voro många. *Flera hundrade* uppstodo för förböner, och det fanns näppeligen någon menniska närvarande, som icke var mer eller mindre påverkad af Herrens Ande. Mången fann frid och prisar till denna dag Gud för denna vaknatt. Herrens härlighet uppfylde rummet: de nyomvändas jubel och de slagnas ångest gjorde det i sanning till ett "heligt rum." Detta var en af metodismens första segrar i Sverige, och det var en härlig seger. Närmaste följden vardt, att åtta dagar derefter, den 8 januari 1868, organiserades en församling i Stockholm, då 57 personer gåfvo kyrkan handen. *Detta var den första Metodist-episkopal-församlingen i Sverige;* den redan i Göteborg omnämnda organiserades nemligen följande vecka. Och så rikligen välsignade Gud denna sin församling, att omkring åtta månader derefter hon förökats till *142* medlemmar.

Hittills hade missionen i Sverige varit i förening med missionerna i Norge och Danmark och i likhet med dessa stått under pastor Willerups öfverinseende. Men enär det var omöjligt för honom att egna saken den uppmärksamhet, som den till följd af dess kraftiga och oväntade utveckling behöfde, så afskildes Sverige och stäldes under en särskild superintendent. I ett bref, dateradt "Missionsbyrån, New York den 14 april 1868," skrifver missions-sekreteraren doktor J. P. Durbin som följer:

"PASTOR V. WITTING,
Göteborg, Sverige.

DYRE BRODER:

Jag är bemyndigad och anmodad af biskop Kingsley att underrätta eder, att han har skilt våra missioner i Sverige från broder Willerups öfverinseende och lagt de samma i edra händer. Från och

med mottagandet af detta bref må ni alltså betrakta eder såsom superintendent öfver alla våra missioner i Sverige samt hålla eder ansvarig för de sammas utförande och handledning . . .

J. P. Durbin, Korresponderande sekreterare."

Detta bref anlände den 4 maj. Dess innehåll var mig alldeles oväntadt och förvånade mig icke så litet. Ur min dagbok anför jag följande, som jag efter brefvets genomläsande genast nedskref:

"Jag hade hela tiden hyst den glada förhoppning att broder A. J. Anderson, hvilken jag visste att biskop Kingsley hade bestämt för Sverige, skulle känna sig villig och redo att komma, samt att han skulle blifva superintendent, men nu finner jag att det stora ansvaret att öfverinse missionsverksamheten i detta land har blifvit lagdt uppå mig. Måtte Herren bistå mig i min svaghet och styrka mig för detta nya och ansvarsfulla kall. Jag känner djupt min egen oförmåga, men jag hoppas att den gode Guden skall hjelpa mig utföra allt efter den vilja, som Han gifvit mig."

Min allra första omsorg vardt nu att finna en predikant för Stockholm. Verket fordrade en man, som kunde egna all sin tid uteslutande deråt. Herrens finger pekade direkt påbroder Kihlström och sedan han erhållit ordentlig lokalpredikant-fullmakt af qvartal-konferensen i Stockholm, uppsade han den förmånliga plats han innehade och egnade sig från och med den 1 juni helt och hållet åt Herrens verk. Denna qvartalkonferens hölls den *20 maj* och var denna den *första*, som hållits i Sverige, och J. Kihlström har äran vara den första metodistpredikant, som inom Sverige upprests och befullmäktigats. Nu utvecklades verksamheten än hastigare; veckogudstjenster kunde hållas reguläit; åtskilliga ställen i omnejden, såsom Wallentuna och Sigtuna, besöktes och i mån som verket utvidgades uppreste Herren medhjelpare, så att redan innan första årets slut funnos vid hans sida ytterligare tre andra lokalpredikanter.

Tidigt på våren 1868 organiserades församlingar i Walda och Släp, Halland, samt likaledes på Gotland.

Härstädes hade som vi veta många och kraftiga dörrar öppnats för Herrens ord under Cederholms tid, men efter hans frånfälle hade verket till någon del afstannat, så att ingen egentlig organisering fanns då Larsson föregående höst kom till Wisby. Vid hans ankomst samlade sig emellertid vännerna igen och på våren organiserades en församling derstädes samt två på landet. Genom Larssons trägna arbete och trogna omvårdnad blef särskildt församlingen i Wisby bragt till en mycket god ståndpunkt i andligt afseende och vid hans afflyttning, 1869, räknade hon nära 200 medlemmar. Följande år, 1870, då A. H. Berg innehade församlingsvården byggdes ett kapell derstädes, hvilket dock snart blef för litet. Fyra år derefter, under Sörlins tid, lades grunden till den nuvarande präktiga kyrkan, som invigdes af biskop Simpson konferenssöndagen följande år, 1875. Samma dag, den 11 september 1870, som det första kapellet invigdes, hade förf. den äran att på särskild inbjudan af prinsessan Eugenie predika kl. 2 eftermiddagen å hennes icke långt från staden belägna sommarpalats *Fridhem*, vid hvilket tillfälle prinsessan ledde sången medels orgelmusik.

Från Karlskrona kommo vid denna, 1868, tid enträgna kallelser till superintendenten att snart besöka platsen och den 23 maj var han i tillfälle dertill. Här fanns en grupp troende, omkring 40 personer, en frukt af pastor O. G. Hedströms besök i Sverige några år tillförne. Se sid. 158. De hade organiserat sig i klasser, tre i staden och en i Nättraby, och de önskade enhälligt att ställa sig under metodist episkopal-kyrkans vård. Tre bröder inom denna krets, alla begåfvade män samt fulla af tro och starkhet, utöfvade redan predikoverksamhet. Följande dag, den 24 maj, höllos två predikningar för ofantliga folkskaror i missionshuset vid Smedjegatan och under den ena predikan träffade ordet en person så kraftigt, att han ropade öfverljudt i sin själs ångest och föll afsvim-

mad ned på golfvet. Kl. 9 på aftonen, samma dag, firades Jesu dödsåminnelse i ett enskildt hus — broder Rosendals på Lilla Björkholmen — då öfver 50 personer omringade Herrens bord. I min dagbok skref jag derom följande: "Gud var ibland sina barn i härlig makt. Jag vet icke om jag någonsin förr bevittnat någonting dylikt. *Lof till Gud* uppsteg ur öfverfyllda hjertan, det tycktes som om sjelfva himmelen hade sänkt sig ned till jorden."

Äfven i det statskyrkliga Kalmar öppnades en kraftig dörr denna vår. En af våra bröder i Stockholm, som i affärsangelägenheter rest dit, begynte att tala om Herren och Hans frälsning i privata hus och fann sig snart i full predikoverksamhet. Många frälstes från sina vägars villa och fingervisningen var så tydligen Herrens, att denne broder öfvergaf sin affärsverksamhet och inträdde helt i Herrens verk och vingård i stället. Att broder D. S. Sörlin icke misstog sin kallelse, derom vittnar hela hans efterföljande lif och verksamhet. Se sid. 410.

Följande september från den 17 till den 24 hölls predikantmöte i Stockholm. Sju predikanter voro närvarande: *V. Witting, J. P. Larsson, Alex. Palm, Seved Hansson, Erik Carlsson, Johan Kihlström* och *Dan. S. Sörlin,* dessutom åtskilliga andra bröder från olika delar af landet.

Mötet öppnades på öfligt sätt samt med tal af superintendenten, hvarefter en förening under namn af

SVENSKA METODISTMISSIONÄRFÖRENINGEN

organiserades samt stadgar och arbetsordning för årsmötena antogos — och dermed var det *första årsmötet* i full gång.

Två sessioner höllos vanligen hvarje dag. Talrikt besökta bönemöten höllos kl. 5 hvarje morgon. Så väl de enskilda öfverläggningarne som de offentliga sammankomsterna på aftonen, då den stora salen var till trängsel fylld af menniskor, voro synnerligen välsignelserika.

Första årsmötet.

Mötet beslöt att en religiös månadsskrift skulle från och med nästa år utgifvas. För detta ändamål så väl som till en fond för tryckning af skrifter och traktater tecknade mötets deltagare en betydlig summa, omkring 500 riksdaler. Den beslutade tidskriften utsände sitt första nummer följande januari, med titel LILLA SÄNDEBUDET.

Statistiken för året visade: 7 missionärer, 7 församlingar, 15 predikoplatser, 424 medlemmar (deraf större delen på prof), 5 söndagsskolor, 34 lärare, 354 söndagsskolbarn samt 362 kronor i missionskollekter.

Utnämningarne voro som följer:

Stockholm: — Johan Kihlström och Erik Carlsson.

Göteborg: — Victor Witting.

Walda: — Seved Hansson.

Wisby — Johan P. Larsson och Alexander Palm.

Kalmar — Daniel S. Sörlin.

....

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Verksamheten utsträckes. — Flera församlingar bildas, kapell byggas. — Andra årsmötet.

Elden sprider sig. — Församling organiseras i Kalmar. — Bittert motstånd. — Kyrkorådet sammankallas; oväntad utgång. — Sorglig händelse. — Karlskrona. — Stor väckelse. — Kapell bygges. — Dufvan. — Verksamhet begynnes i Örebro. — Stor framgång. — Predikantmötet i Göteborg. — Statistik.

Mötet i Stockholm var välsignelserikt. Predikanternas händer och hjertan blefvo underbart styrkta och med förnyadt mod återvände de till sina respektiva arbetsfält. Det nyss ingångna missionsåret, så väl som de närmast påföljande, kröntes med härliga framgångar. Den eld, som blifvit tänd, kunde icke släckas. Det vardt till och med snart en omöjlighet att hålla den inom bestämda gränser. Den spred sig icke allenast inom de platser och deras närmaste omnejd, der församlingar voro bildade, utan äfven till aflägsna ställen, både på landet och i städerna. Det var den gamla historien om igen. Många af våra medlemmar, varma i sin första kärlek och brinnande för sina medmenniskors frälsning, skrefvo till anhöriga och vänner och väckte ofta derigenom begär hos dem efter något högre och ädlare; andra åter, hvilka af en eller annan anledning besökte olika ställen, kunde icke förtiga den nåd, som dem var vederfaren, utan omtalade fritt hvad Herren med deras själar gjort hade.

Kunde de icke annat sökte de åtminstone bygga Herren ett bönealtare der de foro fram, offrande bön och åkallan för sina medmenniskors andliga väl.

Många nya missioner uppsprungo på detta sätt. Ett af hufvudvilkoren för framgång, nemligen *enighet*, parad med *förtroende* och *kärlek*, besjälade både predikanter och medlemmar. Det var härliga tider, dessa metodismens första barnaår i Sverige. Min själ gråter af tacksam glädje då jag tänker på denna tid. Bittert motstånd och äfven handgripliga förföljelser uppstodo mångenstädes, men förtröstande på Gud och förvissade om slutlig seger slöto vi oss ännu tätare omkring fanan. Och såsom Herrens verk icke kan uträttas med makt och svärd eller köttsliga vapen, så kan det ej heller utrotas dermed. Kraftiga väckelser utbröto nästan öfverallt och under de närmast följande åren blefvo tusentals själar omvända till Gud och inlemmade i församlingarne.

Att utförligt beskrifva framgången och händelserna på hvarje plats är omöjligt, hvadan vi vilja blott gifva några enstaka fall, hvilka dock kunna tjena som exempel på det hela.

Omedelbart efter mötet i Stockholm besöktes Kalmar. Här hade broder Sörlin verkat i fyra månader så godt som utan lön och öfver trettio själar hade samlats omkring korsbanéret. Ett enskildt möte hölls med dessa vänner måndagsaftonen den 5 oktober och alla önskade att en församling måtte organiseras. Flera personer, både män och qvinnor, funno frid den aftonen och fröjdade sig outsägligt i Gud sin Frälsare. Mötena höllos först i privata hus, sedan hyrdes en större sal vid Fiskaregatan, men äfven den blef snart för liten för de skaror, som kommo för att höra. I november organiserades församlingen och strax derefter köptes ett luterskt missionshus, som någon tid stått obegagnadt, och detta hus är *nu* församlingens kyrka. Detta var det första kapell

eller kyrka i Sverige som anskaffats för metodist episkopal-kyrkans verksamhet derstädes. Således på mindre än sex månader en församling på öfver 30 medlemmar samt eget hus, och detta i den högkyrkliga stiftstaden Kalmar!

Denna framgång uppväckte motstånd, särskildt å presterskapets sida, men Herren vakade öfver sin sak och vände fiendernas vrede till sitt namns förhärligande.

Länge hade rykten varit i omlopp att man ämnade göra slut på verksamheten genom ett kyrkorådsförbud. En söndagsskola med omkring ett femtio-tal barn hade organiserats. Denna skulle genast förbjudas, hette det. Den 25 februari följande år, 1869, hölls den första nattvardsgången i metodistkapellet. Nu bröt stormen lös; men *Han*, som fordom på Galileiska hafvet bjöd stormen lägga sig, visade sig vara den samme ännu.

Presterna gåfvo sig ingen ro förr än de fingo kyrkorådet sammankalladt. De påyrkade, att kyrkorådet skulle förbjuda Sörlin att vidare predika der i staden. Men kyrkorådet vägrade. Några kyrkorådsmedlemmar, bland dem en af de mest inflytelserika männen i staden, togo metodisternas parti, försvarade deras verksamhet och motsatte sig presterna. Följden blef att intet förbud utfärdades, men att i stället en polistjensteman infann sig nästa morgon hos Sörlin för att meddela honom, att hvarje gång hädanefter gudstjenst hölles i kapellet en polisbetjent skulle vara tillstädes för att skydda mot pöbeln.

Sålunda slutade denna sak till vår fördel; men det sorgliga slut, som drabbade en af tillställarne återstår att förtälja.

Den som ifrigast påyrkat kyrkorådets sammankallande var en ung collega i latinskolan; hans namn var Pettersson. Han var mycket fiendtligt stämd emot metodisterna och då kyrkorådet vägrade förbjuda verksamheten, vardt han än mera förbittrad. Söndagen den 7 mars 1869, några dagar efter kyrkorådets sammanträde, bevi-

stade han på aftonen gudstjensten i metodistkapellet och följande måndag ämnade han, såsom han sjelf yttrat, inför ynglingarne i latinskolan, hvarest han var lärare i christendom, framlägga metodisternas villfarelser. Efter predikans slut lemnade han kapellet och morgonen derpå fanns han liggande död i ett litet vattendrag emellan staden och *Malmen*, ett par hundra steg från kapellet. Detta väckte naturligtvis stor uppståndelse och allehanda gissningar och rykten voro gängse rörande hans död. Somliga trodde, att han dränkt sig sjelf, men detta var knappast tänkbart, ty vattnet var icke en fot djupt. Allmänna tanken var, att han, till följd af den starka sinnesrörelse hvari han helt säkert befann sig, då han lemnade kapellet, greps af svindel, så att han icke visste till sig, utan vek af från vägen samt stapplade öfver stora kullerstenar ut i vattnet och föll omkull utan att kunna resa sig igen. Hade någon misstanke förefunnits att våld blifvit begånget, hade nog saken blifvit sorgfälligt dryftad, men nu nöjde sig tidningarne med att endast omtala händelsen. Vi vilja icke fälla något omdöme om saken — den sista dagen skall göra det klart — men mången såg i denna sorgliga händelse en varning att icke strida emot Herrens sak.

Sålunda gaf Herren seger på alla sidor och församlingen tillväxte både i antal och styrka, så att hon vid årsmötet i juli räknade 66 medlemmar.

* * *

Från Kalmar styrdes färden till Karlskrona. Här var såsom vi veta en betydande förening redan bildad; i åtta dagar stannade jag här samt predikade hvarje dag i det förut omnämnda "missionshuset," hvilket vännerna hyrt. Folktilloppet under dessa dagar var så stort, att det mången gång var med största svårighet man kunde *tränga sig fram* till talarestolen, änskönt man kom hela

halftimman innan gudstjensten skulle begynnas. Söndagen den 11 oktober var isynnerhet en välsignad dag. Icke allenast sjelfva bönesalen, men äfven den rymliga gården utanför var alldeles fullpackad af menniskor och Herrens Ande var närvarande under ordets predikan till att både slå och hela, döda och göra lefvande. Alla tecken gåfvo vid handen att en kraftig väckelse var förestående och enär det var omöjligt för mig att stanna, skref jag till Sörlin i Kalmar och bad honom komma hit med det allra snaraste. Han kom.

Några dagar efter hemkomsten till Göteborg erhöll jag följande skrifvelser:

"Karlskrona den 19 oktober 1868.

Älskade vän och broder i Christus.

Guds frid!

"Härmed får jag frambära den glada nyheten att Herren har uppfyllt sitt löfte på oss, då Han sagt, att Han vill utgjuta vatten på de törstiga och strömmar på de torra. Länge hafva vi bedit härom och i tron afbidat Herren, hvilket väl också har framstått i mina bref. Nu, prisad vare Herren! har Han utgjutit sin Ande med väldiga strömmar af nåd öfver oss. En stor väckelse har utbrutit. Skaror af själar, män, qvinnor och barn, träda fram till talarestolen, och de som icke få plats der, de ropa, der de stå eller ligga, om förböner för sina odödliga själar, prisad vare Herren! Guds barn bedja för dem med lif, anda och kraft. Ja, här är en rörelse, så stor och vidtomfattande, att min penna icke förmår beskrifva den.

"Väckelsen gaf sig tillkänna i lördags afton, den 17:de, på bönemötet. Derefter hade vi vaknatt i bön och kamp för själar. Många Guds barn blefvo renade, affällingar kommo tillbaka och fingo frid; prisad vare Jesu fullkomliga frälsning! På söndagsaftonen fortgick väckelsen i ännu större skala: barn ropade högt för sina föräldrar, män för sina hustrur och barn, anhöriga för sina slägtingar. Ehuru här äro många bedjare höllo vi på, med afseende på vår lekamliga varelse, att blifva helt och hållet uttröttade; ty det räckte in på sena aftonen. Ja, jag tror, att om vi hade orkat, hade vi fått vara der hela natten. Folket ville icke gå; bönerop hördes från alla delar af bönehuset, prisad vare Herren!

"I samråd med broder Sörlin, vill jag fullgöra pligten att kalla pastorn hit nu, så fort sig göra låter, för att taga vård om det Guds

verk, som har begynt härstädes. För all del, passa på nu, då Gud gifver tillkänna att Han vill frälsa själar i mängd. Låt ingenting hindra, utan *kom!* Låt Herren taga vård om de '99 på bergen,' och kom för att kalla syndare till bättring. Pastorn är icke försvarad, om han icke går dit Gud pekar nu! Ursäkta mig; jag har icke funnit pastorn ovillig att gå dit Gud vill, men jag känner min själ genomträngd af begär att själar måtte frälsas nu, och om vi låta denna nådeström gå oss förbi, så veta vi icke när den kan komma åter, och vi få skylla oss sjelfva, om vi derefter i långa tider få arbeta utan frukt. Kom derför nu med omgående båt, och skrif några rader, så att vi få veta det.

Tecknar vänligen

C. O. Petterson." *)

Samtidigt skref Sörlin:

"Karlskrona den 19 oktober 1868.

Älskade broder i Christus.

Nåd och frid!

"Tack för alla gånger! En glädjande underrättelse sätter nu min penna i gång. Det har blifvit en *stor* rörelse här efter pastor Wittings härvaro. På onsdagsqvällen, då pastorn reste, hade vi predikan för nära fullt hus. På torsdagen hade vi s. k. talmöte, och äfven då var mycket folk församladt. Fredagen predikan för fulla salen och på lördagen bönemöte för mycket folk. Till slut bad jag att de bedröfvade skulle komma fram till talarestolen, och på denna uppmaning kommo 12 a 14 djupt bedröfvade fram, somliga djupt böjda under sina synder. Kl. 10 på aftonen samlades hela föreningen till gemensam bön om den Helige Andes utgjutelse. Vi fortforo till kl. ½ 3 på natten, och jag har icke på länge sett Herrens närvaro så uppenbart. Söndagen fortgick med besök, söndagsskola och klassmöte till kl. 5 e. m., och då vi kommo till salen var den fylld till trängsel, likaså gården. Efter predikan bad jag åter de bedröfvade icke allenast räcka upp sina händer utan stiga fram till talarestolen, och både män och qvinnor kommo, och det blef nu en rörelse öfver salen som ej kan beskrifvas. Vi stannade qvar till kl. 10 på aftonen. Somliga blefvo slagne, andra kommo till frid; *ära vare Gud!* Rörelsen är så stor, att den fordrar ingenting mindre än att pastorn kommer hit för att sköta den samma. I morgon måste jag resa. Kom derför

*) Denne broder var en af de ledande i församlingen; har senare framgångsfullt arbetat som lokalpredikant inom kyrkan och blef på sin tid ordinerad till diakon.

innan denna väckelse afstannar. Herren har så välsignat mig, ovärdige, att jag ingenting annat kan säga än: Gud är kärleken! — *D. S. Sörlin.*"

Oaktadt dessa allvarliga uppmaningar att återvända till Karlskrona var det dock omöjligt för mig att göra detta, ty en lika kraftig och omfattande rörelse var i full gång i Göteborg. Kihlström hade nemligen varit här sedan årsmötet i Stockholm, och Herrens sak gick segrande framåt. Bref afsändes emellertid till Larsson i Wisby med anmodan att utan dröjsmål besöka Karlskrona samt att stanna der åtminstone några veckor, hvilket han ock gjorde. Larsson aflöstes af Kihlström, som stannade till i början af december. Under dessa bröders ledning gick väckelsen fram med oförminskad kraft. Närmaste resultatet vardt att flera nya klasser organiserades och de gamla blefvo så öfverfulla, att de måste med det snaraste delas. Föreningen, som i september räknade 82 medlemmar, förökades till *156* och i söndagsskolan voro 144 barn, fördelade i tio klasser.

Åhörareskarorna voro nu så stora, att missionshuset var alldeles otillräckligt att rymma dem; dessutom kunde vi icke få hyra salen på andra vilkor än att äfven andra predikanter, som händelsevis voro i staden, skulle få begagna den. Allt detta förorsakade många svårigheter, hvadan bröderna beslöto att gå till verket och bygga sig ett eget hus.

I mars 1869 besöktes Karlskrona ånyo och vid ett allmänt församlingsmöte, måndagsaftonen den 1 mars, tog detta beslut fast form. En passande tomt å den s. k. *Vestra Udden* hade redan inköpts och vid detta möte tecknades genast 2,213 kronor till byggnadsföretaget. Följande dag, då *första qvartalkonferensen härstädes* hölls, inlemnades en teckning på 280 kronor från några bröder i Nättraby. En syförening på 75 medlemmar arbetade också för saken. Ett hus uppfördes nu, som, förutom

Emanuels-kyrkan i Karlskrona, 1870.

en större kyrkosal, innehöll ett större samt fyra mindre rum för klass- och andra små-möten. Denna byggnad, som erhöll namnet *Emanuels-metodist-episkopal-kapellet* och som var det *första* *) metodist-episkopal kapell, som byggdes i Sverige, invigdes den 27 februari påföljande år, 1870, under ett så stort folktillopp, att omkring 400 personer fingo stanna utanför, af brist på rum.

Framgång och seger, både i timligt och andligt hänseende, följde sålunda verksamheten i Karlskrona och glädje bodde i Guds Israels hyddor. Motstånd möttes visserligen äfven här, men alla försök att hindra saken misslyckades. Herren var med sitt folk och de "hade ynnest hos allt folket," och efter kapellets invigning voro icke så få af stadens mera framstående personer ständiga åhörare.

Följande maj, 1869, var jag åter i Karlskrona. Kapellet stod då under byggnad och mötena höllos fortfarande i missionshuset. Nu inträffade en händelse, i sig

*) Kapellet i Kalmar var, som vi veta, ursprungligen ett luterskt s. k. missionshus, hvilket metodisterna inköpte.

sjelf obetydlig, men som dock gjorde ett stort intryck på folket. Det var tredje-dag pingst. Predikan hölls kl. 7 på aftonen. Icke blott sjelfva salen men gården och portgången voro bokstafligen öfverfyllda af folk. Alla fönster i salen voro öppna, så att det utanför stående folket kunde höra predikan. Texten var: *"Herrens Ande är öfver mig"* etc., Luk. 4: 18. Under bönen före predikan kom en hvit dufva inflygande genom ett af de öppna fönstren och fastän de närmast stående jagade ut henne, kom hon tillbaka genom nästa fönster, gjorde några slag genom salen, flög derpå pilsnabbt fram till talarestolen och kretsande öfver predikanten försökte hon åtskilliga gånger att sätta sig på hans hufvud. Då hon nu icke kunde detta, satte hon sig på den uppslagna bibeln, som låg framför honom på bordet och förblef sittande der under hela bönen. Då predikanten uppstod efter bönen, höjde hon sig och flög ut genom närmaste fönster samt genom den fullpackade portgången ut på gatan. Denna händelse hade en djup inflytelse både på predikanten och folket, och Herrens Ande var också med under ordets predikan på ett utomordentligt sätt. Hela händelsen var egendomlig. Inga dufvor funnos i gården eller närmaste grannskapet och man kunde ej trots efterfrågan utröna hvarifrån hon kom.

Händelsen väckte emellertid icke litet uppseende i staden och utgjorde länge allmänna samtalsämnet, särskildt i religiösa kretsar. Många sågo deri ett tecken på Guds välbehag och räknade sin omvändelse från denna dag. *) Somliga, som förut varit fulla af fördomar mot

*) Minnet af denna händelse fortlefver ännu. År 1897, då förf. under sitt besök i Sverige i tre månader hade vård om församlingen i Karlskrona, påminte mig många, både församlingsmedlemmar och utomstående, om *"dufvan"* och sade, ofta med tårfylld blick, att från den dagen hade de försökt att tjena Herren. Och 1899, under mina resor här i landet i och för samlande af stoff för detta arbete, träffades i olika församlingar icke så få f. d. karlskrona-bor, hvilka hade varit med vid tillfället och nu talade med rörelse om saken.

verksamheten samt icke skytt att stämpla metodisterna såsom "villoandar, förförare, *hvita djeflar*," blefvo slagna af häpnad och hördes derefter ej mera yttra ett ondt eller bittert ord mot metodisterna.

Verket i Karlskrona var maktpåliggande och kräfde ständig tillsyn, hvadan löfte hade gifvits vännerna om en ordinerad predikant. Brefvexling hade länge fortgått med biskop Kingsley och Missions-styrelsen rörande denna sak, men nu, vid detta tillfälle, hade jag den stora glädjen att kunna tillkännagifva, att pastor *B. A. Carlson* blifvit missiverad till Sverige samt att han kunde förväntas till Karlskrona i juli månad.

* * *

Redan sommaren 1868 hade inbjudning ingått från Örebro att göra ett besök der. En metodist-familj, A. M. Graezén, som varit bosatt i Brooklyn, N. Y., och der blifvit "förd från döden till lifvet" genom pastor O. G. Hedström, hade nemligen slagit sig ned derstädes, åtminstone för tillfället, och önskade ingenting hellre än att "metodismen måtte plantera sin fana i denna stad." "Kom hit och hjelp oss!" löd kallelsen från Örebro, och den 15 september samma år hölls den första metodistpredikan der. Mötet var utlyst att hållas på aftonen i Carolinska real-skolans gymnastiksal, hvilken af skolans rektor välvilligt upplåtits, men på rektorns egen tillstyrkan ändrades detta så till vida att gudstjensten hölls i stället i skolans bönesal eller kapell. Detta var första gången förf. hade äran predika i ett lutherskt kapell eller bönehus i Sverige. Kapellet var ganska stort, med sittplatser för 5 à 600 personer. Regnet hade strömmat ned i strida skurar hela dagen, hvadan det såg tvifvelaktigt ut om vi skulle få något folk alls och då vi kommo till kapellet voro der också blott några få tillstädes. Detta var långt ifrån uppmuntrande. Men just som tjensten

skulle begynna, klarnade himlen och efter en liten stund kom folket bokstafligen strömmande in, så att innan texten upplästes var kapellet mera än halffullt. Texten var Gal. 6: 14. Detta var metodismens första utsäde i Örebro. Ingen vidare frukt syntes för ögonblicket, men åratal derefter talade många om det frö, som då såddes i deras hjertan och som sedan uppspirade och slog ut i ett sant christligt troslif.

Sedan besöktes platsen i januari 1869. Predikan hölls i baptistkapellet, som godhetsfullt upplåtits, för en uppmärksam åhörareskara som till sista plats fyllde kapellet. Texten var Mar. 5: 25—34; ämnet: "*Frälsande tro.*" Herrens Ande var förnimbar och "en stor och kraftig dörr vardt nu öppnad för oss" i Örebro. En större sal hyrdes strax och i början af april sändes *N. J:or Nilsson* dit för att begynna verksamheten. Nilsson var en begåfvad och energisk predikant, på den tiden full af anda och lif, och hans arbete kröntes också med underbar framgång. Den förhyrda salen, som beqvämt rymde trehundra personer, vardt genast full af folk och oaktadt allt motstånd, som både i fin och grof gestalt yppade sig, gick saken fram med sådan kraft, att redan den 27 maj, en metodistförsamling med 65 medlemmar bildades och några veckor derefter, den 30 juni, räknade församlingen 157 medlemmar.

Elden, som blifvit tänd i staden, spred sig till omkringliggande socknar och innan kort voro klasser bildade liksom små vakteldar flerstädes i omnejden. Man må icke tro att detta skedde utan motstånd och strid, nej, motstånd mötte visserligen, men Herren var med sitt folk, seger krönte deras bemödanden öfverallt och i oktober hade församlingen vuxit till 238. Och allt detta på mindre än sex månader! I sanning underligt för våra ögon!

Den förhyrda lokalen i staden blef snart alldeles

Salem-kapellet i Örebro, byggdt 1871.

otillräcklig, och man började derför tänka på uppförandet af ett kapell. Tanken härpå kom ock jemförelsevis snart till utförande. Ett par passande tomter inköptes, kyrkobygge företogs och i oktober 1871 var byggnaden färdig och den 15 i samma månad invigdes *Salem Metodist-episkopal-kapellet* i Örebro.

* * *

Predikantföreningens *andra* årsmöte hölls i Göteborg den 30 juni 1869. Sjutton predikanter voro närvarande: V. Witting, Johan Kihlström, Seved Hansson, J. P. Larsson, Alex. Palm, Dan. S. Sörlin (6) — Erik Carlsson, en af de ursprungliga sju, se sid. 439, hade af helsoskäl nödgats utgå ur föreningen, — och Frans O. B. Wallin,

Gustaf Fredengren, Johannes Nilsson, Jonas P. Danielsson, Lars G. Berglund, Nils J:or Nilsson, hvilka alla blifvit anstälda under året och nu intogos i föreningen, samt Bengt A. Carlsson, som nyligen, den 14, anländt från Amerika och blef hjertligen välkomnad såsom medlem af föreningen, (7). Dessutom voro följande lokalpredikanter: Emanuel Nilsson, Anders H. Berg, Nils M. Liljegren och Carl J. Johansson, (4), hvilka innan nästa årsmöte anstäldes i missionens tjenst, tillstädes och inbjödos att deltaga i förhandlingarne. Tre bröder från Norge, nemligen pastorerna O. P. Petersen, S. A. Steensen och M. Hansen hedrade detta möte med sin närvaro.

Mötet fortfor till den 6 juli och var till stor välsignelse både för predikanterna och församlingen. Förhandlingarne voro lifliga och lärorika; många intressanta frågor diskuterades och stor harmoni och hänförelse besjälade bröderna. Rapporterna från de olika missionerna voro uppmuntrande och fulla af hopp. Föreningsbandet mellan bröderna styrktes på det kraftigaste och med förnyadt mod gick hvarje broder efter mötets slut till sitt anvisade arbetsfält. Framgången sedan mötet i Stockholm, september 1868, nio månader, visade sig i följande siffror:

	Förlidet år:	Detta år:	Tillökning:
Predikanter:	7	13	6
Predikoplatser:	15	24	9
Föreningar:	7	10	3
Medlemmar:	424	929	505
Söndagsskolor:	5	9	4
Lärare och styresmän:	34	80	46
Söndagsskolbarn:	354	841	487

Vi hafva nu i några få drag skildrat metodismens uppkomst och utveckling i somliga af de första "missionerna" och afsluta detta kapitel med blott den anmärkningen, att från dessa, såsom utgångs- eller centralpunkter, spred sig verket under de nästföljande 6 à 7 åren

hvarmed denna historik afslutas, vidt omkring i landet och gick framåt med kraft, såsom ock följande statistik gifver för handen:

	Predikanter. *)	Församlingar eller föreningar.	Medlemmar. **)	Kapell.	Söndagsskolor.	Lärare och styresmän.	Söndagsskolelever:
Okt. 1869 . . .	15	15	1,326	2	12	110	921
Dec. 1870 . . .	21	21	2,027	3	23	130	1,302
Juli 1871 . . .	23	29	2,495	4	36	180	1,777
Juni 1872 . . .	29	45	3,113	9	45	183	1,954
" 1873 . . .	40	57	3,649	17	62	238	2,506
Aug. 1874 . . .	45	70	4,633	22	82	291	3,426
" 1875 . . .	47	(?)	5,021	28	103	361	4,136
" 1876 . . .	55	97	5,663	31	125	435	4,931

*) Anstälda i regulär verksamhet — lokalpredikanter oberäknade.

**) Profmedlemmar medräknade.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Stormiga tider — Ljusglimtar.

Fiendskap från olika tänkande. — Johannes Nilsson insättes på 11 dygns vatten och bröd. — Förföljelse i Mönsterås. — En löjlig scen. — Pöbeln rasar vildt. — Handgripligheter af många slag. — Ett blodsvittne. — Ljusglimtar. — Christlig anda hos det högre presterskapet. — Vetenskapsakademiens hörsal i Stockholm och Karolina-salen i Upsala upplåtas. — Regeringen välvilligt stämd.

I samma mån som verket spred sig, tilltog också, åtminstone de första åren, motståndet och alla upptänkliga sätt begagnades för att förhindra och tillintetgöra verksamheten. Många både sorgliga och löjliga tilldragelser kunde omtalas från denna tid — tilldragelser, hvilka nogsamt visa huru bittert "den naturliga menniskan hatar den, som är född efter Anden," samt hurusom hon icke skyr att bruka de nedrigaste medel för att vinna sitt mål.

De "christna" af olika bekännelser, voro, sorgligt att säga, de *första*, som gåfvo signalen till den fiendskap och förföljelse, som på många ställen våldsamt nog utbröt. Det kan ju icke förväntas att andra trosbekännare skola förorda metodismen eller fröjdas öfver dess framgång, och äfven om de, af nitälskan för sitt eget samfund, låta sig understundom förledas till opassande ord eller omdömen, är dock detta förklarligt och kan ursäktas; men då de, såsom här skedde, både i tal och skrift afsigt-

ligt förvränga metodismen och utbasuna den såsom villolära samt utpeka dess förkunnare såsom "villoandar, förförare" m. m., så vittnar deras tillvägagående minst sagdt om ett missundsamt partisinne och påminner lifligt om de oförståndige lärjungarne (Marc. 9: 38—40), hvilka ville förbjuda alla, som icke tillhörde deras parti, att verka Herrens verk. Nitet var visserligen stort men andan var ochristlig och derför hade också deras utgjutelser ingen varaktig verkan, utan skadade i många fall mera deras eget parti än dem de voro rigtade emot.

Presterna, särskildt i småstäderna och på landet, isynnerhet sådana bland dem som hade en anstrykning af andlighet, gjorde också allt i deras förmåga för att hindra, och de tycktes mången gång icke vara så nogräknade om medlen, blott ändamålet vanns. Det fanns till och med sådana, hvilka icke blygdes att begagna öppen lögn genom att från sjelfva predikstolen uppläsa gamla författningar, som längesedan blifvit upphäfda, om förbud mot andliga sammankomster, i förhoppning att derigenom skrämma folket för att öppna sina hus för våra predikanter. Och i alla de fall, då så väl våra som andra predikanter framdrogos för domstolar och blefvo bötfälda samt äfven kastade i fängelse för Christi skull, voro prester de egentliga åklagarne.

Pastor Johannes Nilsson.

Många exempel kunde anföras, men följande äro nog:

En af våra predikanter, JOHANNES NILSSON, vardt på anklagelse af de schartauanska presterna i Warberg framdragen inför domstol, 1872,

derför att han i den staden trots kyrkorådsförbud predikade "den bättring som är inför Gud och den tro som är till vår Herre Jesus Christus" samt dömdes till 100 riksdalers böter, och då han icke kunde betala böterna sattes han i fängelse på elfva dygns vatten och bröd. Detta uppväckte emellertid allmän ovilja, och tidningspressen öfver hela landet klandrade också med sådan skärpa presternas "bigotteri och ofördragsamhet," att dylika fall blefvo hädanefter högst sällsynta. Utgången af denna händelse var icke alldeles olik den i Filippi, ty så väl fångvaktaren som hans hustru blefvo djupt påverkade af den christliga anda, som vår broder under sin fängelsetid ådagalade, och när de elfva svältdagarne voro tilländalupna emottogs han med glädje i fångvaktarens hus, der ett rikt frukostbord var dukadt för honom och der flera af bröderna voro församlade för att välkomna honom ur fängelset samt i öppen droska föra honom genom staden till hans hem.

Huru han haft det under sin fångenskap berättade han vid frukostbordet:

"Det är ej svårt för en sann christen att sitta på fästning " sade han. "Jag studerade flitigt bibeln och bad Gud för Warbergs befolkning, att Han måtte frälsa dem, och Jesus var i sanning med mig i cellen. Dagligen kom en liten fogel och satte sig på fönstergallret och såg in till mig. Jag fick ej sjunga min Guds pris, men denna lilla fogel, som Gud säkerligen sändt till min uppmuntran, hjelpte mig med sin späda röst att prisa Gud för den stora nåd, som jag erfor i min cell. Mitt hjerta uppfyldes med tacksamhet till Gud för Hans godhet mot mig, ovärdige. Jag känner mig starkare till både kropp och själ, så att jag härefter genom Guds nåd skall med större kraft predika Hans ord för folket."

Strax efter verksamhetens början i Kalmar spred sig ryktet vidt omkring i omnejden att ett "*nytt kätteri*" uppstått i denna stad. Detta rykte nådde äfven Mönsterås, och några derstädes beslöto då att fara in till Kalmar för att se och höra för sig sjelfva hvad detta månde vara. De kommo, de sågo, de hörde och de sade: "just detta

behöfves också i Mönsterås!" Broder Sörlin uppmanades att besöka platsen, hvilket han ock flera gånger gjorde, då han predikade för stora folkskaror. Ordet verkade kraftigt och åtskilliga kommo till sanningens kunskap. I december 1868 erhöll superintendenten en af många personer undertecknad skrifvelse från Mönsterås, hvari allvarligen anhölls, att en *"metodistpredikant måtte sändas dem.*" Deras begäran bifölls och i januari sändes G. Fredengren dit. Han hade knappast varit der en vecka förr än fienderna började upplyfta sina hufvuden och ett bittert motstånd framkallades. Rykten voro i omlopp att Fredengren skulle förbjudas att vidare predika der och lördagsaftonen, den 6 februari, då predikan hölls i fabrikör Langes hus, besannades också dessa rykten. Just som F. hade uppläst texten, inträder pastorn i församlingen, åtföljd af kyrkorådet, länsmannen och två fjerdingsmän, i salen. Den unge brodern vardt först något häpen, men repade sig snart och predikade sedan med stor frihet öfver den upplästa texten: "*Se, Guds Lam, som borttager verldens synd!*" Joh. 1: 29.

Sedan allt var afslutadt framträder pastorn till bordet, vid hvilket F. stod, och frågar honom om han var luteran eller ej. — "Jag är metodist," svarar Fredengren. — "Då förbjuder jag eder, i kraft af gällande lag och kyrkorådets beslut, att vidare predika på denna plats samt frågar jag eder: *vill ni underställa eder all mensklig ordning för Herrens skull?*" — Fredengren svarade genast: "Det beror på om denna ordning är stridande emot Guds ord eller ej." — Presten vände sig då till länsmannen och sade: "Jag lemnar nu saken i edra händer. Det tillkommer eder att handla enligt lag, i händelse han är kyrkorådets beslut olydig." Derpå vände de sig för att aflägsna sig, men detta gick ej så lätt, ty salen var alldeles fullpackad af menniskor, och under tiden uppstämde vännerna och sjöngo med anda och lif:

"Skall Jesus bära kors allen'?"

samt kören:

"Låt oss aldrig bry oss om verldens hån och förakt,
Ty korsvägen måste vi gå;
Det skall endast gifva kronan dess klarare prakt,
När krönta ur striden vi gå!"

Detta retade de retirerande ordningsmännen mycket, men de kunde ju icke förbjuda folket att sjunga, utan måste afhöra sången till slut. Men äfven denna lilla förföljelseifver gick upp i rök. Fredengren sändes, för att undvika trakasserier, till Karlskrona, men Herren uppreste bland de närvarande ett vittne i stället, folkskoleläraren derstädes, J. P. Danielsson, och metodismen gick fram trots denna storm och snart hade vi ett litet vackert kapell samt en lefvande församling i Mönsterås.

Ett annat fall af förföljelsenit, som dock hade en oväntad och snöplig utgång för tillställaren, inträffade under denna tid. Kyrkoherden, en ifrig schartauan, i en landtförsamling några mil söder om Göteborg, brukade flera söndagar å rad efter predikan "från gången" varna folket för metodisterna, som nyligen begynt verksamhet i grannskapet, och hotade sådana, som öppnade sina hus för sammankomster både med böter och annat. Slutligen, för att så mycket eftertryckligare skrämma, sänder han en gång en nämndeman till stället, der mötet hölls, med uppdrag att uppläsa en kunglig förordning, hvari s. k. konventiklar eller religiösa sammankomster skulle vara förbjudna. Nämndemannen, en ålderstigen och vördnadsbjudande man, kommer mycket rigtigt till stället. Gudstjensten hade redan börjat, och efter andra psalmens slut före predikan begär han tystnad och uppmärksamhet, då han skulle uppläsa en kunglig kungörelse. Allas ögon skärpas; andlös tystnad, blandad med icke så liten häpnad, råder i rummet. Nämndemannen framträder till bordet, och sedan han ordnat sina glasögon begynner han

med hög och imponerande stämma att läsa. Folket lyssnade uppmärksamt, men begynte snart att draga på smilbanden. Nämndemannen rodnar, stammar något, sätter glasögonen bättre på näsan, förer papperet närmare ljuset, men fortfor att läsa, tänkande, som han sedan yttrade: "Det kommer väl!" Läsningen fortfor, nämndemannen förvirras allt mera, men fortsätter, tänkande: "*Det kommer väl!*" men — det kom icke. Läsningen var slut. Ingenting mera fanns på papperet, och folket utbrast i högljudt skratt. Blossande af harm och förtret satte nämndemannen sig ned. Förhållandet var nemligen detta: Presten hade i brådskan och ifvern gifvit honom orätt papper, och kungörelsen, som nämndemannen så högtidligt uppläst, innehöll förbud för *barnmorskor att praktisera utom sina egna socknar.* När munterheten något lagt sig; sade predikanten: "Som hvarken jag eller min hustru hafva den befattningen, så rör kungörelsen icke oss, och derför fortsätta vi i Herrens namn med vår gudstjenst." Nämndemannen qvarstannade under predikan, men lofvade sig sjelf att aldrig mera uppläsa någon kunglig kungörelse utan att förut hafva genomläst den.

Ofvanstående tillika med hvad som förut anförts af samma slag visar icke blott huru olika krafter sattes i rörelse för att hindra Guds verk, utan jemväl att de flesta af dessa försök misslyckades och att i somliga fall det oförståndiga nitet till och med förde till motståndarnes grundliga förödmjukanden.

Från verldens, d. ä. de ogudaktigas, sida, röntes motstånd och fiendskap tillfyllest. Det hände rätt ofta, att den ena maken fick lida alla möjliga vedervärdigheter, ja, till och med hugg och slag af den andra; att barn fördrefvos ur föräldrahemmen; att tjenare uppsades af sina husbönder; att arbetare vägrades arbete; att fattiga nekades fattighjelp, endast derför att de bekände sig vilja älska Gud och gingo på metodisternas möten eller hade

förenat sig med metodistförsamlingen. Barn hotades med utstrykning ur folkskolorna, ja äfven med stryk (såsom i Lund), om de icke upphörde att bevista våra söndagsskolor. Sjelfva folkskoleinspektörerna i vissa städer ansågo icke under sin värdighet att uppträda fiendtligt till och med mot sådana barn, hvilkas föräldrar voro metodister och hvilka ville att deras barn skulle bevista söndagsskolan.

Pöbeln rasade vildt, isynnerhet då verksamhet begyntes på någon ny plats. Att fönstren inslogos i kapell och samlingsrum hörde till ordningen för dagen eller rättare sagdt — natten. Så t.-ex. inslogos icke mindre än 78 fönsterrutor i Hunnestads kapell under ett års tid, hvadan man nödgades förse fönstren med träluckor.

Vår predikant i Nybro, Småland, broder Carl Pettersson, blef sent en afton vid hemgåendet från en sammankomst öfverfallen och illa slagen samt nedkastad i en djup sandgrop och de vilda sällarne begynte kasta jord på honom; och de skulle helt säkert hafva begrafvit honom lefvande, ty detta var deras hotelse, derest folk icke hade hört hans nödrop och skyndat till hans hjelp, då bofvarne flydde.

Men det aflöpte icke alltid så lyckligt. Vid ett tillfälle vardt en broder, en "förmanare," Johan Larsson, tillhörande Kalmar-församling, stenad på öppen landsväg samt lemnad i sanslöst tillstånd. Då han uppvaknat till sans, förband han sina sår så godt han kunde och fortsatte sin färd till staden, der han blef ytterligare förbunden. Efter några dagar började emellertid minnet svika, en mycket svår hufvudvärk uppkom och oaktadt god omvårdnad blef han snart så oredig att han icke kunde påminna sig något och igenkände icke någon annan än sina allra närmaste. Då man frågade honom hvad han ville göra mot dem som så illa slagit honom, bad han Gud för dem och sade: "Jag vill förlåta dem, ty de veta

ej hvad de göra. Jag vill så gerna möta dem hos Jesus." Hans plågor voro mycket svåra och böneropen från honom hördes natt och dag, tills hans lidande var slutadt. Det sista han yttrade till sin syster var: "Jag går nu snart till min Jesus." Derpå blef han mållös och utandades sin sista suck. — Så har då äfven metodismen i Sverige sitt blodsvittne!

Men det var icke *endast* storm och strid, fiendskap och förföljelse i dessa tider. Nej! Sådant förekom visserligen ofta nog, dock likväl endast undantagsvis; i det stora hela voro utsigterna för framgång uppmuntrande. Ljusglimtar saknades icke. Många tydliga tecken antydde, att verksamheten icke blott *tolererades* (såsom något det nu icke kunde hjelpas), men betraktades med välvilja, ja till och med erkändes såsom en välsignelse. Detta var isynnerhet förhållandet med många bland det högre presterskapet.

Vi anföra några exempel: Domprosten Wieselgren i Göteborg omtalade för förf., i januari 1868, huruson han vardt dagligen öfverlupen af personer, hvilka bådo honom, att han måtte taga mått och steg för att fördrifva metodisterna från staden, men han svarade dem, att han ville icke befatta sig dermed, utan i stället tackade han Gud, att de voro här och ville verka för själars frälsning, "ty — tillade han — jag har öfver 30,000 själar under min vård och är glad och tacksam för all den hjelp jag kan få i detta dryga ansvar."

Domprosten Mellin, bibeltolkaren, drefs af samma christliga anda. I öfver ett år hade metodisterna i Lund sin prediko-lokal i hans hus, och han uttryckte sin stora ledsnad då de måste flytta derifrån, derför att rummet vardt dem för trångt.

Efter att ha genomläst Wesleys traktat *"Hvad är metodism?"* sade domprosten Sjöbring, sedermera biskop i Kalmar, i ett samtal med vår predikant i Linköping:

"Då detta är metodism, så må ni gerna predika den från hus till hus; jag skall icke hindra eder."

Biskop Anjou i Wisby tillrådde tvenne sina tjenarinnor, hvilka voro sökande, att besöka metodisternas möten, "ty hos dem, — sade han — skolen I sannolikt finna hvad I söken." De lydde hans råd, funno frid och förenade sig med församlingen, hvari de ock blefvo verksamma medlemmar. Förf. har detta från deras egna läppar.—Strax derefter i samtal om metodismen med några prester, som besökte honom på hans embetsrum, yttrade biskopen allvarligt: "Jag tackar Gud för den dag metodismen kom till Gotland, ty det är just hvad vi behöfva. Vi ha haft teoretisk christendom länge nog; vi behöfva något litet praktisk christendom nu."

Mycket mera af samma slag, visande att många bland det högre presterskapet så väl som andra framstående personer icke voro fiendtligt stämda emot metodismen utan både i ord och handling medgåfvo att den verkade något godt, kunde antecknas, men följande är nog: Vid årsmötet i Stockholm 1874 höllos söndagens gudstjenster å Kongl. Vetenskapsakademiens stora hörsal, hvilken af vederbörande myndigheter, mot en ringa afgift till vaktmästaren, beredvilligt upplåtits till konferensens förfogande, vittnande om ett visst erkännande af metodismen. Här predikade förf. på förmiddagen, biskop Harris på eftermiddagen samt pastor Schou från Köpenhamn på aftonen.

Samma tillmötesgående visades i Upsala å de akademiska myndigheternas sida, i det att den s. k. Carolina Rediviva-salen uppläts åt oss, då Sveriges första konferens hölls derstädes i augusti 1876. På denna sal, universitetets högtidssal, predikade biskop Andrews på söndagsförmiddagen och förf. på eftermiddagen för stora församlingar, uppgående till flera tusen menniskor. Här förrättades våra prestvigningar och särskildt på förmid-

dagen, då äldstesordination egde rum, var folktilloppet så stort, att många hundrade icke kunde komma in, för hvilka då en af våra bröder, C. A. Stenholm, predikade samtidigt i Odens-lund, parken strax utanför Carolina Rediviva-byggnaden.

De borgerliga myndigheterna, för så vidt de icke blifvit dertill uppmanade af presterna, lade inga hinder i vägen för verksamheten; tvärtom, de beskyddade oss och mången gång blefvo sådana, som uppträdde störande vid sammankomsterna, arresterade af polisen och bötfälda, så att, när pöbeln märkte att det icke gick an att behandla metodisterna godtyckligt, fingo vi snart vara i fred vid våra gudstjenster.

Hvad regeringen angår måste det vitsordet antecknas att den, trots alla de förföljelsemål, som under de första åren inträffade, var välvilligt stämd emot oss. Gällande lag vid denna tid var särdeles intolerant och genom den gafs allt för mycket tillfälle åt lägre myndigheter att trakassera s. k. dissenters; men genom samtal både med dåvarande statsministern, grefve Adlercreutz, och ecklesiastik-ministern, G. Wennerberg, vet förf. bestämdt, att regeringen betraktade med missnöje de småaktiga trakasserier, som presterna här och der förorsakade oss, och i hvarje fall, då målet fördes till konungen, blefvo också underrätternas domar upphäfda. Grefve Adlercreutz sade uttryckligen till förf. och broder Kihlström, då vi en gång i dessa ärenden besökte honom, att vi borde aldrig låta oss nöja med underrätternas utslag, utan "kom till oss, — sade han, — och allt blir väl."

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Audiens hos konungen — Kyrkan erkänd — Konferensen organiserad. — Slutord.

Dissenter-lagen. — Utträde ur statskyrkan. — Audiens hos konungen. — "Gud vare med eder, mitt folk!" — Metodist episkopal-kyrkan erkänd. — Inre lifaktighet. — *Lilla Sändebudet.* — Missionskollekter. — *Wesleyana.* — Predikantskola begynnes. — Pensionskassa. — Konferensen organiseras. — Slutord.

Hittills hade gällande lag varit sådan, att sanna christna, hvilka kände i sitt hjerta: "ve mig, om jag icke förkunnar evangelium," antingen måste bryta Christi befallning och sålunda kränka sitt samvete eller också bryta mot den borgerliga lagen och dermed blottställa sig för böter eller fängelse. Vid 1873 års riksdag inlemnade emellertid Regeringen ett ganska frisinnadt förslag till utvidgad religionsfrihet, hvilket med åtskilliga inskränkningar, isynnerhet beträffande barnundervisningen, antogs af riksdagen och stadfästades af konungen. Detta är den s. k. dissenter-lagen af 1873.

Vi hafva i det föregående sett hurusom metodismen, trots motstånd och förföljelser, spridt sig betydligt och församlingar voro nu bildade i många af rikets städer så väl som här och der på landsbygden. Folket önskade allmänt att komma ur den tvetydiga och mången gång obehagliga ställning hvari de stodo, enär de till namnet och inför lag tillhörde statskyrkan, ehuru de sällan eller

aldrig bevistade hennes gudstjenster utan i tro och öfvertygelse voro metodister, hvadan det beslöts vid årsmötet i Stockholm 1874 att vi skulle betjena oss af den nya lagen, anmäla oss till utträde ur statskyrkan och ingå till regeringen med en petition om att varda beviljade vissa förmåner samt erkända såsom ett fritt och sjelfständigt kyrkosamfund. Saken omfattades i allmänhet med glädje — ehuru somliga funnos både bland predikanterna och medlemmarna som betraktade den nya lagen med misstänksamhet, fruktande att vi skulle endast, om vi utträdde och stälde oss under densamma, inveckla oss i ännu svårare krångel — och anmälningar till utträde skedde ungefär samtidigt i alla de större och mera försigkomna församlingarne. Rörande presternas beteende emot oss vid dessa anmälningar kunde mycket sägas, men vi lemna detta. Nog af: många bemötte oss på det mest humana och christliga sätt, ja det fanns till och med sådana, hvilka innerligt bådo till Gud att Han måtte välsigna företaget; andra deremot ansågo det icke under sin värdighet att uppföra sig på ett sätt, som mera anstod hamnbusen än presten.

I februari 1875 var allt i ordning. En deputation, bestående af tio personer, predikanter och lekmän, från skilda delar af riket, samlades då i Stockholm och anhöll om audiens hos konungen. Detta beviljades. En särskild dag bestämdes och petitionen, undertecknad af något öfver 1,200 personer, med bifogade attester från vederbörande presterskap, styrkande enhvar persons lagenliga anmälan till utträde ur statskyrkan, tillika med ett exemplar af metodist episkopal-kyrkans trosbekännelse och kyrkoordning ("Discipline"), katekes, psalmbok samt Wesleys Predikningar öfverlemnades åt honom personligen.

Denna var en af de lyckligaste och mest välsignade dagar jag haft i hela mitt lif. Konungen emottog oss

officielt, icke såsom privat person, utan såsom kung, men på samma gång mycket hjertligt och vänligt, frågande efter hvar och ens namn och hemort, bad oss vara utan tvång samt tala fritt och öppet och säga hvad våra önskningar voro. Denna konungens älskliga vänlighet förtog ögonblickligen hos oss all fruktan, om någon sådan fanns i våra hjertan, och såsom deputationens ordförande framlade jag nu, så kort som möjligt, våra önskningar. Han sade då: "Jag kan icke på rak arm gifva eder några bestämda löften, men jag vill göra för eder hvad jag kan."

Vi samtalade derefter länge med honom, och slutligen frågade han:

"Men hvaruti är egentligen skillnaden emellan eder och luteranerna?"

"Hufvudsakligen i läran om sakramenterna och helgelsen," svarade vi.

"*I helgelsen,*" utbrast han förvånad, "hvari består då denna skillnad?"

"Vi tro," svarade vi, "att menniskan rättfärdiggöres af nåd genom tron allena på Christi förtjenst, samt att det nya nådelif hon då erhåller endast kan behållas och utvecklas genom en fortfarande tro; men om denna tro är sann och lefvande, så får hon derigenom, enligt vår uppfattning af Guds ord, kraft att lefva ett heligt lif, ty 'nåden lärer henne att icke blott *försaka* all ogudaktighet och verldslig lusta utan äfven att *lefva* ett tuktigt, rättfärdigt och gudligt lif i denna verlden,' och tron på Christi förtjenst gifver henne kraft dertill. Enligt vår åsigt består helgelsen deri, att man *verkligen* genom Christi blod *är* frälst och frigjord från all synd samt att man älskar Gud af ett *rent* hjerta och sin nästa såsom sig sjelf. Vi tro att ett sådant förhållande är hvarje christens förmånsrätt, och att just detta var hufvudafsigten och det egentliga ändamålet med Guds Sons kommande i verlden och död på korset för oss. Men under allt detta

kan dock den sanne christne, den helgade menniskan, hafva många brister och hvilka hon i mån som de upptäckas för henne af Guds Ande måste erkänna och afbedja."

"Ja," genmälte konungen, under det tårar glänste i ögonen, "att vi hafva brister, det måste vi nog erkänna. Men i dopet och nattvarden då?"

"Deri närma vi oss de reformerta," svarade vi.

"Döpen I barn?" frågade han. — "Ja."

"Det var väl, det!" svarade han. "Men — fortsatte han — då jag är svenska kyrkans *summus episcopus* (öfverhufvud), så förstån I väl, att jag kan ingenting göra, som kunde förnärma eller göra intrång i hennes rättigheter, utan jag måste bevaka hennes rätt; men jag har icke hört annat än godt om eder och jag vill göra hvad jag kan."

"Ja," säger nu en af deputationen, en lokalpredikant från Karlskrona, A. Sandell, som tillförne varit underofficer vid Kalmar regemente, under det han gör militärisk honnör: "Ja, Ers Majestät! vi metodister äro icke såsom somliga andra 'dissenters,' hvilka vägra att fullgöra sina militära skyldigheter, utan vi äro färdiga, när det gäller, att våga lif och allt för kung och fosterland."

"Ja," svarar konungen, "jag har endast hört godt om eder."

"Vårt motto är," infaller nu en annan broder (Kihlström), "att frukta Gud och ära konungen."

Med tårfylda ögon och upplyftad hand, liksom till välsignelse, säger han då, upprepande orden två gånger: "Ja, Gud vare med eder, mitt folk! *Gud vare med eder, mitt folk!*" och ingick derpå, nästan öfverväldigad af rörelse, i ett angränsande rum.

Så slutade denna audiens och med rörda men glada hjertan lemnade vi slottet, tackande Gud för denna dag samt att Han gifvit Sveriges folk en sådan kung.

I mars månad följande år, 1876, utföll utslaget: lydande:

Kongl. Maj:ts

Resolution uppå en af Victor Witting, J. Kihlström, A. H. Berg, C. H. Elmström, N. M. Elfgren, A. Sandell, P. J. Lange, Johan Jonsson, J. Th. Jacobsson och K. H. Lundskog, för egen del och såsom ombud för åtskilliga personer, tillhörande församlingar i Stockholm samt i Upsala, Linköpings, Strengnäs, Westerås, Lunds, Götheborgs, Kalmar, Karlstads och Wisby stift, i underdånighet gjord anhållning att, enär sökandene bekänt sig till den s. k. Methodist Episkopalkyrkan, hvars läroåsikter och kyrkobruk i flere hänseenden skilja sig från den svenska kyrkans, det måtte i nåder tillåtas sökandene, hvilka uppgifvit sin troesbekännelse och kyrkoordning, att, sedan de, i den ordning Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 stadgade, utträdt ur svenska kyrkan, förena sig till ett af staten erkändt religionssamfund under benämningen Methodist Episkopalkyrkan med församlingar i vissa uppgifna orter inom riket; öfver hvilken ansökning-

Bel. med Tretton Kr: St.pr:

ning Stockholms stads Consi-
storium samt Domkapitlen
i Upsala, Linköping, Strengnäs,
Westerås, Lund, Göteborg, Kalmar,
Karlstad och Wisby inkommit
med infordrade utlåtanden, Gifwet
Stockholms Slott den 10 Mars
1876

Kongl. Maj:t har tagit detta
ärende i öfwervägande, Och finner godt i
nåder förklara de föreningar, hwilka sö-
kanderne såsom medlemmar af ett och
gjort samfund under namn af Metodist-
Episkopalkyrkan anmält sig vara ämnade att
bilda i Stockholm, Upsala, Gefle, Linköping, Nor-
köping, Westerwik, Motala, Waldemarswik, Öre-
bro, Eskilstuna, Malmköping, [illegible], [illegible]-
berg, Odensvi, Söderberg, [illegible], Lund, Lands-
krona, Ronneby, Göteborg, Warberg, [illegible], Kal-
mar, Oscarshamn, Mönsterås, [illegible], Ystad,
Lovisa, Kristinehamn, Åmål, [illegible], Udde-
valla, Wisby, [illegible] och [illegible], at detta
erkända med rätt till offentlig religionsöfning
under de vilkor och bestämmelser, som i Kongl.
Förordningen den 31 Oktober 1873 äro fästade, ...
Kongl. Maj:t, i anledning af sökandernes [illegible]

gjord framställning, medgifva, att vid Metodist-Episkopalkyrkans församlingar anställde ordinerade predikanter må vigsel med laga verkan förrätta i öfverensstämmelse med samma Förordning 5 §. Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Oscar.

F. F. Carlson.

Resolution om rätt till offentlig religionsöfning för församlingar, tillhörande Metodist-Episkopalkyrkan. (17)

Härmed erkändes vi såsom ett fritt kyrkosamfund under namn af *Metodist episkopal-kyrkan*, och våra ordinerade predikanter tillerkändes full rättighet att under de bestämmelser, som i dissenter-lagen stadgas, utöfva sina presterliga befattningar.

Mången, isynnerhet baptisterna, klandrade oss skarpt för detta steg och spådde, att vi snart skulle få ångra det, ty "den nya dissenter-lagen," menade de, "var blott en snara hvari att snärja oss och dessutom endast en hämsko för den fria verksamheten." Men detta har icke besannats. Vi hafva tvärtom, genom att ställa oss under den samma, undvikit mycket krångel, som vi förut voro blottställda för, och våra händer äro lika fria nu som tillförne. Dessutom hafva vi vunnit både förtroende och aktning, och kunna nu under lagens skydd verka obehindradt såsom metodister och behöfva icke, såsom många andra, segla under falsk flagg för att befrämja en god sak.

* * *

Kasta vi nu en hastig öfverblick på metodismens inre tillstånd och förhållande under denna tid, så skola vi finna, att hon utvecklade ett framåtgående och en lifskraft som minst sagdt var förvånande. Motstånd och yttre tryck kunde icke hindra henne, tvärtom, sådant gjorde henne endast mera spänstig och företagsam. Sångarens ord:

"Tron åt omöjligheter ler
Och säger: *det skall ske!*"

kunde tillämpas på henne. Herren var uppenbarligen med i saken. Öfver nittio församlingar eller föreningar voro bildade, 1876, då konferensen organiserades, och nästan öfverallt strömmade mera folk till mötena än kapellen eller salarne kunde rymma, så att intresset försvann icke med tiden, utan hellre tvärtom. Det var icke "nyhetens behag," såsom somliga vilja påstå, som drog

folket till oss, utan det var Herrens kraft och deras eget behof. Genomgripande väckelser utbröto mångenstädes; det hände ofta att från tjugu till femtio personer uppstodo för förbön på en gång. Omvändelser voro klara och bestämda och det lif och fröjd som följde var också i öfverensstämmelse dermed. Och utom de tusenden som nu tillhöra vår kyrka i Sverige, finnes det säkerligen lika många der som genom metodismen blifvit förda från mörker till ljus, från satans makt till Gud. *Framåt och uppåt* var metodisternas lösen i Sverige. Gud gifve att det måtte så alltid förblifva!

På grund af de misstydningar, som metodismen underkastades, isynnerhet af de s. k. religiösa tidningarne, samt för att få en egen organ, hvari vår lära och verksamhet kunde framställas i dess rätta ljus, beslöts redan vid första årsmötet, såsom på annat ställe omtalats, att en religiös tidskrift skulle med det snaraste utgifvas. Omkring femhundra kronor tecknades genast för företaget och i januari 1869 såg *"Lilla Sändebudet"* för första gången dagens ljus. Företaget lyckades, och vid konferensens organisering, 1876, hade tidningen, som varit till stor välsignelse, nästan lika många prenumeranter som det fanns medlemmar i kyrkan.

Söndagsskolor upprättades tidigt i alla församlingar och förunderligt välsignade Herren denna verksamhet. En söndagsskoltidning, *Söndagsskol-klockan* började år 1873(?) utgifvas och redan 1876 hade den öfver sex tusen prenumeranter.

Redan 1868 upptogs allmän kollekt för missionssaken, hvilken kollekt då uppgick till 362 riksdaler, omkring 100 dollars; år 1876 uppgick den till öfver 5,000 riksdaler, omkring 1,700 dollars. Missionen i Sverige var den *första* af vår kyrkas utländska missioner som upptog allmän missionskollekt. Metodisterna derstädes, tacksamma för den kärlek kyrkan bevisat dem i att sända dem lifvets

bröd, förutan hvilket kanske tusenden af dem aldrig skulle smakat att "Herren är god," omfatta med förkärlek denna heliga sak och jag är öfvertygad om, att så länge metodismen har ett namn i Sverige komma Sveriges metodister aldrig att försumma eller förglömma missionskollekten.

Sommaren 1873 anlades i Göteborg ett eget tryckeri, *Wesleyana*, hvarifrån redan i augusti 1876 utgått mera än femtio större eller mindre böcker och skrifter, deribland *Wesleys predikningar*, 1:sta bandet, samt *d:r Clarkes Kommentar* öfver Nya Testamentet, hvaraf "Evangelierna" och "Apostla-Gerningarne" då voro utkomna. Detta tryckeri tillkom genom frivilliga gåfvor och räntefria lån af våra medlemmar, och var intresset för det samma så stort, att på en ganska kort tid nära tio tusen kronor inflöto.

En *predikantskola* börjadės, februari 1874, i Örebro. Tolf elever ingingo med ens, och då första terminen afslutades på eftersommaren samma år var antalet sjutton. De allra flesta af dessa blefvo efter hand intagna i konferensen; många af dem äro ännu, 1902, i full verksamhet. Undervisningen var fri, men underhållet fingo de sjelfva bekosta sig. Undervisningen omfattade 8 timmar om dagen, hvarjemte eleverna på söndagarne och understundom äfven på hvardagsaftnarna utsändes två och två för att predika i de på den närbelägna landsbygden befintliga församlingarna. Utan medel eller understöd begyntes denna skola, men Herren halp, och tron kom icke på skam. År 1876 flyttades skolan till Stockholm, der lokal upplåtits för henne i St. Paulsförsamlingens kyrka. (1883 förlades skolan till Upsala.)

Vid årsmötet i Göteborg 1872 beslöts bildandet af en *pensionskassa* till förmån för öfveråriga predikanter, enkor och barn efter aflidna predikanter. Man enades om, att hvarje predikant, anställd i missionens tjenst, skulle årligen af sin lön bidraga med 2 procent, hvarförutom

kollekter, den s. k. 5:te kollekten, skulle för ändamålet i församlingarne upptagas. Hvarje öfverårig predikant skulle årligen utbekomma ett visst belopp, likaså enka efter afliden predikant samt deras efterkommande barn tills dessa fyllt aderton år. Redan år 1876 uppburo tre enkor ur denna kassa en årlig pension af 400 kronor hvardera.

Allt detta bevisar att metodismen i Sverige var lefvande, at den icke bestod i *ord* utan i *kraft*, att den icke var endast *tal* och *känsla* utan äfven *handling* och *verklighet*, och då man besinnar, att metodisterna derstädes i allmänhet tillhörde den fattigare klassen, att de öfverhufvudtaget *icke* förtjenade en krona om dagen pr. medlem, så måste det erkännas, att de åtminstone försökte visa sin tro med sina gerningar samt att, om endast *god vilja* finnes, mycket *kan* uträttas, äfven om kraften är liten, handen svag och tillgångarne ringa.

* * *

Vid årsmötet i Wisby 1875 beslöts att ingå till nästföljande general-konferens med begäran, att missionen i Sverige måtte organiseras till en regulär årskonferens. Denna begäran bifölls och den 2 augusti 1876 organiserades i Upsala af BISKOP EDWARD G. ANDREWS *Sveriges konferens* med inalles fyrtionio (49) medlemmar, tjugusex (26) i full förening (ordinerade) och tjugutre (23) på prof.

Härmed var metodismen, som nyligen blifvit erkänd af staten, formligen *kyrkligt* planterad i Sverige och nu, då biskopen förklarade konferensen organiserad, bröt jublet ut i helig sång till Herrens ära. Och i sanning var det också orsak att fröjdas. För mindre än nio år sedan fanns icke en enda klass, icke ett enda kapell, ingen söndagsskola och ingen församling, utan endast två missionärer och de hade nyligen anländt. Men så hade Herren välsignat saken, att det redan i augusti 1876 fanns en

reguljär årskonferens, bestående af 49 resepredikanter, af hvilka 26 voro ordinerade. Dessutom fanns det en kår af femtionio (59) lokalpredikanter, hvilka utan lön eller ersättning hvarje söndag predikade Herrens ord och ofta äfven om hvardagarne, samt en skara af femtusen, sex hundrasextiotre (5,663) medlemmar. 4,931 barn undervisades i 125 söndagsskolor af 435 lärare eller lärarinnor. Trettioen (31) kyrkor och kapell, värderade till inalles 347,365 kronor voro byggda och invigda, och kollekterna för hvarjehanda ändamål uppgingo under året 1875–76 till öfver 60,000 kronor. Väl må man utbrista: "Det är Guds verk, och det är underligt för våra ögon!"

Metodismen i Sverige är således nu en verklighet. En gång förr försökte hon sig, men på grund af ogynsamma omständigheter och tidsförhållanden kunde hon icke få fast rot; men denna gång slog hon rot och växte och är redan ett stort träd. Herren vare evinnerligt lofvad! Framtiden är i sanning löftesrik. Är hon blott trogen sin höga uppgift och kallelse att sprida skriftenlig helighet öfver landet; visar hon blott sin fana både i bekännelse och vandel; stå hennes ledare och medlemmar endast sida vid sida, skuldra vid skuldra i striden, så skola alla verldens, otrons och ondskans förenade krafter icke kunna hindra hennes framgång, utan då skall hon gå från kraft till kraft, från seger till seger, till dess hennes heliga lära: *full, fri och närvarande frälsning* är förkunnad öfver hela Svea land.

In Memoriam

CATHARINA WITTING

MINNESTAL

— AF —

PASTOR H. E. WHYMAN

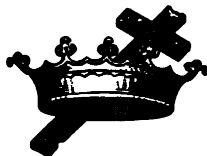
— I —

Svenska Metodistkyrkan i Quinsigamond, Mass.,

— VID —

FRU CATHARINA WITTINGS JORDFÄSTNING

den tolfte September 1901.

Mrs. Catharina Witting, född Lind, pastor V. Wittings trogna följeslagarinna genom lifvet, är icke mer. Det menskligt och jordiskt var har skattat åt förgängelsen, det oförgängligt är sväfvar i ljuset, ty Herrens åldriga tjenarinna har fått ingå i den eviga hvilan.

Hon var född i Bollnäs församling, Södra Helsingland, den 14 mars 1830 och afled i Worcester, Mass., den 10 september 1901 i en ålder af 71 år, 5 månader och 27 dagar.

Det säges, att omgifningen och omständigheterna ofta äro bestämmande vid den menskliga karaktärens och anlagens utbildning; och om så är förhållandet, är det ej

heller underligt, att mrs. Witting skulle blifva den hon hela sitt lif visat sig vara.

Hennes vagga stod i de trakter, der

"Himlen omkring fjällen
Sig svänger präktig, djerf och underbar;
Der tusen stjernor gnistra uti qvällen
Och högst står trofast nordens stjerna klar."

Och en god del af norrlandsnatur fanns ännu i lifvets skymningsstunder qvar i hennes väsende, ehuru hon sedan sitt 16 år varit skild från det skogomkransade barndomshemmet.

Uppvuxen tillsamman med den norrländska furan, hade hon äfven som denna härdats i stormarne och ehuru blygsam och tillbakadragen till sitt väsende, var hon i besittning af den ihärdighet och spänstighet, som visserligen måste böja sig, men aldrig krossas af ett vexlande öde. När derföre Gud täcktes minska mödornas tyngd reser hon sig ock som denna mot blånad sky lika rak och skön.

Sådan var hon i sin krafts dagar, sådan var hon ännu, då ålderdomens börda började tynga och lifvets vinterstormar började kasta sin snö på den gamlas hjessa.

Men naturen allena förmår ej gifva daning och riktning åt själens egenskaper; ty förutan det andliga lifvets väckande, som då först kan ske, när den forskande menniskoanden träder i närmare beröring med det högre lifvets ursprung och Herre, skola naturens rikaste gåfvor och hjertats ädlaste drifter gå förintelsen tillmötes. Undan detta öde skall syster Witting räddas, ty den tid, då hon växer upp från barn till qvinna, är de kraftiga och förunderliga religiösa rörelsernas tid i nordanlanden.

I Biskopskulla i Upland fostrar Gud en man, som på den djupt tänkande norrländskan skall göra outplånliga intryck, och ehuru denne Jansson icke i längden blef, hvad han från början varit, så skulle han dock utströ ett

säde, hvars betydelse icke må ringaktas i den andliga utvecklingens historia. Syster Wittings hem skulle ej blifva oberördt af dessa väldiga rörelser och såsom många andra lemnar hon sin hemlandsdal och följer sina föräldrar och syskon, år 1846, ombord på Gefleskeppet "New York" för att enligt sin religiösa öfvertygelse tillsammans med meningsfränder och trossyskon i den fjerran western bilda ett idealhem, der blott enighet, frid och kärlek skulle råda och der den gemensamma eganderättsidén skulle så vackert i det allmänna lifvet få sin praktiska tillämpning.

Resan öfver Atlanten blef stormig. En syster sjuknar under den långa och besvärliga färden och får sin graf i de blåa djupen, och redan innan New Yorks hamn hunnits, skall hon stå moderlös vid sin faders och systers sida. Ej underligt att den pröfvade maken och fadern återvänder till fädernejorden, men hon, hängifven sin nya tro, följer sina meningsfränder mot okända öden till Illinois' vidsträckta slätter. Att icke en till fanatism drifven öfvertro har ett skadligt inflytande på alla naturer och att sålunda något godt kan åstadkommas med mycket skröpliga redskap, förtäljer syster Wittings historia, såväl som många andras, hvilka under samma omständigheter kommo till detta land.

Öfvertygad om de janssonska lärornas bristfälligheter och oförmåga att i verkligheten framlocka de idealiserade framtidsdrömmarne, öfvergifver hon sina gamla meningsfränder och i sällskap med sin make, pastor V. Witting, med hvilken hon förenades i äktenskap den 12 september 1849 i Bishop Hill, Henry Co., Ill., bosätter hon sig i Galesburg, Ill.

I början på februari 1850 vid ett qvartalmöte och nattvardsgång, då pastor J. Hedström predikade och en amerikanare ledde nattvardsgången, förenade hon sig i nämnda stad med Metodist Episkopal-kyrkan tillsamman

med sin make och Erik Shogren, hvilken så väl som Witting är en af kyrkans öfveråriga predikanter.

Öfver ett halft århundrade har svunnit sedan hon tog detta viktiga steg, ty näst omvändelsens viktiga och högtidliga ögonblick skulle jag ville räkna det såsom betydelsefullt, då en troende gifver hand och hjerta till den christliga församlingen. Och under dessa år har hon varit en trogen medlem i Christi kyrka på jorden, till dess hon förenades med den, "som är utan smitta inför Guds thron."

Alla känna vi hennes åldrige makes långa och välsignelsebringande bana såsom Herrens tjenare, men föga kunna vi beräkna hvad deraf kommer på hennes lott, som i det stilla och tysta verkade vid hans sida. Vi se armen som slog och hufvudet som tänkte, men bakom allt detta ligger hjertat, och säkert är, att hon har icke ingjutit så litet själ i det arbete, som Gud i sin nåd förunnat broder Witting att utföra.

Moder till 11 barn, kunde hon ej alltid deltaga i det allmänna lifvet vid sin makes sida, men derför försummade hon ej sina pligter till de församlingar, som han betjenade; ej heller kunde den vänsälla och sympatiska qvinnan undgå att samla omkring sig en stor vänkrets, ty själen söker alltid sina fränder och finner dem äfven.

I yngre år tillhörde hon det sjungande slägtet och möjligen är det genom henne direkt eller indirekt, som broder Witting kunde blifva utgifvare af musikaliska alster till stort gagn och fromma för Guds folk.

Hon upphörde ej heller att idka denna sköna konst förr än i det yttersta och hennes sista svanesång var: "Ack, snart är jag hemma hos Gud." Sådana sånger som "Verlden tag, men gif mig Jesus," tolka ock på ett kraftigt sätt, hvad som rörde sig på hjertats djup.

Särdeles pröfvande är en metodistpredikanthustrus lott, på grund af att det på henne kan tillämpas, att vi

här i verlden icke hafva någon varaktig stad och att mera fallit på hennes lott häraf än på mången annans, vittnar den långa listan af namn på de platser, som broder Witting betjenat.

Hon har bott i Andover 3 år, Victoria 2 år, Rockford 3 år, Andover 2 år, (alla i Illinois), Göteborg, Sverige 9 år, Chicago 1 år, Evanston, Ill., 2 år, Austin, Texas, 2 år, Evanston, Ill., 7 år, Quinsigamond, Mass., 5 år, Quincy, Mass., 2 år och Worcester, Mass., 5 år sedan maj månad 1896.

Mrs. Witting var en ovanligt klart tänkande qvinna, som ehuru hon icke var kritiskt anlagd dock egde förståndets och omdömets begåfning. Hon förstod att värdera en god predikan, ehuru hon ej var bland dem som ej kunna njuta med mindre det erbjudes andliga fester, men detta betyder, att hon icke blott hade ett godt hufvud utan äfven ett godt hjerta, ty att taga emot välsignelserna från Gud, då redskapen icke tillhöra de utomordentligas klass, bevisar den själens ädelhet, som blott genom Guds helgande nåd kan blifva en menniskas egendom.

Förlidet år i juli månad var det för sista gången den åldriga förmådde hörsamma tempelklockans manande ljud, ty nästa gång, då hon under klockeklang föres genom helgedomens öppnade portar, hade ock grafvens portar öppnats för henne och buren på starka armar skulle hennes kallnade hydda föras fram till altarrunden, under det att sörjande efterlefvande bringade stoftet hyllningens sista gärd.

Under det sista året har liemannen stilla men säkert utfört sitt arbete och sakteliga och "så tyst, som en dynande bölja dör bort mot en främmande kust," skulle hennes lif ebba ut. Svåra voro visserligen icke hennes plågor, måhända emedan hon egde själens styrka att tåligt lida och fördraga, men en ständig afmattning förkunnade för anhöriga, att snart skulle hon sjunga sin

svanesång. Men själens krafter voro lika verksamma och lifliga ända in i det sista, som de varit under helsans dagar, och då jag tvenne dagar innan dödsbudet kom såg henne, var ögat lika lifligt och sinnet lika spänstigt som förr. Det var blott den sista dagen, som hon saknade medvetande och det tycktes såsom om den gode Guden skulle vilja förtaga dödens udd genom att lägga omedvetenhetens slöja öfver det sista hårda arbetet, då själen slitande i bojan tycktes längta efter att få begifva sig på flykt mot de ljusare verldarnes rymder. Strax innan lifvets gnista slocknade omstrålades hennes anlete af förklaringens skimmer och med blicken riktad uppåt, då ögat uti döden brast, tog anden vingar och hon var icke mer.

Hvile Herrens åldriga tjenarinna i frid efter den långa arbetsdagen! Mödan är slut, pröfvotiden är öfver, "det blodlösa, sorglösa hjertat har lyckligen kommit ur eldsprofvet ut," ty "härefter är henne förvarad rättfärdighetens krona."

På den 52dra bröllopsdagen skulle stofthyddan vigas till grafvens ro och vid den öppnade griften stod den efterlemnade sörjande åldrige maken, broder V. Witting.

Hon sörjes förutom af honom af 9 barn, 15 barnbarn, en syster och andra slägtingar i detta land samt en halfsyster och en talrik skara slägtingar i Sverige.

Det har blifvit sagdt, att hon aldrig har haft ett ondt ord med någon på alla de platser der hon i lifstiden vistats, och är det derföre icke underligt om den vänsälla åldriga skulle uppriktigt sörjas och saknas af den stora vänkrets, som hon under sitt långa lif hunnit förvärfva åt sig på alla de platser, der hon bott.

"Saliga äro de döda, som i Herren dö härefter; ja, säger Anden, de skola hvila sig från sitt arbete!"

